Λόγοι Ἁγίου Ἰσαὰκ Σύρου
CREATED 20-June-2017
AUTHOR J. P. Migne
TITLE ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΜΟΣ 53
LANGUAGE Greek
ISSUED 18-JUNE-2017
CREATOR George Singer
SUBJECT Greek Orthodox Church Fathers
DOCSTATUS PROOF1
CONTRIBUTOR George Singer

Βίος καὶ ἔργα τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου

Ὁ συριακῆς καταγωγῆς ἀββᾶς Ἰσαάκ, γεννήθηκε στὸ Bet Katraye τὸ σημερινὸ Katar στὸν Περσικὸ κόλπο, ἐνῶ κατ’ ἄλλους γενέτειρά του ἦταν ἡ πόλη Νινευί, κοντὰ στῆ Μοσούλη τῆς Μεσοποταμίας. Δὲν εἶναι γνωστὴ ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τῆς γέννησής του. Ἡ μέχρι σήμερα ἔρευνα τοποθετεῖ τῇ ζωὴ καὶ τῇ δράση τοῦ στὸν 7ο αἰῶνα στηριζόμενη κυρίως στὶς πληροφορίες ποῦ ὑπάρχουν σχετικὰ μὲ τῇ χειροτονία τοῦ σὲ ἐπίσκοπο. Δὲν εἶναι ἐπίσης γνωστὸ ποιοῖ ἦταν οἱ γονεῖς του καὶ πῶς ἔζησε τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του. Γνωρίζουμε ὅμως ὅτι σὲ νεαρὴ ἡλικία ἐγκατέλειψε τὸν κόσμο καὶ μαζὶ μὲ τὸν ἀδελφὸ του εἰσῆλθε νὰ μονάσει σὲ ἕνα κοινόβιο τῆς περιοχῆς, τὸ ὁποῖο ἦταν ἀφιερωμένο στὸν μάρτυρα ἅγιο Ματθαῖο. Ἐκεῖ ἀφοῦ ἔλαβε τὸ μοναχικὸ σχῆμα καὶ γυμνάστηκε στοὺς ἀσκητικοὺς ἀγῶνες καὶ κόπους τῆς κοινοβιακῆς ζωῆς, ἐπεθύμησε πιὸ αὐστηρὴ ἄσκηση καὶ ἡσυχία. Ἔφυγε ἔτσι ἀπὸ τή μονὴ καί ἀφοῦ ἦλθε σέ ἐρημικὸ τόπο, μακρυὰ ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ τῇ συναναστροφὴ μὲ πολλούς, ἐγκαταστάθηκε σὲ ἕνα ἀπομακρυσμένο κελλί, «*μόνος μόνῳ Θεῷ*», ἀσκούμενος στὴν ζωὴ τῆς καθαρῆς ἡσυχίας. Ἡ ἀγάπη του γιὰ τῇ ζωὴ τῆς ἡσυχίας ἦταν τέτοια ὥστε οἱ ἐπίμονες προτροπὲς καὶ παρακλήσεις τοῦ ἀδελφοῦ του, ἡγουμένου πιὰ τοῦ κοινοβίου, νὰ ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν ἔρημο στή μονή, δὲν εἶχαν κανένα ἀποτέλεσμα.

Αὐτὸ ὅμως ποῦ δὲν κατόρθωσαν οἱ ἀδελφικὲς παρακλήσεις τὸ πέτυχε ἡ κλήση ἀπὸ τὸ Θεὸ στὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου. Ἐγκαταλείπει ἔτσι τὴν ἔρημο, ἀπὸ τὸν πόθο τῆς ὁποίας ὅλη ἡ καρδιὰ τοῦ φλεγόταν, καὶ χειροτονεῖται ἐπίσκοπος τῆς μεγάλης πόλεως Νινευὶ ἀπὸ τὸν καθολικὸ τῆς Νεστοριανικῆς Ἐκκλησίας Γεώργιο (600-680). Ὁ ἱερομόναχος Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἐξέδωσε τυπογραφικὰ τὴν ἑλληνικὴ μετάφραση τῶν Ἀσκητικῶν τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαάκ, ἀναφερόμενος στὴν ἐκλογὴ σὲ ἐπίσκοπο τοῦ ἁγίου γράφει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «*Καὶ γὰρ οὐκ ἔδει τὸν λύχνον ὑπὸ τὸν ἐρημικὸν κατακρύπτεσθαι μόδιον, ἀλλ’ ἐπὶ τὴν ποιμαντικὴν ἐπιτεθεῖναι λυχνίαν, καὶ τῆς φωταυγοῦς ἀρετῆς πορρωτέρω τὰ πάμφωτα ἐκπέμψαι σελαγήματα*». Ἐξαιτίας τῆς ὕπαρξης καὶ ἄλλων μὲ τὸ ὄνομα Ἰσαάκ, συριακῆς καταγωγῆς, οἱ ἐπιστήμονες γιὰ νὰ τὸν ξεχωρίζουν πρόσθεσαν στὸ ὄνομά του τὸ ὄνομα τῆς ἐπισκοπῆς: Ἰσαὰκ ὁ Νινευὶ ἢ Ἰσαὰκ ὁ Νινευίτης, καὶ ὄχι τὸ ἐπίθετο ποῦ ἡ παράδοση τοῦ εἶχε προσάψει Ἰσαὰκ ὁ Σύρος.

Δὲν ἔμελλε ὅμως νὰ μείνει γιὰ πολὺ στὸν ἐπισκοπικὸ θρόνο ὁ ἐραστὴς τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἄσκησης Ἰσαάκ. Οἱ πολλὲς ἀσχολίες καὶ οἱ περισπασμοὶ ἀπὸ τὴν ἐκτέλεση τῶν ἐπισκοπικῶν του καθηκόντων παράλληλα μὲ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν ἡσυχία ὁδήγησαν τὸν Ἀββᾶ στὴν ἀπόφαση, πέντε μῆνες μετὰ τῇ χειροτονία του, νὰ ἐγκαταλείψει τὴν ἐπισκοπὴ καὶ νὰ ἐπιστρέψει στὴν ἀγαπημένη τοῦ ἔρημο κοντὰ στῇ ὀροσειρὰ τοῦ Cuzistan, στὴν περιοχῇ τῆς ἀρχαίας Σουσιανῆς καὶ ἀργότερα στή μονὴ Rabban Sabor. Γράφει σχετικὰ ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης: «*Ὁρῶν δὲ καὶ τὸν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἐθισθέντα αὐτῷ ἀπράγμονα καὶ ἀτάραχον βίον ὑπὸ τῶν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπαγγέλματος ἀσχολιῶν περισπώμενον τε καὶ διαθορυβούμενον, τοῦ θρόνου ὑποχωρήσας, εἰς τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ πεφιλημένην αὐτῷ ἐπανῆκε σκήτην...*». Ἐξαιτίας δὲ τῆς μεγάλης ἄσκησης καὶ τῆς πολλῆς μελέτης ἔχασε τὸ φῶς τοῦ. Πέθανε σὲ μεγάλη ἡλικία στὴν μονὴ Rabban Sabor, ὅπου καὶ τάφηκε.

Ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ ὁ Σύρος δὲν ἔχει ἀναγνωριστεῖ ἐπίσημα ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ὡς ἅγιος, δὲν περιλαμβάνεται στὸ Ἁγιολόγιο ἢ τὸν Συναξαριστὴ της καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἡ μνήμη του δὲν ἑορτάζεται στοὺς ναούς. Ἡ συνείδηση ὅμως ὅσων γνωρίζουν τὸν Ἀββᾶ μέσα ἀπὸ τὰ συγγράμματά του, καὶ ἰδιαίτερα τῶν μοναζόντων, τὸν κατατάσσει ἀνάμεσα στοὺς ἁγίους καὶ τοὺς μεγάλους ὁσίους τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι στὸ ἅγιον Ὄρος γίνεται ἀναφορᾷ στῇ μνήμη του τὴν 28η Ἰανουαρίου μαζὶ μὲ τῇ μνήμῃ τοῦ ὁσίου Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου. Ὑπάρχουν μάλιστα καὶ δύο πλήρεις ἀκολουθίες ποῦ ὑμνοῦν τὴν ἁγία ζωὴ καὶ τοὺς ἀσκητικοὺς ἀγῶνες τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαάκ. Ἀπὸ αὐτὲς ἡ μία ἀναφέρεται ἐξ ὁλοκλήρου στὸν Ἀββᾶ Ἰσαὰκ καὶ εἶναι ποίημα τοῦ ἀειμνήστου γέροντος ὑμνογράφου Γερασίμου τοῦ Μικραγιαννανίτου, ἐνῶ ἡ ἄλλη ἀναφέρεται καὶ στοὺς δύο ὁσίους Ἰσαὰκ καὶ Ἐφραὶμ καὶ ἔχει ἐκδοθεῖ τὸ 1962 ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο τῆς «*Ἁγιορειτικῆς*

Βιβλιοθήκης» τοῦ Σωτηρίου Ν. Σχοινᾶ στὸ Βόλο μὲ τὸν τίτλο «*Ἀκολουθία καὶ βίος τῶν ὁσίων θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν Ἰσαὰκ καὶ Ἐφραὶμ τῶν Σύρων, ψαλλομένη τῇ ΚΗ' Ἰανουαρίου, ποιηθεῖσα παρὰ Νήφωνος μοναχοῦ Ἁγιορείτου*». Στὶς πρῶτες σελίδες μάλιστα τῆς δεύτερης αὐτῆς ἀκολουθίας ὑπάρχει καὶ σχετικὴ εἰκόνα τοῦ ὁσίου, φιλοτεχνημένη ἀπὸ τὸ Φώτη Κόντογλου, μὲ τὸν ὑπότιτλο «*Ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος ὁ θεόπνευστος*».

Ὁ βασικὸς λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ δὲν ἔχει περιληφθεῖ στὸ Ἁγιολόγιο τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας εἶναι ὅτι προῆλθε ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Νεστοριανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπίσκοπος χειροτονήθηκε ἀπὸ τὸν καθολικὸ τῆς Νεστοριανῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἤδη ἀναφέραμε. Ἀλλὰ ὅπως σημειώνει ὁ καθηγητὴς π. Θεόδωρος Ζήσης σὲ σχετικὸ ἄρθρο του στὸν 1ο τόμο τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Θεσσαλονίκης «*φαίνεται ὅτι μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ διεφυλάχθη καθαρὸς ἀπὸ τὴν νεστοριανήν αἵρεσιν, ὅπως τοῦτο συνάγεται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἔργων του. Εἰς αὐτὰ ἀποκαλεῖ τὴν Παναγίαν Θεοτόκον. Ἀναφερόμενος δὲ εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν ὁμιλεῖ ὀρθοδόξως καὶ δὲν νεστοριανίζει*». Ἡ ὀρθοδοξότητα τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ συνάγεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ νεστοριανὴ Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε μὲ ἐπιφύλαξη τὰ συγγράμματά του, ὁ νεστοριανὸς δὲ ἐπίσκοπος τῆς Garmai Bar Toubanit Δανιὴλ ἔγραψε ἀναίρεση τῆς διδασκαλίας του. Ἡ διάσωση τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ ἀπὸ τὸ Νεστοριανισμό εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ διαδοθοῦν τὰ συγγράμματά του σὲ ὅλο τὸ χριστιανικὸ κόσμο ἀσκώντας μεγάλη ἐπίδραση ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλους σὰν ἅγιος καὶ διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα ἀπὸ μεγάλους Πατέρες, ὅπως ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καὶ ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης.

Σχετικὰ μὲ τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ ὑπάρχουν πολλὲς ἀπόψεις ὡς πρὸς τὸν ἀριθμό, τὴν ποσότητα καὶ τῇ μορφή. Τὸ μεγαλύτερο πάντως μέρος τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν ἀναφέρεται στῇ μοναχικὴ ζωή, εἶναι χωρισμένο σὲ λόγους, ποῦ ποικίλλουν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸ ἀπὸ κώδικα σὲ κώδικα, καὶ διασώζεται σὲ πολλὰ χειρόγραφα. Τὸ ἑλληνικὸ κείμενο τῶν λόγων τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ ποῦ κυκλοφορεῖ στηρίζεται στῇ μετάφραση ἀπὸ τὰ συριακὰ ποῦ ἔγινε τὸν 9ο αἰῶνα στὴν ἑλληνόφωνη μονὴ τοῦ ἁγίου Σάββα τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς Πατρίκιο καὶ Ἀβράμιο. Ἡ ἐξάπλωση ἔτσι τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ στὸν ἑλληνόφωνο χριστιανικὸ κόσμο ὑπῆρξε μεγάλη, ἰδιαίτερα στοὺς μοναχικοὺς κύκλους. Ἡ πρώτη τυπογραφικὴ ἔκδοση τῶν Ἀσκητικῶν λόγων τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ ἔγινε στῇ Λειψία τὸ 1770 ἀπὸ τὸν ἱερομόναχο Νικηφόρο Θεοτόκη, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε αὐτὸ τὸ ἔργο μετὰ ἀπὸ προτροπῇ τοῦ Πατριάρχη Ἱεροσολύμων Ἐφραίμ. Ἐπανέκδοση τῆς ἔκδοσης τοῦ Θεοτόκη ἔγινε τὸ 1895 στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὸν ἱερομόναχο Ἰωακεὶμ Σπετσιέρη, στὴν ὁποία στηρίζονται ὅλες οἱ σημερινὲς ἐπανεκδόσεις.

ΛΟΓΟΣ Α’ - Περὶ Ἀποταγῆς καὶ Μοναχικῆς Πολιτείας

Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἀρχὴ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Λέγεται δὲ εἶναι γέννημα τῆς πίστεως καὶ σπείρεται ἐν τῇ καρδίᾳ, ὅταν ἀποχωρισθῇ ἡ διάνοια ἀπὸ τοῦ περισπασμοῦ τοῦ κόσμου, τοῦ συνάξαι τὰς νοήσεις αὐτῆς, τὰς ῥεμβομένας ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ, ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῆς μελλούσης ἀποκαταστάσεως. Τὸ θεῖναι θεμέλιον τῆς ἀρετῆς, οὐδὲν κρειττότερον τοῦ ἐπισχεῖν τίνα ἑαυτὸν ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ τῶν τοῦ βίου πραγμάτων καὶ διαμεῖναι ἐν τῷ νόμῳ τοῦ φωτὸς τῶν τρίβων τῶν εὐθειῶν καὶ ἁγίων, ὧν ἐν Πνεύματι ὁ ψαλμῳδὸς ἐσήμανε καὶ ἐπωνόμασε. Μόλις εὑρίσκεται ἄνθρωπος δυνάμενος φέρειν τὴν τιμήν, τάχα δὲ οὐδὲ παντελῶς εὑρίσκεται (καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ταχείας ὑποδοχῆς τῆς ἀλλοιώσεως, ὡς ἂν τὶς λέγῃ), οὐδὲ ἐὰν τὶς ἰσάγγελος γένηται τοῖς τρόποις.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ τῆς ζωῆς, τὸ ἀεὶ μελετῆσαι τὸν νοῦν ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν πτωχείᾳ διατρίβειν. Τὸ γὰρ ἐκεῖθεν ἀρδεύεσθαι, συνεργεῖ εἰς τὴν ταύτης τελείωσιν ἤγουν τὸ ἀρδεύεσθαι ἐκ τῆς μελέτης τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ, βοηθεῖ σοι εἰς τὴν τῆς πτωχείας κατόρθωσιν, ἡ δὲ τῆς ἀκτημοσύνης κατόρθωσις σχολὴν παρέχει σοι τοῦ κατορθῶσαι τὴν μελέτην τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ βοήθεια τῶν δύο τούτων συντόμως ἀναφέρει εἰς τὴν ἀνάβασιν πάσης οἰκοδομῆς τῶν ἀρετῶν. Οὐδεὶς δύναται πλησιάσαι τῷ Θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀφιστῶν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου. Ἀπόστασιν δὲ λέγω, οὐ τὴν ἐκδημίαν τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων.

Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἀρετή, ἵνα τὶς ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ σχολάσῃ ἀπὸ τοῦ κόσμου. Οὐ δύναται ἡ καρδία γαληνιάσαι καὶ ἀφάνταστος εἶναι, ὅσον αἱ αἰσθήσεις ἐνεργοῦσι τινά, οὐδὲ τὰ πάθη τὰ σωματικὰ καταργοῦνται, οὐδὲ οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ἐκλείπουσιν ἄνευ τῆς ἐρήμου. Ἕως ἂν κτήσηται ἡ ψυχὴ μέθην ἐν τῇ πίστει τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ ὑποδοχὴ τῆς δυνάμεως τῆς αἰσθήσεως αὐτῆς, οὔτε τὴν ἀσθένειαν τῶν αἰσθήσεων θεραπεύσει, οὔτε δυνάμει δύναται πατῆσαι τὴν ὕλην τὴν ὁρατήν, ἥτις ἐστὶ φραγμὸς τῶν ἔσω, καὶ οὐκ αἰσθάνεται τοῦ αὐτεξουσίου τὸ λογικὸν γέννημα. Καὶ ὁ καρπὸς ἀμφοτέρων ὁ ἐκλινισμός. Ἄνευ τῆς πρώτης, οὐδὲ ἡ δευτέρα ὅπου δὲ ἡ δευτέρα οὐκ ὀρθοποδεῖ, ἐκεῖ ἡ τρίτῃ ὡς ἐν χαλινῷ δέδεται.

Ὅταν μὲν ἡ χάρις πληθυνθῇ ἐν ἀνθρώπῳ, τότε ἐν τῷ πόθῳ τῆς δικαιοσύνης ὁ φόβος τοῦ θανάτου εὐκαταφρόνητος αὐτῷ γίνεται καὶ αἰτίας πολλὰς εὑρίσκει τὶς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὅτι δεῖ ὑπὲρ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ ὑποφέρειν τὴν θλῖψιν. Καὶ ὅσα δοκοῦντα βλάπτειν τὸ σῶμα καὶ αἰφνιδίως ἐπὶ τὴν φύσιν ἐπέρχονται καὶ ἀκολούθως εἰς τὸ παθεῖν ἐτέθησαν, ὡς οὐδὲν λογίζονται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐν συγκρίσει τῶν ἐλπιζομένων ἀπὸ τοῦ νῦν. Καὶ οὐ δυνατὸν χωρὶς παραχωρήσεως τῶν πειρασμῶν γνῶναι ἡμᾶς τὴν ἀλήθειαν. Πληροφορίαν δὲ περὶ τούτου ἐκ τῆς διανοίας ἀκριβῶς εὑρίσκει καὶ ὅτι πρόνοιαν πολλὴν ἔχει ὁ Θεὸς ἔπι τὸν ἄνθρωπον καὶ οὐκ ἐστὶν ἄνθρωπος, μὴ ὢν ὑπὸ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοὺς ἐξελθόντας ζητῆσαι αὐτὸν καὶ βαστάζοντας τὰ πάθη ὑπὲρ αὐτοῦ, δακτυλοειδῶς θεωρεῖ λαμπρῶς.

Ὅταν δὲ ἡ στέρησις τῆς χάριτος πληθυνθῇ ἐν ἀνθρώπῳ, τότε πάντα τὰ ῥηθέντα ἐναντία εὑρίσκονται πλησίον καὶ ἡ γνῶσις μείζων τῆς πίστεως διὰ τὴν ἐξέτασιν καὶ ἡ πεποίθησις τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐν παντὶ πράγματι ἐπιτυγχάνει καὶ οὕτως οὐδὲ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ περὶ τὸν ἄνθρωπον νομίζεται, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν ἐνεδρευόντων τοῦ ἐν σκοτομήνῃ κατατοξεῦσαι αὐτῶν τὰ βέλη ἐνδελεχῶς ἐνεδρεύεται ἐν τούτοις ὁ τοιοῦτος.

Ἀρχὴ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καὶ οὗτος σὺν τῷ μετεωρισμῷ τίνων ἐν τῇ ψυχὴ διαμεῖναι οὐ πείθεται. Διασκεδάζεται γὰρ ἡ καρδία ἐκ τῆς ἡδονῆς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διακονίᾳ τῶν αἰσθήσεων. Δέδενται γάρ, φησίν, αἱ ἔσω ἔννοιαι ἐν τῇ αἰσθήσει αὐτῶν ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις τοῖς διακονοῦσιν αὐταῖς. Δισταγμὸς καρδίας ἐπεισάγει τῇ ψυχῇ δειλίαν, ἡ δὲ πίστις καὶ ἐν τῇ ἐκκοπῇ τῶν μελῶν δύναται κρατῦναι τὴν προαίρεσιν. Ἐν ὅσῳ ὁ πόθος τῆς σαρκὸς ὑπερισχύει ἐν σοί, εὔθραυστος καὶ ἀπτόητος οὐ δυνήσῃ

γενέσθαι ἐκ τῶν πολλῶν ἐναντιωμάτων τῶν διαμενόντων πλησίον τοῦ ποθούμενου.

Ὁ ἐφιέμενος τῆς τιμῆς, οὐ δύναται στερηθῆναι τῶν αἰτιῶν τῆς λύπης. Οὐδεὶς ἐστὶν ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀλλοιώσει τῶν πραγμάτων, ὅστις οὐ κτᾶται ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ ἀλλοίωσιν πρὸς τὸ προκείμενον πρᾶγμα. Ἐὰν ἡ ἐπιθυμία, φησί, γέννημα τῶν αἰσθήσεων ὑπάρχῃ, σιωπησάτωσαν λοιπὸν οἱ μετὰ περισπασμοῦ τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας φυλάττειν ὁμολογοῦντες.

Σώφρων ἐστίν, ὅστις οὐκ ἐν τῷ κόπῳ καὶ τῷ καιρῷ τῆς πάλης καὶ τοῦ ἀγῶνος λέγει, ὅτι παύονται ἐξ αὐτοῦ οἱ αἰσχροὶ λογισμοί, ἀλλ’ ὃς τῇ ἀληθείᾳ τῆς καρδίας αὐτοῦ σωφρονίζει τὴν θεωρίαν τῆς διανοίας αὐτοῦ, τοῦ μὴ ἀτενίσαι ἀναιδῶς τοῖς ἀκολάστοις λογισμοῖς. Καὶ ὅτε ἡ σεμνότης τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ μαρτυρεῖ ἐκ τῆς θέας τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὸ πιστόν, ἡ αἰδὼς ὥσπερ καταπέτασμα ἐστὶ κρεμάμενη ἐν τῷ κρυπτῷ χώρῳ τῶν λογισμῶν. Καὶ ὁ σώφρων παρθένος γίνεται, καὶ ἡ ἁγνεία αὐτοῦ τηρούμενη ἐν πίστει τῷ Χριστῷ.

Οὐκ ἐστὶ τι οὕτως ἱκανὸν πρὸς ἀποτροπὴν τῶν προλήψεων τῆς ἀκολασίας ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ ἀποδιώκειν τὰς κινουμένας μνήμας τὰς ἐπανισταμένας ἐν τῇ σαρκὶ καὶ ποιούσας ταραχώδη φλόγα, ὡς τὸ βαπτισθῆναι ἐν τῷ ποθῷ τῆς μαθήσεως καὶ καταδιώκειν ὀπίσω τοῦ βάθους τῶν νοημάτων τῆς θείας Γραφῆς. Ὅτε οἱ λογισμοὶ καταβαπτισθῶσι τῇ ἡδονῇ τῆς καταδιώξεως ὀπίσω τῆς σοφίας τῆς τεθησαυρισμένης ἐν τοῖς λόγοις, ἐν τῇ δυνάμει ἐν ἡ ἀπομάσσεται ἐξ αὐτῶν τὴν φανέρωσιν, καταλιμπάνει ὀπίσω τοῦ νώτου αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ λανθάνει καὶ πάσας τὰς μνήμας, τὰς ἐνεργούσας εἰκόνας τῆς σωματώσεως τοῦ κόσμου, ἐξαλείφει ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ πολλάκις καὶ ἐκ τῆς χρείας τῶν ἐξ ἔθους λογισμῶν, τῶν ἐπισκεπτόντων τὴν φύσιν. Καὶ αὕτη ἡ ψυχὴ ἐν ἐκστάσει διαμένει ἐν ταῖς καιναῖς ἀπαντήσεσι, ταῖς ἐκ τῆς θαλάσσης τῶν μυστηρίων τῶν Γραφῶν.

Καὶ πάλιν ἐὰν ὁ νοῦς νήχηται ἐπὶ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ὑδάτων, ἤτοι τῆς θαλάσσης τῶν θείων Γραφῶν, καὶ μὴ δυνηθῇ εἰς ὅλον τὸ βάθος βυθίσαι τὰ νοήματα αὐτοῦ, τοῦ κατανοῆσαι ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἐν τῷ βυθῷ αὐτῆς, ἀρκετὸν αὐτῷ αὕτη ἡ μελέτη ἐν τῷ πόθῳ αὐτῆς, τοῦ ἐμποδίσαι αὐτοὺς μὴ δραμεῖν πρὸς τὴν φύσιν τοῦ σώματος, καθὼς τὶς τῶν θεοφόρων ἔφησε. Διότι ἡ ἀρδία χαύνη ἐστὶ καὶ οὐ δύναται ὑποφέρειν τὰς κακίας τὰς ἀπαντώσας ἀπὸ τῶν ἔξω καὶ τῶν ἔσω πολέμων. Καὶ οἴδατε, ὅτι ὁ κακὸς λογισμὸς βαρὺς ἐστί, καὶ ἐὰν ἡ καρδία μὴ ἀσχοληθῇ ἐν τῇ γνώσει, οὐ δύναται ὑπομεῖναι τὴν ταραχὴν τῆς ὁρμῆς τοῦ σώματος.

Καὶ καθάπερ τὸ βάρος τοῦ σταθμοῦ τῇ ὀξύτητι τῆς ῥοπῆς τοῦ ζυγοῦ πρὸς τὴν ταραχὴν τῶν ἀνέμων, οὕτως ἡ αἰδὼς καὶ ὁ φόβος τῇ ῥοπῇ τῆς διανοίας. Καὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς λείψεως τοῦ φόβου καὶ τῆς αἰδοῦς αἰτία γίνεται τῷ νοῒ ῥέμβεσθαι ἀεὶ καὶ ἐνταῦθα ὥσπερ τὸ αὐτεξούσιον κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀποστάσεως τὸν φόβον ἐκ τῆς ψυχῆς, ταράσσεται ὁ ζυγὸς τῆς διανοίας ὧδε κἀκεῖσε. Λοιπόν, ὥσπερ αἱ πλάστιγγες τοῦ ζυγοῦ, ὑπὸ τοῦ βαρυτάτου σταθμίου βαρυνθεῖσαι, οὐκ εὐχερῶς ὑπὸ τῆς τοῦ πνεύματος πνεύσεως ὁ ζυγὸς σαλεύεται, οὕτω καὶ ἡ διάνοια, βαρυνθεῖσα ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς αἰδοῦς, οὐ ῥαδίως τρέπεται ὑπὸ τῶν σαλευόντων αὐτήν. Καὶ καθ’ ὅσον ἡ λείψις τοῦ φόβου ἐν τῇ διανοίᾳ γένηται, κατὰ τοσοῦτον κυριεύεται ὑπὸ τῆς τροπῆς καὶ τῆς ἀλλοιώσεως. Σοφίσθητι τοῦ εἶναι θεμέλιον ἐν τῇ ὁδοιπορία σου τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἀποκαθίστασαι ἐν τῇ πύλη τῆς βασιλείας χωρὶς κυκλεύσεως ὁδοῦ.

Ἐν πᾶσι τοῖς συναντῶσι σοὶ ἐν ταῖς Γραφαῖς ἀνάκρινον τὸν σκοπὸν τοῦ λόγου, τοῦ βαθῦναι σεαυτὸν καὶ κατανοῆσαι ἐν μεγάλη διαγνώσει τὸ βάθος τῶν νοημάτων τῶν ἁγίων. Οἱ ἐκ τῆς θείας χάριτος ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτῶν ὁδηγούμενοι τοῦ φωτισθῆναι, ἀεὶ αἰσθάνονται ὡς ἀκτῖνος τίνος νοητῆς διαπορευομένης ἐν μέσῳ τῶν στίχων τῶν γεγραμμένων καὶ διακρινούσης ἔμπροσθεν τῆς διανοίας τῶν ψιλῶν λόγων ἐκ τῶν πραγμάτων τῶν λεγομένων ἐν μεγάλη διανοίᾳ τῇ ψυχικὴ συνέσει.

Ἄνθρωπος ἀναγινώσκων ἐν μεγάλοις στίχοις ψιλῶς, ψιλοῦται καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ σβέννυται ἐκ τῆς ἁγίας δυνάμεως τῆς παρεχούσης τῇ καρδίᾳ γλυκυτάτην γεῦσιν ἐν κατανοήσει ψυχῆς θαυμαστή. Ἕκαστόν τι

πρὸς τὸ συγγενὲς αὐτοῦ τρέχειν εἴωθε. Καὶ ψυχή, ἔχουσα μέρος Πνεύματος, ὅταν ἀκούσῃ ῥήματος τοῦ ἔχοντος ἐγκεκρυμμένην ἐν ἑαυτῷ δύναμιν πνευματικήν, διαπύρως ἕλκει τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Οὐ πάντα ἄνθρωπον ἐξυπνίζει εἰς τὸ θαυμάζειν πρᾶγμα πνευματικῶς λεγόμενον καὶ ἔχον ἐν ἑαυτῷ ἐγκεκρυμμένην δύναμιν μεγάλην. Ὁ λόγος ὁ περὶ ἀρετῆς χρῄζει καρδίας σχολαζούσης ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῆς ὁμιλίας αὐτῆς. Ἀνθρώπου δέ, οὗτινος ἡ διάνοια μοχθεῖ ἐν τῇ φροντίδι τῶν παρερχομένων, τὰ τῆς ἀρετῆς πράγματα οὐκ ἐξυπνίζουσι τὸν λογισμὸν αὐτοῦ πρὸς πόθον καὶ ζήτησιν τῆς κτήσεως αὐτῶν. Ἡ λύσις ἡ ἐκ τῆς ὕλης προτερεύει τῇ γενέσει αὐτῆς τοῦ πρὸς Θεὸν δεσμοῦ, εἰ καὶ πολλάκις ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς χάριτος εὑρίσκεται προλαμβάνων οὗτος ἐκείνης ἐν τισίν, ὡς πόθος καλύπτει πόθον. Ἡ τάξις τοῦ ἔθους τῆς οἰκονομίας ἄλλη ἐστὶ παρὰ τὴν τάξιν τὴν κοινότητος τῶν ἀνθρώπων. Σὺ δὲ τὴν κοινὴν τάξιν φύλαξον. Ἐὰν δὲ προλάβῃ ἐν σοὶ ἡ χάρις, αὐτῆς ἐστὶ τοῦτο εἰ δὲ μή, ἐν τῇ ὁδῷ τῶν πάντων ἀνθρώπων, ἐν ᾗ ὥδευσαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς διαδοχῆς, ἀνάβηθι εἰς τὴν ἀνάβασιν τοῦ πνευματικοῦ πύργου.

Ἕκαστον τὶ ἐνεργούμενον ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ πληρούμενον δι' ἐντολῆς τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀθεώρητόν ἐστιν ὅλον τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς. Καὶ ἕκαστον τι ἐν τῇ πράξει ἐνεργούμενον, σύνθετον ἐστίν, ὅτι ἡ ἐντολὴ ἡ μία μόνη, ἤγουν ἡ πρᾶξις, τῶν ἀμφοτέρων δεῖται, τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως, ἕνεκα τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ἀσωμάτων. Ἡ σύνθεσις γὰρ τῶν ἑκατέρων μία ἐστί. Τὰ ἔργα τὰ φροντίζοντα τῆς καθαρότητος οὐκ ἀναχαιτίζουσι τὴν αἴσθησιν τῆς μνήμης τῶν παρελθόντων ἐγκλημάτων, ἀλλὰ τὴν λύπην τῆς μνήμης ἐκ τῆς διανοίας λαμβάνουσι, καὶ γίνεται ἀπὸ τοῦ νῦν ἡ τῆς μνήμης διάβασις ἐν τῇ διανοίᾳ ἐπωφελῶς. Πλεονεκτεῖ ἡ πλεονεξία τῆς ψυχῆς ἐν τῇ κτήσει τῆς ἀρετῆς τὸ μέρος τῆς ὁρατῆς ἐπιθυμίας τοῦ ὁμοζύγου σώματος. Πᾶν πρᾶγμα τὸ μέτρον κοσμεῖ. Χωρὶς γὰρ μέτρου, καὶ τὰ νομιζόμενα καλὰ εἶναι, εἰς βλάβην μεθίστανται.

Θέλεις κοινωνῆσαι τῷ Θεῷ ἐν τῷ νοΐ σοῦ ἐν τῇ λήψει τῆς αἰσθήσεως ἐκείνης τῆς ἡδονῆς, τῆς μὴ καταδεδουλωμένης ταῖς αἰσθήσεσιν; Ἀκολούθησον τῇ ἐλεημοσύνῃ, ἥτις, ὅταν εὑρέθῃ ἔνδον σοῦ, εἰκονίζεται ἐν σοὶ ἐκεῖνο τὸ κάλλος τὸ ἅγιον, ἐν ᾧ ὡμοιώθης. Τὸ καθολικὸν τοῦ πράγματος τῆς ἐλεημοσύνης, ἐν οὐ καιρῷ τινι μεσιτευομένῳ πρὸς τὴν ἑνότητα τῆς δόξης τῆς λαμπρότητος, τῆς θεότητος κοινωνίαν ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ.

Ἡ ἕνωσις ἡ πνευματικὴ ἐστὶ μνήμη ἀσφράγιστος, ἥτις ἐν διαπύρῳ πόθῳ ἀδιαστάτως ἐν τῇ καρδίᾳ πυρσεύεται, ἐκ τῆς διαμονῆς τῆς πρὸς τὰς ἐντολὰς δύναμιν λαμβάνουσα πρὸς τὸν δεσμόν, οὐ καταχρηστικῶς, οὐδὲ φυσικῶς. Ἐκεῖ γὰρ εὑρίσκει ὕλην τῇ ψυχικῇ θεωρίᾳ ἐπιστηριχθῆναι ὑπ' αὐτὴν ὑποστατικῶς. Διὰ τοῦτο ἔρχεται εἰς ἔκπληξιν ἡ καρδία τοῦ καμμύσαι τὰς δίπλας αἰσθήσεις αὐτῆς, τὰς σαρκικὰς καὶ τὰς ψυχικάς. Οὐκ ἐστὶν ἄλλη τρίβος πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀγάπην, ἥτις εἰκονίζει τὴν ἀόρατον εἰκόνα, ἐὰν μὴ πρῶτον ἄρξηταί τις τοῦ οἰκτειρῆσαι, καθὼς εἴρηκεν ὁ Κύριος ἡμῶν, πρὸς τὴν τελειότητα τοῦ Πατρός. Καὶ γὰρ οὕτως ἐνετείλατο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ, τοῦ θεῖναι τοῦτο θεμέλιον.

Ἄλλος ἐστὶν ὁ λόγος τῆς πράξεως, καὶ ἄλλος ὁ καλὸς λόγος. Καὶ χωρὶς πείρας τῶν πραγμάτων, οἶδεν ἡ σοφία κοσμῆσαι τοὺς λόγους αὐτῆς καὶ τοῦ λαλῆσαι ἀλήθειαν μὴ γινώσκουσα αὐτὴν καὶ τοῦ φανερῶσαι περὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ αὐτὸς μηδέποτε λαβὼν πεῖραν τοῦ ἔργου αὐτῆς. Ὁ λόγος ὁ ἐκ τῆς πράξεως, ταμεῖον τῆς ἐλπίδος, καὶ ἡ ἄπρακτος σοφία, παραθήκη αἰσχύνης.

Ὥσπερ τεχνίτης ἐστὶ ζωγραφῶν τὸ ὕδωρ ἐν τοῖς τοίχοις καὶ οὐ δύναται τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο τὴν δίψαν αὐτοῦ ἀναψύξαι, καὶ ὥσπερ ἄνθρωπος θεωρῶν ἐνύπνια καλά, οὕτω καὶ ὁ ἄπρακτος λόγος. Ὁ ἐκ τῆς πείρας τοῦ ἔργου αὐτοῦ λάλων περὶ ἀρετῆς, μεταδίδωσι τῷ ἀκούοντι αὐτοῦ, ὥσπερ τὶς μεταδίδωσιν ἐκ τοῦ χρήματος τῆς πραγματείας αὐτοῦ, καὶ ὥσπερ ἐκ τῶν κτημάτων αὐτοῦ σπείρει τὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ ὦτα τῶν ἐνωτιζόντων αὐτὸν καὶ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν παῤῥησίᾳ μετὰ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων, καθὼς ὁ γηραιὸς Ἰακὼβ τῷ σώφρονι Ἰωσὴφ ἔφη «*Ἰδού, δέδωκά σοὶ ἐν μέρος περισσότερον τῶν ἀδελφῶν σοῦ, ὅπερ ἔλαβον ἐκ τῶν Ἀμοῤῥαίων τῷ ξίφει μου καὶ τῷ τόξῳ μου*».

Ἑκάστῳ ἀνθρώπῳ, ἔχοντι πολιτείαν μεμολυσμένην, ἡ πρόσκαιρος ζωὴ ποθεινὴ αὐτῷ ἐστὶ καὶ τῷ τούτου δευτέρῳ, τῷ ἐστερημένῳ γνώσεως. Καλῶς εἴρηκέ τις, ὅτι ὁ φόβος τοῦ θανάτου λυπεῖ ἄνδρα καταγινωσκόμενον ὑπὸ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, ὁ δὲ ἔχων μαρτυρίαν ἀγαθὴν ἐν ἑαυτῷ, οὗτος ἐφίεται τοῦ θανάτου ὥσπερ ζωῆς. Μὴ ψήφισης τινὰ σοφὸν ἀληθινόν, τὸν ὑπὲρ ταύτης τῆς ζωῆς τῇ δειλίᾳ καὶ τῷ φόβῳ καταδουλούντα αὐτοῦ τὴν διάνοιαν. Ὅλα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά, τὰ συμβαίνοντα τῇ σαρκί, ἐνύπνια λογίζου εἶναι οὐ ἐν τῷ θανάτῳ γὰρ μόνῳ ἔχεις λυθῆναι ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ πολλάκις πρὸ τοῦ θανάτου καταλιμπάνουσι σε καὶ ἀπέρχονται. Ἐὰν δὲ τίνα ἐξ αὐτῶν ἔχωσί τινα κοινωνίαν ἐν τῇ ψυχῇ σου, αὐτὰ νόμιζε ἔχειν κτήματα σου εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον καὶ εἰς τὸν μέλλοντα μετὰ σοῦ ὑπάγουσι. Καὶ ἐὰν ὦσι καλά, εὐφραίνου καὶ εὐχαρίστησον τῷ Θεῷ ἐν τῇ διανοίᾳ σοῦ, ἐὰν δὲ ὦσι κακά, ἔσο περίλυπος καὶ στέναξον καὶ ζήτησον τὴν ἀπαλλαγὴν ἐξ αὐτῶν, ἐν ὅσῳ εἶ ἐν τῷ σώματι. Ἕκαστον ἀγαθὸν ἐνεργούμενον ἐν σοὶ νοητῶς καὶ ἐν τῷ κρύπτω, ἔχε αὐτὸ ἀκριβῶς. Ὅτι τὸ βάπτισμα καὶ ἡ πίστις γεγόνασι σοὶ μεσῖται πρὸς αὐτό, ἐν οἷς ἐκλήθης ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρίστου εἰς τὰ ἀγαθὰ ἔργα αὐτοῦ,σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

Ὧ ἡ δόξα καὶ τιμὴ καὶ εὐχαριστία καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Β’ - Περὶ Ἀποταγῆς Κόσμου καὶ Ἀποχῆς τῆς πρὸς Ἀνθρώπους Παῤῥησίας

Ὅταν ἀγαπήσωμεν φυγεῖν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ξένοι τῶν κοσμικῶν γενέσθαι, οὐδὲν οὕτως ἡμᾶς χωρίζει ἐκ τοῦ κόσμου, οὐδὲ θάνατοι τὰ πάθη ἐξ ἡμῶν καὶ διεγείρει καὶ ζωογονεῖ ἡμᾶς εἰς τὰ πνευματικά, ὡς τὸ πένθος καὶ ὁ καρδιακὸς πόνος ὁ μετὰ διακρίσεως. Πρόσωπον γὰρ αἰδήμονος, μιμεῖται τὴν ταπείνωσιν τοῦ ἠγαπημένου. Καὶ πάλιν οὐδὲν ἡμᾶς ποιεῖ συναναστραφῆναι τῷ κοσμῷ καὶ τοῖς ἐν τῷ κοσμῷ καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ μεθυσταίς καὶ ἀσώτοις, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς χωρίζει τῶν θησαυρῶν τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τῶν Θεοῦ μυστηρίων, ὡς ὁ γελοιασμὸς καὶ ὁ μετὰ παῤῥησίας μετεωρισμός, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ἐπιτήδευμα τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας.

Ἐπειδὴ δὲ σου πεπείραμαι τῆς φιλοσοφίας, ῷ ἀγαπητέ, παρακαλῶ σὲ ἐν ἀγάπη, παραφυλάττεσθαι ἐκ τῆς ἐπήρειας τοῦ ἐχθροῦ, ἵνα μὴ ἐν τῇ εὐτραπελείᾳ τῶν λόγων ψυχράνης τὴν ψυχὴν σοῦ ἐκ τῆς θέρμης τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, τοῦ διὰ σὲ χολῆς γευσαμένου ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἀντὶ τῆς γλυκείας ἐκείνης μελέτης καὶ τῆς πρὸς Θεὸν παῤῥησίας ἐμπλήση αὐτὴν φαντασιῶν πολλῶν καὶ σοῦ ἐγρηγορότος, καθεύδοντος δέ, αἰχμαλώτιση αὐτὴν τοῖς ἀτόποις ἐνυπνίοις, ὧν τὴν δυσοσμίαν οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀνέχονται, Καὶ γένῃ ἄλλοις ὀλίσθημα καὶ σεαυτῷ σκόλοψ. Παραβίασε οὖν σεαυτὸν μιμήσασθαι τὴν ταπείνωσιν τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μᾶλλον ἐξαφθῇ τὸ πῦρ τὸ ἐν σοὶ πάρ’ αὐτοῦ καταβληθέν, ἐν ᾧ ἐκριζοῦνται πᾶσαι αἱ κινήσεις τοῦ κόσμου, αἱ ἀποκτείνουσαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον καὶ μιαίνουσαι τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου τοῦ ἁγίου καὶ δυνατοῦ.

Ἐγὼ γὰρ θαῤῥῶ λέγειν, κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον, «*ὅτι ναὸς Θεοῦ ἔσμεν*». Ἁγνίσωμεν οὖν τὸν αὐτοῦ ναόν, ὡς αὐτὸς ἁγνὸς ἐστίν, ἵνα ἐπιθυμήσῃ κατασκηνῶσαι ἐν αὐτῷ. Ἁγιάσωμεν αὐτόν, ὡς καὶ αὐτὸς ἅγιος ἐστί, καὶ κοσμήσωμεν αὐτὸν ἐν ἅσιν ἔργοις ἀγαθοῖς καὶ τιμίοις. Θυμιάσωμεν αὐτὸν τῷ θυμιάματι τῆς ἀναπαύσεως τοῦ θελήματος αὐτοῦ διὰ καθαρᾶς καὶ καρδιακῆς προσευχῆς, ἣν τῇ κοινωνίᾳ τῶν κοσμικῶν συνεχῶν κινήσεων κτήσασθαι ἀδύνατον) καὶ οὕτως ἐπισκιάσει τῇ ψυχῇ ἡ νεφέλη τῆς δόξας αὐτοῦ καὶ διαυγάσει τὸ φῶς τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ ἔνδοθεν τῆς καρδίας. Καὶ ἐμπλησθήσονται χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης πάντες οἱ οἰκήτορες τοῦ σκηνώματος τοῦ Θεοῦ, οἱ δὲ ἀναιδεῖς καὶ ἀναίσχυντοι τῇ φλογὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκλείψουσιν.

Ὀνείδιζε οὖν σαυτόν, ἀδελφέ, διαπαντὸς καὶ λέγε. «*Οὐαὶ μοι, ᾧ ἀθλίᾳ ψυχῇ, ἤγγικὲ σου ἡ ἐκ τοῦ σώματος διάλυσις.Ἵνα τὶ εὐφραίνῃ εἰς ταῦτα ἃ σήμερον μέλλεις καταλεῖψαι καὶ ὧν τῆς θέας στερηθήσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας; Πρόσεχε τοῖς ἔμπροσθέν σου καὶ διαλογίζου ἃ ἔπραξας, πῶς καὶ τίνα εἰσί, καὶ μετὰ τίνος διήνυσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σοῦ, ἢ τὶς ἐδέξατο τὸν κόπον τῆς ἐργασίας τῆς γεωργίας σοῦ, καὶ τίνα εὔφρανας ἐν τῇ σῇ παλαίστρᾳ, ἵνα πρὸς ἀπάντησιν σου ἐξέλθῃ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου σου. Τίνα δὲ ἔτερψας ἐν τῷ σῷ δρόμῳ, ἵνα ἐν τῷ λιμένι αὐτοῦ ἀναπαυθῇς. Τίνος δὲ χάριν ἐταλαιπώρησας κοπιῶσα, ἵνα φθάσῃς εἰς αὐτὸν ἐν χαρᾷ, τίνα τε ἐκτήσω φίλον ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἵνα σὲ ἄρτι ὑποδέξηται ἐν τῇ ἐξόδῳ σοῦ, ἐν ποίῳ ἀγρῷ ἐθητεύσω, Καὶ τὶς ὁ μέλλων σοι παρασχεῖν τὸ μίσθωμα ἐν τῇ δύσει τοῦ ἡλίου τοῦ χωρισμοῦ σοῦ.*

Σὺ ἐξέτασαν σαυτήν, ᾧ ψυχή, καὶ βλέπε πρὸς ποίαν γῆν ἡ μερὶς σου καί, εἶ διεπέρασας τὸν ἀγρὸν τὸν καρποφοροῦντα πικρίαν τοῖς γεωργοῦσιν αὐτόν, κράξον καὶ βόησον ἐν στεναγμῷ καὶ ἀδημονίᾳ, τὰ ἀναπαύοντα τὸν Θεὸν σοῦ ὅπερ τὰς θυσίας καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα. Βρυέτω τὸ στόμα σοῦ ὀδυνηρᾶς φωνάς, αἷς οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι ἐπιτέρπονται. Βάψον σοῦ τὰς παρειᾶς ἐν τῷ κλαυθμῷ τῶν ὀμμάτων σου, ἵνα ἐπαναπαύσηταί σοι τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀπολούσῃ σὲ τοῦ ῥύπου τῆς κακίας σου.

Ἐξιλέωσαι σοῦ τὸν Κύριον ἐν δάκρυσιν, ἵνα πρὸς σὲ παραγένηται. Ἐπικάλεσαι Μαρίαν καὶ Μάρθαν διδάξαι σε πενθικὰς φωνάς, βόησον τῷ Κυρίῳ.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Ὁ ἐπὶ Λαζάρου κλαύσας καὶ δάκρυα λύπης καὶ συμπαθείας στάξας ἐπ᾽ αὐτῷ, δέξαι δάκρυα πικρίας μου. Τοῖς πάθεσί σοῦ, τὰ πάθη μου θεράπευσαν. Τοῖς τραύμασί σου, τὰ τραύματά μου ἰάτρευσον τῷ αἵματί σου, τὸ αἷμα μου καθάγνισον καὶ συγκέρασον τῷ σώματί μου τὴν ὀσμὴν τοῦ ζωοποιοῦ σου σώματος. Ἡ χολή, ἣν παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἐποτίσθης, γλυκάναι μου τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς πικρίας, ἧς με ὁ ἀντίδικος ἐπότισε. Τὸ σῶμα σου τὸ ἐπὶ ξύλου Σταυροῦ τανυθέν, διαπέτασαί μου τὸν νοῦν πρὸς σε, τὸν ὑπὸ τῶν δαιμόνων κάτω ἑλκυσθέντα. Ἡ κεφαλή σου, ἣν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἔκλινας, ὑψῶσαι μου τὴν κεφαλὴν τὴν κολαφισθείσαν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων. Αἱ πανάγιοι σου χεῖρες αἱ καθηλωθείσαι ὑπὸ ἀπίστων ἐν τῷ Σταυρῷ, ἀναγαγέτωσάν μὲ πρὸς σὲ ἐκ τοῦ χάσματος τῆς ἀπώλειας, ὡς ὑπέσχετο τὸ πανάγιόν σου στόμα.

Τὸ πρόσωπον σοῦ τὸ δεξάμενον ῥαπίσματα καὶ ἐμπτύσματα ὑπὸ τῶν καταράτων, στιλβωσάτω μου τὸ πρόσωπον τὸ χρανθὲν ἐν ταῖς ἀνομίαις. Ἡ ψυχὴ σου, ἣν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὢν τῷ Πατρὶ σου παρέδωκας, ὁδηγησάτω με πρὸς Σὲ ἐν τῇ χάριτί σου.

Οὒκ ἔχω καρδίαν ὀδυνηρὰν πρὸς ἀναζήτησίν σου, οὐκ ἔχω μετάνοιαν, οὐδὲ κατάνυξιν, τὰ ἐπανάγοντα τὰ τέκνα πρὸς τὴν ἰδίαν κληρονομίαν. Οὐκ ἔχω, Δέσποτα, δάκρυον παρακλητικόν. Ἐσκότισταί μου ὁ νοῦς ἐν τοῖς βιωτικοῖς καὶ οὐκ ἰσχύει ἀτενίσαι πρὸς σὲ ἐν ὀδύνῃ. Ἔψυκταί μου ἡ καρδία ἐκ τοῦ πλήθους τῶν πειρασμῶν, καὶ οὐ δύναται θερμανθῆναι τοῖς δάκρυσι τῆς πρὸς σὲ ἀγάπης. Ἀλλὰ σύ, Κύριε Ἰησοῦ Χρῖστε ὁ Θεός, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν, δώρησαί μοι μετάνοιαν ὁλόκληρόν καὶ καρδίαν ἐπίπονον, ἵνα ἐξέλθω ὁλοψύχως εἰς ἀναζήτησίν σου. Χωρὶς γὰρ σου, παντὸς ἀγαθοῦ ξενωθήσομαι. Χάρισαι οὖν μοι, ᾧ ἀγαθέ, τὴν χάριν σου. Ὁ Πατήρ, ὁ προαγαγὼν σε ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ ἀχρόνως καὶ ἀϊδίως, ἀνακαινισάτω ἐν ἐμοὶ τὰς μορφὰς τῆς σῆς εἰκόνος. Κατέλιπόν σε, μὴ με ἐγκαταλίπῃς. Ἐξῆλθον ἀπὸ σου, ἔξελθε εἰς ἀναζήτησίν μου καὶ εἰσάγαγέ με εἰς τὴν νομὴν σου καὶ συγκαταρίθμησόν με τοῖς προβάτοις τῆς ἐκλεκτῆς σου ποίμνης καὶ διάθρεψόν με σὺν αὐτοῖς ἐκ τῆς χλόης τῶν θείων μυστηρίων σου, ὧν ἡ καθαρᾶ καρδίᾳ καταγώγιον σου ὑπάρχει καὶ καθορᾶται ἐν αὐτῇ ἡ ἔλλαμψις τῶν σῶν ἀποκαλύψεων, ἥτις ἐστὶ παράκλησις καὶ ἀναψυχὴ τῶν κοπιασάντων διὰ Σὲ ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ ταῖς παντοδαπαῖς αἰκίαις».

Ἧς τίνος ἐλλάμψεως καὶ ἡμεῖς ἀξιωθείημεν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ Σοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ’ - Περὶ Ἀναχωρήσεως καὶ ὅτι οὐ δεῖ δειλίαν καὶ φοβεῖσθαι, ἀλλὰ στηρίζεσθαι τὴν καρδίαν τῇ εἰς Θεὸν πεποιθήσει καὶ θαῤῥεῖν τῇ ἀδιστάκτῳ πίστει ὡς ἔχοντας φρουρὸν καὶ φύλακα τὸν Θεὸν

Ἐὰν ποτὲ εὑρέθης τῆς ἀναχωρήσεως ἄξιος, τῆς ἐχούσης ἐλαφρὰ τὰ φορτία ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, μὴ κατεπείξῃ σε ὁ λογισμὸς τοῦ φόβου κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ ἐν πολλοῖς τρόποις τῆς ἀλλοιώσεως τῶν λογισμῶν καὶ τῆς ἀναστροφῆς αὐτῶν, ἄλλα μᾶλλον ἔσο πιστεύων, ὅτι ὁ φύλαξ σου μετὰ σεαυτοῦ ἐστί, καὶ πληροφορήθητι ἐν τῇ σοφίᾳ σου ἀκριβῶς, ὅτι σὺ μετὰ πάσης τῆς κτίσεως ὑπὸ ἑνὶ Δεσπότῃ ἐστέ, ἑνὶ νεύματι τὰ πάντα κινοῦντι καὶ σαλεύοντι καὶ πραΰνοντι καὶ οἰκονομοῦντι, καὶ οὐδεὶς σύνδουλος δύναται βλάψαι τινὰ τῶν συνδούλων αὐτοῦ, δίχα τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ προνοοῦντος τῶν πάντων καὶ διϊθύνοντος, καὶ εὐθέως ἀνάστα καὶ θάρσει. Καὶ ἐὰν ἐδόθη ἡ ἐλευθερία τισίν, ἀλλ’ οὐκ ἐν παντὶ πράγματι. Οὔτε γὰρ οἱ δαίμονες, οὔτε τὰ θηρία φθαρτικά, οὔτε οἱ ἐν κακία ἄνθρωποι δύνανται πληρῶσαι τὸ θέλημα αὐτῶν εἰς φθορὰν καὶ ἀπώλειαν, εἰ μὴ τὸ τοῦ κυβερνῶντος ἐπιτρέψειε βούλημα καὶ δοίη τόπον ποσότητος; Οὐ γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἐπιτρέπει ἐλθεῖν εἰς ἐνέργειαν ἅπασαν. Εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ εἶχε ζῆσαι πᾶσα σάρξ. Οὐκ ἐᾷ γὰρ ὁ Κύριος τὴν κτίσιν αὐτοῦ, ἵνα πλησίαση αὕτη ἡ τῶν δαιμόνων ἐξουσία καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐνεργήσῃ ἐν αὐτῇ τὸ θέλημα αὐτῶν. Διὰ τοῦτο λέγε ἀεὶ τῇ ψυχὴ σου, Ἔχω φύλακα φυλάσσοντά με καὶ οὐ δύναται τι τῶν κτισμάτων φανῆναι ἐνώπιον μου μόνον, εἰ μὴ ἄνωθεν γένηται κέλευσμα. Πίστευσον δέ, ὡς οὐδὲ θεαθῆναι τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ τοῖς ὦσιν ἀκουτίσαι σου τὰς αὐτῶν ἀπειλὰς τολμῶσιν. Εἰ γὰρ εἶχον ἐπιτροπὴν ἄνωθεν ἐκ τοῦ ἐπουρανίου, οὐκ ἦν ἀνάγκη λόγου καὶ λόγων, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῶν θελήματι καὶ τὸ ἔργον ἐπηκολούθει.

Πάλιν δὲ λέγε σεαυτῷ, ὅτι, εἰ τὸ θέλημα ἐστὶ τοῦ Δεσπότου μου τὸ κατεξουσιάσαι τοὺς πονηροὺς τοῦ πλάσματος, οὐδὲ ἐγὼ τουτὶ δέχομαι δυσχερῶς, ὥσπερ τὶς μὴ θέλων καταργῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐν τοῖς πειρασμοῖς σοῦ χαρᾶς πλησθήσῃ, ὡς τὶς γνοὺς καὶ ἀκριβῶς αἰσθηθείς, ὅτι τὸ νεῦμα τοῦ Δεσπότου διακυβερνῶν σε καὶ διευθύνει σε. Λοιπὸν στήριξον τὴν καρδίαν σου ἐν τῷ πεποιθέναι πρὸς Κύριον καὶ μὴ φοβηθῇς, μήτε ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ μήτε ἀπὸ βέλους πετωμένου ἡμέρας. Ἡ πίστις γάρ, φησί, τοῦ δικαίου, ἡ πρὸς τὸν Θεόν, ἐξημεροῖ τὰ θηρία τὰ ἄγρια, ὡς τὰ πρόβατα. Οὐκ εἰμί, φησί, δίκαιος, ἵνα πεποιθὼς ὦ ἐπὶ Κύριον. Ἀλλὰ σὺ ἀληθῶς διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς δικαιοσύνης ἐξῆλθες εἰς τὴν ἔρημον τὴν πλήρη θλίψεων καὶ διὰ τοῦτο ὑπήκοος ἐγένου τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ. Λοιπὸν ματαίως κοπιᾷς, ὅταν βαστάζῃς τούτους τοὺς κόπους, οὐχ ὅτι ὁ Θεὸς θέλει τὸν κόπον τῶν ἀνθρώπων, εἰ μὴ σὺ προσφέρῃς αὐτῷ θυσίαν ἀγάπης τὴν σεαυτοῦ θλῖψιν. Ταύτην τὴν διάκρισιν δεικνύουσι πάντες οἱ ἀγαπῶντες τὸν Θεόν, θλίβοντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης. Οἱ γὰρ εὐδοκοῦντες ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ ζῆσαι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, θλῖψιν αἴρουσι καὶ διωγμὸν ὑπομένουσι. Κἀκεῖνος ἐν ἐξουσίᾳ γενέσθαι ποιεῖ αὐτοὺς τῶν ἑαυτοῦ κρυπτῶν θησαυρῶν.

Περὶ προκοπῆς τῆς ἐκ τῶν πειρασμῶν γινομένης τοῖς μετὰ εὐχαριστίας καὶ ἀνδρείας αὐτοὺς ὑπομένουσιν.

Εἶπε γὰρ τὶς τῶν ἁγίων, ὅτι ἦν τὶς τῶν ἀναχωρητῶν γέρων τίμιος, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτὸν ἅπαξ καὶ ἤμην ἐν

λύπῃ ἐκ τῶν πειρασμῶν. Αὐτὸς δὲ ἦν ἀσθενῶν κατακείμενος, καὶ ὅτε ἠσπασάμην αὐτόν, ἐκάθισα πρὸς αὐτὸν καὶ εἶπον αὐτῷ: Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ, ὅτι πάνυ λυποῦμαι ἐκ τῶν πειρασμῶν τῶν δαιμόνων.

Ὁ δὲ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, προσέσχε μοι και εἶπε. «*Τέκνον, σὺ νεώτερος εἶ καὶ οὐκ ἀφίησιν ὁ Θεὸς ἐπὶ σὲ πειρασμούς*».

Καγώ είπον αὐτῷ. Καὶ νεώτερος εἰμί, πειρασμοὺς δὲ ἰσχυρῶν ἔχω ἀνδρῶν. Κἀκεῖνος πάλιν εἶπε. «*Λοιπὸν θέλει σὲ ὁ Θεὸς σοφίσαι*».

Κἀγὼ εἶπον. «*Πῶς σοφίσει με; ἐγὼ γὰρ καθ' ἡμέραν γεύομαι τοῦ θανάτου*». Κἀκεῖνος αὖθις.

«*Ὁ Θεός, εἶπε, ἀγαπᾷ σε, σιώπα. Μέλλει ὁ Θεὸς δοῦναι σοι τὴν χάριν αὐτοῦ*». Ἔφη δε πάλιν. «*Γνῶθι, τέκνον, ὅτι τριάκοντα χρόνους πόλεμον μετὰ τῶν δαιμόνων ἐποίησα, καὶ τὸν εἰκοστὸν παραδρομῶν, οὐ ἐβοηθήθην τὸ σύνολον. Ἡνίκα δὲ καὶ τὸν πέμπτον τοῦτον παρελάσας ἐτύγχαναν, ἠρξάμην εὑρίσκειν ἀνάπαυσιν καί, ὁδῷ τοῦ χρόνου βαδίζοντος, ἐπληθύνετο. Τοῦ δὲ ἑβδόμου παραῤῥυέντος καὶ τοῦ μέτ' αὐτὸν ἐπιστάντος ὀγδόου, εἰς πλῆθος ἐπετείνετο πλεῖον. Παρατρέχοντος δὲ καὶ τοῦ τριακοστοῦ καὶ πρὸς τὸ τέλος καταφθάνοντος, ἤδη, οὕτως ἐκραταιώθη ἡ ἀνάπαυσις, ὡς μηδὲ τὸ μέτρον αὐτῆς εἰς ὅσον προέβη γινώσκειν με. Καὶ ἐπέφερεν ὅτι ὅτε ἀναστῆναι θελήσω εἰς τὴν λειτουργίαν μου, μίαν δόξαν λειτουργῆσαι ἀφίεμαι, εἰς δὲ τὰ λοιπά, ἐὰν στῶ τρεῖς ἡμέρας, εἰς ἔκπληξιν μετὰ τοῦ Θεοῦ γίνομαι καὶ τοῦ κόπου οὐδ' ὅλως αἰσθάνομαι*». Ἰδοὺ τὸ ἔργον τοῦ πολλοῦ καιροῦ, ποίαν ἀνάπαυσιν ἀπλήρωτον ἀπεγέννησεν. Ὅτι ἡ φυλακῇ τῆς γλώσσης οὐ μόνον ἐξυπνίζει τὸν νοῦν πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐγκρατείᾳ συμβάλλεται.

Ἦν τὶς τῶν πατέρων καὶ ἦν ἐσθίων δεύτερον τῆς ἑβδομάδος, καὶ εἶπεν ἡμῖν, ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ἡ λαλῶ τινι, τὸν κανόνα τῆς νηστείας κατὰ τὴν συνήθειαν μοὺ οὐ δυνατὸν μοι φυλάξαι, ἀλλ' ἀναγκάζομαι καταλῦσαι. Καὶ ἐνοήσαμεν, ὅτι ἡ φυλακὴ τῆς γλώττης οὐ μόνον ἐξυπνίζει τὸν νοῦν πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις τοῖς φανεροῖς, τοῖς διὰ τοῦ σώματος ἐνεργουμένοις, ἰσχὺν μεγάλην κρυπτῶς παρέχει εἰς τὸ τελεσθῆναι αὐτά, φωτίζει τε καὶ ἐν τῇ κρυπτῇ ἐργασίᾳ, καθὼς εἶπον οἱ Πατέρες ὅτι ἡ φυλακὴ τοῦ στόματος ἐξυπνίζει τὴν συνείδησιν πρὸς τὸν Θεόν, ἐὰν ἐν γνώσει τὶς σιωπᾶ.

Οὗτος ὁ ἅγιος συνήθειαν εἶχε πολλὴν εἰς τὴν ἀγρυπνίαν τῆς νυκτός. Ἔλεγε γάρ, ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην, καθ' ἣν ἵσταμαι ἕως πρωί, μετὰ τὴν ψαλμωδίαν ἀναπαύομαι, μετὰ δὲ τὸ τοῦ ὕπνου ἐξυπνισθῆναί με, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γίνομαι οὕτως, ὡς ἄνθρωπος τὶς μὴ ὢν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ λογισμοὶ γήινοι ἐν τῇ καρδίᾳ μου οὐδαμῶς ἀναβαίνουσιν, οὐδὲ τῶν ὡρισμένων κανόνων χρείαν ἔχω, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκπλήξει γίνομαι ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἤμην ἐσθίων, τεσσάρων παρελθουσῶν πρότερον, μηδενὸς τὸ παράπαν γευσάμενος, καὶ ὅτε ἀνέστην εἰς τὴν τῶν ἑσπερινῶν λειτουργίαν καὶ οὕτως ἵνα γεύσωμαι, ἔστην ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ κελλίου μου, ὅτε ἦν ἥλιος πολὺς καὶ ἀρξάμενος μόνον εἰς μίαν δόξαν, ᾐσθήθην τῆς λειτουργίας μου, καὶ ἔκτοτε ἔμεινα μὴ γινώσκων ὅποι τυγχάνω καὶ ἤμην οὕτως, ἕως τοῦ ἀνατεῖλαι πάλιν τὸν ἥλιον εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν καὶ θερμᾶναι τὸ πρόσωπόν μου. Καὶ τότε, ὅτε ὁ ἥλιος ἐπὶ πλεῖον ἐβάρυνέ μου καὶ κατέκαυσέ μου τὸ πρόσωπον, ἐστράφη ὁ νοῦς μου πρὸς ἐμέ, καὶ ἰδοὺ εἶδον, ὅτι ἄλλη ἡμέρα ἐστί, καὶ ηὐχαρίστησα τῷ Θεῷ, ὅτι πόσον ἡ χάρις αὐτοῦ ὑπερεκχεῖται ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ εἰς ποίαν μεγαλωσύνην ἀξιοῖ τοὺς καταδιώκοντας αὐτὸν

Λοιπὸν αὐτῷ μόνῳ πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ΛΟΓΟΣ Δ’ - Περὶ Τοῦ Πόθου τοῦ Κόσμου

Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ὁ ἀληθινός, ὃν εἴρηκεν, ὅτι οὐ δύναταί τις μετὰ τοῦ πόθου τοῦ κόσμου τὴν ἀγάπην κτήσασθαι τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ μετὰ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ δυνατὸν κοινωνίαν κεκτῆσθαι πρὸς τὸν Θεόν, οὐδὲ σὺν τῇ μερίμνῃ αὐτοῦ ἔχειν τὴν μέριμναν τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ταῦτα τὰ τοῦ Θεοῦ καταλείψωμεν διὰ τὴν κενοδοξίαν, ἢ πολλάκις διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς χρείας τοῦ σώματος, κλίνουσι πολλοὶ ἐξ ἡμῶν εἰς ἄλλα, οἵτινες ἐξωμολογήσαντο ἐργάσασθαι τὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ οὐ μνημονεύουσι τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Κυρίου, ἧς εἴρηκεν· Ἐὰν πᾶσαν μέριμναν ὑμῶν ποιήσητε περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, οὐ στερήσω ὑμᾶς τῶν τῆς χρείας τῆς φύσεως τῆς ὁρωμένης, ἀλλ’ ἔρχεται ὑμῖν πάντα μετὰ τῶν λοιπῶν. Οὐ γὰρ ἀφήσω ὑμᾶς μεριμνῆσαι περὶ αὐτῶν. Περὶ τῶν ἀψύχων πετεινῶν τῶν δι’ ἡμᾶς κτισθέντων μεριμνᾶ, καὶ ἡμῶν ἀμελήσειεν; Οὐδαμῶς. Τῷ μεριμνῶντι εἰς τὰ πνευματικά, ἢ περὶ τίνος ἐξ αὐτῶν, τὰ σωματικὰ εὐτρεπίζονται αὐτῷ χωρὶς τῆς περὶ αὐτὰ μερίμνης πρὸς τὴν στενοχωρίαν αὐτῶν καὶ πρὸς τὸν καιρόν, ὁ δὲ ἐν τοῖς σωματικοῖς μεριμνῶν πέραν τοῦ δέοντος, ἀκουσίως ἐκπίπτει καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς σπουδάσωμεν μεριμνῆσαι εἰς ταῦτα, τὰ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, αὐτὸς μεριμνᾶ καὶ περὶ τῶν ἀμφοτέρων, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἀγῶνος ἡμῶν.

Ὅμως ἡμεῖς τὴν πεῖραν τοῦ Θεοῦ, μὴ ἐν τοῖς σωματικοῖς ζητήσωμεν, ἀντὶ τῶν ἔργων τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων τρέψωμεν πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν. Ὁ γὰρ προσάπαξ ἐξ ἀγάπης τῆς ψυχῆς ἑαυτοῦ ἐκδοὺς ἑαυτὸν εἰς ἀρετὴν καὶ ἐπιθυμήσας τὴν ἐργασίαν αὐτῆς τελειῶσαι, οὐ μεριμνᾷ πάλιν περὶ τῶν σωματικῶν, εἴτε εἶσίν, εἴτε καὶ μή, περὶ ὧν πολλάκις παραχωρεῖ πειραθῆναι ἐν τοῖς τοιούτοις τοὺς ἐναρέτους καὶ ἐκ παντὸς τόπου ἀφίησιν ἐξυπνισθῆναι κάτ’ αὐτῶν καὶ πλήττει αὐτοὺς ἐν τῷ σώματι αὐτῶν, κατὰ τὸν Ἰώβ, καὶ εἰσφέρει αὐτοὺς εἰς πτωχείαν καὶ εἰς ἀποστασίαν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ πλήττει αὐτοὺς εἰς ἅπερ κέκτηνται, μόνον δὲ ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν οὐ προσεγγίζει βλάβη.

Οὐ δυνατὸν γάρ, ἐν τῇ ὁδῷ τῆς δικαιοσύνης ὅταν ὁδεύωμεν, μὴ ἀπαντῆσαι ἡμῖν στυγνότητα, καὶ τὸ σῶμα ἐν νόσοις μὴ κάμνειν καὶ πόνοις, καὶ ἀναλλοίωτον μένειν, εἴπερ ἐν τῇ ἀρετῇ ζῆν ἀγαπήσομεν. Ἄνθρωπος δὲ διάγων ἐν τῷ ἑαυτοῦ θελήματι, ἐν φθόνῳ ἢ ἐν ἀφανισμῷ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἢ ἐν τινι ἄλλῳ τῶν βλαπτόντων αὐτόν, κατάκρισιν ἔχει. Ἐὰν δέ, ὅτε πορευθείη ἐν τῇ ὁδῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ ποιεῖται τὴν πορείαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, πολλοὺς τε τοὺς ὁμοίους αὐτῷ κέκτηται καὶ ἀπαντήσῃ τι τῶν τοιούτων, οὐ πρέπει αὐτῷ ἐκκλῖναι ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς ὑποδέξασθαι δεῖ ἀνεξετάστως καὶ εὐχαριστῆσαι τῷ Θεῷ, ὅτι ἔπεμψεν αὐτῷ τὴν χάριν ταύτην, καὶ ἠξιώθη δι’ αὐτὸν εἰς πειρασμὸν ἐμπεσεῖν καὶ κοινωνὸς γενέσθαι τῶν παθημάτων τῶν Προφητῶν τε καὶ Ἀποστόλων καὶ τῶν λοιπῶν Ἁγίων, τῶν ὅπερ τῆς ὁδοῦ ταύτης ὑπομεινάντων τὰς θλίψεις, εἴτε ἐξ ἀνθρώπων ἔλθωσιν, εἰτ’ ἐκ δαιμόνων, εἰτ’ ἐκ τοῦ σώματος. Χωρὶς γὰρ νεύματος Θεοῦ ἐλθεῖν ταῦτα καὶ παραχωρηθῆναι οὐκ ἐνδέχεται, ἵνα γένηται αὐτῷ ἀφορμὴ εἰς δικαιοσύνην.

Οὐ δυνατὸν γὰρ ἄλλως πως ποιῆσαι τὸν Θεὸν εὐεργετηθῆναι τὸν ἐπιθυμήσαντα εἶναι πρὸς αὐτόν, ἢ ἐνέγκαι αὐτῷ πειρασμοὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τοῦτον ποιῆσαι ἑαυτὸν ἀξιωθῆναι τῆς μεγαλωσύνης ταύτης, ἀντὶ τῶν θείων τούτων εἰσελθεῖν εἰς πειρασμοὺς καὶ χαρῆναι χωρὶς χαρίσματος παρὰ τοῦ Χριστοῦ. Μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο ὁ ἅγιος Παῦλος. Τοσοῦτον γὰρ τοῦτο τὸ πρᾶγμα μέγα ἐστίν, ὡς φανερῶς καλεῖν αὐτὸ χάρισμα, τὸ παρασκευάζεσθαι τίνα ὑπὲρ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος παθεῖν. Λέγει γὰρ «*τοῦτο ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐδόθη ἡμῖν, τό, οὐ μόνον εἰς Χριστὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τό, ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν*». Καὶ ὥσπερ ὁ ἅγιος Πέτρος ἔγραψεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐπιστολῇ, ὅτι «*ὅταν πάσχητε ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης, μακάριοι ἐστέ, ὅτι κοινωνοὶ τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ γεγόνατε*». Λοιπὸν οὐχ ὅταν γένῃ ἐν πλατυσμῷ χαίρειν σε δέον, ἐπὶ δὲ ταῖς θλίψεσι τῷ προσώπῳ ἐπιστυγνάζειν καὶ ὡς ἀλλοτρίας τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ ταύτας λογίζεσθαι. Ἐξ αἰῶνος γὰρ καὶ ἀπὸ γενεῶν ἐν σταυρῷ καὶ θανάτῳ πατεῖται ἡ τρίβος αὐτοῦ. Πόθεν δὲ σοι τοῦτο; Ἵνα μάθησῃ, ὡς ἔξωθεν τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ

εἰ καὶ ἐξ αὐτῆς λείπῃ οὐχὶ κατ' ἴχνος τῶν ἁγίων ἐθέλεις ὁδεῦσαι ἢ ἄλλην ὁδὸν ἰδίαν ἑαυτῷ βούλει σκευάσαι καὶ ἀπαθῶς διατρίψαι ἐν αὐτῇ.

Ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ σταυρὸς καθημερινὸς ἐστίν. Οὐδεὶς γὰρ ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνῆλθε μετὰ ἀνέσεως. Τὴν γὰρ ταύτης ὁδὸν γινώσκομεν ὅποι καὶ καταλύει. Τὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκδύντα ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, οὐδέποτε βούλεται ὁ Θεὸς ἀμέριμνον εἶναι.Τοῦτο δὲ μεριμνᾶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου γινώσκεται, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ προνοεῖται, ὅταν πέμψῃ αὐτῷ ἀεὶ λύπας.

Οἱ ἐν πειρασμοῖς διάγοντες, οὐδέποτε παραχωροῦνται ὑπὸ τῆς προνοίας ἐλθεῖν εἰς τὰς χεῖρας τῶν δαιμόνων. Μάλιστα ἐὰν τοὺς πόδας καταφιλῶσι τῶν ἀδελφῶν καὶ σκεπάζωσι τὰς αἰτίας αὐτῶν καὶ κρύπτωσιν αὐτάς, ὡς τὰς ἑαυτῶν. Ὁ θέλων ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἶναι ἀμέριμνος καὶ τοῦτο ἐπιθυμῶν καὶ τῇ ἀρετῇ διατρίβειν ἐπιποθῶν, οὗτος κενὸς ἐστὶν ἐκ ταύτης τῆς ὁδοῦ. Οἱ δίκαιοι γὰρ οὐ μόνον τῷ ἑαυτῶν θελήματι ἀγωνίζονται ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν πειρασμῶν ἀκουσίως ἐν μεγάλῳ ἀγῶνι τυγχάνουσι, πείρας ἕνεκεν τῆς ὑπομονῆς αὐτῶν. Ψυχὴ γὰρ ἡ κατέχουσα τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, οὐ φοβεῖται ἐκ τίνος βλάπτοντος αὐτὴν σωματικῶς. Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐλπίζει ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ε’ - Περὶ τοῦ Μακρύνεσθαι τοῦ Κόσμου καὶ Πάντων τῶν Θολούντων τὸν Νοῦν

Πολλὴν ὁ Θεὸς δέδωκε τοῖς ἀνθρώποις τὴν τιμὴν τῇ διπλῇ μαθήσει, δι’ ἧς αὐτοῖς ἐχαρίσατο, καὶ πανταχόθεν αὐτοῖς ἤνοιξε θύραν κεκλεισμένην, τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν σωτηριώδη ἐπίγνωσιν. Θέλεις δὲ μάρτυρα πιστὸν τῶν εἰρημένων; Σὺ εἰς ἑαυτὸν γενοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀπόλλῃ. Εἰ δὲ καὶ ἔξωθεν βούλει τοῦτο γνῶναι, ἔχεις ἄλλον διδάσκαλον καὶ μάρτυρα ὁδηγοῦντα σε ἀπλανῶς πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας.

Νοῦς ἐμπεφυρμένος οὐ δύναται φυγεῖν τὴν λήθην, καὶ ἡ σοφία τὴν ἑαυτῆς θύραν τῷ τοιούτῳ οὐκ ἀνοίγει. Ὁ δυνηθεὶς καταλαβεῖν ἐν ἀκριβεῖ γνώσει πρὸς ποίαν ἰσότητα τὸ πέρας τῶν πάντων περαιοῦται, πρὸς ἀποταγὴν τῶν βιωτικῶν ἄλλου διδασκάλου οὐ δέεται. Ὁ ὑπὸ Θεοῦ δοθεὶς ἐν πρώτοις φυσικὸς νόμος τῷ ἀνθρώπῳ ἡ θεωρία ἐστὶ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ, ὁ δὲ διὰ γραμμάτων νόμος μετὰ τὴν παράβασιν προστεθείται.

Ὁ μὴ μακρύνων ἑαυτὸν τῶν αἰτίων τῶν παθῶν ἑκουσίως, ἀκουσίως ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἀνθέλκεται. Ταῦτα δὲ εἰσὶ τὰ αἴτια τῆς ἁμαρτίας. Ὁ οἶνος καὶ αἱ γυναῖκες καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐεξία τοῦ σώματος. Οὐχ ὅτι φυσικῶς ἁμαρτίαι εἴσι ταῦτα, ἀλλ’ ὅτι ἡ φύσις ἐξ αὐτῶν εὐκόλως κλίνει πρὸς τὰ πάθη τῆς ἁμαρτίας, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τούτων ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος παραφυλάττεσθαι σπουδαίως. Ἐὰν διαπαντὸς τῆς σῆς ἀσθενείας μνημονεύῃς, οὐ μὴ διαβῇς τὸν ὅρον τῆς παραφυλακῆς. Παρὰ μὲν ἀνθρώποις βδελυκτὴ ἡ πενία, παρὰ δὲ Θεῷ πολὺ πλέον ψυχὴ ὑψηλοκάρδιος καὶ νοῦς μετέωρος παρὰ μὲν ἀνθρώποις τίμιος ὁ πλοῦτος, παρὰ δὲ τῷ Θεῷ ψυχὴ τεταπεινωμένη. Ὅταν θέλῃς ἀρχὴν ποιήσασθαι καλῆς ἐργασίας, πρῶτον ἑτοίμασον σεαυτὸν πρὸς τοὺς πειρασμοὺς τοὺς ἐπαγομένους σοι καὶ μὴ διστάσῃς τῇ ἀληθείᾳ. Ἔθος γὰρ ἐστὶ τῷ ἐχθρῷ, ὅταν ἴδῃ τινὰ μετὰ θερμῆς πίστεως ἀρξάμενον ἀγαθῆς πολιτείας, προσυπαντᾶν αὐτῷ ποικίλοις καὶ φοβεροῖς πειρασμοῖς, ἵνα, ἐντεῦθεν εἰς φόβον ἐλθών, ψυγήσοιτο τῆς καλῆς προαιρέσεως καὶ οὐδαμῶς ἕξοι θέρμην προσεγγίσαι τῇ θεαρέστω ἐργασίᾳ. Οὐχ ὅτι δὲ τοιαύτην ἔχει δύναμιν ὁ ἀντικείμενος (ἐπεὶ οὐκ ἂν τὶς ἐδύνατο ποτὲ ποιεῖν τὸ ἀγαθόν), συγχωρεῖται δ’ ὅμως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐπὶ τοῦ δικαίου Ἰὼβ μεμαθήκαμεν. Σὺ οὖν ἑτοίμασον σεαυτὸν ἀνδρείως ἀπαντῆσαι τοῖς πειρασμοῖς τοῖς ἐπαγομένοις ταῖς ἀρεταῖς, καὶ τότε τῆς ἐργασίας τούτων ἄρξαι. Εἰ γὰρ μὴ προευτρεπίσθῃς πρὸς τὴν τῶν πειρασμῶν ἀπάντησιν, τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας ἀπόσχου.

Ἄνθρωπος διστάζων βοηθὸν εἶναι τῆς καλῆς ἐργασίας Θεόν, οὗτος ὑπὸ τῆς ἰδίας σκιᾶς ἐκφοβεῖται, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐθηνείας καὶ τῆς πλησμονῆς ἐκπεινός ἐστί, καὶ ἐν τῇ οἰκεῖα γαλήνῃ ζάλης πληροῦται. Ὁ δὲ πεποιθὼς ἐπὶ τῷ Θεῷ, στερεοῦται τὴν καρδίαν καὶ ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους φανεῖται αὐτοῦ τὸ τίμιον καὶ ὁ ἔπαινος αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ.

Αἱ τοῦ Θεοῦ ἐντολαὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου, καὶ ὁ ταύτας κτησάμενος ἐντὸς αὐτοῦ εὑρίσκει τὸν Θεόν. Ὁ ἀεὶ κοιταζόμενος ἐν φροντίδι τοῦ Θεοῦ, τοῦτον ταμειούχον ἐκτήσατο, καὶ ὁ ἐπιθυμῶν αὐτοῦ τὰ θελήματα, τοὺς ἐπουρανίους ἀγγέλους ἕξει ὁδηγούς. Ὁ φοβούμενος τὰς ἁμαρτίας, ἀπροσκόπως διαπεράσει τὴν περίφοβον πορείαν καὶ ἐν καιρῷ σκοτώδει ἔμπροσθεν καὶ ἔνδοθεν αὐτοῦ φῶς εὑρίσκει. Τοῦ φοβουμένου τὰς ἁμαρτίας ὁ Κύριος διαφυλάσσει τὰ διαβήματα, καὶ ἐν καιρῷ ὀλισθήματος προφθάσαι αὐτὸν τὸ τοῦ Θεοῦ ἔλεος. Ὁ λογιζόμενος τὰ πλημμελήματα αὐτοῦ μικρὰ εἶναι, πίπτει εἰς χείρονα τῶν πρώτων, καὶ ἑπταπλασίως ἀποτίσει τὴν δίκην.

Σπεῖραι τὴν ἐλεημοσύνην ἐν ταπεινώσει, καὶ θερίσεις ἔλεον ἐν τῇ κρίσει. Ἐν οἷς ἀπώλεσας τὸ ἀγαθόν, ἐν αὐτοῖς πάλιν κτῆσαι αὐτό. Ὀβολὸν χρεωστεῖς τῷ Θεῷ; Οὐ δέχεται ἐκ σοῦ ἀντ’ αὐτοῦ μαργαρίτην. Οἷον, τὴν

σωφροσύνην ἀπώλεσας; Οὐ δέχεται ἐκ σοῦ ἐλεημοσύνην ὁ Θεός, σοῦ ἐπιμένοντος τῇ πορνείᾳ. Διότι τὸν ἁγιασμὸν τοῦ σώματος θέλει ἀπὸ σοῦ. Ἐπεὶ παρέβης τὴν ἐντολήν, μὴ δοκῶν τὴν κτῆσιν καταλελοιπέναι τοῦ κόσμου, ὑπὲρ ἄλλων πολεμήσεις; Τὸ φυτὸν κατέλιπες, καὶ ἄλλοις ἦλθες πολεμεῖν;

Εἶπεν ὁ ἅγιος Ἐφραίμ, ὅτι ἐν καιρῷ θέρους, οὐκ ἐν τοῖς ἱματίοις τοῦ χειμῶνας τῷ καύσωνι ἀνταγωνίζῃ. Οὕτως ἕκαστος ὁ σπείρει, τοῦτο καὶ θερίσει, καὶ πᾶν ἀῤῥώστημα τοῖς οἰκείοις φαρμάκοις θεραπεύεται. Καὶ σὺ τυχὸν ὑπὸ τοῦ φθόνου νικώμενος, τὶ τῷ ὕπνῳ πολεμῆσαι σπουδάζεις; Ἐν ὅσῳ μικρὸν καὶ ἀνθηρὸν τὸ παράπτωμα, ἔκτιλον αὐτό, πρὶν πλατυνθῇ καὶ περκάσῃ. Μὴ ἀμελήσῃς, ὅταν μικρὸν σοι φαίνηται τὸ ἐλάττωμα ἐπεὶ ὕστερον εὑρήσεις αὐτὸ δεσπότην ἀπάνθρωπον καὶ ὡς παῖς δέσμιος ἔμπροσθεν αὐτοῦ δράμῃ. Ὁ δὲ ἐξ ἀρχῆς κατὰ τοῦ πάθους ἀνταγωνιζόμενος, ταχέως αὐτοῦ κατακυριεύσει.

Ὁ δυνάμενος ὑπενεγκεῖν τὴν ἀδικίαν μετὰ χαρᾶς, καίτοι ὑπὸ χεῖρα ἔχων τὸ ἀποκρούσασθαι, οὗτος θεόθεν τὴν παράκληση ἐδέξατο διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. Καὶ ὁ μετὰ ταπεινοφροσύνης τὰς κατ’ αὐτοῦ κατηγορίας ὑπομένων, οὗτος πρὸς τὴν τελείωσιν κατήντησε καὶ ὑπὸ ἁγίων ἀγγέλων θαυμάζεται. Οὐδεμία γὰρ ἄλλη τοιαύτη ἀρετὴ μεγάλη καὶ δυσκατόρθωτος.

Μὴ πιστεύσῃς σεαυτῷ, ὅτι δυνατὸς εἰ, ἕως ἂν πειρασθῇς καὶ εὕρῃς σεαυτὸν ἀναλλοίωτον. Οὕτω καὶ ἐν πᾶσι δοκίμασον σεαυτόν. Κτῆσαι πίστιν ὀρθὴν ἐν σεαυτῷ, ὅπως καταπατήσῃ τοὺς ἐχθροὺς σου, καὶ ἔχε τὸν νοῦν σου ἀμετέωρον καὶ μὴ θαῤῥήσῃς τῇ σῇ δυνάμει, ἵνα μὴ παραχωρηθῇ εἰς τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν. Μηδὲ τῇ σῇ γνώσει πιστεύσῃς, ἵνα μή, μεσιτεύσας ὁ ἐχθρὸς τῇ ἑαυτῷ πανουργίᾳ, παγίδευση σε. Ἔχε τὴν γλῶσσαν πραεῖαν, καὶ οὐ μὴ σοι παντελῶς ἀτιμία προσυπαντήσῃ. Κτῆσαι γλυκέα τὰ χείλη, καὶ πάντας φίλους ἕξεις. Μὴ καυχήσῃ ποτὲ ἐν γλώσσῃ σου ἐν τοῖς ἔργοις σου, ἵνα μὴ καταισχυνθῇς. Ἕκαστον γὰρ πρᾶγμα, εἰς ὅ καυχᾶται ὁ ἄνθρωπος, ἐν τούτῳ παραχωρεῖ αὐτῷ ὁ Θεὸς ἀλλοιωθῆναι, ἵνα ταπεινωθῇ καὶ μάθῃ τὴν ταπείνωσιν. Διὰ τοῦτο δεῖ σε πάντα τῇ τοῦ Θεοῦ προγνώσει παραχωρεῖν καὶ μὴ πιστεύειν, ὅτι ἐστὶ τι ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀναλλοίωτον.

Οὕτω δὲ γενόμενος, διαπαντὸς τὸ σὸν ὄμμα πρὸς τὸν Θεὸν ἀνάτεινε ὅτι ἡ σκέπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ πρόνοια κύκλοι ἔπι πάντας ἀνθρώπους. Οὐχ ὁρᾶται δέ, εἰ μὴ ὑπὸ τῶν καθαρισάντων ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐν τῷ Θεῷ καὶ μόνῳ ἐχόντων τὴν μελέτην αὐτῶν διηνεκῶς. Ἐξαιρέτως δὲ φανεροῦται τούτοις ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ὅταν εἰσέλθωσιν εἰς πειρασμὸν μέγαν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ. Τότε γὰρ ταύτης αἰσθάνονται, ὡσανεὶ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες αὐτήν, ἕκαστος κατὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ αἰτίαν τοῦ συμβαίνοντος πειρασμοῦ, ὅπως πρὸς ἀνδρείαν τοὺς ἀγωνιστὰς ἀλείψῃ, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰακὼβ καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυὴ καὶ τῶν τριῶν Παίδων καὶ Πέτρου καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων, οἷς ἐν ἀνθρωπίνῳ σχήματι τινὶ ἐφαίνετο, θαρσοποιοῦσα καὶ στηρίζουσα πρὸς τὴν εὐσέβειαν.

Εἰ δὲ λέγεις ταῦτα τοῖς ἁγίοις οἰκονομικῶς δεδόσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰδίως τῶν τοιούτων ὀπτασιῶν ἠξιοῦντο, ἔστωσάν σοι πρὸς ἀνδρείας ὑποδείγματα οἱ ἅγιοι μάρτυρες, οἵτινες πολλάκις μὲν πολλοί, ἐνίοτε δὲ εἰς καθείς, καὶ ἐν πολλοῖς τόποις καὶ διαφόροις, διὰ Χριστὸν ἠγωνίσαντο καὶ τῇ ἐν αὐτοῖς ἐληλυθυῖα δυνάμει ἀνδρείως ὑπέμειναν πηλίνοις σώμασι τὰς ζέσεις τοῦ σιδήρου καὶ τὰς παντοδαπὰς κολάσεις, πράγματα ὑπὲρ φύσιν. Τοῖς τοιούτοις γὰρ φανερῶς ἐφαίνοντο οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, ἵνα μάθῃ ἕκαστος, ὅτι δαψιλῶς ἡ θεῖα πρόνοια ἐπ’ ἐκείνους πρόεισι, τοὺς κατὰ πάντα τρόπον καὶ πάντα πειρασμὸν καὶ πᾶσαν θλῖψιν δι’ αὐτὸν ὑπομένοντας, πρὸς ἐπίδειξιν τῆς αὐτῶν ἀνδραγαθίας καὶ αἰσχύνην τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. Καὶ γὰρ ὅσον οἱ ἅγιοι ταῖς τοιαύταις ὀπτασίαις ἠνδρίζοντο, τοσοῦτον οἱ ὑπεναντίοι τῇ αὐτῶν καρτερίᾳ ἐθυμομάχουν καὶ ἐμαίνοντο.

Καὶ τίγρη λέγειν περὶ τε ἀσκητῶν, τῶν τοῦ κόσμου ξένων καὶ ἀναχωρητῶν, οἵτινες τὴν ἔρημον ἐπόλισαν, καὶ ἀγγέλων ἐποίησαν σκήνωμα καταγώγιον, πρὸς οὓς ἀεὶ ἐφοίτων, διὰ τὴν τῆς πολιτείας αὐτῶν κατάστασιν καὶ ὡς ἑνὸς Δεσπότου ὑπασπισταὶ κατὰ καιρὸν ἀλλήλοις ὡς συνασπισταὶ συνεγίνοντο; Οἵτινες πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν τὴν ἐρημίαν ἠσπάζοντο, καὶ ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς τὴν

κατοίκησιν εἶχον, διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην. Καὶ καθὼς τὰ γήινα καταλιπόντες, τὰ οὐράνια ἠγάπησαν καὶ ἀγγέλων μιμηταὶ γεγόνασι, κατὰ τοῦτο δικαίως καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι τὴν αὐτῶν θέαν οὐκ ἀπέκρυψαν ἐξ αὐτῶν καὶ τὴν τούτων θέλησιν ἐπλήρουν πᾶσαν.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ καιροὺς αὐτοῖς ἐφαίνοντο, τὸ ὅπως χρὴ αὐτοὺς πολιτεύεσθαι διδάσκοντες. Καὶ ποτὲ μὲν ἀπορούμενα τινὰ αὐτοῖς ἐσαφήνιζον, ποτὲ δὲ οἱ ἅγιοι τούτους ἐπηρώτωντο δέον. Καὶ ποτὲ μὲν καθ' ὁδὸν πλανωμένους τούτους ὡδήγουν, ποτὲ δὲ πειρασμοῖς περιπεσόντας ἐλυτροῦντο. Καὶ ποτὲ μέν, αἰφνιδίου συμπτώματος καὶ κινδύνου ἐπερχομένου, ἐκ μέσου τούτους διήρπαζον, ὡς ἐξ ὄφεως ἢ πέτρας ἢ σχίδακος ἢ λίθου βολῆς, ποτὲ δέ, φανερῶς τοῦ ἐχθροῦ πολεμοῦντος τοῖς ἁγίοις, ὀφθαλμοφανῶς ἐδείκνυντο καὶ πρὸς βοήθειαν αὐτῶν ἀπεστάλθαι ἔλεγον καὶ θάρσος καὶ εὐτολμίαν καὶ παραψυχὴν αὐτοῖς ἐνεποίουν. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἰάσεις δι' αὐτῶν ἐπετέλουν, ἐνίοτε δὲ αὐτοὺς τοὺς ἁγίους πάθεσι τισὶν ἐμπεσόντας ἴωντο. Καὶ ποτὲ μέν, τὰ σώματα αὐτῶν ἀσιτεία καταπεσόντα, ἁφῇ χειρὸς ἢ λόγοις ὑπὲρ φύσιν ἐνεδυνάμουν καὶ ἐνίσχυον, ποτὲ δὲ τροφὴν αὐτοῖς προσεκόμιζον, ἄρτους, ἐσθ' ὅτε καὶ θερμοὺς καὶ ἄλλα τινὰ προσφάγια. Καὶ τισὶ μὲν αὐτῶν τὴν μετάστασιν προεδήλουν, τισὶ δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς μεταστάσεως.

Καὶ τὶ δεῖ πολλὰ καταριθμεῖν, τὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἀγάπην παριστῶντα καὶ τὴν εἰς τοὺς δικαίους ἅπασαν ἐπιμέλειαν; Καὶ γὰρ ὡς τινὲς ἀδελφοὶ τῶν μικρότερων μείζονες, οὕτως ἡμῶν προνοοῦνται. Εἴρηται δὲ ταῦτα, ἵνα πᾶς τις μάθῃ, «*Ὅτι ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ*», καὶ ὅσην πρόνοιαν ποιεῖται εἰς τοὺς ἐκδεδωκότας ἑαυτοὺς τῇ αὐτοῦ εὐαρεστήσει καὶ ὁλοκαρδίως αὐτῷ ἀκολουθοῦντας. Ἐὰν πιστεύσῃς, ὅτι ὁ Θεὸς πρόνοιαν σου ποιῆται, τὶ μεριμνᾶς καὶ φροντίζεις περὶ πρόσκαιρων καὶ τῶν τῆς σαρκὸς σου χρειῶν; Εἰ δὲ οὐ πιστεύεις, ὅτι πρόνοιαν σου ποιεῖται ὁ Θεός, καὶ διὰ τοῦτο φροντίζεις ἐκτὸς αὐτοῦ τὰ περὶ τῆς χρείας σου, ταλαιπωρότερος εἰ πάντων ἀνθρώπων. Καὶ ἵνα τὶ καὶ ζῇς ἢ καὶ ζήσῃ; «*Ἐπίρριψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου, καὶ αὐτὸς σὲ διαθρέψει*», καὶ «*οὐ μὴ πτοηθῇς πτόησιν ἐπερχομένην σοι*».

Ὁ καθάπαξ ἑαυτὸν ἀφιερώσας τῷ Θεῷ, ἐν ἀναπαύσει νοὸς διάγει. Ἐκτὸς ἀκτημοσύνης οὐ δύναται ἡ ψυχὴ ἐλευθερωθῆναι ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν λογισμῶν, καὶ ἐκτὸς τῆς ἡσυχίας τῶν αἰσθήσεων, τῆς εἰρήνης τῆς διανοίας οὐκ αἰσθηθήσεται.

Ἐκτὸς τοῦ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμούς, τὴν σοφίαν τοῦ Πνεύματος οὐ μὴ τὶς κτήσηται καὶ ἐκτὸς ἐπιπόνου ἀναγνώσεως, τὴν λεπτότητα τῶν λογισμῶν οὐ γνώσεται καὶ ἐκτὸς γαλήνης τῶν λογισμῶν, ὁ νοῦς ἐν ἀποκρύφοις μυστηρίοις οὐ κινηθήσεται καὶ ἐκτὸς τῆς διὰ πίστεως πεποιθήσεως, οὐ δύναται ἡ ψυχὴ μετὰ θάρσους κατατολμῆσαι τῶν πειρασμῶν καὶ ἐκτὸς δὲ πείρας τῆς σκέπης τοῦ Θεοῦ ἐναργοῦς, ἐλπίσαι ἡ καρδίᾳ ἐπ' αὐτὸν οὐ δύναται καὶ ἐκτὸς τοῦ γεύσασθαι τὴν ψυχὴν τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ ἐν γνώσει, κοινωνίαν μέτ' αὐτοῦ οὐ μὴ σχῇ.

Τοῦτον ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ λογίζου εἶναι, τὸν διὰ πολλὴν εὐσπλαγχνίαν ἑαυτὸν θανατώσαντα τῆς ἀναγκαίας χρείας. Ὁ γὰρ ἐλεῶν πτωχόν, τὸν Θεὸν ἔχει μεριμνῶντα περὶ αὐτοῦ, καὶ ὁ δι' αὐτὸν πτωχεύων, εὗρε θησαυροὺς ἀνελλιπεῖς.

Ὁ Θεὸς οὐ χρῄζει τινός, εὐφραίνεται δὲ ὅταν ἴδῃ τινὰ ἀναπαύοντα τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ τιμῶντα αὐτὴν δι' αὐτόν. Ὅταν τὶς αἰτήσηται ἐκ σου ὅπερ ἔχεις, μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ἐάσω τοῦτο τῇ ψυχῇ μου, ἵνα ἀναπαύσωμαι ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ Θεὸς μέλλει αὐτῷ χορηγήσαι ἀλλαχόθεν τὴν χρείαν αὐτοῦ. Ἀδίκων γὰρ ἐστὶ τὰ ῥήματα ταῦτα καὶ μὴ γινωσκόντων τὸν Θεόν. Δίκαιος καὶ χρηστὸς ἄνθρωπος τὴν ἑαυτοῦ τιμὴν οὐ δίδωσιν ἄλλῳ, οὐδὲ τὸν τῆς χάριτος καιρὸν ἀπράκτως συγχωρήσει παρελθεῖν. Ὁ μὲν πτωχὸς καὶ ἐπιδεὴς ἄνθρωπος χορηγεῖται ὑπὸ Θεοῦ, σὺ δὲ ἀπεστράφης τὴν ἐκ Θεοῦ τιμὴν σοῦ καὶ ἐμάκρυνας τὴν χάριν αὐτοῦ ἀπὸ σου, στρέψας τὸν πένητα. Ὅταν οὖν δῷς, εὐφραίνου καὶ εἰπὲ «*Δόξα σοι ὁ Θεός, ὅτι ἠξίωσας με εὑρεῖν τίνα ἀναπαῦσαι*». Εἰ δὲ οὐκ ἔχεις ὃ δώσεις, μᾶλλον χάρηθι καὶ εἰπὲ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ.

Ευχαριστώ σοι ὁ Θεὸς μου, ὅτι ἔδωκας μοι ταύτην τὴν χάριν καὶ τὴν τιμήν, τοῦ πτωχεῦσαι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος σου, καὶ ἠξίωσας με γεύσασθαι τῆς θλίψεως τῆς ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ἐντολῶν σου τεθείσης, ἐν τῇ ἀῤῥωστίᾳ καὶ πτωχείᾳ, καθὼς ἐγεύσαντο οἱ ἅγιοι σου, οἱ περιπατήσαντες ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ.

Καὶ ὅταν ἀσθενής, εἰπὲ «*Μακάριος ὁ ἀξιωθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πειρασθῆναι ἐν οἷς κληρονομοῦμεν τὴν ζωήν*». Τὰς γὰρ ἀῤῥωστίας διὰ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς ἐπάγει ὁ Θεός. Εἶπε γὰρ τὶς τῶν ἁγίων τοῦτο ἐσημειωσάμην, ὅτι μοναχὸς μὴ θεαρέστως δουλεύων τῷ Κυρίῳ καὶ μὴ σπουδαίως ἀγωνιζόμενος εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἀλλ’ ἀμελῶς περὶ τὴν ἄσκησιν τῶν ἀρετῶν διακείμενος, πάντως παραχωρεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πειρασμοῖς περιπεσεῖν, ἵνα μὴ ἀργήσῃ καὶ ἐκ τῆς πολλῆς ἀργίας αὐτοῦ νεύσῃ ἐπὶ τὰ χείρονα. Διὰ τοῦτο γοῦν ἐπιῤῥίπτει ὁ Θεὸς πειρασμοὺς ἔπι τοὺς ῥάθυμους καὶ ἀμελεῖς, ἵνα ἐν τούτοις μελετῶσι καὶ μὴ ἐν τοῖς ματαίοις ποιεῖ δὲ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀεὶ ἐν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, ἵνα παιδεύσῃ καὶ σοφίσῃ καὶ διδάξῃ αὐτοὺς τὸ θέλημα αὐτοῦ. Καὶ ὅταν δεηθῶσιν αὐτοῦ, οὐκ εἰσακούει αὐτῶν ταχέως, ἕως ἂν ἀτονήσωσι καὶ μάθωσιν ἀσφαλῶς, ὅτι ἐκ τῆς ἀμελείας καὶ ῥᾳθυμίας αὐτῶν συμβέβηκεν αὐτοῖς ταῦτα. Γέγραπται γάρ, «*Ὅταν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν πρὸς με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμοὺς μου ἀφ’ ὑμῶν. Καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν*». Καὶ γάρ, εἰ καὶ περὶ ἄλλων τοῦτο εἴρηται, άλλ’ οὖν περὶ τῶν ἐγκαταλιμπανόντων τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου γέγραπται.

Ἐπειδὴ δὲ τὸν Θεὸν πολυέλεον εἶναι φάσκομεν, τίνος ἕνεκεν ἐν τοῖς πειρασμοῖς κρούοντες διηνεκῶς καὶ δεόμενοι, οὐκ εἰσακουόμεθα, ἀλλὰ τὴν ἡμῶν δέησιν παρορᾷ; Ἢ πάντως διδασκόμεθα τοῦτο παρὰ τοῦ Προφήτου λέγοντος, «*Οὐ μικρὰ ἡ χεὶρ Κυρίου τοῦ ἐξελέσθαι, οὐδὲ βαρήκοος ἐστὶ τοῦ ἀκοῦσαι, ἀλλ’ αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν διεχώρισαν ἡμᾶς ἄπ’ αὐτοῦ καὶ αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἀπέστρεψαν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, τοῦ μὴ εἰσακούειν*»; Μνημόνευε τοῦ Θεοῦ ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ μνημονεύει σου καὶ αὐτός, ὅταν ἐμπέσῃς εἰς κακά.

Ἡ φύσις σου δεκτικὴ τῶν παθῶν γέγονε καὶ τοῦ παρόντος κόσμου οἱ πειρασμοὶ πολλοὶ γεγόνασι, καὶ οὐκ ἀπέχουσιν ἀπὸ σοῦ τὰ κακά, ἀλλ’ ἔνδοθεν σου βρύουσί σοι καὶ ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου. Ἐκ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἕστηκας, μὴ ἐξέλθῃς, καὶ ὅταν ὁ Θεὸς ἐπινεύσῃ, ἐλευθερωθήσῃ τούτων. Καὶ καθάπερ ἐγγίζουσιν ἀλλήλοις τὰ βλέφαρα, οὕτω καὶ οἱ πειρασμοὶ ἐγγὺς τῶν ἀνθρώπων εἰσί. Ταῦτα δὲ ᾠκονόμησεν ὃ Θεὸς ἐν σοφίᾳ, διὰ τὴν σὴν ὠφέλειαν, ὅπως ἐπιμόνως κρούῃς τὴν θύραν αὐτοῦ καὶ τῷ φόβῳ τῶν θλιβερῶν ἐνσπαρῇ ἡ μνήμη αὐτοῦ ἐν τῇ σῇ διανοίᾳ καὶ πλησιάσῃς αὐτῷ διὰ τῶν ἐντεύξεων καὶ ἁγιασθῇ σου ἡ καρδίᾳ τῇ διηνεκεῖ αὐτοῦ μνήμῃ. Καὶ δεομένου σου, εἰσακούσεταί σου, καὶ μαθήσῃ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ὁ ἐξαιρούμενος σε, καὶ αἰσθηθήσῃ τοῦ πλάσαντός σε καὶ προνοοῦντος καὶ φυλάττοντος καὶ τοῦ διὰ σὲ διττὸν κόσμον πεποιηκότος· ἕνα μὲν ὡς διδάσκαλον καὶ παιδευτὴν πρόσκαιρον, ἕτερον δὲ ὡς πατρικὸν δόμον καὶ σὴν κληρονομίαν αἰώνιον. Οὐκ ἐποίησέ σε ὁ Θεὸς ἀνεπίδεκτον τῶν λυπηρῶν, ἵνα μή, τῆς θεότητος ἐφιέμενος, κληρονομήσῃς ὅπερ καὶ ὁ πρὶν ἑωσφόρος, ὕστερον δὲ διὰ τῆς ἐπάρσεως Σατανᾶς γενόμενος,ἐκληρονόμησεν. Ὁμοίως δὲ οὐδὲ ἀκλινῆ καὶ ἀκίνητόν σε ἐποίησεν, ἵνα μὴ γένῃ ὡς ἡ τῶν ἀψύχων φύσις, καὶ γένηταί σοὶ τὰ ἀγαθὰ ἀκερδὴ καὶ ἄμισθα, ὡς τοῖς ἀλόγοις τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα τὰ κτηνώδη. Ὁπόση γὰρ ὠφέλεια καὶ εὐχαριστία καὶ ταπείνωσις ἐντίκτεται ἐκ τῆς τῶν σκολόπων τούτων ἐπαγωγῆς, πᾶσι ῥᾴδιόν ἐστι καταμαθεῖν.

Φανερὸν οὖν ἐστίν, ὅτι τὸ ἀγωνίσασθαι εἰς τὰ ἀγαθὰ καὶ ἐκκλῖναι ἀπὸ τῶν κακῶν, ἐν ἡμῖν ἐστί. Καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀτιμία, αἱ ἐκ τούτων γινόμεναι, εἰς ἡμᾶς ἀναφέρονται. Τῇ μὲν γὰρ ἀτιμία αἰσχυνόμενοι φοβούμεθα, τῇ δὲ τιμὴ τὴν εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ προσάγομεν καὶ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπεκτεινόμεθα. Τούτους τοὺς παιδαγωγοὺς σοι ὁ Θεὸς ἐπλήθυνεν, ἵνα μή, ἐλεύθερος ὢν ἐξ αὐτῶν καὶ ἀνεπίδεκτος τῶν θλιβερῶν καὶ ὑπεράνω παντὸς φόβου, ἐπιλάθῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου καὶ ἐκκλίνῃς ἄπ’ αὐτοῦ καὶ ἐμπέσῃς εἰς πολυθεΐαν, καθώσπερ καὶ ἄλλοι πολλοί, καίτοι ὁμοιοπαθεῖς σοι ὄντες καὶ τοῖς τοιούτοις λυπηροῖς μαστιζόμενοι, ἐν μία καιροῦ ῥοπῇ διὰ πρόσκαιρον καὶ εὐτελῆ ἐξουσίαν καὶ εὐεξίαν, οὐ μόνον εἰς πολυθεΐαν ἐξέπεσον, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς ἀφρόνως θεομηνίσαι κατετόλμησαν.

Τούτου οὖν χάριν ἐν τοῖς θλιβεροῖς συνεχώρησέ σε εἶναι. Ἐνίοτε δὲ ἵνα μή, ἐκκλίνας, παροργίσῃς αὐτὸν

καὶ τῇ ἐπαγωγῇ τῆς τιμωρίας ἐξολοθρεύσῃ σε ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Ἐῶ γὰρ λέγειν τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς λοιπὰς βλασφημίας τὰς τικτομένας ἐκ τῆς τοῦ βίου εὐημερίας καὶ ἀφοβίας, κἂν τὰ προειρημένα μὴ τολμήσῃ τὶς εἰπεῖν. Τοῦτον χάριν διά τε τῶν παθῶν καὶ τῶν λυπηρῶν ἐπλήθυνε τὴν μνήμην αὐτοῦ ἐν τῇ καρδία σου καὶ τῷ φόβῳ τῶν ἐναντίων ἐξύπνισέ σε πρὸς τὴν τῆς εὐσπλαγχνίας αὐτοῦ πύλην, καὶ διὰ τῆς ἐκ τούτων ἀπολυτρώσεως καὶ αἰτίας τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην σοὶ ἐγκατέσπειρε. Καταβαλὼν δὲ τὴν ἀγάπην, τῇ τῆς υἱοθεσίας τιμῇ προσήγγισέ σε καὶ τὴν πλουσίαν αὐτοῦ χάριν, ὁπόση ἐστίν, ἐπιδείκνυσί σοι. Πόθεν γὰρ ἐγίνωσκες τὴν τοιαύτην αὐτοῦ πρόνοιαν καὶ κηδεμονίαν, εἰ μὴ σοι τὰ ἐναντία συνέβαινον; Διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τούτων δυνατὸν πληθυνθῆναι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ψυχῇ σου, τουτέστιν ἐκ τῆς κατανοήσεως τῶν αὐτοῦ χαρισμάτων καὶ τῆς μνήμης τοῦ πλήθους τῆς προνοίας αὐτοῦ.

Ταῦτα σοι πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐκ τῶν λυπηρῶν γεννῶνται, ἵνα μάθῃς εὐχαριστεῖν. Λοιπὸν μνημόνευε τοῦ Θεοῦ, ἵνα σου καὶ αὐτὸς πάντοτε μνημόνευσῃ, καὶ μνημονεύσας καὶ διασώσας σε, λήψῃ πάρ' αὐτοῦ πάντα μακαρισμόν. Μὴ ἐπιλάθου αὐτοῦ, μετεωριζόμενος ἐν τοῖς ματαίοις, ἵνα μὴ σου ἐπιλάθηται ἐν τῷ καιρῷ τῶν πολέμων σου. Ἐν τῇ σῇ εὐθηνίᾳ γενοῦ αὐτῷ ὑπήκοος, ἵνα ἐν ταῖς θλίψεσι σχῇς πρὸς αὐτὸν παῤῥησίαν, διὰ τῆς καρδιακῆς καὶ ἐπιμόνου πρὸς αὐτὸν ἐντεύξεως.

Καθάρισον σεαυτὸν ἐνώπιον Κυρίου διαπαντός, ἔχων τὴν μνήμην αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἵνα μή, χρονίσας ἔξωθεν τῆς μνήμης αὐτοῦ, ἀπαῤῥησίαστος γένῃ ὅταν εἰσέλθῃς πρὸς αὐτὸν διότι ἡ παῤῥησίᾳ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν συνεχοῦς ὁμιλίας γίνεται καὶ τῆς πολλῆς προσευχῆς. Ἡ πρὸς ἀνθρώπους σχέσις καὶ διαμονὴ διὰ τοῦ σώματος ἐστίν, ἡ δὲ πρὸς Θεὸν σχέσις διὰ τῆς ψυχικῆς μνήμης καὶ τῆς τῶν δεήσεων προσοχῆς καὶ ὁλοκαυτώσεως, ἐκ δὲ τῆς πολλῆς διαμονῆς τῆς αὐτοῦ μνήμης, πρὸς ἔκπληξιν καὶ θαύματα κατὰ καιρὸν μετατίθεται «*εὐφρανθήσεται γὰρ καρδία ζητούντων τὸν Κύριον*». Ζητήσατε τὸν Κύριον, ὦ κατάδικοι, καὶ κραταιώθητε τῇ ἐλπίδι, ζητήσατε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διὰ μετανοίας, ἁγιασθήσεσθε τῷ ἁγιασμῷ τοῦ προσώπου αὐτοῦ καὶ τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν ἀποκαθαρισθήσεσθε. Δράμετε πρὸς Κύριον, ὅσοι ἐν ἁμαρτίαις ὑπεύθυνοι, τὸν δυνάμενον συγχωρεῖν ἁμαρτήματα καὶ παρορᾶν πλημμελήματα μεθ' ὅρκου γὰρ εἴρηκε διὰ τοῦ Προφήτου λέγων «*Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος- οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν*» καὶ πάλιν «*ὅλην τὴν ἡμέραν διεπέτασα τὰς χεῖρας μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα*». Καὶ πάλιν «*ἵνα τὶ θανάτῳ ἀποθνήσκετε, οἶκος Ἰσραήλ;*» «*ἐπιστράφητε πρὸς με, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς*»; καὶ πάλιν «*ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπιστραφῇ ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ καὶ ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον καὶ ποίηση κρίμα καὶ δικαιοσύνην, τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῶ ζῶν δὲ ζήσεται, λέγει Κύριος, καὶ ὁ δίκαιος, ἐὰν ἐγκαταλείψῃ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ἁμαρτήσας ἀδικήσῃ, τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῶ, ἀλλ' ὀλίσθημα θήσω ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ σκότει τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀποθανεῖται ἐπιμείνας αὐτοῖς*». Τίνος ἕνεκεν; Διότι ὃ ἁμαρτωλὸς οὐ σκελισθήσεται τῇ ἑαυτοῦ ἁμαρτίᾳ ἡ ἂν ἡμέρᾳ ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον. Καὶ τοῦ δικαίου ἡ δικαιοσύνη οὐ λυτρώσεται αὐτόν, ἡ ἂν ἡμέρᾳ ἁμάρτῃ, εἰ γὲ ἐπιμείνῃ τῷ τοιούτῳ ἁμαρτήματι.

Καὶ τῷ Ἱερεμία δὲ οὕτως εἴρηκεν ὁ Θεὸς «*ἀνάλαβε σὺ μεμβράνην καὶ ὅσα ἂν σοὶ εἶπον γράψον ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Ἰωσίου τοῦ βασιλέως Ἰούδα μέχρι τῆς σήμερον πάντα τὰ κακά, ὅσα σοὶ εἶπον ἐπάξαι τῷ λαῷ τούτῳ, ἵνα, ἀκούσας καὶ φοβηθείς, καταλείψῃ ἄνθρωπος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ τὴν πονηρὰν καὶ ἐπιστραφέντες μετανοήσωσι καὶ ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν*». Καὶ ἡ σοφία εἶπεν «*ὁ κρύπτων τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ, οὐ χρησιμεύσει, ὁ δὲ ὁμολογῶν τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας καὶ διαπεράσας αὐτάς, ἐλέους τεύξεται παρὰ τοῦ Θεοῦ*». Καὶ ὁ Ἠσαΐας φησὶν «*ἐκζητήσατε τὸν Κύριον καὶ εὑρόντες, ἐπικαλέσασθε αὐτὸν καὶ προσεγγίσαντες, καταλειψάτω τὴν ἰδίαν ὁδὸν ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ὁ ἄδικος ἀνὴρ τὰς ἑαυτὸν ἐνθυμήσεις, καὶ ἐπιστράφητε πρὸς μέ, κἀγὼ ἐλεήσω ὑμᾶς αἱ γὰρ ἐνθυμήσεις μου οὐ κατὰ τὰς ὑμετέρας ἐνθυμήσεις, οὐδὲ αἱ ὁδοὶ μου κατὰ τὰς ὑμετέρας ὁδούς. Ἐὰν οὖν ἀκούσητε μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. Δεῦτε πρὸς με καὶ ὑπακούσατε μου, καὶ ζήσεσθε τῇ ψυχῇ ὑμῶν*». Ὅταν φυλάξῃς τὰς ὁδοὺς Κυρίου καὶ ποιήσῃς τὰ θελήματα αὐτοῦ, τότε ἔλπισον ἐπὶ Κύριον καὶ ἐπικάλεσαι αὐτόν, καὶ ἐπιβοωμένου σου ἐρεῖ σοι, «*ἰδοὺ πάρειμι*».

Ἐπελθόντος τῷ ἀδίκῳ πειρασμοῦ, οὐκ ἔχει πεποίθησιν ἐπικαλέσασθαι τὸν Θεόν, οὐδὲ προσδοκῆσαι τὴν ἐξ

αὐτοῦ σωτηρίαν. Διότι ἐν ἡμέραις ἀναπαύσεως αὐτοῦ ἐμακρύνθη ἀπὸ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Πρὶν τοῦ πολέμου ἄρξῃ, ἐπιζήτησον τὴν συμμαχίαν, καὶ πρὸ τοῦ ἀῤῥωστῆσαι, ἀναζήτησον τὸν θεραπευτήν. Καὶ πρὶν ἐπέλθῃ σοι τὰ θλιβερά, πρόσευξαι, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῶν λυπηρῶν εὑρήσεις αὐτὸν καὶ ἐπακούσεταί σου.

Πρὸ τοῦ σὲ ὀλισθῆσαι, ἐπικάλεσαι καὶ δεήθητι, καὶ πρὸ τοῦ σὲ εὔξασθαι, ἑτοίμασον τὰς ὑποσχέσεις, τὰ ἐντεῦθεν φημὶ ἐφόδια. Ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε ἐν τῷ καιρῷ τῆς εἰρήνης κατεσκευάσθη καὶ πρὸ ἑκατοστοῦ ἔτους τὰ ξύλα αὐτῆς ἐφυτεύετο, ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς ὀργῆς, οἱ μὲν ἄδικοι ἀπώλοντο, τῷ δὲ δικαίῳ σκέπη ἐγένετο.

Στόμα ἄδικον διὰ προσευχῆς ἐμφράττεται. Ἡ γὰρ κατάγνωσις τῆς συνειδήσεως ἀπαῤῥησίαστον ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον. Καρδία ἀγαθὴ καταφέρει δάκρυα μετὰ χαρᾶς ἐν τῇ προσευχῇ. Οἷς ὁ κόσμος νενέκρωται, οὗτοι τὰς ἐπηρείας μετὰ χαρᾶς ὑπομένουσιν. Οἷς δὲ ζῇ ὁ κόσμος, οὗτοι οὐ δύνανται ἀδικίαν ὑπομεῖναι, ἀλλ’ ἡ ὑπὸ τῆς κενοδοξίας νικώμενοι ὀργίζονται καὶ ταράττονται ἀλόγως κινούμενοι ἢ ὑπὸ τῆς λύπης ἁλίσκονται. Ὦ, πῶς δυσκατόρθωτος ἐστὶν ἡ τοιαύτη ἀρετὴ καὶ πόσην δόξαν κέκτηται παρὰ τῷ Θεῷ! Ὁ θέλων τὴν ἀρετὴν ταύτην κατορθῶσαι, ἤγουν τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ μακροθυμεῖν, χρῄζει μακρυνθήναι τῶν ἰδίων αὐτοῦ καὶ ξενητεύσαι διότι οὐ δύναται αὐτὴν ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι κατορθῶσαι. Τῶν γὰρ μεγάλων καὶ δυνατῶν ἐστὶν ὑπομεῖναι τῆς ἀρετῆς ταύτης τὴν ἀλγηδόνα, μέσον τῶν ἰδίων ὄντων, καὶ οἷς ὁ κόσμος οὗτος τέθνηκε, πάσης τῆς παρούσης παρακλήσεως ἀπελπίσασιν. Ὥσπερ ἡ χάρις πλησιάζει τῇ ταπεινοφροσύνῃ, οὕτω καὶ τῇ ὑπερηφανίᾳ ὀδυνηροὶ συμβάσεις. Ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς ταπεινόφρονας τοῦ εὐφρᾶναι αὐτούς, πρόσωπον δὲ Κυρίου κατ’ ἐνώπιον ὑπερηφάνων, τοῦ ταπεινῶσαι αὐτούς. Ἡ ταπείνωσις διὰ παντὸς δέχεται παρὰ Θεοῦ τὸ ἔλεος, τῇ δὲ σκληροκαρδίᾳ καὶ ὀλιγοπιστίᾳ συναντήματα φοβερὰ προσυπαντῶσι. Σμίκρυνον σεαυτὸν ἐν πᾶσι πρὸς πάντας ἀνθρώπους, καὶ ὑψωθήσῃ ἐπάνω τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου. Προκατάλαβε πάντας διὰ τοῦ σοῦ ἀσπασμοῦ καὶ τῆς προσκυνήσεως, καὶ τιμηθήσῃ ὑπὲρ τοὺς δωροφοροῦντας χρυσίον σουφείρ.

Ἐξευτέλισον σεαυτόν, καὶ ὄψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ἐν σεαυτῷ. Ὅπου γὰρ βλαστάνει ἡ ταπείνωσις, ἐκεῖ ἡ τοῦ Θεοῦ δόξα βρύει. Ἐὰν φανερῶς ἐξουδενωθῆναι ἀγωνίσῃ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, ποιεῖν σε δοξασθῆναι ὁ Θεός, ἐὰν δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, δείκνυσί σοι ὁ Θεὸς τὴν δόξαν αὐτοῦ. Γενοῦ εὐκαταφρόνητος ἐν τῇ μεγαλωσύνῃ σου, καὶ μὴ μέγας ἐν τῇ ἐλαχιστίᾳ σου.

Σπούδασον τοῦ καταφρονηθῆναι, καὶ τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ ἐμπλησθήσῃ. Μὴ ζήτησῃς τιμηθῆναι, πεπληρωμένος ὢν ἔσωθεν τραυμάτων. Ψέξον τὴν τιμήν, ἵνα τιμηθῇς, καὶ μὴ ἀγαπήσῃς αὐτήν, ἵνα μὴ ἀτιμασθῇς. Ὁ τρέχων ὄπισθεν τῆς τιμῆς, φεύγει ἀπὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ὁ φεύγων αὐτήν, καταδιώξεται αὐτὸν καὶ κῆρυξ γίνεται πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ. Εἰ καταφρονεῖς σεαυτοῦ, ἵνα μὴ τιμηθῇς, ὁ Θεὸς δημοσιεύσει σε, εἰ δὲ διὰ τὴν ἀλήθειαν ψέξεις σεαυτόν, ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς πᾶσι τοῖς κτίσμασιν αὐτοῦ ἐπαινέσαι σε, καὶ ἀνοίξουσιν ἔμπροσθέν σου τὴν θύραν τῆς δόξης τοῦ πλαστουργοῦ σου καὶ ἐπαινέσουσί σε. Διότι σὺ ἐν ἀληθείᾳ κατ’ εἰκόνα καὶ καθ’ ὁμοίωσιν αὐτοῦ ὑπάρχεις.

Ἄνθρωπον ταῖς μὲν ἀρεταῖς διαλάμποντα, τοῖς δὲ ἀνθρώποις εὐτελῆ φαινόμενον, φωτεινὸν μὲν τῷ βίῳ, σοφὸν δ’ ἔτη γνώσει, καὶ ταπεινὸν τῷ πνεύματι, τὶς τεθέαται; Μακάριος ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ἐν πᾶσιν, ὅτι ὑψωθήσεται. Ὁ γὰρ διὰ τὸν Θεὸν ταπεινῶν ἑαυτὸν ἐν πᾶσιν καὶ σμικρύνων, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοξάζεται καὶ ὁ διὰ τὸν Θεὸν πεινῶν καὶ διψῶν, μεθύσει αὐτὸν ὁ Θεὸς τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. Καὶ ὁ διὰ τὸν Θεὸν γυμνητεύων, ἐνδύεται ὕπ’ αὐτοῦ στολὴν ἀφθαρσίας καὶ δόξης, καὶ ὁ δι’ αὐτὸν πτωχεύων, τῷ ἀληθινῷ αὐτοῦ πλούτῳ παρακαλεῖται.

Ἐξουδένωσον σεαυτὸν διὰ τὸν Θεὸν καί, σοῦ ἀγνοοῦντος, πληθυνθήσεταί σου ἡ δόξα ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ σου. Ἔχε σεαυτὸν ἁμαρτωλόν, ἵνα δικαιωθῇς ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ σου. Γίνου ἰδιώτης ἐν τῇ σοφίᾳ σου, καὶ μὴ φανῇς σοφός, ἰδιώτης ὢν. Καὶ ἐὰν τὸν ἀφελῆ καὶ ἀμαθῆ ἡ ταπείνωσις ὑψοῖ, πόσης οἴει τιμῆς τοῖς μεγάλοις καὶ τιμίοις πρόξενον γίνεσθαι;

Φεῦγε τὴν κενοδοξίαν, καὶ δοξασθήσῃ, καὶ φοβήθητι τὴν ὑπερηφανίαν, καὶ μεγαλυνθήσῃ. Οὐ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων διεμηνύθη ἡ κενοδοξία, οὐδὲ ἡ ὑψηλοφροσύνη τῷ γένει τῶν γυναικῶν. Εἰ ἑκουσίως ἀπετάξω πᾶσι τοῖς βίου πράγμασι, περὶ μηδαμινοῦ πράγματος μηδαμῶς μετὰ τίνος φιλονεικήσῃς. Εἰ τὴν κενοδοξίαν ἐβδελύξω, φεῦγε τοὺς ἀγρεύοντας αὐτήν. Φεῦγε τοὺς φιλοκτήμονας, ὡς καὶ τὸ κτᾶσθαι. Μάκρυνον σεαυτὸν ἀπὸ τῶν σπαταλώντων, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς σπατάλης. Φεῦγε τοὺς ἀκόλαστους, ὡς καὶ τὴν ἀκολασίαν. Εἰ γὰρ ἡ ψιλὴ τῶν εἰρημένων μνήμη ταράττει τὴν διάνοιαν, πόσῳ μᾶλλον ἡ θεωρία καὶ ἡ μέτ' αὐτῶν διαγωγή; Προσέγγισον τοῖς δικαίοις, καὶ δι' αὐτῶν τῷ Θεῷ πλησιάσεις. Συναναστρέφου τοῖς ἔχουσι ταπείνωσιν, καὶ μάθησῃ τοὺς τρόπους αὐτῶν. Εἰ γὰρ ἡ θεωρία τῶν εἰρημένων ὠφέλιμος, πόσῳ μᾶλλον ἡ διδασκαλία τοῦ στόματος αὐτῶν;

Ἀγάπησον τοὺς πτωχούς, ἵνα δι' αὐτῶν καὶ σὺ τεύξῃ τοῦ ἐλέους. Μὴ προσέγγισης τοῖς φιλονείκοις, ἵνα μὴ ἀναγκασθῇς ἔξω γενέσθαι τῆς σῆς γαλήνης. Μὴ ἀηδῶς φέρε τὰς δυσοσμίας τῶν ἀῤῥώστων, καὶ μάλιστα τῶν πενήτων, ἐπειδὴ καὶ σὺ σῶμα περίκεισαι. Μὴ ἐπιπλήξῃς τοὺς τεθλιμμένους τῇ καρδίᾳ, ἵνα μὴ τῇ ῥάβδῳ αὐτῶν μαστιχθῇς καὶ ζητήσῃς παρακαλοῦντας, καὶ οὐ μὴ εὕρῃς. Μὴ ἐκφαυλίσῃς τοὺς ἠκρωτηριασμένους, ὅτι πάντες εἰς τὸν ᾅδην ἰσοτίμως πορευσόμεθα. Ἀγάπησον τοὺς ἁμαρτωλούς, μίσησον δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ μὴ καταφρόνησης αὐτῶν διὰ τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν, μὴ ποτὲ καὶ σὺ πειρασθῇς ἐν οἷς εἴσι. Μνήσθητι, ὅτι κοινωνὸς εἰ τῆς γηρὰς φύσεως, καὶ πᾶσιν εὖ ποιεῖ. Μὴ ἐπίπληττε τοὺς δεομένους τῆς σῆς εὐχῆς, καὶ τῶν μαλθακῶν λόγων τῆς παρακλήσεως μὴ ἀποστέρει, ἵνα μὴ ἀπόλωνται καὶ ἀπαιτηθῇς τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ἀλλὰ μίμησαι τοὺς ἰατρούς, οἵτινες τὰ θερμότερα πάθη ἰῶνται τοῖς ψυχροτέροις φαρμάκοις, καὶ τὰ ψυχρότερα τοῖς ἐναντίοις.

Ἀνάγκασον σεαυτόν, ὅταν ὑπαντήσῃς τῷ πλησίον σου, ἵνα τιμήσῃς αὐτὸν ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτοῦ. Φίλησον δὲ τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τοὺς πόδας, καὶ κράτησον αὐτὰς πολλάκις μετὰ πολλῆς τιμῆς καὶ ἐπίθες αὐτὰς ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου καὶ ἐπαίνεσον αὐτὸν καὶ εἰς ἅπερ οὐκ ἔχει. Ὅταν δὲ χωρισθῇ ἀπὸ σου, λάλησον περὶ αὐτοῦ πᾶν ἀγαθόν, καὶ εἰ τὶ τίμιον. Ἐν γὰρ τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἕλκεις αὐτὸν εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀναγκάζεις αὐτὸν αἰσχύνεσθαι ἐκ τῆς προσηγορίας, ἧς προσηγόρευσας αὐτόν, καὶ σπείρεις εἰς αὐτὸν σπέρματα ἀρετῆς. Ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης συνήθειας, ἧς σεαυτὸν ἐθίζεις, τυποῦται ἐν σοὶ τύπος ἀγαθός, καὶ ταπείνωσιν πολλὴν κτήσῃ ἐν σεαυτῷ, καὶ χωρὶς κόπου κατορθοῖς τὰ μεγάλα. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἔχῃ τινὰ ἐλαττώματα, τιμώμενος ὑπὸ σοῦ, εὐχερῶς δέχεται παρὰ σοῦ τὴν θεραπείαν, αἰσχυνόμενος ἐκ τῆς τιμῆς, ἧς ἐποίησας αὐτῷ.

Οὗτος ὁ τρόπος ἔστω σοι ἀεί, τὸ εὐπροσήγορον καὶ τιμητικὸν εἶναι πρὸς πάντας, καὶ μὴ παροξύνῃς τινὰ ἢ ζηλώσῃς, μήτε διὰ πίστιν μήτε διὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ τὰ κακά, ἀλλὰ φύλαττε σεαυτόν, τοῦ μὴ μέμψασθαι ἢ ἐλέγξαι τινὰ ἐν τινὶ ἔχομεν γὰρ κριτὴν ἀπροσωπόληπτον ἐν οὐρανοῖς. Εἰ δὲ θέλεις ἐπιστρέψαι αὐτὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, λυπήθητι ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ μετὰ δακρύων καὶ ἀγάπης εἰπὲ αὐτῷ λόγον ἕνα ἢ δύο, καὶ μὴ πυρωθῇς τῷ θυμῷ κατ' αὐτοῦ, καὶ ὄψεται ἐν σοὶ σημεῖον ἔχθρας. Ἡ γὰρ ἀγάπη οὐκ οἶδε θυμοῦσθαι ἢ παροξύνεσθαι ἢ μέμφεσθαι τινὰ ἐμπαθῶς. Ἔνδειξις τῆς ἀγάπης καὶ τῆς γνώσεως ἐστὶν ἡ ταπείνωσις, ἥτις τίκτεται ἀπὸ συνειδήσεως ἀγαθῆς.

Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΣΤ’ - Περὶ Ὠφελείας τῆς ἐκ τῆς Φυγῆς τοῦ Κόσμου

Ἰσχυρὸς ἐστὶν ἀληθῶς καὶ δυσχερὴς καὶ δύσκολος ὁ ἀγὼν γινόμενος ἐν τοῖς πράγμασι, καὶ ὅσον ἐὰν δύνηται ὁ ἄνθρωπος γενέσθαι ἀήττητος καὶ ἰσχυρός, ὅταν πλησιάσωσιν αὐτῷ αἱ τῶν προσβολῶν αἰτίαι, τῶν πολέμων καὶ τῶν ἀγώνων, φόβος προσκολλᾶται αὐτῷ καὶ ταχὺς εἰς πτῶσιν γίνεται, πολὺ πλέον τῆς ἀπαντήσεως τοῦ φανεροῦ πολέμου τοῦ διαβόλου. Διότι, ὅσον οὐ μακρύνεται ὁ ἄνθρωπος ἐξ ὧν ἡ καρδία αὐτοῦ πτοεῖται, ἀεὶ γίνεται τῷ ἐχθρῷ αὐτοῦ τόπος κατ’ αὐτοῦ, καὶ ἐὰν μικρὸν νυστάξῃ, εὐχερῶς ἀπόλλυσιν αὐτόν. Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ κρατηθῇ ἐν ταῖς βλαβεραῖς ἀπαντήσεσι τοῦ κόσμου, αὗται αἱ ἀπαντήσεις γίνονται αὐτῇ σκόλοπες, καὶ ὡσανεὶ φυσικῶς ἡττᾶται, ὅταν αὐταῖς ὑπαντήσῃ.

Καὶ τοίνυν οἱ Πατέρες ἡμῶν οἱ ἀρχαῖοι, οἱ πορευθέντες ἐν ταύταις ταῖς τρίβοις, ἐπιστάμενοι ὡς οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ ὁ νοῦς ἔῤῥωται, οὐδὲ δύναται ἵστασθαι ἐν τάξει μιᾷ ἀκλινῶς καὶ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ φρουράν, γίνεται δὲ ἐν καιρῷ μὴ δύνασθαι κατιδεῖν εἰς τὰ βλάπτοντα αὐτόν, διεσκέψαντο ἐν σοφίᾳ καὶ ἠμφιάσαντο τὴν ἀκτημοσύνην ὡς ὅπλον, τὴν ἐκ πολλῶν ἀγώνων ἐλευθέραν ὑπάρχουσαν, καθὼς γέγραπται, ἵνα οὕτω διὰ τῆς ἐνδείας αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐξειλῆσαι δυνηθείη ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων. Καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν ἔρημον, ἐν ᾗ οὐκ ἔστι πράγματα, ἅπερ εἰσὶν αἰτίαι τῶν παθῶν, ἵνα μηδὲ ὅταν ὥρα γένηται αὐτοὺς ἀσθενῆσαι, εὕρωσι τὰς αἰτίας τῶν πτώσεων, λέγω δὴ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς μνησικακίας καὶ τῆς δόξης, ἀλλ’ ἵνα ταῦτα τε καὶ τὰ λοιπὰ τούτων ἐλαφρὰ γένωνται, διὰ τὴν ἔρημον ἐκείνην. Ἐν αὐτῇ γὰρ ὠχύρωσαν ἑαυτοὺς καὶ ἐτείχισαν, ὡς πύργῳ ἀκαταμαχήτῳ, καὶ τότε ἠδυνήθησαν ἕκαστος αὐτῶν τελειῶσαι τὸν ἑαυτοῦ ἀγῶνα ἐν ἡσυχίᾳ, ὅπου αἱ αἰσθήσεις οὐχ εὗρον βοήθειαν συγγενέσθαι τῷ ἀντιπαλαίοντι ἡμᾶς ἐν τῇ ἀπαντήσει τῶν βλαπτόντων. Κρεῖσσον γὰρ ἡμῖν θάνατος ἐν τῷ ἀγῶνι, ἢ ζῆσαι ἐν τῷ πτώματι.

ΛΟΓΟΣ Ζ’ – Περὶ Τάξεως τῶν Ἀρχαρίων καὶ Καταστάσεως καὶ τῶν Ἀνηκόντων αὐτοῖς

Αὕτη ἐστὶν ἡ τάξις ἡ σώφρων καὶ Θεῷ προσφιλής, τὸ μὴ περιβλέπειν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὧδε κἀκεῖσε, ἀλλὰ πάντοτε τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι καὶ μὴ ἀργολογείν, ἀλλὰ τὰ μόνα ἀναγκαῖα λαλεῖν καὶ ἐνδύμασι πενιχροῖς αὐταρκεῖσθαι πρὸς τὴν χρείαν τοῦ σώματος, καὶ οὕτω τοῖς βρώμασι τοῖς συνιστάνουσι τὸ σῶμα κεχρῆσθαι καὶ μὴ τῇ γαστριμαργίᾳ. Μεταλαμβάνειν ἀπὸ πάντων πρὸς ὀλίγον καὶ μὴ τὰ μὲν ἐκφαυλίζειν, τὰ δὲ ἐκλέγεσθαι καὶ ἐκ τούτων θέλειν ἐμπλῆσαι τὴν γαστέρα. Μείζων πάσης ἀρετῆς ἡ διάκρισις. Οἴνου δέ, χωρὶς ἑτέρων ἢ ἐκτὸς ἀσθενείας ἢ ἀδυναμίας, μὴ μεταλαμβάνης. Μὴ ἐκκόψης τὸν λόγον τοῦ λαλοῦντος καὶ ὡς ἀπαίδευτος ἀντιφθέγξῃ, ἀλλ’ ὡς σοφὸς πάγιος ἴσο. Καὶ ὅπου δ’ ἂν εὑρέθης, μικρότερον σεαυτὸν λογίζου καὶ ὑπηρέτην τῶν ἀδελφῶν σου.

Μὴ γύμνωσης ἔμπροσθεν τινὸς τι τῶν μελῶν σου, μὴ δὲ προσέγγισης σώματι τίνος, ἐκτὸς ἀναγκαίας αἰτίας- μηδὲ τῷ σώματι τῷ σῷ τίνα προσεγγίσαι ἐάσῃς, χωρὶς εὔλογου, ὡς ἔφην, αἰτίας. Ἔκκλινον ἀπὸ τῆς παῤῥησίας, ὡς ἀπὸ θανάτου. Κτῆσαι δὲ σώφρονα τάξιν τῷ ὕπνῳ σου, ἵνα μὴ ἀπομακρυνθή ἀπὸ σοῦ ἡ δύναμις ἡ περιφρουροῦσα σε, ὅπου δ’ ἂν κοιμηθῇς, εἰ δυνατὸν μηδεὶς σὲ θεάσηται. Πτύελον ἔμπροσθεν τίνος μὴ ρίψης, ἐὰν δὲ σοὶ βὴξ ἐπέλθῃ καθημένῳ, στρέψον σοῦ τὸ πρόσωπον εἰς τοὐπίσω, καὶ οὕτω βήξον. Μετὰ σωφροσύνης φάγε καὶ πίε, ὡς πρέπει τέκνοις Θεοῦ.

Μὴ ἐκτείνῃς σὴν χεῖρα τοῦ λαβεῖν τι ἄπ’ ἔμπροσθεν τῶν ἑταίρων σου ἀναιδῶς. Ἐὰν δὲ καθίσῃ μετὰ σοῦ ξένος, πρότρεψον αὐτὸν ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὸ φαγεῖν καὶ εὐτάκτως παράθες τῇ τραπέζῃ καὶ μὴ τεταραγμένως. Εὐτάκτως κάθισον καὶ συνεσταλμένως, μὴ γυμνῶν τὶ τῶν μελῶν σοῦ. Ὅταν χασμᾶσαι, σκέπαζε σου τὸ στόμα, τοῦ μὴ θεαθῆναι, κρατήσαντος γὰρ τὰς ἀναπνοὰς σου, παρελεύσεται. Ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς τὸ κελλίον τοῦ σοῦ ἐπιστάτου ἢ φίλου ἢ μαθητοῦ, παραφυλάττου τοὺς σοὺς ὀφθαλμούς, τοῦ μὴ ἰδεῖν τὶ τῶν ὄντων ἐκεῖ, ἐὰν δὲ ἀναγκασθῇς ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, πρόσχες, ἵνα μὴ ὑπακούσῃς καὶ ποίησης τοῦτο· ὁ γὰρ ἐν τούτοις ἀναιδῶς διακείμενος, ξένος ἐστὶ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος καὶ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ τοῦτο τὸ σχῆμα χαρισαμένου ἡμῖν. Μὴ πρόσχῃς τοῖς τόποις, ἐν οἷς κέκρυπται τὰ σκεύη τοῦ κελλίου τοῦ φίλου σοῦ. Μετὰ γαλήνης ἄνοιξον σὴν θύραν καὶ κλεῖσον, καὶ τὴν τοῦ ἑταίρου σου. Μὴ αἰφνιδίως πρὸς τίνα εἰσέλθῃς, ἀλλά, κρούσας ἔξωθεν καὶ προτραπείς, τότε εἴσελθε εὐλαβῶς.

Μὴ σπουδάσῃς ἐν τῷ σῷ βαδίσματι, ἐκτὸς ἀναγκαίας χρείας κατεπειγούσης σε. Γενοῦ τοῖς πᾶσιν ὑπήκοος ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, ἵνα μὴ γένηται ἔργον διαβολικόν. Ἐν πραότητι πᾶσι διαλέγου καὶ μετὰ σωφροσύνης πρὸς πάντας ἀτένισον καὶ μὴ ἐμπλήσῃς σοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ προσώπου τινός. Πορευόμενος ἐν τῇ ὁδῷ, μὴ προκαταλάβῃς τοὺς μείζονάς σου, ἐὰν δὲ προκαταληφθῇ ὁ ἑταῖρος σου, μικρὸν προλαβών, ἔκδεξαι τοῦτον. Ὁ γὰρ μὴ ποιῶν οὕτως, ἄφρων ἐστὶ καὶ χοίρῳ μὴ ἔχοντι νόμον παραπλήσιος. Ἐὰν λαλήσῃ ὁ ἑταῖρος σου τισὶν ἀπαντήσασιν, ἐκδέχου αὐτὸν καὶ μὴ κατεπείγῃς τοῦτον. Ὁ ὑγιὴς λεγέτω τῷ ἀσθενοῦντι πρὸ τοῦ καιροῦ, ποιήσωμεν τὴν χρείαν.

Μὴ ἐλέγξῃς τινὰ ἐν τίνι παραπτώματι, ἀλλὰ σεαυτὸν ἥγου πᾶσιν ὑπεύθυνον καὶ τοῦ πταίσματος αἴτιον. Πᾶν ἔργον εὐτελὲς ποιεῖν μετὰ ταπεινοφροσύνης μὴ ἀπαναίνου μήτε μὴν παραιτοῦ. Ἐὰν δὲ παραβιασθῇς γελάσαι, μὴ ἀπαναίνου, μὴ φανῶσι σου οἱ ὀδόντες. Ἐὰν δὲ ἀναγκασθῇς λαλῆσαι γυναιξί, στρέψον σου τὸ πρόσωπον ἐκ τῆς θέας αὐτῶν, καὶ οὕτως αὐταῖς διαλέγου. Ἀπὸ δὲ κανονικῶν ἀπέχου, ὡς ἀπὸ πυρὸς καὶ ὡς ἀπὸ παγίδος

διαβόλου, ἐκ τὲ τῆς ἀπαντήσεως αὐτῶν καὶ συνομιλίας καὶ θέας, ἵνα μὴ ψυχρανθὴ ἡ καρδία σου ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ χράνῃς σου τὴν καρδίαν τῷ βορβόρῳ τῶν παθῶν, κἂν ὦσι σου ἀδελφαὶ κατὰ σάρκα, ὡς ἀπὸ ξένων σαυτὸν παρατήρησαι. Ἐκ τῆς μίξεως τῆς μετὰ τῶν ἴδιων σου παραφυλάττου, ἵνα μὴ ψυχρανθὴ ἡ καρδία σου ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Τὰς μετὰ νεωτέρων παῤῥησίας καὶ συντυχίας φεῦγε ὡς φιλίαν διαβόλου. Ἕνα ἔχε συνόμιλον καὶ συμμύστην, τὸν φοβούμενον τὸν Θεὸν καὶ ἑαυτῷ προσέχοντα πάντοτε, πτωχὸν μὲν ὄντα ἐν τῷ κατασκηνώματι αὐτοῦ, πλούσιον δὲ ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ μυστηρίοις.

Ἀπὸ παντὸς κρύψον τὰ σὰ μυστήρια καὶ τὰς σὰς πράξεις καὶ τοὺς σοὺς πολέμους. Μὴ καθίσῃς ἄνευ ἐπιρριπταρίου ἔμπροσθεν τίνος, ἐκτὸς ἀνάγκης μετὰ δὲ σωφροσύνης εἶς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν ἔξελθε, ὡς εὐλαβούμενος τὸν διατηροῦντά σε ἄγγελον, καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ διατέλεσον καὶ ἀνάγκασον σεαυτὸν ἕως θανάτου, κἂν ἡ καρδία σου ἀπαρέσκηται.

Κρεῖσσον σοι φαγεῖν ἰὸν θανάσιμον ἢ μετὰ γυναικὸς ἐσθίειν, κἂν γένηταί σου μήτηρ ἢ ἀδελφή. Κρεῖσσόν σοι συνοικῆσαι δράκοντι ἢ συγκαθεύδειν νεωτέρῳ και συσκεπασθήναι, κἂν γένηταί σου ἀδελφὸς κατὰ σάρκα. Ἐὰν εἴπῃ σοι πορευομένῳ ἐν ὁδῷ τὶς σου μείζων, «*Ἔρχου ἵνα ψάλωμεν*», μὴ παρακούσῃς αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ μὴ εἴπῃ, τῇ μὲν γλώττῃ σιώπησον, τῇ δὲ σῇ καρδίᾳ τὸν Θεὸν δοξολόγησον. Μὴ ἀντιστῇς τινὶ περὶ τίνος μήτε μαχεσθής μήτε ψεύσῃ μήτε ὀμνύῃς ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. Καταφρονήθητι, καὶ μὴ καταφρόνησης. Ἀδικήθητι, καὶ μὴ ἀδικήσῃς. Κρεῖσσον διαφθαρῆναι τὰ σωματικὰ μετὰ τοῦ σώματος, ἢ ζημιωθῆναι τι τῶν τῆς ψυχῆς. Ἐν κρίσει μετὰ τίνος μὴ εἰσέλθῃς, ἀλλ’ ὑπόμεινον κατακριθείς, ἀκατάκριτος ὢν. Μὴ ἀγαπήσῃς τῇ σῇ ψυχῇ τὶ τῶν κοσμικῶν, ἀλλ’ ὑποτάγηθι τοῖς ἡγεμόσι καὶ ἄρχουσι, καὶ τῆς μέτ’ αὐτῶν μίξεως ἀπέχου. Αὕτη γὰρ παγὶς ἐστί, παγιδεύουσα τοὺς ἀμελεστέρους εἰς ἀπώλειαν.

Ὦ γαστρίμαργε, ὁ τὴν ἰδίαν ζητῶν θεραπεῦσαι γαστέρα, κρεῖσσον σοι βαλεῖν ἐν τῇ σῇ κοιλίᾳ ἄνθρακα πυρός, ἢ τὰ τηγανίσματα τῶν ἡγουμένων καὶ ἀρχόντων. Ἐπίχεέ σου ἐπὶ πάντας τὸ ἔλεος καὶ γενοῦ συνεσταλμένος ἀπὸ πάντων. Ἐκ τῆς πολυλογίας σαυτὸν παρατήρησον αὕτη γὰρ σβέννυσι ἐκ τῆς καρδίας τὰς νοερᾶς κινήσεις τὰς ἐκ Θεοῦ φυομένας. Φεῦγε τοῦ δογματίσαι ὡς ἀπὸ λέοντος ἀτάκτου μήτε μὴν μετὰ τῶν τροφίμων τῆς ἐκκλησίας εἰς τοῦτο συνεισέλθῃς μήτε μετὰ τῶν ἀλλότριων. Καὶ εἰς τὰς πλατείας τῶν ἀργίλων ἢ μαχίμων μὴ περάσῃς, ἵνα μὴ ἐμπλησθῇ σου ἡ καρδία θυμοῦ καὶ κατακυρίευση τῆς ψυχῆς σου τὸ τῆς πλάνης σκότος. Ὑπερηφάνῳ μὴ συνοίκησης, ἵνα μὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡ ἐνέργεια ἀρθῇ ἀπὸ τῆς ψυχῆς σου καὶ γένηται οἰκητήριον παντὸς πονηροῦ πάθους.

Ταύτας τὰς παραφυλακὰς ἐὰν φύλαξης, ὦ ἄνθρωπε, καὶ ἀσχολήσης σεαυτὸν διαπαντὸς ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ Θεοῦ, ἐν ἀλήθειᾳ ὄψεταί σου ἡ ψυχὴ ἐν ἑαυτῇ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὸν αἰῶνα μὴ σκοτάσῃ. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Η’ - Περὶ Τάξεως Λεπτῆς τῆς Διακρίσεως

Πρόσεχε σεαυτῷ, ᾧ ἀγαπητέ, ἀεὶ καὶ ἴδε ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν ἔργων σου καὶ τὰς θλίψεις τὰς συναντώσας σοι καὶ τὴν χωρᾶν τῆς ἐρήμου τῆς διαγωγῆς σου καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ νοὸς σου μετὰ τῆς στρυφνότητος τῆς γνώσεως σου καὶ τὸ μῆκος τὸ πολὺ τῆς ἡσυχίας σου μετὰ τῶν φαρμάκων τῶν πολλῶν, ἤτοι τῶν πειρασμῶν, τῶν ἐκ τοῦ ἀληθινοῦ ἰατροῦ ἐπαγομένων πρὸς ὑγείαν ἐκείνου τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, ἐν καιρῷ δή, ἐκ τῶν δαιμόνων καὶ ἐν καιρῷ ἐν νόσοις καὶ ἐν πόνοις τοῦ σώματος καὶ ἐν καιρῷ, ἐν πτοήσει τῶν νοημάτων τῆς ψυχῆς σου ἐν ταῖς μνήμαις ταῖς δειναῖς ταῖς μελλούσαις εἶναι εἰς τὰ ἔσχατα ἐν καιρῷ δέ, ἐν τῷ κεντρισμῷ καὶ περιδέσμῳ τῆς χάριτος τῆς θερμῆς καὶ τῶν γλυκέων δακρύων καὶ τῆς χαρᾶς τοῦ πνεύματος μετὰ τῶν λοιπῶν, ἵνα μὴ πληθύνω τοὺς λόγους.

Ἆρα ἐν πᾶσι τούτοις ἐντελῶς καθορᾷς, ὅτι τὸ ἕλκος σου ἤρξατο ὑγιαίνειν καὶ σφραγίζεσθαι; Τοῦτο δὲ ἐστίν, ἄρα τὰ πάθη ἤρξαντο ἀσθενεῖν; Θοῦ τεκμήριον καὶ εἴσελθε ἐν ἑαυτῷ διαπαντὸς καὶ ἴδε ποίᾳ μὲν τῶν παθῶν ὁρᾷς, ὅτι ἠσθένησαν κατενώπιον σον, ποίᾳ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπώλοντο καὶ ἀπέστησαν παντελῶς, καὶ ποίᾳ ἐξ αὐτῶν ἤρξαντο σιωπᾷν ἐκ τῆς ὑγιείας τῆς ψυχῆς σου καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ἀποστάσεως τῶν πτοούντων, καὶ ποίᾳ ἐκ τῆς διανοίας ἔμαθε κραταιοῦσθαι καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς στερήσεως τῶν αἰτιῶν. Καὶ πρόσεχε πάλιν εἰ ἄρα βλέπεις παντελῶς ἐντὸς τῆς σήψεως τοῦ ἕλκους σου, ὅτι ἤρξατο σὰρξ ζῶσα ἀνέρχεσθαι, ὅπερ ἐστὶν ἡ εἰρήνη τῆς ψυχῆς καὶ ποίᾳ μὲν τῶν παθῶν ἀκολούθως καὶ ἠπειγμένως ἐκβιάζονται, καὶ ἐν ποίῳ καιρῷ καὶ καιρῷ καὶ εἰ εἰσὶ ταῦτα σωματικὰ ἢ ψυχικὰ ἢ σύνθετα καὶ σύμμικτα, καὶ εἰ ὡς ἀσθενῆ ἐν τῇ μνήμῃ κινοῦνται σκοτεινῶς ἢ ἰσχυρῶς κατὰ τῆς ψυχῆς ἐπανίστανται, καὶ εἰ ἄρα ὡς ἐξουσιάζοντα ἢ κλεψιμαίῳ τρόπῳ, καὶ πῶς προσέχει αὐτοῖς ὁ νοῦς ὁ βασιλεύς, ὁ ἐξουσιάζων τῶν αἰσθήσεων. Ὅταν κύψωσι καὶ συνάψωσι πόλεμον, πολεμεῖ μέτ’ αὐτῶν καὶ ἐξατονείν αὐτὰ ποιεῖ ἐν τῇ ἰσχύϊ ἑαυτοῦ ἢ οὐδὲ πάλιν ἐν ὁράσει καθορᾷ αὐτὰ καὶ ψηφίζει αὐτά; Καὶ ποίᾳ μὲν αὐτῶν ἀπηλείφησαν ἐκ τῶν παλαιῶν, ποίᾳ δὲ νεωστὶ ἐπλάσθησαν; Καὶ τὰ πάθη δὲ ἐν εἰκονισμῷ κινοῦνται ἢ ἐν αἰσθήσει χωρὶς εἰκονισμῶν, καὶ ἐν μνήμῃ χωρὶς πάθους καὶ διαλογισμῷ ἐκτὸς ἐρεθισμοῦ; Καὶ ἐκ τούτων πάλιν δυνατὸν γνῶναι τὸ μέτρον τῆς ψυχῆς, πῶς ἵσταται.

Ἐκεῖνα μὲν τὰ πρῶτα κατάστασιν οὐ πεφθάκασι. Διότι ἀκμὴν ἄγων ἐπίκειται τῇ ψυχῇ, κἂν καὶ ἰσχυρότητα κατ’ αὐτῶν δεικνύει. Ταῦτα δέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, ἐν χρήσει «*ἐκάθισε, λέγουσα, Δαβὶδ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ ἀνέπαυσεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐκ τῶν περικύκλῳ αὐτοῦ πάντων*». Ταῦτα οὐ περὶ ἑνὸς τῶν παθῶν νοήσεις, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν παθῶν τῶν φυσικῶν, τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ, καὶ τὰ πάθη τῆς φιλοδοξίας τῆς εἰκονιζούσης τὰ πρόσωπα καὶ φανταζούσης καὶ εἰς ἐπιθυμίαν καὶ ἔφεσιν διεγειρούσης καὶ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας αὖθις, ὅταν κοινωνῇ αὐτῷ ἡ ψυχὴ κρυπτῶς, κἂν καὶ οὐ πείθηται εἰς ἔργον ἐλθεῖν, ἀλλὰ τὰ εἴδωλα τῶν τῆς φιλαργυρίας πραγμάτων ἐν τῇ ὅλῃ τῆς συναγωγῆς τοῦ πλούτου εἰκονίζῃ ἐν τῷ νοῒ καὶ τὴν ψυχὴν πείθῃ μελετῆσαι ἐν αὐτοῖς καὶ πόθον ἐμποιῇ κτήσασθαι αὐτὰ μετὰ τῶν λοιπῶν.

Οὐχὶ πάντα τὰ πάθη ἐν προσβολῇ πολεμοῦσιν. Ἔστι γὰρ πάθη, τὰς θλίψεις μόνον δεικνύοντα τῇ ψυχῇ ἀμελείᾳ καὶ ἀκηδίᾳ καὶ λύπῃ, οὐκ ἐν προσβολῇ οὐδὲ ἐν ἀνέσει προσβάλλουσιν, ἀλλὰ βάρος μόνον ἐπιτιθέασι τῇ ψυχῇ. Ἡ δὲ ἰσχὺς τῆς ψυχῆς ἐν νίκῃ κατὰ τῶν ἐν προσβολῇ πολεμούντων δοκιμάζεται, καὶ τούτων πάντων γνῶσιν λεπτὴν καὶ τεκμήρια χρὴ τῷ ἀνθρώπῳ ἔχειν, ὅπως αἰσθηθῇ εἰς ἕκαστον βῆμα, ὁ τίθησι, ποῦ ἔφθασε καὶ ἐν ποίᾳ χώρᾳ ἤρξατο ἡ ψυχὴ αὐτοῦ πατῆσαι, ἐν τῇ γῇ τοῦ Χαναᾶν ἢ ἔξωθεν τοῦ Ἰορδάνου.

Πρόσεχε δὲ καὶ τοῦτο. Ἐὰν διὰ τοῦ φωτὸς τῆς ψυχῆς ἱκανὴ ἡ γνῶσις πρὸς διάκρισιν τούτων ἢ ἐν σκότει διακρίνῃ αὐτὰ ἢ παντελῶς ἐστέρηται ἐκ τῶν τοιούτων, εὑρίσκεις ἄρα παντελῶς, ὅτι ἤρξατο ὁ λογισμὸς καθαρεύεσθαι; Δίδωσι τόπον ὁ μετεωρισμὸς ἐν τῇ διανοίᾳ κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς; Καὶ ποῖον ἄρα

πάθος ταράσσει ἐν τῷ προσεγγίσαι τῇ προσευχῇ τὴν διάνοιαν; Αἰσθάνῃ ἐν σεαυτῷ, ὅτι ἡ δύναμις τῆς ἡσυχίας ἐπεσκίασεν ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἐν ἐπιεικεῖς καὶ γαλήνῃ καὶ εἰρήνῃ, ἣν παρὰ τὸ ἔθος εἴωθε γεννᾷν τῇ διανοίᾳ; Ἁρπάζεται ὁ νοῦς ἀεὶ ἔξωθεν τοῦ θελήματος εἰς τὰς ἐννοίας τῶν ἀσωμάτων, εἰς ἅπερ οὐκ ἐπετράπησαν αἱ αἰσθήσεις ἑρμηνεῦσαι αὐτά; Ἐξάπτεται ἐν σοι ἐξαίφνης χαρά, ἡ κατασιγάζουσα τὴν γλῶσσαν; Ἐν τῇ ἀνομοίω τρυφῇ ἑαυτῆς βρύει ἐκ τῆς καρδίας ἀεὶ ἡδονὴ τις καὶ ἕλκει τὸν νοῦν ὅλον ἐξ ὅλου;

Ἀνεπαισθήτως κατὰ καιρὸν καὶ καιρὸν ἐμπίπτει εἰς ὅλον τὸ σῶμα τρυφὴ τις καὶ ἀγαλλίασις, ἅπερ γλῶσσα σαρκίνη ου δύναται αὐτὰ ἐξειπεῖν, ἕως ἂν πάντα τὰ ἐπίγεια σποδὸν καὶ σκύβαλα ἡγήσηται, ἐν τῇ μνήμῃ ταύτῃ. Ἐκείνῃ γὰρ ἡ πρώτη ἡ τῆς καρδίας ἐν καιρῷ ἐν ὥρᾳ τῆς προσευχῆς καὶ ἐν καιρῷ ἐν τῇ ἀναγνώσει καὶ ἐν καιρῷ πάλιν ἐκ τῆς διηνεκοῦς μελέτης καὶ τοῦ μήκους τῆς διανοίας θερμαίνεται ὁ νοῦς. Αὕτη δὲ ἡ ἐσχάτη, ὡς τὰ πολλὰ ἔξωθεν τούτων καὶ ποσάκις ἐν ἔργῳ παρέργῳ, καὶ εἰς τὰ πολλὰ τῶν νυκτῶν ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ ὅτε μεταξὺ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς ἐγρηγόρσεως, ὡς ὑπνῶν καὶ ὡς μὴ ὑπνῶν καὶ ὡς ἐγρηγορὼς καὶ οὐκ ἐγρηγορὼς ἐπισυμβαίνει. Ὅταν δὲ ἐπιδημήσῃ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῃ ἡ τρυφὴ ἡ σφύζουσα ἐν ὅλῳ τῷ σώματι αὐτοῦ, οὕτω νομίζει ὅτι ὁ τοιοῦτος ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ὡς οὐκ ἐστὶν ἄλλο τὶ ἢ τῶν οὐρανῶν βασιλεία ἡ τοῦτο.

Βλέπε πάλιν εἰ ἡ ψυχὴ ἐκτήσατο δύναμιν ψιλοῦσαν τὰς μνήμας τὰς αἰσθητὰς ἐν τῇ δυνάμει τῆς ἐλπίδος τῆς κατακρατούσης τῆς καρδίας, καὶ κραταιούσαν τὰς αἰσθήσεις τὰς ἐσωτικάς ἐν ἀνερμηνεύτω πληροφορίας πείθοι καὶ εἰ ἐξυπνίσθῃ ἡ καρδία, χωρὶς τῆς περὶ αὐτῆς προνοίας αἰχμαλωτισθῆναι τῶν ἐπιγείων, ἐν τῇ ἀπαύστῳ διηγήσει μετὰ τῆς ἐργασίας αὐτῆς τῆς ἀδιαλείπτου, τῆς οὔσης μετὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν.

Κτῆσαι γνῶσιν τῆς διαφορᾶς τῆς κλήσεως αὐτῆς καὶ τῆς διηγήσεως, ὅταν ἀκούσῃς. Ταχέως δὲ γεύσασθαι τούτων ποιεῖ τῇ ψυχῇ ἡ μὴ διακοπτόμενη ἡσυχία ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ ἐργασίᾳ αὐτῆς καὶ διαμενούσῃ. Ἀπόλλυνται γὰρ πάλιν μετὰ τὴν εὕρεσιν αὐτῶν ἐκ τῆς ἀμελείας τῶν δεχόμενων, καὶ ἐν μακρῷ χρόνῳ αὖθις οὐχ εὑρίσκονται. Ἐν τούτοις γὰρ τολμᾷ τις τοῦ εἰπεῖν, τεθαῤῥηκὼς τῇ μαρτυρίᾳ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, ὅπερ εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος φάσκων, «*Πέπεισμαι, ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωή, οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε τὰ λοιπὰ ἄλλα, χωρίσαι με τῆς ἀγάπης δύνανται τοῦ Χριστοῦ*»· οὔτε γὰρ θλίψεις αἱ τοῦ σώματος καὶ μέτ’ αὐτῶν αἱ τῆς ψυχῆς, οὔτε λιμός, οὐ διωγμός, οὐ γυμνότης, οὐ μόνωσις, οὐκ ἐγκλεισμός, οὐ κίνδυνος, οὐ μάχαιρα, ἀλλ’ οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τοῦ Σατανᾶ, οὔτε αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἐν τοῖς κακοῖς τρόποις τῶν μηχανημάτων, οὔτε ἡ καταργουμένη δόξα ἐν τῇ ἑαυτῆς προσβολῇ, τῇ προσβαλλούσῃ αὐτῷ, οὔτε συκοφαντίαι καὶ μέμψεις ἐν κολαφισμῷ δωρεὰν καὶ μάτην γινόμεναι.

Ἐὰν δὲ ταῦτα, ὦ ἀδελφέ, κατὰ τινα τρόπον πλεονάζειν ἢ ὑστερεῖν, θεωρεῖσθαι ἐν τῇ ψυχῇ σου οὐκ ἤρξαντο, οἱ κάματοι σὸν καὶ αἱ θλίψεις καὶ ἡ ἡσυχία σου ἅπασα μόχθος ἐστὶν ἀνόνητος καὶ οὐδέ, ἐὰν θαυμάσια ἐν ταῖς χερσὶ σου ἐργάζωνται καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνιστῶσιν, εἰς ὁμοίωσιν τούτων λογίζονται. Καὶ δὴ ἀρτίως κίνησον τὴν ψυχὴν σου καὶ ἐν δάκρυσι πεῖσον τὸν σώζοντα τὰ πάντα ἀφαιρεῖν τὸν βῆλον τῆς θύρας τῆς καρδίας σου καὶ τὴν σκότωσιν τῆς καταιγίδος τῶν παθῶν ἐκτίλαι τοῦ ἔνδοθεν στερεώματος, τοῦ ἀξιωθῆναι σε ἰδεῖν τὴν ἀκτῖνα τῆς ἡμέρας, ἵνα μὴ γένῃ ὡς νεκρὸς καθήμενος ἐν σκοτώσει εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἀγρυπνία διηνεκὴς μετὰ ἀναγνώσεως καὶ μετάνοιαι συνεχεῖς ἐκ διαδοχῆς γινόμεναι ὑπὸ τινος οὐ χρονίζουσι δοῦναι ταῦτα τὰ ἀγαθὰ τοῖς οὖσι σπουδαίοις. Καὶ ὁ εὕρων, ἐν τούτοις εὗρεν αὐτά. Καὶ οἱ θέλοντες πάλιν ταῦτα εὑρεῖν, χρήζουσιν ἐμμείναι τῇ ἡσυχίᾳ, συνάμα τῇ ἐργασίᾳ τούτων, καὶ πρὸς τούτοις μὴ δεσμευθῆναι τὴν αὐτῶν διάνοιαν ἐν τίνι, μηδὲ ἐν ἀνθρώπῳ ἐκτὸς τῆς ψυχῆς ἑαυτῶν, ἐν τῇ ἐργασίᾳ δὲ αὐτῆς τῇ ἔνδον ἑδράζεσθαι. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις, ἐπ’ ἐνίοις τούτων εὑρίσκομεν μερικῶς ἐγγὺς ἡμῶν αἴσθησιν ἀκριβῆ, δι’ ἧς καὶ περὶ τῶν λοιπῶν βεβαιούμεθα. Ὁ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καθήμενος καὶ πεῖραν τῆς χρηστότητος λαβὼν τοῦ Θεοῦ, οὐ χρῄζει πολλῆς πιθανότητας, ἀλλ’ οὐδὲ κατὰ τίνα τρόπον ἀπιστίας νοσεῖ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ὡς οἱ διστάζοντες τῇ ἀληθείᾳ. Ἡ μαρτυρία γὰρ τῆς ἑαυτοῦ διανοίας ἱκανοὶ πεῖσαι ἑαυτὸν ὑπὲρ ἀπείρους λόγους, πείρας ὄντας χωρίς.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Θ’ - Περὶ Τάξεως τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας Συντομίας τε καὶ Διαφορᾶς καὶ πῶς τε καὶ ποίῳ Τρόπῳ Τίκτονται αἱ Ἀρεταὶ ἐξ Ἀλλήλων

Ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς βιαίας τίκτεται ἡ θέρμη ἡ ἄμετρος, ἡ πυρπολουμένη ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ θερμῶν ἐνθυμήσεων, τῶν καινῶς ἐπιπολευουσῶν τῇ διανοίᾳ. Αὕτη δὲ ἡ ἐργασίᾳ καὶ ἡ φυλακῇ λεπτύνουσι τὸν νοῦν ἐν τῇ θέρμη αὐτῶν καὶ παρέχουσιν αὐτῷ ὅρασιν, καὶ αὕτη ἡ ὅρασις τίκτει τοὺς θερμοὺς λογισμούς, οὓς προεῖπον, ἐν τῷ βάθει τῆς ὁράσεως τῆς ψυχῆς, ἥτις καλεῖται θεωρία. Αὕτη δὲ ἡ θεωρία τίκτει τὴν θέρμην καὶ ἐκ τῆς θέρμης ταύτης, τῆς ἐκ τῆς χάριτος τῆς θεωρίας ἐπιγινομένης, γεννᾶται ἡ ἐπιῤῥοῇ τῶν δακρύων.

Ἐξ ἀρχῆς μὲν μικρὸν κέρδος, τουτέστιν ἐν μία ἡμέρᾳ πολλάκις ἐπέρχεται τῷ ἀνθρώπῳ δάκρυα καὶ αὖθις ἐλλείπει, καὶ ἐκ τούτου ἄρχεται τὸ ἄπαυστον δάκρυον καὶ ἐκ τῶν ἀπαύστων δακρύων δέχεται ἡ ψυχὴ τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν, ἐκ δὲ τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν ὑψοῦται εἰς τὴν καθαρότητα τοῦ νοῦ, διὰ δὲ τῆς τοῦ νοῦ καθαρότητας ἔρχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ βλέπειν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ καθαρότης ἐν τῇ ἀπὸ τῶν πολέμων εἰρήνη κεκρυμμένη ἐστί. Μετὰ δὲ ταῦτα φθάνει ὁ νοῦς ἰδεῖν ἀποκαλύψεις καὶ σημεῖα, ὡς εἶδεν Ἰεζεκιὴλ ὁ προφήτης, ἅπερ εἰκονίζει τὰς τρεῖς τάξεις, δι’ ἃς προσεγγίζει τῷ Θεῷ ἡ ψυχή. Τούτων ἁπάντων ἀρχὴ ἡ πρὸς Θεὸν ἀγαθὴ πρόθεσις καὶ τὰ εἴδη τῶν ἔργων τῆς ἡσυχίας, τὰ ἀμετάτρεπτα, ἅπερ τίκτεται ἐκ τῆς πολλῆς ἐκκοπῆς καὶ τοῦ μακρυσμοῦ τῶν βιωτικῶν. Οὐ τοσοῦτον δὲ ἀναγκαῖον ἐστὶ τὰ εἴδη τούτων τῶν ἔργων καθ’ ἕκαστον εἰπεῖν, διότι τοῖς πᾶσιν εἰσὶν ἐγνωσμένα. Ὅμως, ἐπειδὴ ἀζήμιος πέφυκεν ἡ τούτων ἔκθεσις τοῖς ἐντυγχάνουσιν, ἐπικερδὴς δὲ μᾶλλον, ὡς ἔγωγε φημί, οὐκ ὀκνητέον ἐκθέσθαι ταῦτα.

Ἅτινά εἰσὶν ἡ πείνα, ἡ ἀνάγνωσις, ἡ ὁλονύκτιος καὶ νήφουσα ἀγρυπνία, κατὰ τὴν ἑκάστου δύναμιν, καὶ τὸ πλῆθος τῶν μετανοιῶν, ὅπερ ποιεῖν χρειῶδες ἐν τὲ ταῖς ὥραις τῆς ἡμέρας καὶ ἐν νυκτὶ πολλάκις. Ἔστω δὲ τὸ ἐλάχιστον τριάκοντα ποιῆσαι μετανοίας ἐφάπαξ καὶ μετέπειτα προσκυνῆσαι τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ ἀναχωρῆσαι. Εἰσι δὲ τινες, οἵτινες προστιθέασι τῷ μετρῷ τούτῳ κατὰ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν. Ἄλλοι ἐν μιᾷ εὐχῇ ποιοῦσι τρεῖς ὥρας, ἔχοντες τὸν νοῦν νήφοντα καὶ ῥίπτοντες ἑαυτοὺς χωρὶς βίας καὶ μετεωρισμοῦ λογισμῶν ἐπὶ πρόσωπον. Καὶ ταῦτα τὰ δύο εἴδη δηλοῦσι καὶ ἐμφαίνουσι τοῦ πλούτου τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητας, ἤτοι τῆς χάριτος, ἥτις ἑκάστῳ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν οἰκείαν ἀξίαν διαιρεῖται.

Τὶς δὲ ὁ τρόπος τῆς ἑτέρας προσευχῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ τε διαμονῆς τῆς ἐλευθέρας ἀπὸ τῆς βίας, οὐ δίκαιον ἐλογισάμην ἐμφανίσαι, οὐδὲ λόγοις γλώττης καὶ χαραγμαῖς ἐκφέρειν αὐτῆς τὴν τάξιν, ἵνα μή, ὁ ἀναγινώσκων καὶ μηδὲν εὑρεθεὶς καταλαβὼν ὧν ἀναγινώσκει, νομίσῃ ἀνόνητα εἶναι τὰ γεγραμμένα, ἤ, ἐὰν εὑρέθη, εἰδὼς ταῦτα, γένηται ἐξευτελίζων τὸν μὴ εἰδότα τὴν τῶν πραγμάτων τάξιν. Καὶ ἐκ τούτου μὲν μέμψις, ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου γέλως. Καὶ εὑρεθήσομαι βάρβαρος ἐν τοῖς τοιούτοις πράγμασι, κατὰ τὸ τοῦ Ἀποστόλου λόγιον, ὅπερ περὶ τοῦ προφητεύοντος εἴρηκεν.

Ὁ οὖν ἐπιθυμῶν μαθεῖν ταῦτα, διοδευέτω ἐν τῇ ὁδῷ τῇ προγεγραμμένη καὶ ἀκόλουθον ποιείτω τὴν ἐργασίαν τῇ διανοίᾳ. Καὶ ὅταν ἐν τούτοις γένηται ἐν ἔργῳ, αὐτὸς ἀφ’ ἑαυτοῦ μαθήσεται καὶ οὐ δεηθήσεται πάντως τοῦ διδάξοντος. Καθέζου, γὰρ φησίν, ἐν τῷ κελλίῳ σοῦ, καὶ αὐτὸ καθ’ αὐτὸ πάντα σε διδάξει.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ι’ – Περὶ τοῦ ἐν τίνι Διαφυλάττεται τὸ κάλλος τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας καὶ κὶς ὁ τρόπος τῆς τοῦ Θεοῦ Δοξολογίας

Δεῖ τὸν μοναχὸν εἶναι ἐν πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ σχήμασι καὶ πράγμασι τύπον ὠφελείας τοῖς ὁρῶσιν αὐτόν, ὅπως ἐκ τῶν πολλῶν ἀρετῶν αὐτοῦ τῶν διαλαμπουσῶν ὡς ἀκτίνων, βλέποντες οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ καὶ μὴ βουλόμενοι, ὁμολογήσωσιν, ὅτι ἐστὶ τοῖς Χριστιανοῖς ἐλπὶς σωτηρίας βεβαία καὶ ἀμετάπτωτος, πανταχόθεν τε ἐπιδράμωσι πρὸς αὐτὸν ὡς καταφυγῶν ὄντα, ὥστε ὑψωθῆναι τὸ κέρας τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς καὶ πολλοὺς κινηθῆναι πρὸς ζῆλον τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς καὶ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν, καὶ γενέσθαι αὐτὸν αἰδέσιμον ἐν πᾶσιν ἐκ τοῦ κάλλους τῆς πολιτείας αὐτοῦ. Καύχημα γὰρ τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἡ μοναχικὴ πολιτεία.

Δεῖ οὖν τὸν μοναχὸν ἔχειν σχήματα ὡραία ἐκ πάντων τῶν μερῶν αὐτοῦ, ἤγουν ὑπεροψίαν τῶν ὁρωμένων, ἀκριβῆ ἀκτημοσύνην, καταφρόνησιν τελείαν τῆς σαρκός, νηστείαν ὑψηλήν, διαμονὴν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, εὐταξίαν τῶν αἰσθήσεων, ὁράσεως παραφυλακήν, πάσης ἔριδος περὶ πράγματος τοῦ αἰῶνος τούτου ἐκκοπήν, τὴν ἐν λόγοις βραχύτητα, τὴν ἐκ μνησικακίας καθαρότητα, τὴν μετὰ διακρίσεως ἁπλότητα, ἀκεραιότητα καὶ ἀφελότητα καρδίας μετὰ συνέσεως καὶ ἐντρεχείας καὶ ἀγχινοίας.

Τὸ γινώσκειν, ὅτι περιττὴ ἡ παροῦσα ζωὴ καὶ εὐπετής, καὶ ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἡ ζωὴ ἐκείνη ἡ ἀληθινὴ καὶ πνευματική. Τὸ μὴ γινώσκεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἢ καταγινώσκεσθαι. Τὸ μὴ δεσμεύειν ἑαυτὸν ἐν ἑταιρίᾳ καὶ ἑνώσει τίνος τῶν ἀνθρώπων. Τὸ ἔχειν τὸν τόπον τῆς οἰκήσεως ἥσυχον. Τὸ φεύγειν ἀεὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀδιαλείπτως ἐγκαρτερεῖν ταῖς προσευχαῖς καὶ ταῖς ἀναγνώσεσι. Τὸ μὴ ἀγαπᾶν τὴν τιμήν, μηδὲ χαίρειν ξενίοις. Τὸ μὴ δευσμεύειν ἑαυτὸν τῇ ζωῇ ταύτῃ. Τὸ ὑπομένειν γενναίως τοὺς πειρασμούς. Τὸ ἀπαλλαγῆναι τῶν κοσμικῶν ἐφέσεων καὶ τῆς ἐξερευνήσεως καὶ μνήμης τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Τὸ διηνεκῶς φροντίζειν καὶ μελετᾶν εἰς τὴν χώραν τὴν ἀληθινήν. Τὸ ἔχειν τὸ πρόσωπον στυγνὸν καὶ ἐῤῥικνωμένον. Τὸ δακρύειν διηνεκῶς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Καὶ τὸ πάντων τούτων πλέον, τὸ φυλάσσειν τὴν ἰδίαν σωφροσύνην καὶ καθαρεύειν ἀπὸ τῆς γαστριμαργίας καὶ ἀπὸ τῶν μικρῶν καὶ ἀπὸ τῶν μεγάλων. Αὗται γὰρ εἰσὶν αἱ ἀρεταὶ τοῦ μοναχοῦ, ὡς συντόμῳ εἰπεῖν, αἱ μαρτυροῦσαι αὐτῷ τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου παντελῆ θνῆσιν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐγγύτητα.

Δεῖ οὖν ἡμᾶς φροντίζειν αὐτῶν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ κτήσασθαι αὐτάς. Ἐὰν δὲ τὶς εἴπῃ, «*Τὶς ἦν ἡ χρεία τοῦ κατὰ μέρος ὁρίζειν αὐτὰ καὶ μὴ καθόλου καὶ ἐν συντόμῳ περὶ αὐτῶν εἰπεῖν*»· ἐρῶ, ὅτι τοῦτο ἀναγκαίως γέγονεν, ἵνα, ὅταν ζήτηση ἐν τι τῶν εἰρημένων ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ὁ ἐπιμελούμενος τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ εὕρῃ ὅτι ἐνδεὴς ἐστὶν ἑνὸς τούτων τῶν ὡρισμένων, γνώσεται ἐντεῦθεν τὸ ἐλάττωμα αὐτοῦ ἐν πάσῃ ἀρετῇ, καὶ ἔσται αὐτῷ αὕτη ἡ τάξις ἐν μέρει ὑπομνήματος. Ὅταν δὲ κτήσηται τὰ ὡρισμένα ἅπαντα ἐν ἑαυτῷ, τότε καὶ ἡ γνῶσις τῶν λοιπῶν, ὧν οὐκ ἐμνήσθην, δοθήσεται αὐτῷ. Καὶ ἔσται τοῖς ἀνθρώποις τοῖς ἁγίοις αἴτιος δοξολογίας τῆς εἰς Θεόν. Κἀντεῦθεν ἑτοιμάσει τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τόπον ἀνέσεως πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦδε τοῦ βίου.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ’ - Περὶ Τοῦ Μὴ Δεῖν τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ τὸν πτωχεύσαντα ἀπὸ τῶν κοσμικῶν καὶ ἐξεληλυθότα εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ ἐφθακέναι τὴν κατάληψιν τῆς ἀληθείας, φόβῳ τούτου παύσασθαι τῆς ἀναζητήσεως καὶ ψυχρανθῆναι τῆς θέρμης τῆς τικτομένης ἀπὸ τοῦ πόθου τῶν θείων καὶ τῆς ἐρευνήσεως τῶν μυστηρίων αὐτῶν. Δι’ ὧν τρόπων πέφυκεν ὁ νοῦς φύρεσθαι ἐν τῇ μνήμῃ τῶν παθῶν

Τρεῖς εἰσὶ τάξεις, ἐν αἷς προκύπτει ὁ ἄνθρωπος. Ἡ τάξις τῶν ἀρχαρίων, καὶ ἡ μέση, καὶ ἡ τῶν τελείων. Καὶ ὁ μὲν ἐν τῇ πρώτη τάξει ὧν, εἰ καὶ τὸ φρόνημα αὐτὸν εἷς τὸ ἀγαθὸν ῥέπει, ἀλλ’ οὖν ἡ κίνησις τῆς διανοίας αὐτοῦ ἐν τοῖς πάθεσιν ἐστίν. Ἡ δὲ δευτέρᾳ, μέση τὶς ἐστὶν ἐμπάθειας καὶ ἀπάθειας. Καὶ οἱ δεξιοὶ λογισμοὶ καὶ οἱ ἐξ εὐωνύμων ἐξίσης κινοῦνται ἐν αὐτῷ, καὶ οὐ παύεται ὅλως βρύων τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, ὡς ἤδη εἴρηται. Ἐὰν δὲ παύσηται πρὸς ὀλίγον ἀπὸ τῆς συνεχοῦς ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν καὶ τῆς φαντασίας τῶν θείων νοημάτων, ἐν οἷς φανταζόμενος ἐξάπτεται ἐν τοῖς τρόποις τῆς ἀληθείας κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, μετὰ τῆς παραφυλακῆς τῆς ἔξωθεν, ἐξ ἧς γίνεται καὶ ἡ ἐνδοτάτη φυλακὴ καὶ τὸ ἔργον τὸ ἱκανόν, μέλλει ἀνθέλκεσθαι εἰς τὰ πάθη.

Ἐὰν δὲ θρέψῃ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ θέρμην ἐν οἷς ἔφην, καὶ μὴ ἐάσῃ τὴν ἀναζήτησιν καὶ τὴν ἔρευναν καὶ τὸν πρὸς αὐτὰ πόθον μακρόθεν, κἂν οὐχ ἑώρακεν αὐτά, ἀλλ’ ἐκ τοῦ νεύματος τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν τρέφων τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ καὶ συνέχων, ἵνα μὴ κλίνωσιν εἰς τὰ ἀριστερά, καὶ μὴ δέξηται σπόρον τινὰ διαβολικὸν ἐν σχήματι ἀληθείας, φύλαξῃ δὲ μᾶλλον τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν μετὰ πόθου καὶ αἰτήσηται τὸν Θεὸν μετὰ ἐμπόνου προσευχῆς καὶ ὑπομονῆς, αὐτὸς παρέξει αὐτῷ τὴν αἴτησιν αὐτοῦ καὶ ἀνοίξει αὐτῷ τὴν θύραν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ. Τὰ γὰρ μυστήρια τοῖς ταπεινόφροσιν ἀποκαλύπτονται.

Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι, εἰ καὶ μηδαμοῦ θεάσηται τὴν γῆν ἐκείνην ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἀλλ’ οἶμαι, ὅτι ἡ κληρονομία αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀρχαίων δικαίων ἔσται, τῶν ἐλπισάντων φθάσαι τὴν τελειότητα καὶ μὴ θεασαμένων αὐτήν, κατὰ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον, ὅτι «*ἐπ’ ἐλπίδι εἰργάσαντο πάσας τὰς ἡμέρας αὐτῶν καὶ ἐκοιμήθησαν*». Ἀλλὰ τὶ εἴπωμεν, ἐὰν μὴ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰσελθεῖν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἥτις ἐστὶ

τύπος τῆς τελειώσεως, τουτέστιν καταλαβεῖν τὴν ἀλήθειαν φανερῶς, κατὰ τὸ μέτρον τῆς φυσικῆς δυνάμεως; Ἆρα διὰ τοῦτο κωλύεται ἀπὸ τούτου καὶ μένει ἐν τῇ ἐσχάτῃ τάξει, ἧς πᾶσα ἡ πρόθεσις ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ κέκλικεν· ἢ καὶ διὰ τὸ μὴ καταλαβεῖν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ἄρα ἐμμένει τῇ ἀγενότητι τῆς ἐσχάτης τάξεως, ἥτις οὐ γινώσκει, οὐδὲ ἐπιθυμεῖ τούτων; ἢ πρέπει αὐτὸν ὑψωθῆναι πρὸς ταύτην τὴν μέσην ὁδόν, ἣν ἔφην;

Κἂν γὰρ οὐκ ἐθεάσατο αὐτήν, εἰ μὴ ὡς δι’ ἐσόπτρου, ἀλλὰ ἤλπισε μακρόθεν καὶ διὰ ταύτης τῆς ἐλπίδος συνετέθη τοῖς πατράσιν αὐτοῦ. Καὶ εἰ οὐκ ἠξιώθη τῆς τελείας χάριτος ἐνταῦθα, ἀλλὰ διὰ τὸ πάντοτε αὐτῇ ὁμιλεῖν καὶ ὅλῳ τῷ νῷ ἐν αὐτῇ ἀναστρέφεσθαι καὶ διὰ τὸ κεῖσθαι ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῆς ὅσον ζῇ, ἐδύνατο ἐκκόψαι τοὺς λογισμοὺς τοὺς πονηρούς, καὶ ὅτι ἐν τῇ ἐλπίδι ταύτῃ ἡ καρδία αὐτοῦ πεπληρωμένη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

Ἐὰν ὁτιοῦν ἔχον ταπείνωσιν εὐπρεπὲς πέφυκεν. Ἡ γὰρ ἀδολεσχίᾳ τοῦ νοὸς ἡ ἀσώματος εἰς τὸν πόθον τοῦ Θεοῦ, ἥτις ὁδηγεῖται ἐκ τῆς κατανοήσεως τῶν θείων Γραφῶν, περιφράττει τὴν ψυχὴν ἔσωθεν ἄπ’ ἔμπροσθεν τῶν πονηρῶν λογισμῶν καὶ τηρεῖ τὴν διάνοιαν ἐν τῇ μνήμῃ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἵνα μὴ χαυνωθῇ ὁ νοῦς ἐν τῇ ἀμελείᾳ, αὐτοῦ καὶ σχολάσῃ ἀντὶ τῶν κρειττόνων εἰς τὴν μνήμην τῶν κοσμικῶν πραγμάτων. Διότι ἐκ τούτων κατ’ ὀλίγων ψυχραίνονται αἱ θερμότητες τῶν θαυμαστῶν κινήσεων αὐτοῦ, καὶ ἐμπίπτει εἰς ἐπιθυμίας ματαίας τε καὶ ἀλόγους.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ’ - Περὶ τοῦ πῶς ὀφείλει ὁ διακριτικὸς καθέζεσθαι ἐν τῇ ἡσυχίᾳ

Ἄκουσον, ἀγαπητέ, ἐὰν θέλῃς, ἵνα μὴ γένωνται τὰ ἔργα σου μάταια καὶ αἱ ἡμέραι σου ἀργαὶ καὶ στερούμεναι τοῦ κέρδους τοῦ ἐλπιζομένου τοῖς διακριτικοῖς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ. Η εἴσοδος σου ἐν αὐτῇ ἐν διακρίσει ἔστω ἀλλὰ μὴ ἐξ ὑποδοχῆς τινός, ἵνα μὴ γένῃ ὡς οἱ πολλοί, ἀλλὰ γενέσθω σκοπὸς τεθειμένος ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ἵνα πρὸς αὐτὸν εὐθύνῃς τὰ ἔργα τῆς πολιτείας σου. Καὶ ἐρώτησον τοὺς ἐπὶ πλέον γινώσκοντας ἐκ πείρας καὶ οὐχὶ ἀπὸ γνώσεως μόνον, καὶ μὴ παύσῃ, ἕως ὧν γυμνασθῄς ἐν πάσαις ταῖς τρίβοις τῶν ἔργων αὐτῆς. Καὶ πᾶν βῆμα, ὅπερ τιθῇς, γίνου ἐξετάζων, εἰ ἐν τῇ ὁδῷ πορεύῃ, ἢ ἔξωθεν αὐτῆς ἐξέκλινας, εἰς μίαν τρίβον ἔξωθεν αὐτῆς πορευόμενος. Καὶ μὴ πιστεύσῃς ἐκ τῶν ἔργων μόνων τῶν φανερῶν ὅτι τελειοῦται ἡ ἀκριβὴς πολιτεία τῆς ἡσυχίας.

Ἐὰν ἐπιθυμῇς εὑρεῖν τι καὶ φθάσαι αὐτὸ ἐν τῇ ἑαυτοῦ πεῖρα, γενέσθω σοι σημεῖα καὶ τεκμήρια κρυπτῶς ἐν τῇ ψυχῇ σου εἰς ἕκαστον βῆμα, ὅπερ τιθῇς, καὶ ἐξ αὐτῶν μέλλεις γνῶναι τὴν ἀλήθειαν τῶν Πατέρων ἢ τὴν πλάνην τοῦ ἐχθροῦ.

Ἔστω δὲ σοι ταῦτα τὰ ὀλίγα, ἕως ἂν σοφισθείης ἐν τῇ ὁδῷ σοῦ. Ὅτε ἐν τῇ ἡσυχίᾳ βλέπεις ἐν τῷ νοΐ σου τὴν διάνοιαν σου δυναμένην ἐλευθερίως ἐνεργεῖν ἐν τοῖς λογισμοῖς τοῖς δεξιοῖς καὶ οὐκ ἔστι βίᾳ αὕτη ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτῆς περὶ τίνος αὐτῶν, γνῶθι ὅτι ἡ ἡσυχία σου ὀρθὴ ἐστί.

Καὶ πάλιν, ὅταν λειτουργῄς, ἐὰν ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς λειτουργίας σου πόῤῥω τοῦ μετεωρισμοῦ κατὰ τὸ δυνατὸν ὑπάρχῃς καὶ ἐξαίφνης κόπτηται ὁ στίχος ἐκ τῆς γλώσσης σου καὶ ἐκχέῃ κατὰ τῆς ψυχῆς σου τὰς πέδας τῆς σιωπῆς ἔξωθεν τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς καὶ αὗται ἐξακολουθοῦσι τῇ διαμονῇ, γνῶθι, ὅτι εἰς τοὔμπροσθεν ἔρχῃ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ σου καὶ ἤρξατο ἡ πραότης διπλασιάζεσθαι ἐν σοι. Ἡ ἡσυχία γὰρ ἡ ἁπλῆ μεταξὺ τῆς δικαιοσύνης ψεκτὴ ἐστίν. Ἡ πολιτεία ἡ ἁπλῆ ὥσπερ μέλος μονογενὲς κεχωρισμένον ἐκ τῆς βοηθείας τῶν ἄλλων ψηφίζεται παρὰ τοῖς φιλοσόφοις καὶ διακριτικοῖς.

Καὶ ἐὰν πάλιν βλέπῃς τῇ ψυχῇ σου, ἐν ἑκάστῳ λογισμῷ κινουμένῳ ἐν αὐτῇ καὶ πάσῃ μνήμῃ καὶ ταῖς θεωρίαις ταῖς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ σου, πληρουμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς σου δακρύων καὶ βρέχοντας κατὰ τῶν παρειῶν σου χωρὶς βίας, γνῶθι, ὅτι ἤρξατο γενέσθαι ἔμπροσθεν σου ἄνοιγμα τοῦ φραγμοῦ, εἰς κατάλυμα τῶν ἐναντίων.

Καὶ ἐὰν εὑρίσκῃς ἐν ἑαυτῷ κατὰ καιρὸν καὶ καιρὸν βαπτιζομένην τὴν διάνοιάν σου ἐντὸς σου, χωρὶς προνοίας της περὶ αὐτὴν ἔξωθεν τῆς τάξεως τοῦ ἔθους καὶ διαμένῃ τι τῆς ὥρας ἡ ὅπερ ἐστί, καὶ μετὰ ταῦτα βλέπῃς τὰ μέλη σου ὡσανεὶ ἐν ἀσθενείᾳ πολλῇ καὶ βασιλεὺς ἡ εἰρήνη ἐπὶ τοὺς λογισμοὺς σου καὶ αὐτὸ σοι τοῦτο διαμένῃ ἀεί, γνῶθι, ὅτι ἤρξατο ἡ νεφέλη ἐπισκιάσαι ἐπὶ τὴν σκηνὴν σου.

Ἐὰν δέ, ὅταν καιρὸν ποίησης ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, εὑρίσκῃς εἰς τὴν ψυχὴν σου λογισμούς, σχίζοντας καὶ ἐξουσιάζοντας αὐτῆς, καὶ ὡς ἐν βίᾳ παραλαμβάνηται ἐξ αὐτῶν ἐν πάσῃ ὥρᾳ καὶ ὁδηγῆται ἡ διάνοια αὐτῆς ἐν παντὶ καιρῷ εἰς ἅπερ ἐπράχθη ὑπ’ αὐτῆς ἢ ἐπιθυμῇ ἐξετάσαι τὰ μάταια, γνῶθι, ὅτι ματαίως κοπιᾷς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ ἐν τῷ μετεωρισμῷ διάγει ἡ ψυχὴ σου. Καὶ γίνονται αὗται αἰτίαι ἔξωθεν ἡ ἀπὸ ἀμελείας τῆς ἔνδον ἀπὸ τῶν καθηκόντων, μᾶλλον δὲ ἐκ τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ εὐθέως κατάστησον τὸ πρᾶγμα σου.

Ἐὰν δέ, ὅταν εἰσέλθῃς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐταῖς, οὐχ εὑρίσκῃς εἰρήνην ἐκ τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν, μὴ θαυμάσῃς. Ἐὰν γὰρ ὁ κόλπος τοῦ κόσμου, διαδραμουσῶν ἐξ αὐτοῦ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, μετὰ ὥραν

μακρὰν ἐν θερμότητι διατελῆ, καὶ ἡ ὀσμὴ πάλιν τῶν φαρμάκων καὶ ὁ καπνὸς τοῦ μύρου, ὁ ἐκχεόμενος ἐν τῷ ἀέρι, ὥραν μακρὰν διαμένει πρὸ τοῦ διασκεδασθῆναι καὶ ἀφανισθῆναι, πόσῳ μᾶλλον τὰ πάθη, τὰ ὡς δίκην κυνῶν εἰωθότων ἐν μακέλλῳ λεῖξαι τὸ αἷμα, ἡνίκα κωλυθείη τῆς ὕλης τοῦ ἔθους αὐτῶν, ἵστανται πρὸ τῶν θυρῶν ὑλακτοῦντα, ἕως ἂν διασκεδασθῇ ἡ δύναμις τῆς προτέρας αὐτῶν συνηθείας;

Ὅτε ἄρξεται ἡ ἀμέλεια κλοπιμαίῳ τρόπῳ εἰσελθεῖν ἐν τῇ ψυχῇ σου καὶ εἰς τὰ ὀπίσω στρέφεται ἑαυτῆς ἐν σκοτώσει καὶ ἐπλησίασεν ὁ οἶκος πληρωθῆναι σκοτώσεως, ταῦτα τὰ τεκμήρια πλησιάζουσιν αἰσθάνῃ ἐν ἑαυτῷ κρυπτῶς, ὅτι ἐν τῇ πίστει σου ἀσθενεῖς καὶ ἐν τοῖς ὁρατοῖς πλεονεκτεῖς καὶ ἡ πεποίθησις σου μειοῦται καὶ ἐν τῷ πλησίον σου ζημιοῦσαι καὶ ὅλη ἡ ψυχὴ σου πληροῦται μέμψεως ἐν στόματι καὶ καρδίᾳ κατὰ παντὸς ἀνθρώπου καὶ πράγματος καὶ ἐν οἷς πράγμασιν ἀπαντᾶς ἐν τε λογισμοῖς καὶ αἰσθήσεσι καὶ κατ’ αὐτοῦ τοῦ Ὑψηλοῦ καὶ πτοῇ ἐκ τῆς βλάβης τοῦ σώματος, δι’ ἧς ἡ μικροψυχία κατακυριεύσει σου ἐν πάσῃ ὥρᾳ, καὶ κατὰ καιρὸν καὶ καιρὸν κινεῖται ἡ ψυχὴ σου ἐν τῷ φόβῳ, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς σκιᾶς σου δειλιᾶν καὶ κατεπείγεσθαι. Τὴν πίστιν γάρ, οὐχὶ τὴν ὡς θεμέλιον τῆς ὁμολογίας τῶν πάντων λέγομεν, ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἐκείνην τὴν νοητήν, τὴν ἐν τῷ φωτὶ τῆς διανοίας στηρίζουσαν τὴν καρδίαν καὶ ἐν τῇ μαρτυρία τῆς συνειδήσεως κινοῦσαν ἐν τῇ ψυχῇ πολλὴν πεποίθησιν πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα μὴ αὕτη φροντίζῃ ἑαυτῆς, ἀλλ’ ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐπιῤῥίψῃ τὴν φροντίδα αὐτῆς ἀμερίμνως ἐν παντί, ἐκάλυψας ἐν τῇ ἀπιστία.

Ὅταν δὲ εἰς τὸ ἔμπροσθεν σου ἔλθῃς, ταῦτα τὰ φανερὰ σημεῖα ἐν τῇ ψυχῇ σου εὑρήσεις πλησίον. Ἐν τῇ ἐλπίδι κραταιούσαι ἐν πᾶσι καὶ ἐν τῇ εὐχῇ πλουτήσεις, καὶ οὐχ ὑστερῇ ὕλῃ κέρδους ποτὲ ἐν τῇ διανοίᾳ σοῦ, ἐν οἷς ἀπαντᾶς ἅπασι, καὶ αἰσθάνῃ τῆς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπινῆς φύσεως καὶ ἐξ ἑνὸς τούτων ἐκ τῆς ὑπερηφανίας φυλάττεσαι, καὶ ἐν τῷ μέρει δὲ τῷ ἄλλῳ τὰ ἐλαττώματα καταφρονοῦντα τοῦ πλησίον ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου. Καὶ γίγνῃ ἐν ἐπιθυμίᾳ τοῦ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος ἐν τῇ ἐφέσει, ἐν ᾗ μέλλομεν ἔσεσθαι ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ πάντα τὰ συμβαίνοντα ἡμῖν θλιβερά, τὰ συναντῶντα σοι φανερῶς καὶ κρυπτῶς, εὑρίσκεις ἐν δικαιοσύνῃ. Τὰ πάντα ἐγγὺς σοῦ ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ, τῇ ἀπεχούσῃ ἀπὸ τῆς οἰήσεως. Καὶ ὑπὲρ πάντων ἐξομολόγησιν ἀποδώσεις καὶ εὐχαριστίαν. Ταῦτα τὰ σημεῖα τῶν νηφόντων καὶ παραφυλαττομένων καὶ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ διαμενόντων καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς πολιτείας ἐπιθυμούντων φθάσαι.

Οἱ χαῦνοι δὲ οὐ χρήζουσι τούτων τῶν τεκμηρίων τῶν λεπτῶν τῶν ἐνέδρων τῶν πτώσεων, διὰ τὸ ἀπέχειν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν κρυπτῶν ἀρετῶν. Ὅτε μία ἐκ τούτων παρακύψαι ἄρξεται ἐν τῇ ψυχῇ σου, νόησον αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐν ποίῳ μέρει ἤρξω ἐκκλίνειν. Εὐθὺς γὰρ γινώσκεις ποίας συνοδίας ἐστίν. Ὁ Θεὸς δώῃ ἡμῖν γνῶσιν ἀληθῆ. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ’ – Περὶ τοῦ ὅτι ὠφέλιμος τοῖς ἡσυχασταῖς ἡ ἀργίᾳ τῶν φροντίδων καὶ ἐπιζήμιος ἡ εἴσοδος καὶ ἡ ἔξοδος

Ἄνθρωπος πολυμέριμνος, πρᾶος καὶ ἡσύχιος γενέσθαι οὐ δύναται. Διότι αἱ ἀναγκαῖαι αἰτίαι τῶν πραγμάτων, ἐν αἷς ταλαιπωρεῖ, ἀναγκάζουσιν αὐτὸν κινεῖσθαι ἐν αὐταῖς καὶ ἀσχολεῖσθαι εἰς αὐτὰ ἄκοντα καὶ μὴ βουλόμενον, καὶ διασκορπίζουσι τὴν γαλήνην αὐτοῦ καὶ ἡσυχίαν. Δεῖ οὖν τὸν μοναχὸν κατέναντι τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ στῆσαι ἑαυτὸν καὶ ἀεὶ πρὸς αὐτὸν τὸ ὄμμα αὐτοῦ τεῖναι ἀμετατρεπτί, εἰ ἀληθῶς βούλεται φρουρῆσαι τὸν νοῦν αὐτοῦ καὶ τὰς μικρᾶς κινήσεις τὰς ἑρπούσας ἐν αὐτῷ καθαρίσαι καὶ μεταβαλεῖν, καὶ μαθεῖν μετὰ γαλήνης διαλογισμῶν διακρῖναι τὰ εἰσερχόμενα καὶ ἐξερχόμενα αἱ γὰρ πολλαὶ ἀσχολίαι τῶν μοναχῶν τεκμήριον εἰσὶ τῆς χαυνότητος αὐτῶν πρὸς ἑτοιμότητα τῆς γεωργίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκφαίνουσιν αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα πρὸς τὰ θεῖα.

Χωρὶς ἀμεριμνίας φῶς ἐν τῇ ψυχῇ σου μὴ ζήτησης μήτε γαλήνην καὶ ἡσυχίαν ἐν τῇ χαυνότητι τῶν αἰσθήσεων σου καὶ ὅπου ἀσχολίαι πραγμάτων μὴ πληθύνῃς τὰς ἀσχολίας σου, καὶ οὐ μὴ εὕρῃς ῥεμβασμὸν ἐν τῷ νῷ σου ἢ ἐν τῇ εὐχῇ σου. Ἄνευ γὰρ ἀδιάλειπτου προσευχῆς προσεγγίσαι τῷ Θεῷ οὐ δύνασαι. Τὸ δὲ μετὰ τὸν κόπον τῆς προσευχῆς ἑτέραν μέριμναν ἐμποιῆσαι τῷ νῷ, σκορπισμὸν τῇ διανοίᾳ ἀπεργάζεται.

Τὰ δάκρυα καὶ ὁ ῥαπισμὸς τῆς κεφαλῆς ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τὸ κυλινδεῖσθαι μετὰ θερμότητας, ἐξυπνίζουσι τὴν θέρμην τῆς γλυκύτητος αὐτῶν ἔνδοθεν τῆς καρδίας, καὶ μετὰ ἐπαινουμένης ἐκστάσεως πετᾶται ἡ καρδία πρὸς τὸν Θεὸν καὶ βοᾷ, «*ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς σὲ τὸν Θεόν, τὸν ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα. Πότε ἥξω καὶ ὀφθήσομαι τῷ πρόσωπῴ σου, Κύριε;*». Ὁ ἐκ τοῦ οἴνου τούτου πιὼν καὶ μετὰ ταῦτα στερηθεὶς αὐτοῦ, αὐτὸς μόνος οἶδεν ἐν ποίᾳ ταλαιπωρίᾳ κατελείφθη καὶ τὶ ἀφῃρέθη ἄπ’ αὐτοῦ χάριν τῆς χαυνότητος αὐτοῦ.

Ὦ τὶ κακὴ ἡ θέα καὶ ἡ ὁμιλία τοῖς ἐν ἡσυχίᾳ διάγουσιν! Ἐν ἀληθείᾳ, ᾧ ἀδελφοί, πλέον τῶν λελυμένων τῆς ἡσυχίας. Ὅτι καθάπερ ἡ σφοδρότης τοῦ κρυστάλλου ἐξαίφνης ἐπιπεσοῦσα τοῖς ἀκροδρύοις τῶν φυτῶν ξηραίνει αὐτὰ καὶ ἀφανίζει, οὕτω καὶ αἱ συντυχίαι τῶν ἀνθρώπων, κἂν μικροὶ παντελῶς ὦσι καί, ὡς τὸ δοκοῦν, πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐξενηνεγμέναι, ξηραίνουσι τὰ ἄνθη τῶν ἀρετῶν τὰ νεωστὶ ἀνθήσαντα ἐκ τῆς συγκράσεως τῆς ἡσυχίας καὶ κυκλοῦντα μετὰ ἁπλότητος καὶ τρυφερότητος τῷ φυτῷ τῆς ψυχῆς, τῷ φυτευθέντι ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων τῆς μετανοίας. Καὶ ὥσπερ ἡ σφοδρότης τῆς πάχνης, καταλαμβάνουσα τὰ νεωστὶ φυόμενα, κατακαίει αὐτά, οὕτω καὶ ἡ συντυχία τῶν ἀνθρώπων τὴν ῥίζαν τοῦ νοῦ, τὴν ἀρξαμένην χλοηφορεῖν τὴν τῶν

ἀρετῶν χλόην. Καὶ εἰ ἡ ὁμιλία τῶν κατὰ τι μὲν ἐγκρατευομένων κατὰ τι δὲ ἐλαττώματα μικρὰ ἐχόντων βλάπτειν εἴωθε τὴν ψυχήν, πόσῳ μᾶλλον ἡ λαλιὰ καὶ ἡ θέα τῶν ἰδιωτῶν καὶ μωρῶν, ἵνα μὴ εἴπω τῶν κοσμικῶν. Ὥσπερ γὰρ εὐγενὴς ἄνθρωπος καὶ ἔντιμος, ὅταν μεθυσθῇ ἐπιλανθάνεται τῆς ἰδίας εὐγενείας καὶ ἀτιμάζεται αὐτοῦ ἡ κατάστασις καὶ καταγελᾶται αὐτοῦ τὸ τίμιον ἐκ τῶν ἀλλότριων λογισμῶν, τῶν ἐπεισελθόντων αὐτῷ ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ οἴνου, οὕτω καὶ ἡ σωφροσύνη τῆς ψυχῆς θολοῦται ὑπὸ τῆς θέας καὶ τῆς ὁμιλίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπιλανθάνεται τοῦ τρόπου τῆς παραφυλακῆς αὐτῆς καὶ ἀπαλείφεται ἀπὸ τῆς διανοίας αὐτῆς ὁ σκοπὸς τοῦ θελήματος αὐτῆς καὶ ἐκριζοῦται ἄπ' αὐτῆς πασὰ βάσις καταστάσεως ἐπαινουμένης.

Εἰ οὖν ἡ συντυχία καὶ ὁ πλατυσμός, αἱ ἐν τῷ μετεωρισμῷ ἐπισυμβαίνουσαι τῷ ὄντι ἐν ἡσυχίᾳ, ἢ καὶ ἡ πλησίασις τούτων, ὥστε ἰδεῖν ἢ ἀκοῦσαι, ἐπαρκοῦσι μόνον τούτῳ, τὰ εἰσερχόμενα διὰ τῶν πυλῶν τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀκοῆς τὰ ἐπεισιόντα πρὸς ψυχρότητα καὶ θόλωσιν τῆς διανοίας ἀπὸ τῶν θείων αὐτῷ ἐμποιῆσαι καὶ εἰ ἢ μικρὰ ὥρᾳ τοσαύτην ζημίαν δύναται τῷ ἐγκρατεῖ μοναχῷ ποιῆσαι, τὶ φήσομεν περὶ τῆς διηνεκοῦς ἀπαντήσεως καὶ τοῦ πολλοῦ ἐν τούτοις ἐγχρονισμοῦ; Ἡ γὰρ ἀναθυμίασις, ἡ ἐκ τῆς γαστρὸς ἀνιοῦσα, τὸν νοῦν οὐκ ἐᾷ δέξασθαι τὴν θείαν ἐπίγνωσιν, ἀλλὰ σκοτίζει αὐτόν, ὃν τρόπον ἡ ἐκ τῆς ὑγρότητος τῆς γῆς ἀνιοῦσα ὁμίχλη καὶ σκοτοῦσα τὸν ἀέρα.

Καὶ ἡ ὑπερηφανία δὲ οὐ κατανοεῖ, ὅτι ἐν τῇ σκοτίᾳ διαπορεύεται καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς σοφίας οὐκ οἶδε. Πῶς γὰρ καὶ γνῶναι ἔχει ἡ ἐν τῷ σκοτασμῷ αὐτῆς ὑπάρχουσα; Διὰ τοὶ τοῦτο καὶ τῷ ἐσκοτισμένῳ λογισμῷ αὐτῆς ἐπαίρεται ὑπεράνω πάντων, οὖσα εὐτελεστέρα καὶ ἀσθενεστέρα, καὶ τὰς ὁδοὺς Κυρίου μὴ δυναμένη μαθεῖν. Ὁ δὲ Κύριος κρύπτει ἐξ αὐτῆς τὸ θέλημα αὐτοῦ, καθότι ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ταπεινῶν οὐκ ἠβουλήθη πορεύεσθαι.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ’ - Περὶ τῆς ἐναλλαγῆς καὶ τροπῆς τῆς γινομένης τοῖς ὁδεύουσιν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἡσυχίας τῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμένη

Ὁ συνελθὼν τῷ νῷ αὐτοῦ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ πολιτεύεσθαι, ῥυθμιζέτω ἑαυτὸν καὶ ἐν τῇ γεωργίᾳ καὶ τάξει τῆς ἡσυχίας διεξαγαγέτω τὸ ἐπίλοιπον τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ. Ὅταν συμβῇ σοι, ὡς ἐστὶ σύνηθες τῇ τάξει τῆς ἡσυχίας τῇ ὡρισμένῃ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, ἔνδοθεν συγκεχύσθαι τῷ σκότει τὴν ψυχήν, καὶ ὥσπερ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας τὰς καλυπτομένας ἀπὸ τῆς γῆς ἐκ τῆς ἀχλύος τῶν νεφελῶν, πρὸς ὀλίγον χρόνον στερηθῆναι τῆς πνευματικῆς παρακλήσεως καὶ τοῦ φωτὸς τῆς χάριτος, διὰ τὸ ἐπισκιάζον νέφος τῶν παθῶν, καὶ συσταλῆναι ἀπὸ σοῦ μικρὸν τὴν χαροποιὸν δύναμιν καὶ ἐπισκιάσαι τῷ νῷ ἀσυνήθη ἀχλύν, μὴ ταραχθῇς τῇ διανοίᾳ καὶ χεῖρα προτείνῃς τῇ ἀγνοίᾳ τῆς ψυχῆς, ἀλλ’ ὑπόμεινον καὶ ἀνάγνωθι εἰς τὰς βίβλους τῶν διδασκάλων, καὶ βίασαι σαυτὸν ἐν τῇ εὐχῇ καὶ ἐκδέχου τὴν βοήθειαν.

Ὥσπερ γὰρ ἀποκαλύπτεται τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ταῖς ἀκτῖσι τοῦ ἡλίου ἐκ τῆς κατασχούσης σκοτίας τοῦ ἀέρος, οὕτω δύναται καὶ ἡ εὐχὴ λῦσαι καὶ διασκεδάσαι ἐκ τῆς ψυχῆς τὰ νέφη τῶν παθῶν καὶ διαυγάσαι τὸν νοῦν τῷ φωτὶ τῆς εὐφροσύνης καὶ τῆς παρακλήσεως ὅπερ τίκτειν εἴωθεν ἐν τοῖς ἐνθυμήμασιν ἡμῶν, καὶ μάλιστα ὅταν σχῇ ὕλην ἐκ τῶν θείων Γραφῶν καὶ ἐγρήγορσιν στίλβουσαν τὸν νοῦν. Ἡ γὰρ διηνεκὴς μελέτη ἐν ταῖς γραφαῖς τῶν ἁγίων θαύματος ἀκατάληπτου καὶ θείας εὐφροσύνης τὴν ψυχὴν ἐμπίπλησι.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἷς τοὺς αἰῶνας.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ’ - Περὶ Τῶν Ἡσυχαζόντων πότε ἄρχονται νοεῖν, ποῦ ἔφθασαν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἐν τῇ ἀπεράντῳ θαλάσσῃ, ἤτοι τῇ διαγωγῇ τῆς ἡσυχίας, καὶ πότε δύνανται ἐλπίσαι μικρόν, ὅτι ἤρξαντο διδόναι αὐτοῖς οἱ κόποι αὐτῶν καρποὺς

Λέγω σοι πρᾶγμα, καὶ μὴ διστάσῃς τοῦτον, μηδὲ τοῖς λοιποῖς μοὺ λόγοις καταφρόνησῃς, ὡς ἐλαχίστου, διότι ἀληθεῖς οἱ παραδεδωκότες μοι εἰσίν. Ὅτι ἀλήθειαν λέγω σοι καὶ ἐν τούτοις τοῖς λόγοις μου καὶ ἐν ἅπασιν. Ἐὰν κρέμασης σαυτὸν ἀπὸ τῶν βλεφάρων τῶν ὀφθαλμῶν σοῦ, ἕως ἂν φθάσῃς τὰ δάκρυα, μὴ νομίσῃς, ὅτι ἔφθασάς τὶ ἐν τῇ διαγωγὴ τῆς πολιτείας σου. Μέχρι γὰρ τῆς ἄρτι τῷ κοσμῶ ὑπηρετοῦσι τὰ κρυπτὰ σοῦ, τουτέστιν ἐν τῇ διαγωγὴ τῶν κοσμικῶν ἵστασαι καὶ διὰ τοῦ ἔξω ἀνθρώπου ἐργάζῃ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ ἔσω ἄνθρωπος ἀκμὴν ἄκαρπος ἐστὶν ὁ γὰρ καρπὸς αὐτοῦ ἐκ τῶν δακρύων ἄρχεται. Ὅταν γὰρ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν φθάσῃς, τότε γίνωσκε, ὅτι ἐξῆλθεν ἡ διάνοια σου ἐκ τῆς φυλακῆς τοῦ κόσμου τούτου καὶ τέθεικε τὸν πόδα αὐτῆς εἰς τὴν πορείαν τοῦ καινοῦ αἰῶνος καὶ ἤρξατο ὀσφραίνεσθαι τοῦ καινοῦ ἀέρος ἐκείνου τοῦ θαυμαστοῦ.

Καὶ τότε ἄρχεται καταφέρειν τὰ δάκρυα. Ἤγγικε γὰρ ἡ κύησις τοῦ πνευματικοῦ νηπίου, διότι ἡ χάρις, ἡ κοινὴ πάντων μήτηρ, κατεπείγεται τεκεῖν τῇ ψυχῇ θεῖον τύπον μυστικῶς πρὸς τὸ φῶς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ὅταν δὲ φθάσῃ ὁ καιρὸς τοῦ τοκετοῦ, τηνικαῦτα ὁ νοῦς ἄρχεται κινεῖσθαι ἐν ἐνίοις τῶν ἐκεῖσε, ὥσπερ ἡ ἀναπνοή, ἣν ἀνιμᾶται τὸ βρέφος ἔσωθεν τῶν μελῶν, ἐν οἷς διατρέφεσθαι πέφυκε. Καὶ διὰ τὸ μὴ ὑπομένειν ὅπερ οὐκ ἐστὶν αὐτῷ σύνηθες, ἐξαίφνης ἄρχεται κινεῖν τὸ σῶμα εἰς κλαυθμόν, μεμιγμένον τῇ τοῦ μέλιτος γλυκύτητι. Καὶ καθ’ ὅσον τρέφεται τὸ ἔνδοθεν βρέφος, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ προσθήκη τῶν δακρύων γίνεται. Καὶ αὕτη ἡ τάξις τῶν δακρύων, ἣν ἔφην, οὐκ ἐστὶν ἐκείνη, ἡ ἐκ διαλειμμάτων ἐπισυμβαίνουσα τοῖς ἡσυχάζουσι διότι αὕτη ἡ παράκλησις ἡ γινομένη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, παντὶ ἐστὶ γινομένῳ ἐν ἡσυχίᾳ μετὰ Θεοῦ, καὶ πότε μὲν ὄντι ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς διανοίας, πότε δὲ ἐν τοῖς λόγοις τῶν Γραφῶν, πότε δὲ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῆς δεήσεως. Ἀλλὰ περὶ ταύτης λέγω, τῆς οὔσης τῷ ἀδιαλείπτως δακρύοντι νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Ὅστις δὲ ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ εὗρε τὴν ἀλήθειαν τῶν τρόπων τούτων, ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ταύτην εὗρε. Γίνονται γὰρ οἳ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ δίκην πηγῆς ὕδατος μέχρι διετοῦς χρόνου

ἢ καὶ πλείω. Μετὰ δὲ ταῦτα εἰσέρχεται εἰς τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν, ἀπὸ δὲ τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν εἰσέρχεται εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, περὶ ἧς εἶπεν ὁ ἅγιος Παῦλος, καθὼς χωρεῖ ἡ φύσις μερικῶς, ἀπὸ δὲ τῆς εἰρηνικῆς καταπαύσεως ἄρχεται ὁ νοῦς θεωρεῖν τὰ μυστήρια. Καὶ τότε τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἄρχεται ἀποκαλύπτειν αὐτῷ τὰ οὐράνια, καὶ ὁ Θεὸς οἰκεῖ ἐν αὐτῷ, καὶ τὸν καρπὸν τοῦ Πνεύματος διεγείρει ἐν αὐτῷ. Καὶ ἐκ τούτου αἰσθάνεται τῆς ἀλλοιώσεως τῆς μελλούσης ὑποδέξασθαι τὴν φύσιν τὴν ἐσωτέραν ἐν τῇ ἀνακαινίσει τῶν ὅλων, ἀμυδρῶς πῶς καὶ ὡς ἐν αἰνίγματι.

Ταῦτα ἔγραψα πρὸς ἀνάμνησιν ἐμὴν καὶ παντὸς ἐντυγχάνοντος τῷδε τῷ συγγράμματι, καθὼς κατείληφα ἀπὸ τε τῆς θεωρίας τῶν Γραφῶν καὶ τῶν ἀληθινῶν στομάτων, καὶ μικρὸν ἄπ᾽ αὐτῆς τῆς πείρας, ἵνα μοι γένηται βοήθεια, διὰ τῶν προσευχῶν τῶν ὠφελουμένων ἐξ αὐτῶν. Διότι οὐκ ὀλίγον μόχθον κατεβαλόμην εἰς αὐτά.

Ἄκουε δὲ πάλιν καὶ ὁ μέλλω σοι λέγειν νῦν, ὁ μεμάθηκα παρὰ ἀψευδοῦς στόματος. Ὅταν εἰσέλθῃς εἰς τὴν χώραν τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν, τότε τὸ πλῆθος τῶν δακρύων ἀφαιρεῖται ἀπὸ σου, καὶ μετὰ ταῦτα ἔρχονται σοι τὰ δάκρυα ἐν μέτρῳ καὶ καιρῷ τῷ προσήκοντι.

Αὕτη ἐστὶν ἐν ἀληθείᾳ ἡ ἀκρίβεια, ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν καὶ παρὰ πάσης τῆς Ἐκκλησίας πιστεύεται.

ΛΟΓΟΣ ΙΣΤ’ - Περὶ τῶν τρόπων τῶν Ἀρετῶν

Ἡ ἄσκησις μήτηρ τοῦ ἁγιασμοῦ ἐστίν, ἐξ οὗ γεννᾶται ἡ πρώτη γεῦσις τῆς αἰσθήσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ, ἥτις καλεῖται πρώτη τάξις τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Πνεύματος. Μηδεὶς πλανήσῃ ἑαυτὸν καὶ φαντασθῇ μαντείας. Ψυχὴ γὰρ ἡ μεμιασμένη οὐκ ἀνέρχεται εἰς καθαρὰν βασιλείαν, οὐδὲ συνάπτεται τοῖς πνεύμασι τῶν ἁγίων. Ξέσον τὸ κάλλος τῆς σωφροσύνης σου ἐν δάκρυσι καὶ νηστείαις καὶ τῇ καθ’ ἑαυτὸν ἡσυχίᾳ. Θλῖψις μικρὰ διὰ τὸν Θεὸν γινομένη κρείσσων ἐστὶ μεγάλου ἔργου τοῦ ἀθλίπτως τελουμένου. Διότι ἡ ἑκούσιος θλῖψις τὸ δοκίμιον τῆς πίστεως τῇ ἀγάπη ἀνατέλλει, τὸ δὲ ἔργον τῆς ἀναπαύσεως ἐκ τοῦ κάρου τῆς συνειδήσεως γίνεται.

Διὰ τοῦτο ἐν θλίψεσιν ἐδοκιμάσθησαν οἱ ἅγιοι περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐχὶ ἐν ἀνέσει. Διότι τὸ χωρὶς κόπου γινόμενον ἔργον ἡ δικαιοσύνη ἐστὶ τῶν κοσμικῶν, οἵτινες ἐκ τῶν ἔξωθεν ποιοῦσιν ἐλεημοσύνην καὶ οὐκ ἐν ἑαυτοῖς κερδαίνουσι. Σὺ δέ, ᾧ ἀγωνιστὰ καὶ μιμητὰ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, ἐν σεαυτῷ ἀγώνισαι, ἵνα ἀξιωθῇς γεύσασθαι τῆς δόξης αὐτοῦ. «*Εἴπερ γὰρ συμπάσχομεν, καὶ συνδοξαζόμεθα*». Οὐ συνδοξάζεται ὁ νοῦς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἐὰν μὴ συμπάσχῃ τὸ σῶμα ὅπερ τοῦ Χριστοῦ. Λοιπὸν ὁ καταφρονῶν τῆς ἀνθρωπίνης δόξης, οὗτος ἐστὶν ὁ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἀξιούμενος καὶ δοξάζεται τὸ σῶμα αὐτοῦ μετὰ τῆς ψυχῆς. Ἡ γὰρ δόξα τοῦ σώματος ὑποταγῇ ἐστὶ σωφροσύνης μετὰ τὸν Θεόν, ἡ δόξα δὲ τοῦ νοῦ ἡ θεωρία ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ περὶ τὸν Θεόν. Ἡ ἀληθινὴ ὑποταγὴ διπλῆ ἐστίν, ἐν ἔργοις καὶ ὀνειδίσεσι. Ὅταν οὖν πάσχῃ τὸ σῶμα, καὶ ἡ καρδία συμπάσχῃ αὐτῷ. Ἐὰν οὐ γινώσκῃς τὸν Θεόν, οὐ δυνατὸν κινηθῆναι ἐν σοὶ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, καὶ οὐ δύνασαι ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν, ἐὰν μὴ ἴδῃς αὐτόν. Ἡ ὅρασις δὲ τοῦ Θεοῦ ἐκ τὸν γινώσκειν αὐτὸν ἐστίν. Οὐ προηγεῖται γὰρ ἡ θεωρία αὐτοῦ τῆς γνώσεως αὐτοῦ.

Εὐχὴ

Ἀξίωσόν με, Κύριε, γινώσκειν σε καὶ ἀγαπᾶν, οὐκ ἐν τῇ γνώσει, τῇ ἐν τῷ σκορπισμῷ τοῦ νοῦ, τῇ ἐκ τῆς γυμνασίας γινομένῃ, ἀλλ’ ἀξίωσόν με ἐκείνης τῆς γνώσεως, ἐν ᾗ ὁ νοῦς, θεωρῶν σε, δοξάζει τὴν φύσιν σου ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ κλεπτούσῃ τὴν αἴσθησιν τοῦ κόσμου ἀπὸ τῆς διανοίας. Ἀξίωσόν με ὑψωθῆναι ἐκ τῆς θέας τοῦ θελήματος τῆς γεννώσης τὰς φαντασίας, καὶ ἰδεῖν σε ἐν τῇ βίᾳ τὸν δεσμὸν τοῦ σταυροῦ, ἐν τῷ μέρει τῷ δευτέρῳ τῆς τοῦ νοῦ σταυρώσεως, τὸν ἐν ἐλευθερίᾳ ἀποπανομένον ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τῶν νοημάτων ἐν τῇ διηνεκεῖ σου θεωρίᾳ, τῇ ὑπὲρ φύσιν. Θὲς ἐν ἐμοὶ αὔξησιν τῆς ἀγάπης σου, ἵνα ὀπίσω τοῦ ἔρωτός σου ἔλθω ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Κίνησον ἐν ἐμοὶ τὴν κατανόησιν τῆς ταπεινώσεως σου, ἐν ᾗ ἐν τῷ κόσμῳ ἀνεστράφης, ἐν τῷ καταλύματι, ᾧ ἐφόρεσας ἐκ τῶν μελῶν ἡμῶν, μεσιτείᾳ τῆς ἁγίας Παρθένου, ἵνα, ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ καὶ ἀνεπιλήστῳ μνήμῃ ταύτῃ, δέξωμαι μετὰ ἡδονῆς τὴν ταπείνωσιν τῆς φύσεως μου.

Δύο τρόποι εἴσι τοῦ ἀνελθεῖν ἐν τῷ σταυρῷ ὁ εἰς ἡ σταύρωσις τοῦ σώματος, καὶ ὁ δεύτερος τὸ ἀνελθεῖν εἰς θεωρίαν. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐκ τῆς ἐλευθερίας τῶν παθῶν, ὁ δὲ δεύτερος ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν ἔργων γίνεται τοῦ πνεύματος. Οὒχ ὑποτάσσεται ὁ νοῦς, ἐὰν μὴ τὸ σῶμα ὑποταγῇ αὐτῷ. Ἡ βασιλεία τοῦ νοῦ ἡ σταύρωσις ἐστὶ τοῦ σώματος, καὶ οὒχ ὑποτάσσεται ὁ νοῦς τῷ Θεῷ, ἐὰν μὴ ὑποταγῇ τὸ αὐτεξούσιον τῷ λογικῷ.

Δύσκολον ἐστὶν ἐκδοῦναι τίνα ὑψηλὰ τῷ ἔτι ἀρχαρίω ὄντι καὶ νηπίῳ τῇ ἡλικίᾳ. «*Οὐαὶ σοι πόλις, ἧς ὁ βασιλεὺς σου νεώτερος ἐστίν*». Ὃς τὶς ὑποτάξει ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, ἐγγὺς ἐστὶ τοῦ ὑποταγῆναι αὐτῷ τὰ πάντα. Τῷ γνόντι ἑαυτόν, ἡ γνῶσις τῶν πάντων δίδοται αὐτῷ. Τὸ γὰρ γινώσκειν ἑαυτόν, πλήρωμα τῆς γνώσεως τῶν ἁπάντων ἐστί. Καὶ ἐν τῇ ὑποταγῇ τῆς ψυχῆς σοῦ ὑποταγήσεται σοι τὰ πάντα. Ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ἡ ταπείνωσις βασιλεύει ἐν τῇ διαγωγῇ σου, ὑποτάσσεταί σοι ἡ ψυχὴ σου καὶ μέτ’ αὐτῆς ὑποταγήσεται σοι τὰ πάντα διότι γεννᾶται ἐν τῇ καρδίᾳ σου εἰρήνη ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ὅσον δ’ εἶ ἔξω ταύτης, οὐ μόνον ἐκ τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν συμβάσεων συνεχῶς μέλλεις καταδιωχθῆναι. Ἀληθῶς, Κύριε, ἐὰν μὴ ταπεινωθῶμεν, οὐ παύῃ ταπεινῶν ἡμᾶς. Ἡ ἀληθὴς ταπείνωσις γέννημα ἐστὶ τῆς γνώσεως, καὶ ἡ γνῶσις ἡ ἀληθινὴ γέννημα τῶν πειρασμῶν.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ’ - Περὶ ἑρμηνείας τῶν τρόπων τῆς Ἀρετῆς καὶ τὶς ἡ ἰσχὺς ἑκάστου αὐτῶν καὶ τὶς ἡ διαφορὰ ἑκάστου αὐτῶν

Ἡ ἀρετὴ ἡ σωματικὴ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τὸ σῶμα καθαίρει ἐκ τῆς ὕλης τῆς ἐν αὐτῷ, ἡ δὲ ἀρετὴ τῆς διανοίας ταπεινοὶ τὴν ψυχὴν καὶ διυλίζει αὐτὴν ἐκ τῶν διανοημάτων τῶν χονδρῶν, τῶν ἀπολλυμένων, ἵνα μὴ διαλογίζηται ἐν τούτοις ἐμπαθῶς, ἀλλὰ μᾶλλον κινῆται ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτῆς. Αὕτη δε ἡ θεωρία προσεγγίζει αὐτὴν εἰς τὴν γύμνωσιν τοῦ νοῦ, ὅπερ καλεῖται θεωρία ἀϋλος, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ πνευματικὴ ἀρετή. Αὕτη γὰρ ἐπαίρει τὴν διάνοιαν ἐκ τῶν ἐπιγείων καὶ προσεγγίζει αὐτὴν τῇ πρώτῃ θεωρίᾳ τοῦ Πνεύματος καὶ πρὸς τὸν Θεὸν συνιστᾶ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν θεωρίαν τῆς δόξης τῆς ἀνεκλαλήτου, ἥτις ἐστὶ κίνησις νοημάτων τῆς μεγαλωσύνης τῆς φύσεως αὐτοῦ καὶ χωρίζει αὐτήν, ἐκ τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῆς αἰσθήσεως αὐτοῦ. Καὶ ἐκ τούτου πρὸς τὴν ἐλπίδα ἡμῶν ἐκείνην τὴν ἀποκειμένην διαβεβαιούμεθα, καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῆς τάξεως αὐτῆς γινόμεθα. Καὶ τοῦτο ἐστὶν ἡ πεισμονή, περὶ ἧς ὁ Ἀπόστολος εἶπε, τουτέστιν ἡ πληροφορίᾳ, ἐν ἡ εὐφραίνεται ὁ νοῦς νοητῶς, ἤτοι τῇ ἐλπίδι τῇ ἐπαγγελθείσῃ ἡμῖν. Τὶ δὲ ἐστὶ ταῦτα καὶ πῶς ἕκαστον τούτων ἐστὶν ἄκουσον.

Πολιτεία ἡ σωματικὴ ἡ κατὰ Θεόν. Σωματικὰ δὲ ἔργα καλεῖται τὰ γινόμενα εἰς τὴν κάθαρσιν τῆς σαρκὸς ἐν τῇ πράξει τῆς ἀρετῆς δι’ ἔργων φανερῶν, ἐν οἷς διϋλίζηται τὶς ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας τῆς σαρκός. Ἡ δὲ πολιτεία τῆς διανοίας ἐστὶ τὸ ἔργον τῆς καρδίας, τὸ γινόμενον ἀπαύστως ἐν τῇ φροντίδι τῆς κρίσεως, ἤτοι τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν κριμάτων αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδιάλειπτος εὐχὴ τῆς καρδίας καὶ ἡ ἔννοια τῆς προνοίας καὶ τῆς ἐπιμελείας τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ ὁμοῦ γινομένης εἰδικῶς καὶ ὁλικῶς καὶ τὸ φυλάξαι τὰ πάθη τὰ κρυπτά, ἵνα μὴ ἀπαντήσῃ τὶ ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ κρυπτῇ καὶ πνευματικῇ. Τοῦτο τὸ ἔργον τῆς καρδίας, ὅπερ καλεῖται πολιτείᾳ τῆς διανοίας. Ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ τῆς πολιτείας, ὅπερ καλεῖται πρᾶξις ψυχική, λεπτύνεται ἡ καρδία καὶ χωρίζεται ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῆς ἠφανισμένης ζωῆς, τῆς παρὰ φύσιν οὔσης. Ἐξ ὧν ἄρχεται κινεῖσθαί ποτε συνιέναι καὶ διανοεῖσθαι ἐν τῇ θεωρία τῶν αἰσθητῶν, τῶν κτισθέντων εἰς τὴν χρείαν καὶ αὔξησιν τοῦ σώματος, καὶ πῶς ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν δίδοται δύναμις τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις τοῖς ἐν τῷ σώματι.

Ἡ δὲ πολιτεία ἡ πνευματικὴ ἐστὶ πρᾶξις χωρὶς αἰσθήσεων,καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ὑπὸ τῶν Πατέρων γραφεῖσα, ἣν ὅτε οἱ νόες τῶν ἁγίων δέξονται, η τε ὑποστατικὴ θεωρία καὶ ἡ παχύτης τοῦ σώματος ἐκ μέσου παραλαμβάνεται, καὶ ἔκτοτε ἡ θεωρία γίνεται νοητὴ θεωρίαν γὰρ ὑποστατικὴν καλῶν τὴν κτίσιν τῆς πρώτης φύσεως. Καὶ ἐκ ταύτης τῆς

θεωρίας τῆς ὑποστατικῆς εὐκόλως ἀνάγεται εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς μοναδικῆς πολιτείας, ἥτις ἐστίν, ἐν τῇ ἐξηγήσει τῇ φανερά, τὸ θαυμάσαι τὸν Θεόν. Αὕτη ἐστὶν ἡ κατάστασις ἡ μεγάλη τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἡ διδομένη ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς ἀθανάτου ζωῆς, ἐν τῇ διαγωγῇ τῇ μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι οὐ παύεται ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνῃ ἐκεῖσε ἀεὶ θαυμάζειν τὸν Θεὸν καὶ μὴ ἐννοοῦσα τὶ ὅλως περὶ τῶν κτισμάτων. Εἰ ἦν γὰρ τὶ ὅμοιον τῷ Θεῷ, εἶχεν ἂν κινηθῆναι πρὸς αὐτὸ ὁ νοῦς, ποτὲ μὲν ἐν τῷ Θεῷ, ποτὲ δὲ ἐν τούτῳ. Ἐπεὶ δὲ πᾶσα ἡ ὡραιότης τῶν γινομένων ἐν τῇ καινότητι τῇ μελλούσῃ κατωτέρα τῆς ὡραιότητας αὐτοῦ ἐστί, πῶς δύναται ἡ διάνοια ἐξελθεῖν τῇ θεωρία αὐτῆς ἔξωθεν τῆς τοῦ Θεοῦ ὡραιότητος; Τὶ οὖν; Τὸ ἀποθανεῖν λυπεῖ αὐτόν; Ἀλλὰ ἡ βάρησις τῆς σαρκός; Ἀλλ' ἡ μνήμη τῶν ἰδίων αὐτοῦ; Ἀλλ' ἡ χρεία τῆς φύσεως; Ἀλλ αἱ συμφοραί; Ἀλλ' αἱ ἐναντιώσεις, ἤ μετεωρισμὸς ἄγνωστος, ἢ ἀτελειότης τῆς φύσεως, ἢ ἐν τοῖς στοιχείοις περικύκλωσις, ἢ συντυχία τινὸς μετὰ τίνος, ἢ ἀκηδία, ἢ κατάκοπος μόχθος τοῦ σώματος; Οὐδαμῶς.

Ἀλλὰ ταῦτα πάντα, εἰ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ γίνονται, ὅμως ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτε ἐξαρθῇ τὸ κάλυμμα τῶν παθῶν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας καὶ κατόπτευση ἐκείνην τὴν δόξαν, εὐθὺς ὑψοῦται ἡ διάνοια ἐν ἐκπλήξει. Καὶ εἰ μή, ὅτι ὁ Θεὸς ὅρον τέθεικεν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ τοῖς τοιούτοις πράγμασι πόσον δεῖ βραδύνειν ἐν αὐτοῖς, καὶ ὅμως, εἰ συνεχωρήθη ἐν πάσῃ τῇ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ εἶχον ἐξελθεῖν ἐκεῖθεν ἐκ τῆς θεωρίας αὐτῶν, πόσον μᾶλλον ἐκεῖ ὅπου ταῦτα ὅλα οὐκ εἴσιν (ἡ ἀρετὴ γὰρ ἐκείνη ἀόριστος ἐστί), καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ὀποῖο στατικῶς ἐσόμεθα ἔνδοθεν βασιλικῶν αὐλῶν, εἰ ἀξιωθῶμεν διὰ τῆς πολιτείας ἡμῶν;

Πῶς οὖν δύναται πάλιν ἡ διάνοια ἐξελθεῖν καὶ μακρυνθῆναι ἐκ τῆς θαυμαστῆς καὶ θεϊκῆς θεωρίας ἐκείνης καὶ πεσεῖν ἐν ἄλλῳ πράγματι; Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι οὐ γνωρίζομεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν, οὐδὲ εἶς ποίαν πολιτείαν ἐκλήθημεν, καὶ τὴν ζωὴν ταύτην τῆς ἀσθενείας καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ζώντων καὶ τὰς θλίψεις τοῦ κόσμου καὶ αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ τὰς κακίας αὐτοῦ καὶ τὰς ἀναπαύσεις αὐτοῦ λογιζόμεθα, ὅτι εἰσὶ τί.

Εὐχὴ

Ἀλλ’, ᾦ Χριστέ, ὁ μόνος δυνατός, μακάριος οὗ ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ παρὰ σοὶ καὶ ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο. Σύ, Κύριε, ἀπόστρεψον τὰ πρόσωπα ἡμῶν ἐκ τοῦ κόσμου ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ σου, ἕως ἂν ἴδωμεν αὐτὸν ὅπερ ἐστί, καὶ μὴ πιστεύσωμεν τῇ σκιᾷ, ὥσπερ τῇ ἀληθείᾳ. Καινοποιήσας, ἐγκαίνισον ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν, Κύριε, σπουδὴν πρὸ τοῦ θανάτου. Ὅπως ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἐξόδου ἡμῶν γνῶμεν, πῶς ἦν ἡ εἴσοδος ἡμῶν καὶ ἡ ἔξοδος εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἕως ἂν τελειώσωμεν τὸ ἔργον, εἰς ὅ ἐκλήθημεν κατὰ τὸ θέλημα σου ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ πρῶτον, καὶ μετὰ ταῦτα ἐλπίσωμεν ἐν διανοίᾳ πεπληρωμένῃ πεποιθήσεως δέξασθαι τὰ μεγάλα, κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τῶν Γραφῶν, ἃ ἡτοίμασεν ἡ ἀγάπη σου ἐν τῇ δευτέρᾳ καινουργίᾳ, ὧν ἡ μνήμη αὐτῶν φυλάττεται ἐν τῇ πίστει τῶν μυστηρίων

Περὶ καθάρσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ

Ἡ κάθαρσις τοῦ σώματος ἐστὶν ὁσιότης ἐκ τοῦ μολυσμοῦ τῆς σαρκός. Ἡ κάθαρσις τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἡ ἐλευθερία τῶν κρυπτῶν παθῶν τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ συνισταμένων. Ἡ κάθαρσις δὲ τοῦ νοὸς ἐστὶν ἐν τῇ τῶν μυστηρίων ἀποκαλύψει καθαίρεται γὰρ ἐκ πάντων τῶν ὑποπιπτόντων τῇ αἰσθήσει ἐν τῷ τρόπῳ τῆς παχύτητος αὐτῶν.

Καὶ τὰ παιδία τὰ μικρὰ ἁγνὰ εἰσὶ τῷ σώματι καὶ ἀπαθῆ τῇ ψυχῇ, καὶ οὐδεὶς καλεῖ αὐτὰ καθαρὰ τῷ νῷ ἡ καθαρότης γὰρ τοῦ νοῦ ἐστὶν ἡ τελειότης ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῆς οὐρανίου θεωρίας τῆς ἐκτὸς τῶν αἰσθήσεων, κινουμένου ἐν τῇ δυνάμει τῇ πνευματικῇ, τῶν ἄνω κατακοσμήσεων, τῶν ἀναριθμήτων θαυμάτων τοῦ οὐρανίου κόσμου ἐκείνου, ὧν ἡ διαγωγὴ μεμέρισται ἐξ ἀλλήλων τῶν λεπτῶν ἐν τῇ ἀοράτῳ διακονίᾳ αὐτῶν, τῶν ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὄντων τῶν θεϊκῶν ἀποκαλύψεων, τῶν συνεχῶν ἐν τῇ ἀλλοιώσει αὐτῶν ἐν πάσῃ ὥρᾳ.

Αὐτὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀξιώσαι ἡμᾶς ἀεὶ θεωρεῖν αὐτὸν ἐν γυμνότητι νοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀμέσως εἰς αἰῶνας αἰώνων. Αὐτῷ ἡ δόξα, Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ’ - Περὶ τοῦ ποσὸν γίνεται τὸ μέτρον τῆς γνώσεως καὶ τὰ μέτρα τὰ περὶ τῆς πίστεως

Ἔστι γνῶσις προηγουμένη τῆς πίστεως, καὶ ἔστι γνῶσις τικτομένη ἐκ τῆς πίστεως. Ἡ γνῶσις ἡ προηγουμένη τῆς πίστεως ἐστὶ γνῶσις φυσική, ἡ δὲ τικτομένη ἐκ τῆς πίστεως γνῶσις ἐστὶ πνευματική. Ἐστὶ δὲ γνῶσις φυσικὴ διακρίνουσα τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ, ἥτις καὶ καλεῖται διάκρισις φυσική, ἐν ἡ γινώσκομεν τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ φυσικῶς ἄνευ μαθήσεως. Ταύτην ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ λογικὴ φύσει, ἐκ δὲ τῆς μαθήσεως αὔξησιν καὶ προσθήκην λαμβάνει. Οὐκ ἔστι τις ὁ ταύτην μὴ ἔχων.

Καὶ αὕτη ἡ δύναμις τῆς γνώσεως τῆς φυσικῆς τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἡ διάκρισις ἐστὶ τοῦ κάλου καὶ τοῦ κάκου, ἡ κινούμενη ἐν αὐτῇ ἀπαύστως. Καὶ οἱ στερηθέντες αὐτῆς κάτωθεν τῆς λογικῆς φύσεως ἐστίν, οἱ δὲ ἔχοντες ταύτην ὀρθῶς ἐν τῇ ψυχικὴ φύσει ἵστανται καὶ οὐκ ἔχουσί τίνα ἀφανισμὸν ἐν οἷς ἔδωκεν ὁ Θεὸς τῇ φύσει πρὸς τιμὴν τῶν λογικῶν αὐτοῦ. Τοὺς δὲ ταύτην τὴν διάγνωσιν ἀπολέσαντας, τὴν διακρίνουσαν τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ, ὀνειδίζει ὁ Προφήτης λέγων «*ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν, οὐ συνῆκεν*».

Ἡ τιμὴ τῆς λογικῆς φύσεως ἡ διάκρισις ἐστίν, ἡ διακρίνουσα τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ. Καὶ δικαίως τοὺς ἀπολέσαντας ταύτην ὡμοίωσε τοῖς ἀνοήτοις κτήνεσι, τοῖς μὴ ἔχουσι τὸ λογικὸν καὶ διακριτικόν. Ἐν ταύτῃ δυνατὸν ἐστὶν ἡμῖν εὑρεῖν τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ γνῶσις ἡ φυσικὴ καὶ αὕτη προηγεῖται τῆς πίστεως καὶ αὕτη ὁδὸς ἐστὶ πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ἐν ταύτῃ γινώσκομεν τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ διακρῖναι καὶ δέξασθαι τὴν πίστιν. Καὶ μαρτυρεῖ ἡ δύναμις τῆς φύσεως, ὅτι πρέπει τῷ ἀνθρώπῳ πιστεῦσαι τῷ παραγαγόντι εἰς τὴν κτίσιν ταῦτα πάντα καὶ πιστεῦσαι τοῖς λόγοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ καὶ ποιῆσαι αὐτούς. Καὶ ἐκ τοῦ πιστεῦσαι τίκτεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτε ἀκολουθήσει τοῖς ἔργοις καὶ πρὸς μικρὸν ἀνέλθῃ πρὸς ἐργασίαν, τίκτει τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικήν, ἣν εἴπομεν τίκτεσθαι ἐκ τῆς πίστεως.

Ἡ φυσικὴ γνῶσις ἥτις ἐστὶν ἡ διάκρισίς τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐντεθεῖσα τῇ φύσει ἡμῶν, αὕτη πείθει ἡμᾶς, ὅτι δεῖ πιστεύειν τῷ Θεῷ, τῷ παραγαγόντι τὰ πάντα. Καὶ ἡ πίστις ποιεῖ ἐν ἡμῖν τὸν φόβον, καὶ ἀναγκάζει ἡμᾶς ὁ φόβος μετανοῆσαι καὶ ἐργάσασθαι. Καὶ οὕτω δίδοται ἡ πνευματικῇ γνῶσις τῷ ἀνθρώπῳ, ἥτις ἐστὶν αἴσθησις τῶν μυστηρίων, ἥτις γεννᾷ τὴν πίστιν τῆς ἀληθοῦς θεωρίας. Οὐχ ἁπλῶς δὲ ὄντως ἐκ πίστεως μόνης ψιλῆς γεννᾶται ἡ γνῶσις ἡ πνευματικῇ, ἀλλ’ ἡ πίστις φόβον Θεοῦ γεννᾷ καὶ ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἀρξώμεθα ἐνεργεῖν ἐν αὐτῷ, ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ τίκτεται ἡ γνῶσις ἡ πνευματική, καθάπερ εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὅτι, ὅτε τὶς κτήσεται θέλημα ἀκόλουθον τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ ὀρθὴ

φρονήσει, ταχέως λαμβάνει τὴν ἀποκάλυψιν τῶν κρυπτῶν. Καλεῖ δὲ ἀποκάλυψιν τῶν κρυπτῶν, τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικήν.

Οὐχ ὁ φόβος δὲ τοῦ Θεοῦ τίκτει ταύτην τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικὴν (διότι ὅπερ οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ φύσει κείμενον, γεννηθῆναι οὐ δύναται), ἀλλὰ δόσις δίδοται αὐτῇ ἡ γνῶσις τῇ ἐργασίᾳ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. Ἡνίκα ἐρευνήσεις καλῶς τὸ ἔργον τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, εὑρίσκεις ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μετάνοια καὶ ἡ γνῶσις ἡ πνευματικὴ ἐνταῦθα. Αὕτη ἐστὶν ἣν εἴπομεν, ὅτι, ὅνπερ ἐν τῷ βαπτίσματι ἐδεξάμεθα τὸν ἀῤῥαβῶνα αὐτοῦ, διὰ τῆς μετανοίας πάντως δεχόμεθα τὸ χάρισμα αὐτοῦ. Καὶ τὸ χάρισμα, ὅπερ εἴπομεν, ὅτι διὰ τῆς μετανοίας λαμβάνομεν αὐτό, αὕτη ἐστὶν ἡ γνῶσις ἡ πνευματική, ἡ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ φόβου διδομένη δόσις. Ἡ πνευματικὴ δὲ γνῶσις ἐστὶν ἡ αἴσθησις τῶν κρυπτῶν, καὶ ὅταν αἰσθηθή τις τούτων τῶν ἀοράτων καὶ κατὰ πολὺ ὑπερβαλλόντων, ἐκ τούτων λαμβάνει ὄνομα τῆς πνευματικῆς γνώσεως, καὶ γεννᾶται ἐν τῇ αἰσθήσει ταύτῃ τὶς πίστις ἄλλη, οὐκ ἐναντία οὖσα ἐκείνῃ τῇ πρώτῃ, ἀλλὰ βεβαιοῦσα τὴν πίστιν ἐκείνην. Καὶ καλοῦσιν αὐτὴν πίστιν τῆς θεωρίας. Ἕως ἐκεῖ ἡ ἀκοῇ, νῦν δὲ θεωρία, ἡ δὲ θεωρία τῆς ἀκοῆς ἀσφαλεστέρα ὑπάρχει.

Ταῦτα πάντα ἐκ τῆς γνώσεως ἐκείνης, τῆς διακρινούσης τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ, τῆς ἐν τῇ φύσει οὔσης, τίκτονται. Καὶ αὐτὴ ἐστὶν ὁ σπόρος ὁ ἀγαθὸς τῆς ἀρετῆς, καὶ ἤδη ἐλέχθη. Καὶ ὅτε ταύτην τὴν φυσικὴν γνῶσιν καλύψομεν τῷ θελήματι ἡμῶν τῷ φιληδόνῳ, ἐκ πάντων τῶν ἀγαθῶν τούτων ἐκπίπτομεν.

Καὶ ἀκολουθεῖ ταύτῃ τῇ φυσικῇ γνώσει κέντησις διηνεκὴς τῆς συνειδήσεως, μνήμη τοῦ θανάτου ἀδιάλειπτος, καὶ φροντὶς τις, βάσανος οὖσα ἕως τῆς ἐξόδου ταύτης. Μετὰ ταύτην, ἡ λύπη, ἡ κατήφεια, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ἡ αἰδὼς ἡ ἐκ τῆς φύσεως, ἡ λύπη ἡ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ τῶν προτέρων, ἡ πρέπουσα σπουδῇ, ἡ μνήμη τῆς κοινῆς ὁδοῦ, καὶ φροντὶς περὶ τῶν ἐφοδίων αὐτῆς, καὶ αἴτησις μετὰ πένθους παρὰ τοῦ Θεοῦ καλῶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν πύλην ταύτην, ἥτις ἐστὶν ἡ διάβασις πάσης τῆς φύσεως, καταφρόνησις κόσμου καὶ πολὺς ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς.

Ταῦτα πάντα ἐν τῇ γνώσει τῇ φυσικῇ εὑρίσκεται. Συγκρινέτω οὖν τὶς τὰ ἔργα αὐτοῦ πρὸς ταῦτα. Ὅτε γὰρ εὑρέθη ἄνθρωπος ἐν τούτοις, ἐν τῇ ὁδῷ τῇ φυσικῇ πορεύεται, καὶ ὅταν ὑπεραρθῇ τούτων καὶ φθάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην, ὑπεραίρεται ὑπὲρ τὴν φύσιν καὶ παρέρχεται ἐξ αὐτοῦ ὁ ἀγὼν καὶ ὁ φόβος καὶ ὁ κόπος καὶ ὁ μόχθος ἐν πᾶσι ταῦτα τὰ παρεπόμενα τῇ φυσικῇ γνώσει, καὶ ταῦτα εὑρίσκομεν ἐν ἑαυτοῖς, ὅταν μὴ καλύψωμεν αὐτὴν τῷ θελήματι ἡμῶν τῷ φιληδόνῳ, καὶ ἐν τούτοις γινόμεθα, ἕως ἂν φθάσωμεν τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐλευθεροῖ ἡμᾶς ἐκ πάντων τούτων.

Ἐκ τούτων τῶν ῥηθέντων συγκρινέτω τὶς καὶ ἐξεταζέτω ἑαυτὸν ἐν ποίοις πορεύεται, ἐν τοῖς παρὰ φύσιν οὖσιν, ἢ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν, ἢ ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν. Ἐκ τῶν τρόπων τῶν ῥηθέντων φανερῶς καὶ ταχέως δύναται τις εὑρεῖν τὴν κυβέρνησιν τῆς ὅλης ζωῆς αὐτοῦ. Καὶ ὅταν μὴ εὑρεθῇ τοῖς κατὰ φύσιν ῥηθεῖσιν ὑφ᾽ ἡμῶν, ὡς ὡρίσαμεν, καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ

φύσιν οὖσιν οὐχ ὑπάρχῃ, δῆλον ἐστίν, ὅτι ἐν τοῖς παρὰ φύσιν ὑπάρχει ἐῤῥιμμένος.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ’ - Περὶ Πίστεως καὶ Ταπεινοφροσύνης

Ἄνθρωπε ἐλάχιστε, θέλεις εὑρεῖν τὴν ζωήν; Τὴν πίστιν καὶ τὴν ταπείνωσιν κράτησον ἐν ἑαυτῷ, ὅτι ἐν αὐταῖς εὑρίσκεις τὸ ἔλεος καὶ τὴν βοήθειαν καὶ λόγους ἐν καρδίᾳ ἐκ τοῦ Θεοῦ λαλουμένους μετὰ τοῦ φύλακος τοῦ ἐν τῷ κρύπτω καὶ ἐν τῷ φανερῷ παραμένοντος σοι. Θέλεις ταῦτα κτήσασθαι, ἅπερ εἰσὶν ὁμιλίαι τῆς ζωῆς; Ἐν ἁπλότητι πορεύθητι καὶ μὴ ἐν γνώσει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τῇ ἁπλότητι ἡ πίστις ἀκολουθεῖ, τῇ λεπτότητι δὲ καὶ τῇ ἀντιστροφὴ τῶν λογισμῶν ἡ οἴησις, τῇ δέ, ἀπέχεσθαι τοῦ Θεοῦ.

Ὅτε προσεγγίσεις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ προσευχῆς, οὕτω γενοῦ ἐν τῷ λογισμῷ σου, ὥσπερ μύρμηξ καὶ ὥσπερ τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς, καὶ ὥσπερ βδέλλα καὶ ὡς παιδίον ψελλίζον.

Καὶ μὴ εἴπῃς ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὶ ἐν γνώσει, ἀλλὰ τῷ νηπιάζοντι φρονήματι προσέγγισον τῷ Θεῷ καὶ πορεύθητι ἐνώπιον αὐτοῦ, ἵνα ἀξιωθῇς τῆς προνοίας ἐκείνης τῆς πατρικῆς, τῆς γινομένης ὑπὸ τῶν πατέρων ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῶν τὰ νήπια. Ἐῤῥέθη, «*φυλάσσων τὰ νήπια ὁ Κύριος*». Προσεγγίζει ὁ νήπιος τῷ ὄφει καὶ κρατεῖ αὐτὸν εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ οὐ βλάπτει αὐτόν. Γυμνὸς πορεύεται ὁ νήπιος ὅλον τὸν χειμῶνα, ὅτε ἄλλοι ἐνδεδυμένοι καὶ ἐσκεπασμένοι, καὶ ὑπεισέρχεται τὸ ψῦχος ἐν ὅλοις τοῖς ἑαυτοῦ μέλεσιν. Αὐτὸς κάθηται γυμνὸς ἐν ἡμέρᾳ ψύχους καὶ κρύους καὶ πάχνης, καὶ οὐ πονεῖ. Διότι τὸ σῶμα τῆς ἰδιωτείας αὐτοῦ κεκαλυμμένον ἐστὶν ἐν ἄλλῳ ἐνδύματι ἀοράτῳ, ἐκ τῆς προνοίας ἐκείνης τῆς κρυπτῆς, τῆς τηρούσης τὰ τρυφερὰ αὐτοῦ μέλη, ἵνα μὴ ἐγγίση αὐτοῖς βλάβῃ ἐκ τινός.

Νῦν πιστεύεις, ὅτι ἐστὶ πρόνοια τὶς κρυπτή, ᾗτινι τὸ τρυφερὸν σῶμα τὸ ἕτοιμον ταχέως εἰς ἑκάστην βλάβην, διὰ τὴν τρυφερότητα καὶ ἀσθενῆ πολιτείαν αὐτοῦ, διαφυλάττεται ἐν μέσῳ τῶν ἐναντίων καὶ οὐ κατανοεῖται ὑπ’ αὐτῶν; Φησί, «*φυλάσσων τὰ νήπια ὁ Κύριος*». Καὶ οὐ τούτους μόνον τοὺς μικροὺς τῷ σώματι, ἀλλὰ κάί τοὺς ἐν κόσμῳ σοφοὺς ὀντάς, τοὺς καταλιμπάνοντας τὴν γνῶσιν αὐτῶν καὶ ἐπ’ ἐκείνην τὴν σοφίαν τὴν ἐπαρκοῦσαν ἐπερειδομένους καὶ γινομένους ὡς νηπίους ἐν τῷ ἑαυτῶν θελήματι καὶ τότε μανθάνοντας ἐκείνην τὴν σοφίαν τὴν μὴ αἰσθανομένην ἐν ἔργοις γυμνασίας.

Καὶ καλῶς εἶπεν ὁ σοφὸς τὰ θεῖα Παῦλος, «*ὁ δοκῶν σοφὸς εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, γενέσθω μωρός, ἵνα γένηται σοφός*» ὅμως αἴτησαι τὸν Θεόν, δοῦναι σοι φθάσαι τὸ μέτρον τῆς πίστεως. Καὶ ἐὰν τῆς τροφῆς αὐτῆς αἰσθηθής ἐν τῇ ψυχῇ σου, οὐκ ἐστὶ μοι δυσχερὲς εἰπεῖν πάλιν, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ κωλῦον σε ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ οὐκ ἴστι σοι δυσχερὲς αἰχμαλωτισθῆναι ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἀπὸ τῶν γηίνων, καὶ λαβεῖν τοῦτον τὸν κόσμον τὸν ἀσθενῆ καὶ τὰς μνήμας τῶν πραγμάτων αὐτοῦ. Ὑπὲρ τούτου ἀόκνως προσεύχου καὶ ἐν θερμότητι ἱκέτευσον ἴο καὶ ἐν σπουδῇ πολλῇ δεήθητι, ἕως ἂν λάβῃς. Καὶ πάλιν οὐ μὴ

ἀτόνησης. Ἀξιωθήσῃ δὲ τούτων, ἐὰν πρῶτον βιάσῃς ἑαυτὸν τοῦ ἐπιῤῥίψαι ἐπὶ τὸν Θεὸν τὴν μέριμνάν σου μετὰ πίστεως καὶ ἀνταλλάξαι τὴν πρόνοιάν σου εἰς τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ.

Καὶ τότε ὅταν ἴδῃ τὸ θέλημα σου, ὅτι ἐν πάσῃ καθαρότητι τοῦ φρονήματος ἐπίστευσας αὐτῷ τῷ Θεῷ ὑπὲρ ἑαυτὸν καὶ ἐβιάσω ἑαυτὸν ἐλπίσας ἐπὶ τὸν Θεὸν πλέον τῆς ψυχῆς σου, τότε ἐκείνη ἡ δύναμις ἡ ἄγνωστος ὑπὸ σοῦ ἐπισκηνοῖ ἐπὶ σε. Καὶ αἰσθητικῶς αἰσθηθήσῃ τῆς δυνάμεως τοῦ μετὰ σου ἀνενδοιάστως ἐκείνης τῆς δυνάμεως, ἧς αἰσθανόμενοι πολλοὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ πῦρ καὶ οὐ φοβοῦνται, καὶ ἔπι τὸ ὕδωρ πατοῦντες, οὐ διστάζουσι τῷ λογισμῷ ἑαυτῶν, μήπως καταποντισθῶσι. Διότι ἐνισχύει ἡ πίστις τὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς καὶ ὡσανεὶ τινὸς ἀοράτου αἰσθάνεται, πείθοντος αὐτὸν μὴ προσέχειν τῇ ὁράσει τῶν φοβερῶν πραγμάτων, μηδὲ τῇ ὁράσει τῇ ὑπερβαλλούσῃ τῶν αἰσθήσεων βλέπειν.

Τάχα δοκεῖ σοι παντελῶς, ὅτι τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικὴν ἐκείνην ἐν ταύτῃ τῇ ψυχικῇ γνώσει δέχεται τις; Καὶ οὐ μόνον ἀδύνατον ὑποδεχθῆναι ἐκείνην τὴν πνευματικὴν ἐν ταύτῃ τῇ γνώσει τῇ ψυχική, ἀλλ᾽ οὐδὲ αἰσθήσει αἰσθηθήναι αὐτῆς δυνατὸν τινὶ ἢ ἀξιωθῆναι αὐτῆς τῶν ἐν ταύτῃ σπουδαζόντων γυμνασθῆναι. Καὶ ἐὰν τίνες ἐξ αὐτῶν θέλωσι προσεγγίσαι ἐκείνῃ τῇ γνώσει τοῦ Πνεύματος, ἕως οὐ ἀπαρνήσωνται ταύτην καὶ πᾶσαν ἀναστροφὴν τῆς λεπτότητος αὐτῆς καὶ τὴν πολύπλοκον αὐτῆς μέθοδον, καὶ σταθῶσιν εἰς τὸ νήπιον αὐτῆς φρόνημα, οὐδὲ πρὸς ὀλίγον ἐκείνῃ προσεγγίσαι δύνανται. Ἀλλὰ πολὺς ἀναχαιτισμὸς γίνεται αὐτοῖς ἡ συνήθεια αὐτῆς καὶ αἱ ἔννοιαι αὐτῆς, ἕως ἂν κατὰ μικρὸν καὶ μικρὸν ἐξάλειψη αὐτά. Ἡ γνῶσις ἐκείνη τοῦ Πνεύματος ἁπλῆ ἐστὶ καὶ ἐν λογισμοῖς ψυχικοῖς οὐκ ἐπιλάμπει. Ἕως ἂν ἐλευθερωθῇ ἡ διανοίᾳ ἐκ τῶν πολλῶν λογισμῶν καὶ ἔλθῃ εἰς μίαν ἁπλότητα τῆς καθαρότητος, οὐ μὴ δυνηθῇ αἰσθηθήναι τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς.

Αὕτη ἡ τάξις τῆς γνώσεως, τὸ αἰσθηθήναι τῆς τρυφῆς ἐκείνης τῆς ζωῆς τοῦ αἰῶνος ἐκείνου. Ἐντεῦθεν τοὺς πολλοὺς λογισμοὺς ψέγει. Ἡ δὲ γνῶσις αὕτη ἡ ψυχικὴ ἐκτὸς πλήθους λογισμῶν γνῶναί τι ἄλλο, τὸ ἐν τῇ ἁπλότητι τῆς διανοίας δεχόμενον οὐ δύναται, κατὰ τὸν λέγοντα «*Ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ οὐ δύνασθε*». Ἀλλ᾽ ἰδοὺ οἱ πολλοὶ εἰς τὴν τοιαύτην ἰδιωτείαν οὐ φθάνουσι, καὶ εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν τὰ ἀγαθὰ ἐλπίζομεν, ὅτι τετήρηται αὐτοῖς μέρος ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ, καθὼς ἐκ τῆς συνέσεως τῶν μακαρισμῶν τῶν Εὐαγγελίων, ὧν ἔθηκε διαφόρως, γνωσθῆναι ἡμῖν, ὅτι ἀλλοιώσεις πολλὰς ἐν διαφόροις πολιτείαις ἐγνώρισεν ἡμῖν ἐν αὐτοῖς τοῖς μακαρισμοῖς. Διότι ἕκαστος ἄνθρωπος εἰς ὅλα τὰ μέτρα ἐν πάσῃ ὁδῷ, ᾗ πορεύεται πρὸς αὐτόν, αὐτὸς ἀνοίγει ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὴν πύλην τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Ἀλλ᾽ ἐκείνην τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικὴν οὐ δύναται τις δέξασθαι, ἐὰν μὴ στραφῇ καὶ γένηται ὡς παιδίον. Ἐντεῦθεν γὰρ αἰσθάνεται τῆς τροφῆς ἐκείνης τῆς βασιλείας τῶν

οὐρανῶν. Τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν θεωρίαν πνευματικὴν λέγουσιν ὅτι ἐστί. Καὶ αὕτη οὐκ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν λογισμῶν εὑρίσκεται, ἀλλ' ἐκ τῆς χάριτος γευθήναι δύναται, καὶ ἕως ἂν καθαρθῇ ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲ ἀκοῦσαι αὐτῆς κἂν ἱκανοί. Διότι ἐκ μαθήσεως οὐδεὶς δύναται αὐτὴν κτήσασθαι. Ἐὰν φθάσῃς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας τὴν ἐκ πίστεως, ᾧ τέκνον, προσγινομένην, τὴν ἐν ἡσυχίᾳ τῇ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ λάθῃς τὴν γνῶσιν τούτου τοῦ κόσμου, ὥστε σὲ μὴ αἰσθηθήναι αὐτῆς, ἐξαίφνης εὑρεθήσεται αὕτη ἔμπροσθεν σοῦ, χωρὶς ἐρεύνης τῆς περὶ αὐτήν. «*Στῆσον, φησί, στήλην καὶ ἐπίχεε ἐπ' αὐτὴν ἔλαιον, καὶ εὑρήσεις θησαυρὸν ἐν τῷ κόλπῳ σου*».

Ἐὰν δὲ τῇ ἀγχόνῃ τῆς γνώσεως τῆς ψυχικῆς κρατηθῇς, οὐκ ἄτοπον μοὶ εἰπεῖν, ὅτι εὐχερὲς σοι ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ σιδήρου λυθῆναι, ἢ ἐξ αὐτῆς. Καὶ οὐκ ἀπέχεις ἀεὶ ἐκ τῶν παγίδων τῆς πλάνης καὶ οὐδέποτε συνήσεις λαβεῖν παῤῥησίαν τε καὶ πεποίθησιν πρὸς τὸν Κύριον, καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ κατὰ στόμα τοῦ ξίφους πορεύῃ καὶ ἐκτὸς λύπης γενέσθαι παντελῶς οὐ δυνήσῃ. Ἐν ἀσθένεια καὶ ἁπλότητι δεήθητι, ἵνα ζήσῃς καλῶς ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκτὸς μερίμνης γενήσῃ. Καθάπερ γὰρ ἀκολουθεῖ ἡ σκιὰ τῷ σώματι, οὕτω καὶ τῇ ταπεινοφροσύνῃ τὸ ἔλεος. Λοιπόν, ἐὰν ἐν τούτοις ἐθέλῃς ἀναστρέφεσθαι, μὴ δῷς χεῖρα τοῖς ἀσθενέσι λογισμοῖς παντελῶς. Καὶ ἐὰν πᾶσαι αἱ βλάβαι καὶ αἱ κακίαι καὶ οἱ κίνδυνοι περικυκλώσωσι καὶ ἐκφοβῶσι σε, μὴ φροντίσῃς περὶ αὐτῶν, μηδὲ ψηφήσῃς αὐτά. Ἐὰν ἅπαξ ἐπίστευσας τῷ Κυρίῳ τῷ αὐταρκούντι πρὸς φυλακὴν σου, καὶ ἐὰν πορεύσῃ ὀπίσω αὐτοῦ, μὴ πάλιν φροντίσῃς εἰς τὶ τῶν τοιούτων. Ἀλλ' εἶπε τῇ ψυχῇ σου, «*Αὐταρκεῖ μοι εἰς πάντα ᾧτινι τὴν ψυχὴν μοὺ καθάπαξ παρέδωκα. Ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὧδε, αὐτὸς γινώσκει*». Καὶ τότε βλέπεις ἐν ἔργῳ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ. Πῶς ἐγγὺς ἐστὶν ἐν παντὶ καιρῷ λυτρώσασθαι τοὺς φοβουμένους αὐτόν, καὶ πῶς ἡ πρόνοια αὐτοῦ περικυκλοῖ αὐτούς, καὶ οὐ καθορᾶται. Οὐχ ὅτι οὖν οὐ καθορᾶται τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ὁ φρουρὸς ὁ μετὰ σου, ὀφείλεις διστάσαι ἐν αὐτῷ ὅτι οὐκ ἐστί. Πολλάκις γὰρ καὶ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ἀποκαλύπτεται πρὸς τὸ σὲ θαῤῥῆσαι.

Ἡνίκα γὰρ ὁ ἄνθρωπος ῥίψειεν ἐξ αὐτοῦ πᾶσαν ἀντίληψιν ὁρωμένην καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλπίδα, καὶ τῷ Θεῷ ἀκολουθήσειεν ἐν πίστει καὶ καθαρῇ καρδίᾳ, εὐθέως ἀκολουθεῖ αὐτῷ ἡ χάρις καὶ ἀποκαλύπτει αὐτῷ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν ἐν πολυτρόποις ἀντιλήψεσι. Πρῶτον μὲν ἐν τοῖς φανεροῖς τούτοις καὶ τοῖς του σώματος, καὶ δεικνύει αὐτῷ τὴν ἑαυτῆς ἀντίληψιν, διὰ τῆς περὶ αὐτὸν προνοίας, ὡς δύνασθαι αὐτὸν ἐν τούτοις ἐπὶ πλέον αἰσθηθήναι τῆς δυνάμεως τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ τῆς περὶ αὐτόν.

Καὶ ἐν τῇ συνέσει τῶν φανερῶν βεβαιοῦται καὶ περὶ τῶν κρυπτῶν, καθὼς δεῖ τῇ νηπιότητι τοῦ φρονήματος αὐτοῦ καὶ τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ, ὅτι πῶς εὐπρεπίζεται ἡ χρεία αὐτοῦ χωρὶς ἔργου, ἡνίκα οὐκ ἐφρόντισε. Καὶ πολλὰς ἐπιφορὰς παρέρχεσθαι ἐξ αὐτοῦ ποιεῖ, προσεγγίζουσας αὐτῷ, πολλάκις πεπληρωμένας κινδύνων, ἡνίκα αὐτὸς οὐκ ἐνόησεν ἐν αὐταῖς, ἀλλ' ἀνεπαισθήτως ἡ χάρις ἀποδιώκει ἄπ' αὐτοῦ ἐν θαύματι μεγάλῳ, καὶ φρουρεῖ αὐτὸν καθάπερ τροφός, ἥτις ἐκπετᾶ τὰς πτέρυγας ἑαυτῆς ἐπὶ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, τοῦ μὴ προσεγγίσαι αὐτοῖς βλάβην τινὸς καὶ δεικνύει αὐτῷ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ,

ὅτι πῶς προσήγγιζε αὐτῷ ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ καὶ ἀβλαβῶς διέμεινεν.

Οὕτω γυμνάζει αὐτὸν καὶ ἐν τοῖς κρυπτοῖς, καὶ ἀνοίγει ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὴν ἐνέδραν τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν λογισμῶν τῶν δυσχερῶν, τῶν ἀκατάληπτων. Καὶ εὐκόλως εὑρίσκεται αὐτῷ ἡ κατανόησις αὐτῶν καὶ ἡ ἀκολουθία αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἡ πλάνη αὐτῶν, καὶ τίνι μὲν αὐτῶν προσκολλᾶται καὶ πῶς γεννῶνται εἰς ἐξ ἑνὸς καὶ ἀπολοῦσι τὴν ψυχήν. Καὶ καταισχύνει ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ πᾶσαν ἐνέδραν τῶν δαιμόνων καὶ τὸ κατάλυμα τῶν λογισμῶν αὐτῶν, καὶ τίθησιν ἐν αὐτῷ σύνεσιν κατανοῆσαι τὰ ἐσόμενα καὶ ἀνατέλλει ἐντὸς τῆς ἁπλότητος φῶς κρυπτόν, τοῦ αἰσθηθήναι εἰς πάντα, καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐννοιῶν τῶν λογισμῶν τῶν λεπτῶν. Καὶ δεικνύει αὐτῷ ὡς ἐν δακτύλῳ, ὅτι, εἰ μὴ ταῦτα ἔγνω, τὶ ἔμελλε πάσχειν. Καὶ τότε γεννᾶται αὐτῷ ἐντεῦθεν, ὅτι ἕκαστον πρᾶγμα μικρὸν καὶ μέγα ἐν εὐχῇ δεῖ ἐξαιτήσασθαι παρὰ τοῦ δημιουργοῦ αὐτοῦ περὶ αὐτοῦ.

Καὶ ἡνίκα ἡ θεῖα χάρις βεβαιώσειε τὸ φρόνημα αὐτοῦ εἰς πάντα ταῦτα, τοῦ πεποιθέναι ἐπὶ τὸν Θεόν, τότε ἄρχεται εἰσέρχεσθαι εἰς τοὺς πειρασμοὺς κατὰ μικρὸν καὶ μικρόν. Καὶ παραχωρεῖ πεμφθῆναι αὐτῷ πειρασμοὺς ἱκανοὺς πρὸς τὸ μέτρον αὐτοῦ, τοῦ βαστάξαι τὴν ἰσχὺν αὐτῶν. Καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πειρασμοῖς προσεγγίζει αὐτῷ ἡ ἀντίληψις αἰσθητικῶς, ἵνα θαῤῥήσῃ, ἕως ἂν κατὰ μικρὸν καὶ μικρὸν γυμνασθῇ καὶ κτήσηται σοφίαν καὶ περιφρονήσῃ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐν τῇ πεποιθήσει τῇ πρὸς τὸν Θεόν. Οὐ δυνατὸν γὰρ ἐκτὸς τούτων σοφισθῆναι ἐν τοῖς πολεμίοις τοῖς πνευματικοῖς καὶ γνῶναι τὸν ἑαυτοῦ προνοητὴν καὶ αἰσθηθήναι τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ καὶ στερεωθῆναι ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ κρυπτῶς, εἰ μὴ ἐν τῇ δυνάμει τῆς πείρας αὐτόν, ἥτις ἐδέξατο.

Καὶ ἡνίκα ἴδῃ ἡ χάρις, ὅτι ἤρξατο ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ ἡ οἴησις μικρόν, καὶ ἤρξατο λογίζεσθαι μέγα περὶ ἑαυτοῦ, εὐθέως παραχωρεῖ τοὺς πειρασμοὺς κατ’ αὐτοῦ ἰσχυροποιηθῆναι καὶ κραταιωθῆναι, ἕως ἂν μάθῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν καὶ φύγῃ καὶ κατάσχῃ τὸν Θεὸν ἐν ταπεινώσει. Καὶ ἐν τούτοις ἔρχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ μέτρα τοῦ τελείου ἀνδρὸς ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ὑψοῦται πρὸς τὴν ἀγάπην. Θαυμαστὴ γὰρ γνωρίζεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὅταν πότε ἐν μέσῳ γένηται πραγμάτων τῶν διακοπτόντων τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖσε δεικνύει ὁ Θεὸς τὴν δύναμιν ἑαυτοῦ ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῇ ἐπ’ αὐτόν. Οὐδέποτε γὰρ μανθάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν δύναμιν τὴν θεϊκήν ἐν ἀναπαύσει καὶ πλατυσμῷ, καὶ οὐδέποτε ἔδειξεν ὁ Θεὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐνέργειαν αἰσθητικῶς, εἰ μὴ ἐν χώρᾳ ἡσυχίας καὶ ἐν ἐρήμῳ καὶ ἐν τόποις ἐστερημένοις τῶν συντυχιῶν καὶ τῆς ταραχῆς τῆς κατασκηνώσεως τῆς μετὰ τῶν ἀνθρώπων.

Μὴ θαυμάσῃς, ὅταν ἄρξῃ τῆς ἀρετῆς καὶ βρύουσι κατὰ σου αἱ θλίψεις αἱ σκληροὶ καὶ ἰσχυραὶ ἐκ παντὸς τόπου. Διότι οὐδὲ ἀρετὴ λογίζεται ἐκείνῃ, ἡ τίνι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡ δυσχέρεια τῶν ἔργων εἰς ἐνέργειαν αὐτῆς. Αὕτη γὰρ ἡ ἀρετὴ ἐξ αὐτοῦ τούτου ὠνομάσθη, καθὼς εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης «*Σύνηθές ἐστί, φησί, τῇ ἀρετῇ ἐπιπίπτειν τὰς*

δυσκολίας ἐκείνη δέ, φησί, ψεκτὴ ἐστίν, ἡνίκα δεδέσμευται τῇ ἀνέσει». Εἶπεν ὁ μακάριος Μᾶρκος ὁ μοναχὸς «*Πᾶσα ἀρετὴ γινομένη σταυρὸς ὀνομάζεται, ὅταν τὴν ἐντολὴν τοῦ Πνεύματος πληροῖ*». Διὰ τοῦτο πάντες οἱ θλίβοντες ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Κυρίου ζῆσαι καὶ ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ διωχθήσονται. Φησὶ γάρ· «*εἰ τὶς θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι*». Εἰ τις οὐ θέλει ζῆσαι ἐν ταῖς ἀναπαύσεσιν, ἀπολέσας τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν. Διὰ τοῦτο οὖν προέλαβε καὶ ἔθηκεν ἔμπροσθεν σου τὸν σταυρόν, ἵνα τὸν θάνατον ὁρίσῃς καθ' ἑαυτοῦ, καὶ τότε ἀποστείλῃς τὴν ψυχὴν σοῦ πορευθῆναι ὀπίσω αὐτοῦ. Οὐδὲν ἰσχυρότερον τῆς ἀπογνώσεως. Αὕτη οὐ γινώσκει ἡττηθῆναι ὑπὸ τίνος, ἐὰν τοῖς δεξιοῖς καὶ ἐὰν τοῖς ἀριστεροῖς. Ὅτε ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ διανοίᾳ ἑαυτοῦ κόψει τὴν ἐλπίδα ἐκ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, οὐδὲν θαρσαλεώτερον. Καὶ οὐδεὶς τῶν ἐχθρῶν δύναται ἀπαντῆσαι αὐτῷ καὶ οὐκ ἐστὶ θλῖψις, ἧς τίνος ἡ φήμη ἐξασθενῆσαι τὸ φρόνημα αὐτοῦ ποιεῖ. Διότι πᾶσα θλῖψις γινομένη, ὑποκάτωθεν τοῦ θανάτου ἐστί, καὶ αὐτὸς ἔκυψε δέξασθαι καθ' ἑαυτοῦ τὸν θάνατον. Ἐὰν εἰς πάντα τόπον καὶ εἰς πᾶν πρᾶγμα καὶ εἰς πάντα καιρόν, ἐν πᾶσιν οἷς θέλεις περιεργάσασθαι, θῇς σκοπὸν ἐν τῷ φρονήματί σου εἰς ἔργα καὶ λύπην, οὐχὶ μόνον εὐθαρσὴς καὶ ἄοκνος εὑρεθήσῃ ἐν παντὶ καιρῷ, τοῦ ἀντιτάσσεσθαι πάσῃ δυσκολίᾳ νομιζομένῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ δυνάμει τῶν λογισμῶν σοῦ φεύγουσιν ἀπὸ σοῦ αἱ πτοοῦσαι ἔννοιαι καὶ ἐκφοβοῦσαι σε, αἱ ἐξ ἔθους τικτόμεναι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐξ ἐκείνων τῶν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν προσεχόντων λογισμῶν, καὶ πάντα τὰ δυσχερῆ καὶ σκληρά, τὰ συναντῶντα σοι, εὐχερῆ καὶ εὔκολα ὁρῶνται σοι. Καὶ πολλάκις ἐξ ἐναντίας καταντήσει τὰ κατὰ σε ἐκείνων τῶν προσδοκηθέντων ὑπὸ σου, καὶ ἴσως οὐδὲν συναντήσεταί σοι τῶν τοιούτων ποτέ.

Σὺ γινώσκεις, ὅτι ἡ ἐλπὶς τῆς ἀναπαύσεως ἐκ τῆς μνήμης τῶν μεγάλων καὶ ἐκ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀρετῶν στερίσκει ἐν παντὶ καιρῷ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' οὐδὲ οἱ ἐν τῷ δὲ τῷ κοσμῶ ἐν τῇ συναναστροφῇ τοῦ σώματος ὑπάρχοντες, φθάσαι δύνανται τὸ τέλειον τοῦ θελήματος αὐτῶν, εἰ μὴ κρίνωσιν ἐν τῇ ἑαυτῶν διανοίᾳ τοῦ ὑπομεῖναι τὰ δυσχερῆ. Καὶ ἐπειδὴ ἡ πεῖρα μαρτυρεῖ περὶ τούτων, οὐ χρεία πεῖσαι ἐν λόγοις. Ὅτι ἐν πᾶσι γενεὰ τῶν πρὸ ἡμῶν καὶ ἕως τοῦ νῦν οὐκ ἐστὶν ἄλλο δι' οὗ ἐξασθενοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦ μὴ νικῆσαι, στερηθῆναι τὲ τῶν ἀρίστων πραγμάτων, εἰ μὴ τοῦτο. Διὸ καὶ συντόμως λέγομεν, ὅτι οὐ καταφρονεῖ τις τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ τῇ ἐλπίδι τῆς ἀνέσεως τῆς μικρᾶς τῆς ἐνταῦθα. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο πάσχει, ἀλλὰ καὶ ἐπιφοραὶ ἰσχυροὶ πολλάκις καὶ πειρασμοὶ δεινοὶ ἑτοιμάζονται παντὶ ἀνθρώπῳ προσέχοντι τῷ ἑαυτοῦ θελήματι καὶ πρὸς τοῦτο οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ πορεύονται ὅτι ὁ κυβερνῶν αὐτόν, ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία.

Τὶς ἐστὶν ὁ μὴ γινώσκων, ὅτι καὶ τὰ πετεινά, ἐν τῇ θεωρία τῆς ἀναπαύσεως προσπελάζει τῇ παγίδι; Μὴ ἴσως πολὺ ὑστερεῖ ἡ γνῶσις ἡμῶν τῆς γνώσεως τῶν πετεινῶν ἐν τῇ ὁμοιώσει ἐν τοῖς κρυπτοῖς ἢ ἐν τοῖς συμβεβηκόσι τοῖς κεκαλυμμένοις ἐν τισὶ πράγμασιν ἢ ἐν τόποις ἢ τινί, ἐν οἷς καὶ ὁ διάβολος ἐξ ἀρχῆς ἐν ἐπαγγελία καὶ φρονήματι τῆς ἀναπαύσεως θηρεύει ἡμᾶς; Ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι τὸ φρόνημα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν δραμεῖν

τῷ λόγῳ ἐσφάλην ἐκ τοῦ σκοποῦ, οὐ ἔθηκα ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ λόγῳ μου ὅτι ἐν παντὶ καιρῷ τὸν σκοπὸν τῆς θλίψεως δεῖ ἡμᾶς τιθέναι τῷ φρονήματι ἡμῶν ἐν παντὶ πράγματι, ἐν ᾧ μέλλομεν ἄρξασθαι ἐν τῇ ὁδῷ τῇ πρὸς τὸν Κύριον, καὶ τὸ τέλος τῆς ἐκβάσεως αὐτῆς δεῖ ἐπερείδειν πρὸς τὴν ἀρχὴν σπουδαίους.

Ποσάκις ἐρωτᾷ ἄνθρωπος, ὅτε θέλει ἄρξασθαι εἰς τὶ πρᾶγμα διὰ τὸν Κύριον, λέγων, Ἆρα ἐστὶν ἀνάπαυσις ἐν τῷ πράγματι; Ἢ πῶς δυνατὸν πορεύεσθαι ἐν αὐτῇ χωρὶς ἔργου εὐκόλως; Ἢ ἴσως ἐστὶν ἐν αὐτῇ θλῖψις πόνον ἐμποιοῦσα τῷ σώματι; Οὐκ ἰδοὺ ἄνω καὶ κάτω τὸ ὄνομα ζητοῦμεν τῆς ἀναπαύσεως; Τὶ λέγεις, ὦ ἄνθρωπε; Εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελθεῖν ἐθέλεις καὶ τὴν ἐκεῖσε βασιλείαν λαβεῖν καὶ τὴν κοινωνίαν τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος καὶ τὴν μετὰ τῶν ἀγγέλων κοινωνίαν καὶ τὴν ζωὴν τὴν ἀθάνατον, καὶ ἔρωτας σύ, ἐὰν ἔχῃ ἡ ὁδὸς αὕτη ἔργον; Ὦ θαῦμα! Οἱ ἐπιθυμοῦντες τῶν πραγμάτων τοῦ αἰῶνος τούτου τοῦ διαλυομένου, κατὰ τῶν κυμάτων τῶν φοβερῶν τῆς θαλάσσης διαβαίνουσι καὶ ἐν ὁδοῖς τραχέσι πορευθῆναι κατατολμῶσι, καὶ ὅλως οὐ λέγουσιν, ὅτι ἐστὶν ἔργον ἐν τῷ πράγματι ἡ λύπη ἐν ᾧ θέλουσι ποιῆσαι, καὶ ἡμεῖς ἐν παντὶ τόπῳ περὶ ἀναπαύσεως ἐξετάζομεν; Ἐὰν δὲ τὴν ὁδὸν τῆς σταυρώσεως κατὰ νοῦν λάβωμεν ἐν παντὶ καιρῷ, ἐννοήσομεν ποίᾳ λύπη οὐκ ἐστὶν εὐχερεστέρα ταύτης.

Ἤ ἴσως ἐστὶ τις παντελῶς ὁ μὴ ταῦτα πεπεισμένος, ὡς οὐδέποτέ τις ἔλαβε νίκην ἐν τῷ πολέμῳ ἢ τὸν στέφανον τὸν ἀφανιζόμενον ἐδέξατό τὶς ἢ ἦλθεν ἡ ἐπιθυμία του θελήματος αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, κἂν καὶ ἐκ τῶν ἐπαινουμένων ᾖ, ἥ διηκόνησέ τι ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς θεϊκοῖς ἢ κατώρθωσε τίνα τῶν ἐπαινουμένων ἀρετῶν, εἰ μὴ πρῶτον εὑρεθῇ καταφρονήσας τῶν ἔργων τῶν θλίψεων καὶ ἀπεδίωξεν ἀπὸ τῆς ἐγγύτητος αὐτοῦ τὸ φρόνημα τὸ ἐρεθίζον εἰς ἀνάπαυσιν, ὅπερ γεννᾷ τὴν ἀμέλειαν καὶ ὀκνηρίαν καὶ τὴν πτόησιν, ἐξ ὧν χαύνωσις ἐν παντί;

Ὅταν ὁ νοῦς ζηλώσῃ ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ αἱ αἰσθήσεις αἱ φανεραί, ἤτοι ἡ ὅρασις, ἡ ἀκοή, ἡ ὄσφρησις, ἡ γεῦσις, καὶ ἡ ἁφή, ἐξ ἐναντίας τῶν δυσχερῶν ἔργων τῶν ἀλλότριων, τῶν ἔξωθεν τοῦ ἔθους καὶ τοῦ ὅρου τῆς δυνάμεως τῆς φυσικῆς, νικηθῆναι οὐ γινώσκουσιν. Ἐπὰν δὲ ἐν καιρῷ ὁ θυμὸς ὁ φυσικὸς ἐνεργῇ τὴν ἑαυτοῦ ἐνέργειαν, τότε ἡ ζωὴ τοῦ σώματος εὐκαταφρόνητος ἐστὶν ὑπὲρ τὰ σκύβαλα. Ἡνίκα γὰρ ἡ καρδίᾳ ζηλοτυπήσει ἐν πνεύματι, τὸ σῶμα οὐ λυπεῖται ἐν ταῖς θλίψεσιν, οὐδὲ ἐκ τῶν φόβων ποιεῖται καὶ συστέλλεται, ἀλλὰ συνίσταται αὐτῷ ὁ νοῦς πρὸς πάντας τοὺς πειρασμούς, ὡς ἀδάμας ἐν τῇ καρτερία αὐτοῦ.

Ζηλώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ζῆλον τοῦ Πνεύματος ὑπὲρ τοῦ θελήματος τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀποδιωχθήσεται ἀφ᾽ ἡμῶν πᾶσα ἀμέλεια, ἡ γεννῶσα ἐν τῷ φρονήματι ἡμῶν τὴν ῥαθυμίαν. Ζῆλος γὰρ γεννᾷ τὸ θάρσος καὶ τὸ κράτος τῆς ψυχῆς καὶ τὴν σπουδὴν τοῦ σώματος. Ποίᾳ δύναμις γίνεται ἐν τοῖς δαίμοσιν, ὅταν ἡ ψυχὴ κίνηση τὸν ἑαυτῆς ζῆλον τὸν σφοδρόν, τὸν φυσικὸν ἐξ ἐναντίας αὐτῶν; Καὶ ἡ προθυμίᾳ πάλιν τοῦ ζήλου γέννημα

λέγεται. Καὶ ὅταν ἐξάγῃ τὴν ἑαυτὸν δύναμιν εἰς πρᾶξιν, πᾶσαν ἰσχὺν ἀπτόητον γινομένην ἐν τῇ ψυχῇ βεβαιοῖ. Καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς στεφάνους τῆς ὁμολογίας, οὓς ὑποδέχονται οἱ ἀθληταὶ καὶ οἱ μάρτυρες ἐν τῇ καρτερίᾳ αὐτῶν, ἐν ταῖς δυσὶν ἐργασίαις τοῦ ζήλου καὶ τῆς προθυμίας, τῶν τικτομένων ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ θυμοῦ τοῦ φυσικοῦ, κομίζονται. Γίνονται ἀπαθεῖς ἐν τῇ σφοδρὰ λύπῃ τῶν βασάνων.

Ὁ Θεὸς δώῃ καὶ ἡμῖν τοιαύτην προθυμίαν ἐν τῇ αὐτοῦ εὐαρεστήσει. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Κ’ - Περὶ τοῦ πόσην τιμὴν κέκτηται ἡ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ποσὸν ἀνώτερος ἐστὶν ο βαθμὸς αὐτῆς

Θέλω ἀνοῖξαι τὸ στόμα μου, ἀδελφοί, καὶ λαλῆσαι περὶ τῆς ὑψηλῆς ὑποθέσεως τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ πληροῦμαι φόβου καθάπερ τὶς ἐπιστάμενος, ὅτι μέλλει περὶ Θεοῦ διαλέγεσθαι ἐν τῷ τρόπῳ τῶν ἑαυτοῦ λογισμῶν. Στολὴ γὰρ θεότητας ἐστίν. Ὁ γὰρ Λόγος ὁ ἐνανθρωπήσας, αὐτὴν ἐνεδύσατο καὶ ὡμίλησεν ἡμῖν δι’ αὐτῆς ἐν τῷ σώματι ἡμῶν. Καὶ πᾶς ἀμφιεσάμενος αὐτὴν ἀληθῶς ἀφωμοιώθη τῷ καταβάντι ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ ὕψους καὶ καλύψαντι τὴν ἀρετὴν τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ καὶ σκεπάσαντι τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἐν τῇ ταπεινοφροσύνῃ, ἵνα μὴ ἡ κτίσις τῇ αὐτοῦ θεωρία καταφλεχθή. Διότι ἡ κτίσις οὐκ ἠδύνατο θεάσασθαι αὐτόν, εἰ μὴ μέρος ἐξ αὐτῆς ἔλαβε καὶ οὕτως ὡμίλησε μέτ’ αὐτῆς, οὔτε δὲ ἀκοῦσαι τῶν λόγων του στόματος αὐτοῦ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Διότι οὐδὲ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκοῦσαι ἠδυνήθησαν, ἡνίκα ἐκ τῆς νεφέλης ἐλάλησε πρὸς αὐτούς, ἕως ἂν εἶπον πρὸς Μωϋσήν «*λαλείτω ὃ Θεὸς μετὰ σοῦ, καὶ σὺ ἀκούτισον πρὸς ἡμᾶς τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ μὴ λαλήσῃ ὁ Θεὸς μεθ’ ἡμῶν, ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν*».

Πῶς οὖν φανερῶς ἡ κτίσις ἠδύνατο δέξασθαι τὴν θεωρίαν αὐτοῦ; Οὕτω γὰρ φοβερὸν τὸ δρᾶμα τοῦ Θεοῦ, ὥστε τὸν μεσίτην εἰπεῖν, «*ἔμφοβος εἰμὶ καὶ ἔντρομος*». Ἐφάνη γὰρ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινὰ αὕτη ἡ ἀρετὴ τῆς δόξης. Καὶ τὸ ὄρος ἦν καπνιζόμενον καὶ τρέμον ἐν τῷ φόβῳ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς ἐν αὐτῷ, ὥστε καὶ τὰ θηρία τὰ πλησιάζοντα τοῖς κατωτέροις αὐτοῦ μέρεσιν ἀποθνῄσκειν. Καὶ ἡτοιμάσθησαν καὶ παρεσκευάσθησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ, ἁγνίσαντες ἑαυτούς, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Μωϋσέως, ἡμέρας τρεῖς, ὥστε γενέσθαι αὐτοὺς ἀξίους τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ὁράσεως τῆς ἀποκαλύψεως αὐτοῦ. Καὶ ὅτε ἔφθασεν ὁ καιρός, οὐκ ἠδυνήθησαν δέξασθαι τὴν ὅρασιν τοῦ φωτὸς αὐτοῦ καὶ τὴν σφοδρότητα τῆς φωνῆς τῶν βροντῶν αὐτοῦ.

Ἀλλὰ νῦν, ὅτε τὴν χάριν ἑαυτοῦ ἐξέχεεν ἐπὶ τὸν κόσμον ἐν τῇ ἑαυτοῦ παρουσίᾳ, οὐκ ἐν σεισμῷ, οὐκ ἐν πυρί, οὐκ ἐν φωνῇ φοβερᾷ καὶ σφοδρᾷ κατῆλθεν, ἀλλ’ ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον καὶ ἡ σταγὼν ἡ στάζουσα ἐπὶ τὴν γῆν ἐν ἁπαλότητι, καὶ ἐν ἄλλῳ τρόπῳ ὠράθη ὁμιλῶν ἡμῖν. Τοῦτο δὲ ἐστίν, ἡνίκα ὡς ἐν θησαυρῷ ἐσκέπασε τὴν μεγαλωσύνην ἑαυτοῦ ἐν τῷ σκεπάσματι τῆς σαρκός, καὶ ἐν ἡμῖν ὡμίλει μεθ’ ἡμῶν ἐν ἐκείνῳ, ὅπερ ἐτεκτήνατο αὐτῷ τὸ ἑαυτοῦ νεῦμα ἐκ τοῦ κόλπου τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας, ὅπως, ἰδόντες αὐτὸν τὸν ὄντα ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν ὁμιλοῦντα μεθ’ ἡμῶν, μὴ θροηθῶμεν ἐκ τῆς θεωρίας αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο πᾶς, ὃς τὴν στολήν, ἐν η ὡράθη ἐν τῷ σώματι ἐκείνῳ, ὁ ἐνεδύσατο ὁ κτίστης, ἀμφιεσθείη, αὐτὸν τὸν Χριστὸν ἐνεδύσατο. Ὅτι τὴν ἀφομοίωσιν, ἐν ᾗ ὠράθη τῇ κτίσει ἑαυτοῦ καὶ συνανεστράφη, ἐπεθύμησεν ἐνδύσασθαι εἰς τὸν ἔσω

αὐτοῦ ἄνθρωπον καὶ ἐν αὐτῇ ὁρᾶται τοῖς συνδούλοις αὐτῷ. Καὶ ἀντὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξης τῆς ἐξωτέρας, ἐν αὐτῇ ἐκοσμήθη.

Διὰ τοῦτο πάντα ἄνθρωπον, τὸν τοῦτο τὸ ὁμοίωμα ἐνδεδυμένον, θεωροῦσα ἡ κτίσις ἡ λογικὴ καὶ σιωπητική κατὰ τὸν Δεσπότην προσκυνεῖ αὐτῷ, διὰ τὴν τιμὴν τοῦ ἑαυτῆς Δεσπότου, ὃν ἐθεάσατο ἐνδεδυμένον αὐτήν, καὶ συναναστρεφόμενον ἐν αὐτῇ. Ποίᾳ γὰρ κτίσις οὐκ αἰδεῖται τὴν θεωρίαν τοῦ ταπεινόφρονος; Ὅμως δὲ ἕως ἂν ἀπεκαλύφθη ἡ δόξα τῆς ταπεινοφροσύνης τοῖς πᾶσιν, εὐκαταφρόνητος ἦν ἡ θεωρία ἐκείνῃ, ἡ πλήρης ἁγιότητος. Νῦν δὲ ἀνέτειλεν ἡ μεγαλωσύνη αὐτῆς τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ κόσμου, καὶ πᾶς ἄνθρωπος τιμᾷ τὴν ὁμοιότητα ταύτην ἐν παντὶ τόπῳ ὁρωμένην, καὶ ἐν τούτῳ τῷ μεσίτῃ ἠξιώθη ἡ κτίσις δέξασθαι τὴν ὅρασιν τοῦ κτίστου ἑαυτῆς καὶ δημιουργοῦ. Διὰ τοῦτο οὐδὲ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς τῆς ἀληθείας ἐστὶν εὐκαταφρόνητος, εἰ καὶ ἐνδεὴς ἐστὶ πάσης τῆς κτίσεως, ὁ ταύτην κτησάμενος, ἀλλ’ ὡς ἐν στεφάνῳ καὶ πορφύρᾳ τιμᾶται ἐν αὐτῇ ὁ μαθὼν αὐτήν.

Τὸν ταπεινόφρονα ἄνθρωπος ποτὲ οὐ μισεῖ, οὐ πλήττει ἐν λόγῳ, οὐ καταφρονεῖ. Διότι γὰρ ἀγαπᾷ αὐτὸν ὁ ἑαυτοῦ Δεσπότης, ὑπὸ πάντων ἀγαπᾶται. Ἀγαπᾷ τοὺς πάντες, καὶ οἱ πάντες ἀγαπῶσιν αὐτόν. Πάντες ἐπιθυμοῦσιν αὐτόν, καὶ εἰς πάντα τόπον, ὅπου πλησιάζει, ὡς ἄγγελον φωτὸς ὁρῶσιν αὐτὸν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῷ ἀφορίζουσι. Κἂν λαλήσῃ ὁ σοφὸς καὶ ὁ διδάσκαλος, κατασιγασθήσονται. Διότι τῷ ταπεινόφρονι διδοῦσι τόπον τοῦ λαλεῖν. Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων τῷ στόματι αὐτοῦ προσέχουσιν, ὁποῖος λόγος ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ, καὶ πᾶς ἄνθρωπος τοὺς λόγους αὐτοῦ προσδοκᾷ, ὥσπερ λόγους τοῦ Θεοῦ. Ἡ βραχυλογία αὐτοῦ, ὡς οἱ λόγοι τῶν σοφιστῶν, οἱ ἐξετάζοντες τὰ νοήματα αὐτῶν. Οἱ λόγοι αὐτοῦ ἡδεῖς τῇ ἀκοῇ τῶν σοφῶν πλέον κηρίου καὶ μέλιτος τῷ φάρυγγι. Καὶ πᾶσιν ὡς Θεὸς ψηφίζεται, κἂν καὶ ἰδιώτης τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ ᾖ, ἐξουδενωμένος τε καὶ εὐτελὴς τῇ ἑαυτοῦ θεωρίᾳ.

Ὁ καταφρονητικῶς λάλων κατὰ τοῦ ταπεινόφρονος, καὶ οὐ ψηφίζων αὐτὸν ὡς ζῶντα, ὡς ἀνοίξας ἐστὶ τὸ στόμα ἑαυτοῦ κατὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅσον καταφρονεῖται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ὑπὸ πάσης τῆς κτίσεως, ἡ τιμὴ αὐτοῦ διαμένει. Προσεγγίζει ὁ ταπεινόφρων τοῖς φθορεῦσι θηρίοις καὶ ὅταν ἐπιβλέψῃ ἡ ὅρασις αὐτῶν ἐπ’ αὐτῷ, ἡμεροῦται ἡ ἀγριότης αὐτῶν καὶ προσπελάζουσιν αὐτῷ ὡς δεσπότῃ ἑαυτῶν καὶ σαίνουσι τὰς κεφάλας ἑαυτῶν καὶ λείχουσι τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τοὺς πόδας. Διότι ἐκείνην τὴν ὀσμὴν τὴν ἐκπνεύσασαν ἐκ τοῦ Ἀδὰμ πρὸ τῆς παραβάσεως, ὅτε συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα ἐν τῷ παραδείσῳ, ὠσφράνθησαν ἐξ αὐτοῦ, ὅπερ ἐλήφθη ἐξ ἡμῶν, καὶ πάλιν ἀνεκαίνισεν αὐτὸ καὶ ἔδωκεν ἡμῖν αὐτὸ ἐν τῇ ἑαυτοῦ παρουσίᾳ ὁ Ἰησοῦς. Αὐτὸς ἐστὶ τὸ μύρισαν τὴν εὐωδίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων.

Πάλιν προσεγγίζει τοῖς ἑρπετοῖς τοῖς θανατηφόροις, καὶ εὐθὺς ἡνίκα πλησιάσει ἡ αἴσθησις τῆς χειρὸς ἑαυτοῦ καὶ ἅψεται τοῦ σώματος αὐτῶν, ἡ ὀξύτης καὶ ἡ σκληρότης τῆς πικρότητος αὐτῶν τῆς θανατηφόρου παύεται, καὶ ἐν ἑαυτοῦ χερσὶν ὡς τὴν ἀκρίδα

ψώχει αὐτά.

Προσεγγίζει τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὡς τὸν Κύριον προσέχουσιν εἰς αὐτόν. Καὶ τὶ λέγω ἀνθρώπους; Ἀλλὰ καὶ οἱ δαίμονες μετὰ τῆς σφοδρότητος αὐτῶν καὶ τῆς πικρίας καὶ πάσης μεγαλαυχίας τοῦ φρονήματος ἑαυτῶν, ἡνίκα φθάσωσι πρὸς αὐτόν, γίνονται ὡς χοῦς. Καὶ μωραίνεται πᾶσα ἡ κακία αὐτῶν καὶ καταλύονται αἱ μηχαναὶ αὐτῶν καὶ ἀργοῦσι τὰ πανουργεύματα αὐτῶν.

Νῦν οὖν, ἐπειδὴ ἐδείξαμεν τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς αὐτῆς τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δύναμιν τὴν κεκρυμμένην ἐν αὐτῇ, λοιπὸν δείξωμεν τὶ ἐστὶν αὕτη ἡ ταπείνωσις καὶ πότε ἀξιοῦται δέξασθαι ταύτην ὁ ἄνθρωπος τελείως καθὼς ἐστί. Ποιήσωμεν δὲ διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ταπεινόφρονος ἐν προσώπῳ τοῦ ἀξιωθέντος τῆς ἀληθινῆς ταπεινοφροσύνης.

Ταπείνωσις ἐστὶ δύναμις τὶς μυστική, ἣν μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς πολιτείας ἁπάσης ὑποδέχονται οἱ τέλειοι ἅγιοι. Καὶ οὐ δίδοται αὕτη ἡ δύναμις, εἰ μὴ τοῖς τελείοις μόνοις ἐν ἀρετή, διὰ τῆς δυνάμεως τῆς χάριτος, καθ' ὅσον ἱκανοὶ τῇ φύσει ἐν ὅρῳ. Διότι ἡ ἀρετὴ συγκλείει ἐν ἑαυτῇ πάντα. Διὰ τοῦτο οὐ δύναταί τις ἕκαστον ἄνθρωπον, ὡς ἔτυχε, λογίσασθαι ταπεινόφρονα, ἀλλὰ μόνους τοὺς ἀξιωθέντας ταύτης τῆς τάξεως, ἧς εἴπομεν.

Οὐχὶ πᾶς ὁ κατὰ φύσιν ἐπιεικὴς καὶ ἡσύχιος ἢ συνετὸς ἢ πρᾶος, οὗτος ἔφθασε τὸν βαθμὸν τῆς ταπεινοφροσύνης, ἀλλὰ ταπεινόφρων ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν, ὅστις ἔχει ἐν τῷ κρύπτῳ τὶ ἄξιον ὑπερηφανίας, καὶ οὐχ ὑπερηφανεύεται, ἀλλ' ὡς χοῦν ἔχει αὐτὸ ἐν τῷ ἑαυτοῦ λογισμῷ. Ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἐν τῇ μνήμῃ τῶν παραπτωμάτων καὶ πλημμελημάτων ταπεινοφρονοῦντα καὶ μνημονεύοντα αὐτῶν, ἕως ἂν συντριβὴ ἡ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ συγκαταβὴ ἡ διανοίᾳ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐννοιῶν τῆς ὑπερηφανίας ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν, καλοῦμεν ταπεινόφρονα, κἂν καὶ τοῦτο ἐπαινετόν. Διότι ἀκμὴν ἔχει τὸν λογισμὸν τῆς ὑπερηφανίας καὶ τὴν ταπείνωσιν οὐκ ἐκτήσατο, ἀλλὰ ταῖς μηχαναῖς ἐγγίζει αὐτὴν πρὸς ἑαυτόν. Καὶ εἰ τοῦτο ἐπαινετόν, καθὼς εἶπον, ἀλλ' ἰδοὺ ἀκμὴν οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ, ἀλλὰ θέλει αὐτήν, καὶ αὕτη οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ.

Ταπεινόφρων δὲ τέλειος ἐστὶν ὁ μὴ χρῄζων μηχανᾶσθαι αἰτίας τῷ ἑαυτοῦ φρονήματι τοῦ ταπεινοφρονεῖν, ἀλλ' ὁ ἐν πᾶσι τούτοις τελείως καὶ φυσικῶς αὐτὴν κτησάμενος ἄνευ ἔργου. Ὥσπερ ὁ χάρισμα τὶ μέγα καὶ ὑπερέχον πᾶσαν κτίσιν καὶ φύσιν δεξάμενος ἐν ἑαυτῷ, αὐτὸς δὲ ὁρᾷ ἑαυτὸν ὡς ἁμαρτωλὸν καὶ εὐτελῆ καὶ εὐκαταφρόνητον τοῖς ἰδίοις ὀφθαλμοῖς, καὶ ὡς ὁ εἰσελθὼν εἰς τὰ μυστήρια πασῶν τῶν φύσεων τῶν πνευματικῶν καὶ τέλειος ὢν ἐν τῇ σοφίᾳ ἁπάσης τῆς κτίσεως ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ, αὐτὸς δὲ ἑαυτὸν λογίζεται γινώσκοντα μηδὲ ἐν, καὶ οὗτος οὐκ ἐν μηχαναῖς, ἀλλὰ χωρὶς βίας οὕτως ἐστὶν ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτοῦ.

Ἆρα δυνατὸν γενέσθαι ἄνθρωπον οὕτω καὶ ἐν τῇ φύσει οὕτως ἀλλάσσειν ἑαυτόν, ἢ οὐ;

Λοιπὸν μὴ δίσταζε, ὅτι ἡ δύναμις, ἣν ἐδέξατο, τῶν μυστηρίων τελειοῖ ταῦτα ἐν αὐτῷ, ἐν

πάσῃ ἀρετῇ ἔργων χωροῦσα. Αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις, ἣν ἐδέξαντο οἱ μακάριοι Ἀπόστολοι ἐν τῇ ἰδέᾳ τοῦ πυρός. Δί' αὐτὴν παρήγγειλεν αὐτοῖς ὁ Σωτήρ, μὴ χωρίζεσθαι ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ἕως ἂν τὴν ἐξ ὕψους δέξωνται δύναμιν. Ἱερουσαλὴμ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀρετή, δύναμις δὲ ἡ ταπείνωσις ἡ ἐξ ὕψους δὲ δύναμις ὁ Παράκλητός ἐστίν, ὁ ἑρμηνευόμενος Πνεῦμα παρακλήσεως. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ῥηθὲν ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ περὶ αὐτοῦ, ὅτι «*τὰ μυστήρια τοῖς ταπεινόφροσιν ἀποκαλύπτονται*».

Τούτου δὲ τοῦ Πνεύματος τῶν ἀποκαλύψεων καὶ δεικνύοντος τὰ μυστήρια ἀξιοῦνται οἱ ταπεινόφρονες δέξασθαι ἔνδον ἑαυτῶν. Καὶ διὰ τοῦτο ἐῤῥέθη ὑπὸ τίνων ἁγίων, ὅτι ἡ ταπείνωσις ἐν ταῖς θείαις θεωρίαις τελειοῖ τὴν ψυχήν. Λοιπὸν μὴ τολμήσῃ ἄνθρωπος ἐννοῆσαι κατὰ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ, ὅτι ἔφθασε τὸ μέτρον τῆς ταπεινοφροσύνης ἐν ἑαυτῷ, καὶ δι' ἕνα λογισμὸν κατανύξεως, τὸν ἀναβάντα ἐν αὐτῷ ἐν καιρῷ τινι, ἢ ἐν ὀλίγοις δάκρυσι τοῖς ἐξελθοῦσιν ἐξ ἑαυτοῦ, ἢ δι' ἓν ἀγαθόν, ὅπερ ἔχει φυσικῶς, ἢ ἐκράτησεν ἐν βίῳ πρὸς ἑαυτὸν ὅτι ἐκεῖνο ὅπερ ἐστὶ πλήρωμα πάντων τῶν μυστηρίων καὶ φρούριον πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐστὶν ὅτι ἐν ἔργοις μικροῖς ἐκτήσατο ταῦτα πάντα ἐν τόποις τούτου τοῦ χαρίσματος.

Ἀλλ' ἐὰν νικήσῃ πάντα τὰ πνεύματα τὰ ἐναντία, καὶ οὐκ ἐξείλησεν αὐτῷ ἐν τῶν ἔργων ἐκ πάσης ἀρετῆς, ὅπερ κατὰ πρόσωπον οὐκ εἰργάσατο καὶ οὐκ ἐκτήσατο, καὶ ἐνίκησε καὶ ὑπέταξε τὰ ὀχυρώματα πάντα τῶν ὑπεναντίων, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν πνεύματι αἰσθηθή ἐν αὐτῷ, ὅτι ἐδέξατο αὐτὸ τὸ χάρισμα, ἡνίκα τὸ Πνεῦμα μαρτυρεῖ τῷ πνεύματι αὐτοῦ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου, τοῦτο ἡ τελειότης τῆς ταπεινοφροσύνης. Μακάριος ὁ κτησάμενος αὐτήν, ὅτι ἐν πάσῃ ὥρᾳ τὸν κόλπον ἀσπάζεται τοῦ Ἰησοῦ καὶ περιλαμβάνει.

Ἐὰν δὲ ἐρώτηση ἄνθρωπος, Τὶ ποιήσω; Πῶς κτήσομαι; Ποιῶ τρόπῳ ἄξιος γένωμαι δέξασθαι αὐτήν; Ἰδοὺ ἐγὼ βιάζω ἐμαυτόν, καὶ ἡνίκα νομίσω, ὅτι ἐκτησάμην αὐτήν. Θεωρῶ, ὅτι ἰδοὺ ἔννοιαι ἐναντίαι αὐτῆς περιστρέφονται ἐν τῷ μέσῳ τῆς διανοίας μου. Καὶ ἄρτι πίπτω εἰς ἀπόγνωσιν ἔνθεν.

Τούτῳ τῷ ἐρωτῶντι τοῦτο ἀποκριθήσεται αὐτῷ· «*Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ γενέσθαι κατὰ τὸν διδάσκαλον, καὶ τῷ δούλῳ κατὰ τὸν ἑαυτοῦ κύριον*». Βλέπετε τὸν ἐντειλάμενον ταύτην καὶ τὸν δωρούμενον τὸ χάρισμα, ἐν ποίῳ τρόπῳ ταύτην ἐκτήσατο, καὶ ὁμοιώθητι καὶ εὑρήσεις αὐτήν. Αὐτὸς γὰρ εἶπεν, «*ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ εὑρήσει οὐδέν*». Βλέπεις πῶς ἐν τελειότητι πασῶν τῶν ἀρετῶν, κτήσασθαι δυνατὸν τὴν ταπείνωσιν; Τοῦτον τὸν ἐντειλάμενον ζηλώσωμεν. «*Αἱ ἀλώπεκες, φησί, φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ*». Ὁ ἔχων δόξαν ἐκ πάντων τῶν τελειωθέντων καὶ ἁγιασθέντων καὶ πληρωθέντων ἐν πάσαις γενεαῖς, μετὰ τοῦ Πατρὸς τοῦ ἀποστείλαντος αὐτὸν καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ’ - Περὶ τοῦ ὑπὸ τινὸς ὠφελεῖται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ προσεγγίσαι τῷ Θεῷ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ τὶς ἡ ἀληθὴς αἰτία ἡ προσεγγίζουσα αὐτῷ κρυπτῶς τὴν βοήθειαν καὶ τὶς πάλιν ἡ αἰτία ἡ ἄγουσα τὸν ἄνθρωπον εἰς Ταπείνωσιν

Μακάριος ἄνθρωπος ὁ γινώσκων τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν. Διότι αὕτη ἡ γνῶσις γίνεται αὐτῷ θεμέλιος καὶ ῥίζα καὶ ἀρχὴ πάσης ἀγαθωσύνης. Ὅταν γὰρ μάθῃ τις καὶ ἐν ἀληθείᾳ αἰσθηθή τῆς ἑαυτοῦ ἀσθενείας, τηνικαῦτα περισφίγγει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπὸ τῆς χαυνότητος τῆς ἀμαυρούσης τὴν γνῶσιν καὶ θησαυρίζει ἑαυτῷ παραφυλακήν. Οὐδεὶς δὲ δύναται αἰσθηθήναι τῆς ἑαυτοῦ ἀσθενείας, ἐὰν μὴ παραχωρηθή μικρὸν τοῦ πειρασθῆναι, ἢ ἐν τοῖς καταπονοῦσι τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχήν. Τότε γάρ, συγκρίνας τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ, τηνικαῦτα γνώσεται ταύτης τὴν μεγαλωσύνην, καὶ πάλιν ὅταν κατίδῃ τὸ πλῆθος τῶν μηχανημάτων αὐτοῦ καὶ τὴν παραφυλακὴν καὶ ἐγκράτειαν καὶ σκέπην καὶ περίφραξιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δι’ ὧν ἐλπίζει εὑρεῖν αὐτῇ πεποίθησιν, καὶ οὐ κέκτηται, ἡ καὶ ἐὰν ἡ καρδίᾳ γαλήνην μὴ ἔχῃ ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τρόμου, τηνικαῦτα νοείτω καὶ γινωσκέτω, ὅτι οὗτος ὁ φόβος τῆς καρδίας αὐτοῦ δηλοῖ καὶ ἐμφαίνει, ὅτι ἐνδεὴς ἐστὶ πάντως ἑτέρου τινὸς βοηθοῦντος. Ἡ γὰρ καρδίᾳ μαρτυρεῖ ἔσωθεν τῷ φόβῳ τῷ βάλλοντι καὶ παλαίοντι ἔνδοθεν αὐτῆς, καὶ ἐμφαίνει λεῖψιν τινός. Καὶ διὰ τοῦτο ἐλέγχεται μὴ δυναμένη κατασκηνῶσαι μετὰ πεποιθήσεως. Ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ βοήθεια, φησίν, ἐστὶν ἡ σώζουσα.

Ὅταν δὲ τις γνῷ, ὅτι ἐνδεὴς ἐστὶ τῆς θείας βοηθείας, πολλὰς ποιεῖται τὰς εὐχὰς καί, ὅσον ταύτας πληθύνει, ταπεινοῦται ἡ καρδία. Οὐδεὶς γὰρ δεόμενος καὶ αἰτῶν δύναται μὴ ταπεινωθῆναι. «*Καρδίαν γὰρ συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει*». Ἕως ἂν οὖν μὴ ταπεινωθῇ ἡ καρδίᾳ, οὐ δύναται παύσασθαι τοῦ μετεωρισμοῦ. Ἡ γὰρ ταπείνωσις συνάγει τὴν καρδίαν. Ὅταν δὲ ταπεινωθῇ ὁ ἄνθρωπος, παραυτίκα κυκλοῖ αὐτὸν τὸ ἔλεος, καὶ τότε αἰσθάνεται ἡ καρδία τῆς θείας βοηθείας, Διότι εὑρίσκει δύναμιν τινὰ πεποιθήσεως κινουμένην ἐν αὐτῇ. Ὅταν δὲ αἴσθηται ὁ ἄνθρωπος τῆς θείας βοηθείας, ὅτι πάρεστι βοηθοῦσα αὐτῷ, τότε ἡ καρδία παραυτίκα ἐμπιπλᾶται πίστεως καὶ συνίησιν ἐντεῦθεν, ὅτι ἡ προσευχῇ καταφύγιον πέφυκε βοηθείας

καὶ πηγὴ σωτηρίας καὶ θησαυρὸς πεποιθήσεως καὶ λιμὴν ῥυόμενος ἀπὸ τρικυμίας καὶ φῶς τοῖς ἐν σκότει καὶ στήριγμα τῶν ἀσθενῶν καὶ σκέπη ἐν τῷ καιρῷ τῶν πειρασμῶν καὶ βοήθεια ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νόσου καὶ ἀσπὶς λυτρώσεως ἐν πολεμῶ καὶ βέλος ἠκονημένον ἐξ ἐναντίας τῶν ἐχθρῶν καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἀγαθῶν τούτων διὰ τῆς προσευχῆς εὑρίσκεται ἔχον τὴν εἴσοδον.

Καὶ λοιπὸν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐντρυφᾷ ἐν τῇ τῆς πίστεως προσευχῇ, ἡ δὲ καρδίᾳ αὐτοῦ φαιδρύνεται τῇ πεποιθήσει, καὶ οὐδαμῶς τῇ προτέρα πυρώσει καὶ τῇ ψιλῇ λαλιὰ τοῦ στόματος ἐναπομένει, ἀλλ’ ὅταν νόηση ταῦτα, οὕτω τότε κτήσεται τὴν προσευχὴν ἐν τῇ ψυχῇ, καθάπερ θησαυρόν. Καὶ ἀπὸ τῆς πολλῆς εὐφροσύνης τὸ σχῆμα τῆς προσευχῆς αὐτοῦ εἶς εὐχαριστήριους φωνὰς ἀμείβει. Καὶ οὗτος ἐστὶν ὁ λόγος ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ τοῦ διορίσαντος ἑκάστῳ τῶν πραγμάτων τὸ ἴδιον σχῆμα ὅτι ἡ προσευχῇ χαρὰ ἐστίν, εὐχαριστίαν ἀναπέμπουσα. Εὐχὴν δὲ ταύτην ἠνίξατο, τὴν ἐν γνώσει τοῦ Θεοῦ ἀνυομένην, τουτέστι τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ πεμπομένην. Διότι οὐκ ἐν κόπῳ καὶ μοχθῶ τηνικαῦτα προσεύχεται ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἡ λοιπὴ προσευχὴ ἡ προσευχομένη πρὸ τοῦ αἰσθάνεσθαι ταύτης τῆς χάριτος, ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς τῆς καρδίας καὶ θαύματος βρύει τὰς εὐχαριστήριους κινήσεις διηνεκῶς ἀλαλήτοις γονυκλισίαις, καὶ ἀπὸ τοῦ πλήθους τῆς κινήσεως αὐτοῦ εἰς τὴν γνῶσιν καὶ τοῦ θαυμάζειν καὶ ἐκπλήττεσθαι τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἐξαίφνης ὑψοῖ τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ὑμνολογῶν καὶ δοξάζων αὐτόν, καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπει καὶ ἐκπληττόμενος λίαν τὴν γλῶσσαν κινεῖ.

Εἰ τις ἐνταῦθα ἔφθασεν ἐν ἀληθείᾳ καὶ οὐ φαντασίᾳ καὶ σημειώσεις πολλὰς τέθεικε τῷ πράγματι ἐν ἑαυτῷ καὶ πολλὰς ἔγνω διαφορὰς διὰ τὴν πολλὴν δοκιμὴν αὐτοῦ, οὗτος οἶδε τὶ λέγω, ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐναντίον. Καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν παυέσθω τοῦ ἐνθυμεῖσθαι τὰ μάταια καὶ προσμενέτω τῷ Θεῷ διὰ τῆς διηνεκοῦς προσευχῆς, δειλιῶν καὶ φοβούμενος, μήποτε στερηθῇ τοῦ πλήθους τῆς ἀρρωγής τοῦ Θεοῦ.

Ταῦτα πάντα τὰ ἀγαθὰ τίκτονται τῷ ἀνθρώπῳ ἀπὸ τοῦ ἐπιγνῶναι τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν. Ἐκ γὰρ τῆς πολλῆς ἐφέσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ προσεγγίζει τῷ Θεῷ, διαμένων ἐν τῇ προσευχῇ. Καὶ ὅσον προσεγγίζει τῷ Θεῷ τῇ προθέσει αὐτοῦ, καὶ ὁ Θεὸς προσεγγίζει αὐτῷ διὰ τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ ἄρῃ ἄπ’ αὐτοῦ τὴν χάριν διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ ταπείνωσιν διότι, ὥσπερ ἡ χήρα, πρὸς τὸν κριτὴν ἀδιαλείπτως κράζει ἐκδικηθῆναι ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου.

Διὰ τοῦτο δὲ ὁ οἰκτίρμων Θεὸς παρακατέχει ἄπ’ αὐτοῦ τὰς χάριτας, ἵνα γένηται αὐτῷ τοῦτο αἰτία τοῦ προσεγγίζειν αὐτῷ καὶ ἕνεκεν τῆς χρείας αὐτοῦ παραμένῃ τῷ βρύοντι τὰς ὠφελείας. Καὶ τίνας μὲν τῶν αἰτήσεων δίδωσιν αὐτῷ τάχιστα, ἐκείνας λέγω ὧν ἐκτὸς οὐ δύναται τὶς σωθῆναι, τινὰς δὲ παρακατέχει ἀπ’ αὐτοῦ. Καὶ ἐν τισὶ μὲν τῶν πραγμάτων ἀποσοβεῖ καὶ ἀποδιώκει τὸ καυσῶδες τοῦ ἐχθροῦ ἄπ’ αὐτοῦ, ἐν τισὶ δὲ παραχωρεῖ πειράζεσθαι, ἵνα γένηται αὐτῷ ἐκεῖνο τὸ πειρατήριον αἴτια τοῦ προσεγγίσαι τῷ Θεῷ, ὡς προεῖπον, καὶ ἵνα παιδευθῇ καὶ πεῖραν σχῇ τῶν πειρασμῶν. Καὶ οὗτος ἐστὶν ὁ λόγος τῆς

Γραφῆς, ὅτι «*Κύριος ἐγκατέλιπεν ἔθνη πολλά, τοῦ μὴ ἐξολοθρεῦσαι αὐτά, καὶ οὐ παρέδωκεν αὐτὰ εἰς τὰς χεῖρας Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ Ναυή, ἵνα παιδεύσῃ ἐν αὐτοῖς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ καὶ ἵνα διδαχθῶσιν αἱ φυλαὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ μάθωσι τὸν πόλεμον*».

Δίκαιος γὰρ μὴ συνειδὼς τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν ἐπὶ ἀκμῆς ξυροῦ ἔχει τὰ πράγματα καὶ οὐδαμῶς ἀπέστη ἀπὸ πτώσεως οὔτε ἀπὸ τοῦ φθοροποιοῦ λέοντος, λέγω δὴ τοῦ δαίμονος τῆς ὑπερηφανίας. Καὶ πάλιν ὁ μὴ γινώσκων τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν ἐλλείπει ἐκ τῆς ταπεινώσεως, ὁ δὲ ταύτης ἐλλείπων ἐλλιπὴς ἐστὶ καὶ ἀπὸ τῆς τελειώσεως, καὶ ὁ ἀπὸ ταύτης ἐλλιπής, ἀεὶ περίφοβός ἐστὶ διότι ἡ πόλις αὐτοῦ οὐ τεθεμελίωται ἐπὶ στύλους σιδηροῦς οὔτε ἐπὶ φλοιάς χαλκᾶς, λέγω δὴ τῆς ταπεινώσεως. Ταπείνωσιν δὲ οὐ δύναται τις κτήσασθαι, ἀλλ' ἡ διὰ τῶν τρόπων αὐτῆς, δι' ὧν πέφυκε γίνεσθαι ἡ καρδία συντετριμμένη καὶ οἱ διαλογισμοὶ τῆς οἰήσεως ἐξουδενωμένοι.

Διὰ τοῦτο οὖν πολλάκις εὑρίσκει ἐν αὐτῷ ὁ ἐχθρὸς ἴχνος αἰτίας τοῦ ἐκκλῖναι τὸν ἄνθρωπον ἄνευ γὰρ ταπεινώσεως οὐ δύναται τελειωθῆναι τὸ ἔργον τοῦ ἀνθρώπου καὶ οὐδαμῶς ἐπετέθη τῷ γραμματείῳ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ ἡ σφραγὶς τοῦ Πνεύματος, μᾶλλον δὲ ἕως τοῦ νῦν δοῦλος ὑπάρχει καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ οὐχ ὑπερήρθη τοῦ φόβου. Καθότι οὐ διορθοῦταί τις τὸ ἔργον αὐτοῦ ἄνευ ταπεινώσεως, καὶ οὐ παιδεύεται, εἰ μὴ διὰ πειρασμῶν, καὶ ἄνευ παιδείας τὴν ταπείνωσιν οὐ καταλαμβάνει.

Διὰ τοῦτο ἀφίησιν ὁ Κύριος αἰτίας ταπεινώσεως καὶ συντριμμοῦ καρδίας δι' ἐμπόνου προσευχῆς ἐπὶ τοὺς ἁγίους, ἵνα πρὸς αὐτὸν ἐγγίζωσι διὰ ταπεινώσεως οἱ αὐτὸν ἀγαπῶντες.Καὶ πολλάκις ἐκφοβεῖ αὐτοὺς τοῖς πάθεσι τῆς φύσεως καὶ διολισθήμασιν αἰσχρῶν καὶ μιαρῶν ἐνθυμήσεων πολλάκις δὲ καὶ δι' ὀνειδισμῶν καὶ δι' ὕβρεων καὶ ἀνθρωπίνων κολαφισμών ἐνίοτε δὲ νόσοις καὶ ἀῤῥωστήμασι σωματικοῖς καὶ ἄλλοτε πτωχείᾳ καὶ ἐνδείᾳ τῆς ἀναγκαίας χρείας καὶ ποτὲ μὲν πόνοις φόβου δεινοῦ καὶ ἐγκαταλείψει καὶ πολέμῳ φανερῷ τοῦ διαβόλου, δι' ὧν αὐτοὺς ἐκφοβεῖν εἴωθε, ποτὲ δὲ διαφόροις φοβεροῖς πράγμασι. Καὶ ταῦτα πάντα γίνεται, ἵνα σχῶσιν αἰτίας τὸν ταπεινωθῆναι καὶ ἵνα μὴ συμβῇ αὐτοῖς ὁ τῆς ἀμελείας νυσταγμός, ἢ χάριν τῶν πραγμάτων, ἐν οἷς εὑρίσκεται ἀῤῥωστήσας ὁ ἀγωνιστής, ἢ διὰ τὸν φόβον τὸν μέλλοντα. Ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἐπωφελεῖς εἰσὶ τοῖς ἀνθρώποις οἱ πειρασμοί.

Σὺ λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι πρέπει τῷ ἀνθρώπῳ χαυνωθῆναι ἑκουσίως ὑπὸ τῶν αἰσχρῶν λογισμῶν, ἵνα γένηται αὐτῷ πρόφασις ταπεινώσεως ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν, οὔτε ἵνα σπουδάσῃ εἰσελθεῖν εἰς τοὺς ἄλλους πειρασμούς, ἀλλ' ὅτι πρέπει αὐτῷ ἐν τῷ ἐργάζεσθαι τὸ ἀγαθὸν νήφειν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τηρεῖν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ διαλογίζεσθαι, ὅτι κτιστὸς ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο εὐμετάπτωτος. Ἕκαστος γὰρ κτιστὸς ἐνδεὴς ἐστὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀντίληψιν, καὶ πᾶς τὶς ἐνδεὴς τῆς ἑτέρου ἀντιλήψεως, ἐκφαίνει φυσικὴν ἀσθένειαν πᾶς δὲ τίς, εἰδὼς τὸ ἑαυτοῦ ἀσθενές, ἐξ ἀνάγκης δέεται τοῦ ταπεινωθῆναι, ἵνα ἀνύσῃ τὴν χρείαν αὐτοῦ παρὰ τοῦ δυναμένου διδόναι. Καὶ εἰ ἦν ἐξ ἀρχῆς εἰδὼς καὶ θεασάμενος τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, οὐκ ἂν ἠμέλησε, καὶ εἰ μὴ ὅτι

ἠμέλησεν, οὐκ ἂν ὕπνωσε καὶ παρεδόθη εἶς χεῖρας τῶν θλιβόντων αὐτὸν τοῦ ἐξυπνίσαι αὐτόν.

Λοιπὸν πρέπει τῷ πορευομένῳ ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Θεοῦ εὐχαριστῆσαι αὐτῷ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπερχομένοις αὐτῷ καὶ μέμψασθαι καὶ καθυβρίσαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, καὶ γνῶναι, ὅτι οὐκ ἂν παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ προνοητοῦ, εἰ μὴ διὰ τινὰ ἀμέλειαν, ἵνα ἐξυπνισθῇ ἡ διανοίᾳ αὐτοῦ, ἢ διότι τετύφωται, καὶ μὴ θορυβηθῇ διὰ τοῦτο, μήτε ἐπηδήση τοῦ σταδίου καὶ τοῦ ἀγῶνος μήτε ἄνευ μέμψεως ἑαυτὸν ποίηση, ἵνα μὴ διπλοῦν γένηται αὐτοῦ τὸ κακόν. Διότι οὐκ ἐστὶ παρὰ τῷ βρύοντι Θεῷ τὴν δικαιοσύνην ἀδικία. Μὴ γένοιτο.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ’ - Περὶ τῶν τρόπων τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος καὶ τινὰ δεῖ ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ τὶς ἐστιν ὁ ἀφρόνως καὶ ἀσυνέτως ἔχων τὴν ἐλπίδα

Γίνεται ἐλπὶς ἐπὶ τῷ Θεῷ διὰ τῆς καρδιακῆς πίστεως, ἥτις ἐστὶ καλὴ καὶ μετὰ διακρίσεως καὶ γνώσεως πέφυκε. Καὶ γίνεται ἄλλη παρηλλαγμένη καὶ ἐξ ἀνομίας ὑπάρχουσα, ἥτις ἐστὶ ψευδής. Ἄνθρωπος ὁ μὴ παντελῶς φροντίδα ποιούμενος τῶν ἐπικήρων πραγμάτων, ἀλλ’ ἑαυτὸν ὁλοτελῶς ἀναθέμενος τῷ Κυρίῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, μηδενὸς φροντίζων κοσμικοῦ διὰ τὴν πολλὴν ἑαυτοῦ ἐπιμέλειαν τὴν εἰς τὰς ἀρετὰς καὶ πᾶσαν τὴν σχολὴν αὐτοῦ εἰς τὰ θεῖα κεκτημένος καὶ διὰ τοῦτο ἀμελῶν εὐτρεπίσαι ἑαυτῷ τροφάς τε καὶ ἐνδύματα καὶ ἑτοιμασίαν τόπου κατασκηνώσεως τοῦ σώματος καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, οὗτος καλῶς καὶ ἐπιστημόνως ἐλπίζει ἐπὶ Κύριον. Ὅτι αὐτὸς ἑτοιμάσει αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν χρείαν, καὶ αὕτη ἐστὶν ἀληθῶς ἡ ἀληθὴς καὶ σοφωτάτη ἐλπίς.

Δίκαιον οὖν ἐστὶ τὸν τοιοῦτον ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεόν, καθότι δοῦλος αὐτοῦ κεχρημάτικε καὶ ἐπιμελῶς διάκειται ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, χωρὶς πάσης ἀμελείας τῆς ἐκ τινὸς αἰτίας συμβαινούσης. Ἐπὶ τῷ τοιούτῳ ἄξιον ἐστὶν ἐνδείκνυσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰδικῶς τὴν ἐπιμέλειαν, διότι ἐφύλαξε τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ τὴν λέγουσαν, «*Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν*», καί,«*τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε*». Ὅταν γὰρ οὕτω διατιθέμεθα, ὁ κόσμος ὥσπερ τις δοῦλος ἑτοιμάσει ἡμῖν πάντα καὶ ὡς δεσπόταις ὑποταγήσεται ἀδιστάκτως τοῖς λόγοις ἡμῶν, καὶ τῷ θελήματι ἡμῶν οὐ μὴ ἐναντιωθῇ. Ἵνα γὰρ μὴ ἀργήσῃ ὁ τοιοῦτος ἐκ τῆς διηνεκοῦς στάσεως αὐτοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, οὐ παραδίδωσιν ἑαυτὸν φροντίζειν τῆς ἀναγκαίας χρείας τοῦ σώματος. Καὶ οὐδενὸς ἑτέρου ἐπιμελεῖται, ἀλλ’ ἢ μόνον ἀργὸς γενέσθαι ἀπὸ πάσης τοιαύτης φροντίδος μικρᾶς καὶ μεγάλης, τῆς πρὸς ἡδονὴν συντεινούσης καὶ μετεωρισμόν, διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Τεύξεται δὲ ὅμως τούτων θαυμασίως, μήτε φροντίσας αὐτῶν μήτε κοπιάσας εἰς αὐτά.

Ὁ μέντοι ἄνθρωπος ὁ παντελῶς ἔχων τὴν καρδίαν συγκεχωρισμένην ἐν τοῖς γηίνοις καὶ ἀεὶ μετὰ τοῦ ὄφεως ἐσθίων χοῦν καὶ μηδαμῶς ἐπιμελούμενος τῶν εὐαρεστούντων τῷ Θεῷ, ἀλλ’ ἐν πᾶσι τοῖς σωματικοῖς καταπεπονημένος καὶ λελυμένος καὶ ἀργὸς ἀπὸ πάσης ἀρετῆς, διὰ τὴν διηνεκῆ συντυχίαν καὶ τὸν μετεωρισμὸν τῆς στρηνιάσεως καὶ προφάσεις τινὰς προφασιζόμενος, ὁ τοιοῦτος ὄντως διὰ ταύτην τὴν ῥαθυμίαν καὶ ἀργίαν ἔκπτωτος ἐστὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Καὶ ἐνίοτε, ὅτε στενωθῇ ὑπὸ τίνος ἐνδείας ἢ θλιβῇ ὑπὸ τῆς ἐπικαρπίας τῶν ἀνομημάτων αὐτοῦ, ἐρεῖ δὲ πῶς οὗτος, ὅτι ἐλπιῶ ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ ἀμέριμνον με ποιήσει καὶ ἄνεσιν μοι παρέξει; Ἄφρων, μέχρι της ἄρτι ὥρας οὐκ ἐμνήσθης

τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καθύβριζες αὐτὸν τῇ καταλύσει τῶν σῶν πράξεων καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ διὰ σὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐβλασφημεῖτο, καθὼς γέγραπται, καὶ νῦν τολμᾶς λέγειν δι' ὅλου τοῦ στόματος, ἐπ' αὐτῷ ἐλπιῶ, καὶ αὐτὸς βοηθήσει μοι καὶ μέριμναν μου ποιήσεται; Καθὼς εἴρηκεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου, τοὺς τοιούτους ἐντρέπων, ὅτι «*καθ' ἡμέραν ἐκζητοῦσι με καὶ βούλονται μαθεῖν τὰς ὁδούς μου ὡς τινὲς ποιοῦντες τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ αὐτῶν μὴ καταλιπόντες, αἰτοῦσί με κρίσιν καὶ δικαιοσύνην*». Ἐκ τῶν τοιούτων ἐστὶν ὁ ἄφρων, ὁ μηδὲ τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ προσεγγίζων τῷ Θεῷ, ὅταν δὲ κυκλωθῇ ὑπὸ τῶν θλίψεων αἴρων τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν μετὰ πεποιθήσεως. Ὁ τοιοῦτος δέεται καυστηριασθῆναι πολλάκις, ἵνα ἔνθεν κἀκεῖθεν παιδευθῇ. Οὐ γὰρ κέκτηται ἔργον ἄξιον τῆς εἰς Θεὸν πεποιθήσεως, ἀλλὰ διὰ μὲν τὰς χαλεπὰς αὐτοῦ πράξεις καὶ τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καθηκόντων ἄξιος γίνεται παιδείας, διὰ δὲ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὁ Θεὸς μακροθυμῶν ἀνέχεται αὐτοῦ. Μὴ οὖν ἐξαπατάτω ἑαυτὸν ὁ τοιοῦτος καὶ ἐπιλανθανέσθω τῆς τάξεως τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ καὶ λεγέτω ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεόν, παιδευθήσεται γάρ, διότι οὐδαμοῦ τὸ τῆς πίστεως ἔργον κέκτηται, μηδὲ τανυέτω τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐν τῇ ἀργίᾳ καὶ λεγέτω, ὅτι πιστεύω τῷ Θεῷ ἐπιχορηγῆσαι μοι τὰ πρὸς τὴν χρείαν, ὡς ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Θεοῦ πολιτευόμενος ἢ ἀφρόνως ῥιπτέτω ἑαυτὸν ἐν φρέατι, μηδαμοῦ σχὼν τὸν Θεὸν κατ' ἐνθύμησιν, τὰ νῦν δὲ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν ἐρεῖ, ἐλπιῶ ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς με ῥύσεται. Μὴ πλανῶ, ὦ ἄφρων. Προηγούμενος ἐστὶν ὁ διὰ τὸν Θεὸν κόπος καὶ ὁ ἱδρὼς ὁ ἐν τῇ γεωργίᾳ αὐτοῦ τῆς εἰς αὐτὸν ἐλπίδος. Εἰ πιστεύεις τῷ Θεῷ, καλῶς ποιεῖς, ἀλλ' ἡ πίστις καὶ ἔργων δέεται, καὶ ἡ εἰς Θεὸν ἐλπὶς ἐκ τῆς εἰς τὰς ἀρετὰς κακοπαθείας φαίνεται. Πιστεύεις, ὅτι ὁ Θεὸς προνοεῖται τῶν κτισμάτων αὐτοῦ καὶ δυνατὸς ἐστὶν εἰς πάντα; Ἀλλὰ τῇ πίστει σου ἐπακολουθείτω καὶ ἡ πρέπουσα ἐργασία, καὶ τότε σοῦ ἐπακούσεται. Μὴ θέλε κρατεῖν ἀνέμους εἷς τὴν σὴν δράκα, πίστιν φημὶ χωρὶς ἔργων.

Πολλάκις τὶς ἀγνοῶν, διεισδύει ὁδὸν ἔχουσαν θηρίον πονηρὸν ἢ φονικοὺς τινας ἢ τὶ παραπλήσιον. Καὶ αὕτη ἐστὶ κοινῇ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, τὸ ῥύσασθαι ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπηρείας ἢ τὸ ἐμποδίσαι ἐκ τοῦ ὁρμήματος διὰ τινὰς αἰτίας, ἕως ἂν παρέλθῃ τὸ πονηρὸν θηρίον ἢ ὑπαντῆσαι τινὰ καὶ ὑποστρέψαι αὐτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ. Καὶ πάλιν ἐνίοτε εὑρίσκεται ὄφις πονηρὸς ἐν τῇ ὁδῷ κατακείμενος καὶ μὴ θεωρούμενος, καὶ μὴ βουλόμενος ὁ Θεὸς παραδοῦναι τὸν ἄνθρωπον τούτῳ τῷ πειρασμῷ ἐξαίφνης ποιεῖ τὸν ὄφιν συρήσαι καὶ τοῦ τόπου ἀπελθεῖν ἢ ἕρπειν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, κἀκεῖνος ἰδὼν παραφυλάττεται καὶ ῥύεται ἐξ αὐτοῦ, καίπερ μὴ ὢν ἄξιος διὰ τὰς ἁμαρτίας τὰς ἀφανεῖς, ἃς μόνος αὐτὸς ἐπίσταται· ἐξαιρεῖται δὲ ὅμως αὐτὸν ὁ Θεὸς διὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ πάλιν συμβαίνει πολλάκις οἶκον ἢ τοῖχον ἢ λίθον πίπτειν καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου τόπου ὀλισθαίνειν μετὰ ῥοίζου, καὶ τινὰς εὑρίσκεσθαι ἐκεῖ καθημένους, καὶ φιλανθρώπως ἐντέλλεται ἀγγέλῳ ὁ Θεὸς κατέχειν καὶ κρατεῖν ἄπτωτον τὸν τόπον, ἕως ἂν ἀναστῶσιν ἐκεῖθεν, ἢ καὶ διὰ τινὰς αἰτίας ἐξάγει αὐτούς, ὥστε μηδένα εὑρεθῆναι ὑποκάτω. Ἅμα δὲ τὸ ἐξελθεῖν αὐτούς, παραυτίκα ἐᾷ πεσεῖν. Ἐὰν δὲ καὶ συμβῇ τινὰ κατενεχθῆναι, ποιεῖ μηδαμοῦ βλαβῆναί ἐν τούτῳ γὰρ βούλεται δεῖξαι τὸ ἄπειρον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς κοινῆς καὶ καθολικῆς προνοίας τὸν Θεοῦ, ὁ δὲ δίκαιος, ταύτην ἔχει ἀχώριστον. Τοὺς μὲν γὰρ λοιποὺς ἀνθρώπους διακριτικῶς ἐκέλευσεν ὁ Θεὸς διοικεῖν τὰ κατ' αὐτοὺς καὶ συγκεράσαι τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ τὴν γνῶσιν, ἀλλ' ὁ δίκαιος διὰ ταύτης τῆς γνώσεως διοικῆσαι τὰ κατ' αὐτὸν οὐ δέεται. Διότι ἐκτήσατο ἀντὶ ταύτης τῆς γνώσεως τὴν πίστιν, δι' ἧς «*καθελεῖ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ*». Καὶ ἀπὸ τίνος τῶν ἀπηριθμημένων οὐ φοβηθήσεται, καθὼς γέγραπται, ἅτι δίκαιος ὡς λέων πέποιθε, κατὰ παντὸς τολμῶν διὰ τῆς πίστεως, οὐχ ὡς πειράζων τὸν Κύριον, ἀλλ' ὡς καθορῶν αὐτόν, ὥσπερ τις καθωπλισμένος καὶ ἐνδεδυμένος τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος δύναμιν. Καὶ καθ' ὅσον διηνεκῆ ἔχει τὴν φροντίδα μετὰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τοσοῦτον καὶ ὁ Θεὸς ἐρεῖ περὶ αὐτοῦ, «*μέτ' αὐτοῦ εἰμὶ ἐν θλίψει, ἐξελοῦμαι αὐτὸν καὶ δοξάζω αὐτόν, μακρότητος ἡμερῶν ἐμπλήσω αὐτόν*», καὶ δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριον μου.

Ὁ μέντοι χαῦνος καὶ ῥάθυμος εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ ταύτην τὴν ἐλπίδα ἔχειν οὐ δύναται, ἀλλ' ὁ διηνεκῶς ἐμμένων τῷ Θεῷ ἐν πᾶσι καὶ προσεγγίζων αὐτῷ διὰ τῆς καλλονῆς τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ ἐκτείνων τὸ βλέμμα τῆς καρδίας αὐτοῦ πρὸς τὴν χάριν αὐτοῦ ἀδιαλείπτως, ὡς ἔφησεν ὁ θεῖος Δαβίδ, «*ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν με ἐπὶ τὸν Θεὸν μου*».

Ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ’ - Περὶ ἀγάπης Θεοῦ καὶ ἀποταγῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀναπαύσεως

Ψυχὴ τὸν Θεὸν ἀγαπῶσα, ἐν τῷ Θεῷ καὶ μόνῳ τὴν ἀνάπαυσιν κέκτηται. Προκατάλαβε λύειν πάντα σύνδεσμον ἐξωτικὸν ἀπὸ σεαυτοῦ, καὶ τότε δυνήσῃ συνδεθῆναι τῇ καρδίᾳ τῷ Θεῷ προηγεῖται γὰρ τοῦ συνδεθῆναι τῷ Θεῷ, τὸ λυθῆναι τῆς ὕλης. Ἡ τοῦ ἄρτου βρῶσις μετὰ τὸ ἀπαγαλακτισθήναι δίδοται τῷ βρέφει. Καὶ ἄνθρωπος ὁ βουλόμενος ἐν τοῖς θείοις πλατυνθῆναι, πρότερον θέλει ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου ἀποξενῶσαι, ὥσπερ νήπιον ἀπὸ τῶν μητρικῶν ἀγκαλῶν καὶ μαστῶν ἡ σωματικὴ γὰρ ἐργασία προηγεῖται τῆς ψυχικῆς, ὥσπερ ὁ χοῦς τῆς ἐμπνευσθείσης τῷ Ἀδὰμ ψυχῆς. Ὁ μὴ κτησάμενος τὴν σωματικὴν ἐργασίαν, οὐδὲ τὴν ψυχικὴν ἔχειν δύναται. Διότι αὕτη ἐξ ἐκείνης γεννᾶται, ὥσπερ ὁ στάχυς ἐκ τοῦ γυμνοῦ κόκκου τοῦ σίτου, καὶ ὁ μὴ ἔχων τὴν ψυχικὴν ἐργασίαν, ἐστέρηται τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων.

Οὐ συγκρίνονται οἱ πόνοι, οἱ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τοῦ παρόντος αἰῶνος, τῇ ἡτοιμασμένῃ τρυφῇ τοῖς κακοπαθοῦσιν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς. Ὥσπερ ἕπεται τοῖς ἐν δάκρυσι σπείρουσι τὰ δράγματα τῆς ἀγαλλιάσεως, οὕτως ἀκολουθεῖ χαρὰ τῇ διὰ Θεὸν κακοπαθείᾳ. Ὁ ἄρτος ὁ ἐξ ἱδρώτων ἀνυσθεὶς ἡδὺς φαίνεται τῷ γεωργῷ, καὶ αἱ διὰ δικαιοσύνην ἐργασίαι τῇ δεξαμένῃ καρδίᾳ τὴν γνῶσιν τοῦ Χριστοῦ. Ὑπόμεινον τὴν ἐξουδένωσιν καὶ τὴν ταπείνωσιν χρηστῷ θελήματι, ἵνα σχῇς παῤῥησίαν πρὸς τὸν Θεόν. Πάντα λόγον σκληρὸν ὑπομένων ἄνθρωπος ἐν γνώσει, ἄνευ προηγησαμένης ἀνομίας ὑπ’ αὐτοῦ εἰς τὸν λαλήσαντα, στέφανον μὲν ἀκάνθινον ἐπιτίθησι τότε τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ, μακάριος δὲ ἐστίν, ὅτι ἐν καιρῷ, ᾧ οὐκ οἶδεν, ἀφθάρτως στεφανοῦται.

Ὁ φεύγων τὴν κενὴν δόξαν ἐν γνώσει, οὗτος ᾔσθετο ἐν τῇ ψυχὴ αὐτοῦ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ὁ λέγων ὅτι καταλέλοιπε τὸν κόσμον καὶ μαχόμενος τοῖς ἀνθρώποις ἕνεκεν χρείας τινός, ἵνα μὴ λείψῃ αὐτῷ τὶ τῆς ἀναπαύσεως αὐτόν, οὗτος τυφλὸς τελείως ἐστί. Διότι τὸ μὲν σῶμα ἑκουσίως ὁλόκληρον κατέλιπε, περὶ ἑνὸς δὲ μέλους αὐτοῦ πολεμεῖ καὶ μάχεται. Ὁ φεύγων τοῦ παρόντος βίου τὴν ἀνάπαυσιν, τούτου ὁ νοῦς κατεσκόπευσε τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ὁ δὲ συνδεδεμένος τῇ φιλοκτημοσύνῃ, δοῦλος τῶν παθῶν πέφυκε. Μὴ νομίσῃς, ὅτι τοῦ χρυσίου καὶ τοῦ ἀργυρίου ἡ κτῆσις μόνῃ φιλοκτημοσύνη ἐστίν, ἀλλ’ ἅπαν ὁτιοῦν, ἐν ᾧ αὐτὸ σοῦ τὸ θέλημα κρέμαται. Μὴ ἐπαινέσῃς τὸν σωματικῶς μὲν κακοπαθοῦντα, λελυμένον δὲ τὰς αἰσθήσεις λέγω δὴ τὴν ἀκοὴν καὶ τὸ κεχηνὸς στόμα καὶ ἀκρατὲς καὶ τοὺς ρεμβώδεις ὀφθαλμούς. Ὅταν τῇ ψυχῇ σου ὅρους βάλλης τοῦ δι’ ἐλέους οἰκονομηθῆναι σαυτόν, ἔθιζε τὴν ψυχὴν σου μὴ ζητεῖν τὸ δικαίωμα ἐν ἑτέροις πράγμασιν, ἵνα μὴ εὑρεθῇς τῇ μὲν μιᾷ χειρὶ ἐργαζόμενος, τῇ δὲ ἑτέρᾳ σκορπίζων. Ἐκεῖ μὲν γὰρ χρεία κηδεμονίας, ἐνταῦθα δὲ πλατυσμοῦ καρδίας. Γίνωσκε δέ, ὅτι τὸ ἀφιέναι τοῖς ὀφειλέταις τὰ ἁμαρτήματα ἐκ τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης ἐστί. Τότε ὄψει τὴν γαλήνην μετὰ λαμπρότητος πανταχόθεν ἐν τῷ νῷ σου. Ὅταν ὑπεραναβῇς τὴν ὁδὸν τῆς

δικαιοσύνης, τότε προσκολληθήση τῇ ἐλευθερίᾳ ἐν παντὶ πράγματι.

Τὶς τῶν ἁγίων ἐλάλησε περὶ τοῦτον, λέγων, ὅτι «*Ὁ ἐλεήμων, ἐὰν μὴ γένηται δίκαιος, τυφλὸς ἐστί*», λέγω δὴ ἐξ ὧν αὐτὸν ἤνυσεν ἰδίοις πόνοις καὶ μόχθοις δοῦναι ἑτέρῳ, καὶ μὴ ἐκ τῶν ἀνυσθέντων διὰ ψεύδους καὶ ἀδικίας καὶ μηχανημάτων. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἑτέρῳ τόπῳ ἔφη· «*Εἰ βούλει σπεῖραι ἐν τοῖς πτωχοῖς, ἐκ τῶν οἰκείων σπεῖρον εἰ δὲ ἀπὸ τῶν ἀλλότριων σπεῖραι βουληθῇς, γίνωσκε ὅτι πικρότερον ἐστὶ τῶν ζιζανίων*». Ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι, ἐὰν μὴ γένηται ὁ ἐλεήμων ὑπεράνωθεν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, οὐκ ἐστὶν ἐλεήμων, τουτέστιν οὐ μόνον ὁ ἐκ τῶν οἰκείων ἐλεῶν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ μετὰ χαρᾶς ὑπομένων τὴν ἀδικίαν ὑπὸ τῶν ἑτέρων καὶ ἐλεῶν αὐτούς. Ὅταν δὲ νικήσῃ τὴν δικαιοσύνην τῇ ἐλεημοσύνῃ, τότε στεφανοῦται, οὐ τοῖς στεφάνοις τῶν δικαίων τοῖς ἐν τῷ νόμῳ, ἀλλὰ τοῖς τῶν τελείων, τοῖς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. Τὸ γὰρ διδόναι τινὰ τοῖς πτωχοῖς ἐκ τῶν οἰκείων καὶ γυμνὸν ἐνδύειν καὶ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν καὶ μὴ ἀδικεῖν μηδὲ ψεύδεσθαι, ταῦτα καὶ ὁ παλαιὸς νόμος προηγόρευσεν, ἡ δὲ τελειότης τῆς οἰκονομίας τοῦ Εὐαγγελίου οὕτω κελεύει «*τῷ αἴροντι τὰ σά, μὴ ἀπαιτεῖ, καὶ παντὶ τῷ αἰτοῦντι σε δίδου*».

Καὶ οὐ μόνον τὴν ἀδικίαν τῶν πραγμάτων καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἔξωθεν δεῖ ὑπομένειν μετὰ χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν τιθέναι ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ. Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ ἐλεήμων, καὶ οὐχ ὁ διὰ δόσεως μόνον ἐλεῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ὅστις ἐὰν ἀκούσῃ ἢ θεάσηται τι λυποῦν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἐκκαῇ τὴν καρδίαν, καὶ οὗτος ἀληθῶς ἐλεήμων. Ὡσαύτως καὶ ὅστις ἐὰν ῥαπισθῇ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ μὴ ἀναιδευθή ἀντιφθέγξασθαι καὶ λυπῆσαι αὐτοῦ τὴν καρδίαν.

Τίμησον τὴν ἐργασίαν τῆς ἀγρυπνίας, ἵνα εὕρῃς παράκλησιν ἐγγίζουσαν τῇ ψυχῇ σου. Ἐπίμεινον ἀναγινώσκων ἐν ἡσυχίᾳ, ἵνα ὁδηγηθῇ ὁ νοῦς σου πρὸς τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ διαπαντός. Ἀγάπησον ἐν ὑπομονῇ τὴν πτωχείαν, ἵνα συναχθῇ ὁ νοῦς σου ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ. Μίσησον τὸν πλατυσμόν, ἵνα διαφυλάξῃς τοὺς διαλογισμοὺς σου ἀταράχους. Σύστειλον σεαυτὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν καὶ φρόντισον μόνης τῆς ψυχῆς σου, ἵνα σώσῃς αὐτὴν ἐκ τοῦ διασκορπισμοῦ τῆς ἐνδοτάτης γαλήνης ἀγάπησον τὴν σωφροσύνην, ἵνα μὴ καταισχυνθῇς ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Κτῆσαι καθαρότητα ἐν τοῖς ἔργοις σου, ἵνα ἐξαστράψῃ σου ἡ ψυχὴ ἐν τῇ προσευχῇ σου καὶ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ θανάτου ἐξαφθῇ ἡ χαρὰ ἐν τῇ διανοίᾳ σου. Παραφυλάττου ἐκ τῶν μικρῶν, ἵνα μὴ ἐμπέσῃς εἰς τὰ μεγάλα. Μὴ ὀκλάσῃς ἐν τῇ ἐργασίᾳ σου, ἵνα μὴ καταισχυνθῇς, ὅταν στῇς ἐν μέσῳ τῶν ἑταίρων σου. Καὶ μὴ εὑρέθης ἄνευ ἐφοδίων, ἵνα μὴ σε μόνον ἐν μέσῳ τῆς ὁδοῦ καταλείψωσιν. Ἐν γνώσει διεξάγαγε τὰ ἔργα σου, ἵνα μὴ καταλειφθῇς ἀπὸ ὅλου τοῦ δρόμου σου. Κτῆσαι ἐλευθερίαν ἐν τῇ ἀναστροφῇ σου, ἵνα τῆς ζάλης ἐλευθερωθής. Μὴ δέσμευσης τὴν σὴν ἐλευθερίαν ἐν ταῖς αἰτίαις τῆς τροφῆς, ἵνα μὴ δοῦλος τῶν δούλων γένῃ. Ἀγάπησον τὰ πενιχρὰ ἱμάτια ἐν ἐνδύμασι σου, ἵνα ἐξουδενώσῃς τὰς ἐπιφυούσας σοι ἐνθυμήσεις, λέγω δὴ τὴν τῆς καρδίας ὑψηλοφροσύνην. Ὁ γὰρ τὴν στιλπνότητα ἀγαπῶν, οὐ δύναται κτήσασθαι ταπεινὰς

ἐνθυμήσεις. Διότι ἡ καρδία ἔσωθεν ὁμοίως τοῖς ἐξωτέροις σχήμασιν ἐνδιατυποῦται.

Τὶς ἀγαπῶν τὰς φλυαρίας δύναται κτήσασθαι καθαρὰν διάνοιαν; Τίς, προσποιούμενος θηρεῦσαι τὴν παρὰ ἀνθρώπων δόξαν, δύναται κτήσασθαι χθαμαλοὺς λογισμούς; Ἢ τὶς ἀκόλαστος ὢν καὶ διακεχυμένος τοῖς μέλεσι δύναται γενέσθαι καθαρὸς τὴν διανοίαν καὶ ταπεινὸς τὴν καρδίαν; Ὅταν μὲν γὰρ ὁ νοῦς ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων ἀνθέλκηται, τότε μέτ' αὐτῶν τὴν τῶν θηρίων τροφὴν ἔδεται ἡνίκα δὲ αἱ αἰσθήσεις ὑπὸ τοῦ νοὸς ἑλκυσθῶσι, τηνικαῦτα μέτ' αὐτοῦ τῆς τῶν ἀγγέλων τροφῆς μεταλαμβάνουσα

Τῇ μὲν ταπεινοφροσύνῃ ἕπεται ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ συστολή, ἡ δὲ κενοδοξία ὑπηρέτης μὲν ἐστὶ τῆς πορνείας, ἔργον δὲ τῆς ὑπερηφανίας. Ἡ ταπεινοφροσύνη διὰ τὴν διηνεκῆ αὐτῆς συστολὴν εἰς τὴν θεωρίαν ἀπαντᾷ, κοσμεῖ δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἐν τῇ σωφροσύνῃ, ἡ δὲ κενοδοξία βίᾳ τὴν διηνεκῆ ταραχὴν καὶ φύρσιν τῶν ἐνθυμήσεων αὐτῆς ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν πραγμάτων συνάγει θησαυροὺς ἐναγεῖς καὶ μολύνει τὴν καρδίαν καὶ αὕτη πάλιν, τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων ἀκολάστῳ θεωρίᾳ καθορᾷ καὶ τὸν νοῦν ἐνασχολεῖ ἐν αἰσχραῖς φαντασίαις. Ἡ μέντοι ταπεινοφροσύνη διὰ τῆς θεωρίας πνευματικῶς συστέλλεται καὶ κινεῖ τὸν κτησάμενον αὐτὴν πρὸς δοξολογίαν.

Μὴ συγκρίνῃς τοὺς ποιοῦντας τὰ σημεῖα καὶ τέρατα καὶ δυνάμεις ἐν τῷ κοσμῷ τοῖς ἡσυχάζουσιν ἐν γνώσει. Ἀγάπησον τὴν ἀργίαν τῆς ἡσυχίας ὑπὲρ τὸ ἐμπλῆσαι πεινῶντας ἐν κοσμῷ καὶ ἐπιστρέψαι πολλὰ ἔθνη εἰς προσκύνησιν τοῦ Θεοῦ κρεῖσσον γὰρ σοι σεαυτὸν λῦσαι τοῦ συνδέσμου τῆς ἁμαρτίας, ἢ ἐλευθερῶσαι δούλους ἐκ δουλείας. Βέλτιον σοι εἰρηνεῦσαι μετὰ τῆς ψυχῆς σου ἐν ὁμονοίᾳ τῆς ἐν σοὶ τριάδος, λέγω δὴ σώματος καὶ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἢ εἰρηνεύειν τῇ διδαχῇ σου τοὺς διεστῶτας. Γρηγόριος γὰρ φησὶ «*Καλὸν ἐστὶ τὸ διὰ Θεὸν θεολογῆσαι, κρεῖσσον δὲ τούτου τὸ καθάραι ἑαυτὸν τίνα τῷ Θεῷ. Κρεῖσσον σοι βραδύγλωσσον εἶναι γνωστικῷ ὄντι καὶ πεπειραμένῳ, ὑπὲρ τὸ βρύειν ἐν ὀξύτητι του νοὸς σου ποταμηδὸν τὴν διδασκαλίαν. Συμφέρει σοι μεριμνᾶν ἀναστῆσαι τὸ πεπτωκὸς τῆς ψυχῆς σου ἀπὸ τῶν παθῶν διὰ τῆς ἐν τοῖς θείοις κινήσεως τῶν ἐνθυμήσεων σοῦ, ἢ τὸ ἀναστῆσαι τοὺς τεθνεῶτας*».

Πολλοὶ δυνάμεις ἐπετέλεσαν καὶ νεκροὺς ἀνέστησαν καὶ ἐμόχθησαν τοῦ ἐπιστρέψαι πεπλανημένους καὶ ἐποίησαν θαύματα μεγάλα, καὶ διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν πολλοὶ ὡδηγήθησαν πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοί, οἱ ἄλλους ζωοποιήσαντες, πεπτώκασιν εἰς μιαρὰ πάθη καὶ βδελυκτά, καὶ ἑαυτοὺς ἐθανάτωσαν καὶ σκάνδαλον τοῖς πολλοῖς ἐγένοντο ἐν τῇ φανερωθείσῃ ὕπ' αὐτῶν πράξει. Διότι ἀκμὴν ἐν ἀῤῥωστίᾳ ἦσαν ψυχῆς καὶ οὐκ ἐφρόντισαν περὶ τῆς ὑγείας τῶν ψυχῶν αὐτῶν, ἀλλὰ δεδώκασιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου τούτου τοῦ ἰάσασθαι τὰς ψυχὰς τῶν ἄλλων, ἔτι ὄντες αὐτοὶ ἄῤῥωστοι, καὶ ἀπώλεσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ, καθ' ὃν τρόπον ἔφην. Ἡ γὰρ ἀσθένεια τῶν αἰσθήσεων οὐκ ἠδύνατο συναντῆσαι τῇ φλογὶ τῶν πραγμάτων τῶν ἐχόντων συνήθειαν ἐξαγριοῦν τὸ δυσχερὲς τῶν παθῶν, οὔτε μὴ ἀντισχεῖν. Ἔτι γὰρ ἐδέοντο παραφυλακῆς, λέγω δὴ τοῦ μὴ ἰδεῖν γυναῖκας ὅλως καὶ τοῦ

ἀναπαύεσθαι καὶ κτήσασθαι ἀργύριον καὶ πράγματα καὶ ἄρχειν ἑτέρων καὶ ἐπαρθῆναι κατὰ τίνων.

Κάλλιον ὑποπτευθῆναί σε ἀγροῖκον, διὰ τὸ μικρὸν τῆς γνώσεως σου πρὸς ἀντιλογίαν, καὶ μὴ ἀπὸ τῶν σοφῶν διὰ τὴν ἀναίδειαν. Πτώχευσον διὰ τὴν ταπείνωσιν καὶ μὴ γίνου πλούσιος τὴν ἀναίδειαν. Ἔλεγξον τῇ δυνάμει τῶν ἀρετῶν σου τοὺς ἀντιδογματίζοντας σοι, καὶ μὴ τῇ πιθανολογίᾳ τῶν λόγων σου, καὶ τῇ πραύτητι καὶ τῇ γαλήνῃ τῶν σῶν χειλέων ἐπιστόμησον καὶ κατασίγησον τῶν ἀπειθῶν τὴν ἀναίδειαν. Ἔλεγξον τοὺς ἀκολάστους τῇ εὐγενείᾳ τῆς ἀναστροφῆς σου καὶ τοὺς κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἀναίσχυντους, τῇ ἐποχῇ τῶν ὀμμάτων σοῦ.

Ξένον σεαυτὸν ἴσθι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ὅπου ἂν εἰσέλθῃς, ἵνα δυνηθῇς ῥυσθῆναι ἐκ τῆς ζημίας τῆς τικτομένης ἐκ τῆς παῤῥησίας. Ἐν παντὶ καιρῷ νόμιζε σεαυτὸν μηδὲν εἰδέναι, ἵνα φυγῆς τὴν μέμψιν τὴν ἐπιγινομένην ἐξ ὑποψίας τοῦ βούλεσθαι συνιστάνειν θατέρου τὴν γνώμην. Ἐπίμεινον ἀεὶ εὐλογῶν τῷ στόματι καὶ οὐ μὴ λοιδορηθής. Ἡ γὰρ λοιδορίᾳ, λοιδορίαν γεννᾷ, καὶ ἡ εὐλογία, εὐλογίαν. Ἐν παντὶ πράγματι νόμιζε σεαυτὸν ἐνδεῆ εἶναι διδαχῆς καὶ ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ σοῦ σοφὸς εὑρεθήσῃ. Μὴ παραδῷς τινι ὅπερ οὔπω κατέλαβες, ἵνα μὴ καταισχυνθῇς καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῆς σῆς διαγωγῆς ἀποκαλυφθῇ σου τὸ ψευδός. Ἐὰν δὲ λαλήσῃς τινὶ τι τῶν ὀφειλομένων, ἐν τάξει μανθάνοντος λάλησον καὶ μὴ μετὰ αὐθεντίας καὶ ἀναιδείας. Καὶ προκατάλαβε κατακρίνων σεαυτὸν καὶ δεικνύων ὅτι ὑποδεέστερος αὐτοῦ εἶ, ἵνα δείξῃς τοῖς ἀκούουσι τὴν τάξιν τῆς ταπεινώσεως, καὶ κίνησης αὐτοὺς τοῦ ἀκοῦσαι τῶν σῶν ῥημάτων καὶ δραμεῖν πρὸς τὴν ἐργασίαν, καὶ γίνῃ τίμιος ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν. Εἰ τι δύνασαι ἐν τοῖς τοιούτοις πράγμασι μετὰ δακρύων λάλησον, ἵνα καὶ σαυτὸν ὠφελήσῃς καὶ τοὺς ἀκούοντας σου, καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ μετὰ σοῦ.

Εἰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ κατέλαβες καὶ κατηξιώθης ἐντρυφῆσαι ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ὁρωμένων κτισμάτων, ἥτις ἐστὶ πρώτη τάξις τῆς γνώσεως, ἑτοίμασον σεαυτὸν καὶ καθοπλίσθητι πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας. Χωρὶς δὲ ὅπλων μὴ στῇς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἵνα μὴ ταχέως ἀποθάνῃς ἀπὸ τῶν ἐνεδρευόντων καὶ πλανώντων σε. Ἔστωσαν δὲ σοι ὅπλα τὰ δάκρυα καὶ ἡ ἐνδελεχὴς νηστεία. Καὶ παραφυλάττου μὴ ἀναγνῶναι τὰ δόγματα τῶν αἱρετικῶν. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ καθοπλίζον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ σου τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας. Ὅταν δὲ ἐμπλήσῃς σὴν γαστέρα, μὴ ἀναιδευθής ἐξερευνῆσαι τι τῶν θείων πραγμάτων καὶ νοημάτων, ἵνα μὴ μεταμεληθῇς. Σύνες δὲ ὁ σοὶ λέγω. Ἐν γαστρὶ πεπληρωμένῃ γνῶσις μυστηρίων Θεοῦ οὐκ ἔστιν.

Ἀνάγνωθι συνεχῶς καὶ ἀκορέστως ἐν ταῖς βίβλοις τῶν διδασκάλων περὶ προνοίας Θεοῦ. Διότι αὗται καθοδηγούσι τὸν νοῦν εἰς τὸ ἰδεῖν τὴν τάξιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ ἐνδυναμοῦσιν αὐτὸν ἐξ αὐτῶν καὶ κατασκευάζουσιν αὐτὸν κεκτῆσθαι νοήματα φωτολαμπή ἐκ τῆς λεπτότητος αὐτῶν καὶ ὁδεῦσαι ποιοῦσι μετὰ

καθαρότητος πρὸς κατανόησιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ. Ἀνάγνωθι καὶ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις τοῖς διατεθειμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐπίγνωσιν πάσης τῆς οἰκουμένης, ἵνα ἐφοδιασθής ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς προνοίας αὐτοῦ τῆς κατὰ πᾶσαν γενεὰν καὶ βυθισθῇ ὁ νοῦς σου εἰς τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ. Ἡ τοιαύτη δὲ ἀνάγνωσις συμβάλλεται τῷ σκοπῷ σου. Ἔστω σου ἡ ἀνάγνωσις ἐν ἠρεμίᾳ ἀπὸ πάντων καὶ γενοῦ ἐλεύθερος ἀπὸ τῆς πολλῆς μερίμνης τοῦ σώματος καὶ τῆς ταραχῆς τῶν πραγμάτων, ἵνα γεύσεως ἡδίστης ἐν τῇ ψυχῇ σου γεύσῃ διὰ γλυκείας κατανοήσεως, τῆς ὑπεράνωθεν οὔσης πάσης αἰσθήσεως, καὶ αἰσθηθή αὐτῶν ἡ ψυχὴ ἐν τῇ διαμονῇ αὐτῆς εἰς αὐτά. Μὴ ἔστωσαν οἱ λόγοι πρὸς σε τῶν δοκίμων, ὡς οἱ τῶν ἐπιπλάστων καὶ ἀπεμπολούντων τὰ θεῖα λόγια, ἵνα μὴ μείνῃς ἐν τῷ σκότει μέχρι τέλους τῆς ζωῆς σου καὶ στερηθῇς τοῦ κέρδους αὐτῶν καὶ θορυβηθῇς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολεμίου ὡς πεφυρμένος καὶ εἰς βόθρον ἐμπέσῃς τρόπῳ δῆθεν χρηστότητος.

Τοῦτο τὸ σημεῖον ἔστω σοι ἐν οἷς πράγμασι βούλει ὑπεισδῦναι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν ἔνδοθεν τοῦ τόπου ἐκείνου ὅταν ἄρξηται ἡ χάρις ἀνοῖξαι τοὺς ὀφθαλμοὺς σου πρὸς τὸ αἰσθάνεσθαι τῆς θεωρίας τῶν πραγμάτων ἐν ἀληθείᾳ, τότε πάραυτα ἄρξονται οἱ ὀφθαλμοὶ σου ὀχετηδόν δάκρυα ἐκχέειν, ὥστε πολλάκις ἐκπλύνεσθαι καὶ τὰς παρειὰς τῷ πλήθει αὐτῶν, καὶ τότε ὁ πόλεμος τῶν αἰσθήσεων γαληνιᾷ καὶ ἔνδοθεν σου συστέλλεται. Ἐὰν τις σὲ διδάξῃ τὰ ἐναντία τούτων, μὴ πιστεύσῃς αὐτῷ. Χωρὶς γὰρ τῶν δακρύων μὴ ζητήσῃς ἕτερον σημεῖον φανερώτερον παρὰ τοῦ σώματος. Ἡνίκα δ’ ἂν ἀνυψώθη ὁ νοῦς ἀπὸ τῶν κτισμάτων, τότε καὶ ἀπὸ τῶν δακρύων ἐξέρχεται τὸ σῶμα καὶ ἀπὸ πάσης κινήσεως καὶ αἰσθήσεως.

Ὅταν εὕρῃς μέλι, «*συμμέτρως φάγε ἐξ αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐμπλησθεὶς ἐμέσῃς αὐτό*». Ἡ φύσις τῆς ψυχῆς πρᾶγμα ἐλαφρὸν καὶ κοῦφον πέφυκεν. Ἐνίοτε γὰρ ἁλλομένη ἐπιθυμεῖ ὑπεραναβῆναι καὶ μαθεῖν τὰ ὑπὲρ τὴν ἰδίαν φύσιν. Πολλάκις γὰρ ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Γραφῶν καὶ τῆς θεωρίας τῶν πραγμάτων καταλαμβάνει τι. Ὅταν δὲ συγχωρηθῇ καὶ συγκριθῇ τοῖς καταληφθεῖσιν ὕπ’ αὐτῆς, ὑποδεεστέρα καὶ ἥττων εὑρίσκεται κατὰ τὸ μέτρον τῆς οἰκονομίας αὐτῆς, ὅτι πρὸς ποίᾳ ἡ γνῶσις αὐτῆς εἰσῆλθεν, ὥστε ἀμφιέννυσθαι ἐν ταῖς ἐνθυμήσεσιν αὐτῆς φόβον καὶ τρόμον, καὶ πάλιν σπεύδειν αὐτὴν ὑποστρέψαι εἰς τὸ χθαμαλὸν αὐτῆς ἀπὸ τῆς δειλίας, ὡς ἀναιδευθείσαν καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτὴν νοερῶν πραγμάτων κατατολμήσασαν. Διὰ γὰρ τὸ ἐπίφοβον τῶν πραγμάτων δειλία τις αὕτη ἐγγίνεται, καὶ ἡ διάκρισις νεύει τῷ νοΐ τῆς ψυχῆς τοῦ σιγὴν ἀσκῆσαι καὶ μὴ ἀναιδευθήναι, ἵνα μὴ ἀπόλλυται, καὶ μὴ ζητῆσαι τὰ ὑπεραναβεβηκότα αὐτῆς καὶ μὴ ἐξερευνῆσαι τὰ ὄντα αὐτῆς ὑψηλότερα.

Ὅταν οὖν ἐξουσία σοι δοθῇ κατανοῆσαι, κατανόησον καὶ μὴ ἀναιδευθής κατὰ τῶν μυστηρίων, ἀλλὰ προσκύνησον καὶ δοξολόγησον καὶ μετὰ σιγῆς εὐχαρίστησον. «*Ὡς γὰρ οὐκ ἐστὶ καλὸν μέλι πολὺ φαγεῖν*» οὕτως οὐδὲ ἐξερευνῆσαι περὶ τῶν θείων λογίων, ἵνα μή, θέλοντες καθορᾶν τὰ μακρύτερα πράγματα, ἔτι μὴ καταλαβόντες αὐτὰ ἐκ τῆς τραχύτητας τῆς ὁδοῦ, ἐξασθενήσῃ ἡ ὀπτικὴ δύναμις καὶ βλάβη ἐνίοτε γὰρ ἀντὶ τῆς

ἀληθείας φαντάσματα τινὰ καθορᾶται, καὶ ὅταν ἀηδιάση ὁ νοῦς ἐκ τῆς ἀναζητήσεως, ἐπιλανθάνεται τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Καλῶς οὖν ἔφησεν ὁ σοφὸς Σολομῶν ὅτι, «*καθάπερ πόλις ἀτείχιστος, οὕτως ἄνθρωπος ἀνυπαμύνητος*». Καθάρισαν οὖν, ᾧ ἄνθρωπε, τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν καὶ ἀποσόβησον ἀπὸ σοῦ τὴν μέριμναν τῶν πραγμάτων τῶν ὄντων ἔξωθεν τῆς φύσεως σου καὶ κρέμασον κατὰ τῶν σῶν νοημάτων καὶ κινημάτων καταπέτασμα σωφροσύνης καὶ ταπεινώσεως, καὶ διὰ τούτων εὑρήσεις τὸ ὂν ἔσωθεν τῆς φύσεως σου. Τοῖς γὰρ ταπεινόφροσιν ἀποκαλύπτεται τὰ μυστήρια.

Εἰ βούλει δοῦναι τὴν σὴν ψυχὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς προσευχῆς, τῆς καθαριζούσης τὸν νοῦν, καὶ τῇ διαμονῇ εἶς τὴν ἐγρήγορσιν τῆς νυκτός, ὅπως κτήσῃ διάνοιαν φωτεινήν, μάκρυνον σεαυτὸν ἀπὸ τῆς θέας τοῦ κόσμου καὶ ἔκκοψον τὰς συντυχίας, καὶ μὴ θέλε ὑποδέχεσθαι ἐν συνηθείᾳ φίλους εἰς τὸ κελλίον σου, μηδὲ ἐν προσχήματι χρηστότητας, ἀλλὰ μόνους τοὺς σοὶ ὁμοτρόπους καὶ ὁμογνώμονας καὶ συμμύστας. Καὶ φοβοῦ τὴν φύρσιν τῆς ψυχικῆς ὁμιλίας, ἥτις εἴωθεν ἀκουσίως κινεῖσθαι. Καὶ μετὰ τὸ κοπῆναι καὶ λυθῆναι καὶ παντελῶς παυθῆναι τὴν ἐξωτικήν ὁμιλίαν, σύζευξον τῇ προσευχῇ σου τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ ὄψεταί σου ἡ ψυχὴ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας. Ὅσον γὰρ γαληνιᾷ ἡ καρδία ἀπὸ τῶν ἐξωτικῶν πραγμάτων, τοσοῦτον δύναται ὁ νοῦς δέξασθαι τὴν ἐκ τῆς κατανοήσεως τῶν νοημάτων καὶ τῶν θείων πραγμάτων κατάληψιν καὶ κατάπληξιν. Ἔθος γὰρ τῇ ψυχῇ ταχέως μεταλλάξαι συντυχίας εἰς συντυχίαν, ἐὰν ἀγωνισώμεθα ἐπιδείξασθαι μικρὰν ἐπιμέλειαν. Σχόλασον τῇ ἀναγνώσει τῶν Γραφῶν, τῇ ἐμφανιζούσῃ σοι τὴν ὁδὸν τῆς λεπτότητος τῆς θεωρίας, καὶ τοῖς βίοις τῶν ἁγίων, κἂν μὴ ἄπ᾽ ἀρχῆς ἐπαισθάνῃ τῆς γλυκύτητος διὰ τὴν ἐπισκοτίζουσαν ἐγγύτητα τῶν πραγμάτων, ἵνα μεταλλάξῃς συντυχίαν εἰς συντυχίαν. Καὶ ὅταν ἀναστῇς εἰς προσευχὴν καὶ εἰς τὸν κανόνα σου, ἀντὶ τῆς κοσμικῆς μελέτης, ἣν εἶδες καὶ ἤκουσας, εὑρεθήσῃ εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων Γραφῶν, ὧν ἀνέγνως, καὶ διὰ ταύτης ἐπιλανθάνῃ τῆς μνήμης ἐκείνων, καὶ οὕτως ἔρχεται ὁ νοῦς εἰς τὴν καθαρότητα. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ γεγραμμένον, ὅτι ἡ ψυχὴ βοηθεῖται ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως, ὅταν στῇ εἰς προσευχήν, καὶ πάλιν ἐκ τῆς προσευχῆς φωτίζεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Καὶ αὐτῇ πάλιν ἀντὶ τῆς ἐξωτερικῆς φύρσεως εὑρίσκεται ὕλη τῶν τρόπων τῆς προσευχῆς, ὥστε αὖθις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως φωτίζεσθαι τὴν ψυχὴν εἰς τὸ ἀόκνως καὶ ἀφύρτως προσεύχεσθαι πάντοτε.

Αἰσχρὸν ἐστὶ τοὺς φιλοσάρκους καὶ γαστριμάργους περὶ τῶν πνευματικῶν πραγμάτων ἐρευνῆσαι, ὥσπερ καὶ πόρνην περὶ σωφροσύνης λαλῆσαι. Σῶμα μεγάλως ἀσθενοῦν, τὰ λιπώδη τῶν βρωμάτων ἀποστρέφεται καὶ μισάττεται, καὶ νοῦς κοσμικοῖς πράγμασιν ἐνασχολούμενος, οὐ δύναται προσεγγίσαι τῇ ἐξερευνήσει τῶν θείων. Πῦρ ἐν ὑγροῖς ξύλοις οὐχ ἅπτει καὶ ἡ θεῖα θερμασίᾳ ἐν καρδίᾳ ἀγαπώσῃ τὴν ἀνάπαυσιν οὐκ ἐξάπτεται. Ἡ πόρνη οὐκ ἐμμένει τῇ φιλίᾳ πρὸς ἕνα, καὶ ἡ ψυχὴ ἡ συνδεδεμένη πράγμασι πολλοῖς οὐ διαμένει ἐν τοῖς θείοις διδάγμασιν. Ὥσπερ ὁ μὴ ἰδὼν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ τὸν ἥλιον οὐ δύναται διηγήσασθαι τινὶ τὸ φῶς αὐτοῦ ἐκ μόνης ἀκοῆς οὔτε μὴν αἰσθάνεται τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ μὴ γευσάμενος τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τῆς γλυκύτητος τῶν πνευματικῶν ἔργων.

Ἐὰν ἔχῃς τι περισσότερον τῆς ἡμερινὴς χρείας, διάδος αὐτὸ πτωχοῖς, καὶ δεῦρο μετὰ παῤῥησίας πρόσφερε τὰς προσευχὰς σοῦ τουτέστι λάλησον μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς υἱὸς μετὰ πατρός. Οὐδὲν οὕτω προσεγγίσαι τῷ Θεῷ τὴν καρδίαν δύναται, ὥσπερ ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ οὐδὲν οὕτω γαλήνην ἐμποιεῖ τῷ νῷ, ὡς ἡ ἑκούσιος πτώχεια. Κρεῖσσόν σοι ἐστὶ καλεῖσθαι παρὰ τῶν πολλῶν ἰδιώτην διὰ τὴν ἁπλότητα, καὶ μὴ σοφὸν καὶ τέλειον τὸν νοῦν διὰ τὴν δόξαν. Ἐὰν τις ἵππῳ ἐπιβεβηκὼς ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα πρὸς σὲ τοῦ λαβεῖν ἐλεημοσύνην, μὴ ἀποστρέψῃς αὐτόν, διότι πάντως ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπιδεὴς ἦν, ὡς εἷς τῶν πτωχῶν. Ὅταν δὲ δῷς, μετὰ μεγαλοψυχίας δίδου καὶ ἱλαρότητος προσώπου, καὶ πλεῖον οὐ ἐζήτησε πάρεχε αὐτῷ. «*Ἀπόστειλον, γὰρ φησί, τὸν ψωμὸν σου κατὰ πρόσωπον τοῦ πένητος, καὶ μέτ᾽ οὗ πολὺν καιρὸν εὑρήσεις τὴν ἀντίδοσιν*».

Μὴ διαχωρίσῃς πλούσιον ἀπὸ πένητος, καὶ μὴ θέλε μαθεῖν τὸν ἄξιον ἐκ τοῦ ἀναξίου, ἀλλ᾽ ἔστωσαν πρὸς σε πάντες ἄνθρωποι εἰς τὸ ἀγαθὸν ἴσοι. Τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ καὶ τοὺς ἀναξίους δυνήσῃ ἑλκύσαι εἰς τὸ ἀγαθὸν διότι ταχέως ἕλκεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τῶν σωματικῶν εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Κύριος τελώναις καὶ πόρναις ἐκοινώνει ἐν τραπέζαις καὶ οὐκ ἐχώριζε τοὺς ἀναξίους, ἵνα τῷ τρόπῳ τούτῳ ἑλκύσῃ πάντας εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν σωματικῶν προσεγγίσωσι τοῖς πνευματικοῖς. Τούτου χάριν τῷ ἀγαθῷ καὶ τῇ τιμῇ πάντας ἀνθρώπους ἴσωσον, κἂν Ἰουδαῖος γένηται ἢ ἄπιστος ἢ φονευτὴς καὶ μάλιστα ὅτι ἀδελφὸς σου ἐστὶ καὶ ἐκ τῆς φύσεως σου καὶ ἄνευ γνώσεως ἐπλανήθη ἀπὸ τῆς ἀληθείας. Ὅταν δὲ ποιήσῃς τινὶ ἀγαθόν, μὴ ἐκδέχου πάρ᾽ αὐτοῦ τὴν ἀμοιβὴν καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων τῶν πραγμάτων ἀμειφθήσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ ἡ σοι δυνατόν, μηδὲ διὰ τὴν μέλλουσαν ἀμοιβὴν τὸ ἀγαθὸν ποίει. Ἐὰν βάλῃς τῇ ψυχῇ σου τὸν ὅρον τῆς πτωχείας καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐλευθερωθὴς ἀπὸ τῶν μερίμνων καὶ ὑπεράνω τοῦ κόσμου γένῃ ἐν τῇ σῇ πτωχείᾳ, βλέπε μὴ διὰ φιλοπτωχείαν ἀγαπήσῃς τὴν κτῆσιν, ἵνα δῆθεν ποίησῃς ἐλεημοσύνην, καὶ βάλῃς τὴν ψυχὴν σοῦ εἰς τάραχον τοῦ λαβεῖν ἀπὸ τίνος καὶ δοῦναι ἑτέρῳ, καὶ ἀφανίσῃς τὴν τιμὴν σου τῇ ὑποταγῇ τῆς αἰτήσεως τῆς παρὰ ἀνθρώπων καὶ ἐκπέσῃς ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας καὶ εὐγενείας τῆς διανοίας σου ἐν τῇ μερίμνῃ τῶν βιωτικῶν. Διότι ἡ βαθμὶς σου ὑψηλοτέρα ἐστὶ τῆς βαθμίδος τῶν ἐλεημόνων. Μή, δέομαι σοῦ, μὴ ὑποταγῇς. Ἡ ἐλεημοσύνη ὁμοία ἐστὶ τῇ παιδοτροφίᾳ, ἡ δὲ ἡσυχίᾳ ἀκρότης ἐστὶ τῆς τελειώσεως. Εἰ ἔχεις κτήσεις, ἐφάπαξ ταύτας διασκόρπισον, εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, μὴ θέλε ἔχειν. Καθάρισον σου τὸ κελλίον ἀπὸ τῆς τροφῆς καὶ τῶν περισσευμάτων, διότι τοῦτο σὲ ὑπάγει πρὸς τὴν ἐγκράτειαν ἄκοντα καὶ μὴ βουλόμενον. Ἡ γὰρ σπάνις τῶν πραγμάτων διδάσκει τὸν ἄνθρωπον τὴν ἐγκράτειαν ἐπεί, ὅταν ἄδειαν λάβωμεν τῶν πραγμάτων, οὐ δυνάμεθα κατέχειν ἑαυτούς.

Οἱ τὸν ἐξωτικὸν πόλεμον νικήσαντες, ἐθάῤῥησαν ἀπὸ τοῦ ἐνδοτάτου φόβου καὶ οὐδὲν ἀναγκαστικῶς κατεπείγει αὐτούς, καὶ οὐ σαίνονται ἐν τῷ πολέμῳ, οὔτε ἄπ᾽ ἔμπροσθεν οὔτε ἐξόπισθεν. Πόλεμον δὲ λέγω τὸν ἐξεγειρόμενον κατὰ τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς ἀμελείας, οἷον, τοῦ δοῦναι καὶ λαβεῖν τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς γλώσσης, ἅτινα ἐπαγόμενα τῇ ψυχῇ τύφωσιν ἐμποιεῖ αὐτῇ, καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς τῆς ταραχῆς τῆς ἔξωθεν οὐ δύναται προσέχειν ἑαυτῇ ἐν τῷ λεληθότι πολεμῶ τῷ κινουμένῳ κατ᾽ αὐτῆς

καὶ διὰ τῆς γαλήνης νικῆσαι τοὺς ἔνδοθεν κινούμενους. Ὅταν γὰρ τὶς κλείσῃ τῆς πόλεως τὰς θύρας, τουτέστι τὰς αἰσθήσεις, τότε ἔσωθεν πολεμεῖ καὶ τοὺς ἔξωθεν τῆς πόλεως ἐνεδρεύοντας οὐ πτοεῖται.

Μακάριος ὁ γινώσκων ταῦτα καὶ μένων ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ μὴ θορυβούμενος ἐν τῷ πλήθει τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἀλλὰ πάσας τὰς σωματικὰς πράξεις μεταστρέψας εἰς τὸν κόπον τῆς προσευχῆς καὶ πιστεύσας ὅτι, ὅσον μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐργάζεται καὶ ἔχει τὴν μέριμναν εἰς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας, οὐ μὴ λείψῃ αὐτῷ τὶ τῶν πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν καθότι δι' αὐτὸν ἀπέχεται τοῦ περισπασμοῦ καὶ τοῦ ἔργου. Ἐὰν δὲ τις μὴ ὑπομείνῃ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἄνευ τοῦ ἐργόχειρου, ἐργαζέσθω, χρώμενος μὲν αὐτῷ ὡς βοηθῷ, μὴ πλεονεκτῶν δὲ διὰ τὸ κέρδος. Καὶ τοῦτο μὲν τοῖς ἀσθενέσι τέθειται, τοῖς δὲ τελειοτέροις ταραχῶδες πέφυκε. Τοῖς γὰρ πτωχοῖς καὶ ῥαθύμοις οἱ Πατέρες τὸ ἐργάζεσθαι ἐξέθεντο, καὶ οὒχ ὡς πρᾶγμα ἐπάναγκες.

Ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς κατανύσσει τὴν καρδίαν σου ἔσωθεν, δίδου σεαυτὸν ἀδιαλείπτως μετανοίαις καὶ γονυκλισίαις, καὶ μὴ ἐάσῃς τὴν καρδίαν σου μεριμνῆσαι τίνος, ἐν τῷ ἄρξασθαι τοὺς δαίμονας πείθειν σε ἐν ἄλλοις ἀσχολεῖσθαι, καὶ τότε ἴδε καὶ θαύμασον, τὶ σοι μέλλει ἐκ τούτου τίκτεσθαι. Οὐδὲν ἕτερον τῶν πραγμάτων μεῖζον ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς ἀγῶσι καὶ ἐπιπονώτερον, ὡς τοῖς δαίμοσιν ἐπίφθονον, τοῦ ῥίψαι τινὰ ἑαυτὸν ἔμπροσθεν τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ δέεσθαι νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ γενέσθαι δεδεμένον εἰς τοὐπίσω τὰς χεῖρας. Βούλει μὴ ψυχρανθήναι σου τὴν θέρμην καὶ μὴ πτωχεῦσαι ἀπὸ τῶν δακρύων. Ἐν τούτοις διοίκησον σεαυτὸν καὶ μακάριος εἰ, ὦ ἄνθρωπε, ἐὰν φροντίσῃς τῶν λεγομένων σοι νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ μηδὲν ἕτερον αὐτῶν ζήτησης. Τότε γὰρ ἀνατελεῖ σοι τὸ φῶς ἔνδοθεν καὶ ἡ δικαιοσύνη σου ταχέως ἐπιλάμψει καὶ γενήσῃ ὡς παράδεισος ἠνθισμένος καὶ ὡς πηγὴ ὕδατος ἀνελλιποῦς.

Βλέπε ὁποία ἀγαθὰ τίκτεται τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τοῦ ἀγῶνος. Πολλάκις εὑρίσκεται ὁ ἄνθρωπος κεκυφὼς ἔπι γόνασιν ἐν προσευχαῖς καὶ τὰς χεῖρας τεταμένας ἔχων εἷς οὐρανοὺς καὶ ἀτενίζων τῷ προσώπῳ εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ συνάγων πάσας τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν τῇ προσευχῇ, καὶ ἐν ὅσῳ ἄνθρωπος δέεται τοῦ Θεοῦ μετὰ δακρύων καὶ κατανύξεως, ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ εὐθέως ἐξαίφνης κινεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ πηγὴ βρύουσα ἡδονὴν καὶ διαλύονται τὰ μέλη αὐτοῦ καὶ συγκαλύπτονται αὐτοῦ οἳ ὀφθαλμοὶ καὶ νεύει μὲν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἷς τὴν γῆν, αἳ δὲ ἐνθυμήσεις αὐτοῦ ἐναλλάσσονται, ὥστε μὴ δύνασθαι ποιῆσαι μετανοίας ἐξ ἐναντίας τῆς χαρᾶς, τῆς κινούμενης ἐν ὅλῳ τῷ σώματι αὐτοῦ. Πρόσεχε οὖν, ἄνθρωπε, οἷς ἀναγινώσκεις. Ἐὰν γὰρ μὴ ἀγωνίσῃ, οὐ μὴ εὕρῃς, καὶ ἐὰν μὴ κρούσης μετὰ θερμότητας καὶ ἐπαγρυπνήσης τῇ θύρᾳ διηνεκῶς, οὐ μὴ εἰσακουσθῇς.

Τὶς ἀκούων ταῦτα ἐπιθυμήσει τῆς ἐξωτικῆς δικαιοσύνης, ἢ ὁ μὴ δυνάμενος ὑπομεῖναι ἐν τῇ ἡσυχίᾳ; Ἀλλ' ὅμως, ἐὰν τὶς μὴ δυνηθῇ ταύτην ἐξασκῆσαι (διότι χάρις τοῦ Θεοῦ ἐστὶ τὸ εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἔσωθεν τῆς θύρας), μὴ ἐγκαταλειφθῇ τῆς ἑτέρας ὁδοῦ, ἵνα μὴ

ἄμοιρος γένηται τῶν δύο ὁδῶν τῆς ζωῆς.

Ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἔξω ἄνθρωπος ἀπὸ πάντων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, οὐ μόνον ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πάσης σωματικῆς ἐργασίας, ὁμοίως καὶ ὁ ἔσω ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν πονηρῶν διανοιῶν καὶ ἐξασθένηση ἡ φυσικὴ κίνησις τοῦ σώματος, τοῦ μὴ κινῆσαι ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν γλυκύτητα τῆς ἁμαρτίας, ἡ γλυκύτης τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ οὐ μὴ κινηθῇ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ οὐ μὴ ἁγνισθῇ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ καὶ τὰ θεῖα νοήματα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ οὐ μὴ εἰσέλθῃ, οὐδ’ οὐ μὴ αἰσθανθή, οὐδ’ οὐ μὴ θεαθῇ. Καὶ ἕως ἂν κατάργηση ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὴν μέριμναν τῶν βιωτικῶν, χωρὶς τῆς ἀναγκαίας χρείας τῆς φύσεως, καὶ ἐάσῃ τὸν Θεὸν φροντίσαι τούτων, ἡ πνευματικῇ μέθῃ ἐν αὐτῷ οὐ μὴ κινηθῇ καὶ τῆς παραπληξίας ἐκείνης, ὑφ’ ἧς ὁ Ἀπόστολος παρεκαλεῖτο, οὐ μὴ αἰσθηθή.

Ταῦτα δὲ εἶπον, οὐκ ἐκκόπτων τὴν ἐλπίδα ὡς ὅτι, ἐὰν μὴ τὶς φθάσῃ τὴν ἀκρότητα τῆς τελειότητος, οὐ μὴ καταξιωθῇ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ μὴ ὑπαντήσῃ αὐτῷ παράκλησις. Ἐν ἀληθείᾳ γὰρ ὅταν ἐκφαυλίσῃ τὶς τὰ ἄτοπα καὶ μακρυνθῇ ἄπ’ αὐτῶν τελείως καὶ προσδράμῃ τοῖς ἀγαθοῖς, ἐν ὀλίγῳ καιρῷ αἰσθάνεται τῆς βοηθείας. Ἐὰν δὲ καὶ ἐπαγωνίσηται μικρόν, εὑρήσει παράκλησιν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ καὶ τεύξεται τῆς τῶν πταισμάτων ἀφέσεως καὶ καταξιωθήσεται τῆς χάριτος καὶ δέξεται πλῆθος ἀγαθῶν. Ὅμως ἥττων ἐστὶν οὗτος ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τελειότητα τοῦ ἀφορίσαντος ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ εὑρηκότος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὸ μυστήριον τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος καὶ καταλαβόντος ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, δι’ ὃ ἐπεδήμησεν ὁ Χριστός.

Αὐτῷ ἡ δόξα σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ — Περὶ σημείων καὶ ἐνεργημάτων τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θερμὴ ἐστὶ τῇ φύσει, καὶ ὅταν ἀμέτρως ἐπιπέσῃ τινί, ποιεῖ ἐκείνην τὴν ψυχὴν ἐκστατικήν. Διὰ τοῦτο οὐ δύναται ἡ καρδία τοῦ αἰσθηθέντος αὐτῆς χωρῆσαι αὐτὴν καὶ καρτερῆσαι, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ποσότητος τῆς ἐπελθούσης αὐτῷ ἀγάπης ὁρᾶται ἐν αὐτῷ ἀλλοίωσις ἀσυνήθης. Καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα αὐτῆς τὰ αἰσθητὰ γίνεται τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου πυῤῥόν, περιχαρές, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ θερμαίνεται. Ἀφίσταται ἄπ' αὐτοῦ ὁ φόβος καὶ ἡ αἰδώς, καὶ γίνεται ὡς ἐκστατικός. Καὶ ἡ δύναμις ἡ συνάγουσα τὸν νοῦν φεύγει ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὡς ἔκφρων γίνεται. Τὸν φοβερὸν θάνατον ἡγεῖται χαράν, καὶ οὐδέποτε ἡ θεωρία τοῦ νοὸς αὐτοῦ διακοπὴν τίνα παρέχει ἐκ τῆς τῶν οὐρανίων διανοήσεως καὶ ἀπών, ὡς παρὼν ὁμιλεῖ, μὴ ὁρώμενος ὑπὸ τινος. Ἡ γνῶσις καὶ ἡ ὅρασις αὐτοῦ παρέρχεται ἡ φυσικὴ καὶ οὐκ αἰσθάνεται αἰσθητῶς τῆς κινήσεως αὐτοῦ, ἧς ἐν τοῖς πράγμασι κινεῖται. Κἂν γὰρ πράττῃ τι, οὐ τελείως αὐτοῦ αἰσθάνεται, ὡς τὸν νοῦν ἔχων ἐν τῇ θεωρία μετέωρον, καὶ ἡ διανοίᾳ αὐτὸν ἀεὶ ὡς μετὰ ἄλλου ἀδολεσχεῖ.

Ταύτην τὴν πνευματικὴν μέθην ἐμεθύσθησαν ποτὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ μάρτυρες. Καὶ οἱ μὲν ὅλον τὸν κόσμον διῆλθον κοπιῶντες καὶ ὀνειδιζόμενοι, οἱ δέ, τὰ μέλη κατακοπτόμενοι, ἐξέχεαν τὰ αἵματα αὐτῶν ὥσει ὕδωρ, καὶ τὰ δεινότατα πάσχοντες οὐκ ὠλιγώρησαν, ἀλλὰ γενναίως ὑπήνεγκαν, καὶ ὄντες σοφοί, ὡς ἄφρονες ἐνομίσθησαν. Καὶ ἄλλοι ἐν ἐρημίαις ἐπλανήθησαν καὶ ὄρεσι καὶ ἐν σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς, ἐν ἀταξίαις, εὔτακτοι ὄντες.

Ταύτην τὴν ἄνοιαν ἀξιώσαι ἡμᾶς ὁ Θεὸς φθάσαι.

ΛΟΓΟΣ ΔΙΣ ΚΔ’ — Περὶ Ταπεινώσεως

Πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν τῆς ταπεινώσεως, ἐὰν ἴδῃς σαυτόν, ὅτι ἀνεπαύθης ἐκ τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν, μὴ πιστεύσῃς σεαυτῷ ἐνέδραν γὰρ τίνα ἐνεδρεύει σοι ὁ ἐχθρός. Ἀλλ’ ἐκδέχον μετὰ τὴν ἀνάπαυσιν πολλὴν ὄχλησιν καὶ ταραχήν. Εἰ μὴ γὰρ διέλθῃς τὰ καταλύματα τῶν ἀρετῶν, οὐκ ὅπαντες ἀνάπαυσιν ἐκ τοῦ μόχθου σου, οὐδὲ ἐκ τῶν ἐπιβουλῶν ἄνεσιν ἕξεις, ἕως ἂν φθάσῃς τὸ κατάλυμα τῆς ἁγίας ταπεινώσεως.

Ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι ἀξίωσον ἡμᾶς αὐτὸ φθάσαι. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ’ - Περὶ ὑπομονῆς τῆς ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ πῶς ἡ ἀντίληψις εὑρίσκεται ἐν αὐτῇ

Ὅσον καταφρονήσει ὁ ἄνθρωπος τούτου τοῦ κόσμου καὶ σπουδάσει εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτον προσεγγίζει αὐτῷ θεῖα πρόνοια καὶ τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς κρυπτῶς αἰσθάνεται καὶ δίδονται αὐτῷ λογισμοὶ καθαροὶ εἰς τὸ συνιέναι αὐτήν. Καὶ ἐὰν τις ἑκουσίως στερηθῇ τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν, καθ’ ὅσον στερεῖται ἐξ αὐτῶν, κατὰ τοσοῦτον τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἀκολουθεῖ καὶ βαστάζει αὐτὸν ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. Δόξα τῷ ἐν τοῖς δεξιοῖς καὶ ἀριστεροῖς σώζοντι ἡμᾶς καὶ ἐν πᾶσι τούτοις παρέχοντι ἀφορμὴν εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς ζωῆς ἡμῶν. Τῶν γὰρ ἐκ τοῦ θελήματος αὐτῶν ἐξασθενούντων κτήσασθαι τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐν λύπαις ἀκουσίοις προσβιβάζει τὰς ψυχὰς αὐτῶν πρὸς τὴν ἀρετήν. Καὶ γὰρ ὁ Λάζαρος ἐκεῖνος ὁ πτωχὸς οὐκ ἦν ἐκ τοῦ θελήματος αὐτοῦ στερούμενος τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ πεπληγμένον ἦν τοῖς τραύμασι καὶ δύο πάθη πικρὰ ἦσαν ἐν αὐτῷ, ὧνπερ ἕκαστον χεῖρον τοῦ ἄλλου ἦν, ὅμως ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραὰμ ἐτιμήθη ἐσχάτως. Ὁ Θεὸς ἐγγὺς ἐστὶ τῆς λυπηρὰς καρδίας τοῦ ἐν θλίψει βοῶντος πρὸς αὐτόν. Καὶ ἐὰν εἰς τὰ σωματικὰ ποτὲ ὑστέρηση ἢ ἄλλως θλίψῃ, ἕως ἂν ὑπομένωμεν αὐτὰ εἰς ἀντίληψιν ἡμῶν ποιεῖται, ὥσπερ ἰατρὸς ἐν βαρύτατη νοσῶ χειρουργῶν τὴν ὑγείαν πραγματεύεται, ἀλλ’ ὅμως κατὰ ψυχὴν μεγάλως φιλανθρωπεύεται εἰς αὐτὸν ὁ Κύριος πρὸς τὴν σκληρότητα τῶν πόνων τῆς λύπης αὐτοῦ.

Ὅτε οὖν ἡ ἐπιθυμία τοῦ πόθου τοῦ Χριστοῦ οὐχ οὕτως ἐκνικᾷ ἐν σοί, ὥστε εἶναι σε ἀπαθῆ ἐν πάσῃ θλίψει σου, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ χαράν, γνῶθι ὅτι ὁ κόσμος ζῇ ἐν σοὶ πλέον τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅτε ἡ ἀῤῥωστία καὶ ἡ ἔνδεια, ἢ ὁ ἀφανισμὸς τοῦ σώματος ἢ ὁ φόβος τῶν βλαπτόντων αὐτὸ ταράσσει τὴν διάνοιαν σου ἐκ τῆς χαρᾶς τῆς ἐλπίδος σου καὶ ἐκ τῆς κατὰ Κύριον, γνῶθι ὅτι τὸ σῶμα ζῇ ἐν σοὶ καὶ οὐχ ὁ Χριστός. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, οὗπερ γὰρ ὁ πόθος ἰσχύει καὶ κατακρατεῖ ἐν σοί, ἐκεῖνο ἐστὶ τὸ ζῶν ἐν σοι. Ἐὰν δὲ γένη ἀνελλιπῶς ἔχων τὰς χρείας σοῦ καὶ ἔχῃς ἐῤῥώμενον καὶ μὴ ἔχῃς φόβον ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ λέγῃς ὅτι δύνῃ τότε καθαρῶς ὁδεῦσαι πρὸς Χριστόν, γνῶθι ὅτι ἀῤῥωστεῖς κατὰ διανοίαν καὶ ὑστερεῖς τῆς γεύσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Οὐχ ὅτι δὲ τοιοῦτος εἶ, κρίνω σε, ἀλλὰ μᾶλλον, ἵνα γνῷς πόσον ὑστερεῖς τῆς τελειότητας, εἰ καὶ ἐν μέρει τινὶ τῆς πολιτείας τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν πρὸ ἡμῶν εἶ.

Καὶ μὴ εἴπῃς, ὅτι οὐχ εὑρέθη ἄνθρωπος, οὗτινος τελείως ἡ διανοίᾳ αὐτοῦ ὑψώθη ἐκ τῆς ἀσθενείας. Ὅταν τὸ σῶμα ναυαγῇ ἐν πειρασμοῖς καὶ θλίψεσι καὶ ἐκνικᾷ τὸ μέρος τοῦ πόθου τοῦ Χριστοῦ τὴν λύπην τῆς διανοίας. Σιωπήσω τοῦ ἐνέγκαι εἰς μνήμην τοὺς ἁγίους μάρτυρας, μήπως οὐ δυνήσομαι στῆναι ἐνώπιον τοῦ βάθους τῶν παθῶν αὐτῶν, καὶ ὅσον ἐνίκησε τὸ μέρος τῆς ὑπομονῆς, τὸ ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ

τὴν πολλὴν θλῖψιν καὶ τὸν πόθον τοῦ σώματος. Ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι ταῦτα, καὶ μόνῃ τῇ μνήμῃ αὐτῶν, θλιβερὰ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ὅτι ταράσσουσιν ἐν τῇ μεγαλωσύνῃ τοῦ πράγματος καὶ ἐν τῇ θαυμαστῇ θεωρίᾳ αὐτῶν, ἐάσωμεν ταῦτα.

Σκοπήσωμεν δὲ τοὺς ἀθέους φιλοσόφους λεγόμενους. Εἷς γὰρ ἐξ αὐτῶν ἔθηκε νόμον ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ φυλάξαι τὴν σιωπὴν ὀλίγους χρόνους, καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων ἐθαύμασεν ἐκ τῆς ἀκοῆς του πράγματος καὶ ἠθέλησε λαβεῖν τὴν πεῖραν αὐτοῦ. Ἐκέλευσεν οὖν ἀχθῆναι αὐτὸν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν σιωπῶντα πρὸς πᾶσαν ἐρώτησιν παντελῶς, ἣν ἠρώτησεν αὐτόν, καὶ μὴ ἀποκρινόμενον, ἐθυμώθη ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν τεθνάναι, ὅτι οὐκ ᾐδέσθη τὸν θρόνον καὶ τὸν στέφανον γῆς δόξης αὐτοῦ. Ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἐφοβήθη, ἀλλὰ τὸν ἴδιον αὐτοῦ νόμον ἐφύλαξε καὶ παρεσκεύασεν ἑαυτὸν ἐν ἡσυχίᾳ πρὸς τὸν θάνατον. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐνετείλατο τοῖς σπεκουλάτορσιν, ὅτι, ἐὰν φοβηθῇ τὸ ξίφος καὶ λύσῃ τὸν νόμον αὐτοῦ, ἀποκτείνατε αὐτόν, εἶ δὲ τῷ ἰδίῳ ἐμμένει θελήματι, στρέψατε αὐτὸν πρὸς μὲ ζῶντα. Ὅτε οὖν ἤγγισεν εἰς τὸν τόπον τὸν ὡρισμένον καὶ οἱ ἐπιτραπέντες θλίβοντες ἠνάγκαζον αὐτόν, ἵνα λύσῃ τὸν ἑαυτοῦ νόμον καὶ μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς διελογίσατο, ὅτι κρεῖσσον μοι ἀποθανεῖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ καὶ τὸ ἴδιον μου φυλάξαι θέλημα, δι' ὅπερ τοσοῦτον ἠγωνισάμην χρόνον, ἢ νικηθῆναι ἐκ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου καὶ τὴν σοφίαν μου καθυβρίσαι καὶ ὄκνον ὀφλῆσαι τοῦ ἐξ ἀνάγκης μοι ἀπαντήσαντος πράγματος. Καὶ ἥπλωσεν ἑαυτὸν ἀταράχως ἐκτιμηθῆναι ὑπὸ τοῦ ξίφους. Ἐμηνύθη οὖν ταῦτα τῷ βασιλεῖ, καὶ θαυμάσας ἀπέλυσεν αὐτὸν μετ' αἰδοῦς.

Ἄλλοι δὲ τὴν φυσικὴν ἐπιθυμίαν τέλεον καταπάτησαν. Ἕτεροι τὰς λοιδορίας ῥᾷον ἐβάστασαν, καὶ ἄλλοι ἐν ἀῤῥωστίαις δειναῖς ἐκαρτέρησαν ἀθλίπτως, καὶ ἄλλοι ἐν θλίψεσι καὶ συμφοραῖς μεγάλαις τὴν ὑπομονὴν αὐτῶν ἐπεδείξαντο. Καὶ εἰ οὗτοι διὰ κενὴν δόξαν καὶ ἐλπίδα ταῦτα ὑπέμειναν, πόσῳ μᾶλλον οἱ μοναχοὶ ὑπομεῖναι ὀφείλομεν, κληθέντες πρὸς κοινωνίαν Θεοῦ, ἧς ἀξιωθείημεν εὐχαῖς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἐν ἱδρῶτι τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν ἀρεσάντων τῷ Χριστῷ.

Ὧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ συνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ συναϊδίῳ καὶ ὁμοφυεῖ καὶ ζωαρχικῷ Πνεύματι, νῦν τε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΣΤ’ - Περὶ τῆς ἀδιαλείπτου νηστείας καὶ τοῦ συνάξαι ἑαυτὸν ἐν ἑνὶ τόπῳ καὶ τὶ τὰ ἐκ τούτου γενόμενα καὶ ὅτι ἐν γνώσει διακρίσεων ἐδιδάχθη τὴν ἀκρίβειαν τῆς χρήσεως τῶν τοιούτων

Ἐν πολλῷ καιρῷ πειραζόμενος ἐν τοῖς δεξιοῖς καὶ ἀριστεροῖς καὶ ἑαυτὸν δοκιμάσας ἐν τοῖς δυσὶ τρόποις τούτοις πολλάκις καὶ δεξάμενος ἐκ τοῦ ἐναντίου πληγὰς ἀναριθμήτους καὶ ἀξιωθεὶς μεγάλων ἀντιλήψεων κρυπτῶς, ἐκομισάμην ἑαυτῷ πεῖραν ἐκ τῶν μακρῶν χρόνων τῶν ἐτῶν, καὶ ἐν δοκιμασίᾳ καὶ Θεοῦ χάριτι ταῦτα ἔμαθον. Ὅτι ὁ θεμέλιος πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ ἡ ἀνάκλησις τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἡ ὁδὸς ἡ πρὸς τὸ φῶς καὶ τὴν ζωὴν φέρουσα, οὗτοι οἱ δύο τρόποι εἰσί. Τὸ συνάξαι ἑαυτὸν εἰς ἕνα τόπον, καὶ τὸ ἀεὶ νηστεῦσαι, τουτέστι τὸ κανονίσαι ἑαυτὸν ἐν ἐγκρατείᾳ γαστρὸς σοφῶς καὶ φρονίμως ἐν ἀκινήτῳ καθέδρα καὶ ἀδιαλείπτῳ σχολῇ καὶ μελέτη Θεοῦ.

Ἐντεῦθεν ἡ τῶν αἰσθήσεων ὑποταγή, ἐντεῦθεν ἡ τοῦ νοῦ νῆψις, ἐντεῦθεν τὰ ἄγρια πάθη ἡμεροῦνται, τὰ ἐν τῷ σώματι κινούμενα, ἐντεῦθεν ἡ πραότης τῶν λογισμῶν, ἐντεῦθεν αἱ τῆς διανοίας φωτεινοὶ κινήσεις, ἐντεῦθεν ἡ σπουδὴ ἡ πρὸς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, ἐντεῦθεν τὰ ὑψηλὰ νοήματα καὶ λεπτά, ἐντεῦθεν τὰ ἄμετρα δάκρυα, τὰ ἐν παντὶ καιρῷ γινόμενα, καὶ τοῦ θανάτου ἡ μνήμη. Ἐντεῦθεν ἡ σωφροσύνη ἡ καθαρά, ἡ τελείως ἀπέχουσα ἐκ πάσης φαντασίας τῆς τὴν διάνοιαν πειραζούσης, ἐντεῦθεν ἡ ὀξυδέρκια καὶ ἡ ὀξύτης τῶν μακρὰν ὄντων, ἐντεῦθεν τὰ βαθύτερα τῶν μυστικῶν νοημάτων, ἅπερ ἡ διανοίᾳ καταλαμβάνει ἐν τῇ δυνάμει τῶν θείων λογίων, καὶ αἱ ἐσώτεραι κινήσεις, αἱ ἐν τῇ ψυχῇ γινόμεναι, καὶ ἡ διαφορὰ καὶ ἡ διάκρισις τῶν πνευματικῶν ἐκ τῶν ἁγίων δυνάμεων καὶ τῶν ἀληθινῶν ὁράσεων ἐκ τῶν ματαίων φαντασιῶν. Ἐντεῦθεν ὁ φόβος τῶν ὁδῶν καὶ τῶν τριβῶν, ὁ ἐν τῷ πελάγει τῆς διανοίας, ὁ κόπτων τὴν ῥαθυμίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν, καὶ ἡ φλὸξ τοῦ ζήλου ἡ καταπατοῦσα πάντα κίνδυνον καὶ διαβαίνουσα πάντα φόβον, καὶ ἡ θέρμη ἡ καταφρονοῦσα πάσης ἐπιθυμίας καὶ ἐκ τῆς διανοίας αὐτὴν ἐξαλείφουσα καὶ λήθην ἐμποιοῦσα πάσης μνήμης τῶν παρερχομένων μετὰ τῶν ἄλλων. Καὶ ἵνα συντόμως εἴπω, ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ χαρὰ τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀνάστασις ἡ μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ.

Εἰ τις δὲ ἀμελήσει τῶν δύο τούτων, γνώτω, ὅτι οὐ μόνον ἐκ πάντων τούτων τῶν προειρημένων ζημιοῖ ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ τὸν θεμέλιον πασῶν τῶν ἀρετῶν διασείει ἐν τῇ καταφρονήσει τῶν δύο τούτων ἀρετῶν. Καὶ ὥσπερ εἰσὶν αὗται ἀρχὴ καὶ κεφαλὴ τῆς θείας ἐργασίας ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ θύρα καὶ ὁδὸς πρὸς τὸν Χριστόν, ἐὰν τὶς κράτηση αὐτὰς

καὶ ἐν αὐταῖς ὑπομείνῃ, ὄντως ἐὰν τὶς ἀναχωρήσῃ ἐξ αὐτῶν καὶ ἀποπηδήσῃ ἄπ' αὐτῶν, πρὸς ταῦτα τὰ δύο τὰ ἐναντία τούτων καταντᾷ. Λέγω δὴ τὸν σωματικὸν μετεωρισμὸν καὶ τὸ γαστριμαργεῖν ἀσέμνως. Αὗται ἀρχαὶ εἰσὶ τῶν ἐναντίων τῶν προειρημένων καὶ χώραν παρέχουσι τοῖς πάθεσιν ἐν τῇ ψυχῇ.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀρχὴ τῆς μιᾶς, ἐν πρώτοις τὰς αἰσθήσεις τὰς ὑποταγεῖσας ἀπολύει τῶν δεσμῶν τῆς συστολῆς. Καὶ τὶ λοιπὸν ἐκ τούτου γίνεται; Ἐντεῦθεν ἄτοποι ἀπαντήσεις καὶ ἀπροσδόκητοι, πλησιόχωροι τῶν πτώσεων. Ἡ ταραχὴ τῶν ἰσχυρῶν κυμάτων, ἡ ἐκ τῆς ὁράσεως ἐξυπνιζομένη. Τῶν ὀφθαλμῶν πύρωσις ὀξεῖα, κρατοῦσα τοῦ σώματος καὶ συνέχουσα ὀλισθήματα εὐχερῆ, ἐν τῷ φρονήματι γινόμενα. Λογισμοὶ ἀκρατεῖς, πρὸς πτῶσιν σπουδάζοντες. Ἡ χλιαρότης τοῦ πόθου τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ καὶ ἀτονία κατὰ μικρὸν μικρὸν τῆς διαφορᾶς τῆς ἡσυχίας, καὶ τοῦ τελείως καταλείψαι τὸν κανόνα τῆς πολιτείας αὐτοῦ. Ἐγκαινισμὸς τῶν ἐπιλησθέντων κακῶν καὶ διδαχὴ ἑτέρων, ὧν οὐκ ἠπίστατο, ἐκ τῶν ἀεὶ ἐπιγινομένων αὐτῷ δι' ἀκουσίων πολυτρόπων ὁράσεων, τῶν ἐκ τῆς μεταναστάσεως ἀπὸ χώρας εἰς χώραν καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον συναντουσῶν αὐτῷ, καὶ τὰ πάθη, ἅπερ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἤδη ἐκ τῆς ψυχῆς νεκρωθέντα καὶ διὰ τῆς λήθης τῶν μνημῶν τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ ἀπολεσθέντα, πάλιν ταῦτα πρὸς κίνησιν ἄρχονται διεγείρεσθαι καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς ἐργασίαν αὐτῶν ἀναγκάζειν. Καὶ ἵνα μὴ ὅλα τὰ λοιπὰ λέγω καὶ διηγήσωμαι, ταῦτα μὲν ἐκ τῆς πρώτης ἐκείνης αἰτίας ἀνοίγονται ἐπ' αὐτῷ, τουτέστιν ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τοῦ σώματος καὶ τοῦ μὴ ὑπομεῖναι τὴν τῆς ἡσυχίας ταλαιπωρίαν.

Τὶ δὲ ἐκ τῆς ἄλλης, τουτέστι τοῦ ἄρξασθαι ἐν τῷ ἔργῳ τῶν χοίρων; Καὶ τὶ ἐστὶ τὸ ἔργον τῶν χοίρων, ἢ τὸ ἀόριστον ἀφιέναι τὴν γαστέρα καὶ διαπαντὸς ἐμπιπλᾶν αὐτὴν καὶ μὴ ἔχειν καιρὸν δεδηλωμένον πρὸς τὴν τοῦ σώματος χρείαν καθὼς οἱ λογικοί; Καὶ τὶ λοιπὸν γίνεται ἐκ τούτου; Ἐντεῦθεν καρηβαρία καὶ βάρησις τὸν σώματος πολλῇ μετὰ χαλασμοῦ τῶν ὤμων. Ὅθεν ἀνάγκη ἀπολειφθῆναι ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὀκνηρία γὰρ ἐπιγίνεται εἰς τὸ μὴ ποιεῖν μετανοίας ἐν αὐτῇ ἀμέλεια τῶν συνήθων προσκυνήσεων σκότωσις καὶ ψυχρότης τῆς διανοίας νοῦς παχὺς καὶ ἀδιάκριτος ἐκ τῶν ταραχῶν καὶ τῶν πολλῶν σκοτώσεων τῶν λογισμῶν γνόφος παχὺς καὶ ζοφώδης, ἡπλωμένος ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ ἀηδίᾳ πολλῇ ἐν παντὶ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ, ἅμα δὲ καὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει, διὰ τὸ μὴ γεύσασθαι αὐτὸν τῆς ἡδύτητος τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ ἀργίᾳ πολλῇ τῶν ἀναγκαίων νοῦς ἀκράτητος καὶ μετεωριζόμενος ἐν πάσῃ τῇ γῇ χυμὸς πολὺς συναγόμενος ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσι φαντασίαι ἀκάθαρτοι ταῖς νυξὶ διὰ φασμάτων βεβήλων καὶ ἀτόπων εἰκόνων, πεπληρωμένων ἐπιθυμίας, ἐν τῇ ψυχῇ διαβαινούσης καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ τὰ ἑαυτῆς θελήματα ἀποπληρούσης ἀκαθάρτως. Καὶ ἡ στρωμνὴ δὲ τοῦ ἀθλίου καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα ὅλον μολύνεται διὰ τὸ πλῆθος τῆς αἰσχρὰς ρεύσεως, τῆς ὡς ἀπὸ πηγῆς ἐξ αὐτοῦ βλυζούσης καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐν τῇ νυκτί, ἀλλὰ καὶ ἐν ἡμέρᾳ συμβαίνει αὐτῷ τὸ γὰρ σῶμα πάντοτε ῥέει καὶ μιαίνει τὴν διανοίαν, ὥστε αὐτὸν διὰ τούτων τῶν πραγμάτων τὴν σωφροσύνην ἀπαρνήσασθαι ἡ γὰρ ἡδύτης τῶν γαργαλισμῶν ἐνεργεῖται ἐν ὅλῳ τῷ σώματι αὐτοῦ ἐν ἀδιαλείπτῳ πυρώσει καὶ ἀνυπομονήτῳ.

Καὶ λογισμοὶ δὲ ἀπατηλοὶ συμβαίνουσιν αὐτῷ, εἰκονίζοντες κάλλος κατέναντι αὐτοῦ καὶ ἐρεθίζοντες αὐτὸν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ γαργαλίζοντες τὸν νοῦν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ αὐτῶν. Καὶ ἀδιστάκτως συνδυάζει αὐτοῖς ἐν τῇ μελέτῃ αὐτῶν καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν, διὰ τὸ σκοτισθῆναι αὐτοῦ τὸ διακριτικόν. Καὶ τοῦτο ἐστὶν ὅπερ εἶπεν ὁ Προφήτης «*τοῦτο τὸ ἀνταπόδομα τῆς ἀδελφῆς Σοδόμων, ἥτις τρυφῶσα ἤσθιεν ἄρτον εἰς πλησμονήν*», καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ τοῦτο δὲ ἐῤῥέθη ὑπὸ τίνος τῶν μεγάλων σοφῶν, ὅτι «*Εἰ τὶς θρέψει τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τρυφὴ μεγάλως, εἰς πόλεμον ἐκβάλλει τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, καὶ ἐὰν ποτὲ ἔλθῃ εἰς ἑαυτὸν καὶ ζήτηση βιάσασθαι εἰς τὸ κρατῆσαι ἑαυτοῦ, οὐ δύναται, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν πύρωσιν τῶν κινήσεων τοῦ σώματος καὶ διὰ τὴν βίαν καὶ τὴν ἀνάγκην τῶν ἐρεθισμῶν καὶ τῶν γαργαλισμάτων τῶν τὴν ψυχὴν αἰχμαλωτιζόντων ἐν τοῖς θελήμασιν αὐτῶν*». Ὁρᾷς ὧδε λεπτότητα τούτων τῶν ἀθέων; Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει «*Ἡ τρυφὴ τοῦ σώματος ἐν ἁπλότητι καὶ ὑγρότητι, τῆς νεότητος τὰ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ ὀξέως κτᾶσθαι παρασκευάζει, καὶ περικυκλοῖ αὐτὴν ὁ θάνατος, καὶ ἐμπίπτει οὗτος ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ*».

Ψυχὴ δὲ ἡ ἀδολεσχοῦσα ἀεὶ ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ὀφειλομένων, ἀναπαύεται ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ ἑαυτῆς καὶ αἱ φροντίδες αὐτῆς μικραί, καὶ οὐ μεταμελεῖται ἐν τινί, πρόνοιαν ποιουμένη ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ἡνιοχοῦσα τὰ πάθη καὶ φυλάττουσα τὴν ἀρετήν, εἰς αὔξησιν καὶ χαρὰν ἀμέριμνον καὶ ζωὴν ἀγαθὴν καὶ λιμένα ἀκίνδυνον ἄγει. Ἀπολαύσεις γὰρ σωματικαὶ οὐ μόνον ἐνισχύουσι τὰ πάθη καὶ στερεοῦσιν αὐτὰ κατὰ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκριζοῦσιν αὐτὴν ἐκ τῶν ῥιζῶν αὐτῆς. Καὶ σὺν τούτοις ἐξάπτουσι τὴν γαστέρα εἰς ἀκρασίαν καὶ ἀταξίαν ὅρων ἄκρας ἀσωτίας, καὶ παρὰ καιρὸν τὴν χρείαν τοῦ σώματος ἐκτελεῖν βιάζονται. Καὶ ὁ πολεμούμενος ἐν τούτοις οὐ θέλει ὑπομεῖναι μικρὰν πεῖναν καὶ ἐξουσιάσαι ἑαυτοῦ, διότι ᾐχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν παθῶν.

Οὗτοι εἰσὶν οἱ καρποὶ τῆς αἰσχύνης, οἱ ἐκ τῆς γαστριμαργίας. Καὶ οἱ πρὸ τούτων εἰσὶν οἱ καρποὶ τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἐν ἑνὶ τόπῳ καὶ ἡσυχίᾳ διαγωγῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐχθρὸς τοὺς καιροὺς ἐπιστάμενος τῶν χρειῶν ἡμῶν τῶν φυσικῶν, δι᾽ ὧν ἡ φύσις κινεῖται πρὸς τὴν χρείαν αὐτῆς, καὶ ὅτι ὁ νοῦς ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῶν ὀφθαλμῶν ῥέμβεται καὶ ἐκ τῆς ἀναπαύσεως τῆς γαστρός, σπουδάζει καὶ ἀγωνίζεται ἐρεθίσαι ἡμᾶς προσθήκην ποιήσασθαι εἰς τὴν φυσικὴν χρείαν καὶ σπεῖραι ἐν ἡμῖν σχήματα λογισμῶν πονηρῶν ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ὥστε, ἐὰν ἐνδέχηται, ὑπερισχύσαι τὰ πάθη κατὰ τῆς φύσεως διὰ τὴν περισσοτέραν συμπλοκὴν καὶ καταποντίσαι τὸν ἄνθρωπον ἐν τοῖς πτώμασι.

Διὰ τοῦτο ἔδει ἡμᾶς, ὥσπερ ὁ ἐχθρὸς γινώσκει τοὺς καιρούς, οὕτω καὶ ἡμᾶς γνωρίσαι τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν καὶ τὴν δύναμιν τῆς φύσεως ἡμῶν, ὅτι ἀνίκανος ἐστὶ πρὸς τὰς ὁρμὰς καὶ τὰς κινήσεις ἐκείνων τῶν καιρῶν καὶ πρὸς τὴν λεπτότητα τῶν λογισμῶν, τῶν ὡς χνοῦν ὄντων τῇ λεπτότητι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καὶ ὅτι οὐ δυνάμεθα ὁρᾷν ἑαυτοὺς καὶ ἀπαντῆσαι τοῖς συμβαίνουσιν ἡμῖν καὶ διὰ τὴν πολλὴν δοκιμασίαν, ἣν ἐπειράσθημεν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐν ταλαιπωρία ἐξ αὐτοῦ ἐλάβομεν πολλάκις, τοῦ λοιποῦ σοφίσασθαι καὶ μὴ ἐᾶσαι ἑαυτοὺς ῥιφθήναι τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημα τῆς ἡμῶν

ἀναπαύσεως καὶ ἡττᾶσθαι ἐκ τῆς πείνης, ἀλλὰ μᾶλλον κἂν καταπονήσῃ ἡμᾶς ἡ πεῖνα ἡ στένωση, μὴ σαλευθῶμεν ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἡσυχίας ἡμῶν καὶ καταντήσωμεν ὅπου εὐχερῶς συμβαίνουσιν ἡμῖν τὰ τοιαῦτα, μηδὲ σκευάσωμεν ἑαυτοῖς ἀφορμὰς καὶ τρόπους, ὅπως ἐκ τῆς ἐρήμου ἐξέλθωμεν. Ταῦτα γὰρ εἴσι τὰ ἐπιτηδεύματα τοῦ ἐχθροῦ τὰ φανερά. Ἐὰν δὲ ὑπομείνῃς ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐ μὴ πεψασθῆς. Οὐ γὰρ ὁρᾷς ἐν αὐτῇ γυναῖκα οὔτε τὶ βλάπτον τὴν πολιτείαν σου, οὔτε φωνὰς ἀπρεπεῖς ἀκούεις.

Τὶ σοὶ καὶ τῇ ὁδῷ τῆς Αἰγύπτου; Ἵνα πίῃς τὸ ὕδωρ Γηών; Νοεῖ τὶ σοι λέγω. Δεῖξον τῷ ἐχθρῷ τὴν ὑπομονὴν σου καὶ τὸ δοκίμιον σου ἐν τοῖς μικροῖς, ἵνα μὴ ζήτηση παρὰ σου τὰ μεγάλα. Ὅρος δὲ ἔστωσαν σοι τὰ μικρὰ ταῦτα, ἵνα διὰ τούτων καταβάλῃς τὸν ἀντίπαλον, ὅπως μὴ σχολάσῃ καὶ ὀρύξῃ σοι παγίδας μεγάλας. Ὁ γὰρ μὴ πειθόμενος τῷ ἐχθρῷ, μηδὲ πέντε βήματα ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ ἡσυχαστηρίου αὐτοῦ, πῶς πεῖσαι δύναται ἑαυτὸν ἐκ τῆς ἐρήμου ἐξελθεῖν ἢ πλησιάσαι κώμῃ; Καὶ ὁ μὴ καταδεχόμενος παρακύψαι διὰ θυρίδος ἐκ τοῦ ἡσυχαστηρίου αὐτοῦ, πῶς πείσει ἑαυτὸν ἐξελθεῖν ἐξ αὐτοῦ; Καὶ ὁ μόλις ἐν ἑσπέρᾳ πειθόμενος μετασχεῖν τροφῆς ἐλαχίστης, πῶς πρὸς καιροῦ ἐσθίειν ὑπὸ τῶν λογισμῶν αὐτοῦ δελεασθήσεται; Καὶ ὁ ἐκ τῶν εὐτελῶν ἐρυθριῶν ἐμπλησθῆναι, πῶς ἐκ τῶν μεγάλων ὀρεχθήσεται; Καὶ ὁ μηδὲ πρὸς τὸ ἴδιον σῶμα πειθόμενος κατιδεῖν, πῶς πρὸς τὰ ἀλλότρια κάλλη τοῦτον δελεάσει περιεργάσασθαι;

Δῆλον οὖν, ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἐν τοῖς μικροῖς καταφρονῶν, ἡττᾶται τις, καὶ οὕτως ἀφορμὴν παρέχει τῷ ἐχθρῷ πολεμεῖν αὐτῷ ἐν τοῖς μεγάλοις. Ἐπεί, ὁ τῆς πρόσκαιρου ζωῆς μὴ ποιούμενος πρόνοιαν τοῦ μηδὲ πρὸς βραχὺ ἐμμείναι ἐν αὐτῇ, πῶς φοβηθήσεται τὰς κακώσεις καὶ τὰς θλίψεις τὰς πρὸς τὸν θάνατον τὸν προσφιλῆ φερούσας; Οὗτος ἐστὶν ὁ πόλεμος τῆς διακρίσεως, ὅτι οἱ σοφοὶ οὐ συγχωροῦσιν ἑαυτοὺς πρὸς τοὺς μεγάλους ἀγῶνας παρασκευάσασθαι ἀλλ' ἡ ὑπομονή, ἡ ἐνδεικνυμένη ἐν τοῖς μικροῖς ὕπ' αὐτῶν, αὕτη ἐστὶν ἡ φυλάττουσα αὐτοὺς τοῦ μὴ πεσεῖν εἰς τοὺς μεγάλους κόπους.

Πρῶτος μὲν οὖν ὁ διάβολος τὴν ἀδιάλειπτον προσοχὴν τῆς καρδίας ἀγωνίζεται καταργῆσαι. Εἰθ' οὕτω πείθει καὶ τοὺς δεδηλωμένους καιροὺς τῆς προσευχῆς καὶ τοῦ κανόνος τοῦ σωματικῶς γενομένου καταφρονῆσαι. Καὶ οὕτω πρῶτον χαυνοῦται ὁ λογισμός, πρὸ τοῦ καιροῦ μετασχεῖν τροφῆς, ἐν τοῖς ἐλαχίστοις καὶ μικροῖς καὶ οὐδαμινοῖς, καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς καταλύσεως τῆς ἐγκράτειας αὐτοῦ, διολισθαίνει εἰς ἀκρασίαν καὶ ἀσωτείαν. Καὶ πρῶτον μὲν ἡττᾶται, μᾶλλον δὲ ἐλάχιστον ἡγεῖται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἀτενίσαι εἰς τὴν γύμνωσιν τοῦ σώματος αὐτοῦ ἢ εἰς ἄλλην τινὰ καλλονὴν τῶν μελῶν αὐτοῦ ὅταν ἀποδύηται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἢ ὅταν ἐξέλθη ἔξω πρὸς τὴν χρείαν τοῦ σώματος ἢ πρὸς ὕδωρ καὶ χαυνώσῃ τὰ αἰσθητήρια αὐτοῦ, ἢ εἰσαγάγῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ θαρσαλέως ἔσωθεν τῶν ἱματίων αὐτοῦ καὶ ψηλάφηση τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ τότε ἀνακύψουσιν αὐτῷ ἀλλὰ καὶ ἀλλά. Καὶ ὁ πρώτην τὴν ἀσφάλειαν τοῦ νοὸς φυλάσσων καὶ δι' ἓν τούτων λυπούμενος, τότε ἀνοίγει καθ' ἑαυτοῦ μεγάλας καὶ χαλεπὰς εἰσόδους.

Οἱ γὰρ λογισμοί, ἵν' ὡς ἐν ὑποδείγματι εἴπω, ὡς ὕδωρ εἰσί, καὶ ὅσον συνέχονται πάντοθεν, ἐν τῇ εὐταξίᾳ αὐτῶν πορεύονται, ἐὰν δὲ ἐκεῖθεν μικρὸν ἐπὶ τὰ ἔξω ἐξέλθωσι, κατάλυσιν φραγμοῦ καὶ ἐρήμωσιν πολλὴν κατεργάζονται. Ἵσταται γὰρ ὁ ἐχθρὸς κατανοῶν καὶ παρατηρῶν καὶ ἐκδεχόμενος νυχθημερῶς κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καὶ περισκοπεῖ διὰ ποίας εἰσόδου τῶν αἰσθητηρίων ἡμῶν ἀνοιχθείσης αὐτῷ εἰσέλθῃ. Ἀμελείας δὲ τίνος εἰς ἐν τῶν προῤῥηθέντων ἡμῖν γενομένης, τότε καὶ αὐτὸς ὁ δόλιος καὶ ἀναιδὴς κύων τὰ αὐτοῦ ἡμῖν ἐξαποστέλλει βέλη. Καὶ πότε μὲν αὕτη ἡ φύσις ἀφ' ἑαυτῆς τὴν ἀνάπαυσιν ἀγαπᾷ καὶ τὴν παῤῥησίαν καὶ τὸν γέλωτα καὶ τὸν μετεωρισμὸν καὶ τὴν ῥαθυμίαν καὶ γίνεται πηγὴ τῶν παθῶν καὶ πέλαγος ταραχῆς, πότε δὲ ὁ ἐνάντιος ὑποβάλλει ταῦτα τῇ ψυχῇ. Ἀλλ' ἡμεῖς ἀλλάξωμεν λοιπὸν τοὺς μεγάλους κόπους ἡμῶν ἐν τοῖς μικροῖς κόποις ἡμῶν, οὓς ἡγούμεθα οὐδέν. Εἰ γὰρ οὗτοι, ὡς ἐδείχθη, οἱ πάρ' ἡμῶν καταφρονούμενοι, τοσούτους ἀγῶνας μεγάλους καὶ κόπους δυσκατορθώτους καὶ πάλας συγκεχυμένας καὶ πληγὰς μεγίστας ἀποστρέφουσι, τὶς μὴ σπεύσῃ διὰ τῶν μικρῶν τούτων τῆς εἰσαγωγῆς κόπων τὴν γλυκεῖαν εὑρεῖν ἀνάπαυσιν;

Ὦ σοφία, πόσον θαυμαστὴ ὑπάρχεις καὶ πῶς προβλέπεις τὰ πάντα πόῤῥωθεν. Μακάριος ὁ εὑρὼν σε, ἐκ γὰρ τῆς ῥαθυμίας τῆς νεότητος ἠλευθέρωται. Εἰ τὶς ἐμπορεύεται διὰ μικρᾶς ἐμπορεύσεως, ἤτοι περιποιήσεως τὴν ἰατρείαν τῶν μεγάλων παθῶν, καλῶς ποιεῖ. Καὶ γὰρ ποτὲ τις τῶν φιλοσόφων, ἐν χαυνότητι κινηθεὶς καὶ αἰσθηθεῖς, θᾶττον διωρθώσατο ἑαυτὸν καθήμενος ἐξαίφνης. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἄλλος, ἐγέλασε χάριν τούτου. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη· Οὐ διὰ τοῦτο ἐφοβήθην, ἀλλ' ἐκ τῆς καταφρονήσεως φοβοῦμαι διότι πολλάκις καὶ ἡ μικρὰ καταφρόνησις μεγάλων κινδύνων πρόξενος γίνεται. Τῷ δὲ παρὰ τάξιν γενέσθαι καὶ ταχέως διορθώσασθαι ἐμαυτόν, ἔδειξα ἐμαυτὸν νήφοντα καὶ τὸ μηδὲ ὂν ἄξιον φόβου καταφρονοῦντα.

Τοῦτο γὰρ ἐστὶ φιλοσοφία, ἵνα τις καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις καὶ μικροῖς, τοῖς γινομένοις πάρ' αὐτοῦ, ἀεὶ νήφει. Ἀναπαύσεις γὰρ μεγάλας θησαυρίζει ἑαυτῷ καὶ οὐχ ὑπνοῖ, ἵνα μὴ συμβῇ αὐτῷ τὶ ἐνάντιον, ἀλλὰ τὰς αἰτίας κόπτει πρὸ καιροῦ καὶ διὰ τῶν ἐλαχίστων πραγμάτων ὑποφέρει τὴν μικρὰν λύπην, ἐξαφανίζων δι' αὐτῆς τὴν μεγάλην.

Οἱ δὲ ἄφρονες προτιμῶσι τὴν μικρὰν ἀνάπαυσιν τὴν ἐγγὺς ὑπὲρ τὴν ἀπέχουσαν βασιλείαν, ἀγνοοῦντες ὅτι κρεῖσσον ὑπομεῖναι κολάσεις ἐν τῷ ἀγῶνι, ὑπὲρ τὸ ἀναπαυθῆναι ἐν τῇ στρωμνὴ τῆς ἐπιγείου βασιλείας ἐν κατακρίσει ῥαθυμίας. Τοῖς σοφοῖς γὰρ ποθητὸς ἐστὶν ὁ θάνατος ὑπὲρ τοῦ μὴ κατηγορηθῆναι, ὅτι ἄνευ νήψεως ἐτέλεσάν τι ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν. Διὸ καὶ λέγει ὁ σοφὸς «*Γενοῦ ἐγρήγορος καὶ νηφάλιος ὑπὲρ τῆς ζωῆς σου. Συγγενὴς γὰρ ἐστὶν ὁ ὕπνος τῆς διανοίας, καὶ εἰκὼν τοῦ ἀληθινοῦ θανάτου*». Ὁ δὲ θεοφόρος Βασίλειος φησὶν «*Ὅστις εἰς τὰ μικρὰ ἑαυτοῦ ὀκνηρὸς ἐστί, μὴ πιστεύσῃς αὐτῷ εἰς τὰ μεγάλα διαπρέψαι*».

Ὑπὲρ ὧν μέλλεις ζῆν, μὴ ἀκηδιάσῃς, μηδὲ ὀκνήσῃς ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανεῖν. Σημεῖον γὰρ ἐστὶ τῆς ἀκηδίας ἡ μικροψυχία, μήτηρ δὲ ἐστὶ τῶν δύο τούτων ἡ καταφρόνησις. Δειλὸς

ἄνθρωπος σημαίνει, ὅτι ὑπὸ δύο νόσων νοσεῖ - λέγω δὴ ὑπὸ φιλοσωματίας καὶ ὀλιγοπιστίας, ἡ δὲ φιλοσωματία σημεῖον ἐστὶ τῆς ἀπιστίας. Ὁ δὲ τούτων καταφρονῶν βεβαιοῦται, ὅτι τῷ Θεῷ πιστεύει ὁλοψύχως καὶ τὰ μέλλοντα ἐκδέχεται.

Ἐὰν τὶς ἐκτὸς κινδύνων καὶ ἀγώνων καὶ πειρασμῶν τῷ Θεῷ προσήγγισε, καὶ σὺ αὐτὸν μίμησαι. Ἡ εὐτολμία τῆς καρδίας καὶ ἡ καταφρόνησις τῶν κινδύνων ἀπὸ ἑνὸς τῶν δύο ἀφορμῶν τούτων γίνεται, ἢ ἐκ τῆς σκληροκαρδίας, ἢ ἐκ τῆς πολλῆς πίστεως τῆς πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ τῇ μὲν σκληροκαρδίᾳ ἀκολουθεῖ ὑπερηφανία, τῇ δὲ πίστει ταπεινοφροσύνῃ καρδίας. Οὐ δύναται ἄνθρωπος κτήσασθαι ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν, εἰ μὴ πρῶτον ἐτελείωσε τὸ θέλημα αὐτοῦ κατὰ μέρος. Ἡ γὰρ ἐλπὶς ἡ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἡ τῆς καρδίας ἀνδρεία ἐκ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως γεννῶνται, καὶ διὰ τῆς ἀληθινῆς μαρτυρίας τῆς διανοίας ἡμῶν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πεποίθησιν ἔχομεν. Ἡ μαρτυρία δὲ τῆς διανοίας γίνεται ἐν τῷ μὴ κατακρίνεσθαι τινὰ ἐν μηδενὶ ὑπὸ τοῦ συνειδότος, ὅτι ἠμέλησεν εἰς τὸ ὀφειλόμενον κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ἡ καρδία ἡμῶν μὴ κατακρίνῃ ἡμᾶς, παῤῥησίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἔχομεν. Ἡ παῤῥησία οὖν ἐκ τῶν κατορθωμάτων τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς καλῆς συνειδήσεως προσγίνεται. Σκληρὸν γοῦν ἐστὶ τὸ δουλεῦσαι τῷ σώματι. Ὅστις δὲ ὀλίγον ἐκ πολλοῦ αἴσθηται τῆς ἐλπίδος τῆς πρὸς τὸν Θεόν, οὐκ ἔτι πεισθήσεται κατ᾽ ἀνάγκην δουλεῦσαι τῷ σκληρῷ τούτῳ δεσπότῃ, τῷ σώματι.

Περὶ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἡσυχίας

Τὸ ἀεὶ σιωπᾷν καὶ ἡ φυλακὴ τῆς ἡσυχίας ἐκ τῶν τριῶν τούτων αἰτιῶν ἐν τίνι γίνονται ἢ διὰ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων ἢ διὰ τὴν θερμότητα τοῦ ζήλου τῆς ἀρετῆς ἢ ὅτι ὁμιλίαν τινὰ θείαν τὶς ἔχει ἐντὸς ἑαυτοῦ καὶ ἡ διανοίᾳ αὐτοῦ ἕλκεται πρὸς αὐτήν. Εἰ τὶς γοῦν μίαν τῶν ἐσχάτων οὐκ ἔχει, ἐξ ἀνάγκης τὴν πρώτην ἀσθένειαν ἀσθενεῖ. Ἀρετὴ ἐστίν, οὐχ ἡ φανέρωσις τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων πράξεων, τῶν διὰ τοῦ σώματος ἐπιτελουμένων, ἀλλ’ ἡ σοφωτάτη καρδίᾳ ἐν τῇ ἐλπίδι αὐτῆς. Συνάπτει γὰρ αὐτὴν τοῖς κατὰ Θεὸν ἔργοις ὁ ὀρθὸς σκοπός.

Ἡ μὲν γὰρ διάνοια δύναται χωρὶς πράξεων σωματικῶν ἐπιτελέσαι τὸ ἀγαθόν, τὸ δὲ σῶμα ἐκτὸς τῆς σοφίας τῆς καρδίας, κἂν ἐργάσηται, οὐ δύναται ὠφεληθῆναι ὅμως οὐχ ὑποφέρει ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἄδειαν εὕρῃ ἀγαθοεργίας, εἰ μὴ δείξῃ τὴν ἀγάπην ἐν κόπῳ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ μὲν πρώτη τάξις πάντοτε κατευοδοῦται, ἡ δὲ δευτέρα πολλάκις κατευοδοῦται, ποτὲ δὲ καὶ οὐ. Μὴ νομίσῃς δέ, ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο μικρὸν ἐστίν, ἵνα τὶς ἐκ τῶν αἴτιων τῶν παθῶν μακρὰν ἀπέχῃ πάντοτε.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ’ - Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος

Ἡ κίνησις τῶν κάτω μελῶν τοῦ σώματος, ἡ ἐκτὸς λογισμῶν ὀξύτερων γινομένη τῆς ἄτοπου ἡδονῆς, ἥτις κινεῖται μετὰ πυρώσεως καὶ ἕλκει τὴν ψυχὴν εἰς ταλαιπωρίαν ἀπροαιρέτως, ἀδιστάκτως ἐκ τῆς πλησμονῆς τῆς γαστρὸς ἐστίν. Εἰ δὲ γε ἴσως ἡ μὲν γαστὴρ εὐτακτεῖ ἐν τῇ διαίτῃ, τὰ δὲ μέλη ἀπροαιρέτως εἴτε κἂν ὁπωσοῦν κινοῦνται, γνῶθι ὅτι ἐν τῷ σώματι βρύει τὸ πάθος καὶ ὅπλον ἰσχυρὸν καὶ ἀκαταμάχητον λογίζου εἶναι ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ τὸ ἀπέχεσθαι ἐκ τῆς θέας τῶν γυναικῶν. Διότι ὁ ἐνάντιος οὐ δύναται ἐνεργῆσαι ἐν ἡμῖν ἅπερ ἡ φύσις δύναται πρᾶξαι ἐν τῇ δυνάμει αὐτῆς. Μὴ γὰρ νομίσῃς, ὅτι ἢ φύσις ἐπιλανθάνεται τῶν ἐν αὐτῇ φυσικῶς ἐνσπαρέντων ἐκ τοῦ Θεοῦ πρὸς τεκνογονίαν καὶ δοκιμασίαν τῶν ἐν τῷ ἀγῶνι, ἀλλ’ ἡ ἀποχὴ τῶν πραγμάτων νεκροὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐν τοῖς μέλεσι καὶ λήθην καὶ ἀπώλειαν ἐμποιεῖ αὐτοῖς.

Ἄλλοι εἴσιν οἱ λογισμοὶ τῶν μακρὰν ἀπεχόντων πραγμάτων καὶ ἁπλῶς παρερχομένων ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ κίνησιν μικρὰν καὶ ἀμυδρὰν ἐμποιούντων ἀφ’ ἑαυτῶν, ἄλλοι δὲ εἰσὶν οἱ λογισμοὶ οἱ ἐν ὁράσει τῆς ὕλης βυθίζοντες τὴν διάνοιαν ἀληθαργήτως καὶ ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ κινοῦντες τὰ πάθη καὶ τρέφοντες τὸν ἄνθρωπον, ὡς τὸ ἔλαιον τρέφει τὴν ἔξαψιν τοῦ λύχνου καὶ τὸ πάθος τὸ ἤδη νεκρωθὲν καὶ σβεσθὲν ἐξάπτοντες καὶ ταράσσοντες τὸ πέλαγος τοῦ σώματος διὰ τῆς κινήσεως τοῦ πλοίου τῆς διανοίας.

Αὕτη δὲ ἡ κίνησις ἡ φυσική, ἡ ἐν ἡμῖν κατοικοῦσα διὰ τὴν προαίρεσιν ταράξαι ἐκ τῆς καθαρότητος καὶ ὀχλῆσαι τὴν σωφροσύνην οὐ δύναται. Οὐ γὰρ δέδωκεν ὁ Θεὸς δύναμιν τῇ φύσει νικῆσαι τὴν προαίρεσιν τὴν πρὸς αὐτόν, τὴν καλήν, ἀλλ’ ὅταν τὶς κινηθῇ ἢ ἐκ τοῦ θυμοῦ ἢ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας, οὐχ ἡ φυσικὴ δύναμις αὐτὸν ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ ὅρου τῆς φύσεως καὶ γενέσθαι ἔξωθεν ἐκ τῶν ὀφειλομένων βιάζεται, ἀλλ’ ἡ προσθήκῃ ἣν ποιοῦμεν ἐπὶ τῇ φύσει διὰ τῶν ἀφορμῶν τοῦ θελήματος. Ὁ γὰρ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καλῶς καὶ ἐμμέτρως ἐποίησε, καὶ ὅσον τὸ μέτρον τῆς ἀναλογίας τῶν φυσικῶν ὀρθῶς ἐν ἡμῖν φυλάττεται, τοσοῦτον αἳ φυσικαὶ κινήσεις οὐ δύνανται βιάσασθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐξελθεῖν, ἀλλὰ μόνον ἐν εὐτάκτοις κινήσεσι κινεῖται τὸ σῶμα, ὥστε εἰδέναι μόνον, ὅτι ἐστὶν ἐν ἡμῖν τὸ πάθος τὸ φυσικόν, καὶ οὐκ εἰς τὸ γαργαλίσαι καὶ ὀχλῆσαι, ὥστε ἐμποδίσαι τὸν δρόμον τῆς σωφροσύνης, οὔτε πάλιν τὸ σκοτῶσαι τὸν νοῦν ἀπὸ θυμοῦ καὶ ἐκ τῆς εἰρήνης εἰς ὀργὴν κινῆσαι. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς συναπαχθῶμεν ποτὲ τοῖς αἰσθητοῖς (δι’ ὧν τίνων καὶ ὁ θυμὸς παρὰ φύσιν εἴωθε λαβεῖν ὁρμήν), ἢ ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει ἐν ὑπερβαλλούσῃ ποσότητι ἢ ἐν πλησιασμῷ γυναικῶν καὶ θεωρία τούτων σχολάσαι ἢ ἐν ταῖς ὁμιλίαις ταῖς περὶ αὐτῶν, ἐξ ὧν φλὸξ ἐπιθυμίας ἀναφλέγεται καὶ σκιρτᾷ ἐν τῷ σώματι, ἐντεῦθεν τὴν πραότητα τὴν φυσικὴν εἰς ἀγριότητα μεταβάλλομεν, ἢ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ χυμοῦ, ἢ διὰ τὰς διαφόρους ὁράσεις τῶν πραγμάτων.

Ἐστὶ δὲ ποτὲ ἡ κίνησις τούτων καὶ ἐκ παραχωρήσεως, τῆς διὰ τὴν οἴησιν ἡμῶν γινομένης. Καὶ αὐτὴ οὐκ ἔστιν ὡς ἐκείνῃ. Ἐκείνους γὰρ τοὺς πολέμους τῆς ἐλευθερίας καλοῦμεν, οἵτινες ἐστὶν ὁδὸς τῆς κοινῆς φύσεως, τὸν δὲ πόλεμον τὸν ἐκ παραχωρήσεως, τὸν ἐξ αἰτίας τῆς οἰήσεως ἡμῶν γινόμενον, γινώσκομεν, ὅτε ἐν προσοχῇ καὶ κόποις ἐν πλείονι χρόνῳ γενώμεθα καὶ οἰόμεθα τὶ κατωρθωκέναι, παραχωρούμεθα πολεμηθῆναι, ἵνα μάθωμεν τὴν ταπείνωσιν. Οἱ δὲ λοιποί, οἱ ἄνευ τῆς αἴτιας ταύτης γινόμενοι ἡμῖν ὑπὲρ τὴν δύναμιν, ἐκ τῆς ῥᾳθυμίας ἡμῶν γίνονται. Διότι ἡ φύσις, ὅταν τίνα προσθήκην τῶν αἰσθητῶν διὰ τῆς γαστριμαργίας δέξηται, οὐ πείθεται λοιπὸν φυλάξαι τὴν τάξιν, τὴν ἐκ τῆς διαπλάσεως αὐτῆς. Ὁ γὰρ τὰς θλίψεις καὶ τὸ ἀπρόϊτον ἀποβαλὼν ἑκουσίως, τὰς ἁμαρτίας ἀγαπᾶν βιάζεται. "Ανευ γὰρ τούτων χωρισθῆναι ἐκ τῶν κολακευμάτων τοῦ φρονήματος οὐ δυνάμεθα. Ὅσον γὰρ οἱ πόνοι πληθύνονται, οὗτοι έλαττουνται, ἐπειδὴ αἱ θλίψεις καὶ οἱ κίνδυνοι ἀποκτείνουσι τὴν ἡδυπάθειαν τῶν παθῶν, ἡ δὲ ἀνάπαυσις τρέφει καὶ αὔξει αὐτά.

Λοιπὸν σαφῶς ἐγνώσθη, ὅτι ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐν ἀνάγκαις χαίρουσιν, ὁ δὲ διάβολος καὶ οἱ ἐργάται αὐτοῦ ἐν ἀναπαύσει. Εἰ δὲ ἐν θλίψεσι καὶ στενοχωρίαις τελειοῦνται αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ, ἡμεῖς δὲ ταύτας ἐξουδενώσαμεν, λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ ἐντειλαμένου τῶν ἐντολῶν καταφρονεῖν μηχανώμεθα. Διὰ τὰ πάθη ἅπερ γεννῶνται ἐκ τῆς ἀναπαύσεως ἡμῶν καταργοῦμεν τὴν αἰτίαν τῆς ἀρετῆς, ἤγουν τὴν στένωσιν καὶ τὴν θλῖψιν, καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀναπαύσεως τῆς προσαγομένης ἡμῖν, κατὰ τοσοῦτον τόπον ποιοῦμεν τοῖς πάθεσιν ἐν ἡμῖν. Διότι ἐν σώματι στενοχωρουμένῳ οὐ δύνανται οἱ λογισμοὶ μετεωρηθῆναι εἰς τὰ μάταια.

Ὅταν δὲ τὶς ἐν χαρᾷ ὑπομένῃ τοὺς κόπους καὶ τὰς θλίψεις, καὶ τοὺς λογισμοὺς κραταιῶς χαλινῶσαι δύναται. Διότι αὐτοὶ οἱ λογισμοὶ ἀργοῦσιν ἐν κόποις. Ὅταν δὲ ὁ ἄνθρωπος μνημόνευση τῶν πρώτων αὐτοῦ ἁμαρτιῶν καὶ κόλαση ἑαυτόν, τότε καὶ ὁ Θεὸς φροντίδα ποιεῖται τοῦ ἀναπαῦσαι αὐτόν. Διότι χαίρει ὁ Θεός, ὅτι αὐτὸς ἑαυτῷ τὸ ἐπιτίμιον δέδωκε διὰ τὴν παράβασιν τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅπερ σημεῖον ἐστὶ τῆς μετανοίας. Καὶ ὅσον αὐτὸς πολλὰ βιάσεται τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τοσοῦτον πληθύνεται ἐκ τοῦ Θεοῦ ἡ τιμὴ αὐτοῦ. Πᾶσα δὲ χαρά, ἥτις οὐκ ἔχει ἐξ ἀρετῆς τὴν αἰτίαν, ἡ τοιαύτη παραυτίκα κινήσεις ἐπιθυμιῶν ἐν τῷ εὑρηκότι αὐτὴν διεγείρει. Σύνες δὲ τοῦτο, ὅτι ἐπὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἐμπαθῆ, οὐκ ἐπὶ τὴν φυσικὴν τοῦτο εἰρήκαμεν.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ’ - Περὶ ἀγρυπνίας τῶν νυκτῶν καὶ περὶ διαφόρων τρόπων τῆς ἐργασίας αὐτῆς

Ὅταν θέλησης στῆναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἀγρυπνίας σου συνεργοῦντος σοι τοῦ Θεοῦ, ποίησον ὡς λέγω σοι. Κλῖνον σου τὰ γόνατα κατὰ τὸ ἔθος καὶ ἀνάστα, καὶ μὴ εὐθέως ἄρξῃ τῆς λειτουργίας σου, ἀλλ’ ὅταν προσεύξῃ πρῶτον καὶ τελείωσης αὐτὴν καὶ σφράγισης τὴν καρδίαν σου καὶ τὰ μέλη σου ἐν τῷ ζωοποιῶ τύπῳ τοῦ σταυροῦ, στῆθι ὡς ἐν ῥοπῇ ὥρας σιωπῶν, ἕως ἂν ἀναπαυθῶσιν αἱ αἰσθήσεις σου καὶ οἱ λογισμοὶ σοῦ γαληνιάσωσι, καὶ μετὰ τοῦτο ὕψωσον τὴν θεωρίαν σου τὴν ἐσωτέραν πρὸς Κύριον καὶ πεῖσον αὐτὸν ἐν λύπη ἐνισχῦσαι τὴν ἀσθένειάν σου καὶ γενέσθαι τὴν στιχολογίαν σου καὶ τὰς ἐννοίας τῆς καρδίας σοῦ εὐαρέστους τῷ θελήματι αὐτοῦ τῷ ἁγίῳ. Καὶ εἰπὲ ἡσύχως ἐν τῇ εὐχῇ τῆς καρδίας σοῦ οὕτω.

Εὐχὴ

Κύριε Ἰησοῦ ὁ Θεὸς μου, ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν κτίσιν σου, ᾧ δῆλα τὰ πάθη μου καὶ ἡ ἀσθένεια τῆς φύσεως ἡμῶν καὶ ἡ ἰσχὺς του ἀντιπάλου ἡμῶν, σὺ αὐτὸς σκέπασόν με ἐκ τῆς κακίας αὐτοῦ. Διότι ἡ δύναμις αὐτοῦ κραταιᾷ καὶ ἡ φύσις ἡμῶν ταλαίπωρος καὶ ἡ δύναμις ἡμῶν ἀσθενής. Σὺ οὖν, ἀγαθέ, ὁ ἐπιστάμενος τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, ὃ καὶ βαστάζων τὴν δυσκολίαν τῆς ἀδυναμίας ἡμῶν, φύλαξον με ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν λογισμῶν καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν παθῶν, καὶ ἄξιον ποίησον με ταύτης τῆς λειτουργίας τῆς ἁγίας, μήπως ἐν τοῖς πάθεσί μου φθείρω τὴν γλυκύτητα αὐτῆς καὶ εὑρεθῶ ἀναιδὴς ἐνώπιον σοῦ καὶ τολμηρός.

Δεῖ δὲ ἡμᾶς ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ πορεύεσθαι ἐν τῇ λειτουργίᾳ ἡμῶν, ἔξωθεν πάσης διανοίας νηπιώδους τεταραγμένης. Ἐὰν δὲ ἴδωμεν, ὅτι ὥρᾳ οὐκ ἐστὶ πολλῇ καὶ ὀρθρίζωμεν πρὸ τοῦ τελειῶσαι ἡμᾶς, ἐάσωμεν ἑκουσίως ἐν γνώσει δόξαν μίαν ἢ καὶ δύο ἐκ τοῦ ἔθους, ἵνα μὴ γένηται τόπος τῇ ταραχῇ, ἀφανίσαι τὴν γεῦσιν τῆς λειτουργίας ἡμῶν καὶ θολώσωμεν τοὺς ψαλμοὺς τῆς πρώτης ὥρας.

Ἐάν, ἡνίκα λειτουργεῖς, προσλαλήσῃ σοι καὶ ψιθυρίσῃ ὁ λογισμὸς λέγων σοι, «*Τάχυνον ὀλίγον καὶ πληθύνεσθαι τὸ ἔργον, καὶ ἐκλυτρώσῃ ταχέως*», μὴ κανονίσῃς σεαυτὸν ἐὰν δὲ σφοδροτέρως ὀχλῇ ἐν τούτῳ, στράφηθι εὐθέως εἰς τὰ ὀπίσω δόξαν μίαν ἢ ὅσον ἐθέλεις, καὶ ἕκαστον στίχον βαστάζοντα τὸν τρόπον τῆς εὐχῆς μετὰ κατανοήσεως στιχολόγησον αὐτὸν πολλὰς βολὰς καὶ ἐὰν πάλιν ταράξῃ σε ἢ σφίγξῃ κατὰ σου, ἄφες τὴν στιχολογίαν καὶ θοῦ τὸ γόνυ εἰς προσευχὴν καὶ εἰπὲ «*Ἐγὼ οὐ ῥήματα θέλω μετρῆσαι, ἀλλὰ τὰς μονὰς καταφθάσαι. Ἐν πάσῃ γὰρ τρίβῳ μου, ἣ ὁδηγήσεις με ταχέως ἐγὼ ἐν αὐτῇ πορεύσομαι*». Ἐκεῖνος ὁ λαὸς ὁ χωνεύσας τὸν μόσχον ἐν τῇ ἐρήμῳ, τεσσαράκοντα ἔτη ἐπορεύθησαν αὐτὴν διερχόμενοι, ἀνερχόμενοι καὶ κατερχόμενοι τὰ ὄρη καὶ τοὺς βουνούς, καὶ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας οὐδὲ μακρόθεν ἐθεάσαντο.

Ἐὰν δὲ ὅταν ἀγρυπνῇς, ἡ στάσις νικήσῃ σε ἐκ τοῦ μήκους τῆς ἐκτάσεως καὶ ἀσθενήσῃς ἐκ τῆς ἀτονίας καὶ εἴπῃ σοι ὁ λογισμός, μᾶλλον δὲ ὁ κακομήχανος προσλαλήσῃ τῷ λογισμῷ, καθὼς καὶ τῷ ὄφει «*Τελείωσον, ἐπεὶ οὐ δύνασαι στῆναι*», εἰπὲ αὐτῷ, «*Ούχ οὕτως, ἀλλὰ καθίσαιμι κάθισμα ἓν (καὶ αὐτὸ κρεῖττον τοῦ ὕπνου)*». Καὶ ἐὰν ἡ γλῶσσα μου σιωπὰ καὶ οὐ λέγῃ ψαλμόν, ἡ διάνοια μου δὲ ἀδολεσχῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ εὐχῇ καὶ τῇ ὁμιλίᾳ τῇ μέτ' αὐτοῦ, ἡ ἐγρήγορσις ἐκ παντὸς τοῦ ὕπνου ὠφελιμωτέρα ἐστίν.

Οὐχὶ ἡ στάσις δὲ ὅλη ἡ ἀγρυπνία ἐστίν, οὐδὲ πάλιν ἡ στιχολογίᾳ τῶν ψαλμῶν μόνων, ἀλλ' ἔστιν:

α', ὁ ἐν ψαλμοῖς ἐκφέρων ὅλην τὴν νύκτα

β', καὶ ἐστὶν ὁ ἐν μετανοίᾳ καὶ εὐχαῖς κατανύξεως καὶ κατακλίσεσιν ἐπὶ τῆς γῆς

γ’, καὶ ἐστὶν ὁ ἐν κλαυθμῷ καὶ δάκρυσι καὶ θρήνοις ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ παραπτώμασιν. Ἐῤῥέθη περὶ τίνος τῶν πρώτων ἡμῶν, ὅτι τεσσαράκοντα ἔτη εἰς λόγος ἦν ἡ εὐχὴ αὐτοῦ, «*Ἐγὼ ὡς ἄνθρωπος ἥμαρτον, σὺ δὲ ὡς Θεὸς συγχώρησον*». Καὶ ἤκουον αὐτοῦ οἳ πατέρες μελετῶντος τὸν στίχον ἐν λύπῃ ὅτι ἔκλαιε καὶ οὒχ ἡσύχαζε καὶ ἀντὶ τῆς λειτουργίας ἦν αὐτῷ αὐτῇ ἡ εὐχὴ μόνη νυκτὸς καὶ ἡμέρας

δ’ καὶ ἔστιν ὁ ὀλίγα ἑσπέρας στιχολογῶν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῆς νυκτὸς διατριβῶν εἰς τροπάρια

ε’, καὶ ἔστιν ὁ εἰς δοξολογίαν καὶ ἀνάγνωσιν

στ’, καὶ ἐστὶ πάλιν ὁ τιθεὶς ἑαυτῷ ὅρον μὴ κλῖναι γόνυ κατ’ ἐκεῖνον τὸν καιρόν, μεθ’ οὐ ἐπολέμει ὁ λογισμὸς τῆς πορνείας.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ’ - Περὶ τῶν ὁδῶν τῶν πλησιάζειν τῷ Θεῷ ποιουσῶν καὶ φανερουμένων τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τῶν ἡδέων ἔργων τῆς νυκτερινῆς ἀγρυπνίας. Καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ διαγωγῇ ταύτῃ ἐργαζόμενοι μέλι τρέφονται πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν

Μὴ νομίσῃς, ὦ ἄνθρωπε, ὅτι ἐν πάσῃ τῇ ἐργασίᾳ τῶν μοναχῶν ἔστι τις διαγωγὴ μείζων τῆς ἀγρυπνίας τῆς νυκτός. Ἀληθῶς, ἀδελφέ, καὶ μεῖζον ἐστὶ καὶ ἀναγκαιότατον τῷ ἐγκρατεῖ. Ἐὰν μὴ γένηται τῷ ἀσκητῇ σκορπισμὸς καὶ ταραχὴ ἐν τοῖς σωματικοῖς πράγμασι καὶ ἐν τῇ μερίμνῃ τῶν παρερχομένων, ἀλλὰ παρατηρήσηται ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ φύλαξῃ ἑαυτὸν μετὰ ἀγρυπνίας, τούτου ὡς διὰ πτερύγων πέταται ἡ διάνοια ἐν βραχεῖ καιρῷ καὶ ὑψωθήσεται πρὸς τὴν τερπνότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ ταχέως καταντήσει, καὶ ἐν τῇ γνώσει τῇ ὑπὲρ ἀνθρωπίνην ἔννοιαν νήχετο διὰ τῆς ἐλαφρότητος καὶ κουφότητος αὐτῆς.

Μοναχὸν διαμένοντα ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ μετὰ διακρίσεως νοός, τοῦτον μὴ ἴδῃς ὡς σαρκοφόρον τάξεως γὰρ ἀγγελικῆς ὡς ἀληθῶς τοῦτο τὸ ἔργον. Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἐν τῇ διαγωγῇ ταύτῃ διαπαντὸς πολιτευόμενους ἄνευ χαρισμάτων μεγάλων παρὰ Θεοῦ ἀφεθῆναι διὰ τὴν νῆψιν αὐτῶν καὶ ἐγρήγορσιν τῆς καρδίας, καὶ διὰ τὴν ἐμμέριμνον διαγωγὴν τῶν λογισμῶν αὐτῶν πρὸς αὐτόν. Ψυχὴ ἡ ἐν τῇ διαγωγὴ ταύτης τῆς ἀγρυπνίας κοπιῶσα καὶ διαπρέπουσα ὀφθαλμοὺς χερουβικοὺς ἕξει, τοῦ διαπαντὸς ἀτενίζειν καὶ κατοπτεύειν τὴν ἐπουράνιον θεωρίαν.

Ἐγὼ μὲν οἶμαι ἀδύνατον εἶναι, τὸν μετὰ γνώσεως καὶ διακρίσεως ἐκλεξάμενον ἑαυτῷ τοῦτον τὸν κόπον τὸν μέγαν καὶ θεῖον καὶ τὸ βάρος τοῦτο προειρησάμενον βαστάσαι, μὴ ἀγωνίσασθαι ἐν τούτῳ τῷ δεδοξασμένῳ μέρει, ᾧ ἐξελέξατο, καὶ ἐν ἡμέρᾳ διαφυλάξαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ταραχῆς τῶν συντυχιῶν καὶ τῆς τῶν ἔργων μερίμνης, ἵνα μὴ κενὸς γένηται ἀπὸ τῆς ἐπικαρπίας τῆς θαυμαστῆς καὶ τῆς μεγάλης τρυφῆς, τῆς προσδοκώμενης τρυγηθῆναι ἐξ αὐτῆς. Ὁ μέντοι ἀμελῶν τούτου, θαῤῥῶ λέγειν, ὅτι ἀγονεῖ τίνος χάριν κοπιᾷ καὶ τοῦ ὕπνου ἀπέχεται, καὶ ἐν τῇ στιχολογίᾳ τῇ πολλῇ καὶ τῷ μόχθῳ τῆς γλώττης καὶ τῇ ὀλονυκτίω στάσει κακοπαθεῖ, μὴ ἔχων τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐν τῇ ψαλμῳδία αὐτοῦ καὶ

τῇ προσευχῇ, ἀλλ’ ὡς ἀπὸ συνήθειας ἀγόμενος κοπιᾷ ἀδιακρίτως. Καὶ εἰ μὴ ταῦτα οὕτως ἐστίν, ὡς ἔφην, πῶς ἂν ἐστέρηται τοῦ θερίζειν ἀπὸ τοῦ διηνεκοῦς σπέρματος αὐτοῦ, τοῦ ἐν τῷ κόπῳ, τὰς μεγίστας εὐεργεσίας καὶ ἐπικαρπίας; Εἰ γὰρ ἀντὶ τούτων τῶν φροντίδων ἐξησχόλει ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν, τὴν ἐνδυναμοῦσαν τὸν νοῦν, καὶ μάλιστα οὖσαν ἀρδείαν τῆς προσευχῆς καὶ βοηθοῦσαν εἰς τὴν ἀγρυπνίαν, καὶ ταύτης μὲν ὁμόζυγον, φῶς δὲ τῆς διανοίας ὑπάρχουσαν, εὗρεν ἂν αὐτὴν ὁδηγὸν εἰς τὴν εὐθεῖαν τρίβον καὶ σπερματικὴν τῆς ὕλης τῆς θεωρίας ἐν τῇ προσευχῇ, τὴν δεσμεύουσαν τὰς ἐνθυμήσεις ἀπὸ τοῦ μετεωρισμοῦ, τοῦ μὴ ῥέμβεσθαι καὶ νέμεσθαι ἐν τοῖς ματαίοις καὶ σπείρουσαν τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ψυχῇ ἀδιαλείπτως καὶ τὰς ὁδοὺς τῶν ἅγιων τῶν εὐαρεστησάντων αὐτῷ, τὴν ἐμποιοῦσαν τὸν νοῦν κτήσασθαι λεπτότητα καὶ σοφίαν, εὗρεν ἂν πέπειρον τὸν καρπὸν τῶν τοιούτων ἐργασιῶν.

Τίνος οὖν ἕνεκεν, ὦ ἄνθρωπε, οὕτως ἀδιακρίτως διοικεῖς τὰ κατὰ σεαυτόν; Ὅτι νυκτὸς μὲν παννύχιον στάσιν ἐπιτελεῖς καὶ καταπονεῖς σευατόν ἐν ταῖς ψαλμωδίαις καὶ ὑμνῳδίαις καὶ δεήσεσι, βαρὺ δὲ σοι καὶ οὐ μικρὸν φαίνεται, διὰ βραχυτάτης ἐπιμελείας τῆς ἡμέρας καταξιωθῆναι τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, χάριν τῆς σῆς κακοπαθείας ἐν τοῖς ἑτέροις. Τίνος χάριν καταπονεῖς σεαυτὸν καὶ νυκτὸς μὲν σπείρεις, ἡμέρας δὲ πετάζεις τὸν κόπον σου, καὶ εὑρίσκῃ ἄκαρπος καὶ σκορπίζεις τὴν ἐγρήγορσιν καὶ νῆψιν καὶ θέρμην, ἣν ἐκτήσω, καὶ ἀπολύεις τὸν κόπον σοῦ μάτην ἐν ταῖς ταραχώδεσιν ὁμιλίαις τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων, ἄνευ τινὸς εὐλόγου προφάσεως; Εἰ γὰρ τῇ νυκτερινῇ μελέτῃ ἀκόλουθον ἐποίεις τὴν ἡμερινὴν γεωργίαν καὶ τὴν θέρμην τῆς καρδιακῆς ὁμιλίας, καὶ μὴ διάστασιν ἐν τῷ μέσῳ ἐτίθεις, ἐν ὀλίγῳ καιρῷ συμπλακῆναι τῷ στηθεῖ τοῦ Ἰησοῦ εἶχες. Ἀλλ’ ἐντεῦθεν φανερὸν ἐστίν, ὅτι ἀδιακρίτως πολιτεύῃ καὶ οὐκ οἶδας τίνος χάριν χρὴ τοὺς μοναχοὺς ἐγρηγορέναι.

Σὺ μὲν νομίζεις, ὅτι χάριν τοῦ κοπιᾷν σε καὶ μόνον τέθεινται ταῦτα καὶ οὐ δι ἕτερον τὶ τικτόμενον ἐκ τούτων, ὁ δὲ καταξιωθεὶς ὑπὸ τῆς χάριτος μαθεῖν, χάριν ποίας ἐλπίδος ἀνθίστανται οἱ ἀγωνισταὶ τῷ ὕπνῳ καὶ ἐκβιάζονται τὴν φύσιν καὶ διὰ τῆς ἐγρηγόρσεως τῶν σωμάτων αὐτῶν καὶ τῶν ἐνθυμήσεων προσφέρουσι τὰς ἐντεύξεις αὐτῶν καθ’ ἑκάστην νύκτα, ἐκεῖνος ἐπίσταται τὴν δύναμιν, τὴν γινομένην ἀπὸ τῆς ἡμερινῆς φυλακῆς καὶ ὁποίαν βοήθειαν δίδωσι τῷ νῷ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τῆς νυκτὸς καὶ ποίαν ἐξουσίαν κατὰ τῶν λογισμῶν λαμβάνει καὶ ποίαν καθαρότητα καὶ σύννοιαν, καὶ πῶς ὁ ἐσμὸς τῶν ἀρετῶν ἀβιάστως καὶ ἀμάχως αὐτῷ χαρίζεται καὶ μετὰ ἐλευθερίας ποιεῖ ἐννοῆσαι τὴν εὐγένειαν τῶν λογισμῶν.

Ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι, ἐὰν τὸ σῶμα ἀτόνηση διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ καὶ μὴ δυνηθῇ νηστεῦσαι, δύναται καὶ μόνῃ τῇ ἀγρυπνίᾳ κτήσασθαι ὁ νοῦς τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς καὶ δοῦναι τῇ καρδίᾳ νόησιν, τοῦ καταμαθεῖν τὴν δύναμιν τὴν πνευματικήν, μόνον ἐὰν μὴ γένηται αὐτῷ ἀφανισμὸς ἐκ τοῦ πλατυσμοῦ τῶν ἡμερινῶν αἰτιῶν.

Διὸ παρακαλῶ σὲ τὸν ἐφιέμενον κτήσασθαι νοῦν νηφάλιον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐπίγνωσιν

τῆς καινῆς ζωῆς, ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ σου μὴ ἀμελήσῃς τῆς ἀγρυπνίας τὴν πολιτείαν διότι ἐξ αὐτῆς ἀνοίγονται σου οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς τὸ ἰδεῖν πᾶσαν τὴν δόξαν τῆς πολιτείας καὶ τὴν δύναμιν τῆς ὁδοῦ τῆς δικαιοσύνης.

Ἐὰν δὲ γένηται σοι πάλιν, ὅπερ μὴ γένοιτο, λογισμὸς χαυνότητος καὶ ἐμφωλεύσῃ σοι τυχὸν ἐκ πείρας τοῦ ἀντιλήπτορος σου, τοῦ συνήθως σε παραχωροῦντος ἀλλοιωθῆναι ἐν τοῖς τοιούτοις, εἴτε ἐν θερμότητι εἴτε ἐν ψυχρότητι, ἢ ἐξ αἰτίας τινὸς ἢ ἀσθενείας σώματος, ἢ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι σε ὑπομεῖναι τὸν κόπον τῆς συνήθως παρὰ σοῦ γινομένης πολλῆς ψαλμῳδίας καὶ τῆς εὐτόνου εὐχῆς καὶ τῆς πολλῆς γονυκλισίας, ἃ εἴωθες ἀεὶ ἐκτελεῖν, παρακαλῶ σε ἐν ἀγάπῃ, ἐὰν καταληφθῇς ἐκ τούτων καὶ μὴ δυνηθῇς αὐτὰ διαπράξασθαι, κἂν καθήμενος γρηγόρησον καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ πρόσευξαι καὶ μὴ ὕπνωσης, καὶ πάσῃ μηχανὴ διεξάγαγε τὴν νύκτα καθήμενος καὶ διαλογιζόμενος ἐννοίας ἀγαθάς. Καὶ μὴ σκλήρυνεις τὴν καρδίαν σου καὶ σκοτώσης αὐτὴν ἐν τῷ ὕπνῳ, καὶ πάλιν ἥξει σοι διὰ τῆς χάριτος ἡ πρώτη ἐκείνη θέρμη καὶ ἡ ἐλαφρότης καὶ ἡ δύναμις, καὶ σκιρτήσας χαρήσῃ εὐχάριστων τῷ Θεῷ.

Ἡ γὰρ ψυχρότης καὶ τὸ τοιοῦτον βάρος, πρὸς πεῖραν καὶ δοκιμὴν παραχωρεῖται τῷ ἀνθρώπῳ. Καὶ ἐὰν διεγείρῃ ἑαυτὸν μετὰ θερμότητος καὶ ἐκτίναξη αὐτὰ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ μικρὸν ἀναγκασθείς, τηνικαῦτα πλησιάζει αὐτῷ ἡ χάρις, ὥσπερ ἦν, καὶ ἔρχεται αὐτῷ ἄλλη δύναμις, ἔχουσα πᾶν ἀγαθὸν ἐν ἑαυτῇ κεκρυμμένον καὶ τὰ εἴδη τῆς ἀντιλήψεως. Καὶ θαυμάσει ἐκπληττόμενος ὁ ἄνθρωπος, μνημονεύων τοῦ προτέρου βάρους καὶ τῆς ἐπελθούσης ἐλαφρότητος καὶ δυνάμεως, καὶ τὴν διαφορὰν καὶ ἐλαφρότητα ἐννοῶν, καὶ πῶς αἰφνιδίως τοιαύτην ἐδέξατο ἀλλοίωσιν. Καὶ ἔκτοτε σοφίζεται, ἵνα, ἐὰν ἐπέλθῃ αὐτῷ τοιοῦτον βάρος, γνωρίσει αὐτὸ ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ πείρας. Ἐὰν γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ καιρῷ μὴ ἀγωνίσηται ὁ ἄνθρωπος, ταύτην τὴν πεῖραν οὐ δύναται κτήσασθαι. Ὁρᾷς πόσον σοφίζεται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἐξυπνίσῃ ἑαυτὸν μικρὸν και ὑπομείνῃ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου; Μόνον εἰμὴ ἡ φύσις τοῦ σώματος ἐξησθένησε, καὶ οὐκ ἐστὶ συμφέρον πολεμῆσαι τὴν φύσιν ἐν μέντοι τοῖς λοιποῖς καλὸν ἐστὶ τὸ ἀναγκάσαι τινὰ ἑαυτὸν ἐν πᾶσι τοῖς ὠφελοῦσιν αὐτόν.

Ἡ διηνεκὴς γοῦν ἡσυχία ἡ μετὰ ἀναγνώσεως καὶ ἡ σύμμετρος τῶν βρωμάτων μετάληψις καὶ ἡ ἀγρυπνία ταχέως τὴν διάνοιαν ἐξυπνίζουσιν εἰς ἔκπληξιν τῶν πραγμάτων, ἐὰν μὴ γένηταί τις αἰτία λύουσα τὴν ἡσυχίαν. Αἱ ἔννοιαι αἱ κινούμεναι τοῖς ἡσυχάζουσιν αὐτομάτως χωρὶς σκέψεως ποιοῦσιν ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς δίκην κολυμβήθρας βαπτισμοῦ ἐν τοῖς χεομένοις δάκρυσι καὶ τὰς παρειᾶς βάπτουσι τῷ πλήθει ἑαυτῶν.

Ὅταν δι᾽ ἐγκράτειας δαμασθῇ σου τὸ σῶμα καὶ ἀγρυπνίας καὶ τῇ προσοχῇ τῆς ἡσυχίας καὶ αἰσθάνῃ τοῦ σώματος σου τῇ ὀξύτητι τοῦ πάθους τῆς πορνείας ἔξωθεν τῆς φυσικῆς κινήσεως γινομένου, γίνωσκε ὅτι ἀπὸ λογισμῶν ὑπερηφανίας ἐπειράθης. Καὶ μῖξον τῇ τροφὴ σου σποδὸν καὶ προσκόλλησον τῇ γῇ τὴν σὴν γαστέρα καὶ ἐξερεύνησον τὶ ἐνενόησας καὶ μάθε τὴν ἀλλοίωσιν τῆς φύσεως σου καὶ τὰ παρὰ φύσιν σου ἔργα, καὶ

ἴσως ἐλεήσει σε ὁ Θεὸς καὶ ἐξαποστείλει σοι φῶς τοῦ μαθεῖν ταπεινωθῆναι, ἵνα μὴ αὐξηθῇ ἡ κακία σου.

Μὴ οὖν παυσώμεθα ἀγωνιζόμενοι καὶ σπουδάζοντες, ἕως ἂν ἐν ἡμῖν μετάνοιαν ἴδωμεν καὶ εὕρωμεν τὴν ταπείνωσιν καὶ ἐπαναπαύσεται ἡ καρδία ἡμῶν ἐν τῷ Θεῷ.

Ὧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Λ’ - Περὶ Εὐχαριστίας Θεοῦ ἐν ᾧ καὶ κατηχήσεις κεφαλαιώδεις

Ἡ εὐχαριστίᾳ τοῦ λαμβάνοντος ἐρεθίζει τὸν διδόντα τοῦ δοῦναι δωρήματα μείζονα τῶν προτέρων. Ὁ μὴ εὐχαριστῶν ἐπὶ τοῖς μικροτέροις, καὶ ἐπὶ τοῖς μείζοσι ψεύστης ἐστὶ καὶ ἄδικος.

Ὁ ἀσθενῶν καὶ γινώσκων τὴν ἀῤῥωστίαν αὐτοῦ, ζητεῖν ὀφείλει τὴν ἰατρείαν, ὁ δὲ ὁμολογῶν τὸν πόνον αὐτοῦ, ἐγγίζει τῇ θεραπείᾳ αὐτοῦ καὶ εὐκόλως εὑρήσει αὐτήν. Σκληρὰ καρδίᾳ πληθύνονται οἱ πόνοι αὐτῆς καὶ τοῦ ἀῤῥώστου τοῦ τῷ ἰατρῷ ἀντιτασσομένου ἡ κόλασις αὐτοῦ περισσεύεται.

Οὐκ ἔστιν ἁμαρτία ἀσυγχώρητος, εἰ μὴ ἡ ἀμετανόητος, οὐδὲ δώρημα διαμένει χωρὶς προσθήκης, εἰ μὴ τὸ στερούμενον εὐχαριστίας. Τοῦ ἄφρονος τὸ μέρος μικρὸν ἐστὶν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.

Μνημόνευε ἀεὶ τῶν ὑπερεχόντων σου τῇ ἀρετῇ, τοῦ ἰδεῖν σεαυτὸν λειπόμενον τοῦ μέτρου αὐτῶν διαπαντός, καὶ γενοῦ κατανοῶν ἀεὶ τὰς ἰσχυροτέρας θλίψεις τῶν τεθλιμμένων καὶ κεκακωμένων, ὅπως τὴν προσήκουσαν εὐχαριστίαν ἀποδώσῃς ὑπὲρ τῶν μικρῶν καὶ εὐτελῶν τῶν παρὰ σοι εὑρισκομένων καὶ δυνηθῇς μετὰ χαρᾶς ὑπομεῖναι αὐτάς.

Ἐν τῷ καιρῷ τῆς σῆς ἥττης καὶ χαυνότητος καὶ ὀκνηρίας, δεδεμένος ὢν καὶ κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐν ἐπιπονωτέρα ταλαιπωρία καὶ μοχθηρῷ ἔργῳ τῆς ἁμαρτίας, ἐννόησον ἐν τῇ καρδία σου τὸν πρότερον καιρὸν τῆς σπουδῆς σου καὶ πῶς ἦσθα φροντίζων ἕως καὶ τῶν λεπτότερων, καὶ τὸν ἀγῶνα ὃν ἐπεδείκνυες, καὶ πῶς ἐν ζήλῳ ἧς κινούμενος ἐξ ἐναντίας τῶν κωλῦσαι θελόντων τὴν ὁδοιπορίαν σου. Πρὸς τούτοις δὲ λογίζου καὶ τοὺς στεναγμούς, οὓς ὑπὲρ τῶν ἐλαττωμάτων ἐστέναζες τῶν προσγινομένων σοι ἐκ τῆς ἀμελείας σου καὶ πῶς ἐν πᾶσι τούτοις τὸν στέφανον τῆς νίκης ἐλάμβανες. Καὶ γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις καὶ τηλικαύταις μνήμαις ἐξυπνίζεται ἡ ψυχὴ σου ὡς ἀπὸ βάθους καὶ ἐνδύεται τὴν φλόγα τοῦ ζήλου, καὶ ὡς ἐκ νεκρῶν ἀνίσταται ἐκ τοῦ ποντισμού αὐτῆς καὶ ὑψουται καὶ στρέφεται εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν αὐτῆς, διὰ θερμοῦ ἀγῶνος ἐξ ἐναντίας τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἁμαρτίας.

Μνήσθητι τῆς πτώσεως τῶν δυνατῶν, καὶ ταπεινοῦσαι ἐν ταῖς ἀρεταῖς σοῦ. Μνημόνευε τῶν σκληρῶν παραπτωμάτων τῶν πάλαι παραπεσόντων καὶ μεταγνόντων, καὶ τοῦ ὕψους καὶ τῆς τιμῆς, ἧς μετὰ ταῦτα ἠξιώθησαν, καὶ λήψῃ θάρσος ἐν τῇ μετανοίᾳ σου.

Καταδίωξον σεαυτόν, καὶ καταδιωχθήσεται ὁ ἐχθρὸς σου ἀπὸ τῆς ἐγγύτητός σου.

Εἰρήνευσον ἐν σεαυτῷ, καὶ εἰρηνεύσει σοι ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ.

Σπούδασον εἰσελθεῖν εἰς τὸ ταμεῖον τὸ ἔνδοθέν σου, καὶ ὄψει τὸ ταμεῖον τὸ οὐράνιον ἓν γὰρ ἐστὶ τοῦτο κἀκεῖνο, καὶ ἐν μιᾷ εἰσόδῳ θεωρεῖς τὰ ἀμφότερα. Ἡ κλῖμαξ τῆς βασιλείας ἐκείνης ἔνδοθέν σου ἐστί, κεκρυμμένη ἐν τῇ ψυχῇ σου. Βάπτισον σεαυτὸν ἐν ἑαυτῷ ἐκ τῆς ἁμαρτίας, καὶ εὑρήσεις ἐκεῖ ἀναβάσεις, ἐν αἷς ἀναβαίνειν δυνήσῃ.

Ἡ Γραφὴ οὐκ ἐξηγήσατο ἡμῖν, τὶ εἴσι τὰ πράγματα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, πῶς δὲ τὴν αἴσθησιν τῆς τρυφῆς αὐτῶν δεξόμεθα ἐντεῦθεν, δίχα τῆς φυσικῆς ἀλλοιώσεως καὶ τῆς ἐξόδου τοῦ κόσμου τούτου, εὐκόλως ἐδίδαξεν ἡμᾶς εἰ καὶ ἐν ὀνόματι ποθεινῶν πραγμάτων καὶ ἐνδόξων, τῶν πὰρ ἡμῖν ἡδέων καὶ ἔντιμων, ἔθηκεν ἡμῖν, πρὸς τὸ ἐρεθίσαι ἡμᾶς εἰς τὸν πόθον αὐτῶν, ἐν τῷ λέγειν, «*Ἂ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐ ἤκουσε*», καὶ τὰ ἑξῆς ἀνήγγειλε δὲ ἡμῖν ἐν τούτῳ, ὅτι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ ἀκατάληπτα εἰσί καὶ οὐκ ἔχουσιν ὁμοιότητα τίνος τῶν ἐνταῦθα.

Ἡ πνευματικὴ τρυφὴ οὐκ ἐστὶν ἡ χρεία τῶν πραγμάτων τῶν ὑποστατικῶς ἔξωθεν τῆς ψυχῆς τῶν λαμβανόντων εὑρισκομένη. Εἰ δὲ μή, τὸ «*ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἔνδοθεν ὑμῶν ἐστί*», καὶ τό, «*ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου*», λοιπόν, ὕλην πράγματων αἰσθητῶν ἡμεῖς ἐκτησάμεθα ἔνδοθεν ἡμῶν πρὸς ἀῤῥαβῶνα τῆς τρυφῆς τῆς ἐν αὐτοῖς. Ἀναγκαῖον γὰρ ἐστὶν ὅμοιον είναιτο κτῆμα τῷ ἀῤῥαβῶνι καὶ τὸ ὁλικὸν τῷ μέρει. Καὶ τὸ «*ὡς ἐν ἐσόπτρῳ*», εἰ καὶ οὐχ ὑποστατικῶς δεικνύει, ἀλλὰ πάντως κτῆμα ὁμοιώσεως δηλοῖ. Ἐὰν δὲ ὡς ἀληθὴς μαρτυρία τῶν ἑρμηνευσάντων τὰς Γραφάς, ὅτι αὐτῇ ἡ αἴσθησις ἐνέργεια νοερὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐστί, καὶ αὕτη λοιπὸν μέρος ἐστὶν ἐκείνου τοῦ ὅλου.

Φιλάρετος ἐστίν, οὐχ ὁ ποιῶν τὰ καλὰ ἀγωνιστικῶς, ἀλλ᾽ ὁ ὑποδεχόμενος τὰ ἀκολουθοῦντα κακὰ μετὰ χαρᾶς. Οὐκ ἐστὶ μέγα τὸ ὑπομεῖναι τίνα θλίψεις τὰς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ὡς τὸ μὴ ἀπορήσαι τὸν νοῦν ἐν τῇ ἐκλογὴ τοῦ ἀγαθοῦ θελήματος αὐτοῦ, ἐν τῇ κολακεία τοῦ γαργαλισμοῦ.

Πᾶσα μεταμέλεια γινομένη μετὰ τὴν τοῦ αὐτεξουσίου ἀφαίρεσιν οὔτε χαρὰ βρύει ἐν αὐτῇ οὔτε ψηφίζεται πρὸς ἀμοιβὴν τῶν κτησαμένων αὐτήν.

Σκέπασον τὸν πταίοντα, ὅταν οὐκ ἔχῃς ζημίαν ἐξ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν μὲν θαῤῥεῖν παρασκευάζεις, σὲ δὲ βαστάζει τὸ ἔλεος τοῦ Δεσπότου σου. Στήριξον τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς λελυπημένους τῇ καρδίᾳ τῷ λόγῳ καὶ ὅσον ἡ χεὶρ σου εὐπορεῖ, καὶ ὑποστηρίξει σὲ ἡ δεξιὰ ἡ βαστάζουσα τὰ πάντα. Γίνου κοινωνὸς μετὰ τῶν τῇ καρδίᾳ λελυπημένων, ἐν τῷ πόνῳ τῆς προσευχῆς καὶ τῇ συνοχῇ τῆς καρδίας σου, καὶ ἀνοίγεται ἔμπροσθεν τῶν αἰτημάτων σου πηγὴ ἐλέους.

Κοπίασον σεαυτὸν ἐν ταῖς λιταῖς ἀεὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐν καρδίᾳ βασταζούσῃ λογισμὸν καθαρόν, πεπληρωμένον κατανύξεως, καὶ ὁ Θεὸς φυλάττει τὴν διάνοιάν σου ἐκ τῶν ἀκαθάρτων τὲ καὶ ῥυπαρῶν λογισμῶν, ἵνα μὴ ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ ἐνυβρισθὴ ἐν σοί.

Σχόλασον σεαυτὸν διαπαντὸς ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν, ἐν ἀκριβεῖ κατανοήσει, ἵνα μὴ προφάσει τῆς ἀργίας τοῦ νοῦ μολυνθῇ ἡ ὅρασίς σου ἐν ἀκολάστοις ἀλλοτρίοις μολυσμοῖς. Μὴ θέλησης πειράσαι τὴν διάνοιάν σου ἐν ἀκολάστοις λογισμοῖς ἢ προσώποις τοῖς πειράζουσί σε, ἡνίκα νομίζεις μὴ ἡττηθῆναι ὑπ' αὐτῶν. Διότι οἱ σοφοὶ ἐν τούτῳ τρόπῳ ἐσκοτίσθησαν καὶ ἐμωράνθησαν. Μὴ ταμιεύσης τὴν φλόγα ἐν τῷ κόλπῳ σου ἄνευ ἰσχυρότερων θλίψεων τῆς σαρκὸς σου. Δύσκολον ἐστὶ τὴν νεότητα χωρὶς γυμνασίας δεσμευθῆναι ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ ἁγιασμοῦ.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ σκοτασμοῦ τοῦ νοῦ (ἡνίκα ὁρᾶται τὸ σημεῖον αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ) ἐν πρώτοις εἰς τὴν ὀκνηρίαν τῆς λειτουργίας καὶ τῆς προσευχῆς. Ἄλλη γὰρ ὁδὸς τῆς πλάνης τῆς ψυχῆς οὐκ ἐστίν, εἰ μὴ πρῶτον ἐκεῖθεν ἐκπέσῃ ἡνίκα γὰρ βοηθείας τοῦ Θεοῦ στερηθῇ, εὐχερῶς ὑποπίπτει εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀντιπάλων αὐτῆς. Καὶ ἄλλο ὅταν ἢ ψυχὴ πάλιν ἀμέριμνος γένηται ἐκ τῶν τῆς ἀρετῆς ἔργων, πάντως εἰς τὰ ἐναντία τούτων διασύρεται. Ἡ μετάβασις ἐκ ποίου πλαγίου γίνεται, ἀρχὴ ἐστὶ του ἐξ ἐναντίας μέρους. Σὺ πράξε τὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τὰ τῆς ψυχῆς, καὶ μὴ φροντίσῃς τῶν ματαίων. Δεῖξον τὴν ἀσθένειάν σοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ διαπαντός, καὶ οὐ μὴ δοκιμασθὴς ὑπὸ τῶν ἀλλότριων, ὁπόταν μονωθῇς ἀπὸ τοῦ ἀντιλήπτορος σου.

Ἡ πρᾶξις τοῦ σταυροῦ διπλῆ ἐστί, καὶ τοῦτο πρὸς τὸ διπλοῦν τῆς φύσεως, τὸ διαιρούμενον εἰς δύο μέρη. Καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸ ὑπομεῖναι τὰς θλίψεις τῆς σαρκός, τὰς πληρουμένας τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, ἐστί, καὶ καλεῖται πρᾶξις, ἡ δὲ ἐν τῇ λεπτὴ ἐργασία τοῦ νοῦ καὶ ἐν τῇ θεῖα εὑρίσκεται ἀδολεσχίᾳ, ἔτι δὲ καὶ ἐν τῇ διαμονῇ τῆς προσευχῆς, καὶ εἰς τὰ ἑξῆς, ἥτις διαπράττεται ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ μέρει, καὶ καλεῖται θεωρία. Καὶ ἡ μία μέν, ἤγουν ἡ πρᾶξις, τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς καθαρίζει ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ζήλου, ἡ δ' ἄλλη τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀγάπης τῆς ψυχῆς, ἥτις ἐστὶν ἐπιπόθησις φυσική, ἥτις διυλίζει τὸ νοητὸν μέρος τῆς ψυχῆς. Ἕκαστος οὖν πρὸ τῆς τελείας γυμνασίας ἐν τῷ πρώτῳ μέρει διαβαίνων πρὸς ἐκείνην τὴν δευτέραν διὰ τὴν ἡδονὴν αὐτῆς ἐρωτικῶς, ἵνα μὴ λέγω ἐξ ὀκνηρίας, ἢ ὀργὴ ἐπέρχεται αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ νεκρῶσαι πρῶτον τὰ μέλη αὐτοῦ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τουτέστι τὸ ἰάσασθαι τὴν ἀσθένειαν τῶν λογισμῶν ἐν τῇ ὑπομονῇ τῆς ἐργασίας τῆς ὕβρεως τοῦ σταυροῦ ἐτόλμησε γὰρ τοῦ φαντασθῆναι ἐν τῷ νοΐ αὐτοῦ τὴν δόξαν τοῦ σταυροῦ. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἁγίων ὅτι πρὸ τοῦ ἡσυχάσαι τὰ αἰσθητήρια ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, εἰ βουληθῇ ὁ νοῦς ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν σταυρόν, ἡ ὀργὴ του Θεοῦ ἔρχεται ἐπ' αὐτόν.

Ἡ ἀνάβασις ἡ ἐπιφέρουσα τὴν ὀργὴν τοῦ σταυροῦ, οὐχὶ τῷ πρώτῳ μέρει τῆς ὑπομονῆς τῶν θλίψεων, ἥτις ἐστὶ σταύρωσις τῆς σαρκός, ἀλλὰ τὸ ἀνελθεῖν εἰς τὴν θεωρίαν, ἥτις ἐστὶ δεύτερον μέρος τὸ μετὰ τὴν ἴασιν τῆς ψυχῆς γινόμενον. Οὗτινος ἡ διάνοια μεμολυσμένη ἐν τοῖς τῆς ἀτιμίας πάθεσι καὶ τρέχει τοῦ φαντασθῆναι ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ τὰς φαντασίας τῶν λογισμῶν, ἐπιτιμίῳ ἐπιστομίζεται, διὰ τὸ μὴ πρότερον καθαρεῦσαι τὴν διάνοιαν ἐν θλίψεσι καὶ ὑποτάξαι τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκοῆς τῶν ὤτων καὶ τοῦ μέλανος τῶν γραμμάτων ἔδραμε κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, τοῦ πορευθῆναι

ἐν ὁδῷ πεπληρωμένῃ γνόφων καὶ αὐτὸς τυφλὸς τοῖς ὄμμασι. Καὶ γὰρ οἱ τῇ ὁράσει ὑγιαίνοντες καὶ πεπληρωμένοι φωτὸς καὶ κεκτημένοι ὁδηγοὺς τῆς χάριτος, καὶ αὐτοὶ ἐκ κινδύνῳ εἰσὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἡνίκα οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν πεπληρωμένοι δακρύων καὶ ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τῷ κλαυθμῷ ἐξυπηρετῶσιν ὅλην τὴν ἡμέραν, κἂν τῇ νυκτί, διὰ τὴν πτόησιν τῆς ὁδοιπορίας καὶ διὰ τοὺς κρημνοὺς τοὺς ἰσχυρότερους τοὺς ἀπαντῶντας αὐτοῖς, καὶ τὰ σχήματα τῆς ἀληθείας τὰ εὑρισκόμενα μεμιγμένα μετὰ τῶν ὑποκρινομένων σχημάτων.

Τὰ τοῦ Θεοῦ, φησίν, ἀφ᾽ ἑαυτῷ ἔρχονται, σοῦ μὴ αἰσθανομένου. Ναί, ἀλλ᾽ ἐὰν ὁ τόπος καθαρὸς καὶ οὐ ρυπαρός. Ἐὰν δὲ μὴ ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς ψυχῆς σου καθαρὰ ᾖ, μὴ τολμήσῃς ἀτενίσαι εἰς τὴν σφαίραν τοῦ ἡλίου, ἵνα μὴ στερηθῇς καὶ αὐτῆς τῆς μικρᾶς αὐγῆς, ἥτις ἐστὶν ἡ ἁπλῆ πίστις καὶ ἡ ταπείνωσις καὶ ἡ ἐξομολόγησις ἡ καρδιακή, καὶ τὰ μικρὰ ἔργα τὰ κατὰ τὴν δύναμίν σου, καὶ ἀπορριφήση ἐν ἑνὶ χώρῳ τῶν νοητῶν, ὃς ἐστὶ τὸ ἐξώτερον σκότος, τὸ ἔξωθεν τοῦ Θεοῦ, τύπον φέρον τοῦ ᾅδου, ὡς ἐκεῖνος ὃ ἀναισχυντήσας εἰσελθεῖν εἰς τὸν γάμον ἐν ῥυπαροῖς ἱματίοις.

Ἐκ τῶν καμάτων καὶ τῆς φυλακῆς βρύει ἡ καθαρότης τῶν λογισμῶν, καὶ ἐκ τῆς καθαρότητος τῶν λογισμῶν τὸ φῶς τοῦ φρονήματος, καὶ ἐντεῦθεν ἐκ τῆς χάριτος ὁδηγεῖται ὁ νοῦς εἰς ἐκεῖνο, εἰς ὅπερ οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν αἱ αἰσθήσεις οὔτε διδάσκουσιν οὔτε διδάσκονται.

Λόγισαι παρὰ σεαυτῷ τὴν ἀρετὴν εἶναι σῶμα, τὴν δὲ θεωρίαν ψυχήν, τὰ δὲ ἀμφότερα εἷς ἄνθρωπος τέλειος ἐν Πνεύματι ἡνωμένος, ἐκ δύο μερῶν, αἰσθητῶν καὶ νοητῶν. Καὶ ὥσπερ ἀδύνατον, ἵνα ἔλθῃ ἡ ψυχὴ εἰς γένεσιν καὶ γέννησιν χωρὶς τελειότητας τῆς διαπλάσεως τοῦ σώματος σὺν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ, οὕτως ἀδύνατον ἐλθεῖν τὴν ψυχὴν εἰς τὴν θεωρίαν τὴν δευτέραν, ἥτις ἐστὶ Πνεῦμα τῆς ἀποκαλύψεως, ἡ εἰκονιζόμενη ἐν τῇ γαστρὶ τῆς μήτρας, τῆς δεχόμενης τὴν ὕλην τοῦ πνευματικοῦ σπέρματος, χωρὶς τελειώσεως τοῦ ἔργου τῆς ἀρετῆς, ὅπερ ἐστὶν οἶκος τῆς διαγνώσεως, τῆς δεχόμενης τὰς ἀποκαλύψεις. Θεωρία ἐστὶν αἴσθησις τῶν θείων μυστηρίων τῶν κεκρυμμένων ἐν τοῖς πράγμασι καὶ ταῖς αἰτίαις.

Ὅταν ἀκούσῃς ἀπόστασιν τοῦ κόσμου ἤ κατάληψιν ἢ τὴν καθαρότητα τοῦ κόσμου, ἐξ ἀρχῆς χρήζεις μαθεῖν καὶ γνῶναι οὐκ ἰδιωτικοῖς, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ἐννοίαις ταῖς νοηταῖς, τὶ ἐστὶν ἡ ἐπωνυμία τοῦ κόσμου καὶ ἐκ πόσων διαφορῶν συνίσταται τοῦτο τὸ ὄνομα, καὶ τότε δυνήσῃ γνῶναι τὴν ψυχὴν σου, πόσον ἀπέχει ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ πόσην μίξιν ἔχει πρὸς τὸν κόσμον.

Κόσμος ἐστὶν ὄνομα περιεκτικὸν ἐπιπῖπτον ἐπὶ τὰ εἰρημένα πάθη. Ἐὰν γὰρ μὴ πρῶτον γνῷ ὁ ἄνθρωπος τὶ ἐστὶν ὁ κόσμος, οὐδὲ φθάνει γνῶναι εἰς πόσα μέλη ἀπέχει ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ εἰς πόσα δέδεται ἐν αὐτῷ. Πολλοὶ εἴσιν οἵτινες ἐν δύο καὶ τρισὶ μέλεσιν ὑπέστησαν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἐκώλυσαν ἑαυτοὺς ἐξ αὐτῶν καὶ ἐνόμισαν ἑαυτοὺς ξένους εἶναι τοῦ κόσμου ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτῶν, διὰ τὸ μὴ συνιέναι καὶ ἰδεῖν σοφῶς, ὅτι ἐν δυσὶ

μέλεσι τῷ κόσμῳ ἀπέθανον, καὶ τὰ λοιπὰ μέλη αὐτῶν ζῶσιν ἔνδοθεν τοῦ σώματος τῷ κόσμῳ. Ὅμως οὐδὲ εἰς τὰ πάθη αὐτῶν ἠδυνήθησαν αἰσθηθῆναι, καὶ ὅτι οὐκ ᾐσθήθησαν αὐτῶν, οὐδὲ περὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν ἐφρόντισαν.

Ὁ κόσμος λέγεται ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς θεωρίας καὶ σύστασις τοῦ περιεκτικοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπιπίπτοντος ἐπὶ τὰ πάθη τὰ μεμερισμένα. Καὶ ὅτε θέλομεν ὀνομάσαι ὁλικῶς τὰ πάθη, ὀνομάζομεν αὐτὰ κόσμον. Καὶ ὅτε θέλομεν ἀφορίσαι αὐτὰ εἰς τὴν διαίρεσιν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, πάθη ὀνομάζομεν αὐτά.

Καὶ τὰ πάθη μέρη εἰσὶ τοῦ δρόμου τῆς διαδρομῆς τοῦ κόσμου, καὶ ὅπου λήγουσι τὰ πάθη, ἐκεῖ ὁ κόσμος ἔστη ἐκ τῆς διαδοχῆς αὐτοῦ. Τὰ δὲ πάθη εἰσί ταῦτα, ὁ πόθος τοῦ πλούτου, τὸ συνάξαι πράγματα τίνα, ἡ τρυφὴ τοῦ σώματος ἀφ’ ἧς τὸ πάθος τῆς συζυγίας, ὃ πόθος τῆς τιμῆς ἐξ ἧς ὁ φθόνος βρύει, ἡ οἰκονομία τῆς ἀρχῆς, ἡ φυτίωσις τῆς εὐπρεπείας τῆς ἐξουσίας, ἡ κόσμησις καὶ ἡ περπερότης, ἡ ἀνθρωπινὴ δόξα, ἥτις ἐστὶν αἰτία τῆς μνησικακίας, ὁ φόβος τοῦ σώματος.

Ὅπου ταῦτα παύονται τοῦ δρόμου, ἐκεῖ ἀπέθανεν ὁ κόσμος. Καὶ καθ ὅσον ἐκεῖ τινὰ μέρη ὑπολιμπάνεται ἐκ τούτων, κατὰ τοσοῦτον ἔξω μένει ὁ κόσμος, ἀργῶν ἐκ τῆς συστάσεως αὐτοῦ. Καθὼς περὶ τῶν ἁγίων ἔφη τις, ὅτι ὅτε ἔζων, ἦσαν τεθνηκότες ζῶντες γὰρ τῇ σαρκί, οὐ σαρκικῶς ἔζων. Καὶ σὺ βλέπε ἐν ποίοις τούτων ζῇς, καὶ τότε γνώσῃ ἐν ποίοις μέρεσι ζῇς τῷ κόσμῳ, καὶ ὅπως τέθνηκας.

Ὅταν μάθῃς τὶ ἐστὶν ὁ κόσμος, ἐκ τῆς διαφορᾶς τούτων μανθάνεις ἐν τίσι δέδεσαι ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐν τισὶ λέλυσαι ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ἵνα συντόμως εἴπω, ὁ κόσμος ἐστὶν ἡ διαγωγὴ ἡ σαρκικῇ καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκός. Διὰ τὸ ἀπᾶραι δὲ ἑαυτὸν τινὰ ἐκ τούτων γινώσκεται ὅτι ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κόσμου. Καὶ τὸ ἀπαλλοτριωθῆναι ἐκ τοῦ κόσμου, ἐκ τῶν δύο τούτων γινώσκεται, ἐκ τῆς καλλίστης διαγωγῆς καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν νοημάτων αὐτοῦ τοῦ νοός.

Λοιπὸν ἐξ ὧν βλαστάνει ἐν τῇ διανοίᾳ σου περὶ τῶν πραγμάτων, ὑπὲρ ὧν μετεωρίζεται ἡ διάνοια ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτοῖς, καὶ ἐκ τούτων φθάνεις τὸ μέτρον τῆς διαγωγῆς σου. Ἐν ποίοις ἐπιποθεῖ ἡ φύσις χωρὶς κόπου καὶ ποίᾳ εἰσὶ βλαστήματα τὰ ἀδιάλειπτα καὶ ποίᾳ εἰσὶ τὰ κινούμενα ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος καὶ εἰ ἡ διάνοια ἔλαβεν αἴσθησιν τὴν τῶν νοημάτων παντελῶς τῶν ἀσωμάτων καὶ ἐὰν ὅλη ὑλικῶς κινῆται, καὶ ταῦτα τὰ ὑλικά, ἐμπαθῆ εἰσίν. Αἱ σφραγῖδες γὰρ τῆς τῶν ἔργων σωματώσεως, ἐν αἷς φαντάζεται ἡ διάνοια ἀκουσίως ἐν πᾶσιν οἷς διαπράττεται, εἰσὶν αἱ ἀρεταί. Καὶ ἐξ αὐτῶν χωρὶς ἀσθενείας λαμβάνει τῆς θέρμης αἰτίαν καὶ τῆς συναγωγῆς τῶν λογισμῶν ἐν τῷ ἀγαθῷ σκοπῷ τοῦ καμεῖν σωματικῶς διὰ τὴν γυμνασίαν αὐτῆς, ἐὰν οὐκ ἐμπαθῶς ἐργάζηται αὐτὰ καί, βλέπε, ἐὰν οὐκ ἀῤῥωστῇ ἡ διάνοια ἐν τῇ ἀπαντήσει τῶν σφραγίδων τῶν κρυπτῶν λογισμῶν, διὰ τὴν φλόγα τὴν κρείττονα τὴν κατὰ Θεόν, ἥτις συνήθης ἐστὶ τοῦ κόπτειν τὰς μνήμας τὰς ματαίας.

Ταῦτα τὰ σημεῖα τὰ μικρὰ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἀρκοῦσι τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ φωτίσαι αὐτόν, ἐὰν ἡσυχάζῃ καὶ ᾖ ἀφωρισμένος, ἀντὶ πολλῶν βιβλίων. Οὕτω κραταιότερός ἐστὶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὁ φόβος τοῦ σώματος, ὥστε πολλάκις ἐκ τῶν ἐνδόξων καὶ ἐντίμων πραγμάτων μένειν ἄπρακτον ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ὅτε παρακύψει ἐπὶ τῷ φόβῳ τοῦ σώματος ὁ φόβος τῆς ψυχῆς, τότε ἐξασθενεῖ ὁ φόβος τοῦ σώματος ἀπὸ ἔμπροσθεν τοῦ φόβου τῆς ψυχῆς, ὡς κηρὸς ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς φλογὸς τῆς ἐν αὐτῷ.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΑ’ - Περὶ διαφορᾶς τῆς ἐν ἡσυχίᾳ διακρίσεως καὶ περὶ τῆς τοῦ νοὸς ἐξουσίας καὶ μέχρι τινὸς ἔχει ταύτην τὴν ἐξουσίαν τοῦ κινῆσαι τὰς ἰδίας κινήσεις ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν τῆς προσευχῆς σχημάτων. Καὶ τὶς ὁ τῇ φύσει δεδομένος ὅρος τῆς προσευχῆς καὶ τινὸς μέχρι ἐξουσιάζεις ἐν αὐτῇ προσεύχεσθαι καὶ ὃν διαβαινούσης ὅρον, μὴ εἶναι ταύτην προσευχήν, εἰ καὶ προσηγορίᾳ προσευχῆς λέγεται τὸ τελούμενον

Δόξα τῷ ἐκχέοντι πλουσίως τὰς ἑαυτοῦ δωρεᾶς ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ὅτι, σαρκικοὺς ὄντας, ἐποίησεν αὐτοὺς λειτουργεῖν αὐτῷ ἐν τάξει τῶν ἀσωμάτων φύσεων καὶ κατηξίωσε τὴν τῶν χοικῶν φύσιν λαλῆσαι περὶ τοιούτων μυστηρίων, καὶ μάλιστα ἁμαρτωλούς, καθ’ ἡμᾶς, τοὺς μὴ ὄντας ἄξιους, μήτε ἀκοῦσαι τοιούτων λόγων, ἀλλὰ τῇ χάριτι αὐτοῦ διήνοιξε τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας ἡμῶν, τοῦ κατανοῆσαι ἐκ τῆς θεωρίας τῶν Γραφῶν καὶ διδαχῆς τῶν μεγάλων Πατέρων.

Οὐ γὰρ ἠξιώθην ἐξ οἰκείου ἀγῶνος ἔχειν πεῖραν ἑνὸς ἐκ χιλίων, ὧν ἐν ταῖς ἐμαῖς χερσὶ διεθέμην, καὶ μάλιστα ἐν τῷδε τῷ συγγράμματι, ὅπερ μέλλω ἐκθέσθαι, πρὸς ἐρεθισμὸν καὶ φωτισμὸν τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τῶν ἐντυγχανόντων αὐτῷ, ἴσως ἂν ἐξυπνισθῶσι προσεγγίσαι τῇ ἐργασίᾳ ἐξ ἐπιθυμίας τούτου.

Ἄλλο ἐστὶν ἡ ἡδονὴ τῆς προσευχῆς καὶ ἕτερον ἐστὶν ἡ θεωρία τῆς προσευχῆς, τιμιωτέρα δὲ τῆς πρώτης ἡ δευτέρα, ὅσον ὁ τέλειος ἄνθρωπος τοῦ ἀτελοῦς παιδίου. Ἐνίοτε ἐφηδύνονται οἱ στίχοι ἐν τῷ στόματι καὶ στιχολογίᾳ ἀναρίθμητος γίνεται ἑνὸς στίχου ἐν τῇ προσευχῇ, μὴ συγχωροῦσα ἐπ’ ἄλλον στίχον δραμεῖν καὶ κόρον οὐκ οἶδεν.

Ἐνίοτε δὲ ἐκ τῆς προσευχῆς τίκτεται θεωρία τις καὶ τὴν προσευχὴν τῶν χειλέων ἐκκόπτει καὶ γίνεται ἐκεῖνος τῇ θεωρία σῶμα ἄπνουν, ἐκπεπληγμένος. Τὸ τοιοῦτον λέγομεν τὴν τῆς προσευχῆς θεωρίαν, καὶ οὐχὶ καθὼς οἱ ἄφρονες λέγουσιν, εἶδος τίνος καὶ μορφὴν ἡ σχῆμα φαντασθέν.

Καὶ πάλιν ἐν τῇ θεωρία ταύτης τῆς προσευχῆς μέτρον ἐστὶ καὶ διάκρισις χαρισμάτων καὶ μέχρι τούτου προσευχῇ ἐστί. Διότι οὔπω διέβη ἡ διάνοια, τοῦ μὴ εἶναι προσευχήν, ὅπερ ἐστὶν ὑψηλότερον αὐτῆς. Αἱ γὰρ κινήσεις τῆς γλώττης καὶ τῆς καρδίας ἐν προσευχῇ κλεῖδες εἰσί, τὰ μέντοι μετὰ ταῦτα, εἴσοδος εἰς τὰ ταμεῖα. Παυσάσθω ἐνταῦθα πᾶν στόμα καὶ πᾶσα γλῶσσα καὶ καρδία, ἡ τῶν λογισμῶν ταμειοῦχος, καὶ νοῦς ὁ τῶν αἰσθήσεων κυβερνήτης, καὶ ἡ διάνοια, τὸ ταχυπετὲς ὄρνεον καὶ ἀναιδέστατον, καὶ πᾶσα τούτων μηχανὴ παυσάσθω. Κἀνταῦθα μενέτωσαν οἱ ζητοῦντες, διότι παρέστη ὁ οἰκοδεσπότης.

ΛΟΓΟΣ ΛΒ' - Περὶ τῆς καθαρᾶς Προσευχῆς

Καθώσπερ πᾶσα ἡ δύναμις τῶν νόμων καὶ τῶν ἐντολῶν τῶν δοθεισῶν τοῖς ἀνθρώποις παρὰ Θεοῦ μέχρι τῆς καθαρότητας τῆς καρδίας διορίζεται κατὰ τὸν λόγον τῶν Πατέρων, οὕτω καὶ πάντες οἱ τρόποι καὶ τὰ σχήματα τῆς προσευχῆς, ἅτινα τῷ Θεῷ προσεύχονται οἱ ἄνθρωποι, μέχρι τῆς καθαρᾶς προσευχῆς διορίζονται. Οἱ τε γὰρ στεναγμοὶ καὶ οἱ γονυπετήσεις καὶ αἱ καρδιακαὶ δεήσεις καὶ οἱ γλυκύτατοι κλαυθμοὶ καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ προσευχῇ σχήματα, καθὼς ἔφην, ἕως τῆς καθαρᾶς εὐχῆς τὸν ὅρον κέκτηνται καὶ ἐξουσίαν ἔχει κινεῖσθαι.

Ἀπὸ δὲ τῆς καθαρότητος τῆς προσευχῆς καὶ μέχρι τῶν ἔνδον, ἡνίκα τὸν ὅρον τοῦτον διαβῇ, οὐκ ἔτι ἕξει ἄδειαν ἢ διάνοια, οὔτε εἰς προσευχὴν οὔτε εἰς κίνησιν οὔτε κλαυθμοὺς οὔτε ἐξουσίαν οὔτε αὐτεξουσιότητα οὔτε δέησιν οὔτε ἐπιθυμίαν,ἢ τίνος ἡδονὴν τῶν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἐλπιζομένων ἢ τῶν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν καθαρὰν προσευχὴν ἄλλη προσευχῇ οὐκ ἔστι. Καὶ πᾶσα ταύτης κίνησις καὶ πάντα τὰ σχήματα ἕως ὧδε τὸν νοῦν ἀπάγουσι τῇ ἐξουσίᾳ τῆς αὐτεξουσιότητος διὰ τοῦτο ἄγων ἐν αὐτῇ. Μετὰ δὲ τοῦτον τὸν ὅρον ἔκπληξις ἔσται τότε καὶ οὐχὶ προσευχῇ διότι πέπαυται τὰ τῆς προσευχῆς, καὶ θεωρία τις ἐστί, καὶ οὐχὶ προσευχὴν προσεύχεται ὁ νοῦς.

Πᾶς τρόπος προσευχῆς γινόμενος διὰ κινήσεων γίνεται, ἡνίκα δὲ ὁ νοῦς εἰσέλθῃ εἰς τὰς πνευματικὰς κινήσεις, ἐκεῖ προσευχὴν οὐκ ἔχει. Ἄλλο ἐστὶν ἡ προσευχὴ καὶ ἄλλο ἡ ἐν αὐτῇ θεωρία, εἰ καὶ ἐξ ἀλλήλων τὰς ἀφορμὰς λαμβάνουσιν.

Ἐκείνη μὲν γὰρ σπόρος, αὐτὴ δὲ δραγμάτων ἄρσις, ἔνθα θέᾳ ἀνεκλαλήτῳ ἐξίσταται ὁ θερίζων, πῶς ἐξ ἐλαχίστων καὶ γυμνῶν κόκκων, ὧν ἔσπειρε, τοιοῦτοι ἀνθηροὶ στάχυες ἐνώπιον αὐτοῦ ἐξαίφνης ἐβλάστησαν. Οὗτος μένει ἐν τῇ ἴδιᾳ γεωργίᾳ ἐκτὸς πάσης κινήσεως.

Διότι πᾶσα προσευχὴ γινομένη δέησις ἐστὶν ἢ αἴτησις ἢ εὐχαριστίᾳ ἢ αἴνεσις. Ἐξερεύνησον εἰ ἐστὶ μία τούτων ἢ τίνος αἴτησις, ὅταν διαβῇ ὁ νοῦς τὸν ὅρον τοῦτον καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν χώραν ἐκείνην. Τὸν γὰρ εἰδότα τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ ἐρωτῶ διότι οὐ πᾶσιν αὐτῇ ἡ διάκρισις, ἀλλ' ἐκείνοις τοῖς θεαταῖς καὶ λειτουργοῖς τούτου τοῦ πράγματος γεγενημένοις ἢ παιδευθεῖσιν ὑπὸ τοιούτων πατέρων καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν δεδιδαγμένοις καὶ ἐν ταύταις καὶ ταῖς τοιαύταις ζητήσεσι διαπεράσασι τὸν βίον αὐτῶν.

Ὥσπερ μόλις ἐκ μυριάδων ἀνθρώπων εἷς εὑρίσκεται πληρώσας τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ νόμιμα μικρὸν ἐνδεῶς, καὶ φθάσας εἰς τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα, οὕτως εἷς ἐκ χιλίων

εὑρίσκεται καταξιωθεὶς φθάσαι μετὰ πολλῆς παραφυλακῆς εἰς τὴν καθαρὰν προσευχὴν καὶ διαῤῥῆξαι τὸν ὅρον τοῦτον καὶ τυχεῖν ἐκείνου τοῦ μυστηρίου. Διότι πολλοὶ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς οὐδαμῶς ἠξιώθησαν, ἀλλ' ὀλίγοι. Πρὸς δὲ τὸ μυστήριον ἐκεῖνο καὶ μέτ' ἐκείνην, καίπερ ἂν ὁ φθάσας μόλις εὑρίσκεται γενεᾷ καὶ γενεᾷ τῇ χάριτι τὸν Θεοῦ.

Προσευχὴ ἐστὶ δέησις καὶ φροντὶς καὶ τίνος ἐπιθυμίᾳ, ἢ λυτρώσεως τῶν ἐνθάδε πειρασμῶν ἢ τῶν μελλόντων ἢ ἐπιθυμία τῆς τῶν Πατέρων κληρουχίας, δέησις δὲ δι' ἧς ὑπὸ Θεοῦ βοηθεῖται ἄνθρωπος. Ἐντὸς τούτων τῶν κινήσεων περιορίζονται αἱ τῆς ψυχῆς κινήσεις.

Ἡ μέντοι καθαρότης αὐτῆς καὶ ἡ μὴ καθαρότης οὕτως ἔχει. Ὅταν ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ εὐτρέπισται ὁ νοῦς προσενέγκαι μίαν τῶν κινήσεων αὐτοῦ, ὧν εἴπομεν, συμμιγῇ αὐτῷ ἔννοια τις ξένῃ ἢ ῥεμβασμὸς ἐν τίνι τότε οὐ καθαρὰ λέγεται ἐκείνη προσευχή. Διότι ἐκ τῶν μὴ καθαρῶν ζῴων ἀνήνεγκεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον Κυρίου, ὅπερ ἐστὶν ἡ καρδία, τὸ νοητὸν Θεοῦ θυσιαστήριον.

Ἐὰν δὲ τις μνήμην ἄγῃ ἐκείνης τῆς ὑπὸ τῶν Πατέρων καλουμένης πνευματικῆς προσευχῆς καὶ μὴ συνιὼν τὴν δύναμιν τῶν λογίων τῶν Πατέρων καὶ εἴποι, αὐτῇ ἐκ τῶν τῆς πνευματικῆς προσευχῆς ὅρων ἐστίν, ἐγὼ μὲν οἶμαι, εἰ πρὸς τὴν τῆς κατανοήσεως ἔρευναν ἔλθῃ, βλασφημία ἔσται τὸ λέγειν τινὰ τῶν κτισμάτων, ὅτι ἡ πνευματικὴ προσευχὴ ὅλως κλίνει. Ἡ γὰρ κλίνουσα κάτωθεν ἐστὶ τῆς πνευματικῆς, πᾶσα δὲ πνευματικὴ κινήσεως ἠλευθέρωται. Καὶ εἰ μετὰ καθαρότητας μόλις τὶς προσεύχεται, τὶ εἴπωμεν περὶ τῆς πνευματικῆς;

Διότι ἔθος ἦν τοῖς ἁγίοις Πατράσι πάσας τὰς ἀγαθὰς κινήσεις καὶ τὰς πνευματικὰς ἐργασίας τῷ τῆς προσευχῆς ὀνόματι προσαγορεύειν. Οὐ μόνοις δὲ τούτοις, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς πεφωτισμένοις τῇ γνώσει, τὰς καλὰς ἐργασίας παραπλησίως τῇ προσευχῇ λογίζεσθαι εἴωθε, καὶ τούτου φανεροῦ ὄντος ὅτι ἕτερον ἐστὶ προσευχὴ καὶ ἑτέρα ἐστὶ τὰ ἐκτελούμενα πράγματα. Ἐνίοτε δὲ ταύτην τὴν λεγομένην πνευματικὴν προσευχήν, ἐν τίσιν ὁδὸν προσαγορεύουσι, καὶ ἐν ἄλλοις γνῶσιν, ἐν ἑτέροις δὲ ὀπτασίαν νοεράν. Ὁρᾷς πῶς διαλλάσσουσιν οἱ Πατέρες τὰς προσηγορίας ἐν τοῖς πνευματικοῖς πράγμασιν; Αὐτὴ γὰρ ἡ ἀκρίβεια τῶν ὀνομάτων τοῖς ἐνταῦθα συνίσταται πράγμασιν, ὑγιὲς δὲ ἢ ἀληθινὸν ὄνομα τοῖς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος πράγμασιν οὐδαμῶς, ἀλλὰ μία γνῶσις ἁπλῆ ὑπεράνω πάσης προσηγορίας καὶ παντὸς στοιχείου καὶ μορφῆς καὶ χροιᾶς καὶ σχήματος καὶ συνθέτων ὀνομάτων. Διὰ τοῦτο, ἡνίκα ὑψωθῇ ἡ γνῶσις τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ ὁρατοῦ κόσμου, ὡς βούλονται οἱ Πατέρες χρῶνται τοῖς δηλωτικοῖς αὐτῆς, καθότι τὰ ὀνόματα αὐτῆς ἐν ἀκριβείᾳ οὐδεὶς ἐπίσταται. Ἀλλ' ἵνα ἐπιστηρίξωσιν αὐτῇ τοὺς ψυχικοὺς διαλογισμούς, προσηγορίαις χρῶνται καὶ παραβολαῖς, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ ἐν ἁγίοις Διονυσίου εἰπόντος, ὅτι ἐν παραβολαῖς καὶ συλλαβαῖς καὶ ὀνόμασιν ἐνδεχομένοις, καὶ ῥήμασι χρώμεθα τῶν αἰσθήσεων ἕνεκα. Ἡνίκα δὲ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Πνεύματος κινηθῇ ἡ ψυχὴ πρὸς ἐκεῖνα τὰ θεῖα, περιττὸν ἡμῖν ἐστὶ τότε αἵ τε αἰσθήσεις καὶ αἱ δι' αὐτῶν

ἐνέργειαι. Ὥσπερ αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς τῆς πνευματικῆς περιτταὶ εἰσίν, ἡνίκα ἡ ψυχὴ ὅμοια τῇ θεότητι κατασταθῇ τῇ ἀκαταλήπτῳ ἑνότητι καὶ φωτισθῇ τῇ ἀκτῖνι τοῦ ὑψηλοῦ φωτὸς ἐν ταῖς ἑαυτῆς κινήσεσι.

Λοιπόν, ἀδελφέ, πίστευε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει διακρίνειν ὁ νοῦς τὰς ἑαυτοῦ κινήσεις, ἕως τοῦ τόπου τῆς ἐν προσευχῇ καθαρότητος, ὅταν δὲ φθάσῃ ἐκεῖ καὶ μὴ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω ἢ καταλείψῃ τὴν προσευχήν, τότε γίνεται ἡ προσευχὴ ὥσπερ τὶς μεσίτις μεταξὺ τῆς ψυχικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς. Ὅταν μὲν κινηθῇ, ἐν τῇ ψυχικὴ χώρᾳ ἐστίν, ὅταν δὲ εἰς ἐκείνην τὴν χώραν εἰσέλθῃ, παύεται τῆς προσευχῆς.

Οἱ γὰρ ἅγιοι ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι οὐ προσευχῇ προσεύχονται, ὅταν ὁ νοῦς αὐτῶν καταποθῇ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ μετὰ καταπλήξεως ἐναυλίζονται ἐν τῇ εὐφραινούσῃ δόξῃ. Οὕτω καὶ ἐν ἡμῖν ἡνίκα ἀξιωθῇ ὁ νοῦς αἰσθάνεσθαι τῆς μελλούσης μακαριότητος, καὶ ἑαυτοῦ ἐπιλανθάνεται καὶ πάντων τῶν ἐνθάδε καὶ οὐκ ἔτι ἕξει κίνησιν ἐν τισι.

Τούτου ἕνεκεν μετὰ πεποιθήσεως θαῤῥεῖ τις λέγειν, ὅτι πᾶσαν ἀρετὴν γινομένην καὶ πᾶσαν τάξιν προσευχῆς, εἴτε ἐν σώματι εἴτε ἐν διανοίᾳ, τὸ αὐτεξούσιον τοῦ θελήματος ὁδηγεῖ καὶ κινεῖ, καὶ αὐτὸν τὸν νοῦν τὸν ὄντα βασιλέα τῶν παθῶν διὰ τῶν αἰσθήσεων. Ἡνίκα δὲ τοῦ Πνεύματος ἡ διοίκησις καὶ ἡ οἰκονομία κυριεύει τοῦ νοός, τοῦ τῶν αἰσθήσεων καὶ λογισμῶν οἰκονόμου, ἀφαιρεῖται τὸ αὐτεξούσιον ἀπὸ τῆς φύσεως, καὶ ὁδηγίᾳ ὁδηγεῖται τότε καὶ οὐχ ὁδηγήσει. Καὶ ποῦ τότε ἔσται ἡ προσευχή, ἡνίκα ἡ φύσις μὴ ἰσχύῃ ἐξουσίαν ἔχειν καθ’ ἑαυτῆς, ἀλλ’ ἑτέρα δυνάμει ὁδηγεῖται ἔνθα οὐ γινώσκει, οὐδὲ τὰς κινήσεις τῆς διανοίας κατορθῶσαι δυνηθῇ ἐν οἷς ἂν βούληται, ἀλλ’ αἰχμαλωσίᾳ κατακρατεῖται ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ καὶ ὑπ’ αὐτῆς ὁδηγεῖται ἔνθα οὐκ αἰσθάνεται. Ἀλλ’ οὐδὲ θέλησιν ἕξει τηνικαῦτα, οὔτε εἰ ἐν σώματι ἐστὶν ἢ ἔκτος τοῦ σώματος οἶδε, κατὰ τὴν τῆς Γραφῆς μαρτυρίαν. Λοιπὸν ἔσται ἄρα τῷ οὕτως αἰχμαλωτισθέντι καὶ ἑαυτὸν μὴ εἰδότι προσευχῇ.

Δία τοῦτο μηδεὶς βλασφημείτω καὶ λέγειν θαῤῥείτω, δυνατὸν εἶναι προσεύχεσθαι τὴν πνευματικὴν προσευχήν. Ταύτῃ γὰρ τῇ τόλμῃ καταχρῶνται οἱ μετὰ ἀλαζονείας προσευχόμενοι καὶ ἰδιῶται τῇ γνώσει καὶ ἑαυτοῖς καταψεύδονται, ὅτι, ὅταν βούλωνται, προσεύχονται τὴν πνευματικὴν προσευχήν. Οἱ δὲ ταπεινόφρονες καὶ νοήμονες συγκαταβαίνουσι μαθεῖν παρὰ τῶν Πατέρων καὶ γνῶναι τοὺς ὅρους τῆς φύσεως, καὶ ταύτῃ τῇ τόλμῃ τὰς ἑαυτῶν διανοίας δοῦναι οὐκ ἀνέχονται.

Ἐρώτησις. Καὶ τίνος ἕνεκεν, ἐπεὶ οὐκ ἐστὶ προσευχή, τῇ τῆς προσευχῆς ἐπωνυμία προσαγορεύεται αὐτῇ ἡ ἀνεκλάλητος χάρις;

Ἀποκρισις. Τὸ αἴτιον οὕτως εἶναι λέγομεν διότι ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς δίδοται τοῖς ἀξίοις καὶ ἐκ τῆς προσευχῆς ἔχει τὴν ἀφορμήν. Καθότι οὐκ ἔστι ταύτῃ τῇ ἐπιδόξῳ τόπος ἐπιφοιτήσεως, ἀλλ’ ἡ τὸν τοιοῦτον καιρὸν κατὰ τὴν τῶν Πατέρων μαρτυρίαν. Διὰ τοὶ τοῦτο τῇ ἐπωνυμία τῆς προσευχῆς προσαγορεύεται, διότι ἐκ τῆς προσευχῆς ὁδηγεῖται ὁ

νοῦς πρὸς ἐκείνην τὴν μακαριότητα, καὶ διὰ τὸ τὴν προσευχὴν ταύτης εἶναι αἰτίαν καὶ ἐν ἄλλοις καιροῖς χώραν οὐκ ἔχειν, ὡς δηλοῦσι τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων. Εἴδομεν γὰρ πολλοὺς τῶν ἁγίων, ὡς καὶ ἐν τοῖς βίοις αὐτῶν ἐστίν, ἱσταμένους εἰς προσευχὴν καὶ ἁρπαγέντας τὸν νοῦν.

Ἀλλ' ἐὰν τὶς ἐρώτηση· Τίνος χάριν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ μόνον γίνονται ταῦτα τὰ μεγάλα καὶ ἀνεκλάλητα χαρίσματα; Ἐροῦμεν· Διότι ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ πλέον παντὸς καιροῦ ὁ ἄνθρωπος ηὐτρεπισμένος καὶ συνηγμένος τυγχάνει τοῦ προσέχειν τῷ Θεῷ καὶ ἐπιθυμῶν καὶ ἐκδεχόμενος πὰρ' αὐτοῦ τὸ ἔλεος. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, καιρὸς ἐστὶ στάσεως τῆς ἐπὶ τοῦ βασιλέως πύλης εἰς τὸ δέεσθαι. Καὶ ἡ αἴτησις τοῦ δεομένου καὶ παρακαλοῦντος ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ πρέπει δοθῆναι. Ποῖος γὰρ ἄλλος καιρὸς ἐστίν, ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος ηὐτρεπισμένος καὶ ἐν παραφυλακῇ τυγχάνει, ὡς ὁ καιρὸς ἐν ᾧ προσεύχεσθαι μέλλει; Ἢ πρέπον ἐστὶν ἴσως ἐν τῷ καιρῷ ἐν ᾧ καθεύδει ἢ ἐργάζεταί τι ἢ πεφυρμένος τὸν νοῦν γίνεται, τυχεῖν ἑνὸς τῶν τοιούτων; Ἰδοὺ γάρ, εἰ καὶ οἱ ἅγιοι καιρὸν ἀργίας οὐ ἔχουσι, διότι ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἠσχολημένοι εἴσιν ἐν τοῖς πνευματικοῖς, ἀλλ' οὖν ἐστὶν ὅταν μὴ ἐν ἑτοιμασίᾳ τῆς προσευχῆς ἱστάμενοι ὦσι πολλάκις γὰρ ἢ μελετῶσιν ἐν τισὶ τῶν ἐν τῇ βίβλῳ ἢ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν κτισμάτων, μετὰ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὄντων ἐπωφελῶν.

Ἀλλ' ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, τῷ Θεῷ μόνῳ προσέχει τοῦ νοὸς ἡ θεωρία καὶ πρὸς αὐτὸν τείνει πάσας τὰς κινήσεις αὐτοῦ καὶ δεήσεις ἐκ καρδίας μετὰ σπουδῆς καὶ θέρμης διηνεκοῦς προσάγει αὐτῷ. Καὶ διὰ τοῦτο ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ μονωτάτη φροντὶς ἔγκειται τῇ ψυχῇ, πρέπον ἐστὶν ἐξ αὐτοῦ βρύειν θείαν εὐμένειαν. Ἰδοὺ γὰρ βλέπομεν, ὅτι ἡνίκα ὁ ἱερεὺς εὐτρεπισθῇ καὶ εἰς προσευχὴν στῇ, ἐξευμενιζόμενος τὸ θεῖον καὶ δεόμενος καὶ συνάγων τὸν νοῦν, τότε ἐπιφοιτᾷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ τῷ ἄρτῳ καὶ τῷ οἴνῳ τῷ ἐπιτεθειμένῳ ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ.

Καὶ τῷ Ζαχαρίᾳ δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ὤφθη ὁ Ἄγγελος καὶ τὸν Ἰωάννου τόκον προευηγγελίσατο. Ὁμοίως καὶ τῷ Πέτρῳ ἐπὶ τῷ δωματίῳ προσευχομένῳ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἕκτης ὥρας ὤφθη ἡ ὀπτασίᾳ ἡ ὁδηγήσασα ἔπι τὴν τῶν ἐθνῶν πρόσκλησιν, διὰ τῆς κατενεχθείσης οὐρανόθεν ὀθόνης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ζῴων. Καὶ τῷ Κορνηλίῳ προσευχομένῳ ὤφθη ἄγγελος καὶ εἶπεν αὐτῷ τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα. Καὶ πάλιν Ἰησοῦ, τῷ υἱῷ Ναυή, ἐπὶ πρόσωπον κεκυφότι ἐν προσευχῇ, ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ Θεός. Καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου τοῦ ἄνωθεν τῆς κιβωτοῦ, ἐξ οὗ ὁ ἱερεὺς ἐμυεῖτο θεόθεν τὰς ὀπτασίας ἑκάστου τῶν ὀφειλομένων ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὁ ἀρχιερεὺς ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσήρχετο ἐν τῷ φρικώδει καιρῷ τῆς προσευχῆς, τῶν φυλῶν πασῶν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ συνηγμένων καὶ ἐν τῇ ἐξωτέρῃ ἱσταμένω σκηνῇ εἰς προσευχήν, ἡνίκα εἰσήρχετο ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ ἅγια τῶν ἅγιων καὶ ἔῤῥιπτεν ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον, ἤκουε τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ Δί' ὀπτασίας φοβέρας καὶ ἀνεκλαλήτου. χχχ ᾧ τὶ φοβερὸν ἐκεῖνο τὸ μυστήριον, ὃ ἐλειτουργεῖτο ἐν ἐκείνῳ τῷ πράγματι! Οὕτω καὶ πᾶσαι αἱ ὀπτασίαι αἱ ἐν τοῖς ἁγίοις φανεῖσαι ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς γίνονται.

Ποῖος γὰρ καιρὸς ἕτερος ἅγιος καὶ τῷ ἁγιασμῷ πρέπων ἐν τῇ εἰσδοχῇ τῶν χαρισμάτων, ὡς ὁ τῆς προσευχῆς καιρός, ἐν ᾧ συνδιαλέγεται τὶς τῷ Θεῷ; Ἐν τούτῳ γὰρ τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ αἱ πρὸς Θεὸν λιταὶ καὶ δεήσεις καὶ αἱ μέτ᾽ αὐτοῦ συντυχίαι γίνονται, πάσας τὰς κινήσεις καὶ ἐνθυμήσεις πανταχόθεν μετὰ βίας συνάγει ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐν τῷ Θεῷ μόνῳ διαλογίζεται καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐμπιπλαμένην ἐξ αὐτοῦ ἔχει, κἀντεῦθεν συνίησι τὰ ἀκατάληπτα τὸ γὰρ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ τὸ μέτρον ἑκάστου κινεῖται ἐν αὐτῷ, καὶ ἐξ ὧν τὶς προσεύχεται ὕλην λαβών, κινεῖται ἐν αὐτῷ. Ὥστε ἐν τῇ προσοχῇ ἡ προσευχὴ ἐκκόπτεται τῆς κινήσεως καὶ ἐν τῇ ἐκπλήξει καταπλήττεται καὶ καταποθεῖται ὁ νοῦς καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἴδιου αἰτήματος ἐπιλανθάνεται. Καὶ ἐν βαθείᾳ μέθῃ βαπτίζονται αἱ κινήσεις αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, καὶ τότε οὐκ ἔσται ἐκεῖ διαφορὰ ψυχῆς οὐδὲ σώματος οὔτε τινὸς μνήμη. Καθὼς ἔφη ὁ θεῖος καὶ μέγας Γρηγόριος

«*Προσευχὴ ἐστὶ καθαρότης νοός, ἥτις μόνῃ ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς ἁγίας Τριάδος μέτ᾽ ἐκπλήξεως τέμνεται*». Ὁρᾷς πῶς τέμνεται ἡ προσευχὴ διὰ τῆς ἐκπλήξεως τῆς κατανοήσεως ἐκείνων τῶν ἐξ αὐτῆς τικτομένων ἐν τῷ νοΐ, καθὼς προέφην ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς τόποις; Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἔχει.

«*Καθαρότης νοὸς ἐστὶ μετεωροπορία τῶν νοητῶν, ἥτις ἁμιλλᾶται τῇ οὐρανίῳ χροιᾷ, ἐφ᾽ ᾗ διαυγάζει ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς τὸ φῶς τῆς ἁγίας Τριάδος*».

Ἐρώτησις. Καὶ πότε ἀξιοῦται τὶς ταύτης τῆς χάριτος ὅλης;

Ἀπόκρισις. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, φησίν, ὅταν ὁ νοῦς ἀποδύηται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνδύηται τὸν νέον τῆς χάριτος, τότε τὴν ἑαυτοῦ καθαρότητα ὄψεται ὁμοίαν τῇ ἐπουρανίῳ χροιᾷ, ἥτις Θεοῦ τόπος ὑπὸ τῆς γερουσίας τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὠνόμασται, ἡνίκα ὤφθη αὐτοῖς ἐν τῷ ὄρει. Οὐκοῦν, ὡς εἶπον, οὐχὶ πνευματικὴν προσευχὴν δεῖ καλεῖν ταύτην τὴν δωρεὰν τὴν χάριν, ἀλλὰ τοκετὸν τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, τῆς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καταπεμπομένης. Τότε ὁ νοῦς ἐκεῖσε ὑπεράνω τῆς προσευχῆς γίνεται καὶ ἐν τῇ εὑρέσει τῆς κρείττονος, ἡ προσευχὴ καταλείπεται. Καὶ τότε οὐ προσευχῇ προσεύχεται, ἀλλ᾽ ἐν ἐκστάσει γίνεται ἐν τοῖς ἀκαταλήπτοις πράγμασι, τοῖς ὑπερκειμένοις τοῦ τῶν θνησκόντων κόσμου, καὶ σεσίγηται ἐν ἀγνοίᾳ πάντων τῶν ἐνθάδε. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἄγνοια, ἡ ὑπέρτερα τῆς γνώσεως, ἥτις εἴρηται. Αὕτη ἐστὶ περὶ ἧς εἴρηται, μακάριος ὁ καταλαβὼν τὴν ἄγνοιαν, τὴν τῆς προσευχῆς ἀχώριστον, ἧς ἀξιωθείημεν χάριτι τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

χχχ ᾧ πρέπει πασὰ δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΓ’ - Περὶ τοῦ τρόπου τῆς εὐχῆς καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐξ ἀνάγκης ζητουμένων περὶ τῆς διηνεκοῦς μνήμης καὶ πολυμερῶς ὠφελουμένων, ἐὰν τὶς ἐν διακρίσει ἀναγινώσκων φυλάττῃ αὐτὰ

Τὸ βεβαιωθῆναι τινὰ ἐν τῇ αἰτήσει τῆς εὐχῆς αὐτοῦ ἐν τῇ ἐλπίδι τοῦ Θεοῦ, τοῦτο μέρος ἄριστον τῆς χάριτος τῆς πίστεως. Βεβαίωσις δὲ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως οὐκ ἐστὶν ἡ ὑγεία τῆς ὁμολογίας, εἰ καὶ μήτηρ ἐστὶ τῆς πίστεως, ἀλλὰ ψυχὴ ἡ θεωροῦσα τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς τῆς πολιτείας δυνάμεως. Ὅταν εὕρῃς ἐν ταῖς ἁγίαις Γραφαῖς τὴν πίστιν μεμιγμένην ταῖς πολιτείαις, οὐχὶ περὶ τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας θήσεις τὴν περὶ αὐτῆς θεωρίαν. Οὐδέποτε γὰρ καταλαμβάνεται ἡ πίστις, ἡ παρέχουσα πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος, ἐκ τῶν ἀβαπτίστων ἢ ἐκ τῶν ἐφθαρμένων τὴν διάνοιαν ἐκ τῆς ἀληθείας. Πληροφορίᾳ γὰρ τῆς πίστεως ἀποκαλύπτεται τοῖς ὑψηλοῖς ἐν τῇ ψυχῇ, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν τρόπων τῶν προσεχόντων εἰς τὴν χχχ. Ἡ διηνεκὴς μελέτη ἐν τῇ Γραφῇ τὸ φῶς ἐστὶ τῆς ψυχῆς. Αὕτη γὰρ ἐνσημαίνει τῇ ψυχῇ μνήμας ὠφελίμους, τοῦ παραφυλάξασθαι ἐκ τῶν παθῶν, τοῦ διαμένειν τε ἐν τῷ πρὸς Θεὸν πόθῳ, ἐν τῇ ἁγνείᾳ τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ καὶ κατευθύνει ἔμπροσθεν ἡμῶν ὁδὸν εἰρήνης τῶν ἰχνῶν τῶν ἁγίων. Ὅμως μὴ διστάσῃς εἰς τὰς εὐχὰς ἡμῶν τῶν στίχων, ὅτε οὐκ ἀκολουθεῖ αὐταῖς πολὺ ἐξυπνισμός καὶ κατάνυξις διηνεκής, ἢ ἐν ταῖς εὐχαῖς ἢ ἐν τῇ ἀναγνώσει κατὰ πᾶσαν ὥραν.

Λόγους ἀπὸ πείρας λεγομένους ἐξ ἀνάγκης δέχου, εἰ καὶ ὁ λαλῶν αὐτοὺς ἰδιώτης ἐστί. Διότι οἱ θησαυροὶ τῶν βασιλέων οἱ μεγάλοι τῶν ἐπὶ τῆς γῆς οὐ καταφρονοῦσι δέξασθαι προσθήκην ἀβόλου ἀπαιτητοῦ καὶ ἐκ τῶν ρυάκων τῶν μικρῶν πλημμυρούνται οἱ ποταμοὶ καὶ μεγαλύνονται ἐν τῇ ῥύσει αὐτῶν.

Περὶ φυλακῆς μνημῶν

Ἐὰν γὰρ ἡ μνήμη τῶν ἀγαθῶν ἀνακαινίζῃ ἐν ἡμῖν τὴν ἀρετήν, ὅταν ταῦτα διαλογιζώμεθα, δῆλον ὅτι καὶ ἡ μνήμη τῆς ἀκολασίας ἀνακαινίζει ἐν τῇ διάνοια ἡμῶν ἐπιθυμίαν αἰσχράν, ὅταν αὐτῆς μνημονεύσωμεν. Διότι ἡ ἕκαστου τούτων μνήμη διαφορὰν τῶν πραγμάτων ἐνσημαίνει καὶ διαγράφει ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ἡμῶν καὶ δεικνύει ἡμῶν ὥσπερ ἐν δακτύλῳ, ἢ τῶν λογισμῶν ἡμῶν αἰσχρότητα ἢ τὸ τῆς πολιτείας τῆς ἡμετέρας ὑψηλόν, καὶ κραταιοὶ ἐν ἡμῖν τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς κινήσεις, ἤτοι τῶν δεξιῶν ἢ τῶν ἀριστερῶν. Καὶ γινόμεθα μελετῶντες ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς διανοίας ἡμῶν, καὶ εἰκονίζεται ὁ μερισμὸς τῆς πολιτείας ἡμῶν ἐν τῇ μελέτη τῆς διανοίας ἡμῶν, ἵνα ἐξ ἀνάγκης θεωρῶμεν ἑαυτοὺς διαπαντός.

Λοιπόν, οὐχὶ ἡ μελέτη μόνη βλάπτει τὸν ἔχοντα αὐτήν, ἀλλὰ σὺν αὐτῇ καὶ ἡ θεωρία καὶ ἡ μνήμη πάλιν ἡ ταῦτα ἀναπληροῦσα. Καὶ οὐ μόνῃ ἡ ἐργασία τῆς ἀρετῆς βοηθεῖ τῷ τελειοῦντι αὐτὴν μεγάλως, ἀλλὰ καὶ ἡ φαντασία τῆς διανοίας, ἡ εἰκονιζόμενη ἐκ τῆς μνήμης τῶν προσώπων τῶν ἐργασαμένων αὐτήν.

Καὶ ἐκ τούτου γνωστὸν ἐστίν, ὅτι οἱ πλεῖστοι, οἱ τὴν τάξιν τῆς καθαρότητος φθάσαντες πρὸς θεωρίαν τινῶν ἁγίων, ἀξιοῦνται ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς νυκτὸς πάντοτε, καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ κατὰ πᾶσαν ὥραν ὕλη αὐτοῖς χαρᾶς ἐγγίνεται ἐν τῇ τῆς διανοίας νοητὴ ἀδολεσχίᾳ ἡ τούτων θεωρίᾳ σφραγισθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν. Καὶ τούτου χάριν ἐν θερμότητι προσέρχονται τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἀρετῶν καὶ φλὸξ περισσὴ ἐμπίπτει ἐν αὐτοῖς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν.

Καὶ λέγουσιν ὅτι οἱ ἅγιοι ἄγγελοι λαμβάνουσι τὰ ὁμοιώματα τίνων ἁγίων, τῶν τιμίων καὶ ἀγαθῶν, καὶ δεικνύουσιν αὐτὰ ἐν τῇ φαντασία τοῦ ὕπνου τῇ ψυχὴ ἐν τῷ μετεωρισμῷ τῶν διαλογισμῶν αὐτῆς, εἰς χαρὰν καὶ περιποίησιν καὶ ἀγαλλίαμα. Καὶ ἐν ἡμέρᾳ κινοῦσιν αὐτὰ ἀεὶ ἐν τῇ τῶν λογισμῶν αὐτῶν θεωρίᾳ, καὶ ἐλαφρύνεται ἡ ἐργασία αὐτῆς ἐκ τῆς χαρᾶς τῶν ἁγίων.

Οὕτω καὶ ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν πολέμων. Ὁ ἔχων συνήθειαν μελετᾶν ἐν τοῖς κακοῖς, ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐν τῇ ὁμοιότητι ταύτῃ φαντάζεται. Λαμβάνουσι γὰρ ὁμοίωσιν καὶ δεικνύουσι τῇ ψυχὴ φαντασίας πτοούσας αὐτήν, πλέον ἐν τῇ μνήμῃ τῇ ἡμερινῇ ἐν τούτοις μεσάζοντες. Καὶ ποτὲ μὲν ἐν τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ τῇ φοβερᾷ, τῇ πτοούσῃ τὴν ψυχήν, ἀσθενεῖν αὐτὴν ποιοῦσι, ποτὲ δὲ πάλιν δεικνύουσιν αὐτῇ τὴν δυσχέρειαν τῆς πολιτείας, τὴν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ τῇ μονώσει καὶ ἕτερα τίνα.

Καὶ ἡμεῖς οὖν, ἀδελφοί, περὶ τοῦ προσέχειν ταῖς μνήμαις καὶ τούτων τεκμαίρεσθαι τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς, λάβωμεν ἄρτι τὸ διακρίνειν ἀεὶ ἐν ταῖς μνήμαις τῆς μελέτης ἡμῶν, ποίαις ὁμιλοῦμεν αὐτῶν καὶ ποίαις ἀποδιώκομεν ἀφ᾽ ἡμῶν ταχέως, ὅταν προσεγγίσωσι τῷ φρονήματι ἡμῶν, ἐὰν ταῖς ἐκ τῆς προνοίας διαμονῶν τῶν ῥιπτόντων

τὴν ὕλην τοῖς πάθεσιν, εἴτε ταῖς ἐκ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ, ἢ ταῖς ἐκ τῶν ἁγίων ἀγγέλων τῶν παρεχόντων τὸ νεῦμα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς γνώσεως, τὰς μνήμας τε τὰς ἐν τοῖς λογισμοῖς τὰς ἐξυπνιζούσας ἡμᾶς ἐν τῷ πρὸς ἡμᾶς αὐτῶν πλησιασμῷ, ἢ ταῖς ἐκ τῶν προλήψεων τῶν προλαβουσῶν ἐν αἰσθήσει, ἐξ ὧν κινοῦνται ἐν τῇ ψυχὴ οἱ λογισμοί, οἱ ἁρπάζοντες ἐν τῷ μέρει τῷ ἑνὶ ἐξ αὐτῶν. Τὴν δὲ πεῖραν τῶν δύο τούτων ἐν τῇ διαγνώσει τῆς διακρίσεως κτησόμεθα, τὴν θεωρίαν τε αὐτῶν καὶ τὴν ὁμιλίαν καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ ἑκάστῃ ἐξ αὐτῶν ἀκολουθεῖν ποιήσομεν εὐχὴν ἀφωρισμένην.

Περί διαφορᾶς τῆς ἀγάπης

Ἀγάπη, ἢ ἐκ τίνων γινομένη πραγμάτων, ὡς λαμπὰς ἐστὶ μικρὰ ἐκ τοῦ ἐλαίου ἐκτρεφομένη, καὶ οὕτω συνίσταται τὸ φῶς αὐτῆς ἢ καὶ ὡς χείμαῤῥος ῥέων ἐκ τοῦ ὑετοῦ, οὗπερ ἡ ῥεύσις καταπαύεται, τῆς συνιστώσης αὐτὸν ὕλης λεῖψιν παθούσης. Ἡ ἀγάπη δέ, ἡ τὸν Θεὸν αἴτιον ἔχουσα, ὡς πηγὴ ἐστὶ βρύουσα καὶ οὐδέποτε τὰ ῥεύματα αὐτῆς ἀνακόπτεται αὐτὸς γὰρ μόνος ἐστὶ τῆς ἀγάπης πηγὴ καὶ ἀνελλιπὴς ἡ ὕλη αὐτῆς.

Πῶς ὀφείλεις εὔχεσθαι ἀρεμβάστως Θέλεις τρυφῆσαι ἐν τῇ στιχολογίᾳ τῆς λειτουργίας σου καὶ λαβεῖν αἴσθησιν τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος τῶν ὑπὸ σοῦ λεγομένων; Τελείως τὴν ποσότητα ἄφες καὶ τὴν γνῶσιν τῶν μέτρων τῶν ἐν αὐτοῖς μὴ στήσῃς καὶ τοὺς στίχους ἵνα λέγῃς ὡς ἐν τοῖς τρόποις τῆς εὐχῆς, καὶ τὸν ἐκστηθισμόν τὸν συνήθη κατάλειψαι, καὶ νόησον ὅπερ σοι λέγω. Καὶ ὅπερ ἱστορικῶς εἴρηται, ὡς ἐν ἀναγνώσει τινὸς τῶν ὑπὸ Θεοῦ κυβερνωμένων, ἔστω ἡ διάνοια σου θεωροῦσα ἐν τῇ μελέτῃ αὐτῶν, ἕως ἂν εἰς τὰς κατανοήσεις αὐτῶν τὰς μεγάλας ἐξυπνισθῇ σου ἡ ψυχὴ τῇ ἐκπλήξει τῆς οἰκονομίας καὶ ἐκ τούτου κινηθῆναι ἢ εἰς δοξολογίαν ἢ εἰς λύπην ἐπωφεληθή. Καὶ εἰ τὶ ἐστὶν εἰς εὐχήν, καθ᾽ ἑαυτοῦ λάβε. Καὶ ὅταν βεβαιωθῇ ἡ διάνοια ἐν τούτοις, ἡ σύγχυσις ἔκτοτε δίδωσι τόπον καὶ ἀπέρχεται.

Οὐκ ἔστι γὰρ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῇ δουλικῇ εἰρήνη τῆς διανοίας, οὐδὲ ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῶν τέκνων σύγχυσις τῆς ταραχής. Ἔθος γὰρ ἔχει ἡ σύγχυσις ἀφαιρεῖν τὴν γεῦσιν τῆς συνέσεως καὶ τῆς κατανοήσεως καὶ σκυλεῦσαι τὰ νοήματα τὰ ἐν αὐτοῖς, καθάπερ βδέλλα ἡ συμπίνουσα τὴν ζωὴν τῶν σωμάτων ἐν τῷ αἵματι τῶν μελῶν αὐτῶν. Καὶ γὰρ ὄχημα διαβόλου, εἰ δυνατόν, πρέπει ὀνομάζεσθαι τὴν σύγχυσιν. Διότι ὃ σατανᾶς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ἡνιόχου ἔθος ἔχει ἐπιβαίνειν τῷ νῷ καὶ λαμβάνειν τὸ ἄθροισμα μέτ᾽ αὐτοῦ τῶν παθῶν καὶ εἰσέρχεσθαι εἰς τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν καὶ καταποντίζειν αὐτὴν ἐν συγχύσει.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐν διακρίσει νόησον. Μὴ γίνου ἐν τοῖς στίχοις τῆς ψαλμῳδίας σου ὡς πάρ᾽ ἄλλου δεχόμενος τοὺς λόγους, ἵνα μὴ οἰηθῇς τὸ ἔργον τῆς μελέτης πληθύνειν ἀδιαλείπτως, καὶ τῆς κατανύξεως καὶ τῆς χαρᾶς τῆς ἐν αὐτοῖς παρέλθῃς τελείως ἀλλ᾽ ὡς ἐξ ἑαυτοῦ, ἵνα λέγῃς τοὺς λόγους σου ἐν τῇ δεήσει σου ἐν κατανύξει καὶ κατανοήσει τῆς διακρίσεως, ὡς ὁ συνίων τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀληθῶς. Σημείωσαι πόθεν τίκτεται ἡ ἀκηδία καὶ πόθεν ὁ μετεωρισμός.

Ἡ ἀκηδία ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῆς διανοίας, καὶ οὗτος ἐκ τῆς τῶν ἔργων ἀργίας καὶ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ματαίας συντυχίας ἢ γίνεται, τῆς γαστρὸς πεπληρωμένης.

Ὅτι οὗ δεῖ ἀντιλέγειν τοῖς λογισμοῖς, ἀλλὰ παραῤῥιπτεῖν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ

Ὁ μὴ ἀντιλέγων τοῖς ἐν ἡμῖν ὑποσπειρομένοις ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ λογισμοῖς, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἱκεσίας τὴν πρὸς αὐτοὺς ὁμιλίαν ἐκκόπτων, τοῦτο σημεῖον ἐστίν, ὅτι εὗρεν ὁ νοῦς σοφίαν παρὰ τῆς χάριτος καὶ ἐκ πολλῶν ἔργων ἠλευθέρωσεν αὐτὸν ἡ γνῶσις αὐτοῦ ἡ ἀληθινή. Καὶ ἐν τῇ εὑρέσει τῆς συντόμου τρίβου, ἣν ἔφθασε, τὸν πολὺν μετεωρισμὸν τῆς μακρὰς ὁδοῦ ἐξέκοψε. Διότι οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ ἔχομεν δύναμιν ἀντιλέγειν πᾶσι τοῖς λογισμοῖς, τοῖς ἀντικειμένοις ἡμῖν, ὥστε παῦσαι αὐτούς, ἀλλὰ πολλάκις λαμβάνομεν πληγὴν ἐξ αὐτῶν, τὴν μὴ θεραπευομένην ἐν πολλῷ καιρῷ. Ἐξ ἐναντίας γὰρ τούτων τῶν ἐχόντων ἑξακισχιλίους χρόνους εἰσφέρει ἑαυτὸν δογματίσαι. Καὶ γίνεται τοῦτο αὐτοῖς παρασκευή, ἐν ᾗ δυνήσονται πλῆξαί σε ὑπέρμετρα τῆς σοφίας σου καὶ τῆς φρονήσεώς σου. Ἀλλὰ καὶ ὅτε νικήσεις αὐτοὺς σύ, ὁ ῥύπος τῶν λογισμῶν μολύνει τὴν διάνοιάν σοῦ καὶ ἡ ὀσμὴ τῆς δυσωδίας αὐτῶν πολλὴν ἐναπομένει καιρὸν τῇ ὀσφρήσει σοῦ. Ἐν τῷ πρώτῳ δὲ τρόπῳ ἐκ τούτων ἁπάντων μετὰ τοῦ φόβου γίνῃ ἐλεύθερος. Διότι οὐκ ἔστι βοήθεια ἄλλη, ὡς ὁ Θεός.

Περὶ δακρύων

Τὰ δάκρυα τὰ ἐν τῇ εὐχῇ σημεῖον ἐστὶ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, οὗπερ ἠξιώθη ἡ ψυχὴ ἐν τῇ ἑαυτῆς μετάνοια, καὶ ὅτι προσεδέχθη καὶ ἤρξατο εἰσέρχεσθαι εἰς πεδιάδα τῆς καθαρότητος ἐν τοῖς δάκρυσιν. Ἐὰν γὰρ μὴ ἀρθῶσιν οἱ λογισμοὶ τῶν παρερχομένων καὶ ῥίψωσιν ἐξ ἑαυτῶν τὴν ἐλπίδα τοῦ κόσμου καὶ κινηθῇ ἐξ αὐτῶν ἡ καταφρόνησις αὐτοῦ καὶ ἄρξωνται ἀγαθὰ ἐφόδια τῆς ἐξόδου αὐτῶν παρασκευάζειν καὶ ἄρξωνται ἐν τῇ ψυχῇ λογισμοὶ κινεῖσθαι τῶν ὄντων ἐκεῖσε, οὐ δύνανται οἱ ὀφθαλμοὶ δακρύειν. Τὰ δάκρυα γὰρ ἐκ τῆς ἀκραιφνοῦς ἀδολεσχίας καὶ ἀμετεωρίστου, τῶν λογισμῶν τε τῶν πολλῶν καὶ συνεχῶν καὶ ἀκλινῶς γινομένων, καὶ ἐκ μνήμης τινὸς λεπτοῦ γινομένου ἐν τῇ διάνοια καὶ λυποῦντος τὴν καρδίαν ἐκ τῆς μνήμης αὐτοῦ. Καὶ ἐκ τούτων τὰ δάκρυα πληθύνονται καὶ ἐπὶ πλέον αὐξάνονται.

Περὶ ἐργόχειρου καὶ φιλαργυρίας

Ὅταν στραφῇς εἰς τὸ ἔργον τῶν χειρῶν ἐν τῇ διαμονῇ τῆς ἡσυχίας σου, μὴ θήσης τὴν ἐντολὴν τῶν Πατέρων κάλυμμα τῆς φιλαργυρίας σου. Ἔργον μικρὸν ἔστω σοι χάριν τῆς ἀκηδίας σου, τὸ μὴ ταράσσον τὸν νοῦν. Ἐὰν σύνην τῷ ἔργῳ χρήσασθαι πλέον ἐπιθυμῇς, γνῶθι, ὅτι ἡ εὐχὴ ἀνωτέρα ταύτης ἐστὶν ἐν τῇ τάξει αὐτῆς. Ἐὰν δὲ διὰ τὴν χρείαν τοῦ σώματος σου, εἰ μὴ ἄπληστος ἧ, ἀρκεῖ σοι εἰς πλήρωσιν τῆς χρείας σου ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ σοι. Οὐδὲ ποτὲ γὰρ ἀφῆκεν ὁ Θεὸς τοὺς ἐργάτας αὐτοῦ ἐνδεεῖς γενέσθαι τῶν παρερχομένων. «*Ζητεῖτε γὰρ πρῶτον*», εἶπεν ὁ Κύριος, «*τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν*», πρὸ τοῦ αἰτήσασθαι ὑμᾶς.

Εἶπε γὰρ τὶς τῶν ἅγιων, ὅτι οὐχὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τάξις τῆς πολιτείας σου, τοῦ κορέσαι τοὺς πεινῶντας καὶ γενέσθαιτο κελλίον σου ξενοδοχεῖον τῶν ξένων. Αὕτη γὰρ ἡ πολιτεία τῶν κοσμικῶν ἐστὶ καὶ μᾶλλον αὐτοῖς πρέπει ὡς καλόν, οὐχὶ τοῖς ἀναχωρηταῖς καὶ ἐλευθέροις τῶν ὁρωμένων καὶ φυλάττουσι τὸν νοῦν αὐτῶν ἐν τῇ προσευχῇ.

ΛΟΓΟΣ ΛΔ’ - Περὶ μετανοιῶν καὶ ἕτεροι λόγοι

Μὴ ψηφίσῃς ἀργίαν τὴν ἔκτασιν τῆς εὐχῆς τῆς ἀμετεωρίστου, τῆς συνηγμένης καὶ μακράς, διὰ τὸ καταλεῖψαί σε τοὺς ψαλμούς. Πλέον δὲ τῆς μελέτης τῆς στιχολογίας, τὰς μετανοίας ἐν τῇ προσευχῇ ἀγάπησον. Ὅτε δώσει σοι χεῖρα αὕτη, τὸν τόπον τῆς λειτουργίας ἀναπληροῖ, καὶ ὅτε ἐν αὐτῇ τῇ λειτουργίᾳ δοθῇ σοι τὸ χάρισμα τῶν δακρύων, μὴ ψήφισης τὴν ἐν αὐτοῖς τρυφὴν ἀργίαν ἐξ αὐτῆς. Πλήρωμα γὰρ τῆς εὐχῆς ἡ χάρις ἡ τῶν δακρύων.

Ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ἡ διάνοια σου ἐσκορπισμένη ἐστί, πλέον τῆς εὐχῆς τῇ ἀναγνώσει ἔμμεινον. Οὐ πᾶσα δὲ γραφὴ ὠφέλιμος, καθὼς ἐῤῥέθη. Πολὺ πλέον τῶν ἔργων τὴν ἡσυχίαν ἀγάπησον. Τίμησον τὴν ἀνάγνωσιν, εἰ δυνατόν, κρεῖττον τῆς στάσεως. Αὕτη γὰρ πηγὴ ἐστὶ τῆς καθαρᾶς εὐχῆς. Μὴ οὖν ἀμελήσῃς παντελῶς, νῆφε δὲ ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ. Τῆς γὰρ πολιτείας ῥίζα ἡ ψαλμῳδία. Ὅμως καὶ τοῦτο γνῶθι, ὅτι τῆς στιχολογίας τῆς μετὰ τοῦ μετεωρισμοῦ, τὰ ἔργα τοῦ σώματος πλέον ὠφελοῦσι, τὸ δὲ λυπεῖσθαι κατὰ διάνοιαν, τὸν κόπον ὑπερβάλλει τοῦ σώματος.

Ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀμελείας νῆφε καὶ κίνησον μικρὸν τὸν τὸν ζῆλον μεγάλως γὰρ ἐξυπνίζει τὴν καρδίαν καὶ διαθερμαίνει τὰ νοήματα τῆς ψυχῆς. Ἐξ ἐναντίας τῆς ἐπιθυμίας ἐν τῷ τῆς ἀμελείας καιρῷ, τῇ φύσει ὁ θυμὸς βοηθεῖ λύει γὰρ τὴν ψυχρότητα τῆς ψυχῆς. Ἐκ τούτων γὰρ τῶν αἰτίων εἴωθεν ἔρχεσθαι καθ’ ἡμῶν ἡ ἀμέλεια ἡ ἐκ τοῦ βάρους τῆς γαστρὸς ἢ ἐκ τῶν πολλῶν ἔργων.

Ἡ εὐταξία τῆς ἐργασίας τὸ φῶς ἐστὶ ἐπὶ τοῦ φρονήματος. Οὐκ ἐστὶν ἄλλο τι, ὡς ἡ γνῶσις. Πᾶσα εὐχῇ ἣν προσφέρεις ἐν τῇ νυκτί, πασῶν τῶν τῆς ἡμέρας πράξεων ἔστω ἐν ὀφθαλμοῖς σου τιμιωτέρα. Μὴ βαρύνῃς τὴν γαστέρα σου, ἵνα μὴ συγχυθῇ ἡ διάνοια σου καὶ ἔσῃ τεταραγμένος ἐν τῷ μετεωρισμῷ, ὅταν ἀναστῇς νυκτὸς καὶ ἐκλυθῶσι τὰ μέλη σοῦ καὶ αὐτὸς εὑρέθης γυναικώδους πεπληρωμένος χαυνώσεως, οὐ μὴν δέ, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ σου ἐσκοτισμένῃ καὶ τὰ νοήματα σου τεθολωμένα καὶ οὐ δύνῃ συνάξαι αὐτὰ παντελῶς ἐν τῇ στιχολογίᾳ,διὰ τὴν σκότωσιν, καὶ μωραίνηται ἐν σοὶ ἡ τῶν πάντων γεῦσις, καὶ οὐ γλυκαίνηταί σοι ἡ στιχολογίᾳ τῆς ψαλμῳδίας, ἧς διὰ τῆς ἐλαφρότητος καὶ λαμπρότητος τῆς διανοίας ὁ νοῦς εἴωθε γεύεσθαι μεθ’ ἡδονῆς τῆς ἐν αὐτῇ διαφοράς.

Ὅταν γὰρ ἡ εὐταξίᾳ τῆς νυκτὸς ταραχθῇ, τότε καὶ ἐν τῇ ἡμερινὴ ἐργασίᾳ γίνεται ὁ νοῦς συγκεχυμένος, καὶ ἐν σκοτώσει διαπορευόμενος καὶ ἐντρυφά. Ἐπιπίπτει γὰρ ὡς καταιγὶς ἐπὶ τὰ νοήματα, καὶ ἐὰν εἰς εὐχὴν κινηθῇ καὶ ἐὰν εἰς μελέτην. Ἡ ἡδονὴ γὰρ ἡ ἐν ἡμέρᾳ διδομένη τοῖς ἀσκηταῖς ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς ἐργασίας τῆς νυκτὸς βρύει ἐπὶ τῷ νῷ τῷ καθαρῷ.

Ἕκαστος ἄνθρωπος, ὃς οὐ ἔλαβε πεῖραν τῆς ἡσυχίας τῆς μακράς, μὴ προσδοκήσῃ μαθεῖν ἐξ ἑαυτοῦ τὶ πλέον ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τῆς ἀσκήσεως, εἰ καὶ μέγας ἐστὶ σοφὸς καὶ διδάσκαλος, ἔχων πολλὰ κατορθώματα.

Παραφύλαξαι, μὴ ἐπὶ πλέον ἐξασθένηση τὸ σῶμα σου, ἵνα μὴ ἐνδυναμωθῇ κατὰ σοῦ ἡ ἀμέλεια καὶ ψυχράνη τὴν ψυχὴν σου ἐκ τῆς γεύσεως τῆς ἐργασίας αὐτῆς. Ὡς ἐν ζυγῷ ἁρμόζει σταθμίσαι ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ πολιτείαν. Ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ κορέννυσαι, παραφύλαξαι ὀλίγον ἐκ τῆς πρὸς ἑαυτὸν παῤῥησίας. Ἐν σωφροσύνῃ ἔστω τὸ κάθισμά σου καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς χρείας σου. Μάλιστα δὲ γίνου σώφρων καὶ καθαρὸς ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ ὕπνου σου, καὶ παρατετηρημένος, οὐ μόνον ἐν τῷ λογισμῷ σου, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μέλεσί σου. Φυλάττου ἐκ τῆς οἰήσεως ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν καλῶν ἀλλοιώσεων. Τὴν ἀσθένειάν σου καὶ τὴν ἰδιωτείαν σου πρὸς τὴν λεπτότητα αὐτῆς τῆς οἰήσεως ἐν προσευχῇ σπουδαίως δεῖξον τῷ Κυρίῳ, ἵνα μὴ καταλειφθῇς πειραθῆναι ἐν τοῖς αἰσχροῖς. Ἡ πορνεία γὰρ ἀκολουθεῖ τῇ ὑπερηφανίᾳ καὶ τῇ οἰήσει ἡ πλάνη. Ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν σου πρὸς τὴν χρείαν σου ἔργασαι, μᾶλλον δὲ πρὸς δεσμὸν τὸν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ σου. Μὴ ἀσθενήσῃς ἐν πεποιθήσει σου πρὸς τὸν προνοητὴν σου. Οἰκονομίαι γὰρ θαυμαστοὶ γίνονται ἐν τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ. Διότι ἐν ἐρήμῳ ἃ οἰκείτω οἰκονομεῖ τοὺς ἐν πεποιθήσει αὐτοῦ καθήμενους οὐκ ἐν χερσὶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ἐπισκέψηταί σε ὁ Κύριος ἐν τοῖς σωματικοῖς χωρὶς ἔργον, ὅτε σὺ ἀγωνίζῃ ἐν τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς ψυχῆς σου, κινεῖται τότε ἐν σοι καὶ λογισμὸς ἐκ τῆς μηχανῆς τοῦ διαβόλου, τοῦ φονευτοῦ, ὅτι ἡ αἰτία τῆς προνοίας ταύτης ἁπάσης πάντως ἐκ σου ἐστί. Καὶ τότε συνάμα τούτῳ τῷ λογισμῷ παύεται ἐκ σοῦ καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ βρύουσι κατὰ σου πλεῖστοι πειρασμοί, εἴτε ἐκ τῆς ἀμελείας τοῦ προνοητοῦ εἴτε ἐκ τῶν ἀνακαινισμών τῶν πόνων καὶ τῶν νοσημάτων τῶν κινουμένων ἐν τῷ σώματί σου. Οὐκ ἐκ μόνης δὲ τῆς κινήσεως τοῦ λογισμοῦ ἀμελεῖ ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ διαμεῖναι τὴν διάνοιαν ἐν αὐτῇ. Ἐκ τῆς κινήσεως γὰρ τῆς ἀκουσίου οὐ παιδεύει καὶ κρίνει ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲ ἐὰν πρὸς ὥραν συμφωνήσωμεν αὕτη. Καὶ ἐὰν αὕτη τῇ ὥρᾳ κεντήσωμεν τὸ πάθος καὶ ἡ κατάνυξις φθάσῃ ἡμᾶς, οὐ λογοθετεῖ ὁ Κύριος εἰς τὴν τοιαύτην ἀμέλειαν ἡμᾶς, ἀλλ’ εἰς ἐκείνην, ἣν ἡ διάνοια ἀληθῶς ἐδέξατο καὶ ἀνεπαισθήτως προσβλέπει αὐτῇ καὶ ὡς καθήκουσαν καὶ ὠφελοῦσαν ἐδέξατο αὐτήν, καὶ οὐκ ἐλογίσατο αὐτὴν φροντίδα δεινήν.

Ἡμεῖς ἀεὶ τοῦτο προσευξώμεθα τῷ Κυρίῳ. «*Χριστὲ τὸ πλήρωμα τῆς ἀληθείας ἀνατειλάτω ἡ ἀλήθειά σου ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καὶ κατὰ τὸ θέλημα σοῦ γνῶμεν πορευθῆναι ἐν τῇ ὁδῷ σοῦ*».

Ὅτε λογισμὸς τὶς πονηρὸς ἐνσπαρεί σοι, εἴτε τούτων τῶν ἀπὸ μακρὰν ὄντων εἴτε τῶν προλήψεων, καὶ συνεχῶς δεικνύει ἑαυτὸν τῷ νοΐ, γνῶθι ἀληθῶς, ὅτι παγίδα κρύψει σοι ἀλλ’ ἐξυπνίσθητι καὶ νῆφε ἐν καιρῷ. Εἰ δὲ ἐστὶν ἐκ τούτων τῶν τοῦ μέρους τῶν δεξιῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν, γνῶθι ὅτι τρόπον τινὰ ζωῆς θέλει ὁ Θεὸς δοῦναι σοι, καὶ διὰ τοῦτο ἀεὶ ἔξωθεν τοῦ ἔθους κινεῖται ἐν σοὶ ἐὰν δὲ σκοτεινὸς λογισμὸς ἢ καὶ διστάζης ἐν αὐτῷ, ὅτι οὐ δύνῃ τηλαυγῶς φθάσαι, ἐάν τε οἰκεῖος ἢ κλέπτης ᾖ, ἢ ἀντιλήπτωρ ἢ ἐνεδρευτής, ὃς ἐν

σχήματι ἀγαθῷ ἐκρύβη, ἓν εὐχῇ ἐκτενεῖ καὶ ὀξυτάτῃ, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐν ἀγρυπνίᾳ πολλῇ παρασκευασθῶμεν κατ' αὐτοῦ. Μὴ ὠθήσῃς αὐτόν, μηδὲ συμφωνήσῃς αὐτῷ, ἀλλ' εὐχὴν ἐν σπουδῇ καὶ θερμότητι ποίησον ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ μὴ σιωπήσεις ἐπικαλέσασθαι τὸν Κύριον, καὶ αὐτὸς δεικνύει σοι αὐτὸν πόθεν ἐστίν.

Περὶ τῆς σιωπῆς

Ὑπὲρ πάντα τὴν σιωπὴν ἀγάπησον, ὅτι προσεγγίζει σοι πρὸς καρπὸν ἡ γλῶσσα γὰρ ἀσθενεῖ πρὸς τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ. Πρῶτον μὲν βιασώμεθα ἑαυτοὺς σιωπᾷν, καὶ τότε ἐκ τῆς σιωπῆς γεννᾶται ἡμῖν τι ὁδηγοῦν ἡμᾶς εἰς αὐτὴν τὴν σιωπήν. Δώῃ σοι ὁ Θεὸς αἰσθηθῆναι τίνος γεννωμένου ἐκ τῆς σιωπῆς. Ἐὰν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ ἄρξῃ, οὐκ ἐπίσταμαι ἐγὼ πόσον φῶς ἀνατελεῖ σοι ἐντεῦθεν. Μὴ λογίσῃ, ὦ ἀδελφέ, ὅτι ὅπερ ἐῤῥέθη ἐπὶ τοῦ θαυμάσιου ἐκείνου Ἀρσενίου, ὅτε παρέβαλον αὐτῷ οἱ πατέρες καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ἐρχόμενοι τοῦ θεάσασθαι αὐτόν, καὶ ἐκαθέζετο μέτ᾽ αὐτῶν σιωπῶν καὶ ἐν τῇ σιωπῇ ἦν ἀπολύων αὐτούς, ἐν θελήματι μόνον τοῦτο ἐποίει, ἀλλ᾽ ἐπεὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς τοῦτο ἑαυτὸν ἐβιάσατο.

Ἡδονὴ τις τίκτεται ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ τῆς γυμνασίας τῆς ἐργασίας ταύτης μετὰ καιρὸν καὶ ἐν βίᾳ ὁδηγεῖ τὸ σῶμα τῇ ἡσυχίᾳ, καὶ πλῆθος δακρύων τίκτεται ἡμῖν ἐν ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ. Καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ θαυμαστῇ αἰσθάνεται τινὸς ἐν αὐταῖς ἡ καρδίᾳ διακριτικῶς ἐν καιρῷ μετὰ πόνου καὶ ἐν καιρῷ ἐκ τοῦ θαύματος. Σμικρύνεται γὰρ ἡ καρδία καὶ γίνεται ὡς νήπιον, καὶ ὅτε ἄρξεται ἐν τῇ εὐχῇ, προεπιρρέουσι τὰ δάκρυα.

Μέγας ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν μελῶν ἑαυτοῦ συνήθειαν κτώμενος θαυμαστὴν ἔσω ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ. Ὅτε πάντα τὰ ἔργα τῆς πολιτείας ταύτης εἰς ἐν μέρος θήσεις καὶ τὴν σιωπὴν ἐν ἄλλῳ, εὑρίσκεις αὐτὴν ὑπερβάλλουσαν ἐν σταθμῷ. Παραινέσεις εἰσὶ πολλαὶ τῶν ἀνθρώπων ὅτε ἡνίκα τῇ σιωπὴ τις προσεγγίσει, περισσὴ αὐτῷ ἡ ἐργασία τῆς φυλακῆς αὐτῶν. Καὶ εὑρίσκονται γενόμεναι περισσοὶ αἱ ἐργασίαι, καὶ αὐτὸς εὑρίσκεται ὑπερυψωθεὶς αὐτῶν, ὅτι τῇ τελειότητι προσήγγισε. Καὶ γὰρ βοήθεια ἐστὶ τῇ ἡσυχίᾳ.

Πῶς δὲ τοῦτο; Ὅτι ἀδύνατον, ἐν τῇ τῶν πολλῶν κατασκηνώσει ὄντων ἡμῶν, μὴ ἀπαντηθῆναι ἡμᾶς ὑπὸ τίνος. Οὐδὲ γὰρ ὃ ἰσάγγελος Ἀρσένιος, ὃς ὑπὲρ ἅπαντας ἠγάπησε τὴν ἡσυχίαν, ἠδυνήθη ἀποστῆναι τούτων. Τὸ γὰρ συναντηθῆναι ἡμᾶς ὑπὸ τῶν πατέρων καὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν ὄντων μεθ᾽ ἡμῶν καὶ ἡ ἀπάντησις αὐτῶν ἡ ἀπροσδοκήτως γινομένη καὶ τὸ ἀπέρχεσθαι αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ ἀλλαχοῦ, ταῦτα πάντα ὅτε εἶδεν ὃ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὃ ἀξιομακάριστος, ὅτι οὐ δυνατὸν ἐστὶν ἀποστῆναι τούτων, ὅσον ἐστὶ πλησίον τῆς κατοικήσεως τῶν ἀνθρώπων, ἡνίκα δὲ ἦν πολλάκις, μὴ δυνάμενος μακρυνθῆναι ἐν τόπῳ τῆς ἑαυτοῦ κατοικίας ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκ τῶν μοναστῶν τῶν κατοικούντων ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις, τοῦτον τὸν τρόπον ἔμαθεν ἐκ τῆς χάριτος, τὴν διηνεκῆ σιωπήν. Καὶ εἰ ποτὲ ἐξ ἀνάγκης ἤνοιγε τὴν θύραν ἑαυτοῦ τισὶν αὐτῶν, ἐν τῇ θεωρία αὐτοῦ μόνον ἐνηυφραίνοντο, ἡ δὲ ὁμιλίᾳ τοῦ λόγου καὶ ἡ χρεία αὐτοῦ περιττὴ ἐγίνετο μεταξὺ αὐτῶν.

Πολλοὶ τῶν Πατέρων ἐν τῇ θεωρία ταύτῃ ἦλθον εἰς κατάστασιν, εἰς τὸ παραφυλάξασθαι ἑαυτούς, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς προσθήκην τοῦ πλούτου τοῦ πνευματικοῦ ἐκ τῆς μαθήσεως,

ἧς ἐδέξαντο ἐκ τῆς θεωρίας τοῦ μακαρίου. Καὶ τίνες ἐξ αὐτῶν ἐν λίθῳ ἢ ἐν σχοινίῳ ἐδέσμουν ἑαυτούς, ἢ ἐν λιμῷ ἔτηξαν ἑαυτούς, ἐν τῷ καιρῷ, ἡνίκα ἤθελον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐξελθεῖν. Διότι ἡ πείνα πολὺ ὠφελεῖ εἰς τὴν συστολὴν τῶν αἰσθήσεων.

Πολλοὺς Πατέρας εὗρον, ἀδελφέ, μεγάλους καὶ θαυμαστούς, πλεῖον τῶν ἔργων εἰς τὴν εὐταξίαν τῶν αἰσθήσεων πρόνοιαν ποιουμένους καὶ εἰς τὸ ἦθος τοῦ σώματος ὅτι ἐξ αὐτῶν γεννᾶται ἡ εὐταξίᾳ τῶν λογισμῶν. Αἰτίαι πολλοὶ ἔξωθεν τοῦ θελήματος συναντῶσι τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ποιοῦσιν αὐτὸν ἐξελθεῖν ἔξωθεν τοῦ ὅρου τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Καὶ εἰ μὴ εὑρεθείη παραφυλαττόμενος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ αἰσθήσεσιν ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ συνηθείᾳ, τῇ προηγησαμένῃ ἐν αὐτῷ, εἶχον ποιῆσαι αὐτὸν ἐν πολλῷ χρόνῳ μὴ ἐλθεῖν εἰς ἑαυτὸν καὶ εὑρεῖν τὴν πρώτην εἰρηνικὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν.

Προκοπῇ τῆς καρδίας ἀδολεσχίᾳ ἐστὶν ἐν τῇ ἑαυτῆς ἐλπίδι. Προκοπῇ τῆς πολιτείας, ἡ ἐκ πάντων λύσις. Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου δεσμὸς ἐστὶν ἀγαθὸς τῶν μελῶν τῶν ἔξωθεν. Δέλεαρ ψυχῆς ἐστὶν ἡ χαρά, ἡ ἐκ τῆς ἐλπίδος τῆς ἐξανθούσης ἐν τῇ καρδίᾳ. Αὔξησις τῆς γνώσεως αἱ διηνεκεῖς δοκιμασίαι εἰσίν, ἃς ἐκ τῶν δύο ἀλλοιώσεων λαμβάνει ὁ νοῦς ἔσωθεν καθ’ ἡμέραν. Ἐὰν γὰρ καὶ ἀκηδία ἡμῖν κατὰ καιρὸν ἐγγένηται διὰ τὴν μόνωσιν (καὶ τοῦτο ἴσως οἰκονομικῶς παραχωρεῖται γενέσθαι), ἀλλ’ ἔχομεν παράκλησιν τῆς ἐλπίδος ὑπερβάλλουσαν τὸν λόγον τῆς πίστεως, ἂν ἔχομεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

Καὶ καλῶς εἶπε τις τῶν θεοφόρων, ὅτι ἱκανοὶ ὃ πόθος τοῦ Θεοῦ τῷ πιστῷ γενέσθαι παράκλησις καὶ ἐν τῇ ἀπώλεια τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. Τὶ γάρ, φησί, βλάπτουσιν αἱ θλίψεις τὸν τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν καταπεφρονημένας ἔχοντα διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθά;

Καὶ τοῦτο δέ, ἀδελφέ, παραγγέλλω σὸν ἔστω ἐν σοὶ ἀεὶ ἐκνικῶν ὁ τῆς ἐλεημοσύνης σταθμὸς ἕως ἂν αἴσθηθῆς ἐν ἑαυτῷ ἐκείνου τοῦ ἐλέους, οὐ ἔχεις πρὸς τὸν κόσμον. Ταῦτα γὰρ τὰ ἡμέτερα ἔσοπτρα γενέσθω, τοῦ ἰδεῖν ἐν ἑαυτῷ τὴν ὁμοιότητα καὶ τὸν τύπον τὸν ἀληθινόν, τὸν τῇ φύσει ὑπάρχοντα καὶ τῇ οὐσίᾳ ἐκείνῃ τοῦ Θεοῦ. Ἐν τούτοις καὶ τοιούτοις φωτισθῶμεν κινηθῆναι κατὰ Θεὸν ἐν διαυγεῖ προαιρέσει. Καρδία ἀπότομος καὶ ἀνηλεὴς οὐδέποτε καθαίρεται. Ἄνθρωπος ἐλεήμων ἰατρὸς ἐστὶ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς τὴν σκότωσιν γὰρ τῶν παθῶν, ὡς ἐν πνεύματι βιαίῳ καταδιώκει ἐκ τῶν ἔνδον ἑαυτοῦ. Χρέος ἀγαθὸν πρὸς τὸν Θεὸν τοῦτο ἐστὶ κατὰ τὸν εὐαγγελικόν λόγον τῆς ζωῆς.

Ὅταν προσέγγισης τῇ στρωμνῇ σου, εἰπὲ αὐτῇ: «*στρωμνή, ἴσως ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ τάφος μοι γίνῃ καὶ οὐ γινώσκω, μήπως ἀντὶ τοῦ προσκαίρου ὕπνου, ἐκεῖνος ὁ αἰώνιος ὁ μέλλων εἰσέλθῃ ἐν ἐμοὶ ἐν ταύτῃ τῇ νυκτί*».

Ἐν ὅσῳ οὖν ἔχεις πόδας, δράμε ὀπίσω τῆς ἐργασίας, πρὸ τοῦ δεσμευθῆναι ἐν ἐκείνῳ τῷ δεσμῷ, τῷ μὴ ἐνδεχομένῳ πάλιν λυθῆναι. Ἐν ὅσῳ ἔχεις δακτύλους, σταύρωσον ἑαυτὸν ἐν προσευχῇ, πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν θάνατον. Ἐν ὅσῳ ἔχεις ὀφθαλμούς, πλήρωσον αὐτοὺς δακρύων, πρὸ τοῦ σκεπασθῆναι αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κονιορτοῦ. Καθάπερ γὰρ τὸ ῥόδον, τὸ ὑπ’ ἄνεμου ἐκπνεόμενον καὶ μαραινόμενον, οὕτως ἔσωθέν σου ἐν τῶν στοιχείων τῶν ἐν

σοι, καὶ ἀποθνήσκεις, θοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου τοῦ ἀπελθεῖν, ὦ ἄνθρωπε, ἐν τῷ λέγειν σὲ ἀεί· «*Ἴδε ἔφθασε τὴν θύραν ὁ ἀπόστολος, ὁ ἐρχόμενος ὀπίσω μου. Τὶ κάθημαι; Ἀποδημία ἐστὶν αἰώνιος, μὴ ἔχουσα πάλιν ἐπάνοδον*».

Ὁ ἀγαπῶν τὴν ὁμιλίαν τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀγαπᾷ γενέσθαι μοναστικός, ὁ δὲ ἀγαπῶν ὑπολειφθῆναι μετὰ τῶν πολλῶν, οὗτος φίλος τοῦ κόσμου τούτου. Ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν μετάνοιαν, ἀγάπησον καὶ τὴν ἡσυχίαν. Ἔξωθεν γὰρ τῆς ἡσυχίας οὐ τελειοῦται ἡ μετάνοια. Καὶ ἐὰν τις ἀντιλέγῃ ἐν τούτῳ, μὴ φιλονεικήσῃς μέτ’ αὐτοῦ. Ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν ἡσυχίαν, τὴν μητέρα τῆς μετανοίας, ἀγάπησον ἐν ἡδονῇ καὶ τὴν μικρὰν ζημίαν τοῦ σώματος καὶ τὰς βρυούσας μέμψεις καὶ τὰς ἀδικίας τὰς ὑπὲρ αὐτῆς. Ἐκτὸς γὰρ ταύτης τῆς παρασκευῆς ζῆσαι ἐν ἡσυχίᾳ μέτ’ ἐλευθερίας ἀταράχως οὐ δυνήσῃ. Ἐὰν δὲ τούτων καταφρόνησῃς, μέτοχος γενήσῃ τῆς ἡσυχίας κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ μένεις καθήμενος ἐν αὐτῇ, ὡς θέλει ὃ Θεός.

Πόθος ἡσυχίας ἐστὶ προσδοκίᾳ διηνεκὴς τοῦ θανάτου. Ὁ ἐκτὸς ταύτης τῆς μελέτης εἰσερχόμενος ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, οὐ δύναται βαστάξαι ἅπερ ὀφείλομεν καρτερεῖν καὶ βαστάζειν ἐκ παντὸς τρόπου. Καὶ τοῦτο δὲ γνῶθι, ὦ διακριτικέ, ὅτι οὐχὶ διὰ τὰ ἔργα τὰ περισσὰ τῶν κανόνων, ὅπως ταῦτα γὲ ἐργασώμεθα, τὴν κατοίκησιν μοναστικῶς μετὰ τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸν ἐγκλεισμὸν ποιοῦμεν. Γνώριμον γὰρ ἐστίν, ὅτι μᾶλλον ἡ μετὰ τῶν πολλῶν κοινωνία χεῖρα παρέχει εἰς τοῦτο, διὰ τὴν προθυμίαν τοῦ σώματος. Καὶ εἰ ἦν ἀναγκαῖον τοῦτο, οὐκ ἦσαν τίνες τῶν πατέρων τὴν συντυχίαν καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων ἐάσαντες καὶ ἄλλοι ἐν τάφοις οἰκήσαντες, τινὲς δὲ τὸν ἐγκλεισμὸν ἐκλεξάμενοι ἐν οἴκῳ μοναστικῷ, ἐν ἐκείνῳ μάλιστα τὸ σῶμα ἐκλύοντες καὶ ἀφιέντες αὐτό, μὴ δυνάμενον πληρῶσαι τοὺς κανόνας ἑαυτοῦ, σὺν πάσῃ ἀσθένεια καὶ μόχθῳ σωματικῷ ἀλλὰ καὶ τὰ βαρέα νοσήματα τὰ φθάνοντα αὐτοὺς ἐν ἡδονῇ ὑπέφερον ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτῶν, ἐξ ὧν οὔτε κἂν στῆναι ἐν τοῖς ποσὶν ἑαυτῶν ἢ τὴν προσευχὴν τὴν συνήθη προσφέρειν ἢ δοξολογεῖν ἐν τῷ ἑαυτῶν ἠδύναντο στόματι, ἀλλ’ οὐδὲ ψαλμὸν οὔτε ἄλλο τι τῶν ἐν σώματι τελουμένων ἐποίουν. Καὶ ἤρκεσεν αὐτοῖς μόνῃ ἡ τοῦ σώματος ἀσθένεια καὶ ἡ ἡσυχία ἀντὶ πάντων τῶν κανόνων, καὶ οὗτος ὁ τρόπος ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις τῆς ζωῆς αὐτῶν. Καὶ ἐν ταύτῃ πάσῃ τῇ νομιζομένῃ ἀργίᾳ, οὐδεὶς ἐπεθύμησεν ἐξ αὐτῶν καταλείψαι τὸ κελλίον ἑαυτοῦ καὶ διὰ τὴν ἀργίαν τῆς ἐργασίας τῶν κανόνων αὐτοῦ ἔξω ποῦ περιάγειν ἢ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐνευφραίνεσθαι ταῖς φωναῖς καὶ ταῖς λειτουργίαις τῶν ἄλλων.

Ὁ αἰσθηθείς τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν κρείττων ἐστὶ τοῦ ἐγείροντος τοὺς νεκροὺς ἐν τῇ ἑαυτοῦ προσευχῇ, ὅταν εὑρεθῇ ἡ κατοίκησις αὐτοῦ ἐν μέσῳ πολλῶν. Ὁ στενάζων μίαν ὥραν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἑαυτοῦ, κρείττων ἐστὶ τοῦ ὠφελοῦντος ὅλον τὸν κόσμον ἐν τῇ θεωρίᾳ ἑαυτοῦ. Ὃ ἀξιωθεὶς ἰδεῖν ἑαυτόν, αὐτὸς κρείττων ἐστὶ τοῦ ἀξιωθέντος ἰδεῖν τοὺς ἀγγέλους. Οὗτος γὰρ ἐν τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς κοινωνεῖ, ἐκεῖνος δὲ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς ψυχῆς. Ὁ ἀκολουθῶν τῷ Χριστῷ ἐν πένθει μοναστικῷ, οὗτος κρείττων ἐστὶ τοῦ ἐπαινοῦντος αὐτὸν ἐν ταῖς συναγωγαῖς. Καὶ μηδεὶς ἐνέγκῃ εἰς μέσον τὸ τοῦ

Ἀποστόλου, «*τὸ ἀνάθεμα εἶναι ἐγώ, φησίν, ηὐχόμην ἀπὸ τοῦ Χρίστου ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου*». Τῷ γὰρ λαβόντι τὴν δύναμιν τοῦ Παύλου, καὶ ἐκεῖνο ποιῆσαι ἐπιτάττεται. Παῦλος δὲ ἐκ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἐν ἑαυτῷ ἐλαμβάνετο εἰς ὠφέλειαν τοῦ κόσμου, καθὼς αὐτὸς ἐμαρτύρησεν. Ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἑαυτοῦ θελήματι τοῦτο ἐποίει. «*Ἀνάγκη γὰρ μοι, φησίν, ἐστί, καὶ οὐαὶ μοι ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι*». Καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Παύλου, οὐ τῆς ἑαυτοῦ μετανοίας ἐθεώρει τὸν τρόπον, ἀλλὰ τὸ εὐαγγελίσασθαι τῇ ἀνθρωπότητι, καὶ δύναμιν περισσὴν ἔλαβεν.

Ὅμως τὴν ἡσυχίαν ἀγαπήσωμεν ἡμεῖς, ἀδελφοί, ἕως ἂν νεκρωθῇ ὁ κόσμος ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν. Καὶ μνημονεύσωμεν τοῦ θανάτου ἀεὶ καὶ ἐν τῇ τοιαύτη μελέτῃ προσεγγίσωμεν τῷ Θεῷ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν καὶ καταφρονήσω μὲν τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου καὶ περιφρονηθῇ ἡ ἡδονὴ αὐτοῦ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, καὶ ὑπομείνωμεν ἐν ἡδονῇ ἐν σώματι νοσηρῷ τὴν ἀργίαν τὴν διηνεκῆ, τὴν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, ὅπως ἀξιωθῶμεν τῆς τρυφῆς, μετὰ τῶν ἐν σπηλαίοις καὶ ὀπαῖς τῆς γῆς προσδοκώντων τὴν ἀποκάλυψιν τὴν ἐπαινετὴν τοῦ Κυρίου τὴν ἐξ οὐρανοῦ. Ὅτι αὐτῷ καὶ τῷ Πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΕ’ - Περὶ τοῦ διατὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ψυχικοὶ ἐν τῇ γνώσει περιβλέπουσιν εἰς πνευματικὰ τινὰ κατὰ τὴν τῶν σωμάτων παχύτητα καὶ πῶς δύναται ὑψωθῆναι ἡ διάνοια ἐκ ταύτης. Καὶ τὶς ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι ἐξ αὐτῆς. Καὶ πότε καὶ ἐν ποίῳ δυνατὸν ἐμμεῖναι τὴν διάνοιαν ἐκτὸς φαντασίας ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς λιτῆς

Εὐλογημένη ἡ τιμὴ τοῦ Κυρίου, τοῦ ἀνοίγοντος θύραν ἔμπροσθεν ἡμῶν, ἵνα μὴ σχῶμεν αἴτησιν, εἰ μὴ τὴν εἰς αὐτὸν ἐπιθυμίαν. Οὕτω γὰρ καταλιμπάνομεν καὶ εἰς τὴν καταδίωξιν αὐτὸν μόνον ἐξέρχεται ἡ ψυχή, ὡς μὴ ἔχειν τινὰ μέριμναν κωλύουσαν αὐτὴν κατέναντι τῆς θεωρίας ἐκείνης τοῦ Κυρίου. Καθ’ ὅσον γάρ, ἀγαπητοί, ἀφίησιν ἡ διάνοια τὴν μέριμναν τούτων τῶν ὁρατῶν καὶ φροντίζει ἐν τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑψώσεως αὐτῆς ἐκ τῆς μερίμνης τοῦ σώματος καὶ τῆς μελέτης αὐτῆς ἐν ἐκείνῃ, κατὰ τοσοῦτον λεπτύνεται καὶ γίνεται διαυγὴς ἐν τῇ εὐχῇ. Καὶ καθ’ ὅσον ἐλευθεροῦται τὸ σῶμα ἐκ τῶν δεσμῶν τῶν πραγμάτων, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ διάνοια. Καὶ καθ’ ὅσον ἡ διάνοια τῶν δεσμῶν τῶν φροντίδων ἐλευθεροῦται, κατὰ τοσοῦτον τηλαυγὴς γίνεται. Καὶ καθ’ ὅσον τηλαυγὴς γίνεται, λεπτύνεται καὶ ὑψοῦται ἐκ τῶν νοημάτων τοῦ αἰῶνος τούτου, τοὺς βαστάζοντος τοὺς τρόπους τῆς παχύτητος. Καὶ τότε γινώσκει ἡ διάνοια θεωρεῖν ἐν Θεῷ κατ’ αὐτόν, καὶ οὐ καθὼς ἡμεῖς.

Ἐὰν γὰρ μὴ πρῶτον ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀποκαλύψεως ἄξιος γένηται, οὐ δύναται γνῶναι αὐτήν. Καὶ ἐὰν μὴ ἔλθεις εἰς καθαρότητα, οὐ δύναται εἶναι τὰ νοήματα τηλαυγῆ, τοῦ θεωρῆσαι τὰ κρυπτά. Καὶ ἕως ἂν ἐλευθερωθῇ ἐκ πάντων τῶν ὁρατῶν τῶν δρωμένων ἐν τῇ κτίσει αὐτῶν, οὐκ ἐλευθεροῦται ἐκ τῶν νοημάτων τῶν περὶ αὐτῶν, οὐδὲ ἀργὸς γίνεται ἐκ τῶν λογισμῶν τῶν σκοτεινῶν. Καὶ ἔνθα ἡ σκοτία καὶ ἡ πλοκὴ τῶν λογισμῶν, καὶ τὰ πάθη ἐκεῖ. Ἐὰν γὰρ μὴ ἐλευθερωθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐκ τούτων, ὧν εἴπομεν, καὶ τῶν αἴτιων αὐτῶν, οὐ μὴ θεάσηται ἐν τοῖς κρυπτοῖς ἡ διάνοια.

Διὰ τοῦτο πρὸ πάντων τὴν ἀκτημοσύνην ἐκέλευσεν ὁ Κύριος κρατῆσαι καὶ ἀποστῆναι τῆς ταραχῆς τοῦ κόσμου καὶ λυθῆναι ἐκ τῆς μερίμνης πάντων τῶν ἀνθρώπων, «*ὅστις, λέγων, οὐκ ἀποτάσσεται πάσῃ τῇ ἀνθρωπότητι καὶ πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ ἀρνεῖται ἑαυτόν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής*». Ἵνα γὰρ μὴ ἡ διάνοια ἐν πᾶσι βλάβῃ, ἐν θεωρίᾳ, ἐν ἀκοῇ, ἐν μερίμνῃ τῶν πραγμάτων, ἐν ἀφανισμῷ αὐτῶν, ἐν αὐξήσει αὐτῶν, ἐν ἀνθρώπῳ, καὶ διὰ τὸ δεσμῆσαι αὐτὴν ἐν τῇ ἐλπίδι μόνῃ τῇ πρὸς αὐτόν, ἔτρεψε πᾶσαν μέριμναν τῶν λογισμῶν καὶ ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν μέριμναν ἐδέσμησε τοῦ φρονήματος ἐν τῇ λύσει πάντων, ἵνα ἐκ τούτου ὀρεγώμεθα τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ ἐν τῇ διαμονῇ τῆς μερίμνης ἡμῶν τῆς περὶ αὐτόν.

Ἀλλὰ καὶ γυμνασίας πάλιν χρῄζει ἡ εὐχή, ἵνα διὰ τοῦ μακροῦ χρόνου τοῦ ἐν αὐτῇ σοφισθῇ ἡ διάνοια. Μετὰ γὰρ τὴν ἀκτημοσύνην τὴν λύουσαν τὰ νοήματα ἡμῶν ἐκ τῶν δεσμῶν, διαμονὴν θέλει ἡ εὐχή. Ὅτι ἐκ τῆς διαμονῆς τοῦ καιροῦ λαμβάνει ἡ διάνοια τὴν γυμνασίαν καὶ γινώσκει ἀποδιῶξαι τὸν λογισμὸν ἀπ᾽ αὐτῆς καὶ μανθάνει ἐκ τῆς πολλῆς πείρας ἅπερ πάρ᾽ ἄλλου δέξασθαι οὐ δύναται. Ἑκάστη γὰρ πολιτείᾳ γινομένη αὔξησιν λαμβάνει ἐκ τῆς πολιτείας τῆς πρὸ αὐτῆς καὶ τὰ πρὸ αὐτῆς ζητεῖται εἰς εὕρεσιν τῶν μέτ᾽ αὐτήν. Τὴν εὐχήν, προλαμβάνει ἀναχώρησις, καὶ αὕτη ἡ ἀναχώρησις, διὰ τὴν εὐχήν, καὶ αὕτη ἡ εὐχῇ, ἵνα κτησώμεθα τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐξ αὐτῆς εὑρίσκονται αἱ αἰτίαι, ἵνα ἀγαπήσωμεν τὸν Θεόν.

Καὶ τοῦτο δὲ πρέπον γνῶναι ἡμᾶς, ἀγαπητοί, ὅτι ἑκάστη ὁμιλία ἐν κρυπτῷ γινομένη καὶ πασὰ μέριμνα ἀγαθῆς διανοίας ἐν Θεῷ καὶ πᾶσα τῶν πνευματικῶν μελέτη ἐν τῇ εὐχὴ ὁρίζεται καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῆς εὐχῆς ψηφίζεται καὶ ἔσωθεν τούτου συνάγεται τοῦ ὀνόματος. Εἴτε ἀναγνώσεων εἴποις διαφορᾶς, εἴτε φωνὰς στόματος εἰς δοξολογίαν Θεοῦ, εἴτε λυπηρὰν ἐν Κυρίῳ φροντίδα, εἴτε σώματος προσκυνήσεις, εἴτε ψαλμωδίαν στιχολογίας, εἴτε τὰ λοιπὰ ἄλλα, ἐξ ὧν ἡ διδαχὴ ἐπιγίνεται τῆς εὐχῆς τῆς εἰλικρινοῦς, ἐξ ἧς ἡ ἀγάπη γεννᾶται τοῦ Θεοῦ. Ἣ γὰρ ἀγάπη ἐκ τῆς εὐχῆς, καὶ ἡ εὐχῇ ἐκ τῆς διαγωγῆς τῆς ἀναχωρήσεως. Ταύτης δὲ τῆς ἀναχωρήσεως εἰς τοῦτο χρῄζομεν, εἰς τὸ ἔχειν ἡμᾶς τόπον ἀδολεσχῆσαι μόνους μετὰ τοῦ Θεοῦ, τῆς δὲ ἀναχωρήσεως προηγεῖται ἡ τοῦ κόσμου ἀποταγή.

Ἐὰν γὰρ ὁ ἄνθρωπος μὴ ἀποτάξηται τῷ κόσμῳ πρῶτον καὶ εὐκαιρήσῃ ἐκ πάντων τῶν αὐτοῦ, οὐ δύναται μονωθῆναι. Καὶ οὕτω πάλιν τῆς ἀποταγῆς τοῦ κόσμου προηγεῖται ἡ ὑπομονῇ, καὶ τῆς ὑπομονῆς τὸ μῖσος τοῦ κόσμου, καὶ τοῦ μίσους τοῦ κόσμου ὁ φόβος καὶ ὁ πόθος. Ἐὰν γὰρ μὴ ἐκφοβήσῃ τὴν διάνοιαν ὁ φόβος τῆς γεέννης καὶ εἰς ἔφεσιν τῶν μακαρισμῶν ἐλθεῖν ὁ πόθος ποιήσῃ, οὐ κινηθήσεται ἐν αὐτῷ τὸ μῖσος τούτου τοῦ κόσμου. Καὶ ἐὰν μὴ μισήσῃ τὸν κόσμον, οὐχ ὑπομένει ἐκτὸς εἶναι τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν μὴ προηγήσηται ἡ ὑπομονῇ ἐν τῇ διανοίᾳ, οὐ δύναται ἐκλέξασθαι τόπον πεπληρωμένον ἀγριότητος καὶ κενὸν τῶν ἐν αὐτῷ οἰκούντων. Καὶ ἐὰν μὴ ἐκλέξηται ἑαυτῷ ζωὴν ἀναχωρήσεως, οὐ δύναται διαμεῖναι ἐν τῇ εὐχῇ. Καὶ ἐὰν μὴ μείνῃ ἀδολεσχῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ διαμείνῃ ἐν τούτοις τοῖς διανοήμασι τοῖς μεμιγμένοις ἐν

τῇ εὐχῇ καὶ ἐν τοῖς εἴδεσι τῆς διδαχῆς, ἧς εἰρήκαμεν, οὐ μὴ αἰσθανθή τῆς ἀγάπης.

Λοιπὸν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς μέτ’ αὐτοῦ ὁμιλίας, ἡ δὲ ἀδολεσχίᾳ καὶ ἡ μελέτη τῆς εὐχῆς διὰ τῆς ἡσυχίας, καὶ ἡ ἡσυχίᾳ ἐν τῇ ἀκτημοσύνῃ, ἐν τῇ ὑπομονῇ καὶ ἐν τῷ μίσει τῶν ἐπιθυμιῶν. Καὶ τὸ μῖσος τῶν ἐπιθυμιῶν, ἐκ τοῦ φόβου τῆς γεέννης καὶ τῆς τῶν μακαρισμῶν προσδοκίας. Μισεῖ δὲ τὰς ἐπιθυμίας ὁ γινώσκων τὸν καρπὸν τὸν ἐξ αὐτῶν, τὶ εὐτρεπίζει αὐτῷ καὶ ἐκ ποίου μακαρισμοῦ κωλύεται δι’ αὐτάς.

Οὕτως ἑκάστη πολιτεία ἐν τῇ πρὸ αὐτῆς δεδεμένη ἐστὶ καὶ ἐξ αὐτῆς λαμβάνει προσθήκην καὶ μεταβαίνει εἰς ἄλλην ὑψηλοτέραν αὐτῆς. Καὶ ἐὰν μία ἐξ αὐτῆς ὑπολείπηται, οὐ δύναται στῆναι τὸ ὀπίσω αὐτῆς καὶ ὁρᾶσθαι. Ὅτι πάντα λύονται καὶ ἀπόλλυνται. Τὸ δὲ πλέον τούτων, μέτρον ἐστὶ τῶν λόγων.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΣΤ’ - Περὶ τοῦ μὴ δεῖν χωρὶς ἀνάγκης ἐπιθυμεῖν ἢ ἐπιζητεῖν σήμερα τινὰ φανερὰ ἔχειν ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν

Ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν ᾧ ὁ Κύριος ἐγγὺς εἰς ἀντίληψιν τῶν ἑαυτοῦ ἁγίων, χωρὶς ἀνάγκης οὐ δεικνύει τὴν δύναμιν ἑαυτοῦ φανερῶς ἐν ἔργῳ τινὶ καὶ σημείῳ αἰσθητῷ, ἵνα μὴ μωρανθῄ ἡ ἀντίληψις ἡμῶν καὶ εἰς βλάβην παρασκευασθῇ ἡμῶν. Καὶ τοῦτο ποιεῖ, πρόνοιαν τῶν ἁγίων ποιούμενος, θέλων δεῖξαι αὐτοῖς, ὅτι οὐδὲ πρὸς ὥραν λήγει ἐξ αὐτῶν ἡ κρυπτὴ αὐτοῦ ἐπιμέλεια, ἀλλ’ ἐν παντὶ πράγματι ἀφίησιν αὐτοὺς κατὰ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν ἀγῶνα ἐνδείξασθαι καὶ ἐν τῇ προσευχῇ κοπιάσαι.

Εἰ δὲ ἐστὶ πρᾶγμα νικῶν ἐκ τῆς δυσκολίας αὐτούς, ὅταν ἀσθενήσωσι καὶ ἀπολειφθῶσιν ἐξ αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ ἱκανὴν εἶναι τὴν φύσιν πρὸς αὐτό, τέλειοι αὐτὸς κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἑαυτοῦ κράτους, κατὰ τὸ ὀφειλόμενον καὶ ὡς γινώσκει, ὅτι βοηθοῦνται.Καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν ἐν κρυπτῷ ἐνισχύει αὐτούς, Ἕως οὐ ἐνδυναμωθῶσι κατέναντι τῆς θλίψεως αὐτῶν. Ἐν γνώσει γὰρ τῇ δωρουμένῃ αὐτοῖς ὑπ’ αὐτοῦ ποιεῖ λυθῆναι τὸ πολύπλοκον τῆς θλίψεως αὐτῶν, καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτῆς ἐξυπνίζει αὐτοὺς εἰς δοξολογίαν ὠφελοῦσαν κατ’ ἀμφότερους τοὺς τρόπους. Εἰ δὲ φανερωθῆναι τὸ ἔργον δέεται καὶ τὸ πρᾶγμα, τότε ἐξ ἀνάγκης ποιεῖ τοῦτο. Οἱ τρόποι αὐτοῦ σοφώτατοί εἰσὶ καὶ ἐν τῇ ἐνδείᾳ καὶ ἀνάγκῃ διαρκοῦσι, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχεν.

Ὁ χωρὶς ἀνάγκης κατατολμῶν ἐν τούτῳ ἢ παρακαλῶν τὸν Θεὸν καὶ ἐπιθυμῶν θαυμάσια καὶ δυνάμεις γενέσθαι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, πειραζόμενος ὑπὸ τὸ γελοιαστοῦ εὑρίσκεται δαίμονος ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ καὶ καυχώμενος καὶ ἀσθενῶν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ. Ἐν τῇ θλίψει γὰρ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ αἰτεῖσθαι ἡμᾶς δέον. Χωρὶς ἀνάγκης πειράσαι τὸν Θεόν, κίνδυνος, καὶ οὐκ ἐστὶν ἀληθείᾳ δίκαιος ὁ ἐφιέμενος τούτου. Ἐκεῖνο δέ, ὅπερ ὁ Κύριος οὐκ εὐδοκῶν ἐποίησε, τοῖς πολλοῖς τῶν ἁγίων εὑρίσκεται, ὁ δὲ θέλων καὶ ἐπιθυμῶν τοῦτο ἐν τῷ ἑαυτοῦ θελήματι, μὴ οὔσης ἀνάγκης, πτῶμα πίπτει ἐκ τῆς φυλακῆς καὶ ὀλισθαίνει ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας. Ἐὰν γὰρ ἐν τούτῳ εἰσακουσθῇ ὁ αἰτῶν, καθὼς κατατολμᾶ πρὸς τὸν Θεόν, εὑρίσκει ἐν αὐτῷ τόπον ὁ πονηρὸς καὶ εἰς μείζονα τούτων μεταφέρει αὐτόν. Οἱ γὰρ ἀληθινοὶ δίκαιοι οὐ μόνον οὐκ ἐπιθυμοῦσι τούτων, ἀλλὰ καὶ διδομένων αὐτοῖς ἀποστρέφονται. Καὶ οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀνθρώπων ὀφθαλμοῖς τοῦτο οὐ θέλουσιν, ἀλλὰ καὶ κρυπτῶς ἐν ἑαυτοῖς.

Ἰδοὺ γὰρ τὶς τῶν πατέρων τῶν ἁγίων, ἐκ τῆς καθαρότητος ἑαυτοῦ, ἔλαβε πρὸς τῆς χάριτος χάρισμα τοῦ προγινώσκειν τοὺς ἐρχόμενους πρὸς αὐτόν, καὶ ᾐτήσατο τὸν Θεόν, εὐχομένων καὶ ἄλλων ἁγίων, δεηθέντων πρὸς τοῦτο παρὰ τοῦ γέροντος, ὅπως ληφθείη τὸ χάρισμα ἀπ’ αὐτοῦ. Εἰ δὲ τίνες ἐξ αὐτῶν ἐδέξαντο χαρίσματα, ἐξ ἀνάγκης ἐδέξαντο ἢ

ἐξ ἁπλότητος αὐτῶν. Ἐν τοῖς λοιποῖς δὲ τὸ νεῦμα τὸ θεῖον οὐκ ἐκίνει, ἀλλ’ οὐχ ὡς ἔτυχε παντελῶς.

Ὁ μακάριος ἐκεῖνος ὁ Ἀμμοῦν ὁ ἅγιος, ὅτε ἀπῆλθε πρὸς τὸν ἀσπασμὸν τοῦ ἁγίου Μεγάλου Ἀντωνίου καὶ ἐπλανήθη τὴν ὁδόν, βλέπε τὶ εἶπε πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πάλιν, τὶ ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Θεός. Καὶ μνήσθητι καὶ τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου καὶ τῶν λοιπῶν. Οἱ δίκαιοι οἱ ἀληθινοὶ ἀεὶ τοῦτο λογίζονται ἐν ἑαυτοῖς ὅτι οὐκ εἰσὶν ἄξιοι τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐν τούτῳ δοκιμάζονται, ὅτι ἀληθινοὶ εἰσίν, ὅτι ταλαίπωρους ἔχουσιν ἑαυτοὺς καὶ οὐκ εἰσὶν ἄξιοι τῆς ἐπιμελείας αὐτοῦ καὶ τοῦτο ἐξομολογοῦνται κρυπτῶς καὶ φανερῶς καὶ τοῦτο σοφίζονται ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἵνα μὴ ἀπολειφθῶσιν ἐκ τῆς πρεπούσης αὐτοῖς φροντίδος καὶ τοῦ ἐργάσασθαι ὅσον εἰσὶν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ. Τὸν καιρὸν δὲ τῆς ἀναπαύσεως ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐτήρησε, καὶ οἱ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τὸν Κύριον οἰκοῦντα, διὰ τοῦτο οὐκ ἐπιθυμοῦσιν εἶναι ἐν ἀναπαύσει καὶ ἀπαλλαγῆναι τῶν θλίψεων, εἰ καὶ παράκλησις κατὰ καιρὸν αὐτοῖς δίδοται ἐν τοῖς πνευματικοῖς μυστικῶς.

Καὶ οὐκ ἐστὶν αὕτη ἡ ἀρετή, ἵνα ὅταν φθάσῃ αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, ἀπολειφθείη τῆς μερίμνης καὶ τοῦ κόπου αὐτῆς, ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶ τὸ σκήνωμα τοῦ Πνεύματος, ὅπως ἀεὶ ὑποτάσσειν ἑαυτὸν βιάζηται, εἰ καὶ τρόπος ἐστὶ ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα ἐν ἀναπαύσει ὅτι τοῦτο τοῦ Πνεύματος θέλημα ἐν οἷς κατοικεῖ, μὴ τῇ ὀκνηρίᾳ ἐνεθίζειν αὐτούς, ἀλλ’ οὐδὲ τὴν ἀνάπαυσιν ζητεῖν προτρέπεται αὐτούς, ἀλλὰ μᾶλλον τῇ ἐργασίᾳ καὶ ταῖς περισσαῖς ἐκδοῦναι ἑαυτοὺς θλίψεσι. Καὶ ἐν τοῖς πειρασμοῖς κρατύνει αὐτοὺς καὶ τῇ σοφίᾳ προσεγγίσαι ποιεῖ. Τοῦτο τὸ θέλημα τοῦ Πνεύματος, ἵνα ἐν κόποις γενῶνται οἱ ἀγαπητοὶ αὐτοῦ.

ΛΟΓΟΣ ΛΖ: Περὶ τῶν ἔγγιστα τοῦ Θεοῦ ζώντων καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῆς γνώσεως τὰς ἡμέρας

Γέρων τις ἔγραψεν εἰς τὰ τείχη τοῦ κελλίου αὐτοῦ λόγους καὶ ἐννοίας πολυτρόπους καὶ ἠρωτήθη, τὶ ἐστὶ ταῦτα; Καὶ εἶπεν· Οὗτοι εἰσὶν οἱ λογισμοὶ τῆς δικαιοσύνης, οἱ ἐρχόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου τοῦ παραμένοντος μοι, καὶ οἱ διαλογισμοὶ τῆς φύσεως οἱ εὐθεῖς, οἱ κινούμενοι ἐν ἐμοί. Καὶ διαγράφω αὐτοὺς ἐν τῷ καιρῷ αὐτῶν τῆς κινήσεως, ὅπως ἐν τῷ καιρῷ τῆς σκοτώσεώς μοὺ ἀδολεσχήσω ἐν αὐτοῖς καὶ λυτρώσωνταί με τῆς πλάνης.

Ἄλλος γέρων μακαριζόμενος ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ λογισμῶν, ὅτι, ἀντὶ τοῦ παρερχομένου κόσμου ἠξιώθης τῆς μὴ ἀφανιζομένης ἐλπίδος, ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἀκμὴν ἐν ὅσῳ εἰμὶ ἐν τῇ ὁδῷ, μάτην ἐπαινεῖτε με. Ἀκμὴν οὐκ ἐτελείωσα τὴν ὁδόν.

Ἐὰν ποίησης ἀρετὴν καλὴν καὶ μὴ αἰσθανθής τῆς γνώσεως τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς, μὴ θαυμάσῃς. Ἕως γὰρ ἂν ταπεινωθῇ ὁ ἄνθρωπος, οὐ λαμβάνει τὸν μισθὸν τῆς ἑαυτοῦ ἐργασίας, ἡ δὲ ἀμοιβὴ οὐ τῇ ἐργασίᾳ δίδοται, ἀλλὰ τῇ ταπεινώσει. Ὁ ἀδικῶν τὴν δευτέραν, τὴν πρώτην ἀπόλλυσιν. Ὁ προλαβὼν καὶ λαβὼν τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἀγαθῶν, οὗτος ὑπερέχει τὸν ἔχοντα τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς. Ἠ ἀρετὴ μήτηρ τῆς λύπης ἐστὶ καὶ ἐκ τῆς λύπης γεννᾶται ἡ ταπείνωσις καὶ τῇ ταπεινώσει δίδοται ἡ χάρις. Λοιπὸν ἡ ἀνταπόδοσις οὐ τῇ ἀρετὴ οὐδὲ τῷ ὑπὲρ αὐτῆς πόνῳ, ἀλλὰ τῇ τικτομένῃ ἐξ αὐτῶν ταπεινώσει ἐστίν. Ἐὰν δὲ αὐτὴ ὑστερηθή, τὰ πρῶτα ματαίως γίνονται.

Ἡ ἐργασία τῆς ἀρετῆς, ἡ φυλακὴ τῶν ἐντολῶν ἐστὶ τοῦ Κυρίου. Ἡ περίσσεια τῆς ἐργασίας, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγαθὴ κατασκευὴ τῆς διανοίας, ἥτις συνίσταται ἐκ τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ ἐκ τῆς φυλακῆς. Ὅταν ἡ τῶν πρώτων δύναμις ὑστερηθή, αὐτῇ ἀντ' αὐτῶν ἀποδεκτὸς γίνεται. Ὁ Χριστὸς δὲ οὐ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ τὴν διόρθωσιν ἀπαιτεῖ τῆς ψυχῆς, δι' ἣν τὰς ἐντολὰς τοῖς νομικοῖς ἐνομοθέτησε. Τὸ μὲν σῶμα ἐργάζεται ἐν τοῖς δεξιοῖς καὶ τοῖς ἀριστεροῖς ἐπίσης, ἡ δὲ διάνοια, καθὼς θέλει, ἢ δικαιοῦται ἢ πλημμελεῖ. Ἐστὶν ὁ ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς ἀριστεροῖς ἐργαζόμενος τὴν ζωὴν ἐν τῇ σοφία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐστὶν ὁ τὴν ἁμαρτίαν πραγματευόμενος ὡς ἐν προσώπῳ τῶν θεϊκῶν.

Τὰ ἐλαττώματα ἐν τισὶ τοῖς φυλάττουσιν ἑαυτοὺς φύλακες εἰσὶ τῆς δικαιοσύνης. Χάρισμα ἄνευ πειρασμῶν, ἀπώλεια τῶν δεχόμενων αὐτὸ ἐστίν. Ἐὰν ἐργάζῃ ἀγαθὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ δῶ σοι χάρισμα, πεῖσον αὐτὸν δοῦναι σοι ἐπίγνωσιν, πῶς ἁρμόζει σοι ταπεινωθῆναι ἢ στῆσαί σοι φρουρὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἢ λαβεῖν αὐτὸ ἀπὸ σου, ἵνα μὴ πρόξενος ἀπώλειας σοι γένηται. Οὐ πάντων γὰρ ἐστὶ τὸ φυλάξαι τὸν πλοῦτον ἐκτὸς

βλάβης. Ψυχὴ ἡ λαβοῦσα μέριμναν τῆς ἀρετῆς καὶ ἐν ἀκριβείᾳ καὶ φόβῳ ζῶσα Θεοῦ, οὐ δύναται εἶναι χωρὶς λύπης καθ' ἡμέραν. Διότι συμπεπλεγμένας ἔχουσιν αἱ ἀρεταὶ τὰς λύπας ἐν αὐταῖς. Ὁ ἐξερχόμενος ἐκ τῶν θλίψεων, πάντως καὶ τῆς ἀρετῆς ἀδιστάκτως χωρίζεται. Ἐὰν ἐπιθυμῇς τὴν ἀρετήν, παράδος ἑαυτὸν εἰς πᾶσαν θλῖψιν. Αἱ γὰρ θλίψεις γεννῶσι τὴν ταπείνωσιν. Οὐ θέλει ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν εἶναι δίχα μερίμνης, καὶ ὁ θέλων ἀμεριμνεῖν, ἔξωθεν τοῦ θελήματος εὑρίσεται τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ ἑαυτοῦ φρονήματι. Μέριμναν δὲ οὐ τὴν περὶ τῶν σωματικῶν λέγομεν, ἀλλὰ τὴν περὶ τῶν καταπονούντων, τῶν ἀκολουθούντων τοῖς ἔργοις τοῖς ἀγαθοῖς. Ἕως ἐὰν φθάσωμεν τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀποκάλυψις τῶν μυστηρίων, ἐν πειρασμοῖς προσεγγίζομεν τῇ ταπεινώσει. Τῷ ἄνευ θλίψεως ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀρετῇ εὑρισκομένῳ, θύρα ὑπερηφανίας ἠνοίχθη αὐτῷ.

Καὶ τὶς ἐστὶ λοιπὸν ὁ ἐπιθυμῶν ἄλυπος εἶναι ἐν τῷ ἑαυτοῦ φρονήματι; Οὐ δύναται ἡ διάνοια χωρὶς αἰτίας τῶν κολαφισμάτων ἐν τῇ ταπεινώσει ἐμμείναι, ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῆς δεήσεως πρὸς τὸν Θεὸν καθαρῶς, ἐκτὸς ταπεινοφροσύνης. Πρῶτον μὲν ἐκ τῆς καθηκούσης μερίμνης μακρύνεται ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ ἑαυτοῦ φρονήματι καὶ μετὰ ταῦτα προσεγγίζει ἑαυτῷ τὸ πνεῦμα τῆς ὑπερηφανίας καί, ἐμμένοντος αὐτῇ τοῦ ἀνθρώπου, τότε ὁ ἄγγελος τῆς προνοίας μακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ, ὃς ἐστὶ πλησίον αὐτοῦ κινῶν ἐν αὐτῷ τὴν μέριμναν τῆς δικαιοσύνης. Καὶ ὅτε ἀδικήσει τοῦτον καὶ ἐξ αὐτοῦ μακρυνθείη τότε ὁ ἀλλότριος προσεγγίζει αὐτῷ, καὶ ἔκτοτε οὐκ ἐστὶν ἐν οὕτω μία μέριμνα δικαιοσύνης.

Πρὸ τῆς συντριβῆς, ὑπερηφανία, λέγει ὁ σοφός, καὶ πρὸ τοῦ χαρίσματος, ἡ ταπείνωσις. Κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑπερηφανίας τῆς ἐν τῇ ψυχὴ ὁρωμένης, κατὰ τὸ μέτρον τῆς συντριβῆς τῆς παιδείας τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ γινομένης αὕτη.

Ὑπερηφανία ἐστὶν οὐχ ὅταν ἐν τῇ διανοίᾳ ὁ ταύτης πέραση λογισμός, οὐδὲ ἐὰν νικᾶταί τις ἐξ αὐτῆς κατὰ καιρόν, ἀλλ' ἐκείνῃ ἡ διαμένουσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ἐκείνῳ μὲν τῷ πρώτῳ ἡ κατάνυξις ἀκολουθεῖ, οὗτος δέ, ὅτε αὐτὴν ἀγαπήσειεν, οὐκ οἶδε κατάνυξιν.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΗ’ - Περὶ τοῦ συνιέναι ἐν ποίῳ μέτρῳ ἵσταται τὶς ἐκ τῶν κινουμένων ἐν αὐτῷ λογισμῶν

Ἄνθρωπος ὅσον ἐστὶν ἐν ἀμελείᾳ, ἐκ τῆς ὥρας τοῦ θανάτου φοβεῖται, ὅτε δὲ ἀπαντήσει τῷ Θεῷ, ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῆς κρίσεως, ὅταν δὲ ὁλοτελῶς ἔλθῃ εἰς τοὔμπροσθεν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ταῦτα τὰ δύο καταπίνονται. Πῶς δὲ τοῦτο; Ὅτι, ὅτε ἐν τῇ γνώσει καὶ τῇ πολιτείᾳ τοῦ σώματος ἵσταταί τις, ἐκ τοῦ θανάτου πτοεῖται, καὶ ὅταν ἐν τῇ γνώσει τῇ ψυχικὴ καὶ τῇ ἀγαθῇ πολιτείᾳ, γένηται, ἐν τῇ μνήμῃ τῆς κρίσεως τῆς μελλούσης κινεῖται ἡ διάνοια αὐτοῦ ἐν πάσῃ ὥρᾳ. Διότι ἐν αὐτῇ τῇ φύσει ὀρθῶς ἵσταται καὶ ἐν τῇ τάξει τῇ ψυχικὴ κινεῖται καὶ ἀναστρέφεται ἐν τῇ γνώσει ἑαυτοῦ καὶ τῇ πολιτείᾳ, καὶ πρὸς τὸν πλησιασμὸν τοῦ Θεοῦ καλῶς καθίσταται. Ὅταν δὲ φθάσῃ τὴν γνῶσιν ἐκείνην τῆς ἀληθείας ἐν τῇ κινήσει τῆς αἰσθήσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῇ στερεώσει τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων, ἐν τῇ ἀγάπῃ καταπίνεται.

Ἐκεῖνος ὁ σωμάτειος καὶ καθ’ ὁμοιότητα τοῦ ζῴου φοβούμενος τὴν θυσίαν, ὁ λογικὸς δὲ ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ φοβεῖται, ὁ δὲ γενόμενος υἱός, εἰς τὴν ἀγάπην καλλώπιζεται καὶ οὐκ ἐν τῇ πτοούσῃ ῥάβδῳ παιδαγωγεῖται. «*Ἐγὼ δὲ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς μου τῷ Κυρίῳ δουλεύσωμεν*».

Ὁ φθάσας τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔτι πάλιν ἐπιθυμεῖ διαμεῖναι ἐνταῦθα. Ἢ ἀγάπη γὰρ καταργεῖ τὸν φόβον. Ἀγαπητοί, διότι γέγονα μωρός, οὐχ ὑπομένω φυλάξαι τὸ μυστήριον ἐν σιωπῇ, ἀλλὰ γίνομαι ἄφρων, διὰ τὴν τῶν ἀδελφῶν ὠφέλειαν. Διότι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη ἡ ἀληθινή, ἥτις οὐ δύναται ὑπομεῖναι ἐν τινι μυστηρίῳ ἐκ τῶν ἀγαπητῶν αὐτῆς.

Πολλάκις ὅτε ταῦτα ἔγραφον, ὑπελείποντό μου οἱ δάκτυλοι ἐπὶ τὸν χάρτην, καὶ οὐχ ὑπέφερον κατέναντι τῆς ἡδονῆς τῆς ἐμπιπτούσης ἐν τῇ καρδίᾳ μου καὶ τὰς αἰσθήσεις κατασιγαζούσης. Ὅμως μακάριος, οὗ ἡ ἀδολεσχία ἐν τῷ Θεῷ ἀεὶ καὶ ἑαυτὸν ἐκ πάντων κατέσχε τῶν κοσμικῶν καὶ πρὸς αὐτὸν μόνον γέγονεν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῆς γνώσεως αὐτοῦ, καὶ εἰ μακροθυμήσειεν, οὐ βραδύνει μακρὸν ἰδέσθαι καρπόν.

Ἡ χαρὰ ἡ ἐν Θεῷ ἰσχυρότερα ἐστὶ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς, καὶ ὁ εὑρὼν αὐτήν, οὐ μόνον εἰς τὰ πάθη οὐ περιβλέψεται, ἀλλ’ οὐδὲ ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ἐπιστραφήσεται, οὐδὲ αἴσθησις ἑτέρα γενήσεται ἐκεῖθεν, εἰ ἐξ ἀληθείας γέγονεν αὕτη. Ἢ ἀγάπη γλυκυτέρα τῆς ζωῆς καὶ γλυκυτέρα ἡ κατὰ Θεὸν σύνεσις, ἐξ ἧς ἡ ἀγάπη τίκτεται ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον. Οὐκ ἔστι λύπη τῇ ἀγάπῃ δέξασθαι ὑπὲρ τῶν ἀγαπώντων αὐτὴν μέγαν θάνατον.

Ἡ ἀγάπη γέννημα ἐστὶ τῆς γνώσεως, καὶ ἡ γνῶσις γέννημα ἐστὶ τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς. Ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς ἐστὶ δύναμις, ἥτις ἐκ τῆς ὑπομονῆς τῆς μακρὰς γέγονεν.

Καὶ τὶ ἐστὶν ἡ γνῶσις; Αἴσθησις τῆς ζωῆς τῆς ἀθανάτου. Καὶ τὶ ἐστὶν ἡ ζωὴ ἡ ἀθάνατος; Αἴσθησις ἐν Θεῷ. Ὅτι ἐκ τῆς συνέσεως ἡ ἀγάπη. Ἢ δὲ κατὰ Θεὸν γνῶσις βασιλεὺς ἐστὶ πασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ τῇ δεχομένῃ καρδίᾳ αὐτήν, πᾶσα ἐν τῇ γῇ γλυκύτης περισσὴ ἐστί. Τῇ γὰρ γλυκύτητι τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστὶν οὐδὲν ὅμοιον.

Εὐχὴ : Κύριε πλήρωσον τὴν καρδίαν μου ζωῆς αἰωνίου.

Ζωὴ αἰώνιος ἐστι παράκλησις εἰς Θεὸν καὶ ὁ εὑρὼν παράκλησιν ἐν Θεῷ περιττὴν ἡγεῖσθαι τὴν κοσμικήν.

Πόθεν αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος ὅτι ἐδέξατο σοφίαν ἐκ τοῦ Πνεύματος; Ἐξ ἐκείνης τῆς διδασκούσης αὐτὸν ἐν τῷ κρύπτω αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τοὺς τρόπους τῆς ταπεινώσεως. Καὶ ἀποκαλύπτεται αὐτῷ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, πῶς δεχθήσεται ἡ ταπείνωσις.

Πόθεν δὲ αἰσθάνεται τις, ὅτι ἔφθασεν αὐτήν; Ἐξ ὧν ἀηδίζεται ἀρεσθῆναι τῷ κόσμῳ ἐν ταῖς ἀναστροφαῖς αὐτοῦ ἢ τῷ λόγῳ, καὶ μισητὴ ἐστὶν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἡ δόξα τοῦ κόσμου τούτου.

Καὶ τὶ εἰσὶ τὰ πάθη; Προσβολαὶ εἰσίν, αἵτινες ἐν τοῖς πράγμασι τοῦ κόσμου τούτου ἐτέθησαν, κινοῦσαι τὸ σῶμα πρὸς τὴν χρείαν αὐτοῦ τὴν ἀναγκαστικὴν καὶ οὐ παύονται προσβάλλουσαι ὅσον οὗτος ὁ κόσμος ἐστίν. Ἄνθρωπος δὲ ἀξιωθεὶς τῆς χάριτος τῆς θείας καὶ γευσάμενος καὶ αἰσθηθείς τίνος ὑπερέχοντος τούτων, οὐκ εἰσέρχεσθαι ταύτας εἰς τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν ἀφίησιν. Ὅτι ἐν τῷ τόπῳ τῶν προσβολῶν κατεκράτησεν ἄλλη ἐπιθυμία κρείττων αὐτῶν. Καὶ οὔτε δὲ αὗται προσεγγίζουσι τῇ καρδίᾳ, αὐτοῦ οὔτε τὰ τικτόμενα ἐξ αὐτῶν, ἀλλ’ ἵστανται ἔξω ἀργαί, οὐχ ὅτι προσβολαὶ οὐκ εἰσὶ τῶν παθῶν, ἀλλ’ ὅτι ἡ καρδία ἡ δεχόμενη αὐτὰς νεκρὰ ἐστὶν ἐν αὐταῖς καὶ ζῇ ἐν τινι ἄλλῳ· οὐχ ὅτι ἔληξεν ἐκ τῆς φυλακῆς τῆς διακρίσεως καὶ τῶν ἔργων, ἀλλ’ ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ ὄχλησις τίνος. Ἐκορέσθη γὰρ ἡ συνείδησίς αὐτοῦ ἀπὸ τρυφῆς ἄλλου τινός.

Καρδία ἡ δεξαμένη αἴσθησιν τῶν πνευματικῶν καὶ τῆς θεωρίας τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἐν ἀκρίβεια, ἐν τοιούτῳ τρόπῳ γίνεται τῇ συνειδήσει ἐν τῇ μνήμῃ τῶν παθῶν, οἵῳ ἂν κεκορεσμένος ἄνθρωπος τροφῆς τιμίας γένοιτο ἐπὶ τροφὴ ἄλλη μὴ τοιαύτη παρακειμένη ἐνώπιον αὐτοῦ, μὴ προσεχῶν αὐτῇ τὸ παράπαν, μηδὲ ἐπιθυμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον βδελυττόμενός τε καὶ ἀποστρεφόμενος οὐ μόνον διὰ τὸ ἑαυτῆς βδελυρὸν τε καὶ ἔμμυσον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν κόρον τῆς προτέρας καλλίστης, ἧς ἐτράφη τροφῆς. Οὐχ ὥσπερ ὁ σκορπίσας τὸ μέρος αὐτοῦ καὶ ἐπιθυμήσας τῶν κερατίων, διὰ τὸ προφθάσαι σκορπίσαι τὸν πατρικὸν πλοῦτον ὃν εἶχε.

Καὶ πάλιν οὐκ ἐστίν, ὁ ἐμπιστευθεὶς θησαυρόν, καθεύδων. Ἐὰν φυλάξωμεν τὸν νόμον τῆς νήψεως καὶ τὸ ἔργον τῆς διακρίσεως ἐν γνώσει, ἐξ ὧν καρποῦται ἡ ζωή, παντελῶς ὁ ἀγὼν τῶν προσβολῶν τῶν παθῶν τῇ διανοίᾳ οὐ προσεγγίζει. Οὐκ ἐκ τοῦ ἀγῶνος δὲ κωλύονται εἰς τὴν καρδίαν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόρου τῆς συνειδήσεως καὶ ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ψυχῆς, ἧς ἐπληρώθη, καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τῶν θεωριῶν τῶν θαυμάσιων τῶν εὑρισκομένων ἐν αὐτῇ. Ταῦτα ἐκώλυσαν τὰς προσβολάς, μὴ προσεγγίσαι αὐτῇ οὐχ ὅτι ἐχωρίσθη ἐκ τῆς φυλακῆς, καθὼς εἶπον, καὶ τῶν ἔργων τῆς διακρίσεως, ἅπερ φυλάττουσι τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας καὶ τὸ φῶς τὸ ψυχικόν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔχει ἀγῶνα ἡ διάνοια, διὰ τὰς αἰτίας, ἃς προείπομεν.

Τὸ βρῶμα γὰρ τῶν πτωχῶν τοῖς πλουσίοις βδελυκτὸν ἐστίν, ὁμοίως καὶ τὸ βρῶμα τῶν ἀῤῥώστων τοῖς ὑγιαίνουσιν. Ἀλλ' ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ὑγεία ἐκ τῆς νήψεως καὶ τῆς ἐπιμελείας συνίσταται, Ὅσον γὰρ ζῇ τις, χρῄζει τῆς νήψεως καὶ τῆς ἐπιμελείας καὶ τοῦ ἐξυπνισμοῦ, τοῦ φυλάξαι τὸν ἑαυτοῦ θησαυρόν, ἐὰν δὲ τὸν ὅρον αὐτοῦ καταλείψῃ, νοῆσαι ἔχει καὶ κλαπῆναι. Οὐ μέχρι δὲ τοῦ τὸν καρπὸν ἰδέσθαι δέον ἐργάζεσθαι, ἀλλ' ἕως τῆς ἐξόδου χρεὼν ἀγωνίζεσθαι. Πολλάκις γὰρ τὸν καρπὸν πεπανθέντα, καταβάλλει ἐξάπινα χάλαζα.

Ὁ μισγόμενος ἐν πράγμασι καὶ λύων ἑαυτὸν εἰς ὁμιλίας, οὐκ ἔτι πιστεύεται, ὅτι ἡ ὑγεία αὐτοῦ προσμεῖναι ἔχει ἐν αὐτῷ. Ὅταν προσεύχῃ, ταύτην τὴν προσευχὴν εἰπέ.

Κύριε, ἀξίωσον μὲ νεκρωθῆναι τῇ συνομιλίᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου ἐν ἀληθείᾳ.

Καὶ γίνῃ, ὅτι πᾶσαν δέησιν συνήγαγες. Ἀγώνισαι δὲ τὸ ἔργον τοῦτο πληρῶσαι ἐν σοι. Ἐὰν γὰρ τὸ ἔργον ἀκολουθήσῃ τῇ εὐχῇ, ἀληθῶς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ ἕστηκας τοῦ Χριστοῦ.

Νέκρωσις δὲ τοῦ κόσμου ἐστίν, οὐ τὸ ἀποστῆναι τῆς κοινωνίας τῆς ὁμιλίας τινὰ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ τὸ μὴ ἐπιθυμῆσαι τίνος τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῆς διανοίας αὐτοῦ.

Ἐὰν ἐν τῇ μελέτῃ τῇ ἀγαθῇ ἐθίσωμεν ἑαυτούς, αἰσχυνόμεθα ἐκ τῶν παθῶν, ὅταν αὐτοῖς ἀπαντήσωμεν. Καὶ γινώσκουσι τοῦτο οἱ κτησάμενοι πεῖραν ἐν ἑαυτοῖς. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν αἰτιῶν τῶν παθῶν αἰσχυνθῆναι ἔχομεν προσεγγίσαι αὐτοῖς.Ὅταν εἰς ἔργον τινὸς ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἀκολουθῆσαι ἐπιθυμῇς, δὸς κατὰ τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ τὸν ὅρον τοῦ θανάτου, καὶ ὄντως ἐν τῷ πράγματι εἰς τὸν βαθμὸν τῆς μαρτυρίας ἀξιωθήσῃ ἀναδραμεῖν ἐφ' ἕκαστον πάθος καὶ βλάβην τινὰ τῶν ἀπαντώντων σοι ἔσωθεν ἐκείνου τοῦ ὅρου οὐ μὴ καταλάβῃς, ἐὰν μέχρι τέλους ὑπομείνῃς καὶ μὴ χαυνωθῇς. Ἡ μελέτη τοῦ ἀσθενοῦς λογισμοῦ ἀσθενῆ ποιεῖ τὴν ἰσχὺν τῆς ὑπομονῆς, ἡ δὲ στερεὰ διάνοια καὶ τὴν δύναμιν, ἣν οὐκ ἔχει ἡ φύσις, παρέχει τῷ ἀκολουθοῦντι τῇ μελέτῃ αὐτῆς.

Εὐχὴ

Κύριε, ἀξίωσόν με μισῆσαι τὴν ζωὴν μού, διὰ τὴν ζωὴν τὴν ἐν σοί. Ἡ πολιτεία τοῦ κόσμου τούτου ὅμοια ἐστὶ τοῖς σχεδιάζουσί τίνα γράμματα τῶν ἐν σχεδίοις ἀκμὴν ὑπαρχόντων καὶ ὅτε θέλει τις καὶ ἐπιθυμεῖ, προστίθησιν ἐν αὐτοῖς καὶ ἀφαιρεῖται καὶ ποιεῖ ἐναλλαγὴν ἐν τοῖς γράμμασιν. Ἡ πολιτεία δὲ τῶν μελλόντων ὅμοια ἐστὶ τοῖς χειρογράφοις τοῖς γραφεῖσιν ἐν σωματίοις καθαροῖς καὶ σφραγισθείσιν ἐν τῇ σφραγῖδι τῇ βασιλικῇ, ἐν οἷς οὔτε προσθήκῃ οὔτε ἔλλειψις. Ὅσον οὖν ἐσμὲν ἐν μέσῳ τῆς ἀλλοιώσεως, προσέχωμεν ἑαυτοῖς, καὶ ἡνίκα ἐξουσιάζομεν εἰς τὸ χειρόγραφον τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὅπερ διὰ τῶν χειρῶν ἡμῶν γεγραφήκαμεν, ἀγωνισώμεθα ποιῆσαι ἐν αὐτῷ προσθήκην ἐν πολιτείᾳ ἀγαθῇ, καὶ ἀπαλείψωμεν ἐξ αὐτοῦ τὰ ἐλαττώματα τῆς πρώτης πολιτείας. Ὅσον γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐσμέν, οὐ τίθησιν ὁ Θεὸς τὴν σφραγῖδα, οὔτε ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς οὔτε ἐπὶ τοῖς κακοῖς, ἕως τῆς ὥρας τῆς ἐξόδου, ἐν ᾗ τελειοῦται τὸ ἔργον τῆς πατρίδος ἡμῶν καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἀποδημίαν.

Καὶ καθὼς εἶπεν ὃ ἅγιος Ἐφραὶμ πρέπει λογίζεσθαι ἡμᾶς, ὅτι ὅμοια ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡμῶν πλοίῳ ἑτοίμῳ, μὴ γινώσκοντι πότε ἐπέρχεται αὐτῷ ὁ ἄνεμος, καὶ στρατῷ, μὴ εἰδότι πότε σαλπίσει ἡ πολεμικὴ σάλπιγξ. Καὶ ἐὰν ταῦτα φησὶ διὰ τὴν διαφορὰν τὴν μικρὰν οὕτως, καὶ ἴσως στρέφονται πάλιν, πόσον δέον ἄρα ἡμᾶς εὐτρεπίζεσθαι καὶ προπαρασκευάζεσθαι πρὸ ἐκείνης τῆς ἡμέρας τῆς ἀποτόμου καὶ γέφυρας καὶ θύρας τοῦ καινοῦ αἰῶνος;

Δώῃ ἡμῖν ὁ Χριστὸς ὁ μεσίτης τῆς ζωῆς ἡμῶν ἑτοιμασίαν, ἐπερείδεσθαι ἐκείνῃ τῇ ἀποφάσει τῆς προσδοκίας, ὁ ἔχων τὴν δόξαν καὶ τὴν προσκύνησιν καὶ τὴν εὐχαριστίαν εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΘ: Περὶ τῆς ἀγγελικῆς κινήσεως τῆς πρὸς προκοπὴν τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς πνευματικοῖς διὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ ἐξυπνιζομένης ἐν ἡμῖν περὶ πρώτης ἐργασίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ

Πρώτη ἔννοια ἡ ἐκ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἐμπίπτουσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἡ ὁδηγοῦσα τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ζωήν, περὶ τῆς ἐξόδου τῆς φύσεως ταύτης ἐμπίπτει τῇ καρδίᾳ. Τούτῳ τῷ λογισμῷ ἀκολουθεῖ φυσικῶς ἡ καταφρόνησις τοῦ κόσμου, καὶ ἐκ τούτου ἔρχεται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πασὰ κίνησις ἀγαθή, ἡ ὁδηγοῦσα αὐτὸν εἰς τὴν ζωήν. Καὶ ὥσπερ θεμέλιον τίνα τίθησιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ θεϊκὴ δύναμις ἡ ἀκολουθοῦσα αὐτῷ, ὅτε θελήσει φανερῶσαι ἐν αὐτῷ τὴν ζωήν. Ταύτην τὴν ἔννοιαν, ἣν εἰρήκαμεν, ἐὰν μὴ σβέση αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος ἐν ταῖς συμπλοκαῖς ταῖς βιωτικαῖς καὶ τῇ ματαιολογίᾳ, ἀλλὰ αὔξηση ταύτην τὴν ἔννοιαν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ διαμένῃ ἐν αὐτῷ θεωρῶν καὶ σχολάζων ἐν αὕτη, πρὸς τὴν θεωρίαν τὴν βαθεῖαν τὴν μὴ δυναμένην ἐκφρασθῆναι ὑπὸ τίνος ἄγει αὐτόν. Τοῦτον τὸν λογισμὸν ὁ σατανᾶς πολλὰ μισεῖ καὶ ἐν πάσῃ δυνάμει αὐτοῦ πολεμεῖ ἐκτίλαι αὐτὸν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἰ δυνατὸν ἦν, ἐδίδου αὐτῷ τὴν βασιλείαν ὅλου τοῦ κόσμου, μόνον ἵνα τῷ περισπασμῷ ἀπαλείψῃ ἐκ τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου τὸν τοιοῦτον λογισμόν. Καὶ εἰ ἐδύνατο, ὡς εἴρηται, ἐποίει τοῦτο προθύμως. Γινώσκει γὰρ ὁ δόλιος, ὅτι, ἐὰν ὁ λογισμὸς οὗτος διαμείνῃ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ ἔτι ἡ διάνοια αὐτοῦ ἐν τῇ γῇ ταύτῃ τῆς πλάνης ἵσταται, καὶ αἱ μηχαναὶ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐγγίζουσι.

Οὐχὶ περὶ τοῦ πρώτου ἐκείνου λογισμοῦ τοῦ κινοῦντος ἐν ἡμῖν τὴν μνήμην τοῦ θανάτου ἐν τῇ ὑπομνήσει αὐτοῦ λογισόμεθα τοῦτον, ἀλλὰ περὶ τοῦ πληρώματος τοῦ πράγματος τούτου, τοῦ ἐντιθεμένου ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν μνήμην αὐτοῦ ἀχωρίστως καὶ ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ αὐτοῦ εἰς τὸ θαυμάσαι αὐτὸν συνιστῶντος αὐτὸν πάντοτε. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ λογισμὸς ἐστὶ σωματικός, οὗτος δὲ θεωρία ἐστὶ πνευματικὴ καὶ χάρις θαυμαστή. Καὶ ἐννοίαις λαμπραῖς ἡ θεωρία αὕτη ἐνδεδυμένη ἐστί, καὶ ὁ ἔχων αὐτήν, τὸν κόσμον τοῦτον πάλιν οὐκ ἐξετάζει καὶ πρὸς τὸ σῶμα αὐτοῦ οὐκ ἐμμένει.

Ἀληθῶς ὄντως, ὦ ἀγαπητοί, εἰ ἀφῆκεν ὁ Θεὸς τὴν ἀληθῆ ταύτην θεωρίαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὀλίγον καιρόν, εἶχεν ἂν ὁ κόσμος οὗτος διαμεῖναι ἀδιάδοχος. Αὕτη ἡ θεωρία δεσμὸς ἐστίν, οὗτινος ἔμπροσθεν ἡ φύσις οὐ δύναται στῆναι, καὶ τῷ λαμβάνοντι ταύτην τὴν ἀδολεσχίαν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, χάρις ἐστὶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερα πασῶν ἐργασιῶν τῶν ἰδικῶν, ἥτις δίδοται τοῖς ἐν τῇ τάξει τῇ μέσῃ οὖσι, τοῖς ἐν εὐθύτητι καρδίας ἐπιθυμοῦσι τὴν μετάνοιαν. Καὶ δίδοται ἀκριβῶς οἷς γινώσκει ὁ Θεός, ὅτι πρέπει αὐτοὺς

ἀναχωρῆσαι ἀληθῶς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὴν κρείττονα ζωήν, διὰ τὸ θέλημα αὐτῶν τὸ ἀγαθόν, ὅπερ εὗρεν ἐν αὐτοῖς, αὐξάνει δὲ καὶ διαμένει πρὸς αὐτοὺς ἐν τῇ οἰκήσει τῇ ἀναχωρητικῇ καὶ ἰδιαζούσῃ.

Ταύτην ἐν εὐχαῖς αἰτησώμεθα, ὑπὲρ ταύτης ἀγρυπνίας μακρὰς ποιήσωμεν, καὶ ὡς χάριν μὴ ἔχουσαν ὁμοίωσιν, μετὰ δακρύων παρὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα παράσχῃ αὐτὴν ἡμῖν αἰτήσωμεν, καὶ οὐκ ἔτι πάλιν ἀτονήσωμεν ἐν τῷ μόχθῳ τοῦ κόσμου τούτου. Αὕτη η ἀρχὴ τῶν λογισμῶν τῆς ζωῆς, ἡ τελείουσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ πλήρωμα τῆς δικαιοσύνης.

ΛΟΓΟΣ Μ’ - Περὶ δευτέρας ἐργασίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ

Ἐργασία ἕτερα μετὰ ταύτην, ὅτε πορεύεται ἄνθρωπος καλῶς ἐν πολιτείᾳ ἀγαθῇ καὶ φθάσει ἀνελθεῖν τὸν βαθμὸν τῆς μετανοίας καὶ ἐγγίσει γεύσασθαι τῆς θεωρίας καὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς. Ὅταν καταλάβῃ αὐτὸν χάρις ἄνωθεν γεύσασθαι τῆς ἡδύτητος τῆς γνώσεως τοῦ Πνεύματος. Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἐντεῦθεν.

Προηγουμένως περὶ τῇ προνοίας τοῦ Θεοῦ τῆς ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ βεβαιοῦται καὶ ἐν τῇ ἀγάπη αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν κτίστην φωτίζεται καὶ τῇ συστάσει τῶν λογικῶν καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ τῇ πολλῇ περὶ αὐτῶν ὁμοῦ θαυμάζει. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἐν αὐτῷ ἡ ἡδύτης τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ πύρωσις τῆς ἀγάπης αὐτοῦ τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ καιομένης, τῆς καιούσης τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Καὶ ταύτης τῆς δυνάμεως αἰσθάνεται τίς, ὅτε ἐν πάσαις φύσεσι τῆς κτίσεως καὶ ἐν παντὶ πράγματι συναντῶντι αὐτῷ ἀδολεσχήσει συνετῶς καὶ ἐξετάσει καὶ διακρίνει ἐν αὐτοῖς πνευματικῶς. Ὅθεν διὰ πολλῆς καὶ θείας τοιαύτης ἐπιμελείας καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, τότε ἄρχεται ὁ ἄνθρωπος κινεῖσθαι εἰς θεῖον ἔρωτα καὶ ἅπαξ μεθύσκεται ἐν αὐτῇ ὡς ἐν οἴνῳ, καὶ διαλύονται αὐτοῦ τὰ μέλη, καὶ διαμένει ἡ διάνοια αὐτοῦ ἐκπληττομένη, καὶ αἰχμαλωτίζεται ἡ καρδία αὐτοῦ ὀπίσω τοῦ Θεοῦ. Καὶ γίνεται οὕτω, καθὼς εἶπον, ὥσπερ τὶς μεθυσκόμενος ἀπὸ οἴνου. Καὶ ὅσον ἐνδυναμοῦνται αἱ αἰσθήσεις αἱ ἐσωτικαί, τοσοῦτον ἐνδυναμοῦται καὶ αὕτη ἡ θεωρία. Καὶ ὅσον ἀγωνίζεται πολιτεύεσθαι καλῶς καὶ φυλάξαι καὶ ἐργάζεσθαι ἐν τῇ ἀναγνώσει καὶ ἐν ταῖς εὐχαῖς, τοσοῦτον στερεοῦται καὶ βεβαιοῦται ἐν αὐτῷ ἡ δύναμις αὐτῆς. Ὄντως ἀληθῶς, ὦ ἀδελφοί, τοῦτο ἔρχεται ἐν καιρῷ τοῦ μνημονεῦσαι ἑαυτοῦ, οὐ γινώσκει ὅτι φορεῖ τὸ σῶμα τοῦτο καὶ ὅτι ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Αὕτη ἡ ἀρχὴ τῆς θεωρίας τῆς πνευματικῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ αὕτη ἡ ἀρχὴ πασῶν τῶν ἀποκαλύψεων τῆς διανοίας, καὶ ἐν αὐτῇ ἡ διάνοια αὐξάνεται ἐν τοῖς κρυπτοῖς καὶ ἐνδυναμοῦται, καὶ ἐν αὐτῇ ἐκβιβάζεται πρὸς τὰς ἄλλας τὰς ὑπερβαίνουσας τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην. Καὶ συντόμως λέγω, ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς μετανίστανται πρὸς τὸν ἄνθρωπον πᾶσαι αἱ θεῖαι θεωρίαι καὶ ἀποκαλύψεις τοῦ Πνεύματος, ἃς δέχονται οἱ ἅγιοι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ ἅπερ ἡ φύσις γνῶναι δύναται ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ χαρίσματα καὶ ἀποκαλύψεις.

Αὕτη ἡ ῥίζα τῆς αἰσθήσεως ἡμῶν, ἡ παρὰ τοῦ δημιουργοῦ ἡμῶν ἐν ἡμῖν τιθεμένη. Μακάριος ἄνθρωπος, ὃς ἐφύλαξε τοῦτον τὸν σπόρον τὸν ἀγαθὸν ὅταν πέσῃ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, καὶ ηὔξησεν αὐτὸν καὶ οὐκ ἐσκόρπισεν αὐτὸν ἐξ ἑαυτοῦ ἐν τοῖς ματαίοις καὶ ἐν τῷ μετεωρισμῷ τῶν παρερχομένων.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΑ’ - Περὶ ἁμαρτιῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων καὶ τῶν ἀπὸ τινὸς συμβεβηκότος γινομένων

Ἔστιν ἁμαρτία ἀπὸ ἀσθενείας γινομένη, εἰς ἣν ἀκουσίως ὁ ἄνθρωπος ἀνθέλκεται, καὶ ἔστιν ἁμαρτία ἑκουσίως γινομένη καὶ ἀπὸ ἀγνοίας, συμβαίνει δὲ πάλιν ἀπὸ τῆς διαμονῆς καὶ τῆς ἐν τῷ κακῷ ἕξεως. Οὗτοι δὲ πάντες οἱ τρόποι καὶ τὰ εἴδη τῶν ἁμαρτιῶν, εἰ καὶ πάντες ἄξιοι μομφῆς εἰσίν, ἀλλ’ οὖν εὑρίσκεται κατὰ σύγκρισιν τὴν πρὸς ἐκδίκησιν εἰς μείζων τοῦ ἕτερου.

Καὶ τινὸς μὲν ἡ μέμψις μεγίστη καὶ μετὰ κόπου προσδέχεται τούτου ἡ μετάνοια, τινὸς δὲ ἐγγύτερα ἐστὶν ἡ ἁμαρτία τῆς συγχωρήσεως. Καὶ ὥσπερ ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὕα καὶ ὁ ὄφις, πάντες μὲν ἐδέξαντο παρὰ Θεοῦ τῆς ἁμαρτίας τὴν ἀμοιβήν, διαφορὰ δὲ πολλῇ τὴν κατάραν ἐκληρώσαντο, οὕτω καὶ ἐν τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ καὶ τὸν πόθον τὸν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, οὕτω καὶ τὸ σφοδρὸν τῆς κολάσεως. Ἐὰν δὲ τὶς μὴ βουλόμενος μὲν ἀκολουθῆσαι τῇ ἁμαρτίᾳ, ὑπὸ δὲ τῆς ἀμελείας τῆς εἰς τὴν ἀρετὴν ἀνθέλκεται πρὸς ἐκείνην, ἐκ τοῦ μὴ σχολάσαι ταύτῃ, εἰ καὶ βαρὺ ἐστὶν αὐτω συνεῖναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλ’ οὖν ἡ κόλασις αὐτοῦ ἐπιβαρής. Ἐὰν δὲ συμβῇ τίνι ἐπιμελουμένῳ τῆς ἀρετῆς πειρασθῆναι ἐν τινὶ πλημμελήματα ὅμως τὸ ἔλεος ἐγγὺς ἐστὶ τοῦ καθαρισμοῦ αὐτοῦ ἀδιστάκτως. Ἄλλη ἐστὶν ἡ ἁμαρτία ἡ γινομένη, ὅταν εὑρέθη ὁ ἄνθρωπος ἐπιμελούμενος τῆς ἀρετῆς καὶ ἐμμένων τῇ ἐργασίᾳ καὶ νυκτὸς μὲν οὐ καθεύδει, φροντίζων μηδὲν ζημιωθῆναι, ὧν ἐπιμελεῖται, ἡμέρας δέ, περιερχόμενος καὶ βαστάζων τὸ βάρος, καὶ πᾶσα ἡ φροντὶς αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρετῇ. Καὶ ἐν ὅσῳ ἐστὶν ἐν τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις, ἢ διὰ τίνα ἄγνοιαν ἢ ἀπὸ τῶν πραγμάτων τῶν ἐναντιουμένων ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ, ἤτοι τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν κυμάτων τῶν ὑψουμένων ἐν παντὶ καιρῷ ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ ἢ διὰ τὴν ἔκκλισιν τὴν ἐνδεχομένην εἶναι ἐν αὐτῷ εἰς τὸ δοκιμάζεσθαι αὐτοῦ τὸ αὐτεξούσιον, κλίνει ἡ πλάστιγξ τοῦ ζυγοῦ αὐτοῦ μικρὸν εἰς τὰ ἀριστερά, καὶ ἀνθέλκεται ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος εἰς ἓν εἶδος τῆς ἁμαρτίας, ἐν οἷς λυπεῖται καὶ ἀδημονεῖ καὶ στενάζει μετὰ πόνου κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, διὰ τὴν ταλαιπωρίαν τὴν ἐπισυμβᾶσαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἐναντίων.

Ἑτέρα δέ, ὅταν εὑρέθη ὃ ἄνθρωπος χαῦνος καὶ ἀμελὴς εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς καὶ παντελῶς τὴν ὁδὸν ἐγκαταλείπων καὶ δραμὼν δουλικῶς εἰς τὴν ὑπακοὴν πάσης ἡδονῆς τῶν ἁμαρτημάτων καὶ ζῆλον ἐνδεικνύμενος, μηχανὰς εὑρήσαι εἰς ὁλοκληρίαν αὐτῆς, καὶ ὢν ἕτοιμος, ὥσπερ τις δοῦλος, εἰς τὸ ἐπιμελῶς ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ καὶ ἑτοιμάσαι τὰ μέλη αὐτοῦ ὅπλα τῷ διαβόλῳ ἐν πάσῃ ὑπακοῇ αὐτοῦ, καὶ μηδαμῶς βουλόμενος προσέχειν τῇ μετανοίᾳ μήτε προσεγγίσαι τῇ ἀρετῇ μήτε ποιῆσαι ἐκκοπὴν καὶ τέλος τῆς ὀλέθριας ὁδοῦ αὐτοῦ.

Καὶ ἄλλη μὲν ἐστὶν ἡ ἐξ ὀλισθήσεων καὶ ἐκπτώσεων τῶν ἐνδεχομένων γενέσθαι ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀρετῆς καὶ ἐν τῇ τρίβῳ τῆς δικαιοσύνης, κατὰ τὰ τῶν Πατέρων λόγια τὰ φάσκοντα, ὅτι εὑρίσκονται ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀρετῆς καὶ ἐν τῇ τρίβῳ τῆς δικαιοσύνης ἐκπτώσεις καὶ ἐναντιώσεις καὶ ἀναγκασμοί, καὶ τὰ αὐτοῖς ὅμοια.

Ἑτέρα δὲ ἐστὶν ἡ πτῶσις τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ὁλόκληρος ἀπώλεια καὶ ἡ τελεία ἐγκατάλειψις.

Καὶ φανερὸς ἐστὶ τις ἐκ τούτων, ὅταν πέσῃ, μὴ ἐπιλάθηται τῆς ἀγάπης τοῦ οἰκείου πατρός, ἀλλ᾿ ἐὰν συμβῇ αὐτῷ ποικίλοις ἐμπεσεῖν παραπτώμασιν, ἔσται μὴ ἀμελῶν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ δρόμου αὐτοῦ στάσιν μὴ ποιῶν, ἀλλὰ καὶ νικώμενος, πάλιν ἀνίσταται πρὸς ἀγῶνα τὸν κατὰ τῶν ἐναντίων αὐτοῦ καὶ τῆς καταλυθείσης οἰκοδομῆς καθ᾿ ἑκάστην ἡμέραν ἀρχὴν θεμελίων ἐμβάλλει, τὸ προφητικὸν λόγιον κατὰ στόμα ἔχων, μέχρι τῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἀπὸ τοῦδε τοῦ κόσμου «*μὴ ἐπιχαρῇς μοι ὁ ὑπεναντίος μου, ὅτι πέπτωκα. Πάλιν γὰρ ἐγὼ ἀναστήσομαι. Καὶ ἐὰν ἐν τῷ σκότει καθήσω, ὁ Κύριος ἐπιλάμψει μοι*».

Καὶ μηδαμοῦ τοῦ πολέμου παύσηται μέχρι τοῦ θανάτου καὶ οὐ μὴ προδῶ τῇ ἥττῃ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐν ὅσῳ ἐστὶν αὐτῷ πνοὴ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἥττῃ αὐτός. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν καθ᾿ ἡμέραν κλασθῇ αὐτοῦ τὸ σκάφος καὶ ναυαγήσῃ τὰ ἀγώγιμα αὐτοῦ, οὗ μὴ παύσηται περιποιούμενος καὶ φροντίζων, ἅμα δὲ καὶ δανειζόμενος καὶ εἰς ἕτερα πλοῖα ἀναβαίνων καὶ ἐπ᾿ ἐλπίδι πλέων, ἕως ἂν ὁ Κύριος κατιδὼν αὐτοῦ τὸν ἀγῶνα καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐπὶ τῇ συντριβῇ αὐτοῦ, καταπέμψῃ ἐπ᾿ αὐτὸν τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ δῶ αὐτῷ κινήσεις ἰσχυράς, εἰς τὸ ὑπομεῖναι καὶ ἀπαντῆσαι τοῖς καυστικοῖς βέλεσι τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ δεδομένη σοφία παρὰ Θεοῦ. Καὶ οὗτος ἐστὶν ὁ σοφὸς ἄῤῥωστος, ὁ μὴ ἐκκόψας τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ.

Κρεῖσσον κατακριθῆναι ἡμᾶς ἐν ἐνίοις τῶν πραγμάτων καὶ μὴ ἐπὶ τῇ καταλείψει τῶν πάντων. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀββάς Μαρτινιανὸς παρεγγυᾷ, μὴ ῥαθυμῆσαι πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἀγώνων καὶ πρὸς τὸ ποικίλον τοῦ πολέμου καὶ συνεχὲς τὸ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς δικαιοσύνης, καὶ μὴ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω καὶ παραδοῦναι τῷ ἐχθρῷ τὴν καθ᾿ ἡμῶν νίκην ἐν ἑνὶ τῶν αἰσχρῶν τρόπων. Ὥσπερ γὰρ τὶς φιλότεκνος πατὴρ εὐτάκτως καὶ στοιχηδὸν διορίζων, ταῦτα λέγει.

Παραίνεσις τοῦ ὁσίου Μαρτινιανοῦ.

Τέκνα, εἰ ἔστε ἐν ἀληθείᾳ, ἀγωνισταὶ προσέχοντες τῇ ἀρετῇ καὶ ἐστὶν ὑμῖν ἐπιμέλεια ψυχική, παραστῆσαι θελήσατε τὸν νοῦν ὑμῶν τῷ Χριστῷ καθαρὸν καὶ ἐργάζεσθε πρᾶξιν τὴν οὖσαν αὐτῷ εὐάρεστον. Δέον γὰρ ὑμᾶς πάντως ἀναδέξασθαι ὑπὲρ τούτου πάντα πόλεμον ἐγειρόμενον ὑπὸ τῶν παθῶν τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀνθολκῆς τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῆς διαμονῆς, τῆς τε συνεχείας τῶν κακιῶν τῶν δαιμόνων, ἐν οἷς εἰώθασι προσαπαντᾶν ὑμῖν καὶ πάσης τούτων ἐνέδρας. Καὶ μὴ φοβηθῆτε διὰ τὸ συνεχὲς καὶ ἐπίμονον τῆς σφοδρότητος τοῦ πολέμου καὶ μὴ διστάσητε διὰ τὸ διαρκὲς τοῦ

ἀγωνίσματος καὶ μὴ ὀκλάσητε, μήτε τρομάξητε ἀπὸ τῶν στρατευμάτων τῶν ἐχθρῶν, καὶ μὴ ἐμπέσητε εἰς βόθυνον ἀνελπιστίας, εἰ συμβῇ ὑμῖν ἴσως ὀλισθήναι πρὸς καιρὸν καὶ ἁμαρτῆσαι. Ἀλλ' ἂν τὶ πάθητε ἐν τούτῳ τῷ μεγίστῳ πολέμῳ καὶ κατὰ πρόσωπον ἂν λάβητε καὶ τραυματίσθητε, μηδαμῶς ἐμποδίσῃ ὑμᾶς τοῦτο τοῦ ἀγαθοῦ σκοποῦ ὑμῶν, μᾶλλον δὲ ἐν τῇ ἠρετισμένῃ ὑμῖν ἐργασίᾳ διαμείνατε καὶ κτήσασθε τοῦτο τὸ ἐπιθυμητὸν καὶ ἐπαινετόν, τὸ φανῆναι, λέγω δή, ἐν τῷ πολέμῳ ἑδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι καὶ τῷ αἵματι τῶν τραυματισμῶν ὑμῶν πεφοινιγμένοι, καὶ μὴ παύσησθε παντελῶς ἀπὸ τῆς μετὰ τῶν ἀντιδίκων ὑμῶν παλαίστρας. Αὗται εἰσὶν αἱ παραινέσεις τοῦ μεγάλου γέροντος.

Ὥστε οὐ χρὴ ὑμᾶς χαυνοῦσθαι ἢ ῥαθυμῆσαι, δι' οὓς τρόπους ἔφημεν. Οὐαὶ δὲ τῷ μοναχῷ ἐκείνῳ ψευδομένῳ ἐν τῇ ὑποσχέσει αὐτοῦ καὶ προτείνοντι χεῖρα τῷ διαβάλω ἐν τῷ καταπατεῖν τὴν συνείδησιν αὐτοῦ, τοῦ ἐπαρθῆναι αὐτὸν κατ' αὐτοῦ ἐν τινι μικρῷ ἢ μεγάλῳ τῶν τῆς ἁμαρτίας τρόπων καὶ μὴ δυναμένῳ πάλιν στῆναι κατ' ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἐν τῷ διεῤῥωγότι μέρει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Ἐν ποίῳ ἄρα προσώπῳ μέλλει ὑπαντῆσαι τῷ κριτῇ, ἡνίκα οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ καθηγνισμένοι προσυπαντήσουσιν ἀλλήλοις, ἐκεῖνοι, ἀφ' ὧν τὴν όδον αὐτοῦ ἀφώρισε καὶ τὴν τρίβον τῆς ἀπωλείας ἐβάδισε καὶ τῆς παῤῥησίας ἐκπέπτωκεν, ἥτις ἐστὶ τοῖς ὁσίοις πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τῆς προσευχῆς τῆς ἀνιούσης ἀπὸ τῆς καθαρᾶς καρδίας καὶ ὑψούμενης καὶ διαπερώσης τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις καὶ μὴ κωλυόμενης, ἕως ἂν τεύξηται τῆς αἰτήσεως αὐτῆς καὶ ὑποστρέψῃ μετὰ χαρᾶς πρὸς τὸ ἐκπέμψαν αὐτὴν στόμα; Καὶ τὸ δὴ φοβερώτερον πάντων, ὅτι, ὥσπερ αὐτὸς ἐνταῦθα τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἄπ' αὐτῶν ἀφώρισεν, οὕτως ἀφορίσει αὐτὸν ἄπ' αὐτῶν ὁ Χριστὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἡνίκα βαστάζει ἡ φωτεινὴ νεφέλη ἐπὶ νῶτα αὐτῆς τὰ διαστίλβοντα σώματα ἀπὸ τῆς καθαρότητος καὶ εἰσάξει εἰς τὰς οὐράνιους πύλας. Διὰ γὰρ τοῦτο «*οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει*», διότι ἄπ' ἐντεῦθεν ἡ πρᾶξις αὐτῶν κέκριται, «*οὐδὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν βουλὴ δικαίων*» ἐν τῇ ἀναστάσει τῆς κρίσεως.

ΛΟΓΟΣ ΜΒ’ - Περὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τῶν κακιῶν τῆς ἁμαρτίας ὑπὸ τινῶν συνίστανται καὶ ὑπὸ τινῶν παύονται

Ἕως ἂν μὴ ἐκ καρδίας ἀληθῶς μισήσῃ τὶς τὴν αἰτίαν τῆς ἁμαρτίας, ἐκ τῆς ἡδονῆς τῆς ἐνεργείας αὐτῆς οὐκ ἐλευθεροῦται. Οὗτος ἐστὶν ὁ ἀγὼν ὁ σφοδρότατος, ὅστις ἀντικαθίσταται τῷ ἀνθρώπῳ μέχρις αἵματος, ἐν ᾧ δοκιμάζεται αὐτοῦ τὸ αὐτεξούσιον ἐν τῇ ἑνάδι τῆς ἀγάπης αὐτοῦ τῶν ἀρετῶν. Αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις, ἥντινα καλοῦσιν ἐρεθισμὸν καὶ παράταξιν, ἀφ’ ὧν τίνων τῆς ὀσμῆς ἐξασθενεῖ ἡ ψυχὴ ἡ ταλαίπωρος χάριν τῆς ἀπαραιτήτου παρατάξεως τῆς οὔσης ἐν αὐτῇ. Αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις τοῦ μεγέθους τῆς ἁμαρτίας, ἐν ᾗ τὰς ψυχὰς τῶν σωφρόνων ὁ ἐχθρὸς συμφύρειν εἴωθε καὶ τὰς καθαρᾶς κινήσεις ἀναγκάζει πεῖραν λαβεῖν, ὧν ὅλως οὐδέποτε εἰλήφασι.

Ἐνταῦθα δεικνύομεν τὴν ὑπομονὴν ἡμῶν, ᾧ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν σπουδὴν οὗτος γὰρ ἐστὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀθλήσεως, δι’ ἧς λέγεται, ὅτι η τάξις τῶν μοναχῶν νικᾷ. Τῇ προσαπαντήσει τούτου τοῦ πολέμου ταχέως συμφύρεται ὁ εὐσεβὴς νοῦς, ἐὰν μὴ μεγάλως παρατάξηται.

Εὐχὴ

Δυνατὸς εἰ, Κύριε, ἡ πηγὴ τῆς πάσης βοηθείας, ὑποστηρίξαι ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, οἵτινες εἰσὶ μαρτυρίας καιροί, τὰς νυμφευσαμένας σοι ἑαυτὰς μετὰ χαρᾶς ψυχὰς τῷ οὐρανίῳ νυμφίῳ καὶ δεδωκυίας τὰς συνθήκας τῆς ἁγιότητος ἐν συνέσει μετὰ εἰλικρίνειας κινήσεων, καὶ οὐ μετὰ πανουργίας. Διὸ δώρησαι αὐταῖς δύναμιν μετὰ παῤῥησίας καθελεῖν ὠχυρωμένα τείχη, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς ἀληθείας, ἵνα μὴ τοῦ ἴδιου σκοποῦ ἀστοχήσωσι βίᾳ ἀνυποίστῳ καὶ ἀνυπομονήτῳ ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ περὶ αἵματος ἀνταγώνισμα γίνεται.

Οὐ πάντοτε δὲ γίνεται ἀγώνισμα σωφροσύνης ἐν τούτῳ τῷ σφοδρῷ πολέμῳ. Γίνεται γὰρ ἐγκατάλειψις καὶ πρὸς δοκιμασίαν. Οὐαὶ δὲ τῷ δοκιμαζομένῳ ἐν τούτῳ τῷ διακριτικῷ πολέμῳ. Διότι μεγίστην ἰσχὺν κέκτηται οὗτος ὁ πόλεμος ἐκ τῆς συνήθειας, ἧς ἔλαβεν ἐξ ἐκείνων τῶν παραδεδωκότων ἑαυτοὺς τῇ ἥττῃ, ἐν συγκαταθέσει τῶν ἰδίων λογισμῶν.

Παραφυλάττεσθε, ᾧ ἀγαπητοί, ἀπὸ τῆς ἀργίας, διότι ἐγκέκρυπται ἐν αὐτῇ ἐγνωσμένος θάνατος καθότι χωρὶς αὐτῆς ταῖς χερσὶ τῶν αἰχμαλωτίσαι τὸν μοναχὸν σπευδόντων ἐμπίπτειν οὐκ ἐστίν. Οὐ περὶ ψαλμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κατακρινεῖ ἡμᾶς ὁ Θεός, οὐδὲ

περὶ τῆς ἐκ τῆς προσευχῆς ἀργίας, ἀλλ’ ὅτι τῇ καταλείψει τούτων εἴσοδος γίνεται τοῖς δαίμοσιν.

Ἡνίκα δ’ ἂν εὕρωσι χώραν καὶ εἰσέλθωσι καὶ συγκλείσωσι τὰς θύρας τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, τότε πληρώσουσιν εἰς ἡμᾶς τυραννικῶς καὶ ἀκαθάρτως ἅτινα ὑπὸ τὴν θείαν ἀπόφασιν συνέχουσι τοὺς ἐργάτας αὐτῶν μετὰ ἐκδικήσεως σφοδρότατης. Καὶ γινόμεθα ὑποχείριοι, χάριν τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν μικρῶν τούτων, ἅτινα διὰ τὸν Χριστὸν φροντίδος ἀξιοῦνται, ὡς γέγραπται παρὰ τῶν σοφωτάτων.

Ὁ μὴ ὑποτάσσων τῷ Θεῷ τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, ὑποταγήσεται τῷ ἀντιδίκῳ αὐτοῦ. Ὥστε ταῦτα τὰ μικρὰ σοι φαινόμενα, ὡς τείχη σοι λογισθήσονται κατέναντι τῶν αἰχμαλωτιζόντων ἡμᾶς, ὧντινων ἡ τελείωσις ἔνδοθεν τοῦ κελλίου ὑπὸ τῶν κρατούντων τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας σοφῶν τέθειται, πρὸς φυλακὴν τῆς ἡμετέρας ζωῆς ἐν Πνεύματι ἀποκαλύψεως, ὧν ἡ κατάλειψις ὑπὸ τῶν ἀσόφων μικρὰ λογίζεται. Τὴν δὲ ὕπ’ αὐτῶν ζημίαν μὴ λογιζομένων τούτων, ἡ τὲ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ καὶ ἡ μεσότης, ἐλευθερία ἀπαίδευτος, ἥτις ἐστὶ μήτηρ τῶν παθῶν.

Κρεῖσσον γὰρ ἀγωνίσασθαι μὴ ἐγκαταλεῖψαι τὰ μικρά, ἢ τόπον δοῦναι τῇ ἁμαρτίᾳ ἐν τῷ πλατυσμῷ αὐτῶν. Ταύτης γὰρ τῆς ἀκαίρου ἐλευθερίας, δουλείᾳ τὸ τέλος ἀπότομος.

Ἐν ὅσῳ τὰς αἰσθήσεις ζώσας ἔχεις πρὸς ἀπάντησιν τῶν συμβεβηκότων, νεκρὸν σαυτὸν ὑπολάμβανε. Διότι οὐ μὴ τοὶ λείψῃ ἔκκαυσις ἁμαρτίας ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσί σου καὶ οὐ μὴ δυνήσῃ κτήσασθαι σεαυτῷ σωτηρίαν. Ἐὰν τὶς τῶν μοναχῶν εἴπῃ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅτι παραφυλάττεται ἐκ τούτων, οὗτος οὐ θέλει μαθεῖν πότε ραπίζεται.

Ὅστις ἀπατήσει τὸν ἑαυτοῦ ἑταῖρον, τῆς κατάρας ἠξίωται τοῦ νόμου, ὃ δὲ ἑαυτὸν ἐξαπατήσας, ποίας τεύξεται ἐκδικήσεως; Διότι, ἐπιστάμενος τὴν κακίαν τοῦ πονηροῦ ἔργου, ἄγνοιαν προσποιεῖται. Ὅτι δὲ ἐπίσταται, δείκνυσιν ὁ ἔλεγχος τοῦ συνειδότος. Καὶ τοῦτο δύσκολον αὐτῷ φαίνεται, διότι ἐπίσταται ὁ ἀγνοεῖν προσποιεῖται.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΓ’ - Περὶ φυλακῆς καὶ τηρήσεως τῆς ἐκ τῶν χαύνων καὶ ἀμελῶν καὶ ὅτι ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ αὐτῶν βασιλεύει ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ἀμελείᾳ καὶ ἡ χαυνότης καὶ πληροῦται ἀπὸ παντὸς πάθους ἀκαθάρτου. Καὶ περὶ τοῦ φυλάξασθαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ἐγγύτητος τῶν νεωτέρων, ἵνα μὴ μολυνθῇ ὁ νοῦς ἐν τοῖς ἀκολάστοις λογισμοῖς

Ὁ κωλύων τὸ στόμα αὐτοῦ ἐκ τῆς καταλαλιᾶς, φυλάττει τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐκ τῶν παθῶν. Ἐν πάσῃ ὥρᾳ θεωρεῖ τὸν Κύριον, οὗτινος ἡ μελέτη διαπαντὸς ἐστὶν ἐν τῷ Θεῷ, φυγαδεύει τοὺς δαίμονας ἄπ’ αὐτοῦ καὶ ἐκριζοῖ τὸ σπέρμα τῆς κακίας αὐτῶν. Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἐν πάσῃ ὥρᾳ, εὐφραίνεται ἐν ταῖς ἀποκαλύψεσιν ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ ὁ συνάγων τὴν θεωρίαν τοῦ νοὸς αὐτοῦ ἔσωθεν αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωρεῖ τὴν αὐγὴν τοῦ Πνεύματος. Ὅστις έβδελύξατο πάντα μετεωρισμόν, θεωρεῖ τὸν Δεσπότην αὐτοῦ ἔσωθεν τῆς καρδίας αὐτοῦ. Ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν καθαρότητα, ἐν ᾗ καθορᾶται ὁ τῶν ὅλων Δεσπότης, μὴ καταλαλήσῃς τινός, μηδὲ ἀκούσῃς τινὸς καταλαλοῦντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν διαμάχονται τίνες ἔμπροσθεν σου, κλεῖσον τὰ ὦτα σου καὶ φεῦγε ἐκεῖθεν, ἵνα μὴ ἀκούσῃς ῥημάτων ὀργῆς καὶ ἀποθάνῃ ἡ ψυχὴ σου ἐκ τῆς ζωῆς. Καρδία θυμώδης διάκενός ἐστιν ἐκ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ πραΰς καὶ ταπεινόφρων πηγὴ ἐστὶ τῶν μυστηρίων τοῦ καινοῦ αἰῶνος.

Ἰδού, ὁ οὐρανὸς ἔσωθέν σου, εἰ καθαρὸς ἔσῃ, καὶ ἐν σεαυτῷ ὄψει τοὺς ἀγγέλους σὺν τῷ φωτὶ αὐτῶν, καὶ τὸν Δεσπότην αὐτῶν μέτ’ αὐτῶν τὲ καὶ ἔσωθεν αὐτῶν. Ὁ ἐπαινούμενος δικαίως, οὐ ζημιοῦται, ἀλλ’ ἐὰν ἡδυνθῇ αὐτῷ ὁ ἔπαινος, ἐργάτης ἐστὶν ἄμισθος. Ὁ θησαυρὸς τοῦ ταπεινόφρονος ἔσωθεν αὐτοῦ ἐστίν, ὃς ἐστὶν ὁ Κύριος, καὶ ὁ τηρούμενος τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα οὐ συληθήσεται ἐξ αὐτῆς. Στόμα σιωπηλὸν ἑρμηνεύει τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ ταχύλαλος μακρύνεται ἀπὸ τοῦ πλάσαντος αὐτόν. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀγαθοῦ λάμπει ὑπὲρ τὸν ἥλιον καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν ἀποκαλύψεων ἐν πάσῃ ὥρᾳ εὐφραίνεται. Καὶ ὁ ἀκολουθῶν τῷ ἀγαπῶντι τὸν Θεόν, πλουτήσει ἐκ τῶν μυστηρίων τοῦ

Θεοῦ, ὁ δὲ ἀκολουθῶν τῷ ἀδίκῳ καὶ ὑπερηφάνῳ μακρυνθήσεται ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ τῶν φίλων αὐτοῦ μισηθήσεται. Ὁ τῇ γλώσσῃ σιγηλός, ἐν πᾶσι τοῖς σχήμασιν αὐτοῦ κτήσεται τάξιν ταπεινόφρονα, καὶ οὗτος χωρὶς κόπου ἐξουσιάσει τῶν παθῶν. Τὰ πάθη ἐκριζοῦνται καὶ φυγαδεύονται ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ ἐν Θεῷ μελέτῃ, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ξίφος τὸ ἀποκτεῖνον αὐτά. Καθάπερ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ τῆς αἰσθητῆς θαλάσσης κινεῖται καὶ νήχεται ὁ δελφίς, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ τῆς θαλάσσης τῆς καρδίας ἐκ τοῦ θύμου καὶ τῆς ὀργῆς ἐν παντὶ καιρῷ κινεῖται ἐν αὐτῇ τὰ μυστήρια καὶ αἱ θεῖαι ἀποκαλύψεις, πρὸς εὐφροσύνην αὐτῆς. Ὁ θέλων ἰδεῖν τὸν Κύριον ἐντὸς αὐτοῦ, μηχανᾶται καθαρίσαι ἑαυτοῦ τὴν καρδίαν ἐν ἀδιαλείπτῳ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως ἐν τῇ λαμπρότητι τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας αὐτοῦ ἐν πάσῃ ὥρᾳ ὄψεται τὸν Κύριον. Ὅπερ συμβαίνει τῷ ἰχθύϊ ἐξεληλυθότι ἐκ τοῦ ὕδατος, τοῦτο καὶ τῷ νοΐ συμβαίνει ἐξεληλυθότι ἐκ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ καὶ μετεωριζομένῳ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ κόσμου. Ὅσον μακρύνεται ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς συνομιλίας τῶν ἀνθρώπων, τοσοῦτον ἀξιοῦται τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ παῤῥησίας ἐν τῷ νοΐ αὐτοῦ, καὶ καθ’ ὅσον κόπτει ἐξ αὐτοῦ τὴν παράκλησιν τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τοσοῦτον ἀξιοῦται τῆς χαρᾶς τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ. Καὶ καθάπερ ἀπόλλυνται οἱ ἰχθύες ἐκ τῆς λείψεως τοῦ ὕδατος, οὕτω καὶ ἐκ τῆς καρδίας τοῦ μοναχοῦ αἱ νοεραὶ κινήσεις, αἱ διὰ τοῦ Πνεύματος βλαστάνουσαι, τοῦ συνεχῶς μετὰ τῶν κοσμικῶν ἀναστρεφομένου καὶ διάγοντος.

Κρείσσων κοσμικὸς ταλαιπωρῶν ἐν τοῖς κοσμικοῖς καὶ τοῖς βιωτικοῖς κακοπαθῶν, μοναχοῦ τοῖς βιωτικοῖς κακοπαθοῦντος καὶ τοῖς κοσμικοῖς συνδιάγοντος. Φοβερὸς ἐστὶ τοῖς δαίμοσι καὶ ποθητὸς τῷ Θεῷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ὁ μετὰ θερμοῦ ζήλου ἐκζητῶν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ καὶ ἐκριζῶν ἄπ’ αὐτῆς τὰς προσβολὰς τὰς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ φυομένας. Τοῦ καθαροῦ ἐν τῇ ψυχῇ ἡ χώρα ἡ νοητὴ ἔνδοθεν αὐτοῦ ἐστί, καὶ ὁ ἥλιος ὁ λάμπων ἐν αὐτῷ, τὸ φῶς τῆς ἁγίας Τριάδος ὑπάρχει, καὶ ὁ ἀήρ, ὃν πνέουσιν οἱ οἰκήτορες αὐτῆς, τὸ παράκλητον καὶ πανάγιον Πνεῦμα ἐστίν, οἱ δὲ συγκάθεδροι αὐτοῦ, αἱ ἅγιαι καὶ ἀσώματοι φύσεις. Καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐφροσύνῃ αὐτῶν, ὁ Χριστὸς ἐστί, τὸ ἐκ φωτὸς τοῦ Πατρὸς φῶς.

Ὁ τοιοῦτος καὶ ἐν τῇ θεωρία τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐν πάσῃ ὥρᾳ εὐφραίνεται καὶ ἐν τῷ κάλλει ἑαυτοῦ θαυμάζει, τηλαυγεστέρω ὄντι ἑκατονταπλασίως τῆς του ἡλίου λαμπρότητος.

Αὕτη ἐστὶν ἡ Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ βασιλεία, ἐντὸς ἡμῶν κεκρυμμένη, κατὰ τὸ τοῦ Κυρίου λόγιον. Αὕτη ἡ χώρα, νεφέλη ἐστὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, εἰς ἣν μόνοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ εἰσελεύσονται, τοῦ θεάσασθαι τὸ πρόσωπον τοῦ ἴδιου Δεσπότου καὶ καταυγασθῆναι τοὺς νόας αὐτῶν διὰ τῆς ἀκτῖνος τοῦ φωτὸς αὐτοῦ.

Ὁ δὲ θυμώδης καὶ ὁ ὀργίλος καὶ ὁ φιλόδοξος καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ ὁ γαστρίμαργος καὶ ὁ κοσμικοῖς συναναστρεφόμενος καὶ ὁ τὸ ἴδιον θέλημα στῆσαι θέλων καὶ ὁ ὀξύχολος καὶ ὁ παθῶν πλήρης, οἱ τοιοῦτοι ὡς ἐν νυκτομαχία διάγουσι καὶ σκότος ψηλαφοῦσιν, ἔξωθεν ὄντες τῆς χώρας τῆς ζωῆς καὶ τοῦ φωτός ἐκείνῃ γὰρ ἡ χώρα τοῖς ἀγαθοῖς καὶ

ταπεινόφροσι καὶ τοῖς καθαρισάσι τὰς ἑαυτῶν καρδίας κεκλήρωται.

Οὐ δύναται ἄνθρωπος θεάσασθαι τὸ κάλλος τὸ ὂν ἔνδοθεν αὐτοῦ, πρὶν ἢ ἀτιμάσει καὶ βδελύξηται πᾶν κάλλος ἔξωθεν αὐτοῦ. Καὶ οὐ δύναται ἀτενίσαι γνησίως πρὸς τὸν Θεόν, ἕως ἂν ἀπαρνήσηται τελείως τὸν κόσμον.

Ὁ ἐξευτελίζων καὶ σμικρύνων ἑαυτόν, ὑπὸ τοῦ Κυρίου σοφισθήσεται, καὶ ὁ νομίζων ἑαυτὸν εἶναι σοφόν, τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἀποπεσεῖται.

Ἐν ὅσῳ ἡ γλῶττα τῆς πολυλογίας ἀπέχεται, ἐν τοσούτῳ καταυγάζεται τοῦ διαιρεῖν τὰ διανοήματα ἐκ γὰρ τῆς πολυλογίας συμφύρεται καὶ ὁ λογικώτατος νοῦς.

Ὁ πτωχεύων ἐκ τῶν κοσμικῶν πραγμάτων πλουτήσει ἐν τῷ Θεῷ καὶ ὁ φίλος τῶν πλουσίων πτωχεύσει ἐκ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ σωφρονῶν καὶ ταπεινοφρονῶν καὶ βδελυττόμενος τὴν παῤῥησίαν καὶ τὸν θυμὸν ἐκ τῆς καρδίας ἀπωσάμενος, ἐγὼ πιστεύω, ὅτι, ὅταν ἀναστῇ ἐν τῇ προσευχῇ, καθορᾷ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὸ φῶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ σκιρτᾷ ἐν ταῖς λαμπηδόσιν αὐτοῦ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ φωτὸς καὶ εὐφραίνεται ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς δόξης αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ἑαυτῆς ἀλλοιώσει πρὸς τὴν αὐτοῦ ὁμοιότητα. Οὐκ ἐστὶν ἄλλη ἐργασία δυναμένη οὕτω καταλῦσαι τὰς παρεμβολὰς τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων, ὡς ἡ ἐν τῷ Θεῷ θεωρία.

Διήγησις ἁγίου ἀνδρὸς

Διηγήσατο γὰρ μοι τὶς τῶν πατέρων οὕτως ὅτι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὡς ἐκαθήμην, ᾐχμαλωτίσθη ὁ νοῦς μου ἐν τῇ θεωρίᾳ, καὶ ὅτε ἐν ἐμαυτῷ γέγονα, ἐστέναξα ἐν ἰσχύϊ. Ὁ δὲ κατ' ἐναντίας ἱστάμενος δαίμων, ὡς ἤκουσεν, ἐφοβήθη καὶ ὥσπερ ὑπὸ ἀστραπῆς τινὸς κατεπόθη, ἐκ τὲ τῆς ἀνάγκης κράξας καὶ ὡς ὑπὸ τίνος διωχθεὶς φυγὰς ᾤχετο.

Μακάριος ὁ μνημονεύων τῆς ἐξόδου αὐτοῦ, τῆς ἐκ τοῦδε τοῦ βίου, καὶ ἀπέχων αὐτοῦ τὴν σχέσιν ἐκ τῆς τοῦ κόσμου τούτου τρυφῆς. Διότι πολλαπλασίως λήψεται τὸν μακαρισμὸν ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐκλείψει ἐξ αὐτοῦ ὁ μακαρισμὸς οὗτος. Οὗτος ἐστὶν ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τυγχάνει τροφὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ θηλάζει τὴν ζωτικήν τροφὴν καὶ ὀσφραίνεται τῆς ὀσμῆς αὐτοῦ πρὸς εὐφροσύνην αὐτοῦ. Ὁ δὲ τοῖς κοσμικοῖς συνδεδεμένος καὶ τῷ κόσμῳ καὶ τῇ τούτου ἀναπαύσει καὶ ἀγαπῶν τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, οὗτος ἐστέρηται τῆς ζωῆς, καὶ οὐκ ἔχω τὶ εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ μετὰ κλαυθμοῦ πενθῆσαι πένθος ἀπαραμύθητον, οὐ ἡ ἀκοῇ συντρίβει τὰς τῶν ἀκουόντων καρδίας.

Οἱ ἐν τῷ σκότει διακείμενοι ὑψώσατε τὰς κεφάλας ὑμῶν, ἵνα λάμψωσι τὰ πρόσωπα ὑμῶν ἐν τῷ φωτί. Ἐξέλθετε ἐκ τῶν παθῶν τοῦ κόσμου, ἵνα ἐξέλθῃ πρὸς ὑπάντησιν ὑμῶν τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς φῶς καὶ τοὺς λειτουργοὺς τῶν μυστηρίων αὐτοῦ προτρέψηται τοὺς

δεσμοὺς ὑμῶν λῦσαι, τοῦ περιπατεῖν ἐν τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Οὐαὶ ἐν ποίοις ἔσμεν συνδεδεμένοι καὶ ἀπὸ τίνος ἐσμὲν καθειργμένοι, τοῦ μὴ ἰδεῖν τὴν δόξαν αὐτοῦ. Εἴθε διεκόπτοντο ἡμῶν οἱ δεσμοί, ἵνα ζητήσαντες εὕρωμεν τὸν Θεὸν ἡμῶν.

Εἰ θέλεις γνῶναι τὰ τῶν ἀνθρώπων μυστήρια καὶ οὔπω κατέλαβες μαθεῖν ἐκ τοῦ Πνεύματος, ἐκ τε τῶν λόγων ἑκάστου καὶ τῆς διαγωγῆς καὶ τῆς διοικήσεως μαθήσῃ, εἰ σοφὸς κεχρημάτικας. Ὁ καθαρὸς τὴν ψυχὴν καὶ ἁγνὸς τὴν διαγωγήν, οὗτος πάντοτε μετὰ σωφροσύνης λαλεῖ τὰ λόγια τοῦ Πνεύματος καὶ κατὰ τὸ οἰκεῖον μέτρον περὶ τε τῶν θείων διαλέγεται καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ, ὁ δὲ τοῖς πάθεσι συντετριμμένος τὴν καρδίαν, ὕπ' αὐτῶν ἔχει καὶ τὴν γλῶσσαν κινουμένην. Καὶ κἂν περὶ πνευματικῶν λαλῇ, ἀλλ' ὅμως ἐμπαθῶς διαλέγεται, ἵνα ἀδίκως νικήσῃ. Τὸν τοιοῦτον ὁ σοφὸς ἐκ μόνης ἀπαντήσεως σημειοῦται καὶ ὁ καθαρὸς ἐνοσφραίνεται τῆς δυσοσμίας αὐτοῦ.

Ὁ ἐμμένων ταῖς ματαιολογίαις καὶ τοῖς μετεωρισμοῖς ψυχῇ καὶ σώματι πόρνος ἐστί, καὶ ὁ συνευδοκῶν αὐτῷ καὶ ὁ συνασχολούμενος μοιχὸς ἐστί, καὶ ὁ συγκοινωνῶν αὐτῷ εἰδωλολάτρης ἐστίν.

Ἡ πρὸς τοὺς νεωτέρους φιλία βδελυκτὴ πορνεία παρὰ τῷ Θεῷ, τῇ συντριβῇ τοῦ τοιούτου οὐκ ἐστὶν ἐπίπλασμα, ὁ δὲ πάντας ἐξ ἴσου ἀγαπῶν συμπαθῶς καὶ ἀδιακρίτως, οὗτος ἔφθασε τὴν τελειότητα. Νέος νεωτέρῳ ἀκολουθῶν, ποιεῖ τοὺς διακριτικοὺς ἐπ' αὐτοὺς πενθεῖν καὶ κλαίειν, γέρων δὲ ἀκολουθῶν νεωτέρῳ, δυσωδέστερον τοῦ τῶν νεωτέρων κέκτηται πάθος, κἂν περὶ ἀρετῶν διαλεχθῇ πρὸς αὐτούς, ἀλλ' ἡ καρδία αὐτοῦ πεπληγμένη ὑπάρχει. Νέος ταπεινόφρων καὶ ἡσύχιος, καθαρὸς τε τὴν καρδίαν ἀπὸ ζήλου καὶ θύμου, ἀπεχόμενός τε ἀπὸ παντὸς άνθρωπου καὶ ἑαυτῷ προσεχῶν, ταχέως συνιεῖ τὰ πάθη τοῦ ἀμελοῦς γέροντος. Γέροντα μὴ ἐξ ἴσου ἔχοντα τὸν γέροντα καὶ τὸν νεώτερον, τῷ τοιούτῳ πάσῃ δυνάμει μὴ συναναστραφῄς, ἀλλὰ μᾶλλον μακρύνθητι ἀπὸ αὐτοῦ.

Οὐαὶ τοῖς ἀμελεστέροις, τοῖς προσποιουμένοις ἐν σχήματι καθαρῷ διαστρέφειν τὰ ἴδια πάθη, ὁ δὲ τὴν πολιὰν φθάσας ἐν καθαρότητι λογισμῶν καὶ πολιτείᾳ ἀγαθὴ καὶ ἐπικρατεῖς τῆς γλώττης, ἐνταῦθα μὲν κατατρυφᾷ τῆς γλυκύτητος τοῦ καρποῦ τῆς γνώσεως, ἐν δὲ τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ τῇ ἐκ τοῦδε τοῦ σώματος δέχεται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Οὕδεν οὕτω ψυχραίνει τὸ πῦρ τὸ ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐμπνεόμενον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ μοναχοῦ πρὸς ἁγιασμὸν τῆς ψυχῆς, ὡς ἡ συναναστροφὴ καὶ ἡ πολυλογία καὶ ἡ συντυχία, ἐκτὸς τῆς μετὰ τῶν τέκνων τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς αὔξησιν τῆς γνώσεως αὐτοῦ καὶ πολλαπλασιασμόν. Ἡ τοιαύτη γὰρ συντυχία ἐξυπνίζει τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ζωὴν καὶ ἐκριζοῖ τὰ πάθη καὶ τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς κατακοιμίζει ὑπὲρ πάσας τὰς ἀρετάς.

Μὴ κτήσῃ φίλους μηδὲ συμμύστας, ἀλλ' ἢ τοὺς τοιούτους, ἵνα μὴ πρόσκομμα ποίησης τῇ σῇ ψυχῇ καὶ ἐκκλίνῃς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ Κυρίου. Μεγαλυνθήτω ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἣ τῷ Θεῷ ἑνοῦσά σε καὶ συνάπτουσα ἀγάπη, ἵνα μὴ αἰχμαλωτεύσῃ σε ἡ ἀγάπη τοῦ

κόσμου, ἧς τὸ αἴτιον καὶ τὸ τέλος φθορά.

Ἡ μετὰ τῶν ἀγωνιστῶν διαγωγὴ καὶ συναναστροφὴ πλουτίσαι ἀμφότερους ποιεῖ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ πρὸς τοὺς ῥᾴθυμους καὶ ὀκνηροὺς ἀγάπη, ἐμπλῆσαι τὴν γαστέρα κατακόρως καὶ ἀπλήστως ποιεῖ ἐν τῷ μετεωρισμῷ τῷ μέτ᾽ ἀλλήλων γινομένῳ. Τῷ τοιούτῳ ἀηδῆ φαίνεται τὰ βρώματα χωρὶς τοῦ ἑταίρου αὐτοῦ, καὶ φησὶν «*οὐαὶ τῷ ἐσθίοντι τὸν ἄρτον αὐτοῦ μόνως, ὅτι οὐχ ἡδυνθήσεται αὐτῷ*», οἵτινες καλοῦνται ἀλλήλοις πρὸς εὐωχίας καὶ ἀμείβονται ἀλλήλους, ὡς μισθωτοί. Φεῦγε, ὦ ἀδελφέ, τοὺς ἐθισθέντας τοῖς τοιούτοις καὶ μηδαμῶς τούτοις συνεσθίειν θέλε, μηδὲ ἐὰν σοὶ ἀνάγκη συμβῇ· ἡ γὰρ τράπεζα αὐτῶν ἐναγὴς καὶ τοὺς δαίμονας ὑπηρέτας κέκτηνται· οἱ φίλοι τοῦ νυμφίου Χρίστου ταύτης οὐ γεύονται.

Ὁ τὰς εὐωχίας συνεχῶς ἐκτελῶν, ἐργάτης ἐστὶ τοῦ τῆς πορνείας δαίμονος καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ταπεινόφρονος μολύνει. Ἄρτος εὐτελὴς ἀπὸ τραπέζης ἁγνοῦ ἁγνίζει τὴν ψυχὴν τοῦ ἐσθίοντος ἀπὸ παντὸς πάθους. Ὀσμὴ τραπέζης γαστριμάργου, ἡ δαψίλεια τῶν ἐδεσμάτων καὶ τῶν τηγανισμάτων, ὁ δὲ ἄφρων καὶ ἀσύνετος ἀνθέλκεται πρὸς αὐτήν, ὥσπερ κύων πρὸς μάκελλον. Τοῦ δὲ τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντος διαπαντὸς ἡ τράπεζα ἡδυτέρα πάσης ὀσμῆς μόσχου καὶ μυρωδιᾶς, ὁ δὲ φιλόθεος ταὐτὴν ἐπιποθεῖ, ὥσπερ θησαυρὸν ἀτίμητον.

Ἀπὸ τραπέζης νηστευόντων καὶ ἀγρυπνούντων καὶ κοπιώντων ἐν Κυρίῳ λάβε σεαυτῷ φάρμακον ζωῆς καὶ διέγειρον τῆς ψυχῆς σου τὴν θνήξιν. Ὁ γὰρ ἠγαπημένος ἀνακέκλιται ἐν μέσῳ αὐτῶν ἁγιάζων, καὶ τὸ πικρὸν τῆς κακουχίας αὐτῶν μεταβάλλει εἰς τὴν γλυκύτητα αὐτοῦ τὴν ἀνεκδιήγητον, οἱ δὲ πνευματικοὶ καὶ ἐπουράνιοι λειτουργοὶ αὐτοῦ ἐπισκιάζουσιν αὐτοὺς καὶ τὰ ἅγια αὐτῶν βρώματα. Οἶδα ἐγὼ τίνα τῶν ἀδελφῶν ὀφθαλμοφανῶς τοῦτο βλέποντα.

Μακάριος ὁ ἀποστομίσας ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης ἡδυπαθείας, τῆς χωριζούσης αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτόν. Μακάριος ὁ ἔχων τροφὴν τὸν ἄρτον τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάντα καὶ ζωὴν δεδωκότα τῷ κόσμῳ. Μακάριος ὁ ἐν τῇ πεδιάδι αὐτοῦ ἑωρακὼς τὴν ἀρδείαν τῆς ζωῆς, τὴν ἐξ ἐλέους προιοῦσαν ἐκ τῶν κόλπων τοῦ Πατρὸς καὶ πρὸς αὐτὴν τὸ ὄμμα διατείνας. Ὅταν γὰρ πίῃ ἐξ αὐτῆς, εὐφρανθήσεται καὶ ἀναβάλλει ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει ἔσται.

Ὁ ἑωρακὼς ἐν τῇ ἰδίᾳ τροφῇ τὸν ἑαυτοῦ Κύριον, ὑποκλέπτει ἑαυτὸν καὶ μόνος αὐτοῦ μεταλαμβάνει, μὴ κοινωνῶν τοῖς ἀναξίοις, ἵνα μὴ συμμεταλάβῃ αὐτοῖς καὶ γυμνωθῇ τῆς ἀκτῖνος αὐτοῦ, ὁ δὲ ἔχων μεμιγμένον ἰὸν θανάτου ἐν τῇ βρώσει αὐτοῦ, οὐ δύναται ἡδέως ταύτης μεταλαμβάνειν χωρὶς τῶν ἑταίρων αὐτοῦ. Λύκος θνησιμαίων γευόμενος ἐστὶν ὁ τὴν φιλίαν ἔχων διὰ τὴν ἰδίαν γαστέρα. Πόσον σου τὸ ἀκόρεστον, ᾧ ἄφρον, ὅτι ἐμπλῆσαι τὴν γαστέρα βούλει ἐκ τῆς τραπέζης τῶν ἀμελῶν, ἐξ ὧν ἡ ψυχὴ σου παντὸς πάθους πληροῦται. Αὗται αἱ παραφυλακαὶ αὐταρκοῦσι τοῖς δυναμένοις κατακρατῆσαι τῆς γαστρός.

Ὀσμὴ νηστευτοῦ ἡδυτάτη, καὶ ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ εὐφραίνει καρδίας διακριτικῶν, τῷ δὲ γαστριμάργῳ ἐκ τῆς συναναστροφῆς αὐτοῦ ἐπιπεσεῖται φόβος καὶ μηχανᾶται μὴ συνεσθίειν αὐτῷ.

Προσφιλὴς τῷ Θεῷ ἡ διαγωγὴ τοῦ ἐγκρατοῦς, οὐ ἡ γειτνίασις βαρυτάτη τῷ φιλοκτήμονι. Λίαν ἐπαινεῖται παρὰ τοῦ Χριστοῦ ὁ σιγηλός, τοῖς δὲ αἰχμαλωτισθεῖσιν ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐν τε παιγνίοις καὶ μετεωρισμοῖς οὐχ ἠδυνθήσεται ὁ πλησιασμὸς αὐτοῦ. Τὶς οὐκ ἀγαπᾷ τὸν ταπεινόφρονα καὶ πρᾶον, ἀλλ' ἢ ὑπερήφανοι καὶ κατάλαλοι οἱ ὄντες ξένοι τῆς αὐτοῦ ἐργασίας;

Διήγησις Ἁγίου τινὸς

Διηγήσατό μοι τὶς ἐξ ὧν ἐδοκίμασεν ὅτι· Ἐν αἷς ἡμέραις συναναστρέφομαι τισίν, ἐσθίω τρεῖς παξαμάτας ἢ τέσσαρας τῆς ἡμέρας, ἐὰν δὲ παραβιάσω ἐμαυτὸν εἰς τὴν προσευχήν, παῤῥησίαν ὁ νοῦς μοὺ οὐκ ἔχει πρὸς τὸν Θεόν, οὐδὲ δύναμαι πρὸς αὐτὸν ἀτενίσαι, ὅταν δὲ ἐμαυτὸν χωρίσω ἐκ τούτων εἰς τὴν ἡσυχίαν, τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ παραβιάζω ἐμαυτὸν ἐσθίειν ἕνα ἥμισυ, τῇ δὲ δευτέρᾳ ἕνα. Ὅταν δὲ παγιωθῇ ὁ νοῦς μου εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἀγωνίζομαι φαγεῖν ἕνα ὁλόκληρον καὶ οὐ δύναμαι, ὁ δὲ νοῦς μου ἀκαταπαύστως μετὰ παῤῥησίας διαλέγεται πρὸς τὸν Θεόν, ἐμοῦ μὴ ἀναγκάζοντος, καὶ ἡ ἔλλαμψις αὐτοῦ ἀδιαλείπτως με καταυγάζει καὶ καθέλκει με ἰδεῖν καὶ εὐφρανθῆναι ἐν τῷ κάλλει του θείου φωτός. Ἐὰν δὲ συμβῇ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡσυχίας ἐλθεῖν τίνα καὶ συνδιαλεχθῆναί μοι, κἂν μίαν ὥραν, ἀδύνατον μοι τότε μὴ προσθεῖναι εἰς τὴν βρῶσιν, λείψαι δὲ ἐκ τοῦ κανόνος, χαυνωθῆναι τε τὸν νοῦν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ φωτὸς ἐκείνου.

Ἰδοὺ ὁρᾶτε, ἀδελφοὶ μού, τὶ καλὴ καὶ ὠφέλιμος ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ μόνωσις καὶ οἵαν δύναμιν παρέχει καὶ εὐκολίαν τοῖς ἀγωνισταῖς. Μακάριος ὁ διὰ τὸν Θεὸν ὑπομένων ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ ἐσθίων μόνος τὸν ἄρτον αὐτοῦ, ὅτι διαπαντὸς μετὰ τοῦ Θεοῦ διαλέγεται.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΔ’ - Περὶ τῶν αἰσθήσεων, ἐν ᾧ καὶ περὶ πειρασμῶν

Αἱ αἰσθήσεις αἱ σώφρονες καὶ συνηγμέναι εἰρήνην γεννῶσι τῇ ψυχῇ καὶ οὐκ ἐῶσιν αὐτὴν πεῖραν λαβεῖν τῶν πραγμάτων, ὅταν δὲ αἴσθησιν τῶν πραγμάτων οὐ λάβῃ, τότε γενήσεται νίκη δίχα ἀγῶνος. Εἰ μέντοι ἀμελήσει ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰς προσβολὰς εἰσελθεῖν ἐν αὐτῷ παραχωρήσει, τότε ἀναγκάζεται πολεμῆσαι, ταράττεται δὲ ἡ πρώτη καθαρότης, ἥτις ἐστὶν ἁπλουστάτη καὶ ὁμαλή. Οἱ πλεῖστοι γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἢ καὶ ὅλος ὁ κόσμος διὰ τὴν ἀμέλειαν ταύτην ἐξέρχονται ἐκ τῆς φυσικῆς καὶ καθαρᾶς καταστάσεως. Διὰ τοῦτο οἱ ἐν κόσμῳ καὶ τοῖς κοσμικοῖς συμφυρόμενοι οὐ δύνανται καθαρθῆναι τὴν διάνοιαν, διὰ τὴν πολλὴν τῆς κακίας ἐπίδοσιν. Ὀλίγοι δὲ εἰσὶν οἱ δυνάμενοι ὑποστρέψαι εἰς τὴν πρώτην καθαρότητα τῆς διανοίας. Διὰ τοῦτο χρὴ ἀσφαλῶς τηρεῖν ἕκαστον ἄνθρωπον τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ καὶ τὴν διάνοιαν ἐκ τῶν προσβολῶν ἀεί. Νήψεως γὰρ χρεία πολλῆς καὶ φυλακῆς καὶ τηρήσεως. Ἡ πολλὴ ἁπλότης πέφυκεν εὐπρεπής. Φόβου χρεία τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἵνα τοὺς ὅρους τῆς ὑπακοῆς τῆς πρὸς τὸν Θεὸν φυλάξῃ, ἡ δὲ ἀγάπη ἡ πρὸς τὸν Θεὸν κινεῖ πρὸς πόθον τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν καὶ Δί’ αὐτῆς ἁρπάζεται πρὸς ἀγαθοεργίαν. Ἡ πνευματικῇ γνῶσις δευτέρᾳ ἐστὶ τῇ φύσει τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν, προηγεῖται δὲ ἀμφοτέρων ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγάπη, καὶ πάλιν προηγεῖται τῆς ἀγάπης ὁ φόβος. Πᾶς τὶς ἀναιδῶς λέγων, ὅτι δυνατὸν κτήσασθαι τὰς τελευταίας πρὸ τῆς τῶν πρώτων ἐργασίας, πρῶτον ἀνενδοιάστως θεμέλιον ἀπώλειας τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ τέθεικεν. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ὁδὸς τοῦ Κυρίου, ὅτι αὗται ὑπ’ ἐκείνων γεννῶνται.

Μὴ ἀλλάξῃς τὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ σου αγάπη τινὸς τῶν πραγμάτων. Διότι τὸν τῶν πάντων τιμιώτερον λεληθότως ἔνδοθεν κέκτηται. Κατάλειψον τὰ μικρά, ἵνα εὕρῃς τὰ τίμια. Γενοῦ τεθνεὼς ἐν τῇ ζωὴ σου, καὶ ζήσῃ μετὰ θάνατον. Δίδου σεαυτὸν θανεῖν ἐν τοῖς ἀγωνίσμασι, καὶ μὴ ζῆν ἐν ἀμελείᾳ. Οὐ μόνον γὰρ οἱ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν δεξάμενοι τὸν θάνατον μάρτυρες εἰσίν, ἀλλὰ καὶ οἱ διὰ τὴν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τήρησιν ἀποθνήσκοντες.

Μὴ γίνου ἄφρων ἐν τοῖς σοῖς αἰτήμασιν, ἵνα μὴ τὸν Θεὸν καθυβρίσῃς τῇ σμικρότητι τῆς σῆς γνώσεως. Γενοῦ σοφὸς ἐν ταῖς σαῖς προσευχαῖς, ἵνα τῶν ἔνδοξων καταξιωθῇς. Ζήτησον τὰ τίμια παρὰ τοῦ μὴ φθονοῦντος, ἵνα καὶ τὴν τιμὴν πάρ’ αὐτοῦ δέξῃ, διὰ τὸ σοφὸν σου θέλημα. Σοφίαν ᾐτήσατο ὁ Σολομῶν, καὶ σὺν αὐτῇ βασιλείαν γῆς ἐδέξατο, καθότι σοφῶς ᾐτήσατο, λέγω δὴ παρὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως. Ἐλισσαιέ διπλῆν ᾐτήσατο τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, τὴν οὖσαν τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ, καὶ οὐδαμῶς τῆς αἰτήσεως ἀπέτυχεν ὁ γὰρ παρὰ βασιλέως ζητῶν τὰ εὐτελῆ, τούτου τὴν τιμὴν ἐξευτελίζει. Ὁ Ἰσραὴλ ᾐτήσατο τὰ εὐτελῆ, καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ ἐδέξατο. Ἄφηκε γὰρ τοῦ θαυμάσαι ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Θεοῦ τὰ φοβερὰ θαυμάσια αὐτοῦ, καὶ ἐξῄτησε τὰς ἐπιθυμίας τῆς γαστρὸς αὐτοῦ. Ἔτι δὲ οὔσης τῆς βρώσεως ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ

ἀνέβη ἐπ’ αὐτούς.

Πρόσφερε τῷ Θεῷ κατὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ τὰς αἰτήσεις σου, ἵνα σου μεγαλυνθῇ πρὸς αὐτὸν ἡ ἀξία καὶ ἐπιχαρῇ σοι. Ὥσπερ γὰρ ἐὰν τὶς αἰτήσηται παρὰ τοῦ βασιλέως μέτρον κόπρου, οὐ μόνον αὐτὸς ἀτιμάζεται χάριν τῆς εὐτέλειας τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ, καθότι πολλὴν ἀγνωμοσύνην ἐπεδείξατο, ἀλλ’ ὅτι καὶ ὕβριν τῷ βασιλεῖ χάριν τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ ἐπέθηκεν, οὕτω καὶ ὁ τὰ γήινα ζητῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς αὐτοῦ παρὰ Θεοῦ. Ἰδοὺ γὰρ ἄγγελος καὶ ἀρχάγγελοι, οἵτινες εἰσὶ τοῦ βασιλέως μεγιστᾶνες, εἰς σὲ ἀτενίζουσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς σου, ὁποίαν αἴτησιν αὔτη παρὰ τῷ Δεσπότῃ αὐτῶν, καὶ ἐκπλήττονται καὶ ἀγάλλονται, ὅταν ἴδωσι τὸν γεώδη καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ σάρκα καὶ τὰ οὐράνια αἰτοῦντα, ὥσπερ δὴ ἀνιῶνται αὖθις πρὸς τὸν ἐάσαντα τὰ οὐράνια καὶ αἰτοῦντα τὴν ἑαυτοῦ κόπρον.

Μὴ αἰτήσῃς παρὰ Θεοῦ πρᾶγμα, ὅπερ αὐτὸς ἄνευ αἰτήσεως ἡμῖν διδόναι προνοεῖται, καὶ οὐ μόνον τοῖς ἰδίοις καὶ προσφιλέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς οὖσι ξένοις τῆς αὐτοῦ γνώσεως. Μὴ γίνεσθε γάρ, φησίν, ὡς τὰ ἔθνη, βαττολογοῦντες ἐν ταῖς προσευχαῖς. Ταῦτα γὰρ τὰ σωματικὰ τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν, ἔφη ὃ Κύριος, «*ὑμεῖς δὲ μὴ μεριμνήσητε, τὶ φάγητε ἢ τὶ πίητε ἢ τὶ ἐνδύσησθε ὁ γὰρ Πατὴρ ὑμῶν οἶδεν, ὅτι χρείαν ἔχετε τούτων*». Ὁ υἱὸς οὐκέτι αἰτεῖ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἄρτον, ἀλλὰ ζητεῖ τὰ μέγιστα καὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς οἰκίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Διὰ γὰρ τὴν ἀσθένειαν τῆς διανοίας τῶν ἀνθρώπων ἐνετείλατο ὁ Κύριος αἰτεῖσθαι τὸν καθημερινὸν ἄρτον. Ὅρα γὰρ τὶ ἐντέταλται τοῖς τελείοις τὴν γνῶσιν καὶ ὑγιεινοῖς τὴν ψυχήν. «*Μὴ μεριμνήσητε*», γὰρ φησί, «*περὶ βρώματος ἢ ἐνδύματος*». Εἰ γὰρ τῶν ἀλόγων ζῴων καὶ τῶν πετεινῶν καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ἀψύχων ἐπιμελεῖται, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἡμῶν; Ἀλλὰ «*ζητήσατε μᾶλλον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν*».

Ἐὰν δεηθῇς τοῦ Θεοῦ περὶ πράγματος καὶ μακροθυμήσῃ σου μὴ ταχέως ἐπακοῦσαι σου, μὴ λυποῦ. Οὐ γὰρ εἰ σὺ τοῦ Θεοῦ σοφώτερος. Τοῦτο δὲ συμβαίνει σοι, ἢ διὰ τὸ ἀνάξιον σε ὄντα τυχεῖν τῆς αἰτήσεως ἢ διὰ τὸ μὴ εἶναι τὰς ὁδοὺς τῆς καρδίας σου ἐφάμιλλους τοῖς αἰτήμασί σου, ἀλλ’ ἐναντίας, ἡ διὰ τὸ μήπω ἐφθακέναι σε τὸ μέτρον τοῦ δέξασθαί σε τὸ χάρισμα, ὅπερ αἰτεῖς. Καθότι οὐ δεῖ ἡμᾶς εἰς μέτρα μεγάλα πρὸ καιροῦ ἐπιβάλλειν αὐτούς, ἵνα μὴ ἀχρειωθῇ τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ταχύτητι τῆς ὑποδοχῆς καὶ ἀπόλλυται. Ἕκαστον πρᾶγμα μετὰ πόνου καρδίας εὑρισκόμενον, μετὰ παραφυλακῆς καὶ φυλάττεται.

Διὰ Χριστὸν δίψησον, ἵνα σὲ μεθύσῃ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ. Κάμμυσον τοὺς ὀφθαλμοὺς σου ἀπὸ τῶν τερπνῶν τοῦ βίου, ἵνα καταξιωθῇς παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ βασιλεύειν ἐν τῇ σῇ καρδίᾳ τὴν αὐτοῦ εἰρήνην. Ἐγκρατεύου ἀπὸ τῶν πραγμάτων, ὧν τὰ σὰ ὄμματα θεωρεῖ, ἵνα τῆς πνευματικῆς χαρᾶς καταξιωθῇς. Ἐὰν μὴ ἀρέσωσι τῷ Θεῷ τὰ ἔργα σοῦ, μὴ ζητήσῃς πὰρ’ αὐτοῦ τὰ ἐπίδοξα, ἵνα μὴ γένῃ ὡς ἄνθρωπος πειράζων τὸν Θεόν. Κατὰ τὴν διαγωγὴν σου δέον εἶναι καὶ τὴν εὐχὴν σου.

Ἀδύνατον γὰρ τίνα συνδεδεμένον τοῖς γηίνοις ζητεῖν τὰ ἐπουράνια, ἀμήχανόν τε τὸν ἐν τοῖς κοσμικοῖς ἀσχολούμενον τὰ θεῖα αἰτήσασθαι. Διότι ἑκάστου ἀνθρώπου ἡ ἐπιθυμία ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ δείκνυται, καὶ ἐν οἷς τισὶ πράγμασι δείκνυσι τὴν ἑαυτοῦ σπουδήν, ὑπὲρ αὐτῶν ἀγωνίζεται ἐν τῇ προσευχῇ. Ὁ τὰ μέγιστα θέλων, οὐκ ἐνασχολεῖται τοῖς εὐτελεστέροις.

Γενοῦ ἐλεύθερος, συνδεδεμένος ὢν τῷ σώματι, καὶ δεῖξον σου τῆς ὑπακοῆς τὴν ἐλευθερίαν διὰ τὸν Χριστόν. Γενοῦ δὲ καὶ νουνεχὴς ἐν τῇ σῇ πρᾳότητι, ἵνα μὴ κλαπῇς. Ἀγάπησον τὴν ταπείνωσιν ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ἵνα ῥυσθῇς τῶν ἀκαταλήπτων παγίδων, αἵτινες εὑρίσκονται ἀεὶ ἔξωθεν τῆς ὁδοῦ τῶν ταπεινοφρόνων. Μὴ ἀπαναίνου τὰς θλίψεις, διότι δι᾽ αὐτῶν εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας εἰσέρχῃ. Καὶ μὴ φοβηθῇς τοὺς πειρασμούς, διότι ἐν αὐτοῖς εὑρίσκεις τὰ τίμια. Πρόσευξαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τοὺς ψυχικοὺς πειρασμούς, πρὸς δὲ τοὺς σωματικοὺς εὐτρεπίζου ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. Ἔκτος γὰρ τούτων οὐ δύνασαι προσπελάσαι τῷ Θεῷ. Διότι ἔνδοθεν αὐτῶν ἀπόκειται ἡ θεῖα ἀνάπαυσις. Ὁ φεύγων τοὺς πειρασμούς, φεύγει τὴν ἀρετήν. Πειρασμὸν δὲ λέγω οὐ τῶν ἐπιθυμιῶν, ἀλλὰ τῶν θλίψεων.

Ἐρώτησις.

Καὶ πῶς ὁμοφωνήσει τό, «*εὔξασθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν*», καὶ τό, «*ἀγωνίσασθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης*»; Καὶ πάλιν, «*μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα*», καὶ «*ο ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν*»; Πῶς οὖν πανταχοῦ προτρέπεται ἡμᾶς ὁ Κύριος πρὸς τοὺς πειρασμούς, ἐνταῦθα δὲ προσέταξεν «*εὔξασθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς αὐτούς*»; Ποίᾳ γὰρ ἀρετὴ γίνεται ἄνευ θλίψεως καὶ πειρασμοῦ; ἢ ποῖος πειρασμὸς μείζων τοῦ ἀπολέσαι τινὰ ἑαυτόν, εἰς ὃν εἰσελθεῖν ἡμᾶς ἕνεκεν αὐτοῦ διεκελεύσατο; «*Ὅστις, γὰρ φησί, μὴ ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθῇ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος*». Πῶς οὖν ἐν πάσῃ τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ προστάξας εἰσελθεῖν εἰς τοὺς πειρασμούς, ἐνταῦθα μὴ εἰσελθεῖν προσεύξασθαι ἐνετείλατο; «*Διὰ πολλῶν, γὰρ φησί, θλίψεων δεῖ ὑμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν*», καὶ «*ἐν τῷ κοσμῶ θλῖψιν ἕξετε*», καὶ «*ἐν τῇ τούτων ὑπομονῇ κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν*».

Ὦ τῆς λεπτότητος τῆς ὁδοῦ τῶν σῶν διδαγμάτων, Κύριε, ἧς ἔξωθεν πάντοτε καθέστηκεν ὁ μὴ συνετῶς καὶ μετὰ γνώσεως ἀναγινώσκων. Ἡνίκα ἐπεθύμησαν οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν τῆς μετὰ σου καθέδρας εἰς τὴν βασιλείαν, ταῦτα εἶπες αὐτοῖς «*δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον τῶν πειρασμῶν, ὁ ἐγὼ μέλλω πίνειν καὶ τὸ βάπτισμα, ὁ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι*»; Καὶ πῶς ἐνταῦθα, ὦ Δέσποτα, ἐπιτρέπεις ἡμῖν εὔξασθαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν; Περὶ ποίων πειρασμῶν κελεύειν ἡμῖν εὔξασθαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν;

Απόκρισις.

Εὖξαι, φησί, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν πρὸς τοὺς εἰς τὴν πίστιν πειρασμούς. Εὖξαι τοῦ μὴ

εἰσελθεῖν πρὸς τοὺς ἐν τῇ οἰήσει τοῦ νοὸς σοῦ πειρασμοὺς μετὰ τοῦ δαίμονος τῆς βλασφημίας καὶ τῆς ὑπερηφανίας. Εὖξαι μὴ εἰσελθεῖν κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ εἰς πειρασμὸν φανερὸν τοῦ διαβόλου, διὰ τὰς κακὰς ἐνθυμήσεις, ἃς ἐνεθυμήθης ἐν τῇ διανοίᾳ σου, δι' ἃς καὶ παρεχωρήθης. Εὖξαι, μὴ ἀποστῆναι ἀπὸ σοῦ τὸν ἄγγελον τῆς σωφροσύνης σου, ἵνα μὴ ἐμπύρῳ πολέμῳ πολεμηθῇς τῆς ἁμαρτίας καὶ χωρισθῇς ἄπ' αὐτοῦ. Εὖξαι, μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν ἐρεθισμοῦ τίνος κατὰ τίνος ἢ εἰς πειρασμὸν διψυχίας καὶ δισταγμοῦ, ἐξ ὧν ἡ ψυχὴ εἰς μέγαν ἀγῶνα ἐκβιάζεται.

Τοὺς μέντοι πειρασμοὺς τοῦ σώματος ὁλοψύχως ὑποδέξασθαι εὐτρεπίζου καὶ ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσί σου διάπλευσον ἐν αὐτοῖς καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου δακρύων πλήρωσον, ἵνα μὴ ἀποστῇ ὁ φυλάσσων σε ἀπὸ σοῦ. Ἕκτος γὰρ πειρασμῶν ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ οὔχ ὁρᾶται καὶ τὴν πρὸς Θεὸν παῤῥησίαν ἀδύνατον κτήσασθαι καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Πνεύματος ἀδύνατον μαθεῖν καὶ τὸν θεῖον πόθον ἐν τῇ ψυχῇ σου βεβαιωθῆναι ἀνένδεκτον. Πρὸ γὰρ τῶν πειρασμῶν, ὥσπερ τὶς ξένος ὁ ἄνθρωπος εὔχεται τῷ Θεῷ, ἐπὰν δὲ εἰσέλθῃ εἰς πειρασμοὺς διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ καὶ μὴ δέξηται ἀλλοίωσιν, τηνικαῦτα, καθάπερ τὶς ὑπόχρεων ἔχων τὸν Θεὸν καὶ ὡς γνήσιος φίλος λογίζεται παρὰ τῷ Θεῷ. Διότι ἕνεκεν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐπολέμησε τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ καὶ ἐνίκησεν αὐτόν. Τοῦτο ἐστὶ το, «*εὔξασθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν*». Καὶ πάλιν εὖξαι, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὸν πειρασμὸν τὸν φοβερὸν τοῦ διαβόλου, διὰ τὴν ἀλαζονείαν σου, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀγαπᾶν σε τὸν Θεόν, ἵνα ἡ δύναμις αὐτοῦ συνεργήσῃ σοι καὶ ἐν σοὶ νικήσῃ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Εὖξαι, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τοὺς πειρασμοὺς τούτους, διὰ τὴν κακίαν τῶν λογισμῶν σοῦ καὶ τῶν πράξεων, ἀλλ' ἵνα δοκιμασθῇ σου ἡ πρὸς τὸ Θεὸν ἀγάπη καὶ δοξασθῇ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπομονῇ σοῦ.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΕ’ - Περὶ τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Δεσπότου δι’ ἧς ἐκ τοῦ ὑοὺς τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων συγκατέβη. Καὶ περὶ πειρασμῶν

Καὶ πάλιν ὁ Κύριος ἡμῶν κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ἐλέους αὐτοῦ πρόνοιαν ποιησάμενος καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐὰν συνετῶς πρόσχῃς, καὶ περὶ τῶν σωματικῶν πειρασμῶν προσέταξε προσεύξασθαι. Ἰδὼν γὰρ τὴν φύσιν ἡμῶν ἀσθενῆ οὖσαν, διὰ τὸ γεῶδες καὶ σαθρὸν τοῦ σώματος, καὶ μὴ δυναμένην ἀντιστῆναι τοῖς πειρασμοῖς, ὅταν ἐν μέσῳ αὐτῶν γένηται, καὶ διὰ τοῦτο ἐκπίπτουσαν τῆς ἀληθείας, καὶ νῶτα προσέχουσαν καὶ νικωμένην ὑπὸ τῶν θλίψεων, προσέταξε προσεύξασθαι μὴ ἐμπεσεῖν ἐξαίφνης εἰς τοὺς πειρασμούς, εἰ δυνατὸν ἐστὶν ἄνευ αὐτῶν εὐαρεστεῖν τῷ Θεῷ. Ἐὰν μέντοι αἰφνιδίως ἕνεκα μεγίστης ἀρετῆς εἰς φοβεροὺς πειρασμοὺς ἐμπέσῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ μὴ ὑπομείνῃ, οὐδὲ τελειῶσαι τὴν ἀρετὴν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ δύναται.

Οὐ χρὴ ἡμᾶς πρόσωπον λαμβάνειν, οὔτε ἡμῶν αὐτῶν οὔτε ἄλλων, οὐδὲ χάριν φόβου καταλιπεῖν τὸ εὐγενὲς καὶ τίμιον πρᾶγμα, ἐν ᾧ ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς ταμιεύεται, καὶ προφάσεις φέρειν καὶ δόγματα τῆς χαυνότητος. Οἷον, «*εὔξασθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν*». Περὶ τῶν τοιούτων γὰρ εἴρηται, ὅτι διὰ τῆς ἐντολῆς κρυπτῶς ἁμαρτάνουσιν.

Ἐὰν οὖν συμβῇ ἀνθρώπῳ καὶ ἐπέλθῃ αὐτῷ πειρασμὸς καὶ ἀναγκασθῇ καταλῦσαι μίαν τῶν ἐντολῶν μου τούτων, ἤγουν καταλείψαι τὴν σωφροσύνην ἢ τὴν μοναχικὴν πολιτείαν ἢ ἀρνήσασθαι τὴν πίστιν ἢ μὴ ἀγωνίσασθαι διὰ Χριστὸν ἢ καταργῆσαι μίαν τῶν ἐντολῶν, οὗτος, ἐὰν δειλιάσῃ καὶ μὴ ἀντιστῇ γενναίως πρὸς τοὺς πειρασμούς, ἐκπεσεῖται τῆς ἀληθείας.

Λοιπὸν πάσῃ δυνάμει περιφρονήσωμεν τοῦ σώματος καὶ παραδῶμεν τῷ Θεῷ τὴν ψυχὴν καὶ εἰσέλθωμεν ἐν ὀνόματι Κυρίου εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν πειρασμῶν.

Καὶ ὁ διασώσας τὸν Ἰωσὴφ ἐν γῇ Αἰγύπτου καὶ ἀναδείξας αὐτὸν εἰκόνα καὶ τύπον τῆς σωφροσύνης, καὶ ὁ τὸν Δανιὴλ ἀλώβητον φυλάξας ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων, καὶ τοὺς τρεῖς νεανίας ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ πυρός, καὶ τὸν Ἰερεμίαν ἐκ τοῦ λάκκου τῶν βορβόρων καὶ ὁ ῥυσάμενος αὐτὸν καὶ χαρισάμενος αὐτῷ ἔλεος ἐν μέσῳ τοῦ στρατοπέδου τῶν Χαλδαίων, καὶ ἐξαγαγὼν τὸν Πέτρον ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου κεκλεισμένων τῶν θυρῶν καὶ τὸν Παῦλον διασώσας ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων καί, ἁπλῶς εἰπεῖν, ὁ πάντοτε ἐν

παντὶ τόπῳ καὶ χώρῳ συνὼν τοῖς δούλοις αὐτοῦ καὶ δεικνύων αὐτοῦ τὴν δύναμιν καὶ νίκην ἐν αὐτοῖς καὶ διατηρῶν αὐτοὺς ἐν πολλοῖς τεραστίοις καὶ ἐμφανίζων αὐτῶν τὸ σωτήριον αὐτοῦ ἐν πάσαις ταῖς θλίψεσιν αὐτῶν, αὐτὸς καὶ ἡμᾶς ἐνισχύσοι καὶ διασώσοι ἐν μέσῳ τῶν κυμάτων τῶν περικυκλούντων ἡμᾶς. Ἀμήν.

Ἔστω οὖν ἡμῖν ζῆλος ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ τῶν αὐτοῦ ταξεωτῶν, οἷον εἶχον οἱ Μακκαβαίοι καὶ οἱ ἅγιοι προφῆται, καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ μάρτυρες καὶ ὅσιοι καὶ δίκαιοι, οἵτινες συνεστήσαντο τοὺς θείους νόμους καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Πνεύματος ἐν χώραις φοβεραῖς καὶ πειρασμοῖς χαλεπωτάτοις καὶ ἀπέῤῥιψαν τὸν κόσμον καὶ τὸ σῶμα ὀπίσω αὐτῶν καὶ ὑπέμειναν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῶν, μὴ ἡττηθέντες ὑπὸ τῶν κινδύνων τῶν κυκλωσάντων σὺν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν καὶ τὰ σώματα, ἀλλὰ νικήσαντες ἀνδρείως. Ὧν τὰ ὀνόματα γέγραπται ἐν βίβλῳ ζωῆς μέχρι τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ διδαχὴ αὐτῶν τετήρηται διὰ προσταγῆς Θεοῦ πρὸς ἡμετέραν διδασκαλίαν καὶ ἀνάῤῥωσιν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ μακάριος Ἀπόστολος, ἵνα σοφοὶ γενώμεθα καὶ μάθωμεν τὰς ὁδοὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπ’ ὄψιν ἔχωμεν τὰ διηγήματα καὶ τοὺς βίους αὐτῶν, ὡς ἐμψύχους καὶ ζώσας εἰκόνας, καὶ λάβωμεν ἐξ αὐτῶν τύπον καὶ δράμωμεν ἐν τῷ δρόμῳ αὐτῶν καὶ ὁμοιωθῶμεν αὐτοῖς.

Ὡς ἡδέα τὰ θεῖα λόγια τῇ συνετωτάτῃ ψυχῇ, ὥσπερ τροφὴ θάλπουσα τὸ σῶμα, ἐπιθυμητὰ δὲ τὰ διηγήματα τῶν δικαίων ἐν τοῖς ὠσὶ τῶν πατέρων, ὡς διηνεκὴς ἀρδεία τῷ νεωστὶ πεφυτευμένῳ φυτῷ.

Ἔχε οὖν, ἀγαπητέ, κατὰ νοῦν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἣν ἐξ ἀρχῆς καὶ μέχρι τοῦ νῦν προνοεῖται, ὥσπερ τὶ καλὸν φάρμακον ἀσθενέσιν ὄμμασι, καὶ κάτεχε παρὰ σεαυτῷ τούτου τὴν μνήμην ἐν πάσῃ ὥρᾳ, καὶ διαλογίζου καὶ φρόντισον καὶ παιδεύθητι ἐν αὐτοῖς, ἵνα μάθῃς λαβεῖν μνήμην ἐν τῇ σῇ ψυχῇ τῆς μεγαλωσύνης τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ καὶ εὕρῃς τῇ σῇ ψυχῇ ζωὴν αἰώνιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, τῷ γενομένῳ μεσίτῃ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὡς ἐξ ἀμφοτέρων ἡνωμένῳ, οὐ τῇ δόξῃ τῇ περικυκλούσῃ τὸν θρόνον αὐτοῦ τῆς τιμῆς αἱ τῶν ἀγγέλων τάξεις προσπελάσαι οὐ δύναται, δι’ ἡμᾶς δὲ φανέντι ἐν κόσμῳ ἐν εὐτελεῖ καὶ ταπεινῷ προσχήματι καθὼς φησὶν ὁ Ἠσαΐας «*εἴδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος*». Ἐκεῖνος ὁ πάσῃ τῇ κτιστῇ φύσει ἀόρατος καὶ σῶμα ἐνδυσάμενος καὶ τελειώσας τὴν οἰκονομίαν εἰς σωτηρίαν καὶ ζωὴν πάντων τῶν καθαρισθέντων δι’ αὐτοῦ ἐθνῶν.

Ὧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΣΤ’ - Περὶ τῶν εἰδῶν τῶν διαφόρων πειρασμῶν καὶ πόσην ἔχουσιν ἡδύτητα οἱ πειρασμοί, οἱ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας γινόμενοι καὶ ὑπομενόμενοι. Καὶ βαθμοὶ καὶ τάξεις, ἐν αἷς ὁ ἄνθρωπος ὁ συνετὸς πορεύεται

Αἱ ἀρεταὶ ἀλλήλας διαδέχονται, διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ἐπαχθῆ καὶ βαρεῖαν καὶ διὰ τὸ κατὰ τάξιν αὐτὰς κατορθοῦσθαι καὶ οὕτω προσφιλῆ ἔσεσθαι τὰ δυσχερῆ τὰ ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ, ὡς τὰ ἀγαθά. Οὐδεὶς γὰρ δύναται κτήσασθαι τὴν ἀκτημοσύνην ἐν ἀληθείᾳ, εἰ μὴ πείσῃ ἑαυτὸν καὶ ἑτοιμάσῃ ἑαυτὸν ὑπομεῖναι τοὺς πειρασμοὺς μετὰ χαρᾶς. Καὶ οὐδεὶς δύναται ὑπομεῖναι τοὺς πειρασμούς, εἰ μὴ ὁ πιστεύσας, ὅτι ἐστὶ τὶ ὑπερέχον τὴν σωματικὴν ἀνάπαυσιν, ἀντὶ τῶν θλίψεων, οὐ ἡ μετοχὴ γενέσθαι παρεσκεύασεν ἑαυτὸν ὑποδέξασθαι.

Πᾶς οὖν ὁ τῇ ἀκτημοσύνῃ ἑαυτὸν ἑτοιμάσας, πρῶτον μὲν ἡ ἀγάπη τῶν θλίψεων κινεῖται ἐν αὐτῷ, καὶ τότε ἐπέρχεται αὐτῷ λογισμὸς τοῦ ἀκτημονεῖν τῶν τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ πᾶς ὁ ἐγγίζων τῇ θλίψει, πρῶτον μὲν διὰ πίστεως στερεοῦται, καὶ τότε προσεγγίζει ταῖς θλίψεσιν. Ὅστις στέρησῃ ἑαυτὸν τῆς ἐνεργείας τῶν αἰσθήσεων, ὁράσεως λέγω καὶ ἀκοῆς, διπλῆν θλῖψιν προὐξένησεν ἑαυτῷ καὶ διπλασίως ταλαιπωρήσει καὶ θλιβήσεται. Μᾶλλον δέ, τὶ ὄφελος στερηθῆναι τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων καὶ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐνηδύνεσθαι ἐν αὐτοῖς; Τὸ αὐτὸ γὰρ πάσχει ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς παθῶν, ὅπερ ἔπασχε πρώην πρακτικῶς διότι ἡ μνήμη τῆς συνηθείας αὐτῶν οὐκ ἀφίσταται τῆς διανοίας αὐτοῦ. Εἰ γὰρ αἱ φαντασίαι αὐτῶν νοητῶς γινόμεναι ὀδύνην τῷ ἀνθρώπῳ παρέχουσιν ἄνευ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, τὶ ἔχομεν εἰπεῖν περὶ τῆς συνυπάρξεως τῆς ἐγγιζούσης;

Λοιπὸν καλὴ ἡ ἀναχώρησις, λίαν γὰρ συνεργεῖ. Τοὺς γὰρ λογισμοὺς γενναίως καταπραΰνει καὶ δύναμιν ἐν τῇ διατριβῇ ἐντίθησι καὶ ὑπομονὴν καὶ μεγάλην διδάσκει τὸν ἄνθρωπον τῶν ἐπερχομένων αὐτῷ ἀναγκαίως θλίψεων.

Μὴ ζητήσῃς λαβεῖν βουλὴν παρὰ τίνος, μὴ ὄντος ἐν τῇ διαγωγῇ σου, κἂν λίαν σοφὸς ὑπάρχῃ. Ἀνάθου δὲ μᾶλλον τὸν λογισμὸν σου ἰδιώτῃ ἐν πείρᾳ γεγονότι τῶν πραγμάτων, ἤπερ φιλοσόφῳ λογίῳ ὁμιλοῦντι ἐκ τῆς ἐξετάσεως, ἄνευ τῆς πείρας τῶν πραγμάτων.

Τὶ δὲ ἐστὶ πεῖρα; Ἡ πείρᾳ ἐστίν, οὐχὶ τὸ εἰσελθεῖν τίνα καὶ κατασκοπεῦσαι τίνα τῶν

πραγμάτων, μήπω λαβόντα τὴν γνῶσιν αὐτῶν εἰς ἑαυτόν, ἀλλὰ τὸ αἰσθηθῆναι τῆς πείρας τῆς ὠφελείας αὐτῶν καὶ τῆς ζημίας ἐνεργῶς διὰ τὸ χρονίσαι ἐν αὐτοῖς. Καὶ γὰρ πολλάκις φαίνεται πρᾶγμα ζημίαν ἔχον, ἔνδον δὲ αὐτοῦ εὑρίσκεται πασὰ πραγματεία γέμουσα ὠφελείας. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον νοεῖ καὶ ἐν τῷ ἐναντίῳ τοῦτον τουτέστι, πολλάκις φαίνεται πρᾶγμα ὠφέλειαν ἔχον, ἔσωθεν δὲ ἐστὶ μεμεστωμένον ζημίας. Διὸ καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων πάλιν ἐκ τῶν φαινομένων ἐπικερδῶν πραγμάτων ζημίαν εὑρίσκουσι. Καὶ οὐδὲ ἐκ τούτων ἡ μαρτυρία τῆς γνώσεως ἀληθινὴ ἐστίν.

Ἐκείνῳ οὖν συμβούλῳ χρῆσαι, τῷ ἐπισταμένῳ δοκιμάσαι ἐν ὑπομονῇ τὰ πράγματα τῆς διακρίσεως. Διὰ τοῦτο οὐχὶ ἕκαστος ἐστὶν ἀξιόπιστος τοῦ δοῦναι βουλήν, εἰ μὴ ὅστις πρῶτος καλῶς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ ἐκυβέρνησε καὶ οὐ φοβεῖται κατηγορίας καὶ συκοφαντίας.

Ὅταν γὰρ εὕρῃς εἰρήνην ἐν τῇ ὁδῷ σου ἀναλλοίωτον, τότε φοβήθητι. Διότι μακρὰν ἀπέχεις ἐκ τῆς εὐθείας τρίβου τῆς πατουμένης ὑπὸ τῶν μοχθηρῶν ποδῶν τῶν ἁγίων. Ὅσον γὰρ διαβαίνεις ἐν τῇ ὁδῷ τῆς πόλεως τῆς βασιλείας καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ πόλει πλησιάζεις, τοῦτο ἔστω σοι τὸ σημεῖον ἡ ἰσχὺς τῶν πειρασμῶν ἀπαντᾷ σοι. Καὶ ὅσον πλησιάζεις καὶ προκόπτεις, τοσοῦτον οἱ πειρασμοὶ πληθύνονται κατὰ σου. Ὅταν οὖν αἴσθῃ ἐν τῇ ψυχῇ σου διαφόρους καὶ ἰσχυροτέρους πειρασμοὺς ἐν τῇ ὁδῷ σου, γνῶθι ὅτι ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ὄντως ἐδέξατο ἡ ψυχὴ σου βαθμὸν ἐν τῷ κρυπτῷ ἄλλον ὑψηλὸν καὶ προσετέθη αὕτη χάρις ἐν τῇ καταστάσει, ἐν ᾗ ἵστατο ἐν αὕτη.

Κατὰ γὰρ τὸ μέτρον τῆς χάριτος, κατὰ τοσοῦτον εἰς τὴν θλῖψιν τῶν πειρασμῶν εἰσφέρει ὁ Θεὸς τὴν ψυχήν. Οὐχὶ εἰς τοὺς πειρασμοὺς τοὺς κοσμικούς, οἵτινες γίνονται τισὶ διὰ τὸ χαλινῶσαι τὴν κακίαν καὶ τὰ φανερὰ πράγματα, μηδὲ σώματικάς ταραχὰς νόει τούτους, ἀλλὰ πειρασμοὺς ἁρμόζοντας μοναχοῖς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ αὐτῶν, οὕσπερ ὕστερον μέλλομεν διαιρεῖν. Ἐὰν δὲ ἔχῃ ἡ ψυχὴ ἀσθένειαν καὶ οὐχ ἱκανοὶ πρὸς τοὺς πειρασμοὺς τοὺς μεγάλους καὶ αἰτῆσαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς αὐτοὺς καὶ εἰσακούσῃ αὐτῆς ὁ Θεός, γνῶθι σαφῶς, ὅτι καθ ὅσον ἀνίκανοι πρὸς τοὺς μεγάλους πειρασμούς, κατὰ τοσοῦτον καὶ πρὸς τὰ μεγάλα χαρίσματα. Οὐ δίδωσι γὰρ ὁ Θεὸς χάρισμα μέγα, χωρὶς μεγάλου πειρασμοῦ. Κατὰ γὰρ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰ χαρίσματα ὡρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν σοφίαν αὐτοῦ, ἣν οὐ καταλαμβάνουσι οἱ δημιουργηθέντες ὕπ’ αὐτοῦ. Λοιπὸν ἐκ τῶν δυσχερῶν θλίψεων τῶν συμβαινουσῶν σοι ὑπὸ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, καταλαμβάνεις πόσην ἐδέξατο ἡ ψυχὴ σου ἐκ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ τιμήν. Κατὰ γὰρ τὴν λύπην, καὶ ἡ παράκλησις.

Ἐρώτησις.

Τὶ οὖν λοιπόν; Πρῶτον ὁ πειρασμός, καὶ τότε τὸ χάρισμα; Ἢ τὸ χάρισμα πρῶτον, καὶ οὕτως ὀπίσω αὐτοῦ ὁ πειρασμός;

Ἀπόκρισις.

Οὐκ ἔρχεται ὁ πειρασμός, εἰ μὴ πρῶτον δέξεται ἡ ψυχὴ ἐν τῷ κρυπτῷ μέγεθος ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτῆς, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος, ὅπερ ἐδέξατο πρῶτον. Καὶ μαρτυρεῖ περὶ τούτου ὁ πειρασμὸς τοῦ Κυρίου, ὁμοίως καὶ οἱ πειρασμοὶ τῶν Ἀποστόλων. Οὐ γὰρ παρεχωρήθησαν εἰσελθεῖν εἰς πειρασμούς, ἕως ἂν ἐδέξαντο τὸν Παράκλητον. Οἱ γὰρ κοινωνοῦντες τοῖς ἀγαθοῖς, ἁρμόζει αὐτοῖς ὑπομεῖναι τοὺς πειρασμοὺς αὐτῶν ὅτι μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἡ θλῖψις αὐτῶν. Οὕτω γὰρ ἤρεσε τῷ σοφῷ Θεῷ ἐν πᾶσι ποιεῖν. Καὶ εἰ τοῦτο οὕτω, τουτέστιν ἡ χάρις πρὸ τοῦ πειρασμοῦ, ἀλλ’ ὅμως πάντως προηγήσατο ἡ αἴσθησις τῶν πειρασμῶν τῆς αἰσθήσεως τῆς χάριτος, διὰ τὴν δοκιμὴν τῆς ἐλευθερίας. Οὐδέποτε γὰρ ἡ χάρις προλαμβάνει εἰς τίνα, πρὸ τοῦ γεύσασθαι τῶν πειρασμῶν. Προηγεῖται μὲν οὖν ἡ χάρις ἐν τῷ νοΐ, ἐν δὲ τῇ αἰσθήσει βραδύνει.

Λοιπὸν πρέπει ἡμᾶς ἐν τοῖς καιροῖς τούτων τῶν πειρασμῶν ἔχειν δύο τινὰ ἐναντία ἀλλήλοις καὶ κατὰ μηδὲν ὁμοιοῦντα. Ταῦτα δὲ εἰσὶ χαρὰ καὶ φόβος. Χαρὰ μέν, ὅτι ἐν τῇ ὁδῷ τῇ πατηθείσῃ ὑπὸ τῶν ἁγίων, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, εὑρέθης βαδίζων. Καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῆς διαγνώσεως τῶν πειρασμῶν. Τὸν φόβον δὲ ὀφείλομεν ἔχειν, ὅτι μήπως ἐκ τῆς αἴτιας τῆς ὑπερηφανίας πειραζόμεθα ἐν τούτοις. Ὅμως σοφίζονται ὑπὸ τῆς χάριτος οἱ ταπεινόφρονες τοῦ δύνασθαι ταῦτα πάντα διακρῖναι καὶ γνῶναι τὶς ἐστὶν ὁ πειρασμὸς ὁ ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς ὑπερηφανίας, καὶ τὶς ὁ ἐκ τῶν ῥαπισμάτων τῶν τυπτομένων ἐκ τῆς ἀγάπης διακέκρινται γὰρ οἱ πειρασμοὶ τοῦ ἐκβιβασμού καὶ τῆς αὐξήσεως τῆς πολιτείας ἐν τῷ ἀγαθῷ ἐκ τῶν πειρασμῶν τῆς παραχωρήσεως τῆς εἰς παιδείαν διὰ τὴν ὑπερηφανίαν τῆς καρδίας.

Οἱ πειρασμοὶ τῶν φίλων τοῦ Θεοῦ, οἵτινές εἰσιν οἱ ταπεινόφρονες.

Οἱ ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ῥάβδου εἰς προκοπὴν καὶ αὔξησιν τῆς ψυχῆς γινόμενοι πειρασμοί, ἐν οἷς γυμνάζεται καὶ δοκιμάζεται ἡ ψυχὴ καὶ ἀγωνίζεται, εἴσιν οὗτοι ἡ ὀκνηρία, βάρος τοῦ σώματος, ἡ χαύνωσις τῶν μελῶν, ἡ ἀκηδία, ἡ σύγχυσις τῆς διανοίας, ὑπόνοια ἀσθενείας τοῦ σώματος, τὸ κόψαι τὴν ἐλπίδα πρὸς ὥραν, ἡ σκότωσις τῶν λογισμῶν, ἡ ἔκλειψις τῆς ἀνθρωπίνης βοηθείας, ἡ ἔνδεια τῆς σωματικῆς χρείας, καὶ τὰ ὅμοια τούτων. Ἐκ τούτων τῶν πειρασμῶν κτᾶται ὁ ἄνθρωπος ψυχὴν μεμονωμένην καὶ ἀπροστάτευτον καὶ καρδίαν νενεκρωμένην καὶ ταπείνωσιν, καὶ ἐκ τούτου δοκιμάζεται τὶς ἐλθεῖν εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ κτίσαντος. Καὶ ταῦτα πρὸς τὴν δύναμιν ὁ προνοητὴς οἰκονομεῖ καὶ πρὸς τὴν χρείαν τῶν ὑποδεχόμενων αὐτά. Τούτοις συγκέκραται ἡ παράκλησις καὶ αἱ ἐπιφοραί, τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, οἱ πόλεμοι καὶ αἱ ἀντιλήψεις, καὶ συντόμως εἰπεῖν, στένωσις καὶ πλατυσμός. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ σημεῖον τῆς προκοπῆς τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ.

Οἱ πειρασμοὶ τῶν ἐχθρῶν τὸν Θεόν, οἵτινες εἴσιν οἱ ὑπερήφανοι.

Οἱ δὲ πειρασμοί, οἱ γινόμενοι ἐκ τῆς παραχωρήσεως τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν ἀναισχυντούντων καὶ ἐπαιρομένων ἐν ταῖς διανοίαις αὐτῶν ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδικούντων τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ αὐτῶν, εἰσὶν οὗτοι οἱ

πειρασμοὶ οἱ φανεροὶ τῶν δαιμόνων, οἱ καὶ ὑπὲρ τὸν ὅρον τῆς δυνάμεως ὑπάρχοντες τῆς ψυχῆς, ἡ στέρησις τῶν δυνάμεων τῆς σοφίας τῆς οὔσης ἐν αὐτοῖς, αἴσθησις δριμεῖα τῆς ἐννοίας τῆς πορνείας τῆς παραχωρούμενης κατ' αὐτῶν εἰς ταπείνωσιν τῆς ἐπάρσεως αὐτῶν, τὸ θυμοῦσθαι ταχέως, τὸ θέλειν στῆσαι τὸ ἴδιον θέλημα, τὸ φιλονεικεῖν ἐν λόγοις, τὸ ἐπιτιμῆσαι, ἡ καταφρόνησις τῆς καρδίας, πλάνη τοῦ νοῦ τελεία, βλασφημία κατὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ἔννοιαι μωραὶ πεπληρωμέναι γέλωτος, μᾶλλον δὲ κλαυθμοῦ, τὸ καταφρονεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀφανίζεσθαι τὴν τιμὴν αὐτῶν, τὸ γενέσθαι αἰσχύνῃ καὶ ὄνειδος ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐν πολλοῖς τρόποις κρυπτῶς καὶ φανερῶς, ἐπιθυμία τοῦ μιγῆναι καὶ συναστραφῆναι τῷ κόσμῳ, τὸ λαλεῖν καὶ ληρεῖν ἀφρόνως πάντοτε, τὸ εὑρεῖν ἑαυτῷ καινισμὸν ἀεὶ σὺν ψευδοπροφητείᾳ, τὸ ἐπαγγέλλεσθαι πολλὰ ὑπὲρ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ψυχικά.

Ἐν δὲ τοῖς σωματικοῖς, συμβαίνουσιν αὐτῷ συμβάσεις ὀδυνηραί, διαμένουσαι ἀεὶ συμπεπλεγμέναι καὶ δύσλυτοι, ἀπαντήσεις κακῶς ἀεὶ καὶ ἀθέων ἀνθρώπων, τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θλιβόντων ἀνθρώπων, τὸ κινεῖσθαι τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀεὶ ἀναιτίως ὑπὸ τοῦ θείου φόβου ἐξαίφνης, τὸ πολλάκις πάσχειν αὐτοὺς πτώματα μεγάλα ἐκ πετρῶν καὶ ἀπὸ ὑψηλῶν τόπων καὶ τῶν ὁμοίων τούτοις τῶν γινομένων εἰς συντριβὴν τοῦ σώματος. Καὶ τέλος ἔνδεια τῶν ἀντιλαμβανόμενων τὴν καρδίαν ὑπὸ τῆς θεϊκῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἐλπίδος τῆς πίστεως αὐτῶν, καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὅσα ἀδύνατα καὶ ὑπὲρ δύναμιν ἐπάγονται αὐτοῖς σὺν τοῖς ἑαυτῶν. Ταῦτα γὰρ πάντα ὅσα ἐτάξαμεν καὶ ἠριθμήσαμεν εἰσὶν ἐκ τῶν τρόπων τῶν πειρασμῶν τῆς ὑπερηφανίας.

Φαίνεται δὲ ἡ ἀρχὴ τούτων ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅταν τὶς ἄρξηται ἔχειν σοφὸν ἑαυτὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, καὶ οὗτος μετακινεῖται ἐν πᾶσι τοῖς κακοῖς τούτοις κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑποδοχῆς τῶν τοιούτων λογισμῶν τῆς ὑπερηφανίας. Λοιπὸν ἐκ τῶν εἰδῶν τῶν πειρασμῶν σοῦ καταλάμβανε τὰς ὁδοὺς τῆς λεπτότητος τῆς διανοίας σου. Ἐὰν δὲ ἴδῃς τινὰς τούτων τῶν πειρασμῶν μεμιγμένους μετὰ τῶν πρὸ τούτων τῶν εἰρημένων πειρασμῶν, γνῶθι ὅτι καθ' ὅσον ἔχεις ἐκ τούτων, κατὰ τοσοῦτον ἡ ὑπερηφανία ἐν σοὶ ἐνέσκηψεν.

Περὶ ὑπομονῆς Ἄκουσον δὲ πάλιν καὶ τρόπον ἄλλον. Πᾶσαι αἱ περιστάσεις καὶ αἱ θλίψεις αἱ μὴ μετέχουσαι ὑπομονῆς, διπλῆ ἐστὶν ἡ βάσανος αὐτῶν. Ὑπομονὴ γὰρ ἀνθρώπου ἀποβάλλει τὰς συμφορὰς αὐτοῦ. Μικροψυχία δὲ μήτηρ ἐστὶ τῆς κολάσεως. Ὑπομονῇ ἐστὶ μήτηρ τῆς παρακλήσεως καὶ δύναμίς τις, ἥτις ἐκ τῆς εὐρυχωρίας τῆς καρδίας ἀποτίκτεσθαι πέφυκεν, ἣν τίνα δύναμιν δυσχερὲς τὸν ἄνθρωπον εὑρεῖν ἐν ταῖς θλίψεσιν αὐτοῦ, ἐκτὸς τοῦ θείου χαρίσματος, τοῦ ἐκ τῆς καταδιώξεως τῆς εὐχῆς καὶ τῆς ἐκχύσεως τῶν δακρύων εὑρισκομένου.

Περὶ μικροψυχίας Ὅταν βουληθῇ ὁ Θεὸς ἔπι πλεῖον θλῖψαι ἄνθρωπον, παραχωρεῖ αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὰς χεῖρας τῆς μικροψυχίας. Καὶ αὕτη τίκτει ἐν αὐτῷ κραταιὰν δύναμιν τῆς ἀκηδίας, ἐν ἡ γεύεται τοῦ ψυχικοῦ πνιγμοῦ, ὅπερ ἐστὶ γεῦσις τῆς γεέννης. Καὶ ἐκ τούτου

ἐπάγεται τὸ πνεῦμα τῆς ἐκστάσεως, ἐξ οὐ πηγάζουσιν οἱ μύριοι πειρασμοὶ ἡ σύγχυσις, ὁ θυμός, ἡ βλασφημία, ἡ μεμψιμοιρία, οἱ διεστραμμένοι λογισμοί, ἡ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν μετάστασις, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. Ἐὰν δὲ εἴπῃς, ἡ αἴτια τούτων τὶς ἐστί; Λέγω σοι, ὅτι ἡ σῇ ἀμέλειᾳ. Οὐ γὰρ ἐμερίμνησας ἐκζητῆσαι τὴν ἰατρείαν αὐτῶν. Ἡ ἰατρεία γὰρ τούτων πάντων μία ἐστίν, ἐν ᾗ ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς εὑρίσκει τὶς παράκλησιν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ εὐθέως. Καὶ τὶς ἐστὶν αὕτη; Ἡ ταπεινοφροσύνῃ τῆς καρδίας, καὶ ἐκτὸς ταύτης καταλῦσαι τὸν φραγμὸν τῶν κακιῶν τούτων οὐ δύναται τις, ἀλλὰ μᾶλλον εὑρίσκει αὐτὰς ὑπερισχύουσας κατ' αὐτοῦ.

Μὴ θυμωθῇς κατ' ἐμοῦ, ὅτι λέγω σοι τὴν ἀλήθειαν. Οὐκ ἐζήτησας ταύτην ἐν ὅλῃ σοῦ τῇ ψυχῇ ποτέ. Ἐὰν δὲ θέλῃς, γενοῦ ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῆς καὶ ὄψει πῶς δώσει σοι τὴν λύσιν τῆς κακίας σου. Πρὸς γὰρ τὸ μέτρον τῆς ταπεινοφροσύνης δίδοταί σοι καὶ ὑπομονῇ ἐν ταῖς συμφοραῖς σου, καὶ κατὰ τὴν ὑπομονὴν σου ἐλαφρύνεται τὸ βάρος τῶν θλίψεων σου καὶ τῆς παρακλήσεως τεύξῃ. Κατὰ δὲ τὴν παράκλησιν σου, μεγαλύνεται ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη σου, καὶ κατὰ τὴν ἀγάπην σου, μεγαλύνεται ἡ χαρὰ σου ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ.Τῶν δὲ ἐν ἀληθείᾳ υἱῶν ὄντων ὁ οἰκτίρμων, ὅτε εὐδοκήσει ἔκβασιν ποιήσασθαι τῶν πειρασμῶν αὐτῶν, οὐχὶ λήψει λαμβάνει τοὺς πειρασμοὺς ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ὑπομονὴν παρέχει αὐτοῖς ἐν τοῖς πειρασμοῖς αὐτῶν, καὶ ταῦτα πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐν τῇ χειρὶ τῆς ὑπομονῆς αὐτῶν δέχονται πρὸς τελειότητα τῶν ψυχῶν αὐτῶν.

Ἀξιῶσαι δὲ ἡμᾶς Χριστὸς ὃ Θεὸς ἐν τῇ χάριτι αὐτοῦ ὑπομένειν τὰ κακὰ διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἐν εὐχαριστίᾳ τῆς καρδίας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΖ’ - Περὶ τοῦ ὅτι τὸ σῶμα φοβούμενον τοὺς πειρασμοὺς γίνεται φίλος τῆς ἁμαρτίας

Εἶπε τὶς τῶν ἁγίων, ὅτι γίνεται τὸ σῶμα φίλος τῆς ἁμαρτίας φοβούμενον τοὺς πειρασμούς, ἵνα μὴ στενωθῇ καὶ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καταναγκάζει αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀποθανεῖν. Γινώσκει γὰρ ὅτι, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ, οὐ νικᾷ τὴν ἁμαρτίαν. Εἰ τις θέλει ἵνα κατοίκηση ἐν αὐτῷ ὁ Κύριος, τὸ σῶμα αὐτοῦ βιάζεται καὶ λειτουργεῖ τῷ Κυρίῳ καὶ δουλεύει ἐν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Πνεύματος ταῖς γεγραμμέναις ἐν τῷ Ἀποστόλῳ καὶ φυλάττει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς σαρκός, ὧν ἔγραψεν ὁ Ἀπόστολος. Σῶμα δὲ συμμεμιγμένον τῇ ἁμαρτίᾳ ἀναπαύεται ἐν τοῖς ἔργοις τῆς σαρκός, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀναπαύεται ἐν τοῖς καρποῖς αὐτοῦ.

Ὅτε γὰρ ἀσθενεῖ τὸ σῶμα ἐν νηστείᾳ καὶ ταπεινώσει, ἡ ψυχὴ ἐνδυναμοῦται ἐν τῇ προσευχῇ. Ἔθος ἔχει τὸ σῶμα ὅταν στενωθῇ πολλαχῶς ἐν θλίψεσι τῆς ἡσυχίας καὶ ὑστερηθή καὶ δεηθῇ, ὥστε ἐγγίζειν τοῦ ἀποθανεῖν ἐκ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, τότε παρακαλεῖ σέ, λέγον. «*Ἄφες μὲ ὀλίγον, ἵνα συμμέτρως πολιτεύσωμαι, ἄρτι ὀρθοποδῶ, διότι ἐπειράθην τῶν τοιούτων κακῶν*». Καὶ ὅταν ἀναπαύσῃς αὐτὸ ἐκ τῶν θλίψεων καὶ παράσχῃς αὐτῷ μικρὰν ἄνεσιν, διότι συνεπάθησας αὐτῷ, καὶ κἂν πρὸς μικρὸν μικρὸν ἀναπαύσηται, τότε ψιθυρίζει σοι κολακευτικῶς μικρόν, ἕως ἂν ποίηση σε ἐξελθεῖν ἐκ τῆς ἐρήμου πάνυ γὰρ εἰσὶ τὰ κολακεύματα αὐτοῦ ἰσχυρά. Καὶ λέγει σοί, «*Δυνάμεθα καλῶς πολιτεύσασθαι καὶ πλησίον τοῦ κόσμου. Πολλὰ γὰρ ἐπειράθημεν. Δυνάμεθα οὖν, ἐν οἷς ἔσμεν, ἐκεῖσε πολιτεύεσθαι. Δοκίμασαν με μόνον καί, ἐὰν οὐ γίνωμαι ὡς θέλεις, δυνάμεθα ὑποστρέψαι. Ἰδοὺ ἡ ἔρημος οὐ φεύγει ἐξ ἡμῶν*».

Μὴ οὖν πιστεύσῃς αὐτῷ, κἂν σφόδρα παρακάλεση καὶ ὑποσχέσεις πολλὰς ποίηση. Διότι οὐ ποιεῖ ἃ εἶπε. Μετὰ τὸ δοῦναι σὲ αὐτῷ τὴν αἴτησιν αὐτοῦ, ῥίπτει σε εἰς μεγάλα πτώματα, ἐξ ὧν οὐ δύνῃ ἀναστῆναι καὶ ἐξελθεῖν ἓξ αὐτῶν.

Ὅταν ἀκηδιάσῃ ἐκ τῶν πειρασμῶν καὶ χορτασθῇ ἐξ αὐτῶν, εἶπε αὐτῷ «*σὺ πάλιν τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὴν αἰσχρὰν ζωὴν ἐπιθυμεῖς*». Καὶ ἐὰν εἴπῃ σοι, «*Ἁμαρτία μεγάλη ἐστὶ τὸ φονεῦσαι ἑαυτόν*», εἰπὲ σὺ αὐτῷ «*φονεύω ἑαυτόν, διότι οὐ δύναμαι ἀκαθάρτως ζῆσαι ἀποθάνω ὧδε, ἵνα μὴ πάλιν θεάσωμαι τὸν θάνατον τὸν ἀληθινὸν τῆς ψυχῆς μού, τὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ. Συμφέρει μοὶ ἵνα ἀποθάνω ὧδε ὑπὲρ τῆς ἁγνείας καὶ μὴ κακὴν ζωὴν ζήσω ἐν τῷ κόσμῳ. Τὸν θάνατον τοῦτον προαιρέσει ἐξελεξάμην ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν μου. Ἀποκτενῶ ἑαυτόν, διότι ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ καὶ μηκέτι αὐτὸν παροργίσω. Τὶ θέλω ζωὴν ἀπέχουσαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ; Τὰς κακώσεις ταύτας ὑπομένω, ἵνα μὴ ἀλλοτριωθῶ ἐκ τῆς ἐπουρανίου ἐλπίδος. Ποίαν ὠφέλειαν ἔχει ὁ Θεὸς ἐκ τῆς ἐμῆς ζωῆς τῆς ἐν τῷ βίῳ, ἐὰν ἐν*

αὐτῷ ζήσω κακῶς καὶ παροργίσω αὐτόν»;

ΛΟΓΟΣ ΜΗ’ - Περὶ τοῦ διὰ ποίας αἰτίας ἀφίησιν ὁ Θεὸς τοὺς πειρασμοὺς ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν

Ἐκ τῆς ἀγάπης, ἣν ἔδειξαν οἱ ἅγιοι πρὸς τὸν Θεόν, ὑπὲρ ὧν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάσχουσιν, ὅτε στενοχωρεῖ αὐτοὺς καὶ οὐκ ἀφίσταται τῶν ὑπ’ αὐτὸν ἀγαπωμένων, κτᾶται ἡ καρδία αὐτῶν παῤῥησίαν, τοῦ ἰδεῖν πρὸς αὐτὸν ἀπερικαλύπτως καὶ ἐν πεποιθήσει αἰτήσασθαι αὐτόν. Μεγάλη ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς εὐχῆς τῆς μετὰ παῤῥησίας.

Διὰ τοῦτο ἀφίησιν ὁ Θεὸς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ πειρασθῆναι ἐν πάσῃ λύπῃ καὶ λαβεῖν πάλιν τὴν πεῖραν καὶ τὴν δοκιμὴν τῆς ἀντιλήψεως αὐτοῦ, καὶ ὅσην πρόνοιαν ἔχει περὶ αὐτῶν, Ὅτι κτῶνται ἐκ τῶν πειρασμῶν σοφίαν, ἵνα μή, γενόμενοι ἰδιῶται, στερηθῶσι τῆς τῶν δύο γυμνασίας μερῶν, ἵνα κτήσωνται ἐκ τῆς δοκιμῆς τὴν γνῶσιν τῶν ἁπάντων, μήπως καταγελασθῶσιν ὑπὸ τῶν δαιμόνων. Ὅτι, εἰ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἐγύμναζεν αὐτούς, ἦσαν τῆς γυμνασίας τῆς ἑτέρας λειπόμενοι καὶ ἐγένοντο ἂν ἐν τοῖς πολέμοις τυφλοί. Καὶ ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι αὐτὸς γυμνάζει αὐτοὺς χωρὶς τῆς αὐτῶν ἐπιγνώσεως, λοιπὸν λέγομεν, ὅτι θέλει αὐτοὺς γενέσθαι κατὰ τοὺς βόας καὶ τὰς ὄνους καὶ τοὺς μὴ ἔχοντας ἐλευθερίαν ἔν τινι. Καὶ ὅτι οὐ γίνεται γεῦσις ἐν τῷ ἀγαθῷ τῷ ἀνθρώπῳ, εἴπερ μὴ πειρασθείη πρῶτον ἐν τῇ τῶν κακῶν δοκιμῇ, ἵνα, ὅταν ἀπαντήσῃ ἐν αὐτοῖς τὰ ἀγαθά, ἐν γνώσει καὶ ἐλευθερίᾳ χρήσηται αὐτοῖς ὡς ἰδίοις. Πόσον ἡ γνῶσις ἡ ἐκ τῆς τῶν ἔργων πείρας καὶ ἐκ τῆς γυμνασίας προληφθεῖσα ἡδεῖα πέφυκε καὶ πόσην δύναμιν παρέχει τῷ ἐκ πολλῆς πείρας αὐτοῦ ἐν ἑαυτῷ εὑρόντι αὐτήν, τούτοις γινώσκεται τοῖς πεπεισμένοις καὶ εἰδόσι τὴν συνεργίαν αὐτῆς, ὡς δὲ καὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως καὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς θεϊκῆς δυνάμεως.

Τότε γὰρ γινώσκουσιν, ὅτε πρῶτον κωλύσας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἐξ αὐτῶν αἰσθηθῆναι ποιήσει τὰς ἀσθενείας τῆς φύσεως καὶ τῆς δυσχερείας τῶν πειρασμῶν καὶ τῆς πονηρίας τοῦ ἐχθροῦ καὶ πρὸς ποῖον παλαιστὴν ἔχουσι καὶ ποίαν ἐνδεδυμένοι φύσιν εἶσι καὶ πῶς εἰσὶ πεφυλαγμένοι ἐν τῇ δυνάμει τῇ θεϊκῇ καὶ πόσον ἔδραμον καὶ πόσον ὑψώθησαν ἐν αὐτῇ καὶ ὅτι ὅτε μακρυνθείη ἡ θεϊκὴ δύναμις ἐξ αὐτῶν, πῶς ἀσθενοῦσι κατέναντι πάθους παντός, ἵνα καὶ ἐκ τούτων πάντων ταπείνωσιν κτήσωνται καὶ τῷ Θεῷ προσπελάσωσι καὶ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ προσδοκήσωσι καὶ εἰς τὴν προσευχὴν ὑπομένωσι. Καὶ ταῦτα πάντα πόθεν ἔλαβον, εἰ μὴ ὅτε πεῖραν ἐκτήσαντο τῶν πολλῶν κακῶν, ἐν οἷς παραχωρήσει Θεοῦ ἐνέπεσον, καθὼς φησὶν ὁ Ἀπόστολος, «*ἵνα μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν*»; Ἀλλὰ καὶ πίστιν βεβαίαν κτᾶται τις ἐκ τῶν πειρασμῶν ἐν τῇ πείρᾳ τῆς ἀντιλήψεως τῆς θεϊκῆς, ἣν ἔσχε πολλάκις. Ἐντεῦθεν ἄφοβος γίνεται καὶ θάρσος κτᾶται ἐν τοῖς πειρασμοῖς καὶ ἐκ τῆς γυμνασίας ἣν ἐκτήσατο.

Παντὶ ἀνθρώπῳ ὠφελεῖ ὁ πειρασμός. Ἐὰν γὰρ τὸν Παῦλον ὠφελεῖ ὁ πειρασμός, πᾶν στόμα φραγήσεται καὶ ὑπόδικος γενήσεται ὁ κόσμος τῷ Θεῷ. Οἱ ἀγωνισταὶ πειράζονται ἵνα προσθήσωσι τῷ πλούτῳ αὐτῶν οἱ χαῦνοι, ἵνα ἐκ τῶν βλαπτόντων φυλάξονται ἑαυτοὺς καὶ οἱ ὑπνώττοντες, ἵνα εἰς ἐξυπνισμόν εὐτρεπισθῶσι καὶ οἱ μακρὰν ὄντες, ἵνα προσεγγίσωσι τῷ Θεῷ· οἱ δὲ οἰκεῖοι, ἵνα ἐν παῤῥησίᾳ εἰσοικισθῶσι.

Πᾶς υἱὸς ἀγύμναστος οὐ δέχεται τὸν πλοῦτον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, εἰς τὸ βοηθεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο λοιπόν, πρῶτον πειράζει ὁ Θεὸς καὶ βασανίζει, εἶτα δεικνύει τὸ χάρισμα. Δόξα τῷ Δεσπότῃ, τῷ ἐν φαρμάκοις στρυφνοῖς τὴν τρυφὴν τῆς ὑγείας ἡμῖν προσάγοντι.

Οὐκ ἔστιν ὃς τὶς ἐν καιρῷ τῆς γυμνασίας μὴ ἄχθεται, καὶ οὐκ ἔστι τις, ᾧ οὐ πικρὸς ὁ καιρός, ἐν ᾧ τὸν ἰὸν ποτίζεται τῶν πειρασμῶν, καταφαίνεται. Χωρὶς τούτων οὐ δυνατὸν κρᾶσιν προσκτήσασθαι ἰσχυράν. Καὶ τὸ ὑπομεῖναι δέ, οὐχ ἡμῶν ἐστί. Πόθεν γὰρ ἔχει τὸ κεράμιον τὸ ἀπὸ πηλοῦ ὑπομεῖναι τὴν ῥύσιν τοῦ ὕδατος, εἰ μὴ τὸ πῦρ τὸ θεϊκόν αὐτὸ στερεώσειεν; Ἐὰν ὑποταγῶμεν αἰτούμενοι ἐν ταπεινώσει μετὰ ἐφέσεως ἀδιαλείπτου ἐν καρτερίᾳ, πάντα λαμβάνομεν.

Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΘ’ - Περὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως καὶ περὶ πειρασμῶν καὶ περὶ τοῦ ἀκριβῶς γινώσκειν, ὅτι οὐχὶ μόνον τινὲς ἐλάχιστοι καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἀγύμναστοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀξιωθέντες τῆς ἀπαθείας χρονικῶς καὶ φθάσαντες τὴν τελειότητα τοῦ φρονήματος καὶ πλησίον γενόμενοι τῆς καθαρότητος μερικῶς, τῆς μετὰ τῆς νεκρώσεως συνεζευγμένης, γίνεται πρὸς αὐτοὺς παραχώρησις ἐν ἐλέει διὰ τὴν πτῶσιν τῆς ὑπερηφανίας

Κατὰ μίαν καὶ μίαν ποσάκις παραβαίνουσί τινες καὶ ἐν τῇ μετανοίᾳ ἰατρεύουσι τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν καὶ ἡ χάρις ὑποδέχεται αὐτούς. Ἐν πάσῃ γὰρ τῇ φύσει τῇ λογικῇ ἡ τροπὴ ἀδιορίστως διέρχεται καὶ ἀλλοιώσεις διέρχονται κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἐν πάσαις ταῖς ὥραις αὐτόν, ἐξ ὧν πολλῶν εὑρίσκει ὁ διακριτικὸς συνιέναι τοῦτο. Ἀλλ’ αἱ δοκιμασίαι αἱ μέτ’ αὐτοῦ καθ’ ἑκάστην ἡμέραν μάλιστα δύνανται σοφίσαι αὐτὸν ταῦτα, ἐὰν νήφῃ, ἵνα καὶ παρατηρήσηται ἑαυτὸν ἐν τῷ νῷ καὶ μάθῃ πόσην ἀλλοίωσιν πραότητος καὶ ἐπιεικείας ὑποδέχεται ἡ διάνοια καθ’ ἑκάστην ἡμέραν καὶ πῶς ἐκ τῆς εἰρήνης αὐτῆς ἐξαίφνης εἰς θόλωσιν στρέφεται, ὅταν αἰτία τις ἐκ τόπου μὴ ᾖ αὐτῷ καὶ πῶς ἐν κινδύνῳ μεγάλῳ καὶ ἀῤῥήτῳ γίνεται.

Καὶ τοῦτο ἐστὶν ὅπερ ὁ ἅγιος Μακάριος ἔγραψε φανερῶς.Ἐν πολλῇ προνοίᾳ καὶ σπουδῇ, εἰς μνήμην τῶν ἀδελφῶν καὶ διδασκαλίαν, τοῦ μὴ ἐκκλῖναι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν ἐναντιώσεων εἰς τὴν ἀπόγνωσιν. Ὅτι τοῖς ἐν τῇ τάξει τῆς καθαρότητος ἱσταμένοις ἀεὶ συμβαίνει αὐτοῖς πτώματα, καθὼς συμβαίνει τῷ ἀέρι ψῦχος, καὶ χωρὶς τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἐν ἀμελείᾳ ἢ ἐν λύσει, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἡνίκα κατὰ τάξιν αὐτῶν πορεύονται συμβαίνειν αὐτοῖς πτώματα ἐναντιούμενα τῷ σκοπῷ τοῦ ἑαυτῶν θελήματος. Ἀλλὰ καὶ ὁ μακάριος Μάρκος μαρτυρεῖ περὶ τούτου, ὡς ἐκ πείρας ἀκριβοῦς ὑπάρχων καὶ τίθησιν

αὐτὸ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ γράμμασιν εἰς σύστασιν περισσήν, ἵνα μὴ νομίσῃ ἄνθρωπος, ὅτι ὡς ἔτυχε, καὶ οὐχὶ ἐν πείρᾳ ἀληθινῇ ἔθηκεν αὐτὸ ὁ ἅγιος Μακάριος ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐπιστολῇ, καὶ ἵνα ἐκ παντὸς ἐκ τῶν δύο μαρτύρων τῶν τοιούτων γένηται ἡ διάνοια δεχόμενη ἀδιστάκτως τὴν παράκλησιν αὐτῆς ἐν τῷ καιρῷ τῆς χρείας. Τὶ οὖν ἐστὶν ἄρτι;

«*Ἀλλοιώσεις, φησί, γίνονται εἰς ἕκαστον κατὰ τὸν ἀέρα*».

Σύνες ἐκεῖνο τὸ «*εἰς ἕκαστον*» - ὅτι καὶ ἡ φύσις μία ἐστίν, ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι περὶ τῶν ὑποδεεστέρων καὶ ἐλαχίστων μόνον εἶπε, καὶ οἱ τέλειοι ἐλεύθεροι τῆς ἀλλοιώσεως καὶ ἐν μιᾷ τάξει ἀκλινῶς ἵστανται οὗτοι χωρὶς ἐμπαθῶν λογισμῶν, καθὼς καὶ οἱ Εὐχίται λέγουσι. Διὰ τοῦτο ἔθηκε τό, «*πρὸς ἕκαστον*».

Πῶς οὖν τοῦτο, ὦ Μακάριε; Ὅπως σὺ λέγεις τὸ ψῦχος καὶ μετὰ μικρὸν καύσων καὶ ἴσως χάλαζα καὶ εὐδίᾳ, καὶ ἐν τῇ γυμνασίᾳ ἡμῶν οὕτω γίνεται πόλεμος καὶ ἀντίληψις τῆς χάριτος. Καὶ ἐν καιρῷ γίνεται ἡ ψυχὴ ἐν χειμῶνι καὶ ἐπανίστανται ἐπ᾽ αὐτὴν κύματα σκληρά. Καὶ πάλιν ἀλλοίωσις, ἐπισκεπτομένης τῆς χάριτος καὶ πληρούσης τὴν καρδίαν αὐτοῦ χαρᾶς τε καὶ εἰρήνης τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ λογισμῶν σωφρόνων καὶ εἰρηνικῶν.

Τούτους τοὺς λογισμοὺς τῆς σωφροσύνης ἐκφαίνει ὧδε, αἰνιττόμενος τοὺς πρὸς τούτων κτηνώδεις ὀντὰς καὶ ἀκαθάρτους, καὶ παραινεῖ λέγων. «*Ἐὰν οὖν μετὰ τούτους τοὺς λογισμοὺς τοὺς σώφρονας καὶ ἐπιεικεῖς ἀκολουθῇ ἐπιφορᾷ, μὴ λυπηθῶμεν καὶ ἀπογνῶμεν καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀναπαύσεως τῆς χάριτος μὴ καυχησώμεθα πάλιν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ καιρῷ τῆς χαρᾶς ἐκδεξώμεθα τὴν θλῖψιν*». Τὸ δὲ μὴ λυπεῖσθαι ἡμᾶς, ἂν ἀκολουθήσῃ συμπτώματα, παραινεῖ, οὐχὶ τὸ μὴ κτᾶσθαι κατ᾽ ἐναντίον ἡμῶν, ἀλλὰ τὸ μετὰ χαρᾶς ἐμφαίνων ὡς φυσικὰ ταῦτα καὶ ἡμέτερα τὴν διάνοιαν δέχεσθαι. Καὶ μὴ στῶμεν ἐν ἀπογνώσει, ὡς τὶς προσδοκήσας τι ὑπὲρ τὸν ἀγῶνα καὶ ἀνάπαυσιν τελείαν καὶ ἀναλλοίωτον καὶ πάλιν μὴ δεχόμενος ἀγῶνας καὶ λύπας μηδὲ γενέσθαι ἐν αὐτῷ κίνησιν τίνος τῶν ἐναντίων τούτων, τῶν μὴ προσηκόντων Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν ταύτῃ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ.

Καὶ τοῦτο ποιεῖ, ἵνα μὴ γενώμεθα ἀργοὶ ἐκ τῶν ἔργων τελείως καὶ ἐν ταύτῃ τῇ διανοίᾳ χαυνωθῶμεν ἐν τῇ ἀπογνώσει καὶ ἀκίνητοι ἐκ τοῦ δρόμου ἡμῶν μείνωμεν. Καὶ φησίν: «*Γνῶθι, ὅτι πάντες οἱ ἅγιοι ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ ἐγένοντο. Ὅσον ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ ἡ παράκλησις ἡ περισσὴ μετὰ τούτων γίνεται ἡμῖν ἐν τῷ κρυπτῷ. Διότι ἐν πάσῃ ἡμέρᾳ καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἐκζητεῖται πάρ᾽ ἡμῶν ἡ δοκιμὴ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης ἡμῶν ἐν πάλῃ καὶ ἀγῶνι πρὸς τοὺς πειρασμούς. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ μὴ λυπεῖσθαι ἡμᾶς, τὸ μὴ ἀκηδιᾶν ἐν τῷ ἀγῶνι, καὶ οὕτω κατευθύνεται ἡ ὁδὸς ἡμῶν. Ὁ δὲ θέλων ἐκ τούτων τραπῆναι ἢ κλῖναι, οὗτος τῶν λύκων μέρος ἐστίν*».

Ὦ θαῦμα ἐκ τούτου τοῦ ἁγίου. Πῶς ἐν λόγῳ μικρῷ ἐβεβαίωσε τὴν χρῆσιν ταύτην καὶ ἀπέδειξεν αὐτὴν πεπληρωμένην συνέσεως, καὶ ἐξέβαλε τὸν δισταγμὸν τελείως ἐκ τῆς διανοίας τοῦ ἀναγινώσκοντος ἐκεῖνος δέ, φησίν, ὁ ἐκκλίνων ἐκ τούτων, καὶ μέρος τῶν

λύκων ὢν, ἐν οὐχ ὁδῷ θέλει πορεύεσθαι. Καὶ τοῦτο ἔθηκεν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ κτήσασθαι καὶ ἐν τρίβῳ ἰδικὴ τῇ μὴ πατηθείσῃ ὑπὸ τῶν πατέρων πορεύεσθαι βούλεται.

Τὸ δὲ «*ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς χαρᾶς ἐκδέχεσθαι θλίψεις*», τοῦτο ἐκδιδάσκει. Ὅταν ἐκ τῆς ἐνεργείας τῆς χάριτος ἐξαίφνης γένωνται ἐν ἡμῖν λογισμοὶ μεγάλοι καὶ ἐκπλήξεις τῆς θεωρίας τῆς διανοίας τῆς ὑψηλοτέρας τῆς φύσεως, καθὼς εἶπεν ὁ ἅγιος Μᾶρκος. Ὅταν οἱ ἅγιοι ἄγγελοι πλησιάσωσιν ἡμῖν, πληροῦσιν ἡμᾶς θεωρίας πνευματικῆς, καὶ ταῦτα πάντα τὰ ἐναντία ἀναχωροῦσι, καὶ γίνεται εἰρήνη καὶ γαλήνη ἄῤῥητος ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ τὶς διάγει ἐν τοῖς τοιούτοις ὅτε ἐπισκιάσειεν ἡ χάρις καὶ οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι σοι πλησιάσουσι περιτειχίζοντες καὶ παρὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ πλησιασμοῦ σου πάντες οἱ πειράζοντες ἀποστήσονται, μὴ ἐπαρθῇς καὶ νομίσῃς ἐν τῇ ψυχῇ σου, ὅτι τὸν λιμένα τὸν ἀχείμαστον ἔφθασας, καὶ εἰς τὸν ἀέρα τὸν ἀναλλοίωτον καὶ τελείως ὑπερήρθης ἐκ τούτου τοῦ κόλπου ἐξ ἐναντίας τῶν ἐμπνεύσεων τῶν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐκ ἐστὶ πάλιν ἐχθρὸς οὐδὲ ἀπάντησις κακή. Διότι πολλοὶ ταῦτα ἐνεθυμήθησαν, καὶ ἔπεσον εἰς κινδύνους, καθάπερ εἶπεν ὁ μακάριος Νεῖλος ἢ πάλιν ὡς ὑπάρχων ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς μέγας καὶ ὡς δὲ καθήκει εἶναι ἐν τούτοις καὶ ἄλλους οὐδαμοῦ διὰ τὸ ὑστέρημα τῆς πολιτείας αὐτῶν, ἢ ὅτι οὐχ ἱκανοί, φησίν, ἡ γνῶσις αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο τῶν τοιούτων στεροῦνται, ἐγὼ δὲ ἐν τῷ καθήκοντι καὶ ὡς ἔφθασα τὴν τελειότητα τῆς ἁγιότητος καὶ τὸν βαθμὸν τὸν πνευματικὸν καὶ εἰς τὴν χαρὰν τὴν ἀναλλοίωτον.

Ἀλλὰ μᾶλλον λάβε καθ’ ἑαυτὸν τοὺς ἀκάθαρτους λογισμοὺς καὶ τὰ ἀπρεπῆ εἴδωλα τὰ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ χειμῶνος ἐμπηχθέντα τῇ διανοίᾳ σου καὶ τῇ ὥρᾳ τῆς ταραχῆς καὶ τῆς ἀταξίας τῶν λογισμῶν, τῶν πρὸ μικροῦ ἐπαναστάντων ἐπὶ σὲ ἐν τῇ ἀορασίᾳ τῆς σκοτώσεως, πῶς τὲ ἐν τάχει ἔκλινας πρὸς τὰ πάθη καὶ συνομιλήσας αὐτοῖς ἐν τῇ σκοτώσει τῆς διανοίας καὶ οὐκ ᾐδέσθης, οὐδ’ ἐθαμβήθης ἐκ τῆς θεϊκῆς ὁράσεως καὶ ἐκ τῶν χαρισμάτων καὶ δωρημάτων, ὧν ἐδέξω. Καὶ γνῶθι, ὅτι ταῦτα πάντα διὰ τὸ ταπεινωθῆναι ἡμᾶς ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἤγαγεν ἐφ’ ἡμᾶς, ἥτις προνοεῖ καὶ οἰκονομεῖ ἑκάστῳ ἡμῶν ὡς ὠφελεῖ αὐτόν. Ἐὰν γὰρ ἐπαρθῇς ἐν τοῖς χαρίσμασιν αὐτῆς, ἐξαφίησί σε καὶ τελείως πίπτεις ἐν πράγμασιν, ἐν οἷς διὰ τῶν λογισμῶν μόνον πειράζῃ.

Λοιπὸν γνῶθι, ὅτι τοῦτο τὸ ἵστασθαι, οὐχὶ σόν, οὐδὲ γε τῆς ἀρετῆς σου ἐστίν, ἀλλ’ ἡ χάρις αὕτη ἐστὶν ἡ βασίζουσά σε ἐπὶ τὰς παλάμας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ὅπως μὴ πτοηθῇς. Ταῦτα, φησίν, ἔμβαλε ἐν ἑαυτῷ ἐν τῷ καιρῷ τῆς χαρᾶς, ὅτε ἐπαρθῇ ὁ λογισμός, εἶπεν ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἅγιος, καὶ κλαῦσον καὶ δάκρυον καὶ παράπιπτε ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν παραπτωμάτων σου τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς παραχωρήσεως σου, ὅπως ῥυσθῇς ἐν τούτῳ καὶ κτήσῃ ἐξ αὐτοῦ τὴν ταπείνωσιν. Ὅμως μὴ ἀπογνῷς, ἀλλ’ ἐν τοῖς λογισμοῖς τῆς ταπεινώσεως ἱλασμῷ συγχώρησόν σου τὰ ἁμαρτήματα.

Ἡ ταπείνωσις καὶ χωρὶς ἔργων πολλὰ συγχωρεῖ πλημμελήματα, ταῦτα δὲ χωρὶς αὐτῆς ἐξ ἐναντίας ἀνωφελῆ εἰσὶν ἀλλὰ καὶ κακὰ πολλὰ κατασκευάζουσιν ἡμῖν. Λοιπὸν ἐν ταπεινώσει, καθὼς εἶπον, τὰς ἀνομίας σοῦ συγχώρησον. Καθάπερ ἅλας πάσῃ τροφή,

οὕτως ἡ ταπείνωσις πάσῃ ἀρετὴ καὶ ἰσχὺν πολλῶν ἁμαρτημάτων αὕτη δύναται συντρίψαι. Ὑπὲρ ταύτης λοιπὸν χρεία του λυπεῖσθαι ἀδιαλείπτως κατὰ διάνοιαν, ἐν ταπεινότητι καὶ ἐν τῇ λύπῃ τῆς διακρίσεως. Καὶ ταύτην ἐὰν κτησώμεθα, υἱοὺς ἡμᾶς ποιεῖ τοῦ Θεοῦ καὶ χωρὶς ἔργων ἀγαθῶν παριστᾷ ἡμᾶς τῷ Θεῷ. Διότι χωρὶς ταύτης πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν μάταια εἰσὶ καὶ πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ καὶ πᾶσαι αἱ ἐργασίαι.

Λοιπόν τὴν ἀλλοίωσιν τῆς διανοίας θέλει ὁ Θεός, καὶ ἐν διανοίᾳ βελτιούμεθα καὶ ἐν διανοίᾳ ἀχρειούμεθα. Αὐταρκεῖ αὕτη μόνη ἀβοηθήτως ἵστασθαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ λαλεῖν ὑπὲρ ἡμῶν. Εὐχαρίστησον καὶ ἐξομολόγησον τῷ Θεῷ ἀσιγήτως, ὅπως οἵαν φύσιν ἀσθενῆ καὶ εὐχερῆ εἰς τὸ ἐκκλῖναι κεκτημένος ὑπάρχῃς, διὰ τῆς συνεργείας τῆς χάριτος, ποῦ ὑψοῦσαι κατὰ καιρὸν καὶ καιρὸν καὶ ποίων χαρισμάτων ἀξιοῦσαι καὶ ποίῳ τίνι γίνῃ συ ὑπεράνωθεν τῆς φύσεως, ὅταν δὲ παραχωρηθής ἕως ποῦ κατέρχῃ καὶ κτᾶσαι νοῦν κτηνώδη.

Καὶ μνήσθητι τῆς ταλαιπωρίας τῆς φύσεως σου καὶ τῆς ταχύτητος τῆς ἀλλοιώσεως τῆς ἐπακολουθούσης σοι, καθὼς τις τῶν ἁγίων γερόντων εἶπεν. «*Ὅταν, φησίν, ἔλθῃ σοὶ ὁ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανίας, λέγων σοὶ μνημόνευσον τῶν ἀρετῶν σοῦ εἰπέ: Γέρων, βλέπε τὴν πορνείαν σου*».

Ταύτην τὴν πορνείαν εἶπεν, ἐν ἡ ἐν τῷ καιρῷ τῆς παραχωρήσεως ἐν τοῖς λογισμοῖς ἐπειράθης, ὅπερ εἰς ἕκαστον οἰκονομεῖ ἡ χάρις, ἢ ἐν πολέμῳ ἢ ἐν ἀντιλήψει, κατὰ τὸ ἡμῖν ὠφέλιμον.

Εἶδες τὸν γέροντα τοῦτον τὸν θαυμαστόν, πῶς εὐκόλως εἶπε τοῦτο τὸ πρᾶγμα; Ὅταν, φησίν, ἔλθῃ σοι ὁ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανίας ὑπὲρ τοῦ ὕψους τῆς πολιτείας σοῦ, εἰπέ, «*Γέρων, βλέπε τὴν πορνείαν σοῦ*». Τοῦτο γὰρ φανερὸν ἐστίν, ὅτι πρὸς μέγαν ἄνθρωπον εἶπε τοῦτο ὁ γέρων. Ὅτι οὐδὲ δυνατὸν ὑπὸ τοιούτου λογισμοῦ ὀχληθῆναι, εἰ μὴ οἵτινες ἐν τῇ ἀνωτέρα τάξει καὶ τῇ πολιτείᾳ τῇ ἐπαίνου ἀξία ἵστανται καὶ ὅτι τοῦτο τὸ πάθος μετὰ τὴν ἀρετὴν τὴν πραχθεῖσαν ἐπανίσταται τῇ ψυχῇ τοῦ γυμνῶσαι αὐτὴν τῆς ἐργασίας αὐτῆς.

Καὶ ἐκ μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Μακαρίου, ἐὰν θέλῃς δύνῃ μαθεῖν, ἐν ποιῶ βαθμῷ ἵστανται καὶ τίνα εἰσὶ τὰ παραχωρούμενα κατ’ αὐτῶν, τοῦ πειρασθῆναι ἐν αὐτοῖς τοὺς ἁγίους. Ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, αὕτη. Ὁ ἀββάς Μακάριος γράφει πᾶσι τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τοῖς ἀγαπητοῖς, ἔνθα ἐκδιδάσκει φανερῶς, πῶς οἰκονομοῦνται ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐν πολέμοις καὶ ἐν ἀντιλήψει τῆς χάριτος ὅτι ἐν τούτοις ἤρεσε τῇ σοφία τοῦ Θεοῦ γυμνάζεσθαι τοὺς ἁγίους ἐν τῷ αἰῶνι κατέναντι τῆς ἁμαρτίας, ἐν ὅσῳ εἰσὶν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ὅπως ἐν παντὶ καιρῷ ὑψωθῇ ἡ θεωρία αὐτῶν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν διηνεκεῖ θεωρίᾳ αὐξήσῃ ἐν αὐτοῖς ἡ ἀγάπη αὐτοῦ ἡ ἁγία ὅταν ἀδιαλείπτως ἐκ τῆς ἐπείξεως τῶν παθῶν καὶ τοῦ φόβου τοῦ ἐκκλῖναι πρὸς αὐτὸν δράμωσι καὶ βεβαιωθῶσιν ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἐλπίδι καὶ τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ.

Ταῦτα ἀρτίως οὐ τοῖς διαμένουσι μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ μεταβαίνουσιν ἐν παντὶ τόπῳ καὶ ἀεὶ ἐν πράγμασι καὶ λογισμοῖς τοῖς οὖσιν αἰσχροῖς τε καὶ ἀκαθάρτοις ἀληθῶς ἐῤῥέθησαν, οὐδὲ τοῖς ἔξωθεν τῆς ἡσυχίας τὴν δικαιοσύνην διερχομένοις ἐν ἔργοις καὶ ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτῶν θηρευομένοις καθ’ ὥραν, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ ἐν τῷ κινδύνῳ τῆς πτώσεως (συνιστᾶ αὐτοὺς ἡ ἀνάγκη ἡ ἀπαντῶσα αὐτοῖς πόῤῥω τοῦ θελήματος) ἐν ἀκουσίοις συμπτώμασι, τοῖς μὴ μόνον τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν, ἀλλ’ οὐδὲ τὰς αἰσθήσεις ἑαυτῶν δυναμένοις φυλάξαι τελείως· ἀλλὰ τοῖς ἰσχύουσι τηρῆσαι τὰ σώματα καὶ τὸν λογισμὸν ἑαυτῶν καὶ ἀπέχουσι παντελῶς τῆς ταραχῆς καὶ τῆς συντυχίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐν τῇ ἀποταγῇ τῶν ἁπάντων καὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν εὐκαιρήσασι φυλάξαι τὸν νοῦν αὐτῶν ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ ἀλλοιώσεις τῶν οἰκονομιῶν τῶν ἐκ τῆς χάριτος ὑποδεχομένοις ἐντὸς τῆς πολιτείας τῆς ἡσυχίας καὶ ὑποκάτωθεν τοῦ βραχίονος τῆς γνώσεως τοῦ Κυρίου διάγουσι καὶ σοφιζομένοις ὑπὸ τοῦ Πνεύματος κρυπτῶς εἰς τὴν ἡσυχίαν ἐν τῇ ἀποχῇ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς θεωρίας τῆς ἀπὸ τίνων, καὶ κτησαμένοις νέκρωσιν διανοίας ἀπὸ τοῦ κόσμου. Ὅτι ἐκ τούτων τὰ πάθη οὐκ ἀποθνήσκουσιν, ἡ δὲ διάνοια ἀποθνῄσκει αὐτοῖς ἐν τῇ ἀποχῇ τῶν πραγμάτων καὶ τῇ συνεργίᾳ τῆς χάριτος.

Αὕτη ἡ χάρις φυλάξαι καὶ ἡμᾶς εἰς τοῦτον τὸν ὅρον. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ν' - Περὶ τοῦ αὐτοῦ νοῦ τοῦ κεφαλαίου τούτου καὶ περὶ προσευχῆς

Διάνοια δὲ συνηγμένη τοῦ κεφαλαίου τούτου ἐστὶ τὸ γινώσκειν ἡμᾶς ἐν πάσῃ ὥρᾳ, ὅτι ἐν ταύταις ταῖς εἰκοσιτέσσαρσιν ὥραις τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας τῆς μετανοίας χρῄζομεν. Νόησις δὲ τοῦ ὀνόματος τῆς μετανοίας, καθὼς ἐκ τοῦ ἀληθινοῦ τρόπου τῶν πραγμάτων ἐγνώκαμεν, τοῦτο ἔστι δέησις ἐκτενὴς ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἐν εὐχῇ πεπληρωμένῃ κατανύξεως προσεγγίζουσα τῷ Θεῷ ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν παρελθόντων, καὶ λύπη ὑπὲρ τῆς τῶν μελλόντων φυλακῆς.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τῇ προσευχῇ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν ἐνηδραίωσε, λέγων «*ἐξυπνίσθητε, φησί, καὶ γρηγορήσατε, καὶ εὔξασθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν*». Καὶ «*εὔξασθε καὶ μὴ ὀκνήσητε*», καὶ «*ἔσεσθε γρηγοροῦντες ἐν παντὶ καιρῷ καὶ εὐχόμενοι*». «*Αἰτεῖτε, φησί, καὶ λήψεσθε. Ζητήσατε, καὶ εὑρήσετε. Κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται*». Μάλιστα δὲ τὸν ἑαυτοῦ λόγον ἐβεβαίωσε καὶ ἐπὶ πλέον σπουδάσαι ἡμᾶς παρεσκεύασεν ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ φίλου, τοῦ ἀπελθόντος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον τὸ μεσονύκτιον καὶ αἰτησαμένου αὐτῷ ἄρτον, λέγων· «*Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ διὰ τὴν φιλίαν αὐτοῦ δῷ αὐτῷ, ἀλλὰ γε διὰ τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσηται αὐτῷ*». Καὶ ὑμεῖς εὔξασθε καὶ μὴ ἀμελήσητε.

Ὢ τοῦ θάρσους τοῦ ἀῤῥήτου. Ὁ δοτὴρ διεγείρει ἡμᾶς αἰτήσασθαι πάρ' αὐτοῦ, ἵνα δῷ ἡμῖν τὰ θεῖα αὐτοῦ χαρίσματα. Καὶ ἐὰν αὐτὸς πάντα ὅσα εὐεργετοῦσιν ἡμᾶς οἰκονομῇ ἡμῖν, ὡς οἶδεν αὐτός, ὅμως εἰς τὸ θαῤῥεῖν καὶ πεποιθέναι μεγάλως πεπληρωμέναι εἰσὶν αἱ φωναὶ αὐτοῦ αὗται. Καὶ διότι ἔγνω ὁ Κύριος, ὡς οὐκ ἀπῆρε τὴν ἔκκλισιν πρὸ τοῦ θανάτου καὶ ὅτι ὅσον αὕτη ἡ ἀλλοίωσις πλησίον ἐστίν, ἤγουν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἐπὶ τὴν κακίαν καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ φύσις αὐτοῦ δεκτικὴ ἐστὶ τῶν ἐναντίων, ἐπὶ τὴν διηνεκῆ δέησιν σπουδάσαι καὶ ἀγωνίσασθαι ἡμᾶς προτρέψατο. Ὅτι, εἰ ἦν ἡ χώρᾳ τῆς πεποιθήσεως ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἡνίκα ἔφθασεν αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, ἔκτοτε ὑψοῦτο ἡ φύσις αὐτοῦ ἐκ τῆς χρείας καὶ ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐκ τοῦ φόβου, καὶ ὑπὲρ τῆς εὐχῆς οὐ προετρέπετο ἡμᾶς ἀγωνίζεσθαι, ἐν τῇ προνοίᾳ ἑαυτοῦ τοῦτο ποιούμενος. Διότι οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι προσευχὰς προσφέρουσι τῷ Θεῷ ἐν αἰτήσεσι τίνων. Διότι ἐν ἐκείνῃ τῇ πατρίδι τῆς ἐλευθερίας ἡ φύσις ἡμῶν οὐ δέχεται ἀλλοίωσιν, ούδ' ἐκκλινισμόν κάτωθεν τοῦ φόβου τῆς ἐναντιώσεως, καὶ ὅτι τελεία ἐστὶν ἐν πᾶσι.

Διὰ τοῦτο οὐ περὶ τῆς εὐχῆς μόνον καὶ φυλακῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν λεπτότητα καὶ ἀκαταληψίαν τῶν ἀεὶ ἀπαντώντων ἡμῖν, τῶν μὴ καταλαμβανομένων ὑπὸ τῆς γνώσεως τοῦ νοὸς ἡμῶν ἐν τούτοις ὧν πολλάκις καὶ ἀκουσίως ἐντὸς αὐτῶν εὑρισκόμεθα ἐν παντὶ καιρῷ. Κἂν γὰρ καὶ τὸ φρόνημα ἡμῶν μεγάλως βέβαιον καὶ εὐδοκοῦν ἐν τῷ ἀγαθῷ,

ἀλλὰ ποσάκις πρὸς τὸν ὅρον τῶν πειρασμῶν ἀφῆκε, καὶ ἔῤῥιψεν ἡμᾶς ἡ πρόνοια αὐτοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος, «*Ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων, ἐδόθη μοὶ σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα μὲ κολαφίζῃ. Καὶ ὅπερ τούτου τρὶς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἄπ' ἐμοῦ. Καὶ εἴρηκέ μοί, ἀρκείσοι ἡ χάρις μου. Ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθένεια τελείουται*».

Λοιπὸν Κύριε, εἰ τοῦτο ἐστὶ τὸ θέλημα σου καὶ τούτων πάντων δέεται ἡ νηπιότης ἡμῶν παιδαγωγηθῆναι καὶ ἐξυπνισθῆναι ὑπὸ σου, καὶ ὁπόταν ᾖ ὁ ἄνθρωπος μεμεθυσμένος ἐν τῷ πόθῳ σου, ὥσπερ ἐγώ, καὶ ἕλκεται ὀπίσω τῶν ἀγαθῶν, ὡς μὴ καθορᾶν τὸν κόσμον παντελῶς διὰ τὸν μεθυσμόν, ὃν ἔχει εἰς σε, καὶ ὑπὲρ τούτου καὶ ἕως τούτου φθάσαι με πεποίηκας εἰς ἀποκαλύψεις καὶ θεωρίας τὰς μὴ ἐξουσιαζομένας γλώσσῃ σάρκινη ἑρμηνευθῆναι καὶ ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι φωνῆς τῆς λειτουργίας τῶν πνευματικῶν καὶ τῆς θεωρίας σὸν τῆς πεπληρωμένης ἁγιότητος ἀξιωθῆναι, καὶ ἀκμὴν σὺν τούτοις πᾶσι οὐχ ἱκανὸς εἰμὶ φυλάξαι ἐμαυτὸν ἐγώ, ὁ ὑπάρχων ἄνθρωπος τέλειος ἐν Χριστῷ, διὰ τὸ εἶναι τὶ ἔτι, καὶ διὰ τὴν λεπτότητα αὐτοῦ μὴ δυνάμενον ὑπὸ τῆς δυνάμεως μου καταληφθῆναι ἐμοὶ τῷ κεκτημένῳ τὸν νοῦν τοῦ Χριστοῦ

Λοιπὸν Κύριε, διὰ τοῦτο χαίρω ἐν ἀσθενείαις, ἐν θλίψεσιν, ἐν φυλακαῖς, ἐν δεσμοῖς, ἐν ἀνάγκαις, εἰτ' ἐκ τῆς φύσεως, εἰτ' ἐκ τῶν υἱῶν τῆς φύσεως, εἰτ' ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, νῦν χαίρων ὑπομένω τὰς ἀσθενείας μου, τοῦτο δὲ ἐστὶν ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν μετὰ τούτων ἁπάντων τῆς ῥάβδου τῶν πειρασμῶν ἐγὼ δέωμαι, ἵνα ἐπαυξήσῃ ἐν αὐτῇ ἐπ' ἐμὲ ἡ ἐπισκήνωσίς σου καὶ φυλαχθῶ ἐν τῷ πλησιασμῷ σου, ἐγὼ γινώσκω, ὅτι οὐκ ἔτι σοι ἀγαπητὸς πλέον ἐμοῦ.

Καὶ ἐκ τούτου ὑπὲρ πολλοὺς ἐμεγάλυνάς με. Καὶ ὥσπερ ἐμοὶ ἔδωκες γνῶναι τὰς δυνάμεις σου καὶ θαυμαστὰς καὶ ἐνδόξους, τίνι τῶν ἀποστόλων τῶν ἑταίρων μου οὐκ ἔδωκας, καὶ ἐκάλεσας με σκεῦος ἐκλογῆς, ὡς πιστὸν φυλάξαι τὴν τάξιν τῆς ἀγάπης σου διὰ ταῦτα πάντα, καὶ μάλιστα ὡς προκύπτον καὶ πορευόμενον εἰς τὸ ἔμπροσθεν τὸ ἔργον του κηρύγματος, εἰ ὅταν λελυμένος γένωμαι ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῶν πειρασμῶν, ἐγὼ γινώσκω, ὅτι παρεῖχες μοι ἐλευθερίαν, εἰ ὠφελούμην, ἀλλ' οὐκ ηὐδόκησας εἶναι με χωρὶς θλίψεως οὐδὲ μερίμνης ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἡνίκα οὐκ ἔμελλε σοι πλέον μάλιστα πληθύνεσθαι τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου σου ἐν τῷ κόσμῳ, ὅσον ἐγὼ ὠφεληθῶ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ μου ὑγιὴς φυλαχθῇ παρὰ σοι.

Λοιπόν, ὦ διακριτικέ, ἐὰν τοῦτο ὅλον, μεγάλη ἡ δωρεὰ τῶν πειρασμῶν ὅτι, ὅσον ἐπὶ πλέον ὑπεραρθῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸ πνευματικόν, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν του Παύλου, ἀκμὴν χρῄζει φόβου καὶ παραφυλακῆς, καὶ ὠφέλειαν τρυγᾶ ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν πειρασμῶν. Τὶς ἐστὶν οὗτος ὁ φθάσας εἰς τὴν χωρᾶν τῆς πεποιθήσεως τὴν πεπληρωμένην σκυλευτῶν καὶ ἐδέξατο τὸ μὴ ἐκκλίνειν, ὅπερ τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις οὐκ ἐδόθη, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι, καὶ τοῦτο ἐδέξατο, ὅπερ ἐστὶ πάντων τῶν πνευματικῶν ἐναντίον καὶ τῶν σωματικῶν, καὶ ἀναλλοίωτος εἶναι ἐθέλει ὅλως καὶ μὴ

προσεγγίσαι αὐτῷ πειρασμὸν τὸν ἐν τοῖς λογισμοῖς;

Ἡ τάξις δὲ τούτου τοῦ κόσμου αὕτη ἐστὶν ἡ διάνοια, ἡ ὡς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς λεγομένη, ἐὰν καθ' ἡμέραν χιλίας καθόδους δεχώμεθα πληγῶν, ἵνα μὴ μικροψυχήσωμεν καὶ ἀπολειφθῶμεν τοῦ δρόμου τοῦ ἐν τῷ σταδίῳ. Δυνατὸν γὰρ ἐστὶν ἐν μιᾷ προφάσει μικρὰ ἁρπάσαι τὴν νίκην καὶ δέξασθαι τὸν στέφανον ἡμῶν.

Οὗτος ὁ κόσμος δρόμος ἐστὶ τοῦ ἀγῶνος καὶ στάδιον τῶν δρόμων, καὶ οὗτος ὁ καιρὸς τῆς πάλης ἐστί, καὶ ἐν τῇ χώρᾳ, τῆς πάλης καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀγῶνος νόμος οὐ κεῖται. Τοῦτο δὲ ἐστίν, ὅτι ὅρον οὐ τίθησιν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, ἕως ἂν πληρωθῇ ὁ ἀγὼν καὶ συνταχθῇ ἕκαστος ἄνθρωπος πρὸς τὴν θύραν τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων καὶ δοκιμασθῇ ἐκεῖσε ὁ ὑπομείνας ἐν τῷ ἀγῶνι, καὶ οὐ κατεδέξατο ἡττηθῆναι καὶ ὅστις ἔστρεψε τὸν νῶτον ἑαυτοῦ. Ποσάκις γὰρ γίνεται ἄνθρωπος μὴ χρησιμεύων τίνι καὶ ἀδιαλείπτως ἐκ τῆς ἀγυμνασίας αὐτοῦ ἔστηκε κεκρατημένος καὶ ἐῤῥιμμένος, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ ἐν ἀδυναμίᾳ ὑπάρχων, ἐστὶν ὅτε ἁρπάζει τὸ φλάμουλον ἐκ τῆς χειρὸς τῶν υἱῶν τοῦ στρατοῦ τῶν γιγάντων καὶ ἐξάγεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἐπαινεῖται πολὺ πλέον ὑπὲρ τοὺς ἀγωνιζόμενους καὶ γνωριζομένους ἐν νίκαις, καὶ ὑποδέχεται στέφανον καὶ δωρήματα τίμια ὑπὲρ ἅπαντας τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο μὴ στήτω τις ἄνθρωπος ἐν ἀπογνώσει μόνον εἰς τὴν εὐχὴν μὴ ἀμελήσωμεν, καὶ αἰτήσασθαι παρὰ Κυρίου ἀντίληψιν μὴ ὀκνήσωμεν.

Καὶ τοῦτο θῶμεν ἐν τῷ φρονήματι ἡμῶν, ὅτι ὅσον ἔσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ἐν τῇ σαρκὶ καταλελειμμένοι, ἐὰν ἕως τῆς ἀψῖδος τῶν οὐρανῶν ὑψωθῶμεν, χωρὶς ἔργων καὶ μόχθου γενέσθαι ἡμᾶς ἐν ἀμεριμνίᾳ τε εἶναι οὐ δυνάμεθα. Τοῦτο ἐστὶ τὸ τελείωμα συγχώρησον μοί. Τὸ πλέον δὲ τούτου μελέτη ἐστί, τουτέστι χωρὶς διανοίας.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα καὶ κράτος καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΑ: Περὶ διαφόρων τρόπων τοῦ πολέμου τοῦ ἐκ τοῦ διαβόλου

Ἔχει ἔθος παλαιὸν ὁ διάβολος, ὁ ἀντίπαλος ἡμῶν τοῖς ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ κατιοῦσι μηχανικῶς, διαιρεῖν τὰς πάλας αὐτοῦ κατ' αὐτῶν ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ὅπλων αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν προσώπων ἀλλάσσει τὸν τρόπον τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ.

Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ὄντας ῥαθύμους τῇ προαιρέσει καὶ ἐν τοῖς λογισμοῖς ἀσθενεῖς, θεωρεῖ αὐτοὺς καὶ ἐξ ἀρχῆς πολεμεῖ αὐτοὺς σφοδρῶς, ὥστε ἐγείρειν κατ' αὐτῶν πειρασμοὺς στερεοὺς καὶ ἰσχυρούς, ὅπως γεύσασθαι αὐτοὺς ποιήσῃ τῶν τρόπων τῆς πονηρίας αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ὁδοῦ, ἵνα ἐκ τοῦ πρώτου ἀγῶνος κατάσχῃ αὐτοὺς δειλία καὶ φανῇ αὐτοῖς ἡ ὁδὸς αὐτῶν τραχεῖα καὶ δύσβατος, καὶ εἴπωσιν οὕτως. «*Ἐὰν ἡ ἀρχὴ αὐτῆς οὕτω δυσχερὴς καὶ σκληρά, ἕως τοῦ τέλους αὐτῆς τὶς δύναται ἀπαντῆσαι τοῖς ἀγῶσι τοῖς πολλοῖς, τοῖς ἐν μέσῳ αὐτῆς τεταγμένοις*»; Καὶ ἔκτοτε οὐ δύνανται πάλιν στῆναι ἢ ἐλθεῖν εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἄλλο τὶ ἰδεῖν ἐκ τῆς ἐπείξεως τῆς φροντίδας τῆς περὶ τούτου.

Καὶ πρὸς ὀλίγον σφίγγει τὸν πόλεμον αὐτοῦ ὁ διάβολος πρὸς αὐτούς, ἵνα οὕτω φύγωσι. Μᾶλλον δὲ ὁ Θεὸς αὐτὸς ἐστὶν ὁ παραχωρῶν αὐτῷ ἰσχύειν κατ' αὐτῶν καὶ ἐν μηδενὶ αὐτοῖς βοηθῶν. Διότι ἐν δισταγμῷ καὶ ψυχρότητι εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Κυρίου εἰσῆλθον. Λέγει γάρ, «*ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς, καὶ κωλύει τὴν χεῖρα ἐκ τοῦ αἵματος*»· καὶ πάλιν, «*ἐγγὺς Κύριος τοῖς φοβουμένοις αὐτόν*». Ἄνευ γὰρ φόβου καὶ ψυχρότητος ἀπαντῆσαι τῷ διαβόλῳ ἐπιτρέπει ὁ Θεός, λέγων «*ἄρξαι τοίνυν τοῦ ἀπολέσαι αὐτὸν καὶ ὅρμησον κατ' αὐτοῦ πρὸς πόλεμον, καὶ συμπλάκηθι αὐτῷ ἀνδρείως. Καὶ ἄρξομαι ἐπιθεῖναι τὸν φόβον σου ἐπὶ πάντας τοὺς ἐχθροὺς σου τοὺς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ, λέγει Κύριος*». Ἐὰν γὰρ μὴ ἀποθάνῃς θάνατον αἰσθητὸν ἑκουσίως ὑπὲρ τῆς ἀγαθότητός του, ἀκουσίως μέλλεις ἀποθανεῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ νοητῶς.

Ὅπερ οὖν ἐστὶ μέρος σου, μὴ δυσχεράνῃς δέξαθαι ὑπὲρ αὐτοῦ ἑκουσίως πρόσκαιρα παθήματα καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν γὰρ ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ Κυρίου ἀποθάνῃς σωματικῶς, αὐτὸς σε ὁ Κύριος στέφανοι καὶ τοῖς λειψάνοις σου τοῖς τιμίοις παρέχει ὁ Θεὸς τὴν τιμὴν τῶν μαρτύρων.

Διὰ τοῦτο, ὡς προεῖπον, ὅτι οἱ ἐν προοιμίοις αὐτῶν ἀμελεῖς καὶ χαῦνοι καὶ μὴ βιασθέντες πρὸς θάνατον δοῦναι ἑαυτούς, ἐντεῦθεν ἐν πᾶσι τοῖς πολέμοις εὑρίσκονται ἐλάχιστοι καὶ οὐκ ἀνδρεῖοι· μᾶλλον δὲ ὁ Θεὸς παραχωρεῖ αὐτοὺς διωχθῆναι καὶ πολεμηθῆναι διότι οὐκ ἐν ἀληθείᾳ ἐξεζήτησαν αὐτόν, ἀλλ' ὡς πειράζοντες καὶ χλευάζοντες ἐδοκίμασαν τελειῶσαι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος ἐξ ἀρχῆς ἐγνώρισεν αὐτοὺς καὶ ἐδοκίμασε τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν, ὁποῖοι εἰσί, τουτέστι δειλοὶ καὶ φίλαυτοι,

καὶ μᾶλλον φειδόμενοι τοῦ σώματος αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ὡς ἐν καταιγίδι καταδιώκει αὐτούς, διότι δύναμιν νοητήν, ἥνπερ ἔχει ἔθος θεωρεῖν ἐν τοῖς ἁγίοις, οὐ θεωρεῖ ἐν αὐτοῖς. Πρὸς τὴν προαίρεσιν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν πρόθεσιν τὴν πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν Δί᾽ αὐτόν, οὕτω συνεργεῖ αὐτῷ ὁ Θεὸς καὶ βοηθεῖ καὶ δεικνύει αὐτῷ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ. Οὐ δύναται γὰρ ὁ διάβολος προσεγγίσαι τῷ ἀνθρώπῳ ἢ προσενέγκαι αὐτῷ πειρασμούς, εἰ μὴ ἀμελήσῃ ἢ καὶ παραχωρήσῃ αὐτὸν ὁ Θεός, ἢ ἐὰν χαυνώσῃ αὐτὸν εἰς αἰσχροὺς λογισμοὺς ἀπὸ οἰήσεως καὶ ἐπάρσεως, ἢ ἀπὸ λογισμοῦ δισταγμοῦ καὶ διψυχίας. Τοὺς τοιούτους ὁ διάβολος ἐξαιτεῖται τοῦ περᾶσαι.

Τοὺς δὲ ἀρχαρίους καὶ ἁπλοῦς καὶ ἀπείρους οὐκ ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ τοὺς ἁγίους καὶ μεγάλους, τοῦ πειράσαι αὐτούς. Διότι γινώσκει, ὅτι οὐ παραχωρεῖ αὐτοὺς ὁ Θεὸς πεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Οἶδε γὰρ ὃ Θεός, ὅτι οὐχ ἱκανοῦσι πρὸς τοὺς πειρασμοὺς τοῦ διαβόλου, εἰ μὴ σχῶσι μίαν αἰτίαν ἐκ τῶν αἰτίων, ὧν προεῖπον. Καὶ τότε ἡ δύναμις τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ μακρύνεται ἐξ αὐτῶν.

Οὗτος ἐστὶν ὁ εἰς τρόπος τῶν πολέμων τοῦ διαβόλου.

ΛΟΓΟΣ ΝΒ’ - Περὶ τοῦ δευτέρου τρόπου, πρὸς τοὺς ψυχρούς

Οὓς δὲ ἀνδρείους καὶ δυνατοὺς θεωρεῖ ὃ διάβολος, καὶ τὸν θάνατον εἰς οὐδὲν λογιζομένους καὶ ἐν μεγάλῳ ζήλῳ ἐξελθόντας καὶ εἰς πάντα πειρασμὸν καὶ θάνατον ἐκδεδωκότας ἑαυτοὺς καὶ καταφρονοῦντας τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ σώματος καὶ πάντων τῶν πειρασμῶν, τούτοις οὐκ ἀπαντᾷ παραυτίκα ὁ διάβολος, οὐδὲ δεικνύει ἑαυτὸν τούτοις ὡς ἐπὶ πολύ, ἀλλὰ συστέλλει ἑαυτὸν καὶ τόπον δίδωσιν αὐτοῖς καὶ οὐκ ἀπαντᾷ αὐτοῖς πρὸς τὴν πρώτην ὁρμὴν αὐτῶν, οὐδὲ παρατάσσεται πρὸς αὐτοὺς εἰς πόλεμον. Γινώσκει γάρ, ὅτι πᾶσα ἀρχὴ θερμότερα ὑπάρχει τοῦ πολέμου καὶ οἶδεν ὅτι πολὺν ζῆλον ἔχει ὁ ἀγωνιστής, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε νικῶνται οἱ ζηλωταὶ τῶν πολεμιστῶν.

Καὶ οὐχ ὡς δειλιῶν ὁ διάβολος ποιεῖ τοῦτο, ἀλλ’ ἐκ τῆς περικειμένης αὐτοῖς θείας δυνάμεως τῆς φοβεριζούσης αὐτὸν ἐκφοβεῖται. Ὅσον οὖν θεωρεῖ αὐτοὺς οὕτως, οὐ τολμᾷ προσψαῦσαι αὐτοῖς, ἕως ὅτου ἴδῃ αὐτοὺς ψυχρανθέντας ἐκ τοῦ ζήλου αὐτῶν καὶ ἀποῤῥίψαντας τὰ ὅπλα, ἅπερ ἑαυτοῖς ἡτοίμασαν ἐν ταῖς ἑαυτῶν διανοίαις ἐν τῇ ἀλλοιώσει τῶν θείων λόγων καὶ τῶν μνημῶν τῶν συνεργουσῶν καὶ βοηθουσῶν αὐτοῖς. Καὶ προσέχει εἰς τὸν καιρὸν τῆς ῥαθυμίας αὐτῶν, καὶ ὅταν στραφῶσι μικρὸν ἐκ τῶν προτέρων λογισμῶν αὐτῶν καὶ αὐτοὶ ἀφ’ ἑαυτῶν ἄρξονται ἐφευρίσκειν ἐφευρέσεις τῆς ἥττης αὐτῶν ἐκ τῶν κολακευμάτων τοῦ φρονήματος αὐτῶν, τῶν βρυόντων ἐν αὐτοῖς καὶ ἀφ’ ἑαυτῶν αὐτοὶ ὀρύσσουσι βόθρον ἀπώλειας ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῶν λογισμῶν, τοῦ ἐκ τῆς ὀκνηρίας γινομένου, ἀφ’ ὧν ἡ ψυχρότης ἐβασίλευσεν ἐν αὐτοῖς ἤτοι ἐν ταῖς διανοίαις καὶ ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ διάβολος οὐχ ἑκουσίως ποιεῖ, ἡνίκα ἐμποδίζεται τοῦ πολεμεῖν αὐτούς, ἡ ὡς φειδόμενος αὐτῶν, οὐδὲ αἰσχυνόμενος πάρ’ αὐτῶν, εἰς οὐδὲν γὰρ ἔχει αὐτούς. Ἀλλὰ λογίζομαι, ὅτι δύναμίς τις περικυκλοῖ τοὺς ἐν θερμότητι ζήλου διακειμένους πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τοὺς νηπιωδῶς ἐξερχόμενους καὶ ἀλογίστως ἀποτασσομένους, ἐλπίζοντας δὲ εἰς τὸν Θεὸν καὶ πιστεύοντας καὶ ἀγνοοῦντας πρὸς τίνα τὴν πάλην ἔχουσι. Διὰ τοῦτο διώκει ὁ Θεὸς τὴν δεινότητα τῆς πονηρίας αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν, τοῦ μὴ ἐγγίσαι αὐτοῖς. Χαλινοῦται γὰρ ὁ ἐχθρὸς θεωρῶν τὸν φύλακα, τὸν ἀεὶ αὐτοὺς φυλάττοντα. Ἐὰν γὰρ τὰς αἴτιας τῆς βοηθείας ἐξ αὐτῶν μὴ ἀποῤῥίψωσιν, αἰτινές εἰσὶ δεήσεις καὶ κόποι καὶ ταπεινοφροσύνη, ὁ ἀντιλήπτωρ καὶ βοηθὸς οὐκ ἀναχωρεῖ ἐξ αὐτῶν ποτέ.

Βλέπε καὶ γράψον ταῦτα εἰς τὴν καρδίαν σου, ὅτι ἡ φιληδονία καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὴν ἀνάπαυσιν αἴτια ἐστὶ τῆς παραχωρήσεως. Ἐὰν δὲ τις ἐκ τούτων ὑπομείνῃ ἰσχυρῶς ἐγκρατευόμενος, ἐκ τῆς συνεργίας τοῦ Θεοῦ οὐδέποτε ἀπολιμπάνεται, καὶ ὁ ἐχθρὸς οὐ συγχωρεῖται προσβαλεῖν αὐτῷ. Καὶ ἐὰν ἅπαξ συγχωρηθῇ προσβαλεῖν αὐτῷ πρὸς παιδείαν, ἀλλ ἀκολουθεῖ αὐτῷ καὶ συνέχει αὐτὸν ἡ ἁγία δύναμις, καὶ οὐ φοβεῖται τοὺς

πειρασμοὺς τῶν δαιμόνων, διότι ὁ λογισμὸς αὐτοῦ θαῤῥεῖ καὶ καταφρονεῖ αὐτῶν Δί' αὐτήν.

Αὕτη γὰρ ἡ θεῖα δύναμις ἐκδιδάσκει τοὺς ἀνθρώπους ὥσπερ τὶς ἐκδιδάσκει τινὰ νεώτερον μικρὸν τὸ πλεῦσαι καὶ ὅταν ἄρξηται ποντίζεσθαι ἀναφέρει αὐτὸν διότι ἐπάνωθεν τῶν χειρῶν τοῦ διδάσκοντος αὐτὸν πλέει ὁ νεώτερος. Καὶ ὅταν ἄρξηται ὀλιγωρεῖν, ἵνα μὴ βυθισθῇ αὐτὸς ὁ βαστάζων αὐτὸν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἐπιφωνεῖ αὐτῷ παραθαρύνων, Μὴ φοβοῦ, ἐγὼ βαστάζω σε. Καὶ ὥσπερ μήτηρ διδάσκει τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν μικρὸν τὸ περιπατεῖν καὶ μακρύνει ἑαυτὴν ἐξ αὐτοῦ καὶ προσκαλεῖται αὐτόν, ὅταν δὲ αὐτὸς ἐρχόμενος πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ ἄρξηται τρέμειν καὶ διὰ τὴν ἁπαλότητα καὶ τρυφερότητα τῶν ποδῶν καὶ μελῶν πίπτειν, τρέχει ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ βαστάζει αὐτὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς, οὕτω καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ βαστάζει καὶ διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς καθαρῶς καὶ μετὰ ἁπλότητος ἐκδεδωκότας ἑαυτοὺς εἰς χεῖρας τοῦ πλάστου αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐξ ὅλης καρδίας τῷ κόσμῳ ἀποταξαμένους καὶ ὀπίσω αὐτοῦ πορευομένους.

Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε, ἐξερχόμενος ὀπίσω τοῦ Θεοῦ, ἐν παντὶ καιρῷ τοῦ ἀγῶνος σου ἀεὶ τῆς ἀρχῆς μνημόνευε καὶ τοῦ πρώτου ζήλου τῆς ἀρχῆς τῆς ὁδοῦ καὶ τῶν θερμῶν λογισμῶν, μεθ' ὧν ἐξῆλθες ἐν προοιμίοις ἔχων ἐκ τοῦ οἴκου σου, καὶ ἤνεγκας σεαυτὸν εἰς τὴν παράταξιν τοῦ πολέμου. Οὕτω δοκίμασαν σεαυτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὅπως μὴ ψυχρανθή ἡ θερμότης τῆς ψυχῆς σου ἐκ τοῦ ζήλου τοῦ ἐξαφθέντος ἐν σοι ἐξ ἀρχῆς, μήπως ζημιωθῇς τίνος τῶν ὅπλων, ὧν ἧς ἐνδεδυμένος ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀγῶνος σου. Καὶ ὕψωσον ἀεὶ τὴν φωνὴν σου ἐντὸς τῆς παρεμβολῆς καὶ τὰ τέκνα τῶν δεξιῶν, ἤγουν τοὺς οἰκείους λογισμοὺς θάρσυνον καὶ ἀνδρείωσον καὶ δεῖξον τοῖς ἄλλοις, ἤτοι τῷ μέρει τοῦ ἐναντίου, ὅτι νηφάλιος εἰ. Καὶ ἐὰν οὖν ἐν προοιμίοις ὁρᾷς ὁρμὴν φοβερίζουσάν τε τοῦ πειράζοντας, μὴ χαυνωθῇς. Ἴσως αὕτη συμφέρει σοι. Οὐ γὰρ παραχωρεῖ δωρεὰν ὁ σώζων σε τίνα προσεγγίσαι σοι, εἰ μὴ οἰκονομίαν τινὰ προξένων πρὸς τὸ συμφέρον σοι.

Ἀλλὰ μὴ δείξῃς ῥαθυμίαν ἐξ ἀρχῆς, ἵνα μή, δείξας ὧδε ῥαθυμίαν, εἰς τοὔμπροσθεν βαίνων καταπέσῃς καὶ μηκέτι εὑρήσῃς ἀντιστῆναι ταῖς ἐπερχομέναις σοι λύπαις λέγω δὴ ἐκ τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς ἀσθενείας καὶ ἐκ τῶν φοβερῶν φαντασιῶν καὶ τῶν λοιπῶν. Μὴ στρέψῃς τὸν τρόπον τοῦ ἀγωνοθέτου σου, ὅτι βοήθειαν κατὰ τοῦ ἐναντίου προξενεῖ σοι, ὅπως μὴ εὕρῃ σε ὁ ἐχθρὸς σου ὡς προσδοκᾷ. Ἀλλὰ παρακάλεσον τὸν Θεὸν ἀδιαλείπτως, καὶ κλαῦσον ἐνώπιον τῆς χάριτος αὐτοῦ καὶ πένθησον καὶ μόχθησον, ἕως ἂν ἐξαποστείλῃ σοι βοηθόν. Ἐὰν γὰρ ἅπαξ ἴδῃς τὸν σώζοντα σε πλησίον σου, οὐκ ἔτι ἡττηθήσῃ ἐκ τοῦ ἐχθροῦ σου τοῦ ἐναντιουμένου σοι. Οὗτοι οἱ δύο τρόποι τῆς πάλης τοῦ διαβόλου ἕως ὧδε.

ΛΟΓΟΣ ΝΓ’ - Περὶ τοῦ τρίτου τρόπου, πρὸς τοὺς δυνατούς

Ὅταν οὖν μετὰ ταῦτα πάντα ἐπαναστῇ ὁ διάβολος τινὶ καὶ οὐ δύναται πρὸς αὐτὸν ἐν ἀγῶνι, μᾶλλον δὲ πρὸς τὸν ἐνισχύοντα αὐτὸν καὶ βοηθοῦντα αὐτῷ, δί’ ὃν ὁ ἄνθρωπος κατεπαίρεται αὐτοῦ καὶ λαμβάνει πάρ’ αὐτοῦ δύναμιν καὶ ὑπομονήν, ὥστε τὸ παχυμερὲς σῶμα καὶ ὑλικὸν νικῆσαι τὸν ἀσώματον καὶ νοερόν, ἡνίκα οὖν ἴδῃ ὁ ἐχθρὸς πᾶσαν ταύτην τὴν δύναμιν, ἥνπερ ἐδέξατο ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς ἔξω αἰσθήσεις αὐτοῦ ἐκ τῶν ὁρωμένων πραγμάτων καὶ τῶν φωνῶν τῶν ἀκουομένων μὴ ἡττωμένας καὶ τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν κολακευμάτων καὶ θωπευμάτων αὐτοῦ μὴ χαυνουμένους, τότε λοιπὸν ἐπιθυμεῖ ὁ δόλιος ζητῆσαι τρόπον τινὰ τοῦ ἀποστῆσαι τὸν βοηθοῦντα τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἄγγελον ἐκεῖνον ἄπ’ αὐτοῦ. Μᾶλλον δὲ ἐπιθυμεῖ ὁ δόλιος τυφλῶσαι τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου καὶ βοηθούμενου, καὶ εὑρεθῆναι αὐτὸν ἀβοήθητον, καὶ κινῆσαι ἐν αὐτῷ λογισμοὺς ὑπερηφανίας, ἵνα δοκῇ, ὅτι ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως ὅλη ἡ ἰσχὺς αὕτη καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ τὸν πλοῦτον τοῦτον ἐκτήσατο καὶ τῇ δυνάμει αὐτοῦ ἐφύλαξεν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ φονευτοῦ.

Καὶ πότε μὲν λογίζεται, ὅτι ἐκ συμβεβηκότος ἐνίκησε τὸν ἐχθρόν, πότε δέ, ὅτι διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ σιωπῶ περὶ τῶν ἄλλων τρόπων καὶ τῶν λογισμῶν τῆς βλασφημίας, ἐξ ὧν ἐμπίπτει εἰς φόβον ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς μνήμης αὐτῶν καὶ μόνον ποτὲ δὲ ἐν σχήματι τῶν ἀποκαλύψεων τῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ τὴν πλάνην αὐτοῦ εἰς τὸ μέσον φέρει καὶ ἐν τοῖς ἐνυπνίοις αὐτοῦ δεικνύει αὐτῷ πράγματα. Καὶ πάλιν ἐν ἐγρηγόρσει μορφοῦται εἰς ἄγγελον φωτὸς καὶ πάντα ποιεῖ, ἵνα δυνηθῇ πεῖσαι τὸν ἄνθρωπον κατὰ μικρὸν καὶ μικρὸν συμφρονῆσαι αὐτῷ,ἵνα παραδοθῇ εἰς χεῖρας αὐτοῦ.

Ἐὰν δὲ κρατήσῃ τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ ἐν ἀσφαλείᾳ ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος, μᾶλλον δὲ κράτηση τὴν μνήμην του συνεργοῦντος αὐτῷ καὶ ἀτενίσῃ εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ ὄμμα τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἵνα μὴ βλέπῃ τοὺς ψιθυρίζοντας ταῦτα ἐν αὐτῷ, πάλιν ὁ ἐχθρὸς ἐπιτηδεύεται μηχανήσασθαι ἄλλους τρόπους.

ΛΟΓΟΣ ΝΔ: ΠΕΡΙ τοῦ τετάρτου τρόπου, πρὸς τοὺς δοκίμους

Λοιπὸν τοῦτο μόνον ὑπελείφθη αὐτῷ διότι συγγένειαν ἔχει ἡ φύσις πρὸς αὐτὸ καὶ διὰ τοῦτο ἐξαιρέτως ἐκδέχεται ποιήσασθαι τὸν ἀφανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ. Ποῖον δὲ ἐστὶ τὸ μηχάνημα; Τοῦτο ἐστὶν τὸ προβάλλειν τῷ ἀνθρώπῳ ἐν ταῖς φυσικαῖς χρείαις αὐτοῦ. Πολλάκις γὰρ τυφλοῦται ὁ νοῦς τοῦ ἀθλητοῦ ἐκ τῆς ὁράσεως καὶ τοῦ πλησιασμοῦ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, καὶ εὐχερῶς ἐν τῷ ἀγῶνι ἡττᾶται, ὅταν πλησίον αὐτῶν γένηται, πολὺ δὲ μᾶλλον, ὅταν εὑρεθῶσι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ.

Ἐν γνώσει γὰρ καὶ πείρᾳ χρῆται τῇ μεθόδῳ ταύτῃ ὁ διάβολος ὁ δεινὸς ἤγουν ἐκ τῆς πείρας τῆς μετὰ τῶν πολλῶν ἀγωνιστῶν καὶ ἰσχυρῶν καὶ δυνατῶν, τῶν ἐν τούτοις ἐκπεσόντων, καὶ τοῦτο σοφιστικῶς ποιῶν. Κἂν γὰρ μὴ δυνηθῇ πρακτικῶς ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον ἐνεργῆσαι, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν ἀποχὴν τῆς κατοικήσεως αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀφορμῶν καὶ αἰτιῶν, ὅμως ἀγωνίζεται φαντάσαι τὸν νοῦν αὐτῶν, γαργαλίζων αὐτούς, κινήσεις κινῶν ἐν αὐτοῖς τοῦ διαλογίζεσθαι αὐτοὺς ἐν τοῖς αἰσχροῖς λογισμοῖς καὶ συγκατατίθεσθαι καὶ γενέσθαι ὑπευθύνους, ὥστε ἀποστῆναι ἄπ᾽ αὐτῶν τὸν βοηθὸν αὐτῶν.

Ἐπίσταται γάρ, ὅτι ἡ νίκη του ἀνθρώπου καὶ ἡ ἧττα αὐτοῦ καὶ ὁ θησαυρὸς αὐτοῦ καὶ ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ τοῦ ἀσκητοῦ ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ συνίστανται καὶ ἐν μικρῷ νεύματι γίνεται, ἵνα μόνον ὁ λογισμὸς ἐκ τοῦ τόπου κινηθῇ καὶ προαιρέσει δείξει ῥοπῇ νεύματος τὴν συγκατάθεση καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ ὕψους εἰς τὴν γῆν κατέλθῃ, ὡς συνέβη πολλοῖς τῶν ἁγίων ἐν φαντασίαις κάλλους γυναικῶν. Πολλάκις δὲ καὶ τοὺς πλησιάζοντας κόσμῳ, ὡς ἀπὸ μιλίου ἢ δύο ἢ καὶ διαστήματος ἡμέρας, αὐτὰς τὰς γυναῖκας ἐν ἀληθείᾳ ἐτροπεύσατο ἀγαγεῖν πρὸς αὐτούς. Τοὺς δὲ ἀπέχοντας ἐκ τοῦ κόσμου ἐπεὶ οὐ δύναται παγιδεῦσαι, ἐν φαντασίαις δεικνύει αὐτοῖς τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν, ποτὲ μὲν ἐν καλλωπισμῷ ἱματίων καὶ θεωρίᾳ ἀσελγείας, ποτὲ δὲ ἐν σχήματι γυμνῆς γυναικὸς δεικνύων αὐτοῖς ἀπρεπῶς. Διὰ γὰρ τούτων καὶ τῶν τοιούτων, τοὺς μὲν ἐνίκησεν εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, οἱ δὲ ἐν φαντασίαις ἐνεπαίχθησαν διὰ τὴν ῥαθυμίαν τῶν λογισμῶν αὐτῶν, ὥστε εἰς ἀπογνώσεως βυθὸν ἐλθεῖν αὐτούς, καὶ πρὸς τὸν κόσμον ἐξέκλιναν καὶ τῆς ἐπουρανίου ἐλπίδος ἐξέπεσον αἱ ψυχαὶ αὐτῶν.

Ἄλλοι δὲ ἰσχυρότεροι αὐτῶν καὶ ὑπὸ τῆς χάριτος πεφωτισμένοι, ἐνίκησαν αὐτὸν καὶ τὰς φαντασίας αὐτοῦ καὶ ἐπάτησαν τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς καὶ εὑρέθησαν δόκιμοι ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ. Καὶ πολλάκις φαντασίας χρυσίου καὶ τιμίων πραγμάτων καὶ θησαυροὺς χρυσοῦς ἐφάντασεν αὐτούς, καὶ ἔστιν ὅτε ἐν ἀληθείᾳ ὑπέδειξεν αὐτοῖς ταῦτα, ἵνα διὰ τῶν τοιούτων διαφόρων φαντασιῶν, ἴσως δυνηθῇ ἐμποδίσαι τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐκ τοῦ δρόμου αὐτοῦ καὶ ὑποσκελίσαι αὐτὸν διὰ μιᾶς τῶν παγίδων καὶ τῶν δικτύων αὐτοῦ.

Ἀλλὰ Κύριε, Κύριε, μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμοὺς τοιούτους, ὁ γινώσκων τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, ἐξ ὧν μόλις δυνατοὶ καὶ δόκιμοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς τοιαύτης πλάνης νικήσαντες. Καὶ ταῦτα ὅλα παραχωρεῖται ὁ πειράζων διάβολος πολεμῆσαι πρὸς τοὺς ἁγίους ἐν πειρασμοῖς, ἵνα δοκιμασθῇ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἡ ἐν αὐτοῖς ἐν τοῖς τοιούτοις πειρασμοῖς, ἐὰν διὰ τὴν ἀποχὴν τῶν τοιούτων πραγμάτων καὶ ἀναχώρησιν καὶ στέρησιν καὶ ἀπορίαν αὐτῶν φιλόθεοι ὑπάρχωσι καὶ ἐμμένωσιν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξ ἀληθείας τὸν Θεὸν ἀγαπῶσι, καὶ κἂν πλησιάσωσι τοῖς πράγμασι τούτοις, ἀγωνίζονται καταφρονῆσαι καὶ ἐξουθενῆσαι αὐτὰ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Κολακευόμενοι ὕπ' αὐτῶν, οὐχ ἡττῶνται ὕπ' αὐτῶν, καὶ οὕτω πειράζονται, οὐχὶ διὰ τοῦτο μόνον ἵνα γνωσθῶσι τῷ Θεῷ, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ διαβόλῳ. Ὅτι ἐπιποθεῖ πολλὰ πειράσαι καὶ δοκιμάσαι πάντας, εἰ ἐνεδέχετο καὶ ἐξαιτήσασθαι αὐτοὺς παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ πειράσαι αὐτούς, ὥσπερ τὸν δίκαιον Ἰὼβ ἐξῃτήσατο.

Καὶ ἡνίκα μικρὰ παραχώρησις τοῦ Θεοῦ γένηται, προσεγγίζει πειράζων ὁ διάβολος σφοδρῶς, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ποσότητος τῆς δυνάμεως τῶν πειραζομένων ὕπ' αὐτοῦ, καὶ οὐ προσβάλλει ὁ ἄνομος διάβολος κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ. Καὶ ἐκ τούτου δοκιμάζονται οἱ ἀληθινοὶ καὶ βέβαιοι ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ, εἰ ὅλων τούτων καταφρονοῦσι καὶ ὡς οὐδὲν λογίζονται ταῦτα κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν πρὸς σύγκρισιν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καὶ ταπεινοῦντες ἑαυτοὺς ἀεὶ καὶ τῷ εἰς πάντα συνεργοῦντι αὐτοῖς καὶ αἰτίῳ τῆς νίκης αὐτῶν ἀποδίδοντες τὴν δόξαν καὶ εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ παραδιδόντες ἑαυτοὺς ἐν τῷ ἀγῶνι, λέγοντες τῷ Θεῷ, ὅτι, «*Σὺ εἶ ὁ δυνατός, Κύριε, καὶ σὸς ἐστὶν ὁ ἀγών, πολέμησον καὶ νίκησον ἐν αὐτῷ, Κύριε, ὑπὲρ ἡμῶν*», τότε δοκιμάζονται ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ οὗτοι.

Οἵτινες δὲ εἰσὶ κίβδηλοι, ἐν τοῖς τοιούτοις πειρασμοῖς δοκιμάζονται καὶ γνωρίζονται καὶ πίπτουσιν ἐκ τοῦ Θεοῦ ὡς σκύβαλα, δεδωκότες χωρᾶν τῷ ἐχθρῷ αὐτῶν καὶ ἐξέρχονται ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ῥαθυμίαν τῆς διανοίας αὐτῶν ἤ διὰ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτῶν ὅτι οὐκ ἠξιώθησαν δέξασθαι τὴν δύναμιν, ἥνπερ εἶχον οἱ ἅγιοι ἐνεργοῦσαν ἐν αὐτοῖς, διότι οὐχ ἡττᾶται ἡ δύναμις ἡ συνεργοῦσα ἡμῖν. Ἐστὶ γὰρ καὶ παντοδύναμος ὁ Κύριος καὶ ἰσχυρότερος πάντων καὶ ἐν παντὶ καιρῷ νικητὴς ἐν τῷ σώματι τῷ θνητῷ, ὅταν συγκατέλθῃ αὐτοῖς ἐν τῷ πολεμῷ. Ἐὰν δὲ καὶ νικηθῶσι, δῆλον ὅτι ἐκτὸς αὐτοῦ νικῶνται. Οὗτοι εἰσὶν οἱ γυμνοῦντες ἑαυτοὺς τῇ προαιρέσει αὐτῶν ἐξ αὐτοῦ διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἠξιώθησαν τῆς δυνάμεως τῆς ἀντιλαμβανομένης τῶν νικητῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς δυνάμεως αὐτῶν τῆς συνήθως καὶ ἰδίας, ἧς εἶχον ἐν τοῖς καιροῖς τῶν πολέμων αὐτῶν τῶν σφοδρῶν, αἰσθάνονται ἑαυτοὺς κενοὺς εἶναι ἐξ αὐτῆς. Πῶς δὲ αἰσθάνονται; θεωροῦσι τὴν πτῶσιν αὐτῶν ἡδεῖαν καὶ γλυκεῖαν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν καὶ ὅτι δύσκολον ἐστὶν ὑπομεῖναι αὐτοὺς τὴν δυσχέρειαν τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἐχθροῦ αὐτῶν, ἣν ἐνίκων ἔκπαλαι καθαρῶς μετὰ ζήλου ἐκ τῆς ὁρμῆς τῆς κινήσεως τῆς φύσεως, ἧς εἶχον ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ μετὰ θερμότητος καὶ ὀξύτητος. Καὶ ταῦτα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν νῦν οὐχ εὑρίσκουσι.

Καὶ οἱ μὲν ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐτῶν ῥᾴθυμοι καὶ χαῦνοι ὑπάρχοντες, οὐ μόνον ἐκ τῶν ἀγώνων τούτων καὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἤχου φύλλου δένδρου δειλιῶσι καὶ ταράσσονται καὶ ἀπὸ μικρᾶς ἀνάγκης τῆς ἀπὸ τῆς χρείας τοῦ λιμοῦ καὶ ἀπὸ μικρᾶς ἀσθενείας νικῶνται καὶ ἀπαρνοῦνται καὶ εἰς τὰ ὀπίσω στρέφονται. Οἱ δὲ ἀληθινοὶ καὶ δόκιμοι οὐδὲ ἐκ τοῦ χόρτου καὶ τοῦ λάχανου χορτάζονται, οὐδὲ διαιτώμενοι ῥίζαις βοτάνων ξηρῶν πρὸ τῆς νενομισμένης ὥρας τῆς τροφῆς καταδέχονται τίνος γεύσασθαι, ἀλλὰ καὶ χαμευνοῦσιν ἐν ἀτονίᾳ ὄντες τοῦ σώματος καὶ ἀμβλυωποῦσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκ τῆς ἄγαν κενώσεως τοῦ σώματος κἂν δὲ ἐκ τῆς ἀνάγκης ἐγγίση ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος, οὐδὲ οὕτω χεῖρα διδοῦσιν ἡττηθῆναι καὶ πεσεῖν ἐκ τῆς ἐῤῥωμένης προαιρέσεως. Ποθοῦσι γὰρ καὶ ἐφίενται τοῦ βιάσασθαι ἑαυτοὺς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ κοπιῶν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς αἱροῦνται ἢ τὴν πρόσκαιρον ζωὴν ἔχειν καὶ πᾶσαν ἀνάπαυσιν τὴν ἐν αὐτῇ. Καὶ ὅταν ἐπέλθωσιν αὐτοῖς οἱ πειρασμοί, μᾶλλον εὐφραίνονται καὶ ἔτι ἐν αὐτοῖς τέλειοι γίνονται. Ἀλλ' οὐδὲ ἐκ τῶν μοχθηρῶν κόπων τῶν γινομένων αὐτοῖς διστάζουσιν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἕως ἂν ἐκλείψωσιν ἐκ τῆς ζωῆς, προθυμοῦνται δέξασθαι γενναίως τὰς ἐπηρείας καὶ οὐκ ἀναχωροῦσιν, ὅτι ἐν αὐτοῖς τέλειοι γίνονται.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΕ’ - Περὶ παθῶν

Ὢ τὶ γλυκεῖαι εἰσὶν αἱ ἀφορμαὶ τῶν παθῶν! Τὰ μὲν γὰρ πάθη ἐνίοτε δύναται τὶς κόψαι καὶ ἐν τῷ μακρυσμῷ αὐτῶν γαληνιᾷ καὶ εὐφραίνεται ἐν τῷ παύεσθαι αὐτά, τὰς μέντοι αἰτίας λιπεῖν οὐ δύναται. Διὰ τοῦτο μὴ θέλοντες πειραζόμεθα. Καὶ ἐν μὲν τοῖς πάθεσι λυπούμεθα, τὰς δὲ ἀφορμὰς ἐμμένειν ἐν ἡμῖν ἀγαπῶμεν τὰς ἁμαρτίας οὐκ ἐφιέμεθα, τὰς δὲ ἐπιφερούσας ἡμῖν αὐτὰς αἰτίας μεθ’ ἡδονῆς δεχόμεθα. Τούτου ἕνεκεν παραίτιοι γίνονται τῇ ἐνεργείᾳ αἳ δεύτεραι τῶν πρώτων.

Ὁ τὰς ἀφορμὰς τῶν παθῶν ἀγαπῶν ὑποχείριος ἐστὶν ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος, καὶ δεδούλωται τοῖς πάθεσιν. Ὁ μισῶν τὰς ἰδίας ἁμαρτίας παύσεται ἄπ’ αὐτῶν, καὶ ὁ ὁμολογῶν αὐτάς, τεύξεται τῆς ἀφέσεως. Ἀδύνατον δὲ τινὶ τὴν ἕξιν τῆς ἁμαρτίας καταλιπεῖν, πρὶν ἔχθραν κτήσηται μὲτ αὐτῆς καὶ ἀφέσεως τυχεῖν πρὸ τῆς τῶν πλημμελημάτων ἐξομολογήσεως. Ἡ μὲν γὰρ ταπεινώσεως ἐστὶν ἀληθοῦς αἰτία, ἡ δὲ κατανύξεως, ἀπὸ αἰσχύνης ἀκολουθούσης τῇ καρδίᾳ.

Ἐὰν μὴ μισήσωμεν τὰ μέμψεως ἄξια, οὐ δυνάμεθα αἰσθάνεσθαι τῆς δυσωδίας τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, οὐδὲ τοῦ βρώμου αὐτῶν ἐν ὅσῳ φέρομεν ταῦτα ἐν ταῖς ἰδίαις ψυχαῖς. Ἕως ἣν ἀποῤῥίψῃς τὸ ἄτοπον ἐκ σου, οὐ γνώσῃ ποίᾳ αἰσχύνη περιπεπλεγμένος εἶ, οὐδὲ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐρυθρίασιν. Ὅταν δὲ ἐν ἄλλοις κατίδῃς τὸ σὸν φορτίον, τότε μαθήσῃ τὴν ἐπικειμένην σοι αἰσχύνην. Ἀπόστα τοῦ κόσμου καὶ τηνικαῦτα γνώσῃ τὸ δυσῶδες αὐτοῦ. Ἐὰν γὰρ μὴ ἀποστῇς, οὐ μὴ μάθῃς πῶς, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ὡς ὀσμὴν καλὴν περιβάλεις τὴν δυσωδίαν αὐτοῦ καὶ τὴν γύμνωσιν τῆς σῆς αἰσχύνης ὡς καταπέτασμα δόξης λογίσῃ.

Μακάριος μακρυνθείς ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ σκότους αὐτοῦ καὶ μόνῳ προσεσχηκὼς ἑαυτῷ. Οὐ γὰρ δύναται ἡ διόρασις οὔτε ἡ διάκρισις ἐνεργῆσαι ἢ ὑπουργῆσαι τῷ ἐν μέσῳ τῶν ματαίων ἀνατρεφομένῳ. Πῶς γὰρ ἡ θολουμένη τούτου διάκρισις διακρῖναι δυνηθείη τὸ δέον; Μακάριος ὁ καταλείψας τὴν κάρωσιν τῆς μέθης αὐτοῦ καὶ τὸ ἀκόρεστον τῆς κραιπάλης αὐτοῦ ἐν ἄλλοις κατιδὼν ὁποῖον ἐστί. Τότε γὰρ γνώσεται τὴν ἰδίαν αἰσχύνην. Ἐν ὅσῳ δὲ τὶς τὴν κραιπάλην τῆς μέθης τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ ἐν ἑαυτῷ φέρει, ὡς εὐπρεπῆ φαίνονται πάντα αὐτῷ τὰ ὑπ’ αὐτοῦ πραττόμενα. Ὅταν γὰρ ἡ φύσις ἔξω γένηται τῆς ἰδίας τάξεως, ἐξίσου ἐστίν, εἴτε οἴνῳ εἴτε ἐπιθυμίαις μεμεθυσμένη ᾖ. Διότι ἀμφότερα τοῦ καθήκοντος ἐκβάλλουσι καὶ μίαν ἔκκαυσιν ἀμφότερα κινοῦσι ἐν τῷ σώματι, ἐν ᾧ φέρονται. Οἱ μὲν γὰρ τρόποι διάφοροι, τὸ δὲ συγκέρασμα ἕν. Καὶ ἡ μετάθεσις μὲν μία, αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν αἰτιῶν ἄνισοι τυγχάνουσι, διακρίνονται δὲ καὶ κατὰ τὴν ὑποδοχὴν ἕκαστου.

Πάσῃ ἀνέσει ἕπεται ταλαιπωρία καὶ πάσῃ διὰ Θεὸν ταλαιπωρία, ἄνεσις ἀκολουθεῖ. Εἰ πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ φθορᾷ ὑπόκειται, καὶ ἡ φθορὰ διὰ τῶν ἐναντίων γίνεται, ἢ ἐνθάδε ἢ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἢ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου.

Καὶ μάλιστα τῇ ἐξ ἀκολασίας ἡδονῇ ἢ τῇ κακοπαθείᾳ τῇ ἐναντιουμένῃ τῇ ἡδονῇ ταύτῃ, τῇ γινομένῃ διὰ ἁγιασμοῦ καὶ τοῦτο ὑπὸ φιλανθρωπίας οἰκονομεῖ ὁ Θεὸς ἢ ἐν αὐτῇ τῇ ὁδῷ ἢ ἐν τῷ τέλει αὐτῆς γεύσασθαι τῆς κολάσεως καὶ τῆς χαρᾶς διὰ τὸ πλούσιον αὐτοῦ ἔλεος ταύτην ὡς τίνα ἀμοιβήν, τὴν δὲ ὡς ἀῤῥαβῶνα. Διότι οὐ κωλύει τὸ κέρδος τοῦ ἀγαθοῦ μέχρι τῆς ἐσχάτης ὥρας. Τὸ μέντοι κακὸν καὶ κωλύει, διὰ τὸ κακωθῆναι τὸν ἄξιον κολάσεως, ὡς γέγραπται ὁ παιδευόμενος ἐνταῦθα διὰ τὴν ἰδίαν αἰσχύνην, ἐκ τῆς ἰδίας γεέννης ἐσθίει.

Παραφυλάττου ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτεξουσίου τοῦ προηγουμένου τῆς πονηρᾶς δουλείας. Παραφυλάττου ἐκ τῆς παρακλήσεως τῆς προηγουμένης τοῦ πολέμου. Παραφυλάττου ἐκ τῆς γνώσεως τῆς προηγουμένης τῆς τῶν πειρασμῶν ἀπαντήσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ἐκ τῆς ἐφέσεως τῆς πρὸ τῆς τελειώσεως τῆς μετανοίας. Εἰ γὰρ πάντες ἁμαρτωλοὶ ἐσμὲν καὶ οὐδεὶς ὑπέρτερος τῶν πειρασμῶν, οὐδεμία ἄρα τῶν ἀρετῶν ὑψηλότερα τῆς μετανοίας, ὅτι οὐδὲ τελειωθῆναι δύναται τὸ ἔργον αὐτῆς πώποτε· προήκει γὰρ αὕτη πᾶσιν, ἁμαρτωλοῖς καὶ δικαίοις πάντοτε, τοῖς βουλομένοις σωτηρίας τυχεῖν, καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὅρος τελειώσεως, ὅτι ἡ τελειότης καὶ τῶν τελείων ὄντως ἀτέλεστος. Διὰ τοῖ τοῦτο ἡ μετάνοια οὔτε καιροῖς οὔτε πράξει περιορίζεται ἕως θανάτου. Μνημόνευε ὅτι πάσῃ ἡδονῇ ἑπομένῃ ἐστὶν ἡ ἀηδία καὶ πικρότης ὡς δευτερεύουσα.

Παραφυλάττου ἀπὸ τῆς χαρᾶς τῆς μὴ ἐχούσης συνεζευγμένην τὴν αἰτίαν τῆς ἀλλοιώσεως. Πᾶν γὰρ ὃ κεκρυμμένην ἄνωθεν τὴν οἰκονομίαν ἔχει, οὐ δύναται καταλαβεῖν οὔτε γνῶναι τὸν ὅρον καὶ τὴν αίτίαν τῆς ἀλλοιώσεως αὐτοῦ. Ἀπ᾽ ἐκείνων φόβου, ὧν ὑπολαμβάνεις ὀρθότητα ἔχειν. Διότι ἔξωθεν τῆς ὁδοῦ λέγεται τούτων ὁδεύειν. Ἐκεῖνος ὁ ἐν σοφία εἰδὼς διοικῆσαι τὴν ὁλκάδα τοῦ κόσμου, ἀλλοίωσιν συνέμιξε πᾶσι τοῖς αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔξωθεν τούτου σκίασμα ἐστίν.

Ἕπεται τῇ ἀνέσει τῶν μελῶν ἡ τῶν λογισμῶν ἔκστασις καὶ φύρσις, καὶ τῇ ἀμέτρῳ ἐργασίᾳ, ἀκηδίᾳ, καὶ τῇ ἀκηδίᾳ ἔκστασις. Διαφέρει δὲ ἔκστασις ἐκστάσεως. Τῇ μὲν γὰρ πρώτῃ τῇ ἐκ τῆς ἀνέσεως ἐκστάσει ἕπεται ὁ πόλεμος τῆς πορνείας, τῇ δε δευτέρᾳ τῇ ἐκ τῆς ἀκηδίας ἡ τοῦ ἰδίου ἡσυχαστηρίου κατάληψις καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετακίνησις. Τῇ δὲ ἐμμέτρῳ καὶ ἐπιπόνως διαμενούσῃ ἐργασίᾳ τιμῇ οὐκ ἐστί. Τούτων δὲ ἡ μείωσις μὲν πληθύνει τὴν ἡδονήν, ἡ ἀμετρία δὲ τὴν ἔκστασιν.

Ὑπόμεινον τὴν ἀφροσύνην τῆς φύσεώς σου, τὴν ἐν σοὶ νικῶσαν σε, ἀδελφέ, διότι ηὐτρέπισε γενέσθαι ἐν ἐκείνῃ τῇ σοφίᾳ τῇ αΐδιον ἐχούσῃ τῆς ἀρχῆς τὸν στέφανον. Μὴ δειλιάσῃς ἐκ τῆς ταραχῆς του ἀδαμιαίου σώματος, τοῦ εὐτρεπισθέντος γενέσθαι ἐν τῇ τροφῇ ἐκείνῃ, ἧς ἡ γνῶσις ἐνθάδε ἔξωθεν τοῦ νοὸς τῶν σαρκικῶν τυγχάνει. Ἡνίκα ἂν ἐπιστῇ ἡ οὐράνιος εἰκών, ἥτις ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρήνης, μὴ ταραχθῇς ἐξ ἐναντίας τῆς ἀλλοιώσεως τῆς ταραχῆς τῆς φύσεως. Διότι πρόσκαιρος ἐστὶν ἡ ἐν τούτῳ κακοπάθεια τῷ μεθ᾽ ἡδονῆς ὑποδεχομένῳ αὐτήν. Ἐοίκασι γὰρ κυναρίοις τὰ πάθη, τοῖς εἰωθόσι σχολάζειν τοῖς μακελλαρίοις, ἅτινα μόνῃ φωνῇ ἀποδιδράσκουσιν, ἀμελούμενα δὲ ὡς

λέοντες παμμεγέθεις ἐπέρχονται.

Ἐξουδένωσον τὴν μικρὰν ἐπιθυμίαν, ἵνα μὴ ἐνθυμηθῇς τὴν σφοδρότητα τῆς πυρώσεως αὐτῆς. Διότι ἡ ὑπὲρ τῶν μικρῶν πραγμάτων ὑπομονὴ τῶν μεγάλων πραγμάτων τὸν κίνδυνον ἀποσοβεῖ. Ἀδύνατον γὰρ κατακρατῆσαι τῶν μεγάλων πραγμάτων, ἐὰν μὴ νικήσῃς τὰ εὐτελέστερα.

Μνημόνευε τῆς τάξεως, ἐν ᾗ μέλλεις γενέσθαι, ᾧ ἀδελφέ, ἧς οὐκ ἐστὶν ἡ ζωή, ὡς ἡ διὰ τῶν χυμῶν ἕρπουσα καὶ κινουμένη, δι’ ἧς συντρίβεται ἡ θνητότης. Καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῇ πύρωσις τῆς συγκράσεως, ἥτις σύγκρασις τῇ κολακείᾳ, τῆς ἡδονῆς κόπον παρέχει τῇ νηπιώδει φύσει. Ὑπόμεινον τὸν μόχθον τοῦ ἀγῶνος, εἰς ὃν πρὸς δοκιμασίαν εἰσήχθης, ἵνα λάβῃς παρὰ Θεοῦ στέφανον, καὶ ἀναπαύσῃ, διαπεράσας ἐκ τοῦδε τοῦ κόσμου. Μνημόνευε καὶ τῆς ἀνέσεως ἐκείνης, ἥτις οὐκ ἔχει πέρας, καὶ τῆς ζωῆς τῆς ἀκολακεύτου καὶ τῆς τάξεως τῆς τελείας καὶ τῆς ἀμετακινήτου οἰκονομίας καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς καταναγκαζούσης ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν, τῆς κυριευούσης τῆς φύσεως.

Ἧς ἀξιωθείημεν χάριτι Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΣΤ’ - Περὶ τοῦ ὅτι συμφερόντως συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν δεκτικὴν εἶναι τῶν παθῶν ἐν ᾧ καὶ περὶ ἀσκητικῶν ἐργασιῶν

Τὸ ἐν τίνι συμπτώματι τῆς ἁμαρτίας ὀλισθαίνειν δήλῳ τιν ἐστὶ τῆς φυσικῆς ἀσθενείας. Διότι συμφερόντως συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν δεκτικὴν αὐτὴν εἶναι τῶν παθῶν οὐ γὰρ συνεῖδεν ἀνωτέραν τούτων αὐτὴν καθιστάναι πρὸ τῆς δευτέρας παλιγγενεσίας. Τὸ δεκτικὴν εἶναι τῶν παθῶν ὠφέλιμον πρὸς τὴν τῆς συνειδήσεως κατακέντησιν. Τὸ μέντοι διαμεῖναι ἐν τούτοις ἀναιδὲς καὶ ἀναίσχυντον. Τρεῖς τρόποι εἰσί, δι’ ὧν πᾶσα ψυχὴ λογικὴ τῷ Θεῷ προσεγγίσαι δύναται ἢ διὰ θερμότητος πίστεως ἢ διὰ φόβου ἢ διὰ παιδείας Κυρίου. Οὐδεὶς δὲ δύναται προσεγγίσαι τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ, εἰ μὴ προηγήσηται εἰς τῶν τριῶν τρόπων τούτων.

Ὥσπερ ἀπὸ τῆς γαστριμαργίας τίκτεται ἡ ταραχὴ τῶν λογισμῶν, οὕτω καὶ ἀπὸ πολυλογίας καὶ ἀταξίας τῶν συντυχιῶν ἡ ἄγνοια καὶ ἡ τοῦ νοῦ ἔκστασις. Ἡ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων μέριμνα ταράσσει τὴν ψυχήν, καὶ τὸ ὑπὸ τούτων συμφύρεσθαι τὸν νοῦν συμφύρει καὶ τῆς γαλήνης ἐκβάλλει.

Πρέπει τῷ παραδεδωκότι ἑαυτὸν μοναχῷ τῇ ἐπουρανίῳ γεωργίᾳ, ἀεὶ καὶ διὰ παντὸς πάσης βιωτικῆς φροντίδος ἐκτὸς εἶναι, ἵνα, ἐν ἑαυτῷ γενόμενος, μηδὲν ὅλως ἐν ἑαυτῷ εὕρῃ τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων ἀργὸς γενόμενος, ἀπερισπάστως δύναται μελετᾶν ἐν τῷ νόμῳ τοῦ Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτός. Οἱ σωματικοὶ κόποι ἄνευ τῆς τοῦ νοῦ καθαρότητος, ὡς ἄτεκνος μήτρα καὶ μαστοὶ κατάξηροι τῇ γὰρ τοῦ Θεοῦ γνώσει προσεγγίσαι οὐ δύνανται. Καὶ τὸ μὲν σῶμα κατάκοπον ποιοῦσιν, ἐκριζοῦν δὲ τὰ πάθη ἐκ τοῦ νοὸς οὐ φροντίζουσί διὰ τοῦτο θεριοῦσι οὐδέν.

Ὥσπερ ὁ σπείρων ἐπ’ ἀκάνθαις οὐδὲν δύναται θερίσαι, οὕτως ὁ τῇ μνησικακίᾳ ἑαυτὸν ἀφανίζων καὶ τῇ φιλοκτημοσύνῃ οὐδὲν δύναται ἀνύσαι, ἀλλὰ στένει ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ ἐκ τῆς πολλῆς ἀγρυπνίας καὶ ἀποχῆς τῶν πραγμάτων. Καὶ μαρτυρεῖ ἡ Γραφὴ ἡ λέγουσα «*ὡς λαὸς ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, καὶ ὡς μηδεμιᾶς τῶν ἐντολῶν Κυρίου ἀμελήσας, ζητοῦσι τὴν πάρ’ ἐμοῦ δικαιοσύνην καὶ ἀλήθειαν, καὶ βούλονται προσεγγίσαι μοι τῷ Θεῷ, λέγοντες ἵνα τὶ ἐνηστεύσαμεν, καὶ οὐκ εἶδες; Καὶ ἑαυτοὺς ἐταπεινώσαμεν, καὶ οὐκ ἔγνω; Ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις τῶν νηστειῶν ὑμῶν ποιεῖτε τὰ θελήματα ὑμῶν, λέγω δή, τὰς πονηρὰς ἐνθυμήσεις ὑμῶν*». Καὶ ὡς εἰδώλοις ὁλοκαρπώσεις προσφέρετε αὐτάς, καὶ τοὺς χαλεποὺς διαλογισμούς, οὕτως Θεὸν ἐλογίσασθε ἐν αὐτοῖς, τὸ ὑμέτερον αὐτοῖς θυσιάζοντες σῶμα, τὸ πάντων θυμιαμάτων τιμιώτερον, ὅπερ ἐμοὶ ἀφιερῶσαι ἐχρῆν ὑμᾶς

διὰ τῆς ὑμῶν ἀγαθοεργίας καὶ καθαρᾶς συνειδήσεως.

Εὔθετος γῆ ἐστὶν ἡ εὐφραίνουσα τὸν ἑαυτῆς γεωργὸν τῇ μέχρις ἑκατὸν καρποφορία ψυχῇ ἡ στιλβωθεῖσα τῇ τοῦ Θεοῦ μνήμῃ καὶ τῇ ἀκοιμήτῳ ἀγρυπνίᾳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Ἐκεῖ οἰκοδομεῖ ὁ Κύριος ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς νεφέλην σκέπουσαν αὐτὴν ἐν ἡμέρᾳ καὶ φωτὶ πυρὸς διαυγάσας τὴν νύκτα. Ἔσωθεν τοῦ γνόφου αὐτῆς φῶς λάμψει.

Ὥσπερ νέφος καλύπτει τὸ φῶς τῆς σελήνης, οὕτως οἱ ἀτμοὶ τῆς γαστρὸς διώκουσι τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς ψυχῆς. Καὶ καθάπερ πυρὸς φλὸξ ἐν ξηροῖς ξύλοις, οὕτω καὶ τὸ σῶμα γαστρὸς ἐμπιπλαμένης. Καὶ καθάπερ ὕλη παρὰ ὕλης αὔξει τὴν φλόγα τοῦ πυρός, οὕτως ἡ ποικιλία τῶν βρωμάτων τὴν τοῦ σώματος κίνησιν.

Ἐν σώματι φιληδόνῳ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ οὐκ οἰκεῖ, καὶ ὁ ἀγαπῶν τὸ ἴδιον σῶμα τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος οὐκ ἐπιτεύξεται. Ὦσπέρ ἀπὸ ὠδίνων τίκτεται καρπὸς εὐφραίνων τὴν τετοκυῖαν, οὕτως ἐκ τοῦ κόπου τοῦ λαιμοῦ τίκτεται ἐν τῇ ψυχῇ καρπός, ἡ γνῶσις τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, τοῖς δὲ ὀκνηροῖς καὶ φιληδόνοις αἰσχύνης καρπός. Ὥσπερ πατὴρ κήδεται τέκνου, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς κήδεται σώματος κακοπαθοῦντος Δὶ αὐτόν, καὶ πλησίον ἐστὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ διαπαντός. Τῆς ἐν σοφίᾳ ἐργασίας ἀτίμητον τὸ κτῆμα.

Ξένος ἐστὶν ὁ κατὰ διάνοιαν ἔξω γενόμενος πάντων τῶν βιωτικῶν. Πενθικὸς ἐστὶν ὁ ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ διάγων πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Μοναχὸς ἐστὶν ὁ ἔξωθεν τοῦ κόσμου καθήμενος καὶ ἀεὶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ τυχεῖν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Πλοῦτος μοναχοῦ ἐστὶν ἡ παράκλησις ἡ γενομένη ἐκ τοῦ πένθους καὶ ἡ χαρὰ ἡ ἐκ πίστεως ἡ ἐν τοῖς ταμείοις τῆς διανοίας λάμπουσα. Ἐλεήμων ἐστὶν ὁ μὴ διακρίνων κατὰ διάνοιαν τίνα ἀπὸ τίνος, ἀλλὰ πάντας ἐλεῶν.

Παρθένος ἐστίν, οὐχ ὁ τὸ σῶμα αὐτοῦ φυλάξας ἀπὸ τῆς συνουσίας ἀμόλυντον, ἀλλ’ ὃ αἰδούμενος ἑαυτοῦ, ὅταν κατ’ ἰδίαν γένηται. Εἰ ἀγαπᾷς τὴν σωφροσύνην, δίωξον τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς ἐν τὲ τῇ μελέτῃ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῇ ἐκτεταμένῃ προσευχῇ, καὶ τότε πρὸς τὰς αἴτιας τῆς φύσεως καθοπλισθήσῃ. Χωρὶς δὲ τούτων ἁγνείαν ἰδεῖν ἐν τῇ ψυχὴ ἀδύνατον.

Εἰ θέλεις κτήσασθαι τὴν ἐλεημοσύνην, πρῶτον ἔθιζε σαυτὸν καταφρονεῖν πάντων, ἵνα μὴ τῷ βάρει τούτων ὁ νοῦς ἑλκυσθῇ καὶ τῶν ἰδίων ὅρων ἐκτὸς γένηται. Τῆς γὰρ ἐλεημοσύνης ἡ ἀκρίβεια ἐν τῇ τοῦ ἀδικεῖσθαι αἱρουμένου ὑπομονῇ δείκνυται. Τῆς ταπεινώσεως ἡ τελειότης ἐστὶ τὸ φέρειν μετὰ χαρᾶς τὰς ψευδεῖς κατηγορίας. Εἰ ἐν ἀληθείᾳ ἐλεήμων εἶ, ὅταν ἀφαιρεθῇς τὰ σὰ ἀδίκως, μὴ θλιβῇς ἔσωθεν, μηδὲ τὴν ζημίαν τοῖς ἔξω διηγοῦ. Καταποθήτω δὲ μᾶλλον ἡ ζημία τῶν ἠδικηκότων σὲ τῇ σῇ ἐλεημοσύνῃ, ὥσπερ ἡ αὐστηρία τοῦ οἴνου τῇ τοῦ ὕδατος πληθυνότητι. Καὶ ἐπίδειξαι τὸ πλῆθος τῆς ἐλεημοσύνης σου ἐν οἷς ἀγαθοῖς ἀμείβῃ τοὺς ἀδικήσαντάς σε. Καθὼς καὶ ὁ μακάριος Ἐλισσαῖος ἐποίησε τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ, αἰχμαλωτίσαι αὐτὸν βουλομένοις ὅτε γὰρ προσηύξατο καὶ ἀπετύφλωσεν αὐτοὺς τῇ ἀχλύι, ἐπεδείξατο τὴν ἐν αὐτῷ οὖσαν δύναμιν,

ὅτε δὲ βρῶσιν καὶ πόσιν δεδωκὼς αὐτοῖς εἴασεν ἀπέρχεσθαι, τὴν ἐν αὐτῷ ἐλεημοσύνην ἐπεδείξατο.

Ὁ ταπεινόφρων ἐν ἀληθείᾳ, ἀδικούμενος οὐ ταράσσεται, οὐδὲ ἀπολογίαν ποιεῖ ὑπὲρ τοῦ πράγματος, οὐ ἠδικήθη, ἀλλὰ δέχεται τὰς συκοφαντίας ὡς ἀλήθειαν καὶ οὐ μέριμνα πεῖσαι τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἐσυκοφαντήθη, ἀλλὰ συγχώρησιν αἰτεῖται. Τινὲς γὰρ τὸ ὄνομα τῆς ἀκολασίας ἑαυτοῖς ἐπεσπάσαντο ἑκουσίως, μὴ ὄντες οὕτως, ἕτεροι δὲ τὸ τῆς μοιχείας, πόῤῥω τούτου ὄντες, ὑπέμενον, καὶ ἐπικαρπίαν ἁμαρτίας, ἣν οὐκ εἰργάσαντο, διὰ τῶν δακρύων ἑαυτοὺς ἐπεφόρτιζον, συγχώρησιν ἀνομίας, ἣν οὐκ εἰργάσαντο, μετὰ κλαυθμοῦ παρὰ τῶν ἠδικηκότων ἐξῃτοῦντο, πάσῃ καθαρότητι καὶ ἁγνείᾳ ὄντες ἐστεφανωμένοι τὴν ψυχήν. Ἄλλοι δέ, ἵνα μὴ δοξασθῶσιν ἐν τῇ ἐναρέτῳ αὐτῶν καταστάσει, τῇ οὔσῃ ἐν αὐτοῖς κεκρυμμένη, ἐν σχήματι παραπλήγων ἑαυτοὺς ἐδείκνυον, τῷ θείῳ ἁλάτι ἠρτυμένοι ὄντες καὶ τῇ γαλήνῃ πάγιοι, ὥστε ἐκ τῆς ἄκρας αὐτῶν τελειότητος τοὺς ἁγίους ἀγγέλους ἔχειν κήρυκας τῶν ἰδίων ἀνδραγαθημάτων.

Σὺ μὲν ταπείνωσιν νομίζεις ἔχειν, ἄλλοι δὲ ἑαυτῶν κατηγόρουν σὺ δὲ οὐδὲ ὑπὸ ἄλλων κατηγορούμενος φέρεις,καὶ ταπεινόφρονα ἑαυτὸν ψηφίζεις. Εἰ ταπεινόφρων εἶ, δοκίμασον σεαυτὸν ἐν τούτοις, ἐὰν οὖ ταράσσῃ ἀδικούμενος.

Πολλὰς μονὰς ὁ Σωτὴρ τοῦ Πατρὸς καλεῖ τὰ μέτρα τῆς διανοίας τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ αὐλιζομένων, λέγω δὴ τὰς διακρίσεις καὶ διαφορὰς τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων, ἐν οἷς κατὰ διάνοιαν ἐντρυφῶσιν. Οὐ γὰρ διαφορὰ τόπων, ἀλλὰ τάξει χαρισμάτων, πολλὰς μονὰς εἴρηκε. Καθάπερ ἕκαστος τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου κατὰ τὴν καθαρότητα τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως τε καὶ ἀντιλήψεως κατατρυφᾷ. Καὶ καθάπερ ἑνὸς λύχνου ἐν ἑνὶ οἴκῳ διαυγάζοντος, διάφορος ἡ αὐγὴ γίνεται, τοῦ φωτὸς μὴ μεριζομένου εἰς πολλὰς λαμπηδόνας, οὕτως ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι οἱ δίκαιοι πάντες αὐλίζονται ἐν μία χώρᾳ ἀδιαιρέτως. Ἕκαστος δὲ κατὰ τὸ ἑαυτοῦ μέτρον ἐξ ἑνὸς νοητοῦ ἡλίου διαυγάζεται καὶ τὴν εὐφροσύνην, ὡς ἐξ ἑνὸς ἀέρος καὶ τόπου καὶ καθέδρας καὶ θεωρίας καὶ σχήματος.

Καὶ οὐ θεωρεῖ τις τὰ μέτρα τοῦ ἑταίρου αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑπερέχοντος, οὔτε τοῦ ὑποδεεστέρου, ἵνα μή, ὁρῶν τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ ἑταίρου αὐτοῦ καὶ τὸ ἑαυτοῦ ὑστέρημα, γένηται αὐτῷ ταῦτα λύπης καὶ ἀδημονίας αἴτια. Μὴ γένοιτο τοῦτο εἶναι, ὅπου οὐκ ἔστι λύπη, οὐδὲ στεναγμός, ἀλλ’ ἕκαστος κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ χάριν, κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ, ἔσω ἐν αὐτοῦ εὐφραίνεται. Μία δὲ ἡ θεωρία ἡ ἔξωθεν τῶν πάντων ἐστί, καὶ μία ἡ χαρά, καὶ χωρὶς τῶν δύο τούτων τάξεων οὐκ ἔστιν ἄλλη μεσιτεύουσα τάξις. Λέγω δὴ μίαν μὲν τὴν ἄνω, ἑτέραν δὲ τὴν κάτω, μέση δὲ τούτων ἡ ποικιλίᾳ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀμοιβῶν.

Εἰ δὲ ἀληθὲς τοῦτο, καθὼς καὶ ἀληθὲς ἐστί, τὶ ἀφρονέστερον ἢ ἀνοητότερον τῶν λεγόντων ὅτι ἀρκετὸν μοι τῆς γεέννης διαφυγεῖν, τοῦ δὲ εἰς τὴν βασιλείαν εἰσελθεῖν οὐ μέλει μοι; Τὸ γὰρ διαφυγεῖν τῆς γεέννης, αὐτὸ τοῦτο ἐστὶ τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν, ὥσπερ καὶ τὸ ταύτης ἐκπίπτειν εἰς τὴν γέενναν εἰσελθεῖν ἐστίν. Οὐ γὰρ ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ

Γραφὴ τρεῖς χώρας, ἀλλὰ τί; «*Ὅταν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ στήσῃ τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων*». Οὐδὲ γὰρ τρία τάγματα εἶπεν, ἀλλὰ δύο, ἓν ἐκ δεξιῶν καὶ ἓν ἐξ εὐωνύμων. Καὶ διεχώρισε τὰ ὅρια τῶν διαφορῶν τῶν κατασκηνωμάτων αὐτῶν, εἰπὼν ὅτι, «*ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον*», δηλονότι οἱ ἁμαρτωλοὶ «*οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος*». Καὶ πάλιν «*ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ ἀνακληθήσονται ἐν τοῖς κόλποις Ἀβραὰμ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων*». Ὅπερ ἐστὶ παντὸς πυρὸς φοβερώτατον.

Ἄρα οὖν οὐ συνῆκας ὲκ τούτων, ὅτι ἡ ἐναντία τῆς ἄνω τάξεως στάσις, αὕτη ἐστὶν ἡ γέεννα ἡ βασανίζουσα; Καλὸν οὖν ἐστὶ τὸ διδάξαι τοὺς ἀνθρώπους τὸ ἀγαθὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπισπάσασθαι αὐτοὺς ἐν τῇ διαμονῇ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ τῆς πλάνης εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας μετενεγκεῖν. Οὗτος γὰρ ἦν ὁ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων τρόπος, καὶ ἐστὶν ὑψηλὸς πάνυ. Ἐὰν δὲ ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνηται ἑαυτοῦ ἐκ τῆς διαγωγῆς ταύτης καὶ τῆς συνεχοῦς κοινωνίας, ὅτι ἀσθενεῖ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ ταράσσεται ἡ γαλήνη αὐτοῦ καὶ ἡ γνῶσις σκοτίζεται, διότι ἀκμὴν ἡ διάνοια αὐτοῦ δέεται φυλακῆς καὶ τῆς τῶν αἰσθήσεων ὑποταγῆς καὶ ἐν τῷ θέλειν ἄλλους θεραπεύειν τὴν ἰδίαν ὑγείαν αὐτοῦ ἀπόλλυσι καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἰδίας ἐλευθερίας τοῦ ἰδίου βουλήματος εἰς τὴν ταραχὴν τοῦ νοός, ὁ τοιοῦτος μνημονεύτω τοῦ ἀποστολικοῦ ῥητοῦ παραινοῦντος καὶ λέγοντος, «*τῶν τελειοτέρων εἶναι τὴν στερεὰν τροφήν*», καὶ εἰς τοῦ πίσω στραφήτω, ἵνα μὴ ἀκούσῃ πάρ’ αὐτοῦ, ὡς ἐν ὑποδείγματι, «*ἰατρέ, θεράπευον σεαυτόν*» καὶ ἑαυτὸν κατακρινέτω, καὶ τὴν ἰδίαν εὐεξίαν φυλαξάτω καὶ ἀντὶ τῶν αἰσθητῶν αὐτοῦ λόγων ἡ ἀγαθὴ αὐτοῦ πολιτεία διακονείτω, καὶ ἀντὶ τῶν φωνῶν τοῦ στόματος αὐτοῦ ἡ πρᾶξις αὐτοῦ διδασκέτω. Καὶ ἡνίκα ἂν ἐν ὑγείᾳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ γνῷ, τότε καὶ ἄλλους ὠφελείτω, καὶ ἐν τῇ ὑγείᾳ αὐτοῦ θεραπευέτω. Ὅταν γὰρ εὑρεθῇ μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, μᾶλλον δύναται αὐτοὺς εὐεργετῆσαι ἐν τῷ ζήλῳ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἤπερ ἐν λόγοις, ἄῤῥωστος ὑπάρχων καὶ αὐτὸς καὶ χρῄζων τῆς ἰατρείας πλεῖον αὐτῶν. «*Τυφλὸς γὰρ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται*».

Τῶν ὑγιαινόντων γὰρ ἐστὶν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων καὶ δυναμένων δέξασθαι πᾶσαν τροφὴν λέγω δή, τὰς προβολὰς πασῶν τῶν αἰσθήσεων,καὶ μὴ βλαβῆναι τὴν καρδίαν ἐκ πάντων τῶν συναντημάτων, διὰ τὴν γυμνασίαν τῆς τελειώσεως.

Ὅταν θελήσῃ ὁ διάβολος τῶν τοιούτων μολῦναι τὸν νοῦν ἐν τῇ τῆς πορνείας μνήμῃ, πρῶτον τῇ φιλίᾳ τῆς κενοδοξίας δοκιμάζει τὴν ὑπομονὴν αὐτῶν, καὶ ἡ προκάταρξις τοῦ λογισμοῦ τούτου οὐ δοκεῖ πάθος εἶναι οὕτω ποιεῖν εἴωθε τοῖς τὸν νοῦν παραφυλαττομένοις, οἷς οὐ δυνατὸν τάχιστα ἐγκαταβαλεῖν ἄτοπον ἐνθύμησιν. Ἡνίκα δ’ ἂν ἐκβάλῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ ὀχυρώματος αὐτοῦ καὶ ἄρξηται τῷ προτέρῳ συνδιαλέγεσθαι λογισμῷ καὶ μακρύνειν αὐτὸν ἐκεῖθεν, τηνικαῦτα προσυπαντᾷ αὐτῷ ἐν τῇ ὕλῃ τῆς

πορνείας καὶ διαστρέφει τὸν νοῦν εἰς τὰ τῆς ἀκολασίας πράγματα. Καὶ πρῶτον ταράσσεται ἐν τῇ αἰφνιδίῳ αὐτῶν προβολῇ, διὰ τὴν προϋπάρξασαν σωφροσύνην τῶν λογισμῶν, τὴν προϋπαντήσασαν τοῖς πράγμασιν, ὧν τίνων τῆς θεωρίας ὁ κυβερνήτης νοῦς ἦν ἀπεσχοινισμένος. Καὶ γὰρ κἂν παντελῶς μὴ μολυνθῇ, ἀλλ' οὖν τῆς προτέρας ἀξίας αὐτὸν κατέβαλεν. Ἐὰν δὲ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω καὶ προκαταβάλῃ τὴν προτέραν τῶν λογισμῶν προσβολήν, ἥτις ἐστὶν αἰτία τῆς τῶν δευτέρων ἐπαγωγῆς, τότε δύναται εὐκόλως σὺν Θεῷ κατακρατῆσαι τοῦ πάθους.

Κρεῖσσον ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀρετῶν ὑποκλέπτειν τὰ πάθη, ἢ τῇ ἀντιστάσει. Διότι τὰ πάθη, ὅταν ἐκ τῆς οἰκείας χώρας ἐξέλθῃ καὶ κινηθῇ πρὸς πόλεμον, τότε σχήματα καὶ εἴδωλα ἐντυποῖ ἐν τῷ νοΐ. Ἐπικράτειαν γὰρ πολλὴν κέκτηται ὁ πόλεμος οὗτος κατὰ τοῦ νοὸς σφόδρα, τὰς ἐνθυμήσεις ἐκταράσσων καὶ θορυβῶν. Κατὰ μέντοι τὸν πρότερον ὅρον, ὃν ἔφαμεν, οὐδὲ ἴχνος παθῶν ἐμφαίνεται ἐν τῷ νοΐ μετὰ τὴν τούτων ἀποδίωξιν.

Ὁ σωματικὸς κόπος καὶ ἡ μελέτη τῶν θείων Γραφῶν φυλάσσει τὴν καθαρότητα, τὸν δὲ κόπον βεβαιοῖ ἡ ἐλπὶς καὶ ὁ φόβος, τὴν δὲ ἐλπίδα καὶ τὸν φόβον συνιστᾷ ἐν τῇ διανοίᾳ ὁ μακρυσμός τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἀδιάλειπτος προσευχή. Ἕως οὗ δέξηται ἄνθρωπος τὸν Παράκλητον, δέεται τῶν θείων Γραφῶν, ἵνα ἡ μνήμη τῶν ἀγαθῶν ἐντυπωθῇ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου ἀναγνώσεως ἀνακαινισθῇ ἐν αὐτῷ ἡ πρὸς τὸ ἀγαθὸν κίνησις καὶ φυλάξῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς λεπτότητος τῶν ὁδῶν τῆς ἁμαρτίας. Διότι οὔπω ἐκτήσατο τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος, τὴν μακρύνουσαν τὴν πλάνην, τὴν αἰχμαλωτίζουσαν τὰς ψυχωφελεῖς μνήμας καὶ προσεγγίζουσαν τῇ ἐν τῷ σκορπισμῷ τοῦ νοῦ ψυχρότητι.

Ὅταν γὰρ ἡ δύναμις τοῦ Πνεύματος ἐπιβῇ ἐπὶ τὴν ψυχικὴ δύναμιν τὴν ἐνεργοῦσαν ἐν αὐτῷ, τότε, ἀντὶ τοῦ νόμου τῶν Γραφῶν, ῥιζοῦνται αἱ ἐντολαὶ τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ καρδία, καὶ τότε κρυπτῶς ἐκ τοῦ Πνεύματος μανθάνει, καὶ οὐ δέεται τῆς βοηθείας τῆς ἐκ τῆς αἰσθητῆς ὕλης. Ἐν ὅσῳ γὰρ ἡ καρδία τῆς ὕλης μανθάνει, ἀκολούθως ἕπεται τῇ μαθήσει ἡ πλάνη καὶ ἡ λήθη, ὅταν δὲ ἡ διδασκαλία ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ᾖ, τότε ἡ μνήμη ἀβλαβὴς φυλάττεται.

Εἰσὶ λογισμοὶ ἀγαθοὶ καὶ ἐστὶ θελήματα ἀγαθὰ εἰσὶ δὲ λογισμοὶ πονηροὶ καὶ καρδία πονηρά. Ἡ πρώτη τάξις κίνησις ἐστὶ διαβαίνουσα ἐν τῷ νοΐ, ὡς ὁ ἐν τῇ θαλάσσῃ διεγειρόμενος ἄνεμος καὶ μετεωρίζων τὰ κύματα, ἡ δὲ δευτέρα τάξις ἐστὶν ἡ κρηπὶς καὶ τὸ θεμέλιον, καὶ κατὰ τὸν τῆς κρηπῖδος ὅρον γίνεται ἡ ἀμοιβὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν φαύλων, καὶ οὐ κατὰ τὴν τῶν λογισμῶν κίνησιν. Ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς κινήσεως τῶν τρεπτῶν λογισμῶν οὐ γαληνιᾷ. Ἐὰν δὲ ἑκάστῳ τούτων ἀμοιβὴν δῷς, κρηπῖδα κάτω ἐν τῇ καρδίᾳ μὴ ἔχουσαν, πλησίον εἰ λοιπὸν σὺ τοῦ μυριάκις καθ' ἡμέραν ἀλλοιῶσαι τὰ τὲ ἀγαθὰ σου τὰ τε ἐναντία.

Ὄρνις ἄπτερος ἐστὶ νοῦς νεωστὶ ἐξεληλυθὼς ἐκ τῆς συμπλοκῆς ἀγωνιζόμενος ὑψωθῆναι ἐκ τῶν γηίνων πραγμάτων καὶ μὴ δυνάμενος, ἀλλ' ἀκμὴν ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς ἕρπων,

πετασθῆναι ἔτι μὴ ἐξισχύων πλὴν συνάγων τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ ἐν τῇ ἀναγνώσει καὶ ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ τῷ φόβῳ καὶ τῇ φροντίδι τῆς ποικιλίας τῶν ἀρετῶν, παρεκτὸς γὰρ τούτων γνῶναί τὶ οὐ δύναται. Καὶ ταῦτα μέν, πρὸς βραχὺν καιρὸν φυλάττουσιν ἀμόλυντον τὸν νοῦν, ὕστερον δὲ ἐπέρχονται αἳ μνῆμαι, καὶ ἐκταράττουσι καὶ μολύνουσι τὴν καρδίαν. Οὔπω γὰρ ᾔσθετο τοῦ ἡσύχου τῆς ἐλευθερίας, πρὸς ὃν διὰ τῆς ἀμνηστίας τῶν πραγμάτων μετὰ μικρὸν χρόνον συνάγει τὸν νοῦν. Διότι ἀκμὴν σωματικὰς τὰς πτέρυγας κέκτηται, λέγω δὴ τὰς ἀρετάς, αἵτινες φανερῶς ἐκτελοῦνται. Τὰς μέντοι ἀρετὰς τῆς θεωρίας οὔπω ἐθεάσατο, οὐδὲ τῆς τούτων αἰσθήσεως ἠξιώθη αἵτινες εἰσὶ πτέρυγες τοῦ νοός, δι' ὧν προσεγγίζει τις τοῖς ἐπουρανίοις καὶ ἀπέχεται τῶν γηίνων.

Ἐν ὅσῳ τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασιν ὑπηρετεῖ τις τῷ Κυρίῳ, οἱ τύποι τούτων τῶν πραγμάτων ἐγχαράττονται ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐν σωματικοῖς σχήμασι διαλογίζεται τὰ θεῖα. Ἡνίκα δ' ἂν αἴσθησιν λάβῃ τῶν ὄντων ἔσωθεν τῶν πραγμάτων, τηνικαῦτα κατὰ τὸ μέτρον τῆς αἰσθήσεως αὐτοῦ ἔσται ὁ νοῦς ὑψηλότερος τῶν σχημάτων τῶν πραγμάτων κατὰ καιρὸν καὶ καιρόν.

«*Ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς ταπεινοὺς τῇ καρδίᾳ, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν*». Προσευχὴ ταπεινόφρονος, ὡς ἐκ στόματος πρὸς ὦτα. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡσυχίας σου βόησον ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς τῆς ταπεινώσεως· «*Κύριε ὁ Θεὸς μου, σὺ φωτιεῖς τὸ σκότος μου*».

Ὅταν ἡ ψυχὴ σου ἐγγίσῃ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σκότους, τοῦτο τὸ σημεῖον ἔστω σοι καίεται ἡ καρδία σου καὶ διαθερμαίνεται ὡς τὸ πῦρ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ὥστε ὅλον τὸν κόσμον ἡγεῖσθαί σε σκύβαλα καὶ σποδόν, καὶ οὐδὲ τῆς τροφῆς ὀρέγεσθαι ἐκ τῆς γλυκύτητος τῶν λογισμῶν τῶν καινῶν καὶ διαπύρων, τῶν κινουμένων ἀεὶ ἐν τῇ ψυχῇ σου. Καὶ ἐξαίφνης δίδοταί σοι πηγὴ δακρύων, ὡς χείμαῤῥος ῥέων χωρὶς βίας, μεμιγμένος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ἐν τὲ τῇ ἀναγνώσει σου, φημί, καὶ εὐχὴ σου, ἐν τὲ τῇ μελέτῃ σου καὶ βρώσει σου καὶ πόσει σου, καὶ ἐν παντὶ ἔργῳ σου τὰ δάκρυα σου κεκερασμένα ἐν αὐτῷ εὑρίσκεται.

Καὶ ὅταν ἴδῃς ταῦτα ἐν τῇ ψυχῇ σου, εὐθαρσὴς γενοῦ, ὅτι τὴν θάλασσαν διεπέρασας, καὶ οὕτω πρόσθες ἐν τοῖς ἔργοις σου καὶ καλῶς κράτησον τὴν φυλακήν, ὅπως ἂν ἡ χάρις ἡμέραν καθ' ἡμέραν πληθυνθῇ ἐν σοι. Ἕως δὲ τούτοις οὐκ ἀπαντήσῃς, ἀκμὴν οὐκ ἐτελείωσας τὴν ὁδὸν σου, τοῦ φθάσαι εἰς τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ εὑρεῖν σε καὶ λαβεῖν τὴν χάριν τῶν δακρύων παύσονται, καὶ ἡ θέρμη σου ψυχρανθῇ ἄνευ ἀλλοιώσεως ἑτέρου πράγματος, ἤγουν σωματικῆς ἀσθενείας, οὐαὶ σοι τὶ ἀπώλεσας! Ἢ γὰρ εἰς οἴησιν ἦλθες ἢ εἰς ἀμέλειαν ἢ καὶ εἰς χαυνότητα. Τὶ δὲ ἐπακολουθεῖ τοῖς δάκρυσι μετὰ τὸ λαβεῖν αὐτὰ καὶ τὶ μετὰ ταῦτα ἀπαντήσει αὐτῷ, ὕστερον ἐν ἄλλῳ τόπῳ μέλλομεν γράψαι, ἐν τοῖς περὶ προνοίας κεφαλαίοις, ὡς ὑπὸ τῶν πατέρων καὶ τῶν γραφῶν ἐφωτίσθημεν, τῶν πιστευθέντων τὰ τοιαῦτα μυστήρια.

Ἐὰν ἔργα μὴ ἔχῃς, μὴ λαλήσῃς περὶ ἀρετῶν. Τίμιαι ἐναντίον Κυρίου αἱ θλίψεις αἱ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτόν, ὑπὲρ πᾶσαν εὐχὴν καὶ θυσίαν. Καὶ ὀσμὴ ἱδρῶτος αὐτῶν ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. Ἑκάστην ἀρετὴν χωρὶς κόπου σωματικοῦ γινομένην, ὡς ἔκτρωμα ἄψυχον ἡγοῦ. Προσφορὰ δικαίων, δάκρυα ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Καὶ θυσία αὐτῶν δεκτή, οἱ ἐν ἀγρυπνίαις στεναγμοὶ αὐτῶν. Κεκράξονται πρὸς Κύριον οἱ δίκαιοι τῷ βάρει τοῦ σώματος στενούμενοι, καὶ ἐν ὀδύνῃ τὰς ἱκεσίας ἐκπέμψουσι πρὸς Θεόν, καὶ ἐπὶ τῇ κραυγῇ τῆς φωνῆς αὐτῶν τὰ ἅγια τάγματα πρὸς βοήθειαν αὐτῶν παραγίνεται τοῦ θαρσοποιῆσαι αὐτοὺς τῇ ἐλπίδι καὶ παραμυθήσασθαι. Κοινωνοὶ γὰρ εἴσιν οἱ ἅγιοι ἄγγελοι τῶν παθῶν καὶ τῶν θλίψεων τῶν ἁγίων τῇ πρὸς αὐτοὺς ἐγγύτητι.

Ἡ καλὴ ἐργασία καὶ ταπεινοφροσύνη Θεὸν ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ δὲ πίστις καὶ ἡ ἐλεημοσύνη πρὸς τὴν καθαρότητα ταχέως προσπελάσαι ποιεῖ. Τὴν θέρμην καὶ τὴν συντριβὴν τῆς καρδίας ἐν μιᾷ ψυχῇ γενέσθαι ἀδύνατον, ὡς οὐδὲ τοῖς ἐν μέθῃ τῶν λογισμῶν ἡ ἐπικράτεια. Ὅταν γὰρ δοθῇ τῇ ψυχῇ αὐτῇ ἡ θέρμη, ἐπαίρεται ἡ συντριβὴ τοῦ πένθους. Ὁ μὲν οἶνος εἰς ἱλαρότητα, ἡ δὲ θέρμη πρὸς εὐφροσύνην τῆς ψυχῆς δεδώρηται. Ἐκεῖνος τὸ σῶμα θερμαίνει, ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ λόγος τὴν διάνοιαν. Οἱ τῇ θέρμη πυρπολούμενοι τῇ μελέτῃ τῆς ἐλπίδος ἁρπάζονται καὶ ἀπαρτίζουσι τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα. Καθάπερ γὰρ οἱ μεθυσκόμενοι οἴνῳ εἴδωλα τινὰ φαντάζονται ἐνηλλαγμένα, οὕτω καὶ οἱ ἐν τῇ ἐλπίδι μεθυσκόμενοι καὶ θερμαινόμενοι οὔτε θλῖψιν ἐπίστανται οὔτε τὶ κοσμικόν. Ταῦτα συμβαίνει τοῖς ἁπλουστέροις τῇ καρδίᾳ καὶ θερμοτέροις τῇ ἐλπίδι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, μετὰ τὴν ἐπίμονον ἐργασίαν καὶ καθαρότητα, ἅτινα ἡτοίμασται τοῖς ἐν τῇ τρίβῳ τῶν ἀρετῶν πορευομένοις. Ταῦτα γίνονται ἐν τῇ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ διὰ τῆς πίστεως τῆς ψυχῆς. Πάντα γὰρ ὅσα θέλει ὁ Κύριος ποιεῖ.

Μακάριοι περιζωσάμενοι τὰς ὀσφύας αὐτῶν πρὸς τὴν θλίψεων θάλασσαν ἐν ἁπλότητι καὶ ἀνεξετάστῳ τρόπῳ, χάριν τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης, καὶ μὴ δόντες νῶτα. Οὗτοι ταχέως πρὸς λιμένα τῆς βασιλείας διασῴζονται, καὶ ἀναπαύονται ἐν σκηνώμασι τῶν καλῶς κοπιασάντων καὶ ψυχαγωγοῦνται ἐκ τῆς ταλαιπωρίας αὐτῶν καὶ ἀγάλλονται ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τῆς ἐλπίδος αὐτῶν. Οἱ ἐπ' ἐλπίδι τρέχοντες πρὸς τὸ σκολιὸν τῆς ὁδοῦ οὐκ ἐπιστρέφουσιν, οὐδὲ ἐπιμένουσι διερευνᾶν περὶ τούτου, ἀλλ' ὅταν διαπερῶσι τὴν θάλασσαν, τότε τὸ σκολιὸν καθορῶντες, τῷ Θεῷ τὴν εὐχαριστίαν προσφέρουσι πῶς ἐῤῥύσατο αὐτοὺς ἐκ τῶν στενωπῶν καὶ κρημνῶν καὶ τῆς τοιαύτης τραχύτητος, αὐτῶν μὴ εἰδότων. Οἱ δὲ πολλοὺς διαλογισμοὺς διανοούμενοι καὶ θέλοντες σφόδρα εἶναι σοφοὶ καὶ παραδιδόντες ἑαυτοὺς ταῖς ἀναστροφαῖς καὶ τῶν λογισμῶν τῇ δειλίᾳ καὶ προευτρεπιζόμενοι καὶ προβλέπειν βουλόμενοι τὰς βλαπτικὰς αἰτίας, οἱ πλεῖστοι τούτων ἐπὶ θύραις τῶν ἑαυτῶν οἴκων διαπαντὸς καθήμενοι εὑρίσκονται.

Ὀκνηρὸς εἰς ὁδὸν ἀποσταλείς, ἐρεῖ «*Λέων κατὰ τὴν ὁδὸν καὶ φονίσκοι κατὰ τῆς πλατείας*». Καὶ ὡς οἱ εἰπόντες· «*οἵους γιγάντων ἑωράκαμεν ἐκεῖ, καὶ ἦμεν ἐνώπιον αὐτῶν, ὡσεὶ ἀκρίδες*». Οὗτοι εἰσὶν οἱ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς αὐτῶν εὑρισκόμενοι ἐν τῇ ὁδῷ, οἱ ἀεὶ θέλοντες εἶναι σοφοί, βαλεῖν δὲ ἀρχὴν παντελῶς μὴ βουλόμενοι. Ὁ δὲ

ἰδιώτης νηχόμενος διαπερᾷ ἐν τῇ πρώτῃ θέρμῃ, φροντίδα τοῦ σώματος παντελῶς μὴ ποιούμενος, μηδὲ διαλογιζόμενος ἐν ἑαυτῷ, εἰ ἄρα ἀνύει τὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ πραγματείας ἢ οὐ.

Μὴ σοὶ γένηται τὸ πολὺ τῆς σοφίας ὀλίσθημα τῇ ψυχῇ καὶ παγὶς πρὸ προσώπου σου, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ πεποιθώς, ἐν ἀνδρείᾳ βάλε ἀρχὴν τῆς αἵματος πεπληρωμένης ὁδοῦ, ἵνα μὴ εὑρέθης ἀεὶ ἐπιδεὴς καὶ γυμνὸς τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως. «*Ὁ γὰρ δεδιὼς ἢ περιμένων τοὺς ἀνέμους, οὐ σπερεῖ*». Κρεῖσσον θάνατος ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, ἢ ζωὴ μέτ' αἰσχύνης καὶ ὀκνηρίας. Ὅταν θέλῃς βαλεῖν ἀρχὴν εἰς ἔργον τοῦ Θεοῦ, πρῶτον διαθήκην ποίησον, ὡς μὴ ἔχων ἔτι ζωὴν ἐν τῷδε τῷ βίῳ καὶ ὥσπερ τὶς προευτρεπισθεὶς εἰς θάνατον, καὶ ἀπελπίσας τῆς παρούσης ζωῆς, ὡς φθάσας τῆς σῆς προθεσμίας τὸν καιρόν. Καὶ τοῦτο ἔχε ἐν ἀληθείᾳ ἐν τῇ σῇ διανοίᾳ, εἰς τὸ μὴ ἐμποδισθῆναι σὲ τῇ ἐλπίδι τῆς παρούσης ζωῆς εἰς τὸ ἀγωνίσασθαι καὶ νικῆσαι. Ἡ γὰρ ἐλπὶς τῆς ζωῆς ταύτης χαυνοῖ τὴν διάνοιαν. Διὰ τοῦτο μὴ σοφίζον περισσὰ παντελῶς, ἀλλὰ δὸς τόπον τῇ πίστει ἐν τῇ διανοίᾳ σου καὶ μνημόνευε τῶν ἡμερῶν τῶν πολλῶν τῶν ὀπίσω καὶ ἀνεκδιηγήτων αἰώνων τῶν μετὰ θάνατον καὶ κρίσιν, καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ ποτὲ χαυνότης ἐπὶ σέ, κατὰ τὸν λέγοντα σοφόν, ὅτι «*χίλια ἔτη τοῦ νῦν αἰῶνος, οὐκ εἴσιν ὡς ἡμέρα μία ἐν τῷ αἰῶνι τῶν δικαίων*».

Ἐν ἀνδρείᾳ ἄρξαι παντὸς ἔργου ἀγαθοῦ καὶ μὴ ἐν διψυχίᾳ προσέλθῃς αὐτοῖς καὶ μὴ διστάσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου εἰς τὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ ὁ κόπος σου γένηται ἀνόνητος καὶ ἐπιβαρὴς ἡ ἐργασία τῆς γεωργίας σου, ἀλλὰ πίστευε ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ἐλεήμων ὁ Κύριος καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν δίδωσι τὴν χάριν ὡς μισθαποδότης, οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐργασίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν προθυμίαν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν καὶ τὴν πίστιν. Φησὶ γάρ, «*ὡς ἐπίστευσας, γενηθήτω σοί*».

Αἱ δὲ ἐργασίαι τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευομένων εἰσὶν αὐταί. Ὁ Μὲν ῥαπίζει τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ἀντὶ τῶν συνάξεων τῶν ὡρῶν, οὕτω διατελεῖ. Καὶ ἄλλος τῇ γονυκλισίᾳ προσκαρτερῶν καὶ διαμένων συνάπτει τὸν ἀριθμὸν τῶν εὐχῶν αὐτοῦ. Ἄλλος τῷ πλήθει τῶν δακρύων αὐτοῦ ἀναπληροῖ τὸν τόπον τῶν συνάξεων αὐτοῦ καὶ ἀρκεῖται ἐν αὐτοῖς. Ἄλλος σπουδάζει ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ἐννοίας καὶ συνάπτει τὸν κανόνα τὸν ὁρισθέντα αὐτῷ. Ἄλλος βασανίζει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῇ πείνῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτὸν τελειῶσαι τὰς συνάξεις αὐτοῦ. Καὶ ἄλλος τῇ διαπύρῳ μελέτῃ τῶν ψαλμῶν διαμένων, αὐτὴν ποιεῖται τὴν σύναξιν ἀδιάλειπτον. Ἄλλος σχολάζει εἰς ἀνάγνωσιν καὶ θερμαίνεται ἡ καρδία αὐτοῦ. Ἄλλος αἰχμαλωτίζεται κατανοῶν τὰ θεῖα νοήματα τῶν θείων Γραφῶν. Ἄλλος ἐκπληττόμενος ἐκ τῶν θαυμάτων τῶν στίχων, κωλύεται ὑπὸ τῆς συνήθους μελέτης καὶ σιωπῆς κρατούμενος. Καὶ ἄλλος γευσάμενος τούτων ἁπάντων καὶ κορεσθείς, ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔμεινεν ἄπρακτος. Καὶ ἄλλος μικρὸν τι ἐξ αὐτῶν ἐγεύσατο μόνον, καὶ τυφωθείς, ἐπλανήθη. Καὶ ἄλλος ὑπὸ τῆς πολλῆς νόσου καὶ ἀδυναμίας αὐτοῦ ἐκωλύθη φυλάξαι τὸν κανόνα αὐτοῦ. Καὶ ἄλλος ὑπὸ ἐθισμοῦ τίνος ἢ ἐπιθυμίας κρατούμενος, ἢ φιλαρχίας ἢ κενοδοξίας ἢ πλεονεξίας ἢ τοῦ συνάξαι ὕλην. Καὶ ἄλλος προσέκοψε καὶ ἀνέστη καὶ οὐκ ἔστρεψε τὸν νῶτον αὐτοῦ, ἕως οὐ ἔλαβε τὸν

μαργαρίτην τὸν πολύτιμον. Σὺ οὖν μετὰ χαρᾶς καὶ προθυμίας ἀεὶ βάλε ἀρχὴν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐὰν καθαρὸς ᾖ ἐκ τῶν παθῶν καὶ τοῦ δισταγμοῦ τῆς καρδίας, ὁ Θεὸς αὐτὸς ἀναβιβάσει σε εἰς τὴν κορυφὴν καὶ βοηθεῖ σοι καὶ σοφίζει σε κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν θαύματι λαμβάνεις τὴν τελειότητα.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΖ’ - Περὶ ἀλλοιώσεως τῆς ἐν τῇ ψυχῇ γινομένης ἐν παντὶ καιρῷ φωτὸς καὶ σκότους καὶ ἐκβιβασμοῦ ἐν τοῖς δεξιοῖς καὶ ἀριστεροῖς γενομένου

Ἴδωμεν, ὦ ἀγαπητοί, ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν τῇ ὥρᾳ τῆς εὐχῆς, ἐὰν ἔχωμεν θεωρίαν ἐν τοῖς στίχοις τῆς μελέτης καὶ τῆς εὐχῆς αὕτη γὰρ γίνεται ἀπὸ τῆς ἀληθινῆς ἡσυχίας. Καὶ ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ γινόμεθα ἐν τῇ σκοτώσει, μὴ ταραχθῶμεν, καὶ μάλιστα ἐὰν μὴ ἐξ ἡμῶν ἡ αἰτία ταύτης ᾖ. Τῇ προνοίᾳ δὲ τοῦ Θεοῦ λογίζου ταύτην, διὰ τὰς αἰτίας, ἃς οἶδεν αὐτὸς μόνος ὁ Θεός. Καὶ γὰρ ἐν καιρῷ τίνι πνίγεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καὶ γίνεται ὡς ἐν κύμασι καὶ ἐὰν ἀναγνῷ τὶς εἰς Γραφὴν καὶ ἐὰν λειτουργήσῃ καὶ ἐν παντὶ πράγματι, ᾧ προσέγγιση, σκότωσιν ἐπὶ σκοτώσει λαμβάνει. Καὶ ἐξέρχεται ὁ τοιοῦτος καὶ πολλάκις οὐδὲ προσεγγίσαι ἀφίεται, καὶ οὐ πιστεύει παντελῶς οὗτος, ὅτι δέχεται ἀλλοίωσιν, καὶ γίνεται ἐν εἰρήνῃ. Αὕτη ἡ ὥρα πεπλήρωται ἀπογνώσεως καὶ φόβου, καὶ ἐλπὶς τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ παράκλησις τῆς πίστεως αὐτοῦ τελείως ἐκβάλλεται ἐκ τῆς ψυχῆς, καὶ ὅλη ἐξ ὅλου πληροῦται δισταγμοῦ καὶ φόβου.

Οἱ πειρασθέντες ἐν τῷ κύματι τούτῳ τῆς ὥρας ταύτης, ἐκ τῆς πείρας γινώσκουσι τὴν ἀλλοίωσιν τὴν ἀκολουθοῦσαν ἐν τῷ τέλει αὐτῆς. Οὐκ ἐᾷ δὲ ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν ἐν τούτοις ἡμέραν τελείαν, ἐπὶ εἶχεν ἀπολέσθαι τῆς ἐλπίδος τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ ταχέως ἔκβασιν ποιεῖ αὕτη. Ἐὰν δὲ ἐπὶ πλεῖον ἐπιμένῃ ἡ ὄχλησις τῆς σκοτώσεως ταύτης, ἀλλοίωσιν ζωῆς ἐκ τοῦ μέσου αὐτῆς ἐκδέχου ἐν τάχει.

Σοὶ δὲ ἐγώ, ὦ ἄνθρωπε, ὑποτίθεμαι καὶ συμβουλεύω σοὶ ἐὰν οὐκ ἔχῃς ἰσχὺν κρατῆσαι ἑαυτὸν καὶ πεσεῖν ἐπὶ πρόσωπον σου ἐν τῇ εὐχῇ, ἕλιξον τὴν κεφαλὴν σου ἐν τῷ παλλίῳ σου καὶ κοιμῶ, ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὥρα αὕτη τῆς σκοτώσεως ἀπὸ σου, ἐκ δὲ τοῦ σκηνώματος σου μὴ ἐξέλθῃς. Τοῦτον τὸν πειρασμὸν πειράζονται μάλιστα οἱ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς διανοίας ἐπιθυμοῦντες διάγειν καὶ τὴν παράκλησιν τῆς πίστεως ἐπιζητοῦντες ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ πλέον τῶν ἁπάντων ὀδύνην καὶ κόπον αὐτοῖς ποιεῖ ἡ ὥρα αὕτη ἐν τῷ δισταγμῷ τῆς διανοίας. Ἀκολουθεῖ δὲ αὕτη ἰσχυρῶς ἡ βλασφημία. Καὶ ποτὲ μὲν δισταγμὸς περὶ τῆς ἀναστάσεως συμβαίνει αὐτῷ καὶ ἄλλα, ἅπερ οὐ δεῖ ἡμᾶς ἐξειπεῖν. Τούτων πάντων πολλάκις ἐν πείρᾳ γεγόναμεν καὶ πρὸς παράκλησιν τῶν πολλῶν ἐγράψαμεν τὸν ἀγῶνα τοῦτον.

Οἱ ἐν τοῖς σωματικοῖς ἔργοις διάγοντες ἔξωθεν τούτων εἰσὶ παντελῶς. Ἀλλ’ ἡ ἀκηδία ἔρχεται αὐτοῖς, ἡ πᾶσιν ἔκδηλος ὑπάρχουσα, καὶ κεχωρισμένη ἐστὶ τοῖς τρόποις ἐκ τούτων καὶ τῶν τοιούτων. Ἡ ὑγεία τούτου καὶ ἡ ἰατρεία ἐκ τῆς ἡσυχίας βρύει. Τοῦτο δὲ

ἐστὶν ἡ παράκλησις αὐτοῦ. Ἐν τῇ συντυχίᾳ δὲ οὐδέποτε δέχεται τὸ φῶς τῆς παρακλήσεως καὶ ἐν ὁμιλίαις ἀνθρώπων οὐ θεραπεύεται, ἀλλὰ πρὸς καιρὸν ἀναπαύεται καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανίσταται αὐτῷ ἰσχυρότερον. Καὶ δέεται ἀναγκαίως ἀνθρώπου πεφωτισμένου, τοῦ ἔχοντος πεῖραν ἐν τούτοις, φωτισθῆναι πάρ' αὐτοῦ καὶ ἐκδυναμωθῆναι ἐν παντὶ καιρῷ τῆς χρείας, οὐχὶ πάντοτε.

Μακάριος ὁ ὑπομένων ἐν τούτοις ἔσωθεν τῆς θύρας. Εἰς μόνην γὰρ μεγάλην καὶ δύναμιν φθάσει μετὰ ταῦτα, καθὼς λέγουσιν οἱ Πατέρες. Ὅμως οὐκ ἐν ὥρᾳ, οὐδὲ εὐθέως παρέρχεται ὁ ἀγὼν οὗτος. Οὐδὲ ἡ χάρις προσάπαξ ἔρχεται τελείως καὶ οἰκεῖ ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν καὶ μικρόν, καὶ ἐκ ταύτης ἐκείνῃ. Ἐν καιρῷ πειρασμὸς καὶ ἐν καιρῷ παράκλησις, καὶ ἐν τούτοις ἐπιμένει ἕως τῆς ἐξόδου. Ἀλλοτριωθῆναι γὰρ τελείως ἐκ τούτου μὴ προσδοκήσωμεν ὧδε, οὐδὲ παρακληθῆναι τελείως. Οὕτω γὰρ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς τὴν ζωὴν ἡμῶν διοικεῖσθαι ἐνταῦθα, καὶ ἐν τούτοις εἶναι τοὺς πορευομένους ἐν τῇ ὁδῷ.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΗ’ - Περὶ τῆς βλάβης τοῦ ζήλου τοῦ μωροῦ τοῦ ὡς ἐν προσώπῳ τοῦ Θεοῦ. Περὶ τὲ τῆς βοηθείας τῆς ἐκ τῆς πραότητος καὶ ἄλλων τρόπων

Ἄνθρωπος ζηλωτὴς οὐδέποτε φθάνει τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας, ὁ δὲ ἀλλότριος τῆς εἰρήνης, ἀλλότριος ἐστὶ τῆς χαρᾶς. Ἐὰν γὰρ λέγηται ἡ εἰρήνη τῆς διανοίας ὑγεία τελεία, ὁ δὲ ζῆλος ἐνάντιος τῆς εἰρήνης, λοιπὸν νόσον μεγάλην νοσεῖ ὁ ἔχων ζῆλον πονηρόν. Ὦ ἄνθρωπε, ὁ ἐξ ἐναντίας τῶν ἀλλοτρίων νοσημάτων δοκῶν ἐκφέρειν τὸν ζῆλον σου, τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς σοῦ ἐδίωξας. Πρὸς ὑγείαν οὖν τῆς ψυχῆς σου φιλοπόνησον. Ἐὰν δὲ τοὺς ἀσθενεῖς ἐπιθυμεῖς θεραπεῦσαι, γνῶθι ὅτι οἱ ἄῤῥωστοι ἐπιμελείας χρῄζουσι μᾶλλον ἢ τοῦ ἐπιτιμίου. Πάλιν ἐπειδὰν ἄλλοις σὺ οὐ βοηθῇς, σεαυτὸν εἰς μεγάλην νόσον ἐμβάλλεις ὀδυνηρῶς. Οὐκ ἐκ τῶν εἰδῶν τῆς σοφίας ψηφίζεται ὁ ζῆλος ἐν ἀνθρώποις, ἀλλ’ ἐκ τῶν νοσημάτων τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἐστὶ στένωσις φρονήματος καὶ πολλὴ ἄγνοια.

Ἀρχὴ σοφίας Θεοῦ ἐπιείκεια καὶ πραότης, ἥτις ἐκ μεγάλης ψυχῆς γίνεται καὶ βαστάζει τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων. «*Ἡμεῖς, γὰρ φησίν, οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζετε*», καὶ τὸν πταίοντα «*διορθώσασθε ἐν πνεύματι πραότητος*». Ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἀριθμεῖ ὁ Ἀπόστολος τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὑπομονήν.

Καρδία πεπληρωμένη λύπης ὑπὲρ τῆς ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας τῆς ὑπὲρ τῶν σωματικῶν πράξεων τῶν φανερῶν ἀναπληροῖ τὸν τόπον πάντων τῶν σωματικῶν ἔργων. Αἱ πράξεις τοῦ σώματος ἐκτὸς τῆς λύπης τῆς διανοίας, ὥσπερ σῶμα ἄψυχον ἐστίν. Ὁ τῇ καρδίᾳ περίλυπος καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτοῦ ἀπολελυμένος, ὥσπερ ἄῤῥωστος ἐστίν, ὁ πονῶν σωματικῶς καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ λελυμένον ἔχων εἰς πᾶν βρῶμα βλάπτον αὐτόν. Ὁ τῇ καρδίᾳ περίλυπος καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτοῦ λελυμένος, ὡς ἄνθρωπος ἐστὶν ἔχων μονογενῆ υἱὸν καὶ θύων αὐτὸν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ κατὰ μικρὸν καὶ μικρόν. Ἡ λύπη τῆς διανοίας δόσις τίμια παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ ὁ βαστάζων αὐτὴν καθὼς πρέπει, ὥσπερ ἄνθρωπος ἐστὶ βαστάζων ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ ἁγιότητα. Ἄνθρωπος ὁ ἀπολύσας τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ἐν ἀγαθοῖς ἢ κακοῖς πράγμασιν, οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς χάριτος ταύτης. Μετάνοια μετὰ συντυχιῶν πίθος τετριμμένος. Φιλοτιμία μετὰ κολαφισμῶν μάχαιρα βεβαμμένη ἐν μέλιτι.

Σωφροσύνη καὶ ὁμιλία μετὰ γυναικὸς ὡς λέαινα μετὰ προβάτου ἐν οἴκῳ ἑνί. Ἔργα μετὰ ἀνελεημοσύνης ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὡς ἄνθρωπος θύων υἱὸν ἐνώπιον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ὁ τῇ ψυχῇ ἀσθενῶν, καὶ διορθούμενος τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ, ὥσπερ ἄνθρωπος ἐστὶ τυφλὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ δεικνύων ἄλλοις τὴν ὁδόν.

Ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ δικαιοκρισία ἐν μιᾷ ψυχῇ, ὡς ἄνθρωπος προσκυνῶν τῷ Θεῷ καὶ τοῖς εἰδώλοις ἐν ἑνὶ οἴκῳ. Ἡ ἐλεημοσύνη ἐναντία ἐστὶ τῇ δικαιοκρισία. Ἡ δικαιοκρισία ἐστὶν ἰσότης τοῦ μέτρου τοῦ ἴσου ἑκάστῳ γὰρ ὡς ἐστὶν ἄξιον δίδωσι, καὶ οὐκ ἐκκλίνει εἰς ἐν μέρος ἢ προσωποληπτεῖ ἐν ἀνταποδώσει. Ἡ ἐλεημοσύνη δὲ λύπη ἐστὶ κινούμενη ἐκ τῆς χάριτος καὶ τοῖς πᾶσιν ἐκκλίνει συμπαθῶς, καὶ τὸν ἄξιον τῆς κακώσεως οὐκ ἀνταποδίδοι καὶ τὸν ἄξιον τοῦ ἀγαθοῦ ὑπερεμπιπλᾶ αὐτόν. Καὶ ἐὰν αὕτη ἐκ τοῦ μέρους τῆς δικαιοσύνης ἐστί, λοιπὸν ἐκείνῃ ἐκ τοῦ μέρους τῆς κακίας. Ὥσπερ χόρτος καὶ πῦρ οὐχ ὑπομένουσιν ἐν ἑνὶ οἴκῳ, οὕτως οὐδὲ ἡ δικαιοκρισία καὶ ἡ ἐλεημοσύνη ἐν μιᾷ ψυχῇ. Ὥσπερ οὐ συσταθμίζεται κόκκος ψάμμου πρὸς βάρος πολὺ χρυσίου, οὕτως ἡ χρεία τῆς δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ οὐ συσταθμίζεται πρὸς ὁμοίωσιν τῆς ἐλεημοσύνης αὐτοῦ.

Ὥσπερ δρὰξ ψάμμου πίπτουσα εἰς μεγάλην θάλασσαν, οὕτω τὰ πταίσματα πάσης σαρκὸς πρὸς ὁμοίωσιν τῆς προνοίας καὶ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὥσπερ οὐ φράττεται πηγὴ πηγάζουσα πλουσίως εἰς δράκα χοός, οὕτως οὐ νικᾶται ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ δημιουργοῦ ὑπὸ τῆς κακίας τῶν κτισμάτων. Ὥσπερ τὶς σπείρων ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ προσδοκῶν θερίσαι, οὕτως ὁ μνησικακῶν καὶ προσευχόμενος. Ὥσπερ οὐ δυνατὸν τὴν λαμπηδόνα τοῦ πυρὸς ἀποκλεῖσαι τοῦ μὴ ἀνελθεῖν ἄνω, οὕτως οὐκ ἐμποδίζονται αἳ εὐχαὶ τῶν ἐλεημόνων τοῦ ἀνελθεῖν εἰς οὐρανόν. Ὥσπερ ἡ ῥύσις τοῦ ὕδατος εἰς τὸν κατωφερῆ τόπον, οὕτως ἡ δύναμις τοῦ θυμοῦ ὅταν εὕρῃ τόπον ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν. Ὁ κτησάμενος τὴν ταπείνωσιν ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, οὗτος νεκρὸς τῷ κόσμῳ γέγονε. Καὶ ὁ νεκρωθεὶς τῷ κόσμῳ, ἐνεκρώθη τοῖς πάθεσιν, ὁ δὲ νεκρωθεὶς τῇ καρδίᾳ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ, ὁ διάβολος. Ὁ εὑρὼν τὸν φθόνον, εὗρε μέτ’ αὐτοῦ τὸν διάβολον.

Ἔστι ταπείνωσις ἐκ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐστὶ ταπείνωσις ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐστὶν ὁ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ταπεινούμενος, καὶ ἐστὶν ὁ διὰ τὴν χαρὰν ταπεινούμενος. Καὶ ἐκείνῳ μὲν τῷ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ταπεινουμένῳ ἀκολουθεῖ ἐπιείκεια τῶν μελῶν μετὰ εὐτάκτων αἰσθήσεων καὶ καρδίᾳ συντετριμμένῃ ἐν παντὶ καιρῷ· τούτῳ δὲ τῷ διὰ τὴν χαρὰν ταπεινουμένῳ ἀκολουθεῖ ἁπλότης πολλὴ καὶ καρδία αὐξάνουσα καὶ ἀκράτητος.

Ἡ ἀγάπη οὐ γινώσκει τὴν αἰδώ, διὰ τοῦτο οὐ γινώσκει δοῦναι σχῆμα εἰς εὐταξίαν τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἡ ἀγάπη φυσικῶς ἔχει τὸ μὴ αἰδεῖσθαι καὶ λαθεῖν τὸ μέτρον αὐτῆς.

Μακάριος ὁ εὑρὼν σε τὸν λιμένα πάσης χαρᾶς. Ἀγαπητὸν ἐστὶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὸ ἄθροισμα τῶν ταπεινῶν ὡς τὸ ἄθροισμα τῶν Σεραφίμ. Τίμιον ἐστὶ παρὰ τῷ Θεώ σῶμα σῶφρον πλεῖον θυσίας καθαρᾶς. Τὰ δύο γάρ, ἤγουν ἡ ταπείνωσις καὶ ἡ σωφροσύνη, ἐνέχυρον ἐκ τῆς Τριάδος ἑτοιμάζουσιν ἐν τῇ ψυχῇ.

Πρὸς τοὺς φίλους σοῦ ἐν εὐλαβείᾳ πορεύθητι, καὶ ὅταν ποίησης τοῦτο, καὶ σαυτὸν καὶ αὐτοὺς ὠφελήσεις. Ὅτι πολλάκις προφάσει τῆς ἀγάπης ἀποβάλλει ἡ ψυχὴ τὸν χαλινὸν τῆς παραφυλακῆς. Ἐκ τῶν συντυχιῶν παραφύλαξαι, ὅτι οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ ὠφελοῦσιν. Ἐν συναθροίσματι τίμα τὴν σιωπὴν ζημίαν γὰρ πολλὴν κωλύει αὕτη.

Τὴν κοιλίαν τήρει, οὐχ ὡς τὴν ὅρασιν πόλεμος γὰρ οἰκεῖος ἀδιστάκτως κουφότερος τοῦ ἐξωτέρου. Μὴ πιστεύσῃς, ὦ ἀδελφέ, ὅτι κωλύονται οἱ ἐσωτικοί λογισμοί, ἐκτὸς τοῦ καλῶς καὶ εὐτάκτως τὸ σῶμα καταστῆσαι.

Φοβήθητι τὰς συνηθείας πλείω τῶν ἐχθρῶν. Ὁ τρέφων πάρ' ἑαυτῷ συνήθειαν, ὡς ἄνθρωπος ἐστὶ τρέφων πῦρ. Τὸ γὰρ μέτρον τῆς δυνάμεως τῶν δύο ἐν ὕλη συνίσταται. Ἡ συνήθεια ἐὰν ζητήσῃ ἅπαξ καὶ κωλυθῇ τὸ αἴτημα αὐτῆς, ἄλλοτε εὑρίσκεις αὐτὴν ἀσθενῆ. Καὶ ἐὰν ποίησης τὸ θέλημα αὐτῆς προσάπαξ, τὸ δεύτερον πλεῖον εὑρήσεις αὐτὴν ἰσχυροτέραν κατὰ σου.

Περὶ παντὸς πράγματος αὕτη ἡ μνήμη ἐμμεινάτω ἐν σοί. Κρείττων γὰρ ἐστὶν ἡ βοήθεια ἐκ τῆς παραφυλακῆς ὑπὲρ τῆς βοήθειαν τὴν ἐξ ἔργων. Τοῦ ἀγαπῶντος τὸν γέλωτα καὶ ἀγαπῶντος θεατρίσαι τοὺς ἀνθρώπους, φίλος μὴ γίνου· ὁδηγεῖ γὰρ σε εἰς συνήθειαν χαυνώσεως.

Μετὰ τοῦ λελυμένου ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ μὴ ἱλαρύνης τὸ πρόσωπον σου, φυλάττου δὲ τοῦ μὴ μισῆσαι αὐτόν. Καὶ ἐὰν βουλευθῇ ἀναστῆναι, δὸς αὐτῷ χεῖρα καὶ ἕως θανάτου μερίμνησον εὑρεῖν αὐτόν. Ἐὰν δὲ ἀσθενὴς ἀκμήν, μισεῖ καὶ τὴν ἰατρείαν. «*Τὴν γὰρ ἀρχὴν τῆς ῥάβδου σου δὸς αὐτῷ*», φησί, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐνώπιον ὑψηλόφρονος καὶ νοσοῦντος φθόνον μετὰ παρατηρήσεως λάλει. Ὡς γὰρ σὺ λαλεῖς, αὐτὸς ποιεῖ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ ἐξήγησιν τῶν λόγων σου καθὼς ἀγαπᾷ καὶ ἐκ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν σοι λαμβάνει ὕλην εἰς τὸ ποιῆσαι ἄλλους προσκόψαι, καὶ ἀλλάσονται οἱ λόγοι σου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτὸν πρὸς τὴν ὕλην τῆς ἀῤῥωστίας αὐτοῦ.

Ἐπὶ τοῦ προηγουμένου καταλαλῆσαι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἔμπροσθεν σου, στύγνασον τὸ πρόσωπον σου. Καὶ ὅτε τοῦτο ποιήσεις, εὑρίσκῃ τῷ Θεῷ καὶ αὐτῷ παραφυλαττόμενος.

Ἐὰν δῷς τι τῷ χρῄζοντι, προλαβέτω τὴν δόσιν σου ἡ ἱλαρότης τοῦ προσώπου σου, καὶ λόγοις ἀγαθοῖς παρακαλεῖ τὴν θλῖψιν αὐτοῦ. Καὶ ὅταν ποίησης τοῦτο, νικᾷ τὴν δόσιν σου ἡ ἱλαρότης ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ πλέον τῆς χρείας τοῦ σώματος. Ἐν ἡμέρᾳ, ὅταν ἀνοίξῃς τὸ στόμα σου καὶ λαλήσῃς τι κατὰ τίνος, λογίζου σαυτὸν τῷ Θεῷ νεκρὸν καὶ μάταιον ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, κἂν δοκῇ ὅτι ἐν εὐθύτητι καὶ πρὸς οἰκοδομὴν ἠρέθισέ σε ὁ λογισμὸς σου λαλῆσαι. Τὶς γὰρ ἀνάγκη καταλῦσαι τίνα τὴν ἰδίαν οἰκοδομὴν καὶ διορθώσασθαι τὴν τοῦ ἑταίρου αὐτοῦ;

Ἐν ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ λύπην ἔχεις περὶ τίνος εἰς τίνα τρόπον ἀσθενοῦντος ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν ἢ πονηρῶν, σωματικῶς ἢ ἐννοίᾳ, μάρτυρα λογίζου σεαυτὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ ὡς παθῶν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ διάκεισο, καὶ ἀξιωθεὶς ὁμολογίας. Μνήσθητι γάρ, ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀπέθανεν, οὐχὶ ὑπὲρ τῶν δικαίων. Βλέπε πόσον ἐστὶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο μέγα, τὸ λυπεῖσθαι ὑπὲρ τῶν πονηρῶν καὶ εὐεργετεῖν τοὺς ἁμαρτωλοὺς

ὑπὲρ τοὺς δικαίους. Ὁ Ἀπόστολος, ὡς θαύματος ἄξιον, μνημονεύει τούτου.

Ἐὰν δυνηθῇς δικαιωθῆναι ἐν σεαυτῷ κατὰ ψυχὴν σου, μὴ μεριμνήσῃς καταδιώξαι ἄλλην δικαιοσύνην. Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου προηγησάσθω ἐν σοὶ ἡ σωφροσύνη τοῦ σώματος καὶ ἡ καθαρότης τῆς συνειδήσεως. Ἐκτὸς γὰρ τούτων, μάταιον ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν πρᾶγμα. Ἕκαστον ἔργον, ὃ ἐὰν ποιῇς χωρὶς διαλογισμοῦ καὶ ἐξετάσεως, γνῶθι ὅτι μάταιον ἐστί, κἂν πρεπῶδες ᾖ. Διότι ὁ Θεὸς πρὸς τὴν διάκρισιν λογίζεται τὴν δικαιοσύνην καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν ἐνέργειαν τὴν ἀδιάκριτον.
Λύχνος ἐν ἡλίῳ δίκαιος οὐ σοφός.
Σπόρος ἐπὶ πέτρας εὐχῇ μνησίκακου.
Δένδρον ἄκαρπον, ἀσκητὴς ἀνελεήμων. Βέλος ἰῶδες, ἔλεγχος ἀπὸ φθόνου.
Παγὶς κεκρυμμένη, ἔπαινος δολίου. Σύμβουλος μωρός, σκοπὸς τυφλός.
Καρδίας κλάσις, κάθισμα μετὰ ἀσυνέτων.
Πηγὴ γλυκεῖα, ὁμιλία συνετῶν. Σύμβουλος σοφός, τεῖχος ἐλπίδος.
Φίλος μωρὸς καὶ ἀσύνετος, ταμεῖον ἐστὶ ζημίας.
Κρεῖσσον ἐστὶ πενθούσαις οἰκοῦντα ἰδεῖν ἢ σοφὸν ἀκολουθοῦντα μωρῷ.
Κρεῖσσον ἐστὶν οἰκῆσαι μετὰ θηρίων, ἢ οἰκῆσαι μετὰ τῶν κακῶς.
Κάθου μετὰ γυπῶν ἢ μετὰ πλεονέκτου καὶ ἀπλήστου.
Γίνου ἑταῖρος τῷ φονευτῇ ἢ τῷ φιλονείκῳ. Μετὰ χοίρου ἡ μετὰ γαστριμάργου συλλαλεῖ· κρεῖσσον γὰρ δεξαμενὴ χοίρων ἢ στόμα φάγων.
Κάθου μεταξὺ τῶν λωβῶν ἢ μεταξὺ τῶν ὑπερηφάνων.
Καταδιώχθητι σύ, καὶ μὴ καταδίωξῃς.
Σταυρώθητι καὶ μὴ σταυρώσῃς. Ἀδικήθητι, καὶ μὴ ἀδικήσῃς.

Συκοφαντήθητι, καὶ μὴ συκοφαντήσῃς. Γίνου ἐπιεικής, καὶ μὴ ζηλωτὴς ἐν κακῷ. Ἡ δικαιολογία οὐκ ἐστὶ τῆς πολιτείας τῶν Χριστιανῶν καὶ οὐκ ἐστὶ σεσημειωμένη ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ. Εὐφραίνου μετὰ τῶν εὐφραινομένων, καὶ κλαῖε μετὰ τῶν κλαιόντων. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ σημεῖον τῆς καθαρότητος. Μετὰ τῶν ἀῤῥώστων ἀῤῥώστησον, μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν πένθησον, μετὰ τῶν μετανοούντων χάρηθι.

Φίλος γενοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ μόνος γενοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ σου. Κοινωνὸς γενοῦ τοῖς παθήμασι τῶν πάντων, καὶ τῷ σώματι σου μακρὰν γενοῦ ἐκ πάντων. Μὴ ἔλεγχε τινά, μηδὲ ὀνείδιζε, μηδὲ τοὺς λίαν κακοὺς ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτῶν.

Ἅπλωσον τὸν χιτῶνα σου ἐπὶ τὸν πταίοντα καὶ σκέπασον αὐτόν, καὶ ἐὰν μὴ δύνῃ ἐπιθεῖναι ἐφ᾽ ἑαυτὸν τὰ πταίσματα καὶ δέξασθαι τὴν παιδείαν καὶ τὴν αἰσχύνην ἀντ᾽ αὐτοῦ, κἂν ὑπόμεινον, καὶ αὐτὸν μὴ καταισχύνῃς.

Γίνωσκε, ὦ ἀδελφέ, ὅτι διὰ τοῦτο χρὴ ἡμᾶς εἶναι ἔσωθεν τῆς θύρας τοῦ κελλίου, ἵνα μὴ γινώσκωμεν τὰ πράγματα τῶν ἀνθρώπων τὰ κακά, καὶ τότε θεωροῦμεν πάντας ἁγίους καὶ καλοὺς ἐν τῇ ἁγνείᾳ τῆς διανοίας ἡμῶν. Ἐὰν δὲ γενώμεθα ἐλέγχοντες καὶ παιδεύοντες, καὶ κρίνοντες καὶ ἐξετάζοντες, καὶ ἐκδικοῦντες καὶ μεμψίμοιροι, τὶ λοιπὸν

διαφέρει τὸ κάθισμα ἡμῶν τοῦ καθίσματος τῶν πόλεων; Καὶ τὶ ἐστὶ χεῖρον τοῦ καθίσματος τῆς ἐρήμου, ἐὰν μὴ ταῦτα ἐάσωμεν;

Ἐὰν οὐχ ἡσυχάζῃς τῇ καρδίᾳ, ἡσύχασον κἂν τῇ γλώσσῃ. Καὶ ἐὰν οὐ δύνῃ εὐτάκτους τοὺς λογισμοὺς σου διαθεῖναι, κἂν τὰς αἰσθήσεις σου εὐτάκτους ποίησον. Καὶ ἐὰν οὐκ ἦ μόνος ἐν τῇ διανοίᾳ σου, κἂν μόνος γενοῦ τῷ σώματι σου. Καὶ ἐὰν οὐ δύνῃ ἐργάσασθαι τῷ σώματι σου, λυπήθητι κἂν κατὰ διάνοιαν. Καὶ ἐὰν οὐ δύνῃ ἱστάμενος ἀγρυπνῆσαι, ἀγρύπνησον καθεζόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης σου, ἢ καὶ κείμενος. Καὶ ἐὰν οὐ δύνῃ διπλᾶς νηστεῦσαι, κἂν νήστευσον ἕως ἑσπέρας. Καὶ ἐὰν οὐ δύνῃ ἕως ἑσπέρας, κἂν φύλαξον τοῦ μὴ χορτασθῆναι. Εἰ οὐκ εἰ ἅγιος ἐν τῇ καρδίᾳ σου, κἂν γενοῦ ἁγνὸς τῷ σώματι σου. Ἐὰν οὐ πενθῇς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, κἂν ἔνδυσαι πένθος ἐν τῷ προσώπῳ σου. Ἐὰν οὐ δύνῃ ἐλεῆσαι, λάλει ὡς ἁμαρτωλός. Οὐκ εἰ εἰρηνοποιός, μὴ γίνου φιλοτάραχος. Οὐ δύνῃ σπουδαῖος γενέσθαι, γίνου κἂν ἐν τῷ φρονήματί σου ὡς ἄοκνος. Οὐκ εἰ νικητής, μὴ ὑψηλοφρονήσῃς κατὰ τῶν ὑπευθύνων. Οὐκ ἰσχύεις φράξαι τὸ στόμα τοῦ καταλαλοῦντος κατὰ τοῦ ἑταίρου αὐτοῦ, φύλαξαι κἂν σαυτὸν μὴ κοινωνῆσαι αὐτῷ.

Γνῶθι, ὅτι ἐὰν ἐξέλθῃ ἐκ σοῦ πῦρ καὶ κατακαύσῃ ἄλλους, τὰς ψυχὰς τὰς καιομένας ἐν τῷ πυρὶ σου ὁ Θεὸς ἐκ τῶν χειρῶν σου ἐκζητήσει. Καὶ ἐὰν σὺ οὐ βάλῃς τὸ πῦρ, ἀλλὰ συνευδοκεῖς τῷ ῥίπτοντι καὶ ἐν τούτῳ ἀρέσκῃ, κοινωνὸς εἰ αὐτοῦ ἐν τῇ κρίσει. Ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν πραότητα, γενοῦ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐὰν ἀξιωθῇς τῆς εἰρήνης, χαρήσῃ ἐν παντὶ καιρῷ. Ζήτησον τὴν σύνεσιν, καὶ μὴ χρυσόν. Ἔνδυσαι τὴν ταπείνωσιν, καὶ μὴ τὴν βύσσον. Κτῆσαι τὴν εἰρήνην, καὶ μὴ τὴν βασιλείαν.

Οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, μὴ ἔχων ταπείνωσιν, καὶ ὁ μὴ ἔχων ταπείνωσιν, οὐ μὴ συνῇ. Οὐκ ἐστὶ ταπεινόφρων ὁ μὴ εἰρηνικός, καὶ ὁ μὴ ὢν εἰρηνικός, οὐδὲ ταπεινόφρων. Καὶ οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ χαίρων εἰρηνικός. Ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς, ἐν αἷς πορεύονται οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ κόσμῳ, οὐχ εὑρίσκουσιν ἐν αὐταῖς τὴν εἰρήνην, ἕως ἂν πλησιάσωσι τῇ ἐλπίδι τοῦ Θεοῦ. Οὐκ εἰρηνεύει ἡ καρδία ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῶν προσκομμάτων, ἕως ἂν φθάσῃ ταύτην ἡ ἐλπὶς καὶ εἰρηνεύσει τὴν καρδίαν καὶ ἐκχεεῖ τὴν χαρὰν ἐν αὐτῇ. Καὶ αὕτη ἐστίν, ἣν εἶπε τὸ προσκυνητὸν στόμα καὶ πεπληρωμένον ἁγιότητος· «*δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς*». Ἔγγισον, φησίν, εἰς τὸ ἐλπίσαι εἰς ἐμέ, καὶ ἀναπαύῃ ἐκ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ φόβου.

Ἡ ἐλπὶς τοῦ Θεοῦ ὑψοῖ τὴν καρδίαν, ὁ δὲ φόβος τῆς γεέννης συντρίβει αὐτήν. Τὸ φῶς τῆς διανοίας γεννᾷ τὴν πίστιν, καὶ ἡ πίστις γεννᾷ τὴν παράκλησιν τῆς ἐλπίδος, ἡ δὲ ἐλπὶς κρατύνει τὴν καρδίαν. Ἡ πίστις ἐστὶν ἡ ἀποκάλυψις τῆς συνέσεως, Καὶ ὅταν σκοτισθῇ ἡ διάνοια, κρύπτεται ἡ πίστις καὶ κατακυριεύει ἡμῶν ὁ φόβος καὶ κόπτει τὴν ἐλπίδα ἡμῶν. Ἡ πίστις ἡ ἐκ τῆς μαθήσεως οὐκ ἐλευθεροῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ὑπερηφανίας καὶ τοῦ δισταγμοῦ, ἀλλ' ἡ ἐν τῇ συνέσει ὁρωμένη καὶ ἀνατέλλουσα, καὶ καλεῖται ἐπίγνωσις καὶ φανέρωσις τῆς ἀληθείας. Ἕως ἂν συνῇ ὁ νοῦς τὸν Θεὸν ὡς Θεὸν ἐν φανερώσει τῆς συνέσεως, οὐκ ἐγγίζει ὁ φόβος τῇ καρδίᾳ. Ὅταν παραχωρηθῶμεν ἐν τῇ σκοτώσει καὶ

ἀπολέσωμεν ταύτην τὴν σύνεσιν, ἕως ἂν ταπεινωθῶμεν, συμβαίνει ἡμῖν ὁ φόβος, ἕως προσπέλαση ἡμᾶς τῇ ταπεινώσει καὶ τῇ μετανοίᾳ.

Ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ σταυρὸν ὑπέμεινεν. Οἱ οὖν ἁμαρτωλοὶ θαρσῶμεν ἐν τῇ μετανοίᾳ. Εἰ γὰρ τὸ σχῆμα τῆς μετανοίας μετέβαλε τὴν ὀργὴν ἐκ τοῦ βασιλέως Ἀχαάβ, οὐκ ἀχρειοῖ νῦν ἡμᾶς ἡ ἀλήθεια τῆς μετανοίας ἡμῶν. Καὶ εἰ ἐξ ἐκείνου τοῦ μὴ ἀληθεύοντος τὸ σχῆμα τῆς ταπεινώσεως ἀπέστρεψε τὴν ὀργὴν ἐξ αὐτοῦ, πόσῳ μᾶλλον ἐξ ἡμῶν τῶν ἐν ἀληθείᾳ λυπουμένων ὑπὲρ τῶν πταισμάτων ἡμῶν; Ἱκανὴ ἡ λύπη τῆς διανοίας ἀντὶ πάσης ἐργασίας σωματικῆς.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος λέγει «*ναὸς τῆς χάριτος ἐστὶν ὁ συγκεκραμένος ἐν τῷ Θεῷ καὶ διαμένων ἐν φροντίδι τῆς κρίσεως αὐτοῦ*». Τὶ δὲ ἐστὶν ἡ μέριμνα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, εἰ μὴ τὸ ἐκζητῆσαι ἀεὶ τὴν ἀνάπαυσιν αὐτοῦ καὶ λυπεῖσθαι διηνεκῶς, καὶ φροντίζειν ὑπὲρ τοῦ μὴ δύνασθαι φθάσαι τὴν τελείωσιν διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως ἡμῶν; Καὶ ἡ διηνεκὴς ὑπὲρ τούτου λύπη ἐστὶ τὸ βαστάζειν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὴν διηνεκῆ μνήμην τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Βασίλειος.

Εὔχῃ ἀμετεώριστός ἐστὶν ἡ ἐμποιοῦσα ἐν τῇ ψυχὴ ἔννοιαν Θεοῦ ἐναργῆ. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ἐνοίκησις, τὸ διὰ τῆς μνήμης ἐνιδρυμένον ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεόν. Οὕτω γινόμεθα ναὸς Θεοῦ. Τοῦτο δὲ ἐστὶ φροντὶς καὶ συντετριμμένη καρδία ἐν τῇ ἑτοιμασίᾳ τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΘ’ - Περὶ τῶν ἀλλοιώσεων τῶν πολλῶν τῶν ἀκολουθουσῶν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ εὐχῇ δοκιμαζομένων

Τὸ μὲν προκρίνειν τὸ ἀγαθὸν θέλημα, τοῦ ἐπιθυμοῦντος ἐστὶν αὐτό, τὸ δὲ τελειῶσαι τὴν τοῦ ἀγαθοῦ θελήματος ἐκλογήν, τοῦ Θεοῦ, καὶ δέεται τις τῆς πάρ’ αὐτοῦ ἀντιλήψεως. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ γενομένῃ ἐν ἡμῖν εὐχὰς συνεχεῖς ἐπακολουθεῖν ποιήσωμεν, οὐ μόνον δεόμενοι τῆς ἀντιλήψεως ἀλλὰ καὶ ἵνα ποιήσῃ ἐν αὐτῇ διαφοράν, εἰ ἐστὶ πρὸς ἀρέσκειαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἢ οὐ. Οὐ γὰρ πᾶσα ἐπιθυμία καλὴ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐμπίπτει εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ’ ἐκείνη ἡ ὠφελοῦσα. Ἔστι γὰρ ὅτε ἐπιθυμεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀγαθόν, καὶ οὐ βοηθεῖ αὐτῷ ὁ Θεός. Πίπτει γὰρ καὶ ἐκ τοῦ διαβόλου ὅμοια τις ἐπιθυμία ταύτης, καὶ αὕτη νομίζεται εἰς βοήθειαν. Καὶ πολλάκις οὐκ ἐστὶ τοῦ μέτρου αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ ὁ διάβολος τὴν βλάβην αὐτοῦ μηχανᾶται καὶ ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπον ζητῆσαι αὐτήν, μήπω ἀκμὴν φθάσαντα τὴν πολιτείαν αὐτῆς ἢ ἀλλοτρίᾳ τοῦ σχήματος αὐτοῦ ἐστὶν ἢ πάλιν οὐκ ἐστὶ καιρός, ἐν ᾧ δυνατὸν ταύτην πληρῶσαι ἢ κινῆσαι ἢ οὐκ ἐστὶν ἱκανὸς τῷ πράγματι ἢ τῇ γνώσει ἢ τῷ σώματι ἢ καιρὸς οὐ παρέχει ἡμῖν χεῖρα, καὶ παντὶ τρόπῳ, ὡς ἐν προσώπῳ ἐκείνου τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ ταράσσει αὐτὸν ἢ βλάπτει ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἢ κρύπτει παγίδα ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ.

Ὅμως, καθὼς εἶπον, συνεχεῖς προσευχὰς ποιήσωμεν σπουδῇ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ ἀγαθῇ τῇ γινομένῃ ἐν ἡμῖν, καὶ εἴπωμεν ἕκαστος ἡμῶν.

Γενηθήτω τὸ θέλημα σου, ἕως οὐ τελειώσω τὸ ἔργον τὸ ἀγαθόν, ὅπερ ποιῆσαι ἐπεθύμησα, ἐὰν πὲρ ἀρέσκῃ τῷ θελήματί σου. Τὸ θελῆσαι γὰρ ἐν αὐτῷ εὐχερὲς μοὶ ἐστί, τὸ ποιῆσαι δὲ αὐτό, ἐκτὸς χαρίσματος ἐκ σοῦ γινομένου, οὐ δύναμαι, καὶ ἐὰν τὰ δύο ἐκ σοῦ ὦσι, τὸ τε θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν. Οὐ γὰρ χωρὶς τῆς χάριτος σου ταὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν τὴν κινηθεῖσαν ἐν ἐμοὶ δέξασθαι ἐπείσθην ἢ ἐπτοήθην ἐξ αὐτῆς. Τοῦτο γὰρ τὸ ἔθος τῷ ἐπιθυμοῦντι τὸ ἀγαθὸν ἐν τῇ διακρίσει τοῦ νοῦ ἐργάζεσθαι διὰ προσευχῆς πρὸς βοήθειαν τῆς ἐργασίας αὐτῆς καὶ σοφίαν τὴν διαιροῦσαν τὴν ἀλήθειαν ἐκ τοῦ νόθου. Ἐν προσευχαῖς γὰρ πολλαῖς καὶ ἐργασίᾳ καὶ φυλακῇ καὶ πόθῳ ἀπαύστῳ τὸ ἀγαθὸν διακρίνεται, ἐν συνεχέσι τε δάκρυσι καὶ ἐν ταπεινώσει καὶ οὐρανίῳ ἀντιλήψει, μάλιστα ὅτε ἔχει ἐναντίους λογισμοὺς τῆς ὑπερηφανείας. Οὔτε γὰρ κωλύουσι τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐξ ἡμῶν, καταργοῦμεν δὲ τούτους διὰ προσευχῆς.

ΛΟΓΟΣ Ξ’ - Περὶ λογισμῶν πονηρῶν ἀκουσίων τῶν ἐκ τῆς λύσεως τῆς ἀμελείας τῆς πρὸ αὐτῶν γενομένων

Εἰσὶ τινές, οἱ ἐρείδοντες τὸ σῶμα καὶ ἐπιθυμοῦντες ἀναπαῦσαι αὐτὸ διὰ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ μικρόν, ἕως ἂν ἐνδυναμωθῶσι καὶ πάλιν στρέφονται εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν. Ἐν ταῖς ὀλίγαις οὖν ἡμέραις τῆς ἀναπαύσεως ἡμῶν μὴ λύσωμεν τελείως τὴν φυλακὴν ἡμῶν καὶ δῶμεν ὅλην τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς λύσιν, ὡς ἄνθρωποι μὴ βουλόμενοι στραφῆναι πάλιν εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν. Οἱ τίνες ἐν καιρῷ εἰρήνης τοῖς βέλεσι τοῦ ἐχθροῦ τύπτονται, οὗτοι εἰσὶν οἱ ἐκ τῆς παῤῥησίας τοῦ θελήματος ὕστερον θησαυρίζοντες ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν καὶ ἔνδυμα ῥυπαρὸν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ἁγίᾳ, ἤγουν ἐν τῇ εὐχῇ, θεωροῦσιν ὅτι ἐνδεδυμένοι εἰσί. Τοῦτο δὲ ἐστίν, ὅπερ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἐννοίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς εὐχῆς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν κινεῖται. Ταῦτα εἰσίν, ἅπερ ἐκτησάμεθα ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀμελείας ἡμῶν καὶ αὐτὰ καταισχύνουσιν ἡμᾶς ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ἡμῶν.

Βοηθεῖ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ νῆψις πλεῖον τοῦ ἔργου καὶ βλάπτει αὐτὸν ἡ λύσις πλέον τῆς ἀναπαύσεως. Ἐκ τῆς ἀναπαύσεως γὰρ πόλεμοι οἰκεῖοι γίνονται καὶ ἐνοχλοῦσι τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ’ ἐξουσίαν ἔχει λῦσαι αὐτούς. Ὅταν γὰρ ἀφῇ ἄνθρωπος τὴν ἀνάπαυσιν καὶ στραφῇ εἰς τὸν τόπον τοῦ ἔργου, αἴρονται ἐξ αὐτοῦ καὶ φεύγουσιν. Οὐχ οὕτω τὸ ἐκ τῆς λύσεως τικτόμενον, ὡς ἐκ τῆς χαυνώσεως καὶ τῆς ἀναπαύσεως. Ὅσον γὰρ ἀκμὴν ἐστὶν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ ἐν τῇ ἀναπαύσει, δύναται πάλιν στραφῆναι καὶ κυβερνῆσαι ἑαυτὸν ἐν τῇ καταστάσει τοῦ κανόνος αὐτοῦ. Διότι ἀκμὴν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ, ἐν δὲ τῇ λύσει ἐξέρχεται ἐκ τῆς χώρας τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Εἰ γὰρ μὴ ὁ ἄνθρωπος τελείως ἀπέῤῥιψεν ἐξ αὐτοῦ τὴν φυλακήν, οὐκ ἂν ἐν τῷ μέσῳ τῆς βίας ἀκουσίως ἠναγκάσθη πεισθῆναι τοῖς μὴ ἀναπαύουσιν αὐτόν. Εἰ τὸν ὅρον τῆς ἐλευθερίας ἐξ ἑαυτοῦ παντελῶς μὴ ἀφῆκεν, οὐκ ἂν συνέβη αὐτῷ συναντήματα, τὰ δεσμοῦντα αὐτὸν ἐξ ἀνάγκης, οἷσπερ ἀντιστῆναι οὐκ ἠδυνήθη.

Μὴ ἀφῆς τὴν ἐλευθερίαν τινὸς τῶν αἰσθήσεων σου, ὦ ἄνθρωπε, μήπως πάλιν ἐπανελθεῖν ἐπ’ αὐτὴν οὐ δυνήσῃ. Ἦμεν ἀνάπαυσις τοὺς νέους μόνον βλάπτει, ἡ λύσις δὲ καὶ τοὺς τελείους καὶ τοὺς γέροντας· οἱ μὲν ἐκ τῆς ἀναπαύσεως, εἰς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἐρχόμενοι, δύνανται πάλιν στραφῆναι ἐν τῇ φυλακῇ καὶ στῆναι ἐν τῇ ὑψηλῇ αὐτῶν πολιτείᾳ, οἱ δὲ ἐν τῇ ἐλπίδι τοῦ ἔργου ἀμελήσαντες εἰς τὴν φυλακήν, ἐκ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας πρὸς λύσιν τῆς ζωῆς ᾐχμαλωτίσθησαν.

Ἔστιν ὁ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἐχθρῶν τυφθεὶς καὶ ἐν καιρῷ τῆς εἰρήνης ἀποθνήσκων, καὶ ἐστὶν ὁ ἐν προφάσει ἐμπορίας τῆς ζωῆς ἐξερχόμενος καὶ σκόλοπα τῇ ψυχῇ αὐτοῦ λαμβάνων. Μὴ ὅταν ὀλισθήσωμεν ἐν τίνι, τότε λυπηθῶμεν, ἀλλ’ ὅταν ἐμμείνωμεν ἐν

αὐτῷ. Τὸ γὰρ ὀλίσθημα συμβαίνει πολλάκις καὶ τοῖς τελείοις, τὸ δὲ ἐμμείναι ἐν αὐτῷ νέκρωσις ἐστὶ τελεία. Ἡ λύπη δέ, ἣν λυπούμεθα ὑπὲρ τῶν ἴδιων ὀλισθημάτων, εἰς τόπον ἐργασίας καθαρᾶς λογίζεται ἡμῖν ἐκ τῆς χάριτος. Ὁ ἐν ἐλπίδι μετανοίας ὀλισθαίνων ἐκ δευτέρου, οὗτος μετὰ πανουργίας πορεύεται μετὰ τοῦ Θεοῦ. Τούτῳ ἀγνώστως ἐπιπίπτει ὁ θάνατος καὶ οὐ φθάνει τὸν καιρὸν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς πληρῶσαι. Ἕκαστος λελυμένος τὰς αἰσθήσεις, ἐστὶ καὶ τῇ καρδίᾳ λελυμένος.

Ἡ ἐργασία τῆς καρδίας δεσμὸς ἐστὶ τῶν ἐξωτέρων μελῶν, καὶ ἐὰν ἐν διακρίσει ποιῇ τις ταύτην, κατὰ τὰς τοὺς πρὸ ἡμῶν πατέρας, ἔκδηλος ἐστὶν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τῶν φαινομένων ἐν αὐτῷ, ὅτι οὐκ ἐστὶ δεδεμένος ἐν τῷ κέρδει τῷ σωματικῷ, οὐδὲ ἀγαπᾷ τὴν γαστριμαργίαν, καὶ ὁ θυμὸς ἀπέχει ἐξ αὐτοῦ παντελῶς. Ὅπου γὰρ τὰ τρία ταῦτα, τὸ κέρδος τὸ σωματικόν, κἂν σμικρὸν ᾖ ἢ μέγα, καὶ ἡ ὀξυχολία καὶ ἡ ἧττα τῆς γαστριμαργίας, κἂν φαίνηταί τις ὅμοιος τῶν παλαιῶν ἁγίων, γνῶθι ὅτι ἐκ τῆς ἀνυπομονησίας τῶν ἔσω ἐστὶν ἡ λύσις τῶν ἔξω αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ἀπὸ διαφορᾶς καταφρονήσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Εἰ δὲ μή, πῶς κατεφρόνησε τῶν σωματικῶν καὶ τὴν πραότητα οὐκ ἐκτήσατο;

Τῇ μὲν διακρίσεως καταφρονήσει ἀκολουθεῖ τὸ μὴ δεσμεῖσθαι ἐν τινί, καὶ ἡ καταφρόνησις τῆς ἀναπαύσεως καὶ τοῦ πόθου τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἐὰν ἐν ἑτοιμασίᾳ δέχηται τὶς ζημίας διὰ τὸν Θεὸν χαίρων, καθαρὸς ἐστὶν ἔσωθεν. Καὶ ἐὰν μὴ καταφρονήσῃ τινός, διὰ τὰς πηρώσεις τὰς ἐν αὐτῷ, ἐν ἀληθείᾳ ἐλεύθερος ἐστί, καὶ ἐὰν μὴ προσίεται πρὸς τὸν τιμῶντα αὐτὸν ἢ καὶ ἀηδιάζεται πρὸς τὸν ἀτιμάζοντα, οὗτος νενέκρωται τῷ κόσμῳ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ. Ἡ φυλακὴ τῆς διακρίσεως κρειττοτέρα ἐστὶν ὑπὲρ πᾶσαν πολιτείαν, τὴν ἐνεργουμένην ἐν παντὶ τρόπῳ καὶ παντὶ μέτρῳ τῶν ἀνθρώπων.

Μὴ μισήσῃς τὸν ἁμαρτωλόν. Πάντες γὰρ ἐσμὲν ὑπεύθυνοι. Καὶ ἐὰν διὰ τὸν Θεὸν κινῆσαι κατ’ αὐτοῦ, κλαῦσον ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ διατὶ μισεῖς αὐτόν; Τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ μίσησον καὶ εὖξαι ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ὁμοιωθῇς τῷ Χριστῷ ὅστις οὐκ ἠγανάκτει κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν, ἀλλ ὑπερηύχετο. Οὐχ ὁρᾷς πῶς ἔκλαυσεν ὑπὲρ τῆς Ἱερουσαλήμ; Ἐν πολλοῖς καταγελώμεθα καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Καὶ διατὶ τὸν καταγελασθέντα καθ’ ἡμᾶς ἐκ τοῦ καταγελῶντος ἡμῶν διαβόλου μισοῦμεν; Καὶ διατὶ μισεῖς τὸν ἁμαρτωλόν, ὦ ἄνθρωπε; Ἄρα, ὅτι οὐκ ἐστὶ δίκαιος κατὰ σέ; Καὶ ποῦ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη σου, ὅτι οὐκ ἔχεις ἀγάπην; Διατὶ οὐκ ἔκλαυσας ἐπ’ αὐτῷ, ἀλλὰ σὺ καταδιώκεις αὐτόν; Ἐν ἀγνοίᾳ γὰρ κινοῦνται τίνες ὀργιζόμενοι, οἱ δοκοῦντες εἶναι διακριτικοί, εἰς τὰ ἔργα τῶν ἁμαρτωλῶν.

Γίνου κῆρυξ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀνάξιόν σε ὄντα κυβερνῇ, καὶ ὅτι χρεωστεῖς χρέος πολὺ καὶ ἡ ἐκδίκησις αὐτοῦ οὐ φανεροῦται ἐν σοί, καὶ ἀντὶ τῶν μικρῶν ἔργων, ὧν ποιεῖς, ἀντιπαρέχει σοι τὰ μεγάλα. Μὴ καλέσῃς τὸν Θεὸν δίκαιον, ὅτι ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ οὐ γνωρίζεται ἐν τοῖς πράγμασι σου. Καὶ ἐὰν ὁ Δαβὶδ καλῇ αὐτὸν δίκαιον καὶ εὐθύν, ἀλλὰ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐφανέρωσεν ἡμῖν ὅτι μᾶλλον ἀγαθὸς ἐστὶ καὶ χρηστός.

«*Ἀγαθὸς ἐστί, φησί, τοῖς πονηροῖς καὶ ἀσεβέσι*». Καὶ πῶς ὀνομάζεις τὸν Θεὸν δίκαιον, ὅταν ἀπαντήσῃς τῷ κεφαλαίῳ, τῷ περὶ τοῦ μισθοῦ τῶν ἐργατῶν; «*Ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σέ, θέλω δοῦναι τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ, ὡς καὶ σοί. Ἢ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ἐστίν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθὸς εἰμί;*».

Πῶς πάλιν καλεῖ ἄνθρωπος τὸν Θεὸν δίκαιον, ὅταν ἀπαντήσῃ τῷ κεφαλαίῳ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, ὃς ἐσκόρπισε τὸν πλοῦτον ἐν ἀσωτεῖᾳ, ὅτε ἐν τῇ κατανύξει μόνῃ, ἐν ᾗ ἔδειξε, πῶς ἔδραμε καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ ἐπὶ πάντα τὸν πλοῦτον αὐτοῦ; Οὐδεὶς γὰρ ἄλλος εἶπε περὶ αὐτοῦ ταῦτα, ἵνα διστάσωμεν εἰς αὐτόν, ἀλλ ’ αὐτὸς ὁ Υἱὸς αὐτοῦ, αὐτὸς ἐμαρτύρησε περὶ αὐτοῦ ταῦτα. Ποῦ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἦμεν ἁμαρτωλοὶ καὶ ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν; Εἰ δὲ ὧδε ἐστὶν ἐλεήμων, πιστεύσωμεν, ὅτι ἀλλοίωσιν οὐ δέχεται.

Μὴ γένοιτο ἡμᾶς λογίσασθαι ποτὲ τοῦτο τὸ ἀνόμημα, ἵνα ποτὲ εἴπωμεν τὸν Θεὸν ἀνελεήμονα· ὅτι οὐκ ἀλλοιοῦται τὸ ἴδιον τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ οἱ νεκροί, καὶ οὐ κτᾶται τὶ ὅπερ οὐκ ἔχει, ἢ ὅπερ ἔχει ὑστερεῖ ἢ προσθήκην λαμβάνει, καθάπερ τὰ κτίσματα. Ἀλλ’ ὅπερ ἔχει ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς, ἕξει ἀεὶ ἕως ἀτελευτήτου τέλους, καὶ ἔχει, καθάπερ ὁ μακάριος Κύριλλος εἶπεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς γενέσεως. Φοβοῦ, φησί, ἐκ τῆς ἀγάπης αὐτόν, καὶ μὴ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ σκληροῦ τοῦ τεθέντος ἐπ’ αὐτόν. Ἀγάπησον αὐτόν, ὡς χρεωστεῖς ἀγαπῆσαι αὐτόν, καὶ μὴ διὰ τὰ μέλλοντα δίδοσθαι ὑπ’ αὐτοῦ, ἀλλ’ ὅπερ ὧν ἐλάβομεν. Καὶ διὰ τὸν κόσμον τοῦτον μόνον, ὃν ἐποίησε δι’ ἡμᾶς, τὶς γὰρ ἐστὶν ὁ δυνάμενος ἀνταμείψασθαι αὐτόν; Ποῦ ἐστὶ ἡ ἀνταπόδοσις αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔργοις ἡμῶν; Τὶς ἔπεισεν αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς παραγαγεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν κτίσιν; Καὶ τὶς ἐστὶν ὁ παρακαλῶν αὐτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ὅταν γινώμεθα ἀμνήμονες; Ὅτε δὲ οὐκ ἦμεν ποτέ, τὶς ἐστὶν ὁ ἐξυπνίσας τὸ σῶμα ἡμῶν ἐκεῖνο πρὸς τὴν ζωήν; Καὶ πάλιν πόθεν πίπτει ἡ ἔννοια τῆς γνώσεως εἰς τὸν χοῦν;

Ὦ τῆς θαυμαστῆς ἐλεημοσύνης τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἔκπληξις τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ κτίστου ἡμῶν. Ὦ δύναμις ἡ ἱκανοῦσα εἰς πάντα. Ὦ τῆς χρηστότητος τῆς ἀμέτρου, ἧς τὴν φύσιν ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν πάλιν εἰσάγει πρὸς ἀνάπλασιν αὐτῶν. Τὶς ἱκανοὶ πρὸς τὴν δόξαν αὐτοῦ; Τὸν παραβάντα αὐτὸν καὶ βλασφημήσαντα ἐγείρει, τὸν χοῦν τὸν ἀλόγιστον καινίζει, καὶ συνετὸν καὶ λογικὸν ποιεῖ, καὶ τὸν διεσκορπισμένον νοῦν καὶ ἀναίσθητον καὶ τὰς διεσκορπισμένας αἰσθήσεις, φύσιν λογικὴν καὶ ἀξίαν ἐννοίας ἐμποιεῖ. Οὐχ ἱκανοὶ γὰρ ὁ ἁμαρτωλὸς ἐννοῆσαι τὴν χάριν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ. Ποῦ ἐστὶν ἡ γέεννα, ἡ δυναμένη λυπῆσαι ἡμᾶς; Καὶ ποῦ ἐστὶν ἡ κόλασις, ἡ ἐκφοβοῦσα ἡμᾶς πολυμερῶς καὶ νικῶσα τὴν εὐφροσύνην τῆς ἀγάπης αὐτοῦ; Καὶ τὶ ἐστὶν ἡ γέεννα πρὸς τὴν χάριν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, ὅταν ἐγείρῃ ἡμᾶς ἐκ τοῦ ᾅδου καὶ ποιήσῃ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι τὴν ἀφθαρσίαν, καὶ τὸν εἰς ᾅδην πεσόντα ἐγείρῃ ἐν δόξῃ;

Ὦ διακριτικοί, δεῦτε καὶ θαυμάσατε. Τὶς ἔχων σοφὴν διάνοιαν καὶ θαυμαστὴν θαυμάσει κατ’ ἀξίαν τὴν χάριν τοῦ δημιουργοῦ ἡμῶν; Ἡ ἀνταπόδοσις τῶν ἁμαρτωλῶν ἐστί, καὶ

ἀντὶ τῆς ἀνταποδόσεως τῆς δικαίας, αὐτὸς ἀνάστασιν ἀνταποδίδωσιν αὐτοῖς καὶ ἀντὶ τῶν σωμάτων τῶν καταπατησάντων τὸν νόμον αὐτοῦ, ἀφθαρσίας δόξαν τελείαν ἐνδύει αὐτούς. Αὕτη ἡ χάρις ἐστὶν ἡ μειζοτέρα, ἡ μετὰ τὸ ἁμαρτῆσαι ἡμᾶς ἀναστήσασα, ὑπὲρ ἐκείνην, ὅτε οὐκ ἦμεν, καὶ παρήγαγεν ἡμᾶς εἰς κτίσιν.

Δόξα Κύριε, τῇ χάριτί σου τῇ ἀμέτρῳ. Ἰδού, Κύριε, τὰ κύματα τῆς χάριτος σου σιωπῆσαι με ἐποίησαν, καὶ οὐκ ἀπελείφθη ἐν ἐμοὶ ἔννοια ἐξ ἐναντίας τῶν εὐχαριστιῶν σου. Ποίοις στόμασιν ἐξομολογησόμεθά σοι, βασιλεῦ ἀγαθέ, ὁ ἀγαπῶν τὴν ζωὴν ἡμῶν; Δόξα σοὶ ἐπὶ τοῖς δυσὶ κόσμοις, οὓς ἐδημιούργησας πρὸς αὔξησιν καὶ τρυφὴν ἡμῶν, ἄγων ἡμᾶς ἐκ πάντων, ὧν ἐδημιούργησας, πρὸς γνῶσιν τῆς δόξης σοῦ, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΞΑ’ - Περὶ τοῦ πόθεν φυλάττεται ἡ νῆψις ἡ κρυπτὴ ἡ ἔσω ἐν τῇ ψυχῇ γινομένη καὶ πόθεν εἰσέρχεται ὁ ὕπνος καὶ η ψυχρότης ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ σβεννύει τὴν θέρμην τὴν ἁγίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς καὶ ἀπονεκροῖ τὴν εἰς Θεὸν ἐπιθυμίαν ἀπὸ τῆς θέρμης τῶν πνευματικῶν καὶ οὐρανίων

Οὐκ ἔστι δυνατὸν τοῖς ἔχουσι τὰς καλὰς ἐπιθυμίας ὑπὸ τῆς ἐναντιώσεως κωλυθῆναι δρᾶσαι ταύτας, ἐὰν μὴ εὕρῃ ὁ πονηρὸς χώραν καλῆς προφάσεως ἐν τοῖς ποθοῦσι τὸ καλόν. Ἔστι δὲ τὸ πρᾶγμα παρὰ τοῦτο. Πάσῃ ἐννοίᾳ ἐπιθυμίας ἀγαθῆς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς κινήσεως αὐτῆς ἀκολουθεῖ ζῆλος τις, ὅμοιος τοῖς τοῦ πυρὸς ἄνθραξιν ἐν τῇ ἑαυτοῦ θερμότητι, καὶ οὗτος εἴωθε περιτειχίζειν ταύτην τὴν ἔννοιαν καὶ ἀποδιώκειν ἀπὸ τῶν ἔγγιστα αὐτῆς πᾶσαν ἐναντίωσιν καὶ ἐμποδισμὸν καὶ κώλυμα γινόμενον αὐτῇ. Ἰσχὺν γὰρ πολλὴν καὶ δύναμιν ἄῤῥητον κτᾶται οὗτος ὁ ζῆλος τοῦ περιτειχίζειν τὴν ψυχὴν πᾶσαν ὥραν ἐκ τῆς χαυνώσεως ἢ τοῦ μὴ πτοεῖσθαι τὰς ὁρμὰς τῶν περιστάσεων ἁπασῶν.

Καὶ αὕτη μὲν ἡ ἔννοια ἡ πρώτη, ἡ δύναμις ἐστὶ τῆς ἁγίας ἐπιθυμίας, ἡ ἐν τῇ φύσει τῆς ψυχῆς φυσικῶς πεφυτευμένη. Οὗτος δὲ ὁ ζῆλος ἐστὶν ἡ ἔννοια ἡ κινούμενη ἐκ τῆς θυμικῆς δυνάμεως, τῆς οὔσης ἐν αὐτῇ, ἡ ἐκ Θεοῦ τεθείσα ἡμῖν συμφερόντως, τοῦ τηρῆσαι τὸν ὅρον τῆς φύσεως, τοῦ ἐκπέμψαι τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, εἰς πλήρωσιν τῆς φυσικῆς ἐπιθυμίας, τῆς ἐν τῇ ψυχῇ οὔσης, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀρετή, ἧς χωρὶς ἀγαθὸν οὐκ ἐργάζεται. Καὶ καλεῖται ζῆλος, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ κινῶν καὶ ζηλῶν καὶ ἐξάπτων καὶ ἐνισχύων τὸν ἄνθρωπον κατὰ καιρὸν καὶ καιρὸν καταφρονεῖν τῆς σαρκὸς ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ τοῖς πειρασμοῖς τοῖς φοβεροῖς τοῖς ἀπαντῶσιν αὐτῷ καὶ τοῦ παραδιδόναι εἰς θάνατον ἀεὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, καὶ ἀπαντᾷν τῇ ἀποστατικῇ δυνάμει ὑπὲρ τῆς τελειώσεως ἐκείνου τοῦ πράγματος, οὗ ἡ ψυχὴ πόθον ἔσχε σφοδρόν.

Ἄνθρωπος γὰρ τις ἐνδεδυμένος τὸν Χριστόν, κύνα τὸν ζῆλον τοῦτον ἐκάλεσεν ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ φύλακα τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀρετή· ἡ γὰρ ἀρετὴ νόμος Θεοῦ καλεῖται. Στερεοῦται δὲ ἡ δύναμις αὕτη τοῦ ζήλου καὶ ἐξυπνίζεται καὶ ἐξάπτεται εἰς

φυλακὴν τοῦ οἴκου κατὰ δύο τρόπους, καὶ ἀσθενεῖ πάλιν καὶ νυστάζει καὶ ῥαθυμεῖ κατὰ δύο τρόπους. Ἤγουν, ὁ ἐξυπνισμός καὶ ἡ ἔξαψις γίνεται, ὅταν τῷ ἀνθρώπῳ ἐννοηθῇ φόβος τίς, καταπτοῶν αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ, οὐ ἐκτήσατο, ἢ ὃ μέλλει κτήσασθαι, μήπως κλαπείη, ἤτοι ἀφανισθείη ἐκ τίνος τῶν συμβαινόντων καὶ ἀκολουθούντων αὐτῷ. Καὶ τοῦτο ἐκ τῆς θείας προνοίας κινεῖται· λέγω δὴ ὁ φόβος ἐν πᾶσι τοῖς ἐργαζομένοις τὴν ἀρετὴν ἐξ ἀληθείας εἰς ἐξυπνισμόν καὶ ζῆλον διαμένοντα ἐν τῇ ψυχῇ, ἵνα μὴ νυστάξῃ.

Ὅταν δὲ ὁ φόβος οὗτος κινηθῇ ἐν τῇ φύσει, ὁ ζῆλος ὁ ῥηθεὶς ὑφ’ ἡμῶν κύων, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὥσπερ κλίβανος καιόμενος θερμαίνεται καὶ ἐξυπνίζει τὴν φύσιν, καὶ καθ’ ὁμοιότητα τῶν Χερουβίμ ἐξυπνίζεται καὶ προσέχει τοῖς περικύκλω αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ὥραν. Καὶ ὡς λέγει ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν ὄρνεον διέρχεται, κύκλῳ αὐτοῦ κινεῖται καὶ ὑλακτεῖ ἐν ὁρμῇ ὀξυτάτῃ καὶ ἀῤῥήτῳ.

Καὶ αὐτὸς ὁ φόβος ὅταν γίνηται, διότι ἐδίστασεν εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ καὶ ἐπελάθετο πῶς ἐπιμελεῖται ὁ Θεὸς καὶ προνοεῖται τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, τοῦ ἐπισκέπτεσθαι αὐτοὺς καθ’ ὥραν, ὡς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ στόματος τοῦ Προφήτου λέγει, «*ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους*», καὶ τὰ ἕξης. Καὶ πάλιν, «*κραταίωμα Κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν*». Καὶ αὐτὸς ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ εἶπε τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν «*οὐ προσελεύσεται πρὸς σὲ κακά, καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγιεῖ τῷ σκηνώματί σου*».

Ὅταν δὲ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς γένηται ὁ φόβος, διὰ τὰ συμβαίνοντα τῇ ἀρετῇ καὶ ἀκολουθοῦντα, ἵνα μὴ κλαπῇ ἡ βλάβῃ ἐκ τίνος τῶν αἴτιων, οὗτος ὁ λογισμὸς θεϊκὸς ἐστί, καὶ μέριμνα ἀγαθὴ καὶ ἐκ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ λύπη αὕτη καὶ ἡ βάσανος.

Καὶ πάλιν ὁ δεύτερος τρόπος, ἤγουν ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ ἔξαψις τοῦ κυνὸς ἐστίν, ὅταν ἐπὶ πλεῖον αὐξηθῇ ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀρετῆς ἐν τῇ ψυχῇ. Καθ’ ὅσον γὰρ ἡ ἐπιθυμία ἐν τῇ ψυχῇ αὐξάνεται, κατὰ τοσοῦτον καὶ οὗτος ὁ κύων ἐξάπτεται, ὃς ἐστὶν ὁ φυσικὸς ζῆλος ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς.

Ἡ δὲ πρώτη πρόφασις τῆς ψυχρότητος αὐτοῦ ἐστίν, ὅταν αὕτη ἡ ἐπιθυμία λήξῃ καὶ ἐλαττωθῇ ἐν τῇ ψυχῇ ἡ δευτέρᾳ δὲ ἐστίν, ὅταν πεποιθήσεως καὶ θάρσους λογισμὸς τις εἰσέλθῃ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ καταμείνῃ ἐν αὐτῇ καὶ ἐλπίσῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐνθυμηθῇ καὶ δοκήσῃ ὅτι οὐκ ἐστὶν αὐτῷ φόβος ἐκ τίνος δυνάμεως βλάψαι αὐτόν. Καὶ ἐκ τούτου λύει ἐξ αὐτοῦ τὰ ὅπλα τοῦ ζήλου καὶ γίνεται ὥσπερ οἶκος ἀφύλακτος. Καὶ ὑπνοῖ ὁ κύων καὶ ἀφίησι τὴν φυλακὴν ἐπὶ πολύ.

Ἐκ τούτου τοῦ λογισμοῦ κλέπτονται οἱ πλεῖστοι τῶν νοητῶν οἴκων. Καὶ τοῦτο γίνεται, ὅταν ἀμαυρωθῇ τὸ καθαρὸν τῆς ἐλλάμψεως ἐκείνης τῆς γνώσεως τῆς ἁγίας, τῆς ἐν τῇ ψυχῇ. Καὶ πόθεν ἀμαυροῦται τόδε, εἰ μὴ λογισμὸς τις λεπτότατος τῆς ὑπερηφανίας ὑπεισῆλθε τῇ ψυχῇ καὶ ἐνεφώλευσεν ἐκεῖ, ἢ ἐξηκολούθησεν ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ πλέον τῇ

μερίμνῃ τῶν παρερχομένων, ἢ τῇ ἀπαντήσει τῇ συνέχει τοῦ κόσμου τῇ ἀπατώση αὐτόν, ἢ ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς κυρίας πάντων τῶν κακῶν.

Πάντοτε γάρ, ὅταν ἔλθῃ ὁ ἀγωνιστὴς πρὸς τὴν ἀπάντησιν τοῦ κόσμου, εὐθὺς ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀτονεῖ. Ὡσαύτως δέ, καὶ ὅταν εἰς τὴν ἀπάντησιν τῶν πολλῶν, τῶν μόνων ἐξ ἀνάγκης ἐκ τῆς κενοδοξίας συντριβόντων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Καὶ εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν, ὅμοιος ἐστὶν ὁ νοῦς τοῦ δραπετεύοντας, ἡνίκα ἀπαντήσει τῷ κόσμῳ, τῷ κυβερνήτῃ τῷ ἐν γαλήνῃ διαπορευομένῳ ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐξαίφνης ἐμπεσόντι ἐν μέσῳ τῶν πετρῶν καὶ ναυαγοῦντι.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΞΒ — Περὶ τῶν τριῶν τῆς γνώσεως τρόπων καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν καὶ τῶν νοημάτων αὐτῶν. Καὶ περὶ τῆς πίστεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πλούτου τοῦ μυστικοῦ, τοῦ ἐγκεκρυμμένου αὐτῇ καὶ πόσον διαφέρει ἡ γνῶσις τοῦ κόσμου τούτου ἐν τοῖς τρόποις αὐτῆς τῆς ἁπλότητος τῆς πίστεως

Ἡ ψυχὴ ἡ ἐν ταῖς τρίβοις τῆς πολιτείας καὶ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς πίστεως διαπορευομένη καὶ ταύτην πολλάκις κατορθώσασα, ἐὰν στραφῇ πάλιν εἰς τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως, εὐθέως χωλαίνει ἐκ τῆς πίστεως καὶ στερεῖται ἐξ αὐτῆς ἡ νοερὰ δύναμις αὐτῆς, ἡ ἐκ τῶν ἐναλλαγμάτων τῶν ἀντιλήψεων φανερουμένη ἐν τῇ καθαρᾷ ψυχῇ καὶ ἀνεξετάστως ἐν αὐτῇ ἀναστρεφομένη ἐν ἁπλότητι ἐν πᾶσι τοῖς ἑαυτῆς.

Ψυχὴ γὰρ ἡ ἅπαξ παραθεμένη ἑαυτὴν τῷ Θεῷ ἐν πίστει καὶ ἐν πολλῇ πείρᾳ δεξαμένη τὴν γεῦσιν τῆς συνεργίας αὐτοῦ, πάλιν ἑαυτῆς οὐ φροντίζει, ἀλλὰ τῇ ἐκπλήξει καὶ τῇ σιωπῇ φιμοῦται, καὶ στραφῆναι πάλιν εἰς τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως αὐτῆς καὶ ἀναστρέφεσθαι ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, μήπως ἐν τῇ ἐναντιώσει αὐτῶν στερηθῇ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, τῆς κρυπτῶς ἐπισκεπτόμενης αὐτὴν ἀπαύστως καὶ ἐπιμελουμένης αὐτῆς καὶ ἀδιαλείπτως ἐξακολουθούσης αὐτῇ ἐν παντὶ τρόπῳ. Διότι ἐμωράνθη, ὑπονοήσασα ἑαυτὴν ἱκανὴν οὖσαν προνοήσασθαι ἑαυτῆς ἐν τῇ δυνάμει τῆς γνώσεως αὐτῆς. Ἐν οἷς γὰρ τὸ φῶς τῆς πίστεως ἀνατέλλει, οὐκ ἐστὶ πάλιν ἀναισχυντοῦσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν εὔξασθαι, οὐδὲ ἐξαιτήσασθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ, δὸς ἡμῖν τόδε ἢ λάβε ἐξ ἡμῶν τόδε, οὐδὲ φροντίζουσιν ἑαυτῶν κατὰ πάντα τρόπον. Διότι ἐν τοῖς νοεροῖς ὀφθαλμοῖς τῆς πίστεως ἐν πάσῃ ὥρᾳ θεωροῦσι τὴν πρόνοιαν τὴν πατρικήν, ἐπισκιάζουσαν αὐτοῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ Πατρὸς τοῦ ἀληθινοῦ, τοῦ ὑπερέχοντος ἐν τῇ ἑαυτοῦ πολλῇ ἀγάπῃ τῇ ἀμέτρῳ πᾶσαν πατρικὴν ἀγάπησιν, τοῦ δυναμένου καὶ ἰσχύοντος παρὰ πάντας συνεργῆσαι ἡμῖν ὑπερεκπερισσοῦ, ὑπὲρ ὃ αἰτούμεθα καὶ ἐνθυμούμεθα καὶ νοοῦμεν.

Ἡ γνῶσις ἐναντία τῇ πίστει ἐστίν, ἡ δὲ πίστις, λύσις ἐν πᾶσι τοῖς ἑαυτοῖς τῶν νόμων τῆς γνώσεως, οὐχὶ τῆς πνευματικῆς δὲ λέγομεν. Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ ὁρισμὸς τῆς γνώσεως, ὅτι ἕκτος ἐξετάσεως καὶ ἐρεύνης ποιῆσαί τι πρᾶγμα οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ᾽ ἐξετάζει εἰ δυνατὸν γενέσθαι ὅπερ ἐνθυμεῖται καὶ θέλει. Ἡ δὲ πίστις τί; Ὅτε τις προσεγγίσει ἐν αὐτῇ οὐκ ὀρθῶς, ἐν αὐτῷ παραμεῖναι οὐ πείθεται.

Ἡ γνῶσις χωρὶς ἐξετάσεως καὶ τρόπων ἀναστροφῆς οὐδὲ γνωσθῆναι δύναται, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ σημεῖον τοῦ δισταγμοῦ περὶ τῆς ἀληθείας. Ἡ πίστις δὲ φρόνημα ἓν καθαρὸν καὶ ἁπλοῦν ἐπιζητεῖ τὸ ἀπέχον ἀπὸ πάσης πανουργίας καὶ τοῦ ζητῆσαι τρόπους. Βλέπε πῶς ἐναντιοῦνται ἀλλήλαις ὁ οἶκος τῆς πίστεως ἔννοια νηπιώδης ἐστὶ καὶ καρδία ἁπλῆ «*ἐν ἁπλότητι, γαρ φησι, καρδίας αὐτῶν ἐδόξαζον τὸν Θεόν*», καὶ «*ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν*». Ἡ γνῶσις δὲ τοῖς δυσὶ τούτοις ἐπίβουλος ἐστὶ καὶ ἐναντία.

Ἡ γνῶσις ὅρος τῆς φύσεως ἐστί, φυλάττουσα αὐτὴν ἐν πάσαις ταῖς τρίβοις αὐτῆς, ἡ δὲ πίστις ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐνεργεῖ τὴν ἑαυτῆς ὁδοιπορίαν. Ἡ γνῶσις πᾶν πρᾶγμα καταλύον τὴν φύσιν οὐ πειρᾶται πρὸς ἑαυτὴν ἐᾶσαι, ἀλλὰ μακρύνεται ἓξ αὐτοῦ, ἡ δὲ πίστις εὐχερῶς ἐπιτρέπει καὶ λέγει «*ἐπὶ ἀσπίδα, φησί, καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσῃ, καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα*».

Τῇ γνώσει φόβος ἐξακολουθεῖ, τῇ δὲ πίστει ἐλπίς· ὅσον γὰρ τὶς ἐν τοῖς τῆς γνώσεως τρόποις διαπορεύεται, τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ φόβου δεσμεύεται καὶ τῆς ἐλευθερίας τούτου ἀξιωθῆναι οὐ δύναται. Ὁ δὲ τῇ πίστει ἐξακολουθῶν, εὐθέως ἐλεύθερος καὶ αὐτεξούσιος καὶ ὡς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν πᾶσι τοῖς πράγμασιν ἐν ἐλευθερίᾳ χρῆται ἐξουσιαστικῶς. Ἄνθρωπος εὑρὼν τὰς κλεῖς τῆς πίστεως ὡς ὁ Θεὸς χρῆται ταῖς φύσεσι πάσαις τῆς κτίσεως. Τῇ πίστει γὰρ ἐστὶν ἡ ἐξουσία κτίσιν δημιουργῆσαι καινὴν κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ὁμοιότητα, «*ἠθέλησας, φησί, καὶ τὰ πάντα παρέστη ἐνώπιόν σου*», καὶ πολλάκις ἐξ οὐκ ὄντων τὰ πάντα δύναται ποιῆσαι, ἡ δὲ γνῶσις χωρὶς ὕλης ποιῆσαι τι οὐ δύναται. Ἡ γνῶσις τὸ μὴ δοθὲν τῇ φύσει οὐκ ἀναισχυντεῖ διαπράξασθαι. Καὶ πῶς; Διότι ἡ ῥυτὴ φύσις τοῦ ὕδατος οὐ δέχεται ἔπι νώτων αὐτῆς τὰ ἴχνη τοῦ σώματος, καὶ ὁ προσεγγίζων τῷ πυρὶ ἑαυτὸν κατακαίει, καὶ ἐὰν ἀπαναιδεύηται κατὰ τούτων, κίνδυνος αὐτῷ ἐπακολουθεῖ.

Ἐκ τούτων ἡ γνῶσις ἐν φυλακῇ παραφυλάττεται καὶ διαβῆναι τὸν ὅρον τούτων παντελῶς οὐ πείθεται, ἡ δὲ πίστις ἐν ἐξουσίᾳ διαβαίνει ταῦτα καὶ λέγει ὅτι, «*ἐὰν διαβαίνῃς διὰ πυρὸς ου κατακαύσει σε, καὶ ποταμοὶ ου κατακλύσουσί σε*». Καὶ ταῦτα πολλάκις ἡ πίστις ἐνώπιον ἐνήργησε πάσης τῆς κτίσεως. Καὶ εἰ ἐδόθη τῇ γνώσει τόπος ἐκεῖσε, πειρασθῆναι ἐν τούτοις, παντελῶς οὐκ εἶχε πεισθῆναι. Διὰ πίστεως γὰρ πολλοὶ εἰς τὴν φλόγα εἰσῆλθον καὶ τὴν δύναμιν τὴν καυστικὴν τοῦ πυρὸς ἐχαλίνωσαν καὶ ἀβλαβῶς ἐν μέσῳ αὐτῆς διέβαινον καὶ ἐπὶ νώτων τῆς θαλάσσης ὡς ἐπὶ ξηρᾶς ἐβάδισαν. Καὶ ταῦτα πάντα ὑπὲρ τὴν φύσιν εἰσὶ καὶ ἐναντία τοῖς τρόποις τῆς γνώσεως καὶ ἀπέδειξαν αὐτὴν

ματαίαν ἐν πᾶσι τοῖς τρόποις αὐτῆς καὶ τοῖς νόμοις αὐτῆς. Εἶδες τὴν γνῶσιν πῶς φυλάττει τοὺς ὅρους τῆς φύσεως; εἶδες τὴν πίστιν πῶς ὑπεράνω τῆς φύσεως διαβαίνει καὶ ποιεῖ τὴν τρίβον τῆς ὁδοιπορίας; Πεντακισχιλίους χρόνους, ἢ μικρὸν ἔλαττον ἢ ὑπὲρ τοῦτο, οἱ τρόποι τῆς γνώσεως τὸν κόσμον ἐκυβέρνων καὶ παντελῶς ἆραι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς γῆς καὶ αἰσθέσθαι τῆς ἰσχύος τοῦ κτίστου αὐτοῦ οὐκ ἠδυνήθη. Ἕως οὗ ἡ πίστις ἡμῶν ἐπανέτειλε καὶ ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς ἐκ τοῦ σκότους τῆς γηίνης ἐργασίας καὶ ἐκ τῆς ὑποταγῆς τῆς μετὰ τὸν μετεωρισμὸν τὸν δωρεὰν γινόμενον. Καὶ νῦν δὲ πάλιν ὅτε εὕρομεν τὴν θάλασσαν τὴν ἀτάραχον καὶ τὸν θησαυρὸν τὸν ἀνέκλειπτον, πρὸς πηγὰς ταπεινὰς ἐπιποθοῦμεν ἐκκλῖναι. Οὐκ ἐστὶ γνῶσις μὴ ἐν ἐνδείᾳ οὖσα, κἂν μεγάλως πλουτήσῃ, τοὺς δὲ τῆς πίστεως θησαυροὺς ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ οὐ χωροῦσιν. Οὐχ ὑστερεῖται ποτὲ τίνος ὁ τῇ ἐλπίδι τῆς πίστεως τῇ καρδίᾳ ἐρηρεισμένος καὶ ὅτε οὐδὲν ἔχει, τῇ πίστει πάντα κατέχει, ὡς γέγραπται, ὅτι «*ὅσα αἰτεῖσθε ἐν προσευχῇ καὶ πίστει, λήψεσθε*» καὶ πάλιν, «*ο Κύριος ἐγγύς, μηδὲν μεριμνᾶτε*».

Ἡ γνῶσις ἀεὶ τρόπους ζητεῖ πρὸς φυλακὴν τῶν κτωμένων αὐτήν, ἡ δὲ πίστις φησίν, «*ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδόμηση οἶκον καὶ φύλαξη πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων, καὶ διακενῆς ἐκοπίασεν ὁ οἰκοδομῶν*». Οὐδέποτε ὁ ἐν πίστει προσευχόμενος ἐν τρόποις χρῆται καὶ ἀναστρέφεται. Ἡ γνῶσις γὰρ ἐν παντὶ τόπῳ τὸν φόβον ἐπαινεῖ, καθὼς εἶπεν ὁ σοφὸς «*ὁ φοβούμενος, φάσκων, τῇ καρδίᾳ, μακάριος*». Τὶ δὲ ἡ πίστις; «*Ἐφοβήθη, φησί, καὶ ἤρξατο καταποντίζεσθαι*»· καὶ πάλιν, «*οὐκ ἐλάβετε, φησί, πνεῦμα δουλείας εἰς φόβον, ἀλλὰ πνεῦμα υἱοθεσίας, εἰς ἐλευθερίαν πίστεως καὶ ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ*»· καὶ πάλιν, «*μὴ φείσῃ ἐξ αὐτῶν, μηδὲ φύγῃς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν*». Πάντοτε ἀκολουθεῖ τῷ φόβῳ ὁ δισταγμὸς καὶ ὁ δισταγμὸς τῇ ἐξετάσει, καὶ ἡ ἐξέτασις τοῖς τρόποις καὶ οἱ τρόποι τῇ γνώσει καὶ ἐν τῇ ἐξερευνήσει καὶ ἐξετάσει ἀεὶ ὁ φόβος καὶ ὁ δισταγμὸς γνωρίζεται. Διότι οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ εἰς πάντα κατορθοῖ ἡ γνῶσις, καθὼς ἐν πρώτοις ἀπεδείξαμεν. Πολλάκις γὰρ συναντῶσιν τῇ ψυχῇ συμβάσεις καὶ ἐπιφοραὶ δυσχερεῖς καὶ προφάσεις πολλοὶ πλήρεις κινδύνων, ἅπερ παντελῶς ἡ γνῶσις καὶ οἱ τρόποι τῆς σοφίας βοηθῆσαί τὶ ἐκεῖσε οὐ δύνανται. Πάλιν δὲ τοῖς δυσχερέσι τοῖς μὴ καταβαλλομένοις πάσῃ δυνάμει καὶ τῷ ὅρῳ τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, ἡ πίστις οὐδέποτε νικᾶται ὑπὸ τινος αὐτῶν. Τὶ γὰρ ἐξαρκεῖ ἡ γνῶσις ἡ ἀνθρωπίνη βοηθῆσαι ἐν τοῖς φανεροῖς πολέμοις, ἢ πρὸς τὰς φύσεις τὰς ἀόρατους καὶ πρὸς τὰς ἐνσωμάτους δυνάμεις σὺν ἄλλοις πολλοῖς;

Εἶδες τὴν ἀσθένειαν τῆς δυνάμεως τῆς γνώσεως καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως; Ἡ γνῶσις πᾶσι τοῖς ξένοις τῆς φύσεως κωλύει τοὺς μαθητὰς αὐτῆς προσπελάσαι. Ὅρα δὲ τὴν δύναμιν ἐνταῦθα τῆς πίστεως καὶ τὶ ἐπιτρέπει τοῖς αὐτῇ μαθητευομένοις. «*Ἐν τῷ ὀνόματι μου, φησί, δαιμόνια ἐκβαλεῖτε, ὄφεις ἀρεῖτε καί, ἐὰν τὸν ἰὸν πίητε, οὐ βλαβήσεσθε*». Ἡ γνῶσις πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ὁδῷ ἑαυτῆς πορευομένοις ἐπιτρέπει κατὰ τοὺς νόμους αὐτῆς πρὸ τῆς ἀρχῆς ἐν πᾶσι τὸ τέλος ἐξετάσαι καὶ οὕτως ἄρξασθαι, μήπως δυσευρέτου τοῦ τέλους τοῦ πράγματος τῷ ὅρῳ τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως εὑρεθέντος τὸν κόπον μάτην κοπιάσωσι, καὶ ἀδύνατον καὶ δυσχερὲς τοῦ γενέσθαι εὑρέθη τὸ πρᾶγμα. Ἡ δὲ πίστις τὶ λέγει; «*πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι*».

Ἀδυνατεῖ γὰρ οὐδὲν τῷ Θεῷ.

Ὁ πλοῦτος ἄῤῥητος καὶ θάλασσα πλούτου ἐν κύμασιν αὐτῆς καὶ ἐν τοῖς ἑαυτῆς θησαυροῖς τοῖς θαυμαστοῖς τοῖς ὑπερεκχυνομένοις ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως. Πόσου θάρσους ἔμπλεως καὶ πόσης ἡδονῆς καὶ ἐλπίδος πλήρης ἡ ὁδοιπορία ἡ μέτ' αὐτῆς, καὶ τὰ φορτία αὐτῆς πόσον ἐλαφρὰ εἰσὶ καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς πόσην ἡδύτητα ἔχει!

Ἐρώτησις. Ὁ ἀξιωθεὶς γεύσασθαι τῆς ἡδύτητος τῆς πίστεως καὶ πάλιν στραφεὶς πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς ψυχῆς, ἐν τίνι διαφέρει τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις. Τῷ εὑρόντι μαργαρίτην πολύτιμον καὶ ἀλλάξαντι αὐτὸν εἰς ὀβολὸν χαλκοῦ, τῷ ἐάσαντι ἐλευθερίαν αὐτεξούσιον καὶ στραφέντι εἰς τοὺς τρόπους τῆς πτωχείας, πεπληρωμένους φόβου καὶ δουλείας.

Οὐχὶ ψεκτὴ ἐστὶν ἡ γνῶσις, ἀλλ' ἡ πίστις ὑψηλοτέρα αὐτῆς ἐστί. Καὶ ἐὰν ψέξωμεν, οὐχὶ τὴν γνῶσιν ψέγομεν, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἢ τὸ διακρῖναι τοὺς τρόπους τοὺς παρηλλαγμένους, ἐν οἷς πορεύεται ἐξ ἐναντίας φύσεως, καὶ πῶς τοῖς τάγμασι τῶν δαιμόνων συγγενειάζει, ἅπερ μετὰ ταῦτα μέλλομεν διακρῖναι φανερῶς καὶ πόσοι βαθμοὶ εἰσίν, ἐν αὐτοῖς ἡ γνῶσις, καὶ τὶς ἡ διαφορὰ ἡ γινομένη ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν, καὶ ἐν ποίοις νοήμασιν ἐξυπνίζεται ἐν ἑκάστῳ τρόπῳ, ὅτε μείνῃ ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐν τίνι τούτων τῶν τρόπων (ὅταν πορευθῇ ἐν αὐτοῖς) ἐναντιοῦνται τῇ πίστει καὶ ἐξέρχεται ἔξωθεν τῆς φύσεως, καὶ ποίᾳ ἐστὶν ἡ διαφορὰ ἡ ἐν αὕτη, καὶ ἐν ποίᾳ τάξει (ὅταν στρέψῃ τὸν σκοπὸν αὐτῆς τὸν πρῶτον) ἄρχεται εἰς τὴν φύσιν αὐτῆς καὶ καθιστὴ τὸν βαθμὸν ἔμπροσθεν τῆς πίστεως ἐν ἀγαθῇ πολιτείᾳ, καὶ ἕως πότε ποιεῖ φθάσαι τὴν διαφορὰν τῆς τάξεως αὐτῆς, καὶ πῶς διαπερᾷ ἀπὸ τούτων εἰς τὰ ὑψηλότερα αὐτῶν, καὶ ποῖοι εἰσὶν οἱ τρόποι τῆς τάξεως ἐκείνης τῆς ἄλλης, ἤγουν τῆς πρώτης, καὶ πότε συνάπτεται ἡ γνῶσις τῇ πίστει καὶ γίνεται μέτ' αὐτῆς μία καὶ ἐνδύεται ἐξ αὐτῆς νοήματα πύρινα καὶ ἐξάπτεται ἐν τῷ πνεύματι καὶ κτᾶται πτέρυγας ἀπαθείας καὶ ὑψοῦται ἐκ τῆς διακονίας τῶν γήινων ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ δημιουργοῦ ἑαυτῆς, σὺν ἄλλοις τρόποις.

Ὅμως τέως ἁρμόζει ἡμᾶς εἰδέναι, ὅτι ἡ πίστις καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς ὑψηλοτέρα ἐστὶ τῆς γνώσεως. Καὶ αὕτη ἡ γνῶσις ἐν τῇ πίστει τελειοῦται καὶ κτᾶται δύναμιν ἀνελθεῖν ἄνω καὶ αἰσθέσθαι ἐκείνου τοῦ ὑψηλοτέρου πάσης αἰσθήσεως, καὶ ἰδεῖν τὴν αὐγὴν ἐκείνην τὴν ἀκατάληπτον τῷ νῷ καὶ τῇ γνώσει τῶν κτισμάτων. Ἡ γνῶσις δὲ βαθμὶς ἐστί, δι' ἧς ἀνέρχεταί τις εἰς τὸ ὕψος τῆς πίστεως, καὶ ὅταν φθάσῃ ἐγγὺς αὐτῆς, οὐκ ἔτι πάλιν χρῄζει αὐτῆς· «*νῦν γάρ, φησίν, καὶ ἐκ μέρους νοοῦμεν, ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργεῖται*». Ἡ πίστις λοιπὸν ἄρτι ὡς ἐν ὀφθαλμοῖς δεικνύει ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν τῆς τελειότητος καὶ ἐν τῇ πίστει ἡμῶν μανθάνομεν ἐκεῖνα τὰ ἀκατάληπτα, καὶ οὐκ ἐν τῇ ἐξετάσει καὶ τῇ δυνάμει τῆς γνώσεως.

Ταῦτα τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης νηστεία, ἐλεημοσύνη, ἀγρυπνία, ἁγιασμὸς καὶ τὰ λοιπὰ τὰ διὰ τοῦ σώματος ἐνεργούμενα· ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, ταπεινοφροσύνη καρδίας,

συγχώρησις τῶν ἐπταισμένων, ἐνθύμησις τῶν ἀγαθῶν, ἐξέτασις τῶν μυστηρίων τῶν ὄντων ἐν ταῖς ἁγίαις γραφαῖς κεκαλυμμένων, ἀδολεσχίᾳ τῆς διανοίας ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς κρείττοσι, τοῦ φυλάξαι τοὺς ὅρους τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, καὶ αἳ λοιπαὶ ἀρεταί, αἳ ἐν τῇ ψυχῇ ἐκτελούμεναι. Ταῦτα πάντα χρῄζουσι τῆς γνώσεως. Αὕτη γὰρ φυλάττει αὐτὰ καὶ διδάσκει τὴν τάξιν αὐτῶν. Καὶ ταῦτα πάντα ἀκμὴν βαθμοὶ εἰσίν, ἐν οἷς ἡ ψυχὴ ἀνέρχεται εἰς τὸ ὕψος τὸ ἀνώτερον τῆς πίστεως, καὶ ἀρεταὶ καλοῦνται. Ἡ δὲ πολιτείᾳ τῆς πίστεως ὑπὲρ τὴν ἀρετὴν ἐστὶν καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς οὐκ ἔργα ἐστίν, ἀλλὰ ἀνάπαυσις τελεία καὶ παράκλησις καὶ ἐν καρδίᾳ καὶ ἐν ταῖς ἐννοίαις τῆς ψυχῆς τελειοῦται. Καὶ πάντες οἱ τρόποι οἱ θαυμαστοὶ τῆς πνευματικῆς πολιτείας, ὧν ἡ ἐργασία αἴσθησις ἐν τῇ ζωῇ τῇ πνευματικῇ καὶ τρυφῇ καὶ ἀπόλαυσις ψυχῆς καὶ πόθος καὶ χαρὰ ἐν Θεῷ, καὶ τὰ λοιπά, ὅσα δίδονται ἐν ἐκείνῃ τῇ πολιτείᾳ τῇ ψυχῇ τῇ ἀξίᾳ τῆς χάριτος τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος, καὶ ὅσα ὡς ἐν νεύματι ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς ἐν τῇ πίστει τελειοῦνται ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ πλουσίου ἐν τοῖς ἑαυτοῦ χαρίσμασιν.

Ἀπορία. Εἰ δὲ λέγει τις, εἰ πάντα τὰ ἀγαθὰ ταῦτα καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς τὰ προλεχθέντα καὶ ἡ ἀποχὴ τῶν κακῶν καὶ ἡ διάκρισις τῶν λεπτῶν λογισμῶν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἀναφυομένων καὶ ἡ μετὰ λογισμῶν πάλη καὶ ὁ ἀγὼν ὁ πρὸς τὰ πάθη τὰ ἐρεθίζοντα, καὶ τὰ λοιπά, ὧν ἐκτὸς οὐδὲ αὕτη ἡ πίστις δύναται δεῖξαί σοι τὴν δύναμιν αὐτῆς ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς ψυχῆς, εἰ ταῦτα πάντα ἡ γνῶσις τελειοῖ, πῶς νομίζεται ἡ γνῶσις τῇ πίστει ἐναντία;

Λύσις τοῦ δισταγμοῦ. Καὶ λέγομεν, ὡς τρεῖς τρόποι εἰσὶ νοητοί, ἐν οἷς ἡ γνῶσις ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται, καὶ ὡς ἀλλοίωσις τοῖς τρόποις, ἐν οἷς πορεύεται, οὕτω καὶ ταύτῃ ἀλλοίωσις ἐγγίνεται, καὶ παρὰ τοῦτο βλάπτει καὶ βοηθεῖ. Τρεῖς δε τρόποι εἰσὶ σῶμα, ψυχὴ καὶ πνεῦμα. Καὶ εἰ μία ἐστὶν ἡ γνῶσις ἐν τῇ φύσει αὐτῆς, ἀλλὰ πρὸς τὰς χώρας ταύτας τῶν νοητῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ λεπτύνεται καὶ ἐπαλλάττει τοὺς τρόπους αὐτῆς καὶ τῆς ἐργασίας τῶν νοημάτων αὐτῆς.

Ἄκουσον δὲ λοιπὸν καὶ τὴν τάξιν τῆς ἐργασίας αὐτῆς καὶ τὰς αἰτίας, δι’ ἃς βλάπτει καὶ βοηθεῖ. Ἡ γνῶσις δόσις παρὰ Θεοῦ ἐστὶ τῇ φύσει τῶν λογικῶν, ἥτις ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐδόθη τῆς αὐτῶν διαπλάσεως, καὶ ἐστὶν ἁπλῆ καὶ οὐ μερίζεται τῇ ἑαυτῆς φύσει, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς, καὶ κατὰ τὴν ἐργασίαν αὐτῆς κτᾶται ἀλλοιώσεις καὶ μερισμούς.

ΛΟΓΟΣ ΞΓ: Περὶ τάξεως πρώτης τῆς γνώσεως

Ὅτε τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ σαρκικῇ ἡ γνῶσις ἀκολουθεῖ, τούτους τοὺς τρόπους συνάγει τὸν πλοῦτον, τὴν κενοδοξίαν, τὴν κόσμησιν, τὴν ἀνάπαυσιν τὴν τοῦ σώματος, σπουδὴν σοφίας τῆς λογικῆς, τῆς ἁρμοζούσης εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κόσμου τούτου καὶ βρυούσης τὰς ἀνανεώσεις τῶν εὑρέσεων καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν μαθήσεων καὶ τὰ λοιπὰ τὰ στεφανοῦντα τὸ σῶμα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῷ ὁρατῷ. Ἐκ τῶν εἰδῶν τούτων γίνεται ἐναντία τῇ πίστει, ᾗπερ εἰρήκαμέν τε καὶ διετάξαμεν, ἥτις γνῶσις ψιλὴ ὀνομάζεται, καθότι γυμνὴ ἐστὶ πάσης θείας μερίμνης καὶ ἀδυναμίαν ἄλογον εἰσφέρει κατὰ τῆς διανοίας, διὰ τὸ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τοῦ σώματος, καὶ τελείως ἡ μέριμνα αὐτῆς ἐν τῷ κοσμῶ τούτῳ ἐστί.

Τοῦτο τὸ μέτρον τῆς γνώσεως, ὅτι ἐστὶ παντελῶς δύναμις νοητὴ καὶ κυβερνήτης κρυπτὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπιμέλεια θεία, ἡ ἐπισκεπτομένη αὐτὸν καὶ ἐπιμελουμένη τελείως καὶ τῇ πρόνοια τοῦ Θεοῦ τὰς διοικήσεις οὐ λογίζεται, ἀλλ’ ἕκαστον ἀγαθὸν τὸ ὂν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἡ ἐκ τῶν βλαπτόντων αὐτὸν αὐτοῦ σωτηρία καὶ ἡ ἐκ τῶν δυσχερῶν φυσικὴ αὐτοῦ προσοχὴ καὶ ἡ ἐκ τῶν πολλῶν ἐναντιωμάτων τῶν ἀκολουθούντων τῇ φύσει ἡμῶν κρυπτῶς καὶ φανερῶς φυσικὴ ἐν τῇ ἑαυτοῦ σπουδῇ καὶ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ τρόποις εἶναι δοκεῖ.

Τοῦτο τὸ μέτρον τῆς γνώσεως τῆς ἀδολεσχούσης τῇ ἑαυτῆς πρόνοια τὰ πάντα εἶναι οἴεται, κατὰ τοὺς λέγοντας, ὡς οὐκ ἔστι κυβέρνησις τούτων τῶν ὁρωμένων. Ὅμως ἐκτὸς τῆς διηνεκοῦς μερίμνης καὶ τοῦ φοβεῖσθαι ὑπὲρ τοῦ σώματος τυγχάνειν οὐ δύναται. Διὰ τοῦτο κατέχει αὐτὸν ἡ μικροψυχία καὶ ἡ λύπη καὶ ἡ ἀπόγνωσις καὶ ὁ τῶν δαιμόνων φόβος καὶ ἡ ἐκ τῶν ἀνθρώπων δειλία καὶ ἡ τῶν λῃστῶν φήμη καὶ ἀκοαὶ τῶν θανάτων καὶ ἡ τῶν νοσημάτων φροντὶς καὶ ἡ μέριμνα τῆς ἐνδείας καὶ τῆς λείψεως τῆς χρείας καὶ ὁ φόβος τοῦ θανάτου καὶ ὁ φόβος τῶν παθῶν καὶ τῶν πονηρῶν θηρίων, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ τούτοις ὅμοια, τὰ κατὰ τὴν θάλασσαν τὴν ὑπὸ τῶν κυμάτων ταραττομένην ἐν πάσῃ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας καὶ βρύουσαν κατ’ αὐτῶν. Διότι οὐκ οἶδε ῥίψαι τὴν μέριμναν αὐτῆς ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐν τῇ πεποιθήσει τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. Διὰ τοῦτο ἐν μηχανήμασι καὶ ἐν πανουργίαις ἐν ἅπασι τοῖς ἑαυτῆς ἀναστρέφεται. Ὅταν δὲ ἀργήσωσιν οἱ τρόποι τῶν μηχανημάτων αὐτῆς ἐν μιᾷ προφάσει τινι καὶ μὴ θεώρηση τὴν μυστικὴν πρόνοιαν, μάχεται μετὰ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐμποδιζόντων αὐτὴν καὶ ἐναντιουμένων αὐτῇ. Ἐν αὐτῇ τῇ γνώσει πεφυτευμένον ἐστὶ τὸ ξύλον τῆς γνώσεως τῶν καλῶν καὶ πονηρῶν, τὸ ἐκριζοῦν τὴν ἀγάπην, καὶ αὕτη ἐξετάζει τὰ βραχέα ἐγκλήματα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τὰς αἴτιας καὶ τὰς ἀσθενείας αὐτῶν, καὶ παρασκευάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ δογματίζειν καὶ ἀντιλέγειν τοῖς λόγοις καὶ δολιεύεσθαι ἐν μηχανήμασι καὶ πανουργίαις πονηραῖς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τρόποις τοῖς καθυβρίζουσι τὸν ἄνθρωπον. Αὕτη ἐγγίνεται καὶ ταύτῃ ἐστὶ

φυσίωσις καὶ ὑπερηφανία· ὅτι ἑαυτῇ ἀνατίθησι πᾶν πρᾶγμα καλὸν καὶ οὐκ ἐπὶ τὸν Θεὸν ἀναφέρει.

Ἡ πίστις δὲ τῇ χάριτι λογίζεται τὰ ἔργα αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπαρθῆναι οὐ δύναται, καθὼς γέγραπται «*πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί μὲ Χριστῷ*»· καὶ πάλιν, «*οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ᾽ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί*». Καὶ ὅπερ εἶπεν ὁ μακάριος Ἀπόστολος, ὅτι «*ἡ γνῶσις φυσιοῖ*», περὶ τῆς γνώσεως ταύτης εἴρηκε, τῆς μὴ συγκεκραμένης τῇ πίστει καὶ τῇ ἐλπίδι τῇ εἰς Θεόν, καὶ οὐχὶ περὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας εἶπε. Μὴ γένοιτο.

Ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας ἐν ταπεινώσει τελειοῖ τὴν ψυχὴν τῶν κτωμένων αὐτήν, ὡς τὸν Μωυσέα καὶ τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Ἠσαίαν καὶ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Παῦλον καὶ τοὺς λοιποὺς ἁγίους τοὺς ἀξιωθέντας αὐτῆς τῆς γνώσεως τῆς τελείας, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Καὶ ἐκ τῶν παρηλλαγμένων θεωριῶν καὶ τῶν ἀποκαλύψεων τῶν θείων καὶ ἐκ τῆς θεωρίας τῆς ὑψηλῆς τῶν πνευματικῶν καὶ ἐκ τῶν ἀῤῥήτων μυστηρίων καταπίνεται ἡ γνῶσις αὐτῶν πάντοτε ἐκ τῶν ὁμοίων τούτων, καὶ σποδὸν καὶ χοῦν ἀριθμεῖται ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐν τοῖς ἑαυτῶν ὀφθαλμοῖς.

Ἡ δὲ ἑτέρα γνῶσις πρεπόντως φυσιοῦται ὅτι ἐν τῇ σκοτίᾳ πορεύεται καὶ ἐκ τῆς ὁμοιότητας τῶν ἐπὶ γῆς δοκιμάζεται τὰ ὄντα αὐτῇ, καὶ οὐ γινώσκει ὅτι ἐστὶ τὶ κρεῖττον αὐτῆς. Καὶ πάντες δὲ ὑπὸ τῆς ἐπάρσεως ἁρπάζονται, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῇ σαρκὶ τὴν αὐτῶν πολιτείαν ζυγοστατεῖν καὶ εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπερείδεσθαι, ἀλλὰ μὴ εἰς τὰ ἀκατάληπτα διαλογίζεσθαι ἐν τῷ νοΐ αὐτῶν. Ἕως ἂν ἐν τούτοις τοῖς κύμασιν ὦσιν ἐμπλέοντες, τοῦτο πάσχουσιν.

Οἱ δὲ ἅγιοι τὴν ἀρετὴν τὴν ἔνδοξον τῆς θεότητος ἐκτελοῦσι. Καὶ ἡ ἐργασία αὐτῶν ἄνω ἐστὶ καὶ οὐκ ἐκκλίνει τὸ φρόνημα αὐτῶν μεριμνῆσαι περὶ τῶν εὑρέσεων καὶ τῶν ματαίων. Οἱ γὰρ ἐν τῷ φωτὶ πορευόμενοι οὐ δύνανται πλανηθῆναι. Διὰ τοῦτο πάντες οἱ πλανηθέντες ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκκλίναντες ἀπὸ τῆς ἀληθείας, ἐν ταύταις ταῖς τρίβοις διαπορεύονται.

Αὕτη ἡ τάξις τῆς γνώσεως ἡ πρώτη, ἐν ᾗ τις τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς σαρκὸς κατακολουθεῖ. Ταύτην ψέγομεν καὶ ἐναντίον οὐ μόνον τῇ πίστει, ἀλλὰ καὶ πάσῃ ἀρετῆς ἐργασίᾳ, ἀποφαινόμεθα.

ΛΟΓΟΣ ΞΔ’ - Περὶ τάξεως δευτέρας τῆς γνώσεως

Ὅτε δὲ καταλείψας τὶς τὴν τάξιν τὴν πρώτην καὶ ἐν τοῖς διαλογισμοῖς καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις στραφῇ τῆς ψυχῆς, ταῦτα τὰ προγεγραμμένα καλὰ ἐργάζεται ἐν τοῖς νοήμασι, τῆς ψυχῆς μετὰ τῶν αἰσθήσεων τῶν ἐν τῷ σώματι ἐν τῷ φωτὶ τῆς φύσεως αὐτῆς. Ταῦτα δὲ εἰσὶ νηστεία, εὐχή, ἐλεημοσύνη, ἀνάγνωσις τῶν θείων Γραφῶν, οἱ τρόποι τῆς ἀρετῆς, πάλη πρὸς τὰ πάθη, καὶ τὰ λοιπά. Πάντα γὰρ τὰ πράγματα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς διαφορᾶς τὰς καλὰς τὰς ἐν τῇ ψυχὴ θεωρουμένας καὶ τοὺς τρόπους τοὺς θαυμαστούς, τοὺς ἐν τῇ αὐλῆ τοῦ Χριστοῦ διακονουμένους, ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ τάξει τῆς γνώσεως τελειοῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς δυνάμεως αὐτῆς. Καὶ αὕτη εὐθύνει τῇ καρδίᾳ τρίβους, πρὸς τὴν πίστιν ἡμᾶς ὁδηγούσας καὶ ἐν αὐτῇ συνάγομεν ἐφόδια τῷ αἰῶνι τῷ ἀληθινῷ.

Ἀκμὴν δὲ καὶ ἕως τούτων σωματικὴ ἐστὶν ἡ γνῶσις καὶ σύνθετος, καὶ ἐν αὕτη ὁδὸς ἐστὶν ἡ ὁδηγοῦσα ἡμᾶς καὶ παραπέμπουσα τῇ πίστει. Ἀλλ’ ἐστὶ καὶ τάξις ὑψηλότερα αὐτῆς καί, ἐὰν τὶς προκόψη, εὑρίσκει ἀναβιβασθῆναι ἐν αὐτῇ ἐν τῇ βοηθείᾳ τοῦ Χριστοῦ. Ὅτε θήσει τὸ θεμέλιον τῆς ἐργασίας αὐτῆς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τῇ ἐκ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν Γραφῶν καὶ τῇ εὐχῇ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀγαθοῖς, ἐν οἷς τελειοῦται τὰ τῆς δευτέρας γνώσεως, καὶ ἐν αὐτῇ ἐνεργεῖται πάντα τὰ καλά, ἥτις καλεῖται γνῶσις τῶν πραγμάτων, διότι ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασι διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων τελειοῖ τὸ ἑαυτῆς ἔργον ἐν τῇ τάξει τῇ ἐξωτέρα. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΞΕ’ - Περὶ τάξεως τρίτης τῆς γνώσεως ἥτις ἐστὶ τάξις τελειότητος

Πῶς οὖν λεπτύνεται τὶς καὶ κτᾶται τὸ πνευματικὸν καὶ ὁμοιοῦται τῇ πολιτείᾳ τῶν ἀοράτων δυνάμεων, τῶν λειτουργουσῶν μὴ τῇ αἰσθητῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἔργων, ἀλλὰ τῇ τελειουμένῃ ἐν τῇ τῆς διανοίας φροντίδι, ἄκουσον ὅταν ἡ γνῶσις ὑψωθῇ ἐκ τῶν γηίνων καὶ ἐκ τῆς μερίμνης τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ ἄρξηται ἀπόπειραν ποιεῖσθαι τῶν διαλογισμῶν ἑαυτῆς ἐν τοῖς κεκαλυμμένοις ἔσωθεν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τρόπῳ τινι καταφρονήσῃ τῶν πραγμάτων, ἐξ ὧν ἡ σκολιότης τῶν παθῶν γίνεται, καὶ ἁπλώσῃ ἑαυτὴν ἄνω καὶ ἀκολουθήσῃ τῇ πίστει ἐν τῇ μερίμνῃ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις ταῖς ἐπαγγελθεῖσαις ἡμῖν καὶ ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν κρυπτῶν μυστηρίων, τότε αὕτη ἡ πίστις καταπίνει ταύτην τὴν γνῶσιν καὶ στρέφεται καὶ τίκτει αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς, ὡς γενέσθαι αὐτὴν ὅλην ἓξ ὅλου πνεῦμα.

Τότε δύναται πετασθῆναι ἐν ταῖς χώραις τῶν ἀσωμάτων πτέρυξι καὶ ἅψασθαι τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης τῆς ἀναφοῦς, διανοούσα τὰς θείας καὶ θαυμαστὰς κυβερνήσεις, τὰς ἐν ταῖς φύσεσι τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν, καὶ ἐξετάσαι τὰ μυστήρια τὰ πνευματικά, τὰ ἐν διανοίᾳ ἁπλῇ καὶ λεπτῇ καταλαμβανόμενα. Τότε αἱ αἰσθήσεις αἱ ἔσω ἐξυπνίζονται εἰς ἐργασίαν τοῦ πνεύματος, κατὰ τὴν τάξιν τὴν γινομένην ἐν ἐκείνῃ τῇ διαγωγῇ τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς ἀφθαρσίας, διότι τὴν ἀνάστασιν τὴν νοητήν, ὡς ἐν μυστηρίῳ, ἐκ τῶν ὧδε ἐδέξατο, πρὸς μαρτυρίαν ἀληθινὴν τῆς ἀνακαινίσεως τῶν πάντων.

Οὗτοι εἰσὶν οἱ τρεῖς τρόποι τῆς γνώσεως, ἐν οἷς συνάπτεται πᾶς ὁ δρόμος τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ σώματι, καὶ ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ πνεύματι. Ὅθεν καὶ τὶς ἄρχεται διακρίνειν μέσον τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἕως τοῦ ἐξελθεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἐν τοῖς τρισὶ μέτροις τούτοις ἡ γνῶσις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εἰσέρχεται καὶ τὸ πλήρωμα πάσης ἀδικίας καὶ ἀσεβείας καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἅψασθαί τε τοῦ βάθους πάντων τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος· μία γνῶσις ἐργάζεται ἐν τοῖς ῥηθεῖσι τρισὶ μέτροις καὶ ἐν αὐτῇ ἐστὶ πᾶσα κίνησις νοός, ὅτε ἀνέρχεται ἢ κατέρχεται ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἢ κακοῖς ἢ μέσοις.

Ταῦτα δὲ τὰ μέτρα καλοῦσιν οἱ πατέρες φύσιν, παρὰ φύσιν, καὶ ὑπὲρ φύσιν, καὶ ταῦτα εἰσὶ τὰ τρία πλάγια, ἐν οἷς ἀνάγεται καὶ κατάγεται ἡ μνήμη τῆς ψυχῆς τῆς λογικῆς, καθὼς ἐῤῥέθη. Ὅτι, ὅταν ἐν τῇ φύσει ἐργάζηται τὶς τὴν δικαιοσύνην ἢ ὑπεράνωθεν τῆς φύσεως ἁρπάζεται ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῆς, ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Θεοῦ ἔσωθεν τῆς φύσεως ἢ ἐξέρχεται βοσκῆσαι χοίρους, ὡς ὁ ἀπολέσας τὸν πλοῦτον τῆς διακρίσεως αὐτοῦ, ὃς εἰργάζετο μετὰ τοῦ πλήθους τῶν δαιμόνων.

Ἀνακεφαλαίωσις τῶν τριῶν γνώσεων

Ἡ τάξις ἡ πρώτη τῆς γνώσεως ψυχραίνει τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν ἔργων τοῦ δρόμου ὀπίσω τοῦ Θεοῦ. Ἡ δευτέρα θερμαίνει αὐτὴν εἰς τὸν δρόμον τὸν ταχὺν τοῖς ἐν τῷ βαθμῷ τῆς πίστεως. Ἡ τρίτη δὲ ἡ τῆς ἐργασίας ἀνάπαυσις, ὅπερ ἐστὶ τύπος τοῦ μέλλοντος, ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ μόνῃ τῆς διανοίας τρυφῶσα ἐν τοῖς μυστηρίοις τῶν μελλόντων. Ἀλλὰ τῷ μηδέπω ὑψωθῆναι τὴν φύσιν τελείως ἐκ τῆς τάξεως τῆς νεκρώσεως καὶ τοῦ βάρους τῆς σαρκὸς καὶ τελειωθῆναι ἐν ἐκείνῃ τῇ πνευματικῇ τῇ ὑψηλοτέρᾳ τῆς ἄλλης τῆς ἐκκλινούσης, ἀδυνατεῖ καὶ πρὸς τὴν τελείωσιν τὴν μὴ ἔχουσαν λεῖψιν λειτουργῆσαι καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τῆς νεκρώσεως εἶναι, καὶ ἀφεῖναι τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν τελείως, ἕως ἂν ἀκμὴν ἐν αὐτῇ ἀναστρέφηται.

Ἐν μεταβολῇ γίνεται ἐν τούτῳ καὶ ἐν ἐκείνῳ. Καὶ ἅπαξ ὡς πτωχὸς καὶ πένης ἡ ψυχὴ αὐτοῦ λειτουργεῖ ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει τῇ μέσῃ, ἐν τῇ ἀρετῇ τῇ ἐν τῇ φύσει τεθείσῃ ἐνεργηθῆναι διὰ τῆς τοῦ σώματος φύσεως. Καὶ ἐν καιρῷ, κατὰ τοὺς λαβόντας τὸ πνεῦμα τῆς υἱοθεσίας ἐν μυστηρίῳ τῆς ἐλευθερίας, ἀπολαύει τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος, κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ δόντος αὐτήν. Καὶ πάλιν ὑποστρέφει εἰς ταπείνωσιν τῶν ἔργων αὐτῆς, ταῦτα δὲ εἰσι τὰ διὰ τοῦ σώματος. Καὶ αὕτη διαφυλάττει αὐτά, μήπως αἰχμαλώτισῃ αὐτὴν ὁ ἐχθρὸς ἐν τοῖς δελεάσμασι τοῖς εὑρισκομένοις ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ τῷ πονηρῷ καὶ ἐν τοῖς διαλογισμοῖς τοῖς τεταραγμένοις καὶ ἐκκλινομένοις. Διότι, ὅσον ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος κάτωθεν τοῦ καλύμματος τῆς θύρας τῆς σαρκὸς ἐγκεκλεισμένος, οὐκ ἔχει πεποίθησιν. Διότι οὐκ ἐστὶ τελείᾳ ἐλευθερία ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἀτελεῖ. Πᾶσα γὰρ ἐργασία τῆς γνώσεως, εἰς ἐργασίαν καὶ διατριβὴν ἐστίν, ἡ δὲ ἐργασία τῆς πίστεως, οὐκ ἐν τοῖς ἔργοις ἐνεργεῖται, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐννοίαις ταῖς πνευματικαῖς, ἐν ἐργασίᾳ γυμνὴ τῆς ψυχῆς πληροῦται καὶ ὑπεράνωθεν ἐστὶ τῶν αἰσθήσεων. Ἡ γὰρ πίστις λεπτότερα τῆς γνώσεως, καθὼς ἡ γνῶσις τῶν πραγμάτων τῶν αἰσθητῶν. Πάντες γὰρ οἱ ἅγιοι τὴν πολιτείαν ταύτην καταξιωθέντες εὑρεῖν, ὅπερ ἐστὶν ἔκπληξις εἰς Θεόν, ἐν τῇ δυνάμει τῆς πίστεως διάγουσιν ἐν τῇ τροφῇ τῆς πολιτείας ἐκείνης τῆς ὑπὲρ φύσιν.

Πίστιν δὲ λέγομεν, οὐκ ἐν ᾗ πιστεύει τις ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν προσκυνητῶν ὑποστάσεων τὲ καὶ θείων καὶ ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῇ θαυμαστῇ τῇ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι ἐν τῇ προσλήψει τῆς φύσεως ἡμῶν, εἰ καὶ αὐτῇ ὑψηλὴ ἐστὶ λίαν, ἀλλὰ τὴν πίστιν τὴν ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς χάριτος ἀνατέλλουσαν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐν τῇ μαρτυρίᾳ τῆς διανοίας στηρίζουσαν τὴν καρδίαν ἀδίστακτον εἶναι ἐν τῇ πληροφορίᾳ τῆς ἐλπίδος τῇ ἀπεχούσῃ ἀπὸ πάσης οἰήσεως καὶ οὐκ ἐν τῇ ἐπιδόσει τῆς ἀκοῆς τῶν ὤτων ἑαυτὴν δεικνύει, ἀλλ' ἐν τοῖς πνευματικοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ μυστήρια τὰ κεκρυμμένα ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τὸν κρυπτὸν καὶ θεῖον πλοῦτον, τὸν κεκρυμμένον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν υἱῶν τῆς σαρκὸς καὶ ἀποκαλυπτόμενον ἐν τῷ Πνεύματι τοῖς ἐν τῇ τραπέζῃ τοῦ Χριστοῦ διαιτωμένοις ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῶν νόμων αὐτοῦ, καθὼς εἶπεν «*ἐὰν τηρήσητε τὰς ἐντολάς μου, ἀποστελῶ ὑμῖν τὸν Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὅπερ ὁ κόσμος οὐ δύναται δέξασθαι*», κἀκεῖνος διδάσκει ὑμᾶς πασᾶν τὴν ἀλήθειαν.

Οὗτος δεικνύει τῷ ἀνθρώπῳ τὴν δύναμιν τὴν ἁγίαν, τὴν ἐνοικοῦσαν ἐν αὐτῷ ἐν παντὶ καιρῷ, τὴν σκέπην, τὴν ἰσχὺν τὴν νοητὴν τὴν σκεπάζουσαν τὸν ἄνθρωπον πάντοτε καὶ ἀποδιώκουσαν ἄπ᾽ αὐτοῦ πᾶσαν βλάβην, τοῦ μὴ προσεγγίσαι τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἢ τῷ σώματι. Ἧς τίνος ὁ νοῦς ὁ φωτεινὸς καὶ νοητὸς ἀοράτως τοῖς ὀφθαλμοῖς αἰσθάνεται τῆς πίστεως, ἥτις τοῖς ἁγίοις τῇ πείρᾳ αὐτῆς πλέον γινώσκεται.

Ἐκείνη δὲ ἡ δύναμις αὐτὸς ἐστὶν ὁ Παράκλητος, ἐν τῇ ἰσχύι τῆς πίστεως κατακαίων τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, ὡς ἐν πυρί. Καὶ ὁρμᾷ καὶ καταφρονεῖ παντὸς κινδύνου τῇ ἐλπίδι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τοῖς πτεροῖς τῆς πίστεως ὑψοῦται ἐκ τῆς ὁρατῆς κτίσεως καὶ ὡς μεθύουσα γίνεται ἀεὶ ἐν τῇ ἐκπλήξει τῆς μερίμνης τῆς κατὰ Θεόν, καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ ἀσυνθέτῳ καὶ ἐν τῇ κατανοήσει τῇ ἀοράτῳ τῆς θείας φύσεως ἐθίζουσα τὴν διάνοιαν προσέχειν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῶν κρυφίων αὐτῆς. Ἕως γὰρ ἂν ἔλθῃ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐστὶν ἡ τελείωσις τῶν μυστηρίων, καὶ ἀξιωθῶμεν φανερῶς τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῶν, ἡ πίστις λειτουργεῖ μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἅγιων μυστήρια ἄῤῥητα.

Ὧν ἀξιωθείημεν, διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἐνταῦθα μὲν ὡς ἀῤῥαβῶνος, ἐκεῖ δὲ ἐν ὑποστάσει τῆς ἀληθείας, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μετὰ τῶν ἀγαπώντων αὐτόν. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΞΣΤ’ - Περὶ ἄλλων τρόπων καὶ ἐννοιῶν τῆς διαφορᾶς τῆς γνώσεως

Ἡ γνῶσις ἀναστρεφομένη ἐν τοῖς ὁρατοῖς, ἡ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι δεχόμενη τὴν διδαχὴν αὐτῶν, φυσικὴ ὀνομάζεται, ἡ δὲ ἐν τῇ δυνάμει τῶν νοητῶν καὶ ἔσωθεν ἑαυτῆς ἐν ταῖς φύσεσι τῶν ἀσωμάτων, πνευματικὴ ὀνομάζεται, διότι τὴν αἴσθησιν ἐν τῷ πνεύματι δέχεται καὶ οὐκ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι. Καὶ ταύταις ταῖς δυσὶ γνώσεσιν ἔξωθεν γίνονται τῇ ψυχῇ εἰς κατανόησιν αὐτῶν. Ἡ δὲ ἐν τῇ θείᾳ γενομένῃ ὑπὲρ τὴν φύσιν ὀνομάζεται καὶ ἄγνωστος μᾶλλον καὶ ἀνωτέρα τῆς γνώσεως.

Ταύτης δὲ θεωρίαν οὐκ ἐν ὕλῃ τῇ ἔξωθεν αὐτῆς κατὰ τὰς πρώτας δέχεται ἡ ψυχή, ἀλλ’ ἀύλως ἑαυτῆς ἔσωθεν ἐν δωρεᾷ εὐθέως καὶ ἀνελπίστως φανεροῦται, καὶ ἀποκαλύπτεται ἐκ τῶν ἔνδον, διότι «*ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ὑμῶν ἐστί*», καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν τόπῳ ἐλπιζομένη, «*οὐδὲ ἐν παρατηρήσει ἔρχεται*», κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ’ ἔσωθεν τῆς εἰκόνος τῆς διανοίας τῆς κρυπτῆς ἀποκαλύπτεται ἀναιτίως, χωρὶς τῆς ὑπὲρ αὐτῆς μελέτης. Διότι οὐχ εὑρίσκει ἐν αὐτῇ ὕλην ἡ διάνοια.

Ἑρμηνεῖαι αυτών.

Ἡ πρώτη γνῶσις ἐκ τῆς διηνεκοῦς μελέτης καὶ ἐκ τῆς σπουδῆς τῆς μαθήσεως ἐγγίνεται, ἡ δευτέρα δὲ ἐκ τῆς ἀγαθῆς πολιτείας καὶ τῆς πίστεως τῆς διανοίας ἡ τρίτη δὲ τῇ πίστει καὶ μόνη κεκλήρωται, διότι ἐν αὐτῇ καταργεῖται ἡ γνῶσις καὶ τὰ ἔργα περαίωσιν λαμβάνει καὶ αἱ αἰσθήσεις γίνονται περισσοὶ εἰς χρείαν. Ὅσον οὖν ἐκ τούτου τοῦ ὅρου ἡ γνῶσις κατέρχεται, τιμᾶται, καὶ καθ’ ὅσον κατέρχεται, πλέον τιμᾶται μᾶλλον. Καὶ ὅταν φθάσῃ τὴν γῆν καὶ τὰ γήϊνα, ἡ γνῶσις ἐστὶν ἣ δεσπόζουσα τῶν πάντων καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἕκαστον πρᾶγμα χωλὸν ἐστὶ καὶ ἀργόν. Ὅτε δὲ ὑψώσει ἡ ψυχὴ τὴν θεωρίαν αὐτῆς ἄνω καὶ ἁπλώσει τὰς ἐννοίας αὐτῆς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις καὶ ἐπιθυμήσει τὰ μὴ τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς δρώμενα καὶ ὧν οὐκ ἐν ἐξουσία ἡ σάρξ, τότε ἐν τῇ πίστει συνίστανται πάντα.

Ἧν καὶ δωρήσαιτο ἡμῖν ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΞΖ’ - Περὶ ὑποθέσεως τῆς ψυχῆς τῆς ζητούσης τὴν βαθεῖαν θεωρίαν τοῦ βυθισθῆναι ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῶν σαρκικῶν λογισμῶν τῶν ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν πραγμάτων

Πᾶν πρᾶγμα ὑψηλότερον ἄλλον, ἐγκέκρυπται ἐξ ἐκείνου, οὗ ἐστὶν ἀνώτερον. Καὶ τοῦτο, οὐχὶ παραπέτασμα τι ἄλλου σώματος, κέκτηται ἐν τῇ φύσει, τουτέστιν εἰς τὸ δύνασθαι ἀποκαλύψαι τὴν κρυφιότητα αὐτοῦ. Πᾶσα οὐσία νοητὴ τὰς διαφορᾶς τῶν ἴδιων πραγμάτων οὐκ ἔξωθεν αὐτῆς κέκτηται, ἀλλ’ ἔνδοθεν τῶν κινήσεων αὐτῆς περιωρισμένας ἔχει· τουτέστιν εἰς τὸ τηλαυγέστερον δύνασθαι ἀμέσως ὑπεισδῦναι πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ πρώτου φωτός, ἢ κατὰ ἑτέραν τάξιν, ἥτις οὐ κέκτηται δηλονότι διαφορὰν ἐν τόπῳ, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς ὑποδοχῆς τε καὶ ὑπεροχῆς καθαρότητα, ἡ κατὰ τὸ μέτρον τῶν νοῶν πρὸς δύναμιν τῆς ὑποδοχῆς τῶν ἄνω διανύξεων καὶ δυνάμεων.

Νοητὴ πᾶσα οὐσία ἐξ ἐκείνων κέκρυπται τῶν ὑποκάτω αὐτῆς, οὐχὶ δὲ τῇ φύσει ἀπ’ ἀλλήλων, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἀρετῶν κινήσεσι. Καὶ τοῦτο λέγω, ἐκ τῶν περὶ τῶν ἁγίων δυνάμεων καὶ τῶν ψυχικῶν ταγμάτων καὶ τῶν δαιμόνων. Τὰ πρῶτα ἀπὸ τῶν μέσων καὶ ταῦτα ἀπὸ τῶν τρίτων τῇ τὲ φύσει καὶ τῷ τόπῳ καὶ ταῖς κινήσεσιν, ἕκαστον τῶν ταγμάτων ἀφ’ ἑαυτοῦ καὶ πρὸς αὐτὸ τῇ γνώσει ἀπ’ ἀλλήλων κεκρυμμένα εἰσιν, εἴτε ὁρῶνται εἴτε μὴ ἀπὸ δὲ τῶν κάτω, τῇ φύσει. Διότι ἡ δράσις τῶν ἀσωμάτων οὐκ ἐστὶν ἔξωθεν αὐτῶν, ὡς τῶν σωματικῶν, ἀλλὰ τὸ ὁρᾶν αὐτοὺς ἀλλήλους ἔσωθεν τῶν κινήσεων αὐτῶν λέγεται εἶναι ταῖς τε ἀρεταῖς καὶ τῷ μέτρῳ τῶν κινήσεων. Τούτου ἕνεκεν ἐὰν ἰσομοιρία τετιμημένοι ὦσι, κἂν ἀπῶσιν ἀπ’ ἀλλήλων, ὁρῶσιν ἀλλήλους, οὐχὶ φαντασίᾳ, ἀλλὰ ἀψευδεῖ ὁράσει καὶ φύσει ἀληθινῇ, πλὴν τῆς αἰτίας τῶν πάντων, ἥτις ὑπέρκειται ταύτης τῆς διαφορᾶς, αὕτη μόνη ἡ προσκυνητή.

Οἱ μέντοι δαίμονες, εἰ καὶ λίαν εἰσὶν ἐναγεῖς, οὐκ εἰσιν ἀπ’ ἀλλήλων κεκρυμμένοι ἐν ταῖς ἑαυτῶν τάξεσι, τὰς δὲ δύο τάξεις, τὰς οὔσας ὑπεράνω αὐτῶν, οὐχ ὁρῶσι. Διότι ἡ πνευματικὴ δράσις τὸ φῶς ἐστὶ τῆς κινήσεως, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐστὶν αὐτοῖς ἔσοπτρον τε καὶ ὄμμα. Ὅταν δὲ σκοτισθῶσιν αἱ κινήσεις, οὐχ ὁρῶσι τὰς ὑπερκειμένας τάξεις. Ἀλλήλους μὲν γάρ, καθότι παχύτεροι εἰσὶ τῶν πνευματικῶν ταγμάτων, κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν ὁρῶσι. Καὶ τὰ τῶν μὲν δαιμόνων οὕτως ἔχει.

Αἱ ψυχαὶ δέ, ἐν ὅσῳ μεμολυσμέναι καὶ σκοτειναὶ εἰσιν, ὁρᾶν οὐ δύνανται, οὔτε ἀλλήλαις οὔτε ἑαυτάς. Ἐὰν γὰρ καθαρθεῖσαι πρὸς τὴν ἀρχαίαν πλάσιν ἐπανέλθωσι, τηλαυγῶς

ὁρῶσι τὰς τρεῖς τάξεις ταύτας, φημὶ τὴν τε ὑποκάτω αὐτῶν, καὶ τὴν ἐπάνω, καὶ αὗται ἀλλήλαις. Οὐχ ὅτι ἀλλοιοῦνται σχήματι σωματικῷ καὶ τότε καθορῶσιν, εἴτε ἀγγέλους εἴτε δαίμονας εἴτε ἀλλήλας, ἀλλ’ αὐτῇ τῇ φύσει εἰσορῶσι καὶ πνευματικῇ τάξει.

Ἐὰν δὲ εἴπῃς ἀδύνατον ἐστὶ τοῦτο, τὸ ὀραθῆναι δαίμονα ἢ ἄγγελον, ἐὰν μὴ ἀλλοιωθῶσι καὶ σχηματισθῶσι, λοιπὸν οὐχὶ ἡ ψυχὴ ὁρᾷ, ἀλλὰ τὸ σῶμα καὶ οὕτως ἐὰν ᾖ, τὶς χρεία τῆς καθάρσεως; Ἰδοὺ γὰρ καὶ τοῖς μὴ καθαροῖς ἐν καιρῷ φαίνονται οἱ δαίμονες, ὡσαύτως καὶ οἱ ἄγγελοι, ἀλλ’ ὅμως τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπουσιν, ὅταν βλέπωσιν, ἔνθα οὐκ ἐστὶ χρεία τῆς καθάρσεως. Ὅμως οὐχ οὕτως ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡ καθαρθεῖσα, ἀλλὰ πνευματικῶς βλέπει ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τῆς φύσεως, τουτέστιν ἐν τῷ διορατικῷ, ἤτοι διανοητικῷ.

Καὶ ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀλλήλας ὁρῶσι καὶ ἐν σώματι οὖσαι, μὴ θαυμάσῃς. Ἐγὼ γὰρ ἀπόδειξίν σοι ἐναργῆ ἀποδείκνυμι διὰ τὴν τοῦ μαρτυροῦντος ἀλήθειαν, λέγω δὴ τοῦ μακαρίου Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου, εἰπόντος ἐν τῷ περὶ τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου συγγράμματι, ὅτι, φησί, ποτὲ ἱστάμενος ὁ μέγας Ἀντώνιος ἐν προσευχῇ, εἶδε ψυχὴν τίνος ὑψουμένην μετὰ πολλῆς τιμῆς, καὶ τὸν καταξιωθέντα τυχεῖν τῆς τοιαύτης δόξης ἐμακάρισεν. Ἦν δὲ οὗτος ὁ μακάριος Ἀμμοῦν ἀπὸ τῆς Νιτρίας. Ἀπεῖχε δὲ τὸ ὄρος ἐκεῖνο, ἐν ᾧ διέτριβεν ὁ ἅγιος Ἀντώνιος, ἀπὸ Νιτρίας διάστημα δεκατριῶν ἡμερῶν.

Δέδεικται λοιπὸν ἐκ τούτου τοῦ ὑποδείγματος ἐπὶ τῶν τριῶν τάξεων τῶν προειρημένων ὅτι κἂν ἀφιστῶνται ἀπ’ ἀλλήλων, ὁρῶσι ἀλλήλας αἱ πνευματικαὶ φύσεις, καὶ ὅτι οὐ κωλύουσι τὰ διαστήματα καὶ αἱ τῶν σωμάτων αἰσθήσεις τοῦ καθορᾶν ἀλλήλας. Ὁμοίως καὶ αἱ ψυχαί, ὅταν καθαρθῶσιν, οὐ σωματικῶς βλέπουσιν, ἀλλὰ πνευματικῶς· διότι ἡ σωματικὴ θέα φανερὰ ἐστὶ καὶ τὰ ἔμπροσθεν ὁρᾷ, τὰ μέντοι μακρὰν ὄντα, ἄλλης δεῖται ὁράσεως.

Αἱ ἀνωτάτω τάξεις πολλαὶ εἰσὶ κατὰ τὴν ὕπαρξιν ἀναριθμήτως, καὶ κατὰ διαφορὰν καὶ τάξιν ὀνομάζονται. Διὰ τὶ γὰρ ἐκλήθησαν Ἀρχαὶ καὶ Ἐξουσίαι καὶ Δυνάμεις καὶ Κυριότητες; Ἴσως ὡς τετιμημέναι. Καὶ μὴν ὀλιγώτεραι εἰσὶ τῶν ὑποτεταγμένων αὐταῖς, ὡς ἔφησεν ὁ ἅγιος Διονύσιος, ὁ Ἀθηνῶν ἐπίσκοπος. Τῇ ἐξουσίᾳ καὶ τῇ γνώσει μέγιστοι εἰσὶ καὶ μερικωτάτοι πρὸς τὸ μέγεθος τῶν οἰκείων ταγμάτων. Ἐπεὶ ἐπεκτείνονται ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν, ἕως ἂν καταντήσωσι εἰς τὴν ἑνότητα τοῦ μεγάλου καὶ δυνατοῦ παρὰ πάντας, τοῦ κεφαλῆς ὑπάρχοντος καὶ θεμελίου πάσης τῆς κτίσεως.

Κεφαλὴν δὲ λέγω οὐχὶ τὸν κτίστην, ἀλλὰ τὸν προηγούμενον τῶν θαυμάτων τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ. Πολὺ γὰρ ὑποδεέστεροι εἰσὶ τῆς προνοίας τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, τοῦ πλάστου αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν. Καὶ τοσοῦτον εἰσὶν ὑποδεέστεροι ὅσον οἱ τούτοις ὑποκείμενοι τούτων ὑποδεέστεροι. Ὑποδεεστέρους δὲ λέγω τῇ τε ὑψηλότητι καὶ ταπεινότητα οὐκ ἐν τῷ τόπῳ, ἀλλὰ τῇ δυνάμει καὶ τῇ γνώσει, κατὰ τὸ μέτρον ὃ κέκτηνται, ἀκολουθούσης τῆς μείζονος καὶ τῆς ἐλάττονος γνώσεως.

Πάσας γὰρ ταύτας τὰς νοερᾶς οὐσίας ἡ θεῖα Γραφὴ ἐννέα προσηγορίαις πνευματικαῖς ὠνόμασε, καὶ ταύτας μὲν εἰς τρεῖς ἀφώρισε. Πρώτην μὲν εἰς τοὺς Θρόνους τοὺς μεγάλους καὶ ὑψηλοὺς καὶ ἁγιωτάτους καὶ τὰ πολυόμματα Χερουβίμ καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφίμ· δευτέραν δὲ τῇ τάξει εἰς τὰς Κυριότητας καὶ τὰς Δυνάμεις καὶ τὰς Ἐξουσίας· καὶ τρίτην εἰς τὰς Ἀρχὰς καὶ Ἀρχαγγέλους καὶ Ἀγγέλους. Διερμηνεύοντα δὲ ταῦτα τὰ τάγματα ἐκ τῆς ἑβραΐδος, τὰ μὲν Σεραφίμ θερμαντικὰ καὶ καυστικά, τὰ δὲ Χερουβίμ τὰ πολλὰ τῇ γνώσει καὶ τῇ σοφίᾳ, Θρόνοι ὑποδοχὴ Θεοῦ καὶ ἀνάπαυσις.

Ὠνομάσθησαν δὲ τούτοις τοῖς ὀνόμασι ταῦτα τὰ τάγματα ἐκ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν. Οἱ Θρόνοι, οἱ τίμιοι λέγονται αἱ Κυριότητες, οἱ ἔχοντες ἐξουσίαν κατὰ πάσης βασιλείας· Ἀρχαί, οἱ τὸν αἰθέρα διοικοῦντες Ἐξουσίαι, οἱ ἐξουσιάζοντες τῶν ἐθνῶν καὶ ἑκάστου ἀνθρώπου· Δυνάμεις, οἱ ἰσχυροὶ ἐν δυνάμει καὶ φοβεροὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτῶν Σεραφίμ, οἱ ἁγιάζοντες Χερουβίμ, οἱ βαστάζοντες Ἀρχάγγελοι, οἱ Γρηγόριοι φύλακες Ἄγγελοι, οἱ ἀποστελλόμενοι.

Ἐν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐκτίσθησαν αἱ ἐννέα νοεροὶ φύσεις ἐν σιωπῇ, καὶ μία ἐν φωνῇ, ὅπερ ἐστὶ τὸ φῶς ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τὸ στερέωμα, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τὴν συναγωγὴν τῶν ὑδάτων ἐποίησεν ὁ Θεὸς καὶ τὴν βλάστησιν τῶν βοτάνων καὶ τῇ τετάρτῃ, τὸν μερισμὸν τοῦ φωτὸς καὶ τῇ πέμπτῃ, τὰ πετεινὰ καὶ ἑρπετὰ καὶ τοὺς ἰχθύας καὶ τῇ ἕκτῃ, τὰ ζῷα καὶ τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ θέσις τοῦ κόσμου ὅλου, τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος. Ἡ ἀρχή, ἡ ἀνατολή, τὸ τέλος, ἡ δύσις τὰ δεξιά, ὁ βορῤῥᾶς, τὰ ἀριστερά, ὁ νότος. Καὶ ὡς κλίνην τὴν γῆν ὅλην ἔθηκε, καὶ τὸν ἀνώτερον οὐρανὸν ὡς δέῤῥιν καὶ καμάραν καὶ κύβον τὸν δὲ δεύτερον οὐρανόν, ὡς τροχὸν κεκολλημένον τῷ πρώτῳ καὶ τὰ ἄκρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς κεκολλημένα τὸν δὲ ὠκεανόν, ὡς ζώνην περικυκλοῦντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ ἔσωθεν αὐτοῦ ὑψηλὰ ὄρη φθάνοντα ἕως τοῦ οὐρανοῦ· καὶ τὸν ἥλιον ὀπίσω τῶν ὀρέων, διελθεῖν ὅλην τὴν νύκτα· καὶ τὴν θάλασσαν τὴν μεγάλην ἔσωθεν τῶν ὀρέων τούτων, ἥτις κρατεῖ ὡς τὸ ἥμισυ καὶ τέταρτον τῆς ξηρᾶς γῆς.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα.

ΛΟΓΟΣ ΞΗ’ - Περὶ φυλακῆς καρδίας καὶ θεωρίας λεπτοτέρας

Εἰ κατὰ μόνας ὑπάρχεις ἐν τῷ κελλίῳ σου καὶ οὐκ ἐκτήσω ἀκμὴν δύναμιν ἀληθινῆς θεωρίας, μελέτησον ἀεὶ ἐν τῇ μελέτῃ τῶν τροπαρίων καὶ τῶν καθισμάτων καὶ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ θανάτου καὶ ἐν τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων. Ταῦτα γὰρ συνάγουσι τὸν νοῦν καὶ οὐκ ἀφιᾶσιν αὐτὸν ῥέμβεσθαι, ἕως ἂν ἔλθῃ ἡ ἀληθινὴ θεωρία, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ πνεύματος δυνατωτέρα ἐστὶ τῶν παθῶν. Μελέτησον δὲ καὶ εἰς τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων μετὰ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ καὶ κατανόησον καλῶς τὸν νοῦν τῶν τροπαρίων καὶ παραφυλάττου ἐκ τῶν πραγμάτων τῶν ἔξωθεν τῶν κινούντων σε εἰς ἐπιθυμίας.

Καὶ τὰ μικρὰ τὰ γινόμενα ὑπὸ σοῦ ἐν τῷ κελλίῳ σου φύλαξον καὶ αὐτὰ μετὰ τούτων καὶ ἐρεύνησον ἀεὶ τοὺς λογισμοὺς σου καὶ εὖξαι, ἵνα κτήσῃ ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ σου ὀφθαλμούς. Ἐντεῦθεν ἄρχεται βρύειν σοι ἡ χαρὰ καὶ τότε εὑρίσκεις τὰς θλίψεις γλυκυτέρας τοῦ μέλιτος.

Οὐδεὶς δύναται τὰ πάθη νικῆσαι, εἰ μὴ δι’ ἀρετῶν αἰσθητῶν θεωρουμένων. Τὸν δὲ μετεωρισμὸν τοῦ νοὸς οὐδεὶς δύναται νικῆσαι, εἰ μὴ ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς. Ὁ νοῦς ἡμῶν κοῦφος ἐστὶ καί, ἐὰν μὴ δεσμευθῇ ἐν τινὶ διαλογισμῷ, οὐ παύσεται ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ. Καὶ χωρὶς τελειώσεως τῶν προειρημένων ἀρετῶν οὐ δυνατὸν κτήσασθαι τὴν φυλακὴν ταύτην.

Ἐὰν γὰρ μὴ νικήσῃ τὶς τοὺς ἐχθρούς, οὐ δύναται ἐν εἰρήνῃ εἶναι, καὶ ἐὰν ἡ εἰρήνη οὐ βασιλεύῃ, πῶς δύναται εὑρεῖν τὰ ἐντὸς τῆς εἰρήνης ἀποκείμενα; Τὰ πάθη γὰρ διάφραγμα εἰσὶ τῶν κρυπτῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς καί, εἰ μὴ ταῦτα πρῶτον διὰ τῶν φανερῶν καταπέσωσιν, οὐχ ὁρῶνται τὰ ἔσωθεν τούτων. Οὐδὲ γὰρ δύναται τίς, ἔξω τοῦ τείχους ὢν, μετὰ τοῦ ἔνδον συναναστρέφεσθαι. Καὶ οὐδεὶς θεωρεῖ τὸν ἥλιον ἐν τῷ γνόφῳ οὐδὲ τὴν ἀρετὴν τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς μετὰ τῆς διαμενούσης ἔτι ταραχῆς τῶν παθῶν.

Εὖξαι τῷ Θεῷ δοῦναι σοι αἰσθηθῆναι τῆς ἐφέσεως του Πνεύματος καὶ τῆς ἐπιποθήσεως αὐτοῦ. Ὅταν γὰρ ἔλθῃ σοι αὕτη ἡ αἴσθησις καὶ ἡ ἐπιπόθησις τοῦ Πνεύματος, τότε μέλλεις ἀποστῆναι τοῦ κόσμου καὶ ὁ κόσμος ἀφίσταται ἀπὸ σου. Τούτου δέ, χωρὶς ἡσυχίας καὶ ἀσκήσεως καὶ ὁμιλίας τῆς ἀφωρισμένης ἀναγνώσεως εἰς ταῦτα, ἀδύνατον τίνα αἰσθανθῆναι καί, χωρὶς τούτων, μὴ ζήτει ἐκεῖνα. Ἐὰν γὰρ ζήτησης, στρέφονται μετὰ μικρὸν καὶ γίνονται σωματικά. Ὁ νοῶν νοείτω.

Ἐν ἱδρῶτι εὐδόκησεν ὁ σοφὸς Κύριος φαγεῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. Οὐχὶ ἀπὸ κακίας δὲ τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ’ ἵνα μὴ γένηται ἡμῖν ἀπεψία καὶ ἀποθάνωμεν. Ἑκάστη γὰρ ἀρετὴ μήτηρ ἐστὶ τῆς δευτέρας. Ἐὰν οὖν ἀφῇς τὴν μητέρα τὴν γεννῶσαν τὰς ἀρετὰς καὶ

ἀπέλθῃς ζητῆσαι τὰς θυγατέρας, πρὸ τοῦ κτήσασθαι τὴν μητέρα αὐτῶν, ἔχιδναι εὑρίσκονται αἱ ἀρεταὶ ἐκεῖναι τῇ ψυχῇ. Ἐὰν μὴ ρίψῃς αὐτὰς ἀπὸ σαυτοῦ, ταχέως μέλλεις ἀποθανεῖν.

ΛΟΓΟΣ ΞΘ’ - Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων καὶ ποία ἐστὶ χρεία ἑκάστου τούτων

Αἴσθησις πνευματικὴ ἐστὶν ἡ ποιωθεῖσα δέξασθαι τὴν δύναμιν τὴν θεωρητικήν, ὡς ἡ κόρη τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν, τῶν ἐχόντων ἐν αὐτοῖς τὸ φῶς τὸ αἰσθητόν.

Θεωρία νοητὴ ἐστὶ γνῶσις φυσική, ἡ ἑνωθεῖσα τῇ καταστάσει τῆς φύσεως, ἥτις καλεῖται φυσικὸν φῶς.

Δύναμις ἁγία ἐστὶ χάρισμα τοῦ διακριτικοῦ, τοῦ τεθέντος μεταξὺ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θεωρίας.

Φύσεις εἰσὶ τίνα ὄντα μετὰ τῶν διακριτικῶν τῶν ἐκ τοῦ φωτὸς εἰς θεωρίαν.

Πάθη εἰσί καθάπερ οὐσία τις σκληρά, ἅπερ μεσιτεύουσι μεταξὺ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θεωρίας καὶ κωλύουσιν ἐξ αὐτῆς τὴν διάκρισιν τῆς διαφορᾶς τῶν πραγμάτων.

Καθαρότης ἐστὶ τὸ τηλαυγὲς τοῦ νοητοῦ ἀέρος, οὗτινος τῷ κόλπῳ πτεροῦται ἡ φύσις ἡ ἐν ἡμῖν.

Ἐὰν μὴ ὁ νοῦς ὑγιὴς ᾖ ἐν τῇ φύσει, οὐκ ἐνεργεῖ αὐτῷ ἡ γνῶσις ὥσπερ ἡ σωματικὴ αἴσθησις, ὅταν ἐξ αἰτιῶν βλαβῇ, ἀποστερεῖται τῆς ὁράσεως.

Ἐὰν δὲ ὁ νοῦς ᾖ ὑγιής, ἡ γνῶσις δὲ οὐχ ὑπάρχῃ, οὐκ ἐνεργεῖ ὁ νοῦς ἐκτὸς αὐτῆς τὴν διαφορὰν τῶν πνευματικῶν ὥσπερ ὁ ὀφθαλμὸς ὁ ὑγιὴς μὲν ἐν ἅπασι τοῖς ἑαυτοῦ, ἀμβλυωπῶν δὲ πρὸς τὴν δρᾶσιν πολλάκις τῆς αἰσθήσεως.

Καὶ ἐὰν ταῦτα πεφυλαγμένα ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν, χάρις δὲ μὴ ᾖ πλησίον αὐτῶν, ἀνενέργητα μένουσι πάντα ἐκ τῆς διακονίας τῶν διακρίσεων, καθὼς ἐν ταῖς ὥραις τῆς νυκτός, διὰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἥλιον, μένουσιν ἀνεπίσκεπτοι, καὶ ὅτε πάντα ἐῤῥωμένα εἰσὶ καὶ τετελειωμένα ἐν τοῖς ἑαυτῶν, λέγομεν ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἡ δράσις, καὶ ἅτινα πράγματα οὐ διεκρίθησαν ἢ διακρίνονται. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ εἰρημένον, «*ἐν τῷ φωτὶ σοῦ ὀψόμεθα φῶς*».

Ἐὰν δὲ ἡ χάρις τοῦ νοητοῦ ἡλίου πλησίον γένηται καὶ εἰς ὄρεξιν κινῇ καὶ ἐρεθίζῃ καὶ ἐμποιῇ νήφειν, καθαρότης δὲ μὴ ἡ ἐν αὐτῇ, ὥσπερ ἀὴρ κενός, ὅστις οὐ διαυγὴς ἐκ τῆς παχύτητος τῶν νεφῶν καὶ τῶν ὑλῶν τῶν σκοτεινῶν, τῶν εὐχερῶς ἐκτεινομένων πρὸς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἐν ᾧ εὐφραινόμεθα ἐν ἡδονῇ ταύτης τῆς θεωρίας.

Τῆς θεωρίας χωλαινούσης ἐκ τῆς διακρίσεως, ἡ φύσις ἤργησεν ἐκ τῆς πράξεως, ἡ ψυχὴ ἐκωλύθη αἰσθέσθαι τῆς ἡδονῆς τοῦ ἡλίου τοῦ δευτέρου τοῦ ἀνατέλλοντος ἐπὶ τὰ πάντα, διὰ τὰ ἐπιτεθέντα σωματικά, ἐν οἷς σκέπονται αἳ ἐλλάμψεις τῆς ἀληθείας, ἵνα μὴ ἔλθωσιν ἐφ' ἡμᾶς. Λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης ζητοῦνται ταῦτα πάντα τὰ ῥηθέντα, καὶ διὰ τὸ δυσκόλως εὑρεῖν ταῦτα ὅλα ἐν ἑνὶ ἀνθρώπῳ χωρὶς λείψεως καὶ αἰτίας, καὶ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τοὺς πολλοὺς πρὸς τελειότητα τίνος τῆς πνευματικῆς γνώσεως φθάσαι. Ἡ στέρησις μὲν ἐστὶν οὕτως ἐκ τῆς ἀνικανότητος τῆς διανοίας καὶ ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ θελήματος καὶ ἐκ τῆς θέσεως τῆς μὴ καθηκούσης τῷ σκοπῷ καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς καθαρότητας καὶ ἐκ τοῦ μὴ εὑρεῖν διδάσκαλον καὶ ὁδηγόν, ἐκ τῆς ἀποχῆς τῆς χάριτος («*ἀνδρὶ μικρολόγῳ, φησίν, οὐ καλὸς ὁ πλοῦτος, οὐδὲ ἐξουσιάσαι τῶν μεγάλων*») ἐκ τοῦ κωλύματος τῶν καιρῶν καὶ τῶν τόπων καὶ τῶν τρόπων.

Ἐκλογὴ Συντόμων Κεφαλαίων

Ἀλήθεια ἐστὶν αἴσθησις κατὰ Θεόν, ἡ ἐν τῇ αἰσθήσει τῶν αἰσθήσεων τοῦ νοῦ τοῦ πνευματικοῦ ἧς πὲρ τινὸς ἐν ἑαυτῷ γεύεται.

Ἀγάπη ἐστὶ καρπὸς τῆς εὐχῆς, ἡ ἐκ τῆς θεωρίας αὐτῆς ὁδηγοῦσα τὸν νοῦν ἀκορέστως εἰς τὸν ἑαυτῆς πόθον, ὅταν ὑπομείνῃ ἐν αὐτῇ χωρὶς ἀκηδίας καὶ ἐν τῷ νῷ ἐν σιγηροῖς ἐνθυμήμασι τῆς διανοίας εὔχεται μόνον ἐμπύρως καὶ μετὰ θερμότητος.

Εὐχὴ ἐστὶ νέκρωσις τῶν ἐννοιῶν τοῦ θελήματος τῆς ζωῆς τῆς σαρκὸς ἴσος γὰρ ἐστὶν ὁ ἀκριβῶς εὐχόμενος τῷ νεκρουμένῳ ἐκ τοῦ κόσμου. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ἀρνήσασθαι τινὰ ἑαυτόν, τὸ καρτερῆσαι διαμένειν ἐν προσευχῇ. Λοιπὸν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἀρνήσει τῆς ψυχῆς εὑρίσκεται.

Καθάπερ ἐκ τοῦ σπέρματος τοῦ ἱδρῶτος τῆς νηστείας ὁ στάχυς τῆς σωφροσύνης βλαστάνει, οὕτως ἐκ τοῦ κόρου ἡ ἀκολασία καὶ ἐκ τῆς πληρώσεως ἡ ἀκαθαρσία, ἐπὶ γαστρὶ δὲ πεινώσῃ καὶ τεταπεινωμένῃ οὐδέποτε παρακυψουσιν αἰσχρότητος λογισμοί. Πᾶσα βρῶσις βιβρωκομένη πρόσθεσις τῶν ἐν ἡμῖν χυμῶν γίνεται καὶ ἰσχὺς φυσικὴ γίνεται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅταν πλησθῶσι τὰ μέλη τὰ ὀργανικὰ ἐκ τῆς τάσεως ὅλου τοῦ σώματος τῆς γινομένης ἐν αὐτοῖς, ἡνίκα συμβῇ ἰδεῖν τὶ σωματικόν, ἢ ἐὰν κινηθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ ἀκούσιόν τι, μετὰ τοῦ λογισμοῦ ἐξαίφνης ὕλη ἡδονῆς κινεῖται ἐξ ἐκείνου καὶ διαπέμπεται ἐν ὅλῳ τῷ σώματι.

Καὶ εἶ ἐστὶν ἰσχυρᾷ ἡ διάνοια τοῦ σώφρονος καὶ ἁγνοῦ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ λογισμοῖς, ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἐκείνης τῆς ἐν τοῖς μέλεσιν, εὐθέως ταράσσεται ἡ διάκρισις αὐτοῦ καὶ ὡς ἀπὸ ὑψηλοῦ τίνος τόπου κατέρχεται ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἵσταται. Καὶ ἡ ὁσιότης τῶν λογισμῶν αὐτοῦ κυλίεται καὶ ἡ σωφροσύνη ἡ λαμπρὰ ῥυποῦται ἐν τῇ ἐκταράξει τῶν παθῶν τῶν εἰσελθόντων εἰς τὴν καρδίαν ἐν τῇ ἐκπυρώσει τῶν μελῶν. Καὶ τότε τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐξασθενεῖ, ὥστε εἰπεῖν καὶ τοῦ πρώτου σκοποῦ τῆς ἐλπίδος ἑαυτοῦ ἐπιλαθέσθαι καὶ πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ἀγῶνα εὑρίσκεται χωρὶς ἀγῶνος ὑπεύθυνος, καὶ χωρὶς καμάτου τῶν ἑαυτοῦ ἐχθρῶν ὑπεύθυνος γίνεται ὑποκάτωθεν τοῦ θελήματος τοῦ ἀτόνου τῆς σαρκός.

Ταῦτα πάντα ἀναγκάζει ἡ προαίρεσις ἡ μεγάλη τοῦ κόρου τοῦ ἀδιάλειπτου τὸ θέλημα τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐὰν διάγῃ καλῶς ἐν τῷ λιμένι τῆς σωφροσύνης, ἀλλὰ ἐκκλίνει παραδοθῆναι εἰς ὅπερ οὐδέποτε ἐβουλήθη ἀνελθεῖν ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτοῦ. Καὶ ὅταν κοιμηθῇ μόνος, ἡ συναγωγὴ τῶν λογισμῶν τῶν περιεχόντων τὰς ματαίας φαντασίας τε καὶ αἰσχρὰς περικυκλοῦσιν αὐτὸν καὶ ποιοῦσι τὴν στρωμνὴν αὐτοῦ ἐκείνην τὴν καθαρὰν πανδοχεῖον πορνείας καὶ θέατρον τῶν θεωριῶν, ὅταν κοινωνῇ τῇ μὲτ' αὐτῶν ὁμιλίᾳ ἐν τῷ μεθυσμῷ τῶν λογισμῶν καὶ μολύνῃ τὰ ἑαυτοῦ μέλη τὰ ὅσια ἐκτὸς

πλησιασμοῦ γυναικός. Ποίᾳ θάλασσα ταράσσεται οὕτω καὶ βράζει ἐκ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ ταράσσεται ὁ νοῦς ὁ καταστὰς ἐν τῇ ἰσχύι τῶν κυμάτων τῶν ἐξυπνιζομένων ἐπ' αὐτῷ ἐν τῇ θαλάσσῃ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐκ τῆς πλησμονῆς τῆς γαστρὸς;

Ὦ σωφροσύνῃ, πόσον λαμπρύνεται τὸ κάλλος σου ἐν τῇ χαμευνίᾳ καὶ ἐν τῷ πόνῳ τῆς πείνης τῆς ἀφαιρούσης ἐκ σοῦ τοῦ ὕπνου, ἐκ τῆς κακοπαθείας τῆς σαρκός, τῆς γενομένης ὥσπερ λάκκος βαθὺς μεταξὺ τῶν πλευρῶν καὶ τῶν ἐντέρων, διὰ τὴν ἀποχὴν τῶν βρωμάτων. Πᾶν βρῶμα καὶ πᾶσα ἀνάπαυσις λαμβανόμενα ἔσωθεν ἡμῶν, ὁμοιώματα αἰσχρὰ καὶ εἴδωλα ἀηδῆ πλάττουσι καὶ γεννῶνται ἐξ αὐτῶν καὶ ἐξέρχονται καὶ καθορῶνται ἐν τῷ τόπῳ τῷ κρυπτῷ τῆς διανοίας ἡμῶν καὶ γαργαλίζουσιν ἡμᾶς συγκοινωνῆσαι κρυπτῶς ἐν πράγμασιν αἰσχροῖς. Κένωμα δὲ γαστρός, χωρᾶν ἔρημον ποιεῖ τὸ φρόνημα ἡμῶν, τὸ ἐκ τῶν λογισμῶν ἠρεμοῦν καὶ ἡσυχάζον ἐκ πάντων τῶν ταραχωδῶν λογισμῶν. Ἐκείνη ἡ ἐκ τοῦ κόρου ἐμπεπληγμένη, χώρα ἐστὶ τῶν θεωριῶν καὶ τετράπυλον τῶν φαντασμάτων τῶν ἀτόπων ποιεῖ αὐτήν, κἂν καὶ ἐν ἐρήμῳ ὦμεν μόνοι. «*Κόρος, γάρ, φησί, τῶν πολλῶν ἐπιθυμεῖ*».

Ὅταν ἀξιωθῇς τῆς χάριτος τῆς θεϊκῆς καὶ τῆς ἀπαθείας τῆς ψυχῆς, σύνες ὅτι οὐκ ἐξ ἐκείνου τοῦ μὴ διαλθείν διὰ σου τοὺς ἀηδεῖς λογισμοὺς ἢ τὴν κίνησιν τῶν λογισμῶν τῶν ἐν τῷ σώματι γινομένων (ἐκτὸς γὰρ αὐτῶν ἀδύνατον τίνα εἶναι), οὐδὲ ἐξ ἐκείνων τῶν εὐχερῶν ὑπὸ σοῦ νικωμένων, ὅτε παντελῶς ἡ διάνοια οὐ μολύνεται, οὐδὲ ταράσσεται, κἂν καὶ λίαν ὑψηλὴ ᾖ αὐτῇ, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων τῶν τῆς ἐνεργείας τῆς κρείττονος τῆς διανοίας οὐκ ἀφίεται ὁ νοῦς πολεμῆσαι μετ' αὐτῶν καὶ ἀπολέσαι αὐτούς, ἀλλ' ὅταν παρακύψῃ λογισμός, ἁρπαγῇ ἁρπάζεται ἐκ τῶν ἔγγιστα αὐτῶν ἐν βίᾳ τίνι τῇ ἔξωθεν τοῦ θελήματος οὔσῃ, τῇ ἀπὸ συνηθείας καὶ τῆς χάριτος κατασχούσῃ ζύμην ἐντὸς τῆς καρδίας, ἥπερ ἐστὶν οἶκος τῆς διανοίας.

Ἄλλος ἐστὶν ὁ νοῦς τοῦ ἀγωνιστοῦ, καὶ ἄλλη ἡ τάξις τῆς ἱερωσύνης. Διάνοια, ἥτις ἐν ἐλέει τῷ οὐρανίῳ ἐνεκρώθη τῷ κόσμῳ, ψιλοὺς λογισμοὺς μόνον περὶ τίνων ἔχει, χωρὶς πάλης καὶ ἀγῶνος. Ἡ τελειότης ἡ μετὰ σαρκὸς καὶ αἵματος συνεζευγμένη, βασιλείαν βασιλεύει τῶν ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ αἵματος βρυόντων, καὶ οὐχὶ καταργήσει καταργεῖ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἰδίους τῆς φύσεως, ἕως ἂν ἀκμὴν ἐν τῇ ζωῇ τῇ ἐκ τῶν στοιχείων σφύζῃ τὸ νόημα τῆς ζωώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐκ τῶν τεττάρων χυμῶν ὁ θεμέλιος τοῦ νοῦ αὐτοῦ λαμβάνει ἀλλοίωσιν ἐν πάσῃ κινήσει καὶ ῥοπῇ.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ο’ - Περὶ τῶν λόγων τῆς θείας γραφῆς τῶν πρὸς μετάνοιαν ἐρεθιζόντων ὅτι πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων ἐῤῥέθησαν, ἵνα μὴ ἀπόλωνται ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος, καὶ ὅτι οὐ δεῖ πρὸς ἀφορμὴν τοῦ ἁμαρτάνειν ἐκλαμβάνειν αὐτοὺς

Τὴν ἀνδρείαν, ἣν οἱ πατέρες ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς αὐτῶν τεθείκασι καὶ τὴν δύναμιν τὴν ἐν ταῖς τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν γραφαῖς περὶ τῆς μετανοίας, οὐ χρὴ ἡμᾶς ἐκλαμβάνειν πρὸς βοήθειαν τοῦ ἁμαρτάνειν καὶ καταλύειν τὰ ὅρια τοῦ Κυρίου τὰ ἀδιάβατα, ἅτινα ἀπὸ ἀρχαίων ἥμερων διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς καὶ νομοθεσίαις πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἁμαρτίας ὡρίσθησαν ἐν δυνάμει Θεοῦ.

Ἵνα γὰρ ἐλπίδα μετανοίας σχῶμεν, ἐμηχανήσαντο ὑποκλέπτειν ἐκ τῆς αἰσθήσεως τὸν φόβον τῆς ἀπογνώσεως, ὅπως πρὸς μετάνοιαν τρέχῃ φθάσαι πᾶς ἄνθρωπος, καὶ μὴ ἀδεῶς ἁμαρτάνῃ. Ἰδοὺ γὰρ παντὶ τρόπῳ ἀπεφήνατο ὁ Θεὸς τὸν φόβον ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς καὶ ἔδειξε πὰρ’ αὐτῷ μισητὴν τὴν ἁμαρτίαν.

Ποίῳ γὰρ τρόπῳ ἀπεπνίγη ἡ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Νῶε γενεὰ ἐν τῷ κατακλυσμῷ; Οὐχὶ χάριν τῆς λαγνείας, ἡνίκα ἐξεμάνησαν κατὰ τοῦ κάλλους τῶν θυγατέρων τοῦ Κάιν; Οὐκ ἦν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον φιλαργυρία, οὐδὲ πόλεμοι; Διατὶ δὲ αἳ πόλεις Σοδόμων πυρίκαυστοι γεγόνασιν; Οὐχ ὅτι δεδώκασιν ἑαυτῶν τὰ μέλη τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ, ὥστε ἐπικρατῆσαι πάντων αὐτῶν κατὰ τὸ ἑαυτοῖς θέλημα εἰς πάσας τὰς ἐναγεῖς καὶ ἀτόπους πράξεις; Οὐχὶ διὰ πορνείαν ἑνὸς ἀνθρώπου πεπτώκασιν εἰς θάνατον ἐν μιᾷ ῥοπῇ εἴκοσι καὶ πέντε χιλιάδες τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τοῦ πρωτοτόκου τοῦ Θεοῦ; Τίνος δὲ χάριν ἐκβέβληται τοῦ Θεοῦ Σαμψῶν ὁ γίγας, ὁ ἐκ μήτρας ἀφορισθεὶς τῷ Θεῷ καὶ ἁγιασθείς, καὶ πρὸ γενέσεως δι’ ἀγγέλου εὐαγγελισθεὶς κατὰ Ἰωάννην τὸν τοῦ Ζαχαρίου, ὁ μεγάλης δυνάμεως καταξιωθεὶς καὶ μεγάλων τεραστίων; Οὐχ ὅτι ἐμίανε τὰ μέλη αὐτοῦ τὰ ἅγια τῇ συνουσίᾳ τῆς πόρνης; Τούτου χάριν οὐκ ἐμακρύνθη ἀπ’ αὐτοῦ ὁ Θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ; Δαβὶδ δὲ ὁ κατὰ τὴν καρδίαν τοῦ Θεοῦ, ὁ διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἐκ σπέρματος αὐτοῦ ἀξιωθεὶς προσαγαγεῖν τὴν ἐπαγγελίαν τῶν πατέρων καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐκλάμψαι τὸν Χριστὸν εἰς σωτηρίαν πάσης τῆς οἰκουμένης, οὐχὶ διὰ μοιχείαν μιᾶς γυναικὸς ἐτιμωρήθη, ἡνίκα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐθεάσατο τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ τὸ βέλος εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐδέξατο; Τούτου γὰρ ἕνεκεν ἐπήγειρεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ

οἴκου αὐτοῦ πόλεμον καὶ ὁ ἐκ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ ἐδίωξεν αὐτὸν καὶ ταῦτα μετὰ πολλῶν δακρύων αὐτοῦ μετανοήσαντος, ὥστε τὴν στρωμνὴν αὐτοῦ βρέχειν τοῖς δάκρυσι, καὶ τοῦ Θεοῦ εἰρηκότος αὐτῷ διὰ τοῦ προφήτου, «*ὁ Κύριος ἀφεῖλε σου τὸ ἁμάρτημα*».

Βούλομαι μνημονεῦσαι καὶ τινῶν πρὸ τούτου. Τίνος χάριν ἐπῆλθεν ἡ ὀργὴ καὶ ὁ θάνατος τῷ οἴκῳ τοῦ ἱερέως Ἠλί τοῦ δικαίου γέροντος, τοῦ τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῇ ἱερωσύνη διαπρέψαντο; Οὐχὶ διὰ τὴν ἀνομίαν τῶν τέκνων αὐτοῦ Ὀφνί καὶ Φινεές; Οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἐπλημμέλησεν, οὐδὲ ἐκεῖνοι τῇ τούτου γνώμη, ἀλλ’ ὅτι οὐκ εἶχε ζῆλον ἀπαιτῆσαι τὴν ἐκδίκησιν Κυρίου ἀπ’ αὐτῶν καὶ μᾶλλον τούτους ἠγάπα ἢ τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου. Ἵνα οὖν μὴ ὑπολάβῃ τις, ὅτι εἰς μόνους τοὺς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν ἀνομίαις ζήσαντας ἐνδείκνυσι τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, χάριν τοῦ ἀτόπου τούτου ἁμαρτήματος, ἰδοὺ ἐν τοῖς γνησίοις αὐτοῦ ἐνδείκνυσι τὸν ζῆλον αὐτοῦ, ἐν τὲ ἱερεῦσι καὶ κριταῖς καὶ ἄρχουσι καὶ ἀνθρώποις ἡγιασμένοις αὐτῷ, οἷς τὰς θαυματουργίας ἐνεπίστευσεν.

Ἀποδέδεικται, ὅτι οὐδαμῶς, ὅταν φανῶσι τὰς θεσμοθεσίας αὐτοῦ παραβάντες, παρορᾷ, ὡς γέγραπται ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ, «*εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ, ᾧ ἐντέταλται πορθῆσαι τὴν Ἱερουσαλὴμ τῇ ἀοράτῳ ῥομφαίᾳ, ἀπ’ ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου μοὺ ἄρξαι, καὶ μὴ ἐλεήσῃς γέροντα μήτε νεώτερον*», ἵνα ἐνδείξηται, ὅτι γνήσιοι καὶ προσφιλεῖς αὐτῷ εἰσὶν οἱ ἐν φόβῳ καὶ εὐλαβείᾳ πορευόμενοι ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ εἰσὶν ἡ ἐνάρετος πρᾶξις καὶ ἡ καθαρὰ συνείδησις. Τοὺς μέντοι ἐκφαυλίζοντας τὰς ὁδοὺς Κυρίου, καὶ αὐτὸς ἐκφαυλίζει αὐτοὺς καὶ ἀποῤῥίπτει ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ καὶ τὴν χάριν αὐτοῦ αἴρει ἀπ’ αὐτῶν. Διατὶ γὰρ ἢ ἀπόφασις ἡ κατὰ τοῦ Βαλτάσαρ ἐξῆλθεν ἐξαίφνης καὶ ὡς ἐν τύπῳ χειρὸς τοῦτον ἐπάταξεν; Οὐχ ὅτι κατετόλμησε τῶν ἀψαύστων ἀναθημάτων, ὧν ἐφήρπασεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς αὐτὰ ἔπιεν αὐτὸς καὶ αἱ παλλακίδες αὐτοῦ; Οὕτω καὶ οἱ ἀφιερώσαντες τὰ ἑαυτῶν μέλη τῷ Θεῷ, καὶ πάλιν τολμῶντες τούτοις εἰς τὰς κοσμικὰς πράξεις κεχρῆσθαι, ἀοράτῳ πληγῇ ἀπόλλυνται.

Οὐκοῦν μή, τῇ προσδοκίᾳ τῆς μετανοίας καὶ ἐν τῇ εὐτολμίᾳ τῇ δεδομένῃ ἡμῖν παρὰ τῶν θείων Γραφῶν, καταφρονήσωμεν τῶν τοῦ Θεοῦ λογίων καὶ ἀπειλῶν καὶ παροργίσωμεν αὐτὸν τῇ ἀτοπίᾳ τῶν πράξεων ἡμῶν καὶ χράνωμεν τὰ μέλη ἡμῶν ἅπερ καθάπαξ ἀφιερώσαμεν δουλεύειν τῷ Θεῷ. Ἰδοὺ γὰρ ἡγιάσθημεν αὐτῷ καὶ ἡμεῖς, ὡς Ἡλίας καὶ Ἐλισσαῖος καὶ οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἁγίων καὶ παρθένων, οἵτινες τὰς μεγάλας θαυματουργίας ἐπετέλουν καὶ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐλάλουν τῷ Θεῷ, καὶ ὅσοι μετ’ ἐκείνους, ὡς Ἰωάννης ὁ παρθένος καὶ ὁ ἅγιος Πέτρος καὶ ὁ λοιπὸς κατάλογος τῶν τῆς Καινῆς εὐαγγελιστῶν καὶ κηρύκων, οἵτινες ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς τῷ Κυρίῳ καὶ ἐδέξαντο παρ’ αὐτοῦ τὰ μυστήρια, οἱ μὲν ἐκ στόματος αὐτοῦ, οἱ δὲ δι’ ἀποκαλύψεων, καὶ ἐγένοντο μεσῖται Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ κήρυκες τῆς βασιλείας τῇ οἰκουμένῃ.

ΛΟΓΟΣ ΟΑ’ - Περὶ ἐκείνων δι’ ὧν κτήσασθαι τὶς δύναται τὴν ἀλλοίωσιν τῶν κρυπτῶν νοημάτων μετὰ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς πολιτείας τῆς ἔξω

Ὅσον τὶς ἐστὶν ἐν τῇ ἀκτημοσύνῃ, ἡ ἐκδημία τῆς ζωῆς ἀνέρχεται ἐν τῇ αὐτοῦ διανοίᾳ ἀεὶ καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ποιεῖ τὴν ἑαυτοῦ μελέτην πάντοτε καὶ τὴν ἑτοιμασίαν ἅπασαν ἐκεῖσε μηχανᾶται ἐν παντὶ καιρῷ καὶ ὑπομονὴν κτᾶται κατὰ πάσης τιμῆς καὶ σωματικῆς ἀναπαύσεως ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ σπειρομένης καὶ λογισμὸς ὑπὲρ τῆς καταφρονήσεως τοῦ κόσμου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ σφύζει καθ’ ὥραν. Καὶ θαῤῥεῖ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ καὶ κτᾶται κραταιὰν καρδίαν ἐν παντὶ καιρῷ κατὰ παντὸς κινδύνου καὶ φόβου ἐργαζομένου θάνατον ἀλλ’ οὐδὲ ἐκ τοῦ θανάτου φοβεῖται. Διότι ἐν πάσῃ ὥρᾳ αὐτῷ προσέχει, ὡς πλησιάζοντι καὶ αὐτὸν προσδοκᾷ, καὶ ἡ μέριμνα αὐτοῦ ἐῤῥιμμένη ἐστὶν ἔπι τὸν Θεὸν ἐν πάσῃ πεποιθήσει ἀδιστάκτῳ. Καὶ ἐὰν ἀπαντήσωσιν αὐτῷ θλίψεις, γίνεται ὥσπερ τὶς πεπεισμένος καὶ γινώσκων ἀκριβῶς, ὅτι στέφανον προξενοῦσιν αὐτῷ, καὶ ἐν πάσῃ χαρᾷ ὑπομένει αὐτὰς καὶ ἐν ἀγαλλιάσει καὶ εὐφροσύνῃ ὑποδέχεται αὐτάς. Διότι γινώσκει, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸς ἐστὶν ὁ οἰκονομήσας αὐτὰς αὐτῷ, διὰ τὰ κέρδη τῶν αἰτιῶν τῶν ἀγνώστων ἐν οἰκονομίᾳ μὴ φανερουμένῃ.

Ἐὰν δὲ συμβῇ αὐτῷ ἐξ αἴτιας τινὸς τι τῶν παρερχομένων κτήσασθαι ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ μηχανὴ ἐκείνου τοῦ σοφοῦ τῶν κακῶν πάντων, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ πόθος τοῦ σώματος ἄρχεται κινεῖσθαι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, καὶ ζωὴν μακρὰν ἐννοεῖ καὶ λογισμοὶ τῆς ἀναπαύσεως τῆς σαρκὸς ἀναβαίνουσι καὶ ἐξανθοῦσιν ἐν αὐτῷ κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ κατακρατεῖ τὰ τοῦ σώματος καὶ ζητεῖ ἐν ἑαυτῷ εἰ δυνατὸν κατὰ πάντα τρόπον τροπώσασθαι τὰ συνιστῶντα αὐτῷ τὴν ἀνάπαυσιν αὐτοῦ καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἐλευθερίας ἐκείνης τῆς ἀνυποτάκτου τινὸς τῶν λογισμῶν τῶν τοῦ φόβου. Καὶ ἐντεῦθεν ἐν πᾶσι τούτοις τὰς ἐννοίας τὰς ποιούσας τὴν πτόησιν καὶ τὰς αἰτίας τοῦ φόβου ἐννοεῖ καὶ διαλογίζεται, διότι ἐλήφθη ἐξ αὐτοῦ τὸ θάρσος ἐκεῖνο τῆς καρδίας, ὅπερ ἐκτήσατο ὅτε ἦν ὑψηλότερος τοῦ κόσμου ἐν τῇ ἀκτημοσύνῃ αὐτοῦ, ὃ ἐπλούτισεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ, διὰ τὸ κληρονόμον εἶναι τοῦ κόσμου κατὰ τὸ μέτρον, ὧν ἐκτήσατο, καὶ τὸν φόβον δέχεται κατὰ τὸν νόμον καὶ τὴν οἰκονομίαν τὴν ὁρισθεῖσαν ἐκ Θεοῦ. Ὁποίῳ μέρει ἑτοιμαζομένων τῶν μελῶν ἡμῶν εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, δοῦλοι γινόμεθα καὶ πειθήνιοι ἐν τῷ δουλεύειν παντὶ φόβῳ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου.

Πρὸ πάντων τῶν παθῶν ἡ φιλαυτία, πρὸ δὲ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡ τῆς ἀναπαύσεως καταφρόνησις. Ὁ παραβάλλων τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν ἀναπαύσεσιν, ἐν χώρᾳ εἰρήνης θλίβει αὐτό. Ὁ τρυφήσας ἐν νεότητι αὐτοῦ, δοῦλος ἐν τῷ γήρᾳ αὐτοῦ γίνεται καὶ εἰς τὰ

τελευταῖα αὐτοῦ στενάζει. Καθάπερ οὐ δύναται ὁ τὴν κεφαλὴν ἔχων εἰς τὸ ὕδωρ ἀναπνεῦσαι τὸν ἀέρα τὸν λεπτὸν τὸν ἐπιχεόμενον ἐν τῷ κόλπῳ τῷ κενῷ τούτῳ, οὕτως οὐ δύναται ὁ βαπτίζων τὴν διάνοιαν ἑαυτοῦ ἐν τῇ ἐνταῦθα μερίμνῃ εἰσδέξασθαι τὴν ἀναπνοὴν τῆς αἰσθήσεως ἐκείνου τοῦ κόσμου τοῦ καινοῦ. Καθάπερ συγχέει ἡ ὀσμὴ τοῦ θανάτου τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος, οὕτως ἡ θεωρία ἡ ἄτοπος τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας.

Καθάπερ ἀδύνατον γενέσθαι τὴν ὑγείαν καὶ τὴν νόσον ἐν ἑνὶ σώματι καὶ μὴ φθαρῆναι τὸ θάτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, οὕτως ἀδύνατον τὸν πλοῦτον τοῦ ἀργύρου καὶ τὴν ἀγάπην ἐν οἴκῳ γενέσθαι ἑνὶ καὶ μὴ φθαρῆναι τὸ ἓν ὑπὸ τοῦ ἑτέρου αὐτῶν. Καθάπερ ἡ ὕαλος οὐ δύναται ἐν τῷ κρούσματι τῆς γειτνιάσεως τοῦ λίθου σῶα διαμεῖναι, οὕτως οὐδὲ ὁ ἅγιος διαμένων καὶ προσμένων καὶ συνομιλῶν μετὰ γυναικὸς διαμεῖναι ἐν τῇ ἑαυτοῦ καθαρότητι καὶ μὴ σπιλωθῆναι. Καθάπερ ἐκτίλλονται τὰ δένδρα ὑπὸ τῆς ραγδαίας τῶν ὑδάτων καὶ διηνεκοῦς ἐπιῤῥεύσεως, οὕτω καὶ ἡ τοῦ κόσμου ἀγάπη ἐκ τῆς καρδίας ἐν τῇ ἐπιῤῥεύσει τῶν πειρασμῶν ἐπιπιπτόντων τῷ σώματι.

Ὥσπερ καθαίρουσι τὰ φάρμακα τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν χυμῶν τῶν πονηρῶν ἐκ τοῦ σώματος, οὕτως ἡ σφοδρότης τῶν θλίψεων καθαιρεῖ τὰ πονηρὰ ἐκ τῆς καρδίας. Καθάπερ οὐ δυνατὸν τὸν νεκρὸν αἰσθέσθαι τῶν πραγμάτων τῶν ζώντων, οὕτω τοῦ μοναχοῦ τοῦ τεθαμμένου ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ὡς ἐν τάφῳ ἡ ψυχὴ στερεῖται τοῦ χειμῶνος τοῦ συνήθους ἔχοντος ὑποκαπνίζειν ἐκ τῆς αἰσθήσεως τῶν πραγμάτων τῶν ἐν μέσῳ ἀνθρώπων ἀναστρεφομένων.

Ὥσπερ οὐ δυνατὸν ἀβλαβῆ διαμεῖναι τὸν φειδόμενον τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ ἐν τῇ παρεμβολὴ τοῦ πολέμου, οὕτως ἀδύνατον καὶ τὸν ἀγωνιστὴν τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ ῥύσασθαι ἐκ τῆς ἀπώλειας τοῦ ἰδίου φειδόμενον σώματος. Ὥσπερ ἡ νεότης ἐκ τῶν φοβερῶν θεαμάτων ἐκπλήττεται καὶ δραμοῦσα ἐπικρατεῖ τὰ κράσπεδα τῶν γονέων αὐτῆς, ἐπικαλούμενη αὐτούς, οὕτως ἡ ψυχὴ καθ’ ὅσον στενοῦται καὶ θλίβεται ἐκ τοῦ φόβου τῶν πειρασμῶν, προστρέχει προσκολληθῆναι τῷ Θεῷ, ἐπικαλουμένη αὐτὸν ἐν δεήσει διηνεκεῖ. Καὶ ὅσον οἱ πειρασμοὶ διαμένουσιν ἀλλεπαλλήλως προσπίπτοντες, πληθύνει τὴν δέησιν καὶ ὅταν ἐν πλατυσμῷ πάλιν γένηται, τῷ μετεωρισμῷ ἑαυτὴν ἐκδίδωσιν.

Ὥσπερ οἱ παραδιδόμενοι εἰς τὰς χεῖρας τῶν κριτῶν τοῦ τιμωρηθῆναι ὑπὲρ τῆς κακίας, ἐὰν ὅταν προσεγγίσωσι ταῖς βασάνοις, ταπεινώσωσιν ἑαυτοὺς καὶ παραχρῆμα ἐξομολογῶνται εἰς τὴν ἀδικίαν αὐτῶν, ἐλαττοῦται ἡ τιμωρία αὐτῶν καὶ ἐν μικραῖς θλίψεσι λυτροῦνται ἐν τάχει, ἐὰν δὲ σκληροὶ πρὸς ἐξομολόγησιν γένωνται ἄδικοι τίνες ἐν αὐτοῖς προστίθενται αὐτοῖς βάσανα καὶ ἐσχάτως ἀκουσίως ἐξομολογοῦνται μετὰ τὰ πολλὰ βάσανα, ἡνίκα καὶ αἱ πλευραὶ αὐτῶν πληρωθῶσι πληγῶν καὶ οὐδὲν ὠφελοῦνταν οὕτω ἡμεῖς ὅταν ὑπὲρ τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν, ὧν ἀσκόπως ἐκτησάμεθα, ὑπὸ τοῦ ἐλέους παραδιδώμεθα ταῖς χερσὶ τοῦ δικαιοκρίτου τῶν ἁπάντων καὶ κελευώμεθα κατέναντι τῆς ῥάβδου τῶν πειρασμῶν, ἕως ἂν εὐχερὴς γένηται ἡμῖν ἡ κόλασις ἡ ἐκεῖθεν

ἐάν, ὅτε προσεγγίσει ἐν ἡμῖν ἡ ῥάβδος τοῦ κριτοῦ, ταπεινωθῶμεν καὶ μνημονεύσωμεν τῶν ἀδικημάτων καὶ ἐξομολόγησιν ποιησώμεθα ἐνώπιον τοῦ ἐκδικητοῦ, ἐν πειρασμοῖς βραχέσι ταχὺ ῥυσθησόμεθα, ἐὰν δὲ σκληρυνθῶμεν ἐν ταῖς θλίψεσιν ἡμῶν καὶ μὴ ἐξομολογησώμεθα, ὡς αἴτιοι τῶν τοιούτων ὑπάρχοντες καὶ ἄξιοι καὶ πλείονα τούτων παθεῖν, ἀλλ' ἐπαιτιώμεθα τοὺς ἀνθρώπους, πότε δὲ καὶ τοὺς δαίμονας, καὶ ἐν καιρῷ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, καὶ συνιστῶμεν ἑαυτοὺς ἀθῴους τῶν τοιούτων ἔργων καὶ οὐκ ἐννοῶμεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἐπὶ πλέον ἐπίσταται καὶ γινώσκει καὶ ὅτι ἐν πάσῃ τῇ γῇ τὰ κρίματα αὐτοῦ ἐστὶ καὶ ὅτι χωρὶς τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ οὐ παιδεύεται ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο πάντα τὰ ἐπερχόμενα ἡμῖν λύπην διηνεκῆ ἐμποιεῖ καὶ θλίψεις ἡμῶν σφοδραὶ γίνονται καὶ ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλην ὡς ἐν σχοινίῳ παραδιδόμεθα, ἕως ἂν γνῶμεν ἑαυτοὺς καὶ ταπεινωθῶμεν καὶ αἰσθηθῶμεν τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν.

Ἐκτὸς γὰρ τοῦ αἰσθηθῆναι ἡμᾶς τούτων ἀδύνατον ἐλθεῖν εἰς κατόρθωσιν. Καὶ ἐσχάτως ἐν πολλαῖς καταπονούμενοι θλίψεσιν, ἀνωφελῆ ποιοῦμεν ἐξομολόγησιν, ὅποτε μὴ γενέσθαι παράκλησιν πέφυκεν. Ἄλλα τοῦτο τὸ αἰσθηθήναι τινὰ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ, ἐν Θεοῦ ἐστὶ γινόμενον χάρισμα καὶ ἐμπῖπτον εἰς τὸ φρόνημα, ὅταν ἴδῃ ὁ Θεὸς ἡμᾶς, ὅτι κατεπονήθημεν ἐν τοῖς πολυτρόποις πειρασμοῖς, ἵνα μὴ ἀπέλθω μὲν ἐν πάσαις ταῖς συμφοραῖς ἡμῶν καὶ ταῖς θλίψεσι, μηδὲν ὠφελούμενοι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

Καὶ οὐκ ἐστὶν ὅτι ἐκ τῆς τῶν πειρασμῶν δυσκολίας οὐ συνίεμεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀγνωσίας. Πολλάκις δὲ τίνες ἐν τοῖς τοιούτοις ὄντες ἐξέρχονται τοῦ κόσμου τούτου ὑπεύθυνοι καὶ μὴ ἐξομολογούμενοι, ἀλλ' ἀπαρνούμενοι καὶ ἐπαιτιώμενοι. Ὁ δὲ Θεὸς ὁ ἐλεήμων ἐξεδέχετο, εἰ πῶς ταπεινωθῶσιν, ἵνα συγχωρήσῃ αὐτοῖς καὶ ποιήσειεν ἔκβασιν. Καὶ οὐ μόνον τῶν πειρασμῶν αὐτῶν ἐποίει ἂν ἔκβασιν, ἀλλὰ καὶ τὰ παραπτώματα συνεχώρησεν, ἱλεούμενος τῇ ἐξομολογήσει τῇ μικρᾷ τῆς καρδίας. Ὥσπερ τις ἄνθρωπος, προσφορὰν μεγάλην προσφέρων τῷ βασιλεῖ, κτᾶται ὄψιν ἱλαράν, οὕτω τοῦ ἔχοντος δάκρυα ἐν τῇ προσευχῇ αὐτοῦ, ὁ Θεὸς ὁ μέγας ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων πάντα τὰ μέτρα τῶν παραπτωμάτων συγχωρεῖ καὶ κτᾶσθαι παρ' αὐτῷ κεχαριτωμένην ὄψιν ποιεῖ. Ὥσπερ πρόβατον τῆς μάνδρας ἐξερχόμενον καὶ ἐν τῷ μετεωρισμῷ τῆς ποιμάνσεως πορευόμενον, παρὰ τῷ φωλεῷ τῶν λύκων ἵστα ἑαυτό, οὕτως ὁ μοναχὸς ὁ ἀφορίζων ἑαυτὸν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἑταίρων αὐτοῦ ἐν ὀνόματι καθίσματος ἡσυχαστικοῦ, καὶ διαμένει ἀπαντῶν καὶ ἀπερχόμενος καὶ προσεγγίζων ταῖς θεωρίαις καὶ τοῖς θεάτρων θεάμασιν ἐν ταῖς πόλεσι διερχόμενος.

Ὥσπερ ἄνθρωπος ἐπὶ τῶν ὤμων ἑαυτοῦ μαργαρίτην βαστάζων πολύτιμον καὶ ἀπερχόμενος ἐν ὁδῷ ληστευομένῃ καὶ ἐν φήμαις φημιζομένῃ κακαῖς, ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἐν φόβῳ ἐστί, μήπως ἐπιβουλευθῇ, οὕτως ὁ τὸν μαργαρίτην τῆς σωφροσύνης βαστάζων καὶ ὁδεύων ἐν τῷ κόσμῳ, τῇ τῶν ἐχθρῶν ὁδῷ, ἕως ἂν ἔλθῃ ἐν τῇ μονῇ τοῦ μνήματος (ἥτις ἐστὶν ἡ χώρα τῆς πεποιθήσεως) οὐκ ἔχει ἐλπίδα ἐξειλῆσαι τῶν ληστῶν καὶ τῶν πορθητῶν. Μὴ τάχα ἐκεῖνος ὁ φέρων τὸν μαργαρίτην τὸν πολύτιμον δύναται μὴ φοβηθῆναι; Οὕτως οὐδὲ οὗτος γινώσκει ἐν ποίῳ τόπῳ καὶ ἐκ ποίων καὶ ποίᾳ ὥρᾳ

παρακύπτουσίν ἐπ’ αὐτῷ καὶ γυμνοῦσιν ἐξαίφνης αὐτὸν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ, καὶ ἔσται ἐν τῇ θύρᾳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶν ὁ καιρὸς τοῦ γήρως αὐτοῦ ἐκπορθούμενος.

Ὥσπερ ἄνθρωπος πίνων οἶνον ἐν ἡμέρᾳ πένθους καὶ μεθυσκόμενος ἁπάσης λύπης τῶν ἑαυτῶν πόνων ἐπιλανθάνεται, οὕτως ὁ μεθυσθεὶς τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὃς ἐστὶν οἶκος κλαυθμοῦ τῶν πόνων καὶ τῶν λυπῶν ἑαυτοῦ ἁπασῶν καὶ γίνεται ἀναίσθητος ἐξ ὅλων τῶν παθῶν τῆς ἁμαρτίας, διὰ τὴν μέθην ἑαυτοῦ. Οὐ τίνος ἡ καρδία τῇ ἐλπίδι ἐπιστήρικται τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ψυχὴ ζῶον πτερωτὸν κοῦφον ἐστί, καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἡ διάνοια αὐτοῦ ἐκ τῆς γῆς ὑψοῦται καὶ ὑπεράνω τῶν ἀνθρωπίνων ἵπταται ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῶν λογισμῶν ἑαυτοῦ καὶ ἐν τοῖς ἀθανάτοις τοῦ ὑψίστου κατατρυφᾷ.

Ὧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΒ’ - Περιέχων ὑποθέσεις ὠφελίμους πεπληρωμένας τῆς σοφίας τοῦ πνεύματος

Ἡ πίστις ἡ θύρα ἐστὶ τῶν μυστηρίων. Καθάπερ γὰρ οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς κρυπτοῖς. Ἐν τοῖς νοεροῖς ὀφθαλμοῖς ὀφθαλμοὺς μὲν δύο ψυχικοὺς κεκτήμεθα, καθὼς λέγουσιν οἱ πατέρες, καθάπερ τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος, καὶ οὐχ ἡ αὐτῇ χρεία τῆς θεωρίας ἐν ἑκάστῳ. Ἐν ἑνὶ μὲν γὰρ ὀφθαλμῷ ὁρῶμεν τὰ κρυπτὰ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ τὰ κεκρυμμένα ἐν ταῖς φύσεσιν, ἤγουν τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν πρόνοιαν τὴν συναΐδιον τὴν περὶ ἡμᾶς, τὴν καταλαμβανομένην ἐκ τῆς μεγαλειότητος τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τάγματα τὰ οὐράνια ἐν τούτῳ τῷ ὀφθαλμῷ θεωροῦμεν τὰ σύνδουλα ἡμῶν.

Ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ ὀφθαλμῷ θεωροῦμεν τὴν δόξαν τῆς φύσεως αὐτοῦ τῆς ἁγίας, ὅτε εὐδοκήσει ὁ Θεὸς εἰσάξαι ἡμᾶς εἰς τὰ μυστήρια τὰ πνευματικὰ καὶ τὴν θάλασσαν τῆς πίστεως ἀνοίξει ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν.

Χάρις μετὰ χάριν μετὰ τὸ βάπτισμα ἡ μετάνοια ἐδόθη τοῖς ἀνθρώποις. Μετάνοια γὰρ ἐστὶν ἀναγέννησις δευτέρα ἐκ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅνπερ ἐκ τῆς πίστεως ἀῤῥαβῶνα ἐδεξάμεθα, διὰ τῆς μετανοίας τὸ χάρισμα αὐτοῦ ἐκδεχόμεθα. Μετάνοια ἐστὶν ἡ θύρα τοῦ ἐλέους, ἡ ἀνεῳγμένη τοῖς διώκουσιν αὐτήν. Διὰ τῆς θύρας ταύτης εἰσερχόμεθα πρὸς τὸ θεῖον ἔλεος, καὶ ἐκτὸς ταύτης τῆς εἰσόδου οὐχ εὑρήσομεν ἔλεος. Διότι «*πάντες ἥμαρτον*», κατὰ τὴν θείαν Γραφήν, «*δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι*». Ἡ μετάνοια ἐστὶν ἡ χάρις ἡ δευτέρα καὶ τίκτεται ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ τῆς πίστεως καὶ τοῦ φόβου, ὁ φόβος δὲ ἐστὶ ῥάβδος πατρικὴ ἡ κυβερνῶσα ἡμᾶς, ἕως ἂν φθάσωμεν εἰς τὸν παράδεισον τῶν ἀγαθῶν, τὸν πνευματικόν, καὶ ὅταν ἐκεῖ φθάσωμεν, ἀφίησιν ἡμᾶς καὶ στρέφεται.

Παράδεισος ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾗ ἡ τρυφὴ πάντων τῶν μακαρισμῶν, ὅπου ὁ μακάριος Παῦλος ἐτράφη τροφὴν παρὰ τὴν φύσιν, καὶ ἀφ’ οὗ ἐγεύσατο τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ἐκεῖσε, ἔκραξε λέγων «*ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὗς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν*». Ἐκ τοῦ ξύλου τούτου ἐκωλύθη ὁ Ἀδὰμ διὰ τῆς συμβουλῆς τοῦ διαβόλου.

Τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀφ’ ἧς ἐξέπεσεν ὁ Ἀδὰμ καὶ οὐκ ἔτι ἀπήντησεν αὐτὸν ἡ χαρά, ἀλλ’ ἐν τῇ γῇ τῶν ἀκανθῶν ἐργάζετο καὶ ἐκοπία. Οἱ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ στερηθέντες, ἄρτον ἱδρῶτος ἐσθίουσιν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν, κἂν εὐθύτητι πορεύωνται, ὃν ὁ πρωτόπλαστος ἐπετράπη φαγεῖν μετὰ τὴν ἔκπτωσιν. Ἕως ἂν εὕρωμεν

τὴν ἀγάπην, ἐν τῇ γῇ τῶν ἀκανθῶν ἐστὶν ἡ ἐργασία ἡμῶν καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν σπείρομεν καὶ θερίζομεν, κἂν καὶ ὁ σπόρος ἡμῶν γένηται σπόρος δικαιοσύνης, καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ κεντούμεθα ἐξ αὐτῶν, καὶ ὁπόσον ἂν δικαιωθῶμεν, ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου ἡμῶν ζῶμεν

Καὶ ὅταν εὕρωμεν τὴν ἀγάπην, ἄρτον οὐράνιον τρεφόμεθα καὶ ἐνδυναμούμεθα ἄνευ ἔργου καὶ κόπου. Ὁ οὐράνιος ἄρτος ἐστὶν ὁ Χριστός, ὁ κατελθὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τροφὴ τῶν ἀγγέλων.

Ὁ εὑρὼν τὴν ἀγάπην, τὸν Χριστὸν ἐσθίει καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν καὶ ἀθάνατος γίνεται ἐκ τούτου. «*Ὁ τρώγων, φησίν, ἐκ τοῦ ἄρτου, ὃν ἐγὼ δώσω αὐτῷ, θάνατον οὐκ ὄψεται εἰς τὸν αἰῶνα*». Μακάριος ἐστὶν ὁ ἐσθίων ἐκ τοῦ ἄρτου τῆς ἀγάπης, ὃς ἐστὶν Ἰησοῦς. Ὅτι δὲ ὁ ἐσθίων ἐκ τῆς ἀγάπης τὸν Χριστὸν ἐσθίει τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν, μαρτυρεῖ Ἰωάννης λέγων, «*ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί*».

Λοιπὸν ζωὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ καρποῦται ὁ ἐν τῇ ἀγάπῃ ζῶν, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τοῦ ἀέρος ἐκείνου τῆς ἀναστάσεως ὀσφραίνεται ἐκ τῶν ὧδε. Ἐν τούτῳ τῷ ἀέρι τρυφῶσιν οἱ δίκαιοι ἐν τῇ ἀναστάσει. Ἡ ἀγάπη ἐστὶν ἡ βασιλεία, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος μυστικῶς τοῖς Ἀποστόλοις φαγεῖν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Τὸ γὰρ ἐσθίετε καὶ πίνετε ἐν τῇ τραπέζῃ τῆς βασιλείας μου τὶ ἐστίν, εἰ μὴ ἀγάπῃ; Ἱκανὴ γὰρ θρέψαι τὸν ἄνθρωπον ἡ ἀγάπη ἀντὶ βρώσεως καὶ πόσεως.

Οὗτος ἐστὶν ὁ οἶνος, ὁ εὐφραίνων καρδίαν ἀνθρώπου. Μακάριος ὁ πιὼν ἐκ τοῦ οἴνου τούτου. Ἐκ τούτου ἔπιον οἱ ἀκόλαστοι καὶ ᾐδέσθησαν, καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἐπελάθοντο τὰς ὁδοὺς τῶν προσκομμάτων, καὶ οἱ μέθυσοι καὶ ἐγένοντο νηστευταῖ, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ ἐπεθύμησαν τὴν πτωχείαν, καὶ οἱ πένητες καὶ ἐπλούτησαν τῇ ἐλπίδι, καὶ οἱ ἄῤῥωστοι καὶ ἐγένοντο δυνατοί, καὶ οἱ ἰδιῶται καὶ ἐσοφίσθησαν.

Ὥσπερ οὐ δυνατὸν ἐστὶ περᾶσαι τὴν θάλασσαν τὴν μεγάλην χωρὶς πλοίου καὶ καράβου, οὕτως οὐ δύναται τὶς περᾶσαι χωρὶς φόβου πρὸς τὴν ἀγάπην. Τὴν θάλασσαν τὴν ὀζομένην, τὴν τεθεῖσαν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ νοεροῦ παραδείσου, διὰ καράβου τῆς μετανοίας παρελθεῖν δυνάμεθα τῆς ἐχούσης τοὺς κωπηλάτας τοῦ φόβου. Ἐὰν δὲ οἱ κωπηλάται οὗτοι τοῦ φόβου οὐ κυβερνῶσι τὸ πλοῖον τοῦτο τῆς μετανοίας, δι' ἧς διερχόμεθα τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν Θεόν, καταποντιζόμεθα ἐν τῇ ὀζομένῃ θαλάσσῃ. Ἡ μετάνοια ἐστὶ τὸ πλοῖον, ὁ φόβος δὲ ὁ κυβερνήτης αὐτοῦ, ἡ ἀγάπη ὁ λιμὴν ὁ θεϊκός.

Καθίζει οὖν ἡμᾶς ὁ φόβος ἐν τῷ πλοίῳ τῆς μετανοίας καὶ διαβιβάζει ἡμᾶς τὴν θάλασσαν τοῦ βίου τὴν ὀζομένην καὶ πρὸς τὸν λιμένα τὸν θεῖον, ὃς ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς ὃν πειρῶσι πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι ἐν τῇ μετανοίᾳ. Καὶ ὅτε φθάσομεν τὴν ἀγάπην, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἡ ὁδὸς ἡμῶν ἐτελειώθη, καὶ διέβημεν πρὸς τὴν νῆσον, τὴν ἐκεῖθεν τοῦ κόσμου οὖσαν, ὅπου ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, καὶ ἡμᾶς ἀξίους ποιήσοι τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τῆς διὰ τοῦ φόβου αὐτοῦ. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΓ’– Περιέχων συμβουλίας πεπληρωμένας ὠφελείας ἃς ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐλάλησε τοῖς ἐν ταπεινώσει ἀκούουσιν αὐτοῦ

Οὐκ ἔστιν ἔννοια ἀγαθή, μὴ οὖσα ἐκ τῆς χάριτος τῆς θείας, ἐμπίπτουσα ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ οὐκ ἐστὶ λογισμὸς πονηρὸς προσεγγίζων τῇ ψυχῇ, εἰ μὴ πρὸς πειρασμὸν καὶ πεῖραν.

Ἄνθρωπος φθάσας γνῶναι τὸ μέτρον τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, οὗτος ἔφθασε τὸ τέλειον τῆς ταπεινώσεως. Ὁ ὁδηγῶν τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καρδία ἐστὶ κινουμένη πρὸς εὐχαριστίαν ἀδιάλειπτον. Ὁ ὁδηγῶν τὸν πειρασμὸν πρὸς τὴν ψυχήν, ἡ ἔννοια ἐστὶ τοῦ γογγυσμοῦ, ἡ κινουμένη ἀεὶ ἐν τῇ καρδίᾳ. Πάσας τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων βαστάζει ὁ Θεός, ἄνθρωπον δὲ ἀεὶ γογγύζοντα οὐχ ὑπομένει, ἐὰν μὴ παίδευση αὐτόν. Ψυχὴ ἡ ἀπέχουσα ἐκ πάσης ἐλλάμψεως τῆς γνώσεως, ἐν ταῖς τοιαύταις ἐννοίαις εὑρίσκεται

Στόμα διαπαντὸς εὐχαριστοῦν, εὐλογίαν δέχεται παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ καρδία διαμένουσα ἐν εὐχαριστία, ἐμπίπτει ἐν αὐτῇ ἡ χάρις.

Πρὸ τῆς χάριτος τρέχει ἡ ταπείνωσις καὶ πρὸ τῆς παιδείας τρέχει ἡ οἴησις.

Ὁ ἐν τῇ γνώσει ὑπερηφανευόμενος παραχωρεῖται πεσεῖν εἰς βλασφημίαν, καὶ ὁ ἐν τῇ ἀρετῇ τῆς πράξεως ἐπαιρόμενος, ἐν τῇ πορνείᾳ παραχωρεῖται πεσεῖν, καὶ ὁ ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ ἐπαιρόμενος, ἐν ταῖς σκοτειναῖς παγίσι τῆς ἀγνοίας ἐμπεσεῖν παραχωρεῖται. Ἄνθρωπος ἀπέχων ἐκ πάσης μνήμης τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἐστὶν ὁ βαστάζων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ κατὰ τοῦ πλησίον μέριμναν ἐν τῇ μνήμῃ τῇ πονηρᾷ. Ὁ τιμῶν πάντα ἄνθρωπον ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ, οὗτος εὑρίσκει βοήθειαν παρὰ παντὸς ἀνθρώπου ἐν τῷ νεύματι τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ κρυπτῷ.

Ὁ ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ ἀδικουμένου, εὑρίσκει τὸν Θεὸν ὑπέρμαχον αὐτοῦ.

Ὁ παρέχων τὸν βραχίονα ἑαυτοῦ εἰς βοήθειαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ, λαμβάνει τὸν βραχίονα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν ἑαυτοῦ.

Ὁ κατηγορῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ κακία αὐτοῦ, εὑρίσκει τὸν Θεὸν κατήγορον ἑαυτοῦ.

Ὁ διορθούμενος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ ταμείῳ αὐτοῦ, τὴν ἰδίαν κακίαν ἰᾶται, καὶ ὁ κατηγορῶν τίνα ἐν συναθροίσματι, ἐνισχύει τὰ ἴδια τραύματα. Ὁ θεραπεύων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κρυπτῶς, τὴν ἰσχὺν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἔκδηλον ποιεῖ καὶ ὁ καταισχύνων αὐτὸν ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν ἑταίρων αὐτοῦ, τὴν ἰσχὺν τοῦ ἐν αὐτῷ φθόνου ἀποδεικνύει.

Φίλος ἐν κρυπτῷ ἐλέγχων, ἰατρὸς σοφὸς ἐστίν, ὃ δὲ ἐν ὀφθαλμοῖς πολλῶν ἰατρεύων, ὀνειδίζων ἐστὶν ἐν ἀληθείᾳ.

Σημεῖον τῆς συμπαθείας ἐστὶ συγχώρησις παντὸς ὀφλήματος, καὶ σημεῖον τοῦ πονηροῦ φρονήματος ἀντιλογία πρὸς τὸν πταίσαντα.

Ὁ πρὸς ὑγείαν προσφέρων τὴν παιδείαν, ἐν τῇ ἀγάπῃ παιδεύει, ὁ δὲ ἐκζητῶν ἐκδίκησιν, κενὸς ἐστὶν ἐκ τῆς ἀγάπης.

Ὁ Θεὸς παιδεύει ἐν τῇ ἀγάπῃ οὐκ ἀμυνόμενος, μὴ γένοιτο, ἀλλ’ ἵνα ἰαθῇ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ζητεῖ καὶ οὐ φυλάττει τὴν ὀργὴν εἰς καιρόν. Οὗτος ὁ τρόπος τῆς ἀγάπης ἐκ τῆς εὐθύτητας ἐστὶ καὶ ἐμπαθῶς εἰς ἄμυναν οὐκ ἐκκλίνει.

Δίκαιος σοφός, τῷ Θεῷ ἐστὶν ὅμοιος· οὐ γὰρ παιδεύει παντελῶς ἄνθρωπον, ἀμυνόμενος αὐτὸν εἰς τὴν κακίαν αὐτοῦ, ἀλλ’ ἡ ἵνα διορθωθῇ ὁ ἄνθρωπος ἢ ἄλλοι φοβηθῶσιν ἡ δὲ μὴ ὁμοιοῦσα ταύτῃ οὐκ ἐστὶ παιδεία.

Ὁ δι’ ἀνταπόδοσιν ποιῶν τὸ ἀγαθόν, ταχέως τρέπεται, ὁ δὲ τῇ δυνάμει τῆς γνώσεως ἑαυτοῦ θαυμάζων ἐν τῇ θεωρίᾳ τὴν γνῶσιν τὴν οὖσαν ἐν τῷ Θεῷ, οὗτος, εἰ καὶ κατακόπτεται σαρκί, οὐδὲ ἐν τῇ διανοίᾳ ἑαυτοῦ ἐπαίρεται, οὐδὲ ἐκ τῆς ἀρετῆς ἐκκλίνει ποτέ.

Ὁ φωτίζων τὴν διάνοιαν ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ἐπάξιον τοῦ Θεοῦ ἀμοιβήν, οὗτος πρὸς τὸ βάθος τῆς ταπεινοφροσύνης κατήντησε ψυχῇ τε καὶ σώματι.

Πρὸ τοῦ γὰρ ἐγγίσαι τις τῇ γνώσει, ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ, ὅτε δὲ προσεγγίσει τῇ γνώσει,ὅλος ἐπάρσει ἐπαίρεται, καὶ ὅσον ὑψωθῇ, οὐ τελειοῦται ἡ ἀνάβασις τῆς γνώσεως αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ἐκεῖνος ὁ αἰὼν τῆς δόξης καὶ λάβῃ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ πάμπαν.

Ὅσον γὰρ τελειοῦται ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν, τοσοῦτον ὀπίσω αὐτοῦ πορεύεται, ἐν δὲ τῷ ἀληθινῷ αἰῶνι, τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ δεικνύει αὐτῷ, οὐχ ὅ,τὶ ἐστι.

Ὅσον γὰρ οἱ δίκαιοι εἰσέλθωσιν ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτοῦ, τὴν εἰκόνα ὡς ἐν ἐσόπτρῳ θεωροῦσιν, ἐκεῖσε δὲ τὴν φανέρωσιν τῆς ἀληθείας θεωροῦσιν.

Τὸ πῦρ τὸ ἐν ξηροῖς ξύλοις ἀναφθὲν δυσχερῶς σβεσθήσεται, καὶ ἡ θέρμη τοῦ Θεοῦ ἡ

γινομένη καὶ ἐμπίπτουσα ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀποταξαμένου τῷ κόσμῳ, ἡ πυρπόλησις αὐτῆς οὐ σβεσθήσεται καὶ ἐστὶ τοῦ πυρὸς δριμυτέρα.

Ὁ οἶνος, ὅταν ἡ δύναμις αὐτοῦ εἰσέλθῃ εἰς τὰ μέλη, ἐπιλανθάνεται ὁ νοῦς τὴν ἀκρίβειαν τῶν πάντων, καὶ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ, ὅτε κρατήσει νομὴν εἰς τὴν ψυχήν, ἀπόλλυσι πᾶσαν μνήμης ὁράσεως ἐκ τῆς καρδίας.

Διάνοια εὑροῦσα τὴν σοφίαν τοῦ πνεύματος, ὡς ἄνθρωπος εὑρίσκων πλοῖον ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὅταν καθήσῃ ἐν αὐτῷ, διαβιβάζει ἑαυτὸν ἐκ τῆς θαλάσσης τοῦ κόσμου τούτου καὶ φθάσαι ποιεῖ τὴν νῆσον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Οὕτως ἐστὶν ἡ αἴσθησις τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς νῆσος μικρὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὁ προσεγγίζων αὐτῇ οὐκέτι κοπιᾷ ἐν τοῖς κύμασι τῆς φαντασίας τοῦ αἰῶνος τούτου.

Ὁ ἔμπορος, ὅταν τελειωθῇ ὁ κλῆρος αὐτοῦ, σπουδάζει ἀπελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· καὶ ὁ μοναχός, ὅσον ἀκμὴν ὑπολείπεται ὁ καιρὸς τῆς πράξεως αὐτοῦ, λυπεῖται χωρισθῆναι ἐκ τοῦ σώματος τούτου, καὶ ὅταν αἰσθηθή ἐν τῇ ψυχὴ αὐτοῦ, ὅτι ἐξηγόρασε τὸν καιρὸν καὶ ἔλαβε τὸν ἀῤῥαβῶνα αὐτοῦ, ἐπιθυμεῖ τὸν μέλλοντα αἰῶνα.

Ὁ ἔμπορος ὅσον ἐστὶν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὁ φόβος ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ ἐστί, μήπως ἐπαναστῶσιν αὐτῷ τὰ κύματα καὶ βυθισθῇ ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτοῦ· καὶ ὁ μοναχὸς ὅσον ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ, ὁ φόβος κατακρατεῖ τῆς πολιτείας αὐτοῦ, μήπως ἐξυπνισθῇ κατ’ αὐτοῦ ὁ χειμὼν καὶ ἀπολεσθεῖ τὸ ἔργον αὐτοῦ τὸ ἐκ τῆς νεότητος αὐτοῦ ἕως γήρως αὐτοῦ. Ὁ ἔμπορος τὴν χέρσον θεωρεῖ, καὶ ὁ μοναχὸς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου.

Ὁ ναύτης τοὺς ἀστέρας βλέπει, ὅταν διαβαίνῃ ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ πρὸς τοὺς ἀστέρας κατευθύνει τὸ πλοῖον αὐτοῦ, ἕως ἂν φθάσῃ τὸν λιμένα· καὶ ὁ μοναχὸς εἰς τὴν εὐχὴν βλέπει, διότι διορθοῖ αὐτὸν καὶ κατευθύνει αὐτοῦ τὴν πορείαν πρὸς ὁποῖον λιμένα εὐθύνει ἡ πολιτεία αὐτοῦ ἐν τῇ εὐχῇ τῇ καθ’ ὥραν.

Ὁ ναύτης ὁρᾷ τὴν νῆσον, ἐν ᾗ δήσει τὸ πλοῖον αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖθεν ἐφοδιάζεται καὶ εὐθύνεται πάλιν εἰς ἄλλην νῆσον. Οὕτως ἐστὶν ἡ πορεία τοῦ μονάχου ὅσον ἐστὶν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἀπὸ νήσου εἰς νῆσον διαβαίνει, ἤτοι ἀπὸ γνώσεως εἰς γνῶσιν, καὶ ἐν τῇ ἀλλαγὴ τῶν νήσων, ἤτοι τῶν γνώσεων, προκύπτει, ἕως ἂν ἀνέλθῃ ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἀληθινὴν ἐκείνην καταφθάσῃ ἡ πορεία αὐτοῦ, ἐν ᾗ οἱ οἰκοῦντες ἐν αὐτῇ οὐκ ἐμπορεύονται πάλιν, ἀλλ’ ἕκαστος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ ἐπαναπαύεται.

Μακάριος ὅστις ἡ ἐμπορία αὐτοῦ οὐ συνεχύθη ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῷ ματαίῳ, ἔσωθεν τῆς μεγάλης θαλάσσης ταύτης. Μακάριος ὅστις τὸ πλοῖον αὐτοῦ οὐκ ἐκλάσθη, καὶ φθάσει ἐν χαρᾷ πρὸς τὸν λιμένα.

Ὁ νηχόμενος, γυμνὸς καταδύνει ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἕως ἂν εὕρῃ τὸν μαργαρίτην καὶ ὁ σοφὸς μοναχὸς γυμνὸς διαπορεύεται ἐν τῷ βίῳ, ἕως ἂν εὕρῃ ἐν ἑαυτῷ τὸν μαργαρίτην

Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ὅταν εὕρῃ αὐτόν, οὐκ ἔτι κτᾶται σὺν αὐτῷ τὶ τῶν ὄντων.

Ὁ μαργαρίτης ἐν τοῖς ταμείοις φυλάττεται καὶ ἡ τρυφὴ τοῦ μοναχοῦ ἔσωθεν τῆς ἡσυχίας συντηρεῖται.

Ἡ παρθένος ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν τοῖς πλήθεσι τῶν λαῶν καταβλάπτεται καὶ ἡ διάνοια τοῦ μοναχοῦ ἐν ταῖς τῶν πολλῶν συντυχίαις. Τὸ ὄρνεον ἐκ παντὸς τόπου πρὸς τὴν καλλιὰν αὐτοῦ τρέχει τοῦ ποιῆσαι τέκνα· καὶ ὁ μοναχὸς ὁ ἔχων διάκρισιν ταχύνει εἰς τὸ σκήνωμα ἑαυτοῦ, τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτῷ καρπὸν ζωῆς.

Ὁ ὄφις ὅταν θλασθῇ ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τηρεῖ. Καὶ ὁ σοφὸς μοναχὸς παραφυλάττεται ἐν παντὶ καιρῷ τὴν πίστιν αὐτοῦ, ἥτις ἐστὶ ἀρχὴ τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Νεφέλη καλύπτει ἥλιον, καὶ λόγοι πολλοὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἀρξαμένην φωτίζεσθαι ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς εὐχῆς καλύπτουσι.

Τὸ ὄρνεον τὸ καλούμενον Ἐρωδιός, ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ εὐφραίνεται καὶ ἀγαλλιᾶται κατὰ τὸν λόγον τῶν σοφῶν, ὅταν ἀφορίσῃ ἑαυτὸν ἐκ τῆς οἰκουμένης καὶ πορευθῇ εἰς ἔρημον τόπον καὶ οἰκήσῃ ἐν αὐτῷ· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ μονάζοντος ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ δέχεται τὴν οὐράνιον χαράν, ὅταν μακρυνθῇ ἐκ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπέλθῃ καὶ οἰκήσῃ εἰς τὴν χώραν τῆς ἡσυχίας καὶ προσδοκήσῃ τὸν καιρὸν τῆς ἐξόδου αὐτοῦ. Ἐῤῥέθη περὶ τοῦ ὀρνέου τοῦ λεγομένου σειρῆνας, ὅτι ἕκαστος ἀκούων τοῦ μέλους τῆς φωνῆς αὐτοῦ, οὕτως αἰχμαλωτίζεται ὀπίσω αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ τῆς ἐρήμου, ὡς ἐπιλανθάνεσθαι ἐν τῇ ἡδύτητι τοῦ μέλους καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς καὶ πίπτειν καὶ ἀποθνῄσκειν. Τούτῳ ἀπεικάζεται τὸ πρᾶγμα τῆς ψυχῆς. Ὅταν γὰρ ἐμπέσῃ ἡ γλυκύτης ἡ οὐράνιος ἐν αὐτῇ, ὲκ τοῦ μέλους τῆς ἡδύτητος τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ τῶν ἐμπιπτόντων ἐν αἰσθήσει ἐν τῷ νοΐ, οὕτως ὅλη ἀπέρχεται ὀπίσω αὐτῆς, ὡς ἐπιλανθάνεσθαι τῆς ζωῆς ταύτης τῆς σωματικῆς καὶ στερεῖσθαι τὸ σῶμα τῶν ὀρέξεων αὐτοῦ καὶ ὑψοῦσθαι αὐτὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὲκ τῆς ζωῆς ταύτης.

Δένδρον ἐὰν μὴ ἀποβάλῃ ἑαυτοῦ τὰ πρότερον φύλλα πρῶτον, οὐκ ἐκφέρει τοὺς νεαροὺς κλάδους· καὶ μοναχός, ἕως ἂν μὴ ἀποῤῥίψειεν ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὴν μνήμην τῶν προτέρων ἑαυτοῦ, οὐκ ἐκφέρει νεαροὺς καρποὺς καὶ κλάδους ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ.

Ὁ ἄνεμος λιπαίνει τοὺς καρπούς, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ Θεοῦ τοὺς καρποὺς τῆς ψυχῆς.

Μύαξ, ἐν ᾧ ὁ μαργαρίτης τίκτεται, κτίζεται ἐν αὐτῷ εἶδος τὶ σπινθῆρος ὲκ τῆς ἀστραπῆς καὶ ὲκ τοῦ ἀέρος δέχεται τὴν ὕλην, καθὼς ἐστὶ λόγος, καὶ ἕως τότε σὰρξ ἐστὶ ψιλή· καὶ ἡ καρδία τοῦ μονάχου ἕως ἂν δέξηται τὴν ὕλην τὴν οὐράνιον ἐν συνέσει, τὸ ἔργον αὐτῆς ψιλὸν ἐστὶ καὶ οὐκ ἔχει ἔσωθεν τῶν μυάκων τὸν καρπὸν τῆς παρακλήσεως.

Ὁ κύων ὁ λείχων τὸ ῥινίον, ἐκ τοῦ αἵματος ἑαυτοῦ πίνει, καὶ οὐκ οἶδε τὴν βλάβην αὐτοῦ ἓκ τῆς γλυκύτητας τοῦ ἰδίου αἵματος· καὶ ὁ μοναχὸς ὁ κλίνων πιεῖν κενοδοξίαν, ἐκ τῆς ζωῆς αὐτοῦ συμπίνει, καὶ οὐκ αἰσθάνεται τῆς βλάβης αὐτοῦ ἓκ τῆς γλυκύτητος τῆς πρὸς ὥραν γινομένης.

Ἡ δόξα ἡ κοσμικῇ πέτρᾳ ἐστὶν ἐν τῇ θαλάσσῃ σκεπαζομένη ὑπὸ τῶν ὑδάτων, καὶ οὐ γινώσκεται τῷ ναύτῃ, ἕως ἂν ἐπιστῇ ἐν αὐτῇ τὸ πλοῖον κάτωθεν καὶ πληρωθῇ ὕδατος· οὕτως ἡ κενοδοξία ποιεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἕως ἂν βυθίσῃ καὶ ἀπολέσῃ αὐτόν. Ἐῤῥέθη περὶ αὐτῆς τοῖς πατράσιν, ὅτι ἐν τῇ κενοδόξῳ ψυχῇ στρέφονται πάλιν τὰ πάθη τὰ ἅπαξ ἡττηθέντα καὶ ἐξελθόντα ἐξ αὐτῆς.

Νεφέλη μικρὰ σκεπάζει τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου, καὶ ὁ ἥλιος μετὰ τὴν νεφέλην λίαν ἐστὶ θερμός. Καὶ ἀκηδία μικρὰ σκεπάζει τὴν ψυχήν, καὶ ἡ χαρὰ ἡ μετ’ αὐτὴν μεγάλη ἐστί.

Τοῖς λόγοις τῶν μυστηρίων τῶν ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ, χωρὶς εὐχῆς καὶ αἰτήσεως βοηθείας παρὰ τοῦ Θεοῦ, μὴ προσέγγισης, ἀλλὰ λέγε Κύριε, δὸς μοὶ λαβεῖν αἴσθησιν τῆς δυνάμεως τῆς ἐν αὐταῖς. Κλεῖδας τῶν νοημάτων τῶν ἀληθινῶν τῶν ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς τὴν εὐχὴν λογίζου εἶναι.

Ὅταν θελήσῃς προσεγγίσαι τῷ Θεῷ τῇ καρδίᾳ σου, πρῶτον ἐν τοῖς σωματικοῖς κόποις δεῖξον αὐτῷ τὸν πόθον σου. Ἐκ τούτων ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῆς πολιτείας - μεγάλως γὰρ προσεγγίζει ἡ καρδία τῷ Θεῷ ἐν τῇ ἐνδείᾳ τῆς χρείας ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ἑνὸς εἴδους τῆς τροφῆς, καὶ ἀκολουθεῖ τοῖς ἔργοις. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐκ τούτου ἐποίησε τὸν θεμέλιον τῆς τελειώσεως.

Λόγισαι δὲ τὴν ἀργίαν ἀρχὴν σκοτώσεως τῆς ψυχῆς, σκότωσιν δὲ ἐπὶ σκοτώσει τὰς συντυχίας τῶν λόγων. Ἀφορμὴ δὲ τοῦ προτέρου, τὸ δεύτερον. Ἐὰν γὰρ οἱ λόγοι τῆς ὠφελείας οἱ ἀμέτρως γινόμενοι σκότωσιν ἐμποιοῦσι, πόσῳ μᾶλλον τὰ μάταιά; Εὐτελίζεται γὰρ ἡ ψυχὴ ἐν τῷ πλήθει τῆς ὁμιλίας τῆς πολλῆς, κἂν ἡ παρασκευὴ αὐτῆς εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ᾖ. Λοιπὸν ἡ σκότωσις τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς ἀταξίας τῆς πολιτείας γίνεται.

Τὸ μέτρον καὶ ὁ ὅρος ἐν τῇ πολιτείᾳ φωτίζουσι τὴν διάνοιαν καὶ τὴν σύγχυσιν ἀποδιώκουσι. Ἡ σύγχυσις τῆς διανοίας ἢ ἀπὸ τῆς ἀταξίας σκότωσιν ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ, καὶ ἡ σκότωσις θόλωσιν. Ἡ εἰρήνη ἐκ τῆς καλῆς τάξεως γίνεται καὶ τὸ φῶς ἐκ τῆς εἰρήνης γεννᾶται ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἐκ τῆς εἰρήνης ὁ καθαρὸς ἀὴρ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐγάζει.

Καὶ πρὸς τὸ μέτρον τοῦ πελασμοῦ τῆς καρδίας πρὸς τὴν σοφίαν τοῦ πνεύματος ἐκ τῆς τοῦ κόσμου ἀποξενώσεως, τοσοῦτον δέχεται τὴν χαρὰν παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ διάκρισιν τῆς σοφίας τοῦ πνεύματος ἐκ τῆς τοῦ κόσμου αἰσθάνεται ἐν τῇ ψυχῇ ἑαυτοῦ· ὅτι ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ πνεύματος ἡ σιωπὴ κατακρατεῖ ἐν τῇ ψυχῇ, ἐν δὲ τῇ κοσμικῇ σοφίᾳ ἡ πηγὴ τοῦ μετεωρισμοῦ.

Καὶ μετὰ τὴν εὕρεσιν τῆς πρώτης σοφίας πληροῦσαι ταπεινοφροσύνης πολλῆς καὶ ἐπιεικείας καὶ εἰρήνης τῆς βασιλευούσης πάντων τῶν λογισμῶν σου. Ἐντεῦθεν καὶ τὰ μέλη σου παύσονται καὶ ἡσυχάσουσιν ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τοῦ στρηνιασμοῦ. Μετὰ δὲ τὴν εὕρεσιν τῆς δευτέρας σοφίας κτᾶσαι τὴν ὑπερηφανίαν ἐν τῷ φρονήματί σου καὶ λογισμοὺς παρηλλαγμένους ἀῤῥήτους καὶ ταραχὴν τοῦ νοὸς καὶ ἀναίδειαν τῶν αἰσθήσεων καὶ γαυρίασιν.

Μὴ νομίσῃς, ὅτι παῤῥησιασθήσεται ἐν προσευχῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος δεδεμένος ἐν τοῖς σωματικοῖς. Ψυχὴ σκνιπευομένη στερεῖται τῆς σοφίας, ἡ δὲ ἐλεήμων σοφισθήσεται παρὰ τοῦ Πνεύματος. Ὥσπερ ἔλαιον εἰς φαῦσιν τῆς λαμπάδος, οὕτως ἡ ἐλεημοσύνη τρέφει τὴν γνῶσιν ἐν τῇ ψυχῇ.

Ἡ κλεῖς τῆς καρδίας τῶν θείων χαρισμάτων ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ πλησίον δίδοται, καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς λύσεως τῆς καρδίας ἐκ τοῦ δεσμοῦ τοῦ σώματος κατὰ τοσοῦτον ἀνοίγεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἡ θύρα τῆς γνώσεως. Διάβασις τῆς ψυχῆς ἀπὸ κόσμου εἰς κόσμον ἡ ὑποδοχὴ τῆς συνέσεως ἐστί. Τὶ ὡραία καὶ ἐπαινετὴ ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον, ἐὰν μὴ ἡ μέριμνα αὐτῆς περισπάσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ; Τὶ ἡδεῖα ἐστὶν ἡ συντυχία τῶν πνευματικῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, ἐὰν δυνηθῶμεν φυλάξαι μετ' αὐτῆς καὶ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ;

Λοιπόν, καλὸν ἐστὶ φροντίσαι καὶ περὶ τούτων, ἕως ἂν ἐπιτρέπῃ τὸ ἁρμόζον τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ μὴ πεσεῖν, προφάσει τούτου, τῆς κρυπτῆς ἐργασίας καὶ πολιτείας καὶ ἀδιαλείπτου ὁμιλίας τῆς πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ γὰρ σύγχυσις τοῦ δευτέρου, ἐκ τῆς τοῦ πρώτου συστάσεως. Οὐχ ἱκανοὶ δὲ ὁ νοῦς πρὸς δύο ὁμιλίας.

Ἡ θεωρία τῶν κοσμικῶν σύγχυσιν τῇ ἀποταξαμένῃ αὐτοὺς ψυχῇ ποιεῖ διὰ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Καὶ τῶν μὲν πνευματικῶν ἀδελφῶν ἡ ἀδιάλειπτος ὁμιλία βλάπτει, τῶν δὲ κοσμικῶν ἡ θεωρία ἡ ἐξώτερα καὶ μόνη.

Τὴν πρᾶξιν τὴν σωματικὴν οὐ κωλύει ἡ ἀπάντησις τῶν αἰσθήσεων, ὁ δὲ θέλων ἐκ τῆς εἰρήνης τῆς διανοίας τρυγήσα! Τὴν χαρὰν ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν κρυπτῶν καὶ ἐκ τῶν φωνῶν, χωρὶς θεωρίας, ταράσσεται εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τῆς καρδίας αὐτοῦ.

Ἡ νέκρωσις ἡ ἐσωτέρα χωρὶς τῆς ἀργίας τῶν αἰσθήσεων οὐχ ἵσταται, καὶ ἡ σωματικὴ πολιτεία ἐξυπνισμὸν τῶν αἰσθήσεων θέλει, ἡ δὲ ψυχικὴ πολιτεία τὸν ἐξυπνισμόν τῆς καρδίας.

Ὥσπερ ἐν τῇ φύσει κρείττων ἐστὶν ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος, οὕτω κρεῖσσόν ἐστι τὸ ἔργον τῆς ψυχῆς τοῦ σώματος. Καὶ ὥσπερ ἐν πρώτοις προηγήσατο ἡ πλάσις τοῦ σώματος τοῦ ἐμφυσήματος, οὕτω καὶ τὰ σωματικὰ ἔργα προηγεῖται τοῦ ἔργου τῆς ψυχῆς.

Μεγάλη δύναμις ἡ μικρὰ πολιτεία ἡ ἀεὶ διαμένουσα, καὶ σταγὼν ἁπαλὴ διαμένουσα τὴν

πέτραν τὴν σκληρὰν κοιλαίνει.

Ὅταν προσεγγίσῃ ἀναστῆναι ἐν σοὶ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ἡ νέκρωσις ἡ ἐκ πάντων ἐξυπνίζεται ἐν σοὶ καὶ θερμαίνεται ἡ χαρὰ ἐν τῇ ψυχῇ σοῦ τῇ ἀνομοίῳ τῆς κτίσεως καὶ συγκλείονται οἱ λογισμοὶ σου ἐντὸς σου ἐν τῇ ἡδύτητι τῇ ἐν τῇ καρδίᾳ σου.

Καὶ ὅταν μέλλῃ ὁ κόσμος ἀναστῆναι ἐν σοι, ὁ μετεωρισμὸς τῆς διανοίας πληθύνεται ἐν σοὶ καὶ τὸ φρόνημα τὸ μικρὸν τε καὶ ἄστατον. Κόσμον δὲ καλῷ τὰ πάθη, ἅπερ κυίσκει ὁ μετεωρισμός, καὶ ὅταν τεχθῶσι καὶ τελειωθῶσι, γίνονται ἁμαρτίαι καὶ ἀποκτείνουσι τὸν ἄνθρωπον. Ὥσπερ οὐ γεννῶνται τέκνα χωρὶς μητρός, οὕτως οὐ γεννῶνται τὰ πάθη χωρὶς τοῦ μετεωρισμοῦ τῆς διανοίας, καὶ οὐδὲ τελείωσις τῆς ἁμαρτίας χωρὶς τῆς ὁμιλίας τῶν παθῶν.

Ὅταν πληθυνθῇ ἡ ὑπομονὴ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, σημεῖον ἐστίν, ὅτι ἐλάβομεν ἐν τῷ κρυπτῷ τὴν χάριν τῆς παρακλήσεως. Ἡ ἰσχὺς τῆς ὑπομονῆς ἰσχυρότερα ἐστὶ τῶν ἐννοιῶν τῆς χαρᾶς τῶν ἐμπιπτουσῶν ἐν τῇ καρδίᾳ.

Ἡ ζωὴ ἐν Θεῷ, ἡ κατάπτωσις τῶν αἰσθήσεων ἐστίν. Ὅτε δὲ ζήσει ἡ καρδία, καταπίπτουσιν αἱ αἰσθήσεις. Ἡ ἀνάστασις τῶν αἰσθήσεων ἐστὶν ἡ νέκρωσις τῆς καρδίας. Καὶ ὅταν αὗται ἀναστῶσι, σημεῖον ἐστὶ τῆς νεκρώσεως τῆς καρδίας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἐκ τῶν ἀρετῶν τῶν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων πραττομένων οὐ λαμβάνει ἡ συνείδησις τὴν εὐθύτητα.

Ἀρετή, ἣν δι’ ἄλλων πράττει τις, οὐ δύναται καθάραι τὴν ψυχήν, πρὸς γὰρ μισθὸν ἔργων λογίζεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἣν δὲ ἐν ἑαυτῷ ποιήσει ἄνθρωπος, πρὸς τελείαν λογίζεται ἀρετὴν καὶ τελειοῖ τὰ ἀμφότερα καὶ πρὸς ἀνταπόδοσιν λογίζεται καὶ καθαρότητα ἐμποιεῖ. Διὰ τοῦτο χωρίσθητι τοῦ πρώτου καὶ ἀκολούθησον τῷ δευτέρῳ. Ἐκτὸς γὰρ μερίμνης τῆς ἐν τούτῳ, τὸ καταλείψαι τὸ ἄλλο, ἔκπτωσις φανερὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ. Τὸ δεύτερον δέ, καὶ τὸν τόπον τοῦ πρώτου ἀναπληροῖ χωρὶς ἐνεργείας αὐτοῦ.

Ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ ἀργία, ἀπώλεια ψυχῆς ἐστὶ καὶ πλείω τῶν δαιμόνων δύνανται βλάψαι αὗται. Τὸ σῶμα τὸ ἀσθενές, ὅταν καταναγκάσῃς εἰς ἔργα περισσότερα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, σκότωσιν ἐπὶ σκοτώσει ἐντίθης τῇ σῇ ψυχῇ καὶ σύγχυσιν αὐτῇ μᾶλλον ἐπιφέρεις. Τὸ δὲ σῶμα τὸ ἰσχυρόν, ἐὰν τῇ ἀναπαύσει καὶ τῇ ἀργίᾳ ἐκδῷς, πᾶσα κακία τελειοῦται ἐν τῇ ψυχῇ τῇ οἰκούσῃ ἐν αὐτῷ, καὶ ἐὰν τις μεγάλως ἐπιθυμῇ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ μετὰ μικρὸν καὶ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγαθοῦ, ἣν εἶχεν, αἵρει ἀπ’ αὐτοῦ.

Ὅταν ἡ ψυχὴ μεθυσθῇ ἐν τῇ χαρᾷ τῆς ἐλπίδος αὐτῆς καὶ ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τοῦ Θεοῦ, ἀναισθητεῖ τὸ σῶμα τῶν θλίψεων, κἂν ἀσθενὲς ᾖ βαστάζει γὰρ διπλοῦν βάρος καὶ οὐκ ἀτονεῖ, ἀλλὰ συναπολαύει καὶ συνεργεῖ τὸ σῶμα ἐν τῇ τρυφῇ τῆς ψυχῆς, καὶ ἐὰν ᾖ ἀσθενές, ὅταν εἰσέλθῃ ἡ ψυχὴ εἰς ἐκείνην τὴν χαρὰν τοῦ Πνεύματος.

Ἐὰν φυλάξῃς τὴν γλῶσσαν σου, ὦ ἀδελφέ, δίδοταί σοι παρὰ Θεοῦ ἡ χάρις τῆς κατανύξεως τῆς καρδίας, τοῦ θεάσασθαι ἐν αὐτῇ τὴν ψυχὴν σου, καὶ ἐν ταύτῃ εἰσέρχῃ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ πνεύματος. Ἐὰν δὲ ἡ γλῶσσα σου νικήσῃ σε, πίστευσόν μοι εἰς ὅπερ λέγω σοι, ὅτι οὐδέποτε δυνήσῃ ἐξειλῆσαι ἐκ τῆς σκοτώσεως.

Ἐὰν μὴ ἔχῃς καρδίαν καθαράν, ἔχε κἂν στόμα καθαρόν, ὡς ὁ μακάριος Ἰωάννης εἶπεν. Ὅταν θελήσῃς νουθετῆσαι τίνα εἰς τὸ ἀγαθόν, πρῶτον ἀνάπαυσον αὐτὸν σωματικῶς, καὶ τίμησον αὐτὸν ἐν λόγῳ ἀγάπης. Οὐδὲν γὰρ οὕτως αἰδεῖσθαι πείθει τὸν ἄνθρωπον καὶ μεταλλαγῆναι ποιεῖ ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ ἐπὶ τὰ βελτίονα, εἰ μὴ τὰ σωματικὰ ἀγαθὰ καὶ ἡ τιμὴ ἥνπερ θεωρεῖ ἀπὸ σοῦ.

Ὅσον γὰρ εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ εἰσέλθῃ τίς, τοσοῦτον παῤῥησιάζεται ἡ καρδία αὐτοῦ ἐν τῇ εὐχῇ αὐτοῦ. Καὶ ὅσον ἐκ πολλῶν ἑλκυσθῇ ὁ ἄνθρωπος, στερεῖται τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ.

Μὴ λυποῦ εἰς τὰς πηρώσεις τοῦ σώματος διότι ὁ Θεὸς ἀναλαμβάνει αὐτὰς ἀπὸ σοῦ τελείως. Μὴ φοβοῦ θάνατον διότι ὁ Θεὸς ἡτοίμασε τοῦ ποιῆσαί ἐπάνωθεν αὐτοῦ.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΔ – Περὶ τοῦ ὑποδείγματος καὶ τῆς παραβολῆς τῆς κατὰ Κυριακὴν καὶ Σάββατον θεωρίας

Ἡ Κυριακῇ μυστήριον ἐστὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας, ἥτις μετὰ σαρκὸς καὶ αἵματος οὐ προσδέχεται, κἂν ὑπέρκειται τῶν ἐνθυμήσεων. Ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὐκ ἐστὶν ὀγδόη, οὐδὲ σάββατον ἀληθῶς. Ὁ γὰρ εἰπὼν «*κατέπαυσεν ὁ Θεὸς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ*», τὴν κατάπαυσιν τοῦ δρόμου ταύτης τῆς ζωῆς ἐδήλωσε. Διότι ὁ τάφος σῶμα ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν. Ἓξ ἡμέραι ἐν τῇ γεωργίᾳ τῆς ζωῆς διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν τελειοῦνται, καὶ τὸ ἕβδομον ἐν τῷ τάφῳ ὁλοκληροῦται, καὶ τὸ ὄγδοον ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ.

Ὥσπερ τὰ μυστήρια τῆς Κυριακῆς ἐν παραβολῇ δέχονται ἐνταῦθα οἱ ἀξιούμενοι καὶ οὐκ αὐτὴν τὴν ἡμέραν σωματικῶς, οὕτω καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Σαββάτου ἐν παραβολῇ δέχονται οἱ ἀγωνισταί, καὶ οὐκ αὐτὸ τὸ σάββατον ἐν ἀληθείᾳ ὅπερ ἐστὶ κατάπαυσις ἀπὸ παντὸς λυπηροῦ καὶ ἀνάπαυσις τελεία τῶν ὀχληρῶν. Μυστήριον γὰρ δέδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός, καὶ οὐχὶ ἐνέργειαν ἀληθινήν, πολιτεύεσθαι ἐνθάδε. Τὸ σάββατον τὸ ἀληθινὸν καὶ ἀσύγκριτον τὸ μνῆμα ἐστί, τὸ ὑπεμφαῖνον καὶ σημαῖνον τὴν τελείαν κατάπαυσιν ἀπὸ τῶν θλίψεων τῶν παθῶν καὶ τῆς γεωργίας τῆς ἐναντιουμένης αὐτῆς. Πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης ἐκεῖ Σαββατίζει, ἡ τε ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα.

Ἐν ἐξ ἡμέραις ἔταξεν ὁ Θεὸς τὴν σύστασιν τοῦδε τοῦ κόσμου, καὶ συνεστήσαντο τὰ στοιχεῖα, καὶ δέδωκε τὴν σύστασιν αὐτῶν ἀεικινήτῳ κινήσει πρὸς λειτουργίαν, καὶ οὐ μὴ παύσωνται τοῦ δρόμου πρὸ τῆς ἀναλύσεως, καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως τούτων, λέγω δὴ τῶν ἀρχεγόνων στοιχείων, συνέστη τὰ σώματα ἡμῶν. Ἀλλ’ οὐδὲ αὐτοῖς δέδωκε κατάπαυσιν τῆς κινήσεως αὐτῶν, οὐδὲ τοῖς ἡμετέροις σώμασι τοῖς ἐξ αὐτῶν γεγενημένοις τοῦ καταπαύειν τῆς γεωργίας. Ὅρον δὲ τῆς καταπαύσεως αὐτῆς ἐν ἡμῖν τέθεικεν, ἕως ἂν ἀκολουθήσωσι τῇ ἰδίᾳ συγγενείᾳ τῇ πρώτῃ, ἥτις ἐστὶ κατάλυσις ἀπὸ τῆς ζωῆς. Οὕτω καὶ τῷ Ἀδὰμ εἶπεν «*ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σοῦ φαγῇ τὸν ἄρτον σου*». Καὶ μέχρι τίνος; Ἕως ἂν στραφῇς εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης, ἥτις ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, ἅτινα ἐστὶ μυστήρια τῆς γεωργίας τοῦδε τοῦ βίου, ἐν ὅσῳ ζῇ.

Ἐξ ἐκείνης γὰρ τῆς νυκτός, ἐν ᾗ ἵδρυσέν ὁ Κύριος, μετήλλαξε τὸν ἱδρῶτα ἐξαγαγόντα ἀκάνθας καὶ τριβόλους, εἰς τὸ ἱδρῶσαι ἐν τῇ προσευχῇ ὁμοῦ καὶ ἐν τῇ γεωργίᾳ τῆς δικαιοσύνης

Πεντακισχιλίους καὶ πεντακόσιους χρόνους καὶ περαιτέρω κατέλιπε τὸν Ἀδὰμ μοχθῆσαι ἐν αὐτῇ, διότι μέχρι τότε οὐκ ἦν ἡ τῶν ἁγίων ὁδὸς ἀποκαλυφθεῖσα, καθὼς ἔφησεν ὁ

θεῖος Ἀπόστολος, ἐν ἐσχάταις δὲ ἡμέραις ἐπεδήμησε καὶ ἐνετείλατο τῷ αὐτεξουσίῳ μεταλλάξαι ἱδρῶτα ἱδρῶτι, καὶ ἐκ παντὸς οὐκ ἐπέτρεψε κατάπαυσιν, ἀλλὰ μεταλλαγήν, καθότι ἐφιλανθρωπεύσατο εἰς ἡμᾶς διὰ τὸ ἐπίμονον τῆς ἐν τῇ γῇ κακοπαθείας ἡμῶν. Ἐὰν οὖν καταπαύσωμεν τοῦ ἱδρώσθαι ἐν ταύτῃ, ἐξ ἀνάγκης ἀκάνθας θεριοῦμεν. Ἡ γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς προσευχῆς κατάλειψις γεωργία ἐστὶ τῆς σωματώσεως τῆς γῆς, ἥτις ἀκάνθας κατὰ φύσιν ἀνατέλλει. Ἐπ᾽ ἀληθείας γὰρ τὰ πάθη ἄκανθαι εἰσὶ καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ σώματι σπόρου εἰς ἡμᾶς ἀνατέλλουσιν. Ἐν ὅσῳ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀδὰμ φέρομεν, ἀνάγκη καὶ τὰ πάθη αὐτοῦ. Ἀδύνατον γὰρ τῇ γῇ ἀργεῖν τοῦ βλαστάνειν βλάστην κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν. Ἔκγονον δὲ τῆς φύσεως ταύτης ἐστὶν ἡ γῆ τῶν σωμάτων ἡμῶν, ὡς ἡ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ· «*ἡ γῆ ἐξ ἧς ἐλήφθης*». Ἐκείνη ἀκάνθας ἀνατελεῖ, αὕτη δὲ ἡ λογικὴ πάθη.

Εἶ ὁ Κύριος ἐν πᾶσι τύπος ἦν ἡμῖν ἐν τῷ μυστηρίῳ ἐν πάσαις ταῖς διαφοραῖς τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ, καὶ ἕως ἐνάτης ὥρας τῆς παρασκευῆς οὐ κατέπαυσεν ἀπὸ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ μόχθου (ὅπερ ἐστὶ μυστήριον τῆς δι᾽ ὅλης τῆς ζωῆς ἡμῶν γεωργίας), τῷ δὲ Σαββάτῳ ἐν τῷ τάφῳ κατέπαυσε, ποῦ εἰσὶν οἱ λέγοντες, ὅτι ἐν τῷ βίῳ σάββατον, ἤγουν κατάπαυσις ἀπὸ τῶν παθῶν;

Περὶ δὲ τῆς Κυριακῆς μέγα τὸ εἰπεῖν. Τὸ σάββατον ἡμῶν ἐστὶν ἡ ἡμέρα τῆς ταφῆς ἐκεῖ ἐν ἀληθείᾳ Σαββατίζει ἡ φύσις ἡμῶν. Λοιπὸν καθ᾽ ἡμέραν ἀνάγκη ἡμῖν ἐπίκειται, ἐκτίλαι ἐξ αὐτῆς τὰς ἀκάνθας, ἕως οὐ αὐτῇ ἡ γῆ ἵσταται. Καὶ οἷα τὸ ἐπίμονον ἡμῶν ἐν τῇ γεωργίᾳ ὑστεροῦσιν αἱ ἄκανθαι. Οὐ γὰρ ὁλοτελῶς κεκαθάρισται ἐκ τούτων. Καὶ εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅτι ἐν τῇ πρὸς καιρὸν ῥᾳθυμίᾳ ἢ τῇ μικρᾷ ἀμελείᾳ πληθύνονται αἱ ἄκανθαι καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς καλύπτει καὶ τὸν σπόρον σου πνίγει καὶ τὸν κόπον σου ποιεῖ ὡς μὴ ὀντά, λοιπὸν δέον ἐστὶ καθ᾽ ἡμέραν αὐτὴν καθαρίζειν. Ἡ γὰρ ἐκ τούτου κατάπαυσις, πλήθη ἀκανθῶν αὐξάνει.

Ὧν καθαρισθείημεν χάριτι τοῦ ὁμοουσίου καὶ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῶ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΕ’ - Περὶ πολιτείας θαυμαστοῦ ἀδελφοῦ

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἀπῆλθον εἰς κέλλαν τινὸς ἀδελφοῦ ἁγίου καὶ ἀνέκλινα ἐμαυτὸν εἰς τόπον τινά, διὰ τὴν ἀσθένειαν μου, ἵνα ἐπιμέλειαν μου ποιήσηται διὰ τὸν Θεὸν οὐ γὰρ εἶχον ἐκεῖσε τίνα γνώριμον. Καὶ ἔβλεπον τοῦτον τὸν ἀδελφὸν νυκτὸς ἀνιστάμενον πρὸ τοῦ καιροῦ καὶ συνήθειαν ἔχοντα πρὸ τῶν ἀδελφῶν εἰς τὸν κανόνα εὑρεθῆναι. Οὗτος ἱκανῶς ἐστιχολόγει καὶ ἐξαίφνης ἑνὸς ἐν τούτῳ ἥν, ἠφίει τὸν κανόνα καὶ ἔπιπτεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐντὸς ἑκατὸν ἢ καὶ περαιτέρω ἔκρουε τὴν κεφαλὴν τῇ γῇ μετὰ θερμότητος τῆς ἐξαφθείσης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τῆς χάριτος· καὶ μετὰ ταῦτα ἀνίστατο καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ Δεσπότου ἐφίλει, καὶ πάλιν προσεκύνει καὶ τὸν αὐτὸν σταυρὸν ἐφίλει καὶ αὖθις ἔῤῥιπτεν ἑαυτὸν ἔπι πρόσωπον καὶ ἐν τῇ τοιαύτη συνηθείᾳ ἐπολιτεύετο, ὥστε μὲ μὴ δύνασθαι ἀριθμῷ καταλαβεῖν τὸ πλῆθος τῶν γονυκλισιῶν αὐτοῦ.

Τὶς γὰρ ἠδύνατο ἀριθμῆσαι τὰς μετανοίας τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου, ἃς καθ’ ἑκάστην νύκτα ἐποίει; Εἰκοσάκις γὰρ ἐφίλει τὸν σταυρὸν μετὰ φόβου καὶ θερμότητος, μετὰ ἀγάπης συγκεκερασμένης εὐλαβείᾳ, καὶ πάλιν ἤρχετο τῆς στιχολογίας· καὶ ἅπαξ ἀπὸ τῆς πολλῆς ἐκκαύσεως τῶν λογισμῶν τῶν ἐξαπτόντων αὐτὸν ἐν τῇ θερμότητι αὐτῶν, ὅτε οὐκ ἠδύνατο φέρειν τὴν ἔξαψιν τῆς φλογὸς ἐκείνης, ἀπὸ τῆς χαρᾶς νικώμενος ἔκραζεν οὐ γὰρ ἴσχυε κατέχειν ἑαυτόν. Ὥστε μὲ πολλὰ θαυμάζειν τὴν χάριν τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου καὶ τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ καὶ τὴν νῆψιν, ἣν εἶχεν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ.

Ἕωθεν δέ, μετὰ τὴν πρώτην, ἡνίκα ἐκαθέζετο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ὅμοιος ἐγίνετο ἀνθρώπῳ αἰχμαλωτισθέντι, καὶ καθ’ ἕκαστον κεφάλαιον, ὁ ἀνεγίνωσκε, πολλάκις ἔπιπτεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ κατὰ πολὺ τῶν στίχων τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνύψου καὶ τὸν Θεὸν ἐδοξολόγει.

Ἦν δὲ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ὁ χρόνος τεσσαρακοστός, εἶχε δὲ καὶ τὴν βρῶσιν ὀλιγοστὴν καὶ κατάξηρον πάνυ. Καὶ διὰ τὸ πολλάκις βιάζειν τὸ σῶμα αὐτοῦ ὑπὲρ μέτρον καὶ δύναμιν, ἐφαίνετο ὡς σκιά, ὥστε μὲ ἐλεῆσαι αὐτὸν ἐκ τῆς ἀσθενείας τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ὅπερ ἐκ τῆς ἀσιτίας τῆς πολλῆς ἐξέλιπε καὶ ἦν μηδὲ δύο δακτύλων ἔχον ποσότητα. Πολλάκις ἔλεγον αὐτῷ, Ἐλέησον σεαυτὸν ἐν τῇ διαγωγῇ σου, ὦ ἀδελφέ, καὶ ταὐτὴν τὴν ἀγαθὴν πολιτείαν, ἣν ἐκτήσω, καὶ μὴ συμφύρης καὶ ἐκκόψῃς σου τὴν ἀναστροφήν, ἥτις ὁμοία καθέστηκεν ἁλύσει πνευματικῇ, καὶ διὰ πόθον προσθήκης μικροῦ κόπου μὴ ἀπολειφθῇς καὶ σταθῇς τοῦ δρόμου σου ὅλου. Φάγε συμμέτρως, ἵνα μὴ πάντοτε φάγῃς καὶ μὴ ἐκτείνῃς σου τὸν πόδα ὑπὲρ δύναμιν, ἵνα μὴ παντελῶς ἀργήσῃς.

Ὑπῆρχε δὲ ἐλεήμων καὶ πάνυ αἰδήμων, μετὰ ἱλαρότητος ἐλεῶν, καθαρὸς τὴν φύσιν, πειθήνιος πρὸς παράκλησιν, σοφὸς κατὰ Θεόν, καὶ διὰ τὴν καθαρότητα αὐτοῦ καὶ ἱλαρότητα ἠγαπᾶτο παρὰ πάντων. Εἰργάζετο δὲ μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ὅτε ἔχρῃζον αὐτοῦ, πολλάκις ἡμέρας τρεῖς καὶ τεσσάρας, καὶ ἀπὸ ἑσπέρας εἰς ἑσπέραν ἤρχετο εἰς τὸ ἴδιον κελλίον. Ἦν γὰρ ἔμπειρος καὶ εἰς πᾶσαν διακονίαν.

Ὅτε δὲ ἐκέκτητο τι, εἰ καὶ ἔχρῃζεν αὐτοῦ, οὐκ ἠδύνατο εἰπεῖν μὴ ἔχειν αὐτό. Καὶ γάρ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅτε συνειργάζετο τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς αἰδούμενος τοῦτο ἐποίει, καὶ ἐβίαζεν ἑαυτόν, μὴ ἔχων ἡδέως ἐξελθεῖν ἐκ τῆς κέλλης.

Τοιαύτη ἦν ἡ πολιτεία καὶ ἡ ἀναστροφῇ τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου τοῦ ὄντως θαυμαστοῦ. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΣΤ’ - Περὶ τοῦ παλαιοῦ γέροντος

Ἄλλοτε πάλιν ἀπῆλθον πρὸς τίνα παλαιὸν γέροντα καλὸν καὶ ἐνάρετον, μεγάλως δὲ με οὗτος ἠγάπα. Καὶ ἦν ἰδιώτης μὲν τῷ λόγῳ, πεφωτισμένος δὲ τῇ γνώσει καὶ βαθὺς τῇ καρδίᾳ, καὶ τὰ ὑπὸ τῆς χάριτος αὐτῷ χορηγούμενα ἐλάλει. Οὐκ ἐξήρχετο συχνῶς ἐκ τοῦ ἰδίου κελλίου, ἀλλ’ εἰς τὰς ἁγίας συνάξεις. Ἦν δὲ προσέχων ἑαυτῷ καὶ ἡσυχάζων.

Τούτῳ εἶπον ποτὲ ἐγώ· Πάτερ, ἐπῆλθε μοι λογισμὸς ἀπελθεῖν ἐν τῇ Κυριακῇ εἰς τὴν στοὰν τῆς ἐκκλησίας, κἀκεῖ καθίσαι καὶ φαγεῖν ἕωθεν, ἵνα πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος θεασάμενός με ἐξουθενήσῃ. Πρὸς ταῦτα ἀνταπεκρίθη μοι ὁ γέρων, οὕτω γέγραπται, ὅτι «*πᾶς ὁ ποιῶν κοσμικοῖς σκάνδαλον, οὐκ ὄψεται φῶς*». Σὲ γὰρ οὐδεὶς ἐπίσταται ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, οὐδὲ σου γινώσκουσι τὸν βίον, ἀλλὰ μέλλουσι εἰπεῖν, ὅτι οἱ μοναχοὶ ἀπὸ πρωίας ἐσθίουσι. Καὶ μάλιστα ὅτι εἰσὶν ἐνταῦθα ἀδελφοὶ ἀρχάριοι, οἵτινες εἰσὶν ἀσθενεῖς ἐν τοῖς λογισμοῖς αὐτῶν καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔχοντες εἰς σὲ πίστιν καὶ ὠφελούμενοι ἐκ σοῦ, καὶ ὅταν σὲ ἴδωσι τοῦτο κατεργασάμενον, βλαβήσονται.

Οἱ ἀρχαῖοι πατέρες τοιαῦτα ἐποίουν, διὰ τὰς πολλὰς θαυματουργίας, ἃς ἐπετέλουν, καὶ διὰ τὴν τιμήν, ἣν εἶχον, καὶ τὸ μέγα ὄνομα. Ἐποίουν δὲ ταῦτα, ἵνα ἀτιμασθῶσι καὶ ἀποκρύψωσι τὴν δόξαν τῆς πολιτείας αὐτῶν καὶ μακρὰν ποιήσωσιν ἀπ’ αὐτῶν τὰς αἰτίας τῆς ὑπερηφανίας. Σὲ δὲ τὶ τὸ ἀναγκάζον ποιῆσαι τι τοιοῦτον; Οὐκ οἶδας, ὅτι ἐστὶν ἑκάστη πολιτεία τάξις καὶ καιρός; Σοὶ δὲ οὐκ ἐστὶ τοιαύτη πολιτεία ἀφωρισμένη οὔτε τοιοῦτον ὄνομα ὡς γὰρ εἷς τῶν ἀδελφῶν πολιτεύῃ. Καὶ οὔτε σεαυτὸν ὠφελεῖς καὶ ἄλλον βλάπτεις.

Καὶ πάλιν αὕτη ἡ οἰκονομία οὐ πᾶσιν ἐστὶν ὠφέλιμος, μόνοις δὲ τοῖς τελείοις καὶ μεγάλοις διότι ἐν ταύτῃ πέφυκεν ἡ λύσις τῶν αἰσθήσεων. Τοῖς μὲν γὰρ μέσοις καὶ τοῖς ἀρχαρίοις ἐπιζήμιος ἐστί, διότι πολλῆς παραφυλακῆς δέονται καὶ τῆς τῶν αἰσθήσεων ὑποταγῆς. Οἱ δὲ γέροντες διέβησαν τὸν καιρὸν τῆς παραφυλακῆς, καὶ ἐν πᾶσιν οἷς βούλονται κερδαίνουσιν. Οἱ γὰρ ἄπειροι ἔμποροι ἐν τοῖς μεγίστοις πράγμασι, μεγάλας ἑαυτοῖς προξενοῦσι ζημίας, ἐν δὲ τοῖς εὐτελεστέροις πράγμασι ταχέως εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἐπεκτείνονται.

Καὶ πάλιν, ὡς ἔφην, παντὶ ἔργῳ ἐστὶ τάξις καὶ πάσῃ διαγωγῇ καιρὸς ἐγνωσμένος. Πᾶς δὲ ὁ πρὸ καιροῦ ἀρχόμενος τῶν ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτοῦ, τὴν βλάβην ἑαυτῷ διπλασιάζει καὶ οὐ κερδαίνει. Εἰ ἐπιθυμεῖς τούτου, ὑπόμεινον τὴν οἰκονομικῶς ἐπερχομένην σοι ἀκούσιον ἀτιμίαν μετὰ χαρᾶς καὶ μὴ θορυβηθῇς μήτε μισήσῃς τὸν ἀτιμάζοντά σε.

Ἤμην ποτὲ ἐν συντυχία μετὰ τοῦ εὐφυοῦς ἐκείνου τοῦ γευσαμένου τοῦ φυτοῦ τῆς ζωῆς, διὰ τοῦ ψυχικοῦ ἱδρῶτος ἀπὸ τῆς πρωίας τῆς νεότητος αὐτοῦ ἕως τῆς ἑσπέρας τοῦ γήρως

αὐτοῦ. Καὶ μετὰ τὸ διδάξαι μὲ πολλοὺς λόγους περὶ ἀρετῆς, εἶπε μοὶ οὕτω· «*Πᾶσα προσευχή, ἐν ᾗ μὴ μοχθήσῃ τὸ σῶμα καὶ θλιβῇ ἐν αὐτῇ ἡ καρδία, ἔκτρωμα λογίζεται. Χωρὶς γὰρ ψυχῆς ἐστὶν ἐκείνη ἡ προσευχή*».

Καὶ πάλιν μοι ἔφη «*Μετὰ ἀνθρώπου φιλονεικοῦντος καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ στῆσαι θέλοντος καὶ πονηροῦ τὴν διάνοιαν καὶ ἀναιδοῦς εἰς τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ, μήτε δῷς, μήτε λάβῃς παντελῶς, ἵνα μὴ μακρύνῃς ἀπὸ σοῦ τὴν καθαρότητα, ἣν ἐκτήσω μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου, καὶ ἐμπλήσῃς σου τὴν καρδίαν σκότους καὶ ταραχῆς·*».

ΛΟΓΟΣ ΟΖ’ - Περὶ ἑτέρου γέροντος

Ἀπῆλθον ποτὲ εἰς κελλίον τινὸς τῶν πατέρων. Οὐκ ἤνοιγε δὲ οὗτος ὁ ἅγιος τινὶ συχνῶς. Ὡς δὲ εἶδε με ἀπὸ τῆς θυρίδος, ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἰμί, εἶπε μοί, «*Βούλει εἰσελθεῖν*»; Κἀγὼ ἀντέφην, «*Ναί, τίμιε πάτερ*». Μετὰ δὲ τὸ εἰσελθεῖν με καὶ εὔξασθαι καὶ καθίσαι καὶ ὁμιλίαν πολλὴν κινηθῆναι, Ἔσχατον ἠρώτησα αὐτόν:

Τὶ ποιῆσαι ἔχω, πάτερ, ὅτι τινὲς ἔρχονται πρὸς με καὶ οὔτε κερδαίνω οὔτε ὠφελοῦμαι ἐκ τῆς συντυχίας αὐτῶν; Αἰδοῦμαι δὲ αὐτοῖς εἰπεῖν, μὴ ἐλθεῖν. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν συνήθων κανόνων ἐμποδίζουσι με πολλάκις. Καὶ διὰ τοῦτο θλίβομαι. Πρὸς ταῦτα ἀνταπεκρίθη μοι ὁ μακάριος ἐκεῖνος γέρων.

Ἡνίκα τοιοῦτοι τινὲς πρὸς σὲ ἔλθωσιν ἀγαπῶντες τὴν ἀργίαν, ὅταν καθίσωσι μικρόν, ποίησον σεαυτὸν ὅτι θέλεις ἀνίστασθαι εἰς προσευχὴν καὶ εἶπε τῷ εὑρισκομένῳ μετὰ μετανοίας.

Ἀδελφέ, δεῦρο προσευξώμεθα, ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ κανόνος μοὺ ἤδη ἔφθασε καὶ οὐ δύναμαι διαβῆναι αὐτόν, διότι βάρος μοι ἐγγίνεται, βουλομένῳ εἰς ἄλλην ὥραν τοῦτον πληρῶσαι, καὶ γίνεται μοι αἰτία ταραχῆς, καὶ ἄνευ ἀναγκαίου τινὸς οὐ δύναμαι ἐᾶσαι αὐτόν. Νυνὶ δὲ οὐκ ἐστὶν ἐπάναγκες καταργῆσαι τὴν προσευχὴν μου.

Καὶ μὴ ἐάσῃς αὐτὸν τοῦ μὴ εὔξασθαι μετὰ σου. Ἐὰν δὲ εἴπῃ, «*Πρόσευξαι σὺ κἀγὼ ἀπέρχομαι*», ποίησον αὐτῷ μετάνοιαν καὶ εἰπέ· Διὰ τὴν ἀγάπην κἂν τὴν μίαν ταὐτὴν εὐχὴν ποίησον μετ’ ἐμοῦ, ἵνα ὠφεληθῶ ἐκ τῆς εὐχῆς σου. Καὶ ὅταν ἀναστῆτε, μάκρυνον σου τὴν εὐχὴν καὶ ὑπὲρ ὁ εἴωθας ποιεῖν. Ἐὰν γὰρ οὕτω ποίησῃς αὐτοῖς καθὼς πρὸς σὲ παραγένωνται μαθόντες ὅτι οὐχ ὁμογνωμονεῖς αὐτοῖς οὔτε ἀγαπᾷς τὴν ἀργίαν, ὅπου ἂν ἀκούσωσιν ὅτι ἐκεῖ εἶ, οὐ μὴ προσεγγίσωσι.

Βλέπε οὖν μὴ πρόσωπον λαμβάνων ἀνθρώπου, καταλύσῃς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ εὑρεθῇ τις τῶν πατέρων ἢ ξένος κεκοπιακώς, ἀντὶ μεγίστης σου εὐχῆς κρίνεται τὸ μετὰ τοιούτου στῆναι. Καὶ ἐὰν ὁ ξένος ἐκ τῶν ἀγαπώντων τὰς ματαιολογίας ᾗ, τὸ κατὰ δύναμιν ἀνάπαυσον αὐτὸν καὶ ἀπόλυσον ἐν εἰρήνῃ.

Εἶπε τις τῶν πατέρων θαυμάζω ὅτι ἀκήκοα τινὰς ποιοῦντας ἐν ταῖς κέλλαις αὐτῶν ἐργόχειρον καὶ δυναμένους ἀνελλιπῶς ποιῆσαι καὶ τὸν κανόνα αὐτῶν καὶ μὴ ταράσσεσθαι. Ἔφη δὲ λόγον θαύματος ἄξιον, Ἐν ἀληθείᾳ λέγω, ὅτι, ἐὰν ἀπέλθω πρὸς ὕδωρ, ταράσσομαι ἀπὸ τῆς συνήθειας μοὺ καὶ τάξεως αὐτῆς, καὶ ἐμποδίζομαι τῆς τελειώσεως τοῦ διακριτικοῦ μου.

ΛΟΓΟΣ ΟΗ — Περὶ ἐρωτήσεως ἀδελφοῦ τινὸς

Ἠρωτήθη ποτὲ ὁ αὐτὸς γέρων ἀπὸ τίνος ἀδελφοῦ, τὶ ποιήσω, ὅτι πολλάκις μοι γίνεται τὶ πρᾶγμα οὐ χρείαν ἔχω, ἢ διὰ τὴν ἀσθένειαν ἢ δι’ ἔργον ἢ δι’ ἥντινα οὖν αἰτίαν, καὶ τούτου χωρὶς οὐ δύναμαι πολιτεύσασθαι ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, καὶ βλέπων τινὰ τούτου χρείαν ἔχοντα καὶ νικώμενος ὑπὸ τοῦ ἐλέους, δίδωμι τοῦτο αὐτῷ. Πολλάκις δέ, καὶ ὡς αἰτηθεὶς ὑπὸ τίνος, τοῦτο ποιῶ. Καὶ γὰρ ἀναγκάζομαι ὑπὸ τε τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐντολῆς καὶ παρέχω τῷ αἰτοῦντι τὸ ἐμοὶ χρειῶδες. Καὶ μετὰ ταῦτα ποιοῖ με ἡ τούτου χρεία ἐμπεσεῖν εἰς μέριμναν καὶ ταραχὴν λογισμῶν, εἶθ’ οὕτω σκορπίζει μοὺ τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς εἰς τὴν ἡσυχίαν μερίμνης καὶ ἀναγκάζομαι ἴσως ἐξελθεῖν ἐκ τῆς ἡσυχίας καὶ ἀπελθεῖν εἰς ζήτησιν τοῦ αὐτοῦ πράγματος. Ἐὰν δὲ καὶ ὑπομείνω τοῦ μὴ ἐξελθεῖν, ἐν θλίψει πολλῇ καὶ θορύβῳ τῶν λογισμῶν γίνομαι. Οὐκ οἶδα οὖν τίνα τῶν δύο ἐκλέξομαι ἐμαυτῷ, τὴν παύουσάν μου καὶ σκορπίζουσαν τὴν ἡσυχίαν διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἢ παριδεῖν τὴν αἴτησιν καὶ ὑπομένειν ἐν τῇ ἡσυχία;

Πρὸς ταῦτα ἀνταπεκρίθη μοὶ ὁ γέρων, καὶ εἶπε. Πᾶσα ἐλεημοσύνη, ἢ ἀγάπη, ἢ εὐσπλαχνία, ἢ ὁτιοῦν διὰ τὸν Θεὸν νομιζόμενον εἶναι, ἀπὸ τῆς ἡσυχίας κωλῦον σε καὶ αἶρον σου τὸ ὄμμα ἐπὶ τὸν κόσμον καὶ ἐμβάλλον σὲ εἰς μέριμναν καὶ ταράσσον σε ἀπὸ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκκόπτον τὰς εὐχὰς σου καὶ εἰσάγον σε εἰς θόρυβον καὶ ἀκαταστασίαν λογισμῶν καὶ παῦον σὲ τῆς μελέτης τῶν θείων ἀναγνώσεων, ἥτις ἐστὶν ὅπλον ῥυόμενον ἀπὸ τῶν μετεωρισμῶν καὶ λύον τὴν παραφυλακὴν σου καὶ ποιοῦν σε μετὰ τὸ δεδέσθαι περιπατῆσαι καὶ μετὰ τὸ μονωθῆναι συναναστρέφεσθαι καὶ ἐξυπνίζον ἐπάνω σου τὰ τεθαμμένα πάθη καὶ διαλύον τὴν ἐγκράτειαν τῶν αἰσθήσεων σου καὶ ἐγεῖρον τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου σοῦ θνήξιν καὶ κατάγον σε ἀπὸ τῆς γεωργίας τῆς ἀγγελικῆς, ἧς τὸ ἔργον μία φροντίς, καὶ ἐν τῷ μέρει τῶν κοσμικῶν ἱστῶν σε, ἀπόλοιτο ἐκείνη ἡ δικαιοσύνη.

Τὸ πλήρωμα γὰρ τῆς ὀφειλῆς τῆς ἀγάπης ἐν τῇ ἀναπαύσει τῶν σωματικῶν, τοῦ ἔργου τῶν κοσμικῶν ἐστὶν ἢ καὶ μοναχῶν, ἀλλὰ τῶν ἐνδεεστέρων ὄντων, οὐ τῶν ἐν ἡσυχία διαγόντων ἢ καὶ τῶν ἐχόντων τὴν ἡσυχίαν μεμιγμένην τῇ ὁμονοίᾳ τῇ μετ’ ἀλλήλων, καὶ εἰσερχομένων διηνεκῶς καὶ ἐξερχόμενων. Καὶ τοῦτο τοῖς τοιούτοις καλὸν καὶ ἀξιάγαστον.

Τοῖς μέντοι ἐν ἀληθείᾳ ἐκλεξαμένοις τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀναχώρησιν σώματι καὶ νοΐ, τοῦ στῆσαι τὰς διανοίας αὐτῶν εἰς τὴν μεμονωμένην εὐχήν, εἰς τὴν θνήξιν τῶν παρερχομένων καὶ τῆς θέας καὶ τῆς μνήμης τῶν πραγμάτων, οὐ πρέπει τῇ τῶν σωματικῶν γεωργία καὶ τῇ δικαιοσύνῃ τῶν φανερῶν πραγμάτων, ἵνα δι’ αὐτῶν δικαιωθῶσι τῷ Χριστῷ, ὑπηρετεῖν, ἀλλὰ τῇ νεκρώσει τῶν μελῶν αὐτῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς,

κατὰ τὸ Ἀποστόλου λόγιον, προσφέρειν αὐτῷ θυσίαν τὴν τῶν λογισμῶν καθαρὰν τε καὶ ἄμωμον, ἀπαρχὴν τῆς ἑαυτῶν γεωργίας, καὶ τὴν θλῖψιν τῶν σωμάτων ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν κίνδυνων διὰ τὴν μέλλουσαν ἐλπίδα. Ἡ γὰρ μοναχικὴ πολιτεία τῇ τῶν ἀγγέλων ἐφάμιλλος καθέστηκεν. Οὐ πρέπει δὲ ἡμῖν ἐᾶσαι τὴν ἐπουράνιον γεωργίαν καὶ πραγμάτων ἀντέχεσθαι.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΘ’ - Περὶ μέμψεως ἀδελφοῦ τινὸς

Ἐμέμφθη ποτὲ τις ἀδελφός, ὡς μὴ ποιήσας ἐλεημοσύνην, καὶ μετὰ παῤῥησίας καὶ αὐθαδείας ἀνταπεκρίθη τῷ μεμψαμένῳ αὐτόν, μοναχοῖς οὐχ ὑπόκειται ποιεῖν ἐλεημοσύνην. Καὶ πρὸς αὐτὸν ἀντέφη ο μεμψάμενος· δῆλος ἐστὶ καὶ φανερὸς ὁ μοναχός, οὐχ ὑπόκειται ποιεῖν ἐλεημοσύνην. Ἐκεῖνος γὰρ ἐστίν, ὃς «*ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ*» δύναται εἰπεῖν τῷ Χριστῷ, ὡς γέγραπται, «*ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι*», τουτέστιν ἐκεῖνος ὁ μηδὲν ἔχων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ μὴ κατεργάζων ἑαυτὸν ἐν τοῖς σωματικοῖς καὶ μὴ ἔχων κατὰ νοῦν τι τῶν ὁρωμένων, μηδὲ μεριμνῶν κτήσασθαί τι, ἀλλὰ καὶ ἐὰν τὶς δῷ τι αὐτῷ, λαμβάνων τὰ πρὸς τὴν χρείαν μόνα, τῶν δὲ ὑπὲρ ταύτην λόγον μὴ ποιούμενος, καὶ ἐστὶν ὡς τὸ πετεινὸν ἐν τῇ ἀναστροφῇ αὐτοῦ. Τῷ τοιούτῳ οὐκ ἐπίκειται ποιῆσαι ἐλεημοσύνην. Πῶς γάρ, ἀφ’ ὧν πραγμάτων ἐλεύθερος ἐστί, δύναται δοῦναι ἑτέρῳ;

Ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ἐν τοῖς βιωτικοῖς περισπωμένῳ καὶ ταῖς χερσὶν ἐργαζομένῳ καὶ παρ’ ἄλλων λαμβάνοντι, ἐποφείλεται αὐτῷ δοῦναι ἐλεημοσύνην. Καὶ τὸ ἀμελῆσαι ταύτης ἐναντίωσίς ἐστὶν ἢ ἀσπλαγχνία τῆς τοῦ Κυρίου ἐντολῆς. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς κρυπτοῖς οὐ προσεγγίζει τὶς τῷ Θεῷ οὔτε δουλεύειν αὐτῷ οἶδεν ἐν πνεύματι καὶ τῶν φανερῶν οὐ φροντίζει, ἅτινα δυνατὰ αὐτῷ ἐστί, ποίᾳ ἑτέρᾳ ἐλπὶς ἔσται τῷ τοιούτῳ, δι’ ἧς κτήσεται ἑαυτῷ τὴν ζωήν; Ὁ τοιοῦτος ἀσύνετος ἐστίν.

Ἕτερος γέρων εἶπεν· Ἐγὼ θαυμάζω ἐκ τῶν ταρασσόντων ἑαυτοὺς ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἡσυχίας, ὅπως ἄλλους ἀναπαύσωσιν ἐν τοῖς σωματικοῖς. Καὶ πάλιν ἔφη· Οὐ χρὴ ἡμᾶς συμμῖξαι τῷ ἔργῳ τῆς ἡσυχίας μέριμναν τινὸς ἑτέρου πᾶν δὲ ἔργον τιμάσθω ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ, ἵνα μὴ γένηται ἡ διαγωγὴ ἡμῶν πεφυρμένη. Ὁ γὰρ πολλῶν ἔχων μέριμναν δοῦλος ἐστὶ τῶν πολλῶν, ὁ δὲ πάντα καταλείψας καὶ μεριμνῶν τῆς καταστάσεως τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, οὗτος φίλος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. Βλέπε ὅτι οἱ ποιοῦντες ἐλεημοσύνην καὶ πληροῦντες τὴν ἀγάπην τῶν πλησίον ἐν τοῖς σωματικοῖς, οὗτοι πολλοὶ εἰσὶν ἐν τῷ κόσμῳ, οἱ δὲ ἐργάται τῆς καθολικῆς καὶ καλῆς ἡσυχίας, οἱ ἀσχολούμενοι ἐν τῷ Θεῷ, μόλις εὑρίσκονται καὶ σπάνιοι εἶσι. Τὶς δὲ ἐκ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ποιούντων ἐλεημοσύνην ἢ δικαιοσύνην ἐν τοῖς σωματικοῖς, ἠδύνατο ἐν τῶν χαρισμάτων φθάσαι, ὧν καταξιοῦνται παρὰ Θεοῦ οἱ ἐν ἡσυχία καθήμενοι;

Καὶ πάλιν εἶπεν· Ἐὰν ἦς κοσμικός, ἐν τῇ διαγωγὴ τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν ἀναστρέφου, εἰ δὲ μοναχὸς εἰ, ἐν τοῖς ἔργοις ἐν οἷς ἀριστεύουσιν οἱ μοναχοὶ διαπρέψαι. Εἰ μέντοι ἐν ἑκατέροις βούλει ἀναστραφῆναι, ἀπὸ τῶν δύο μέλλεις ἐκπεσεῖν.

Ἔργα μοναχοῦ εἰσὶ ταῦτα ἐλευθερία ἀπὸ τῶν σωματικῶν, καὶ ὁ ἐν προσευχαῖς

σωματικὸς κόπος, καὶ ἡ ἀδιάλειπτος πρὸς Θεὸν μνήμη τῆς καρδίας. Εἰ οὖν δυνατὸν σοι χωρὶς τούτων αὐταρκεῖσθαι ταῖς κοσμικαῖς ἀρεταῖς, κρίνον σύ.

Ερώτησις. Οὐ δύναται ἄρα μοναχὸς ὁ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ κακοπαθῶν τὰς δύο ἀναστροφὰς κτήσασθαι, λέγω δὴ μέριμναν τοῦ Θεοῦ καὶ φέρειν καὶ φροντίδα ἑτέραν ἐν τῇ καρδία;

Ἀπόκρισις. Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὅτι οὐδ’ ὅταν ἀφῇ πάντα ὁ ἐν ἡσυχίᾳ βουλόμενος ἀναστρέφεσθαι καὶ τῆς ἑαυτοῦ καὶ μόνης ψυχῆς φροντίζῃ, δύναται ἀνελλιπῶς ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἡσυχίας πολιτεύσασθαι, κἂν ἔξω γένηται τῆς βιωτικῆς μερίμνης, πόσῳ μᾶλλον ἐὰν καὶ ἄλλου φροντίσῃ; Κατέλιπεν ὁ Κύριος ἑαυτῷ ἐν τῷ κόσμῳ τοὺς δουλεύοντας αὐτῷ καὶ ἐπιμελουμένους τῶν τέκνων αὐτοῦ καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ τοὺς ἔμπροσθεν ἑαυτοῦ λειτουργοῦντας. Οὐ γὰρ ἐν μόνοις τοῖς πράγμασι τῶν ἐπιγείων βασιλέων διαφορᾶς τάξεων ἐστὶν ἰδεῖν, ἐνδοξότερων ὄντων τῶν κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως ἱσταμένων ἀεὶ καὶ τοῖς μυστηρίοις αὐτῷ κοινωνούντων, τῶν ὄντων ἐν τοῖς ἐξωτικοῖς πράγμασιν ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως ἐστὶ ταῦτα ἰδεῖν, πόσην παῤῥησίαν κέκτηνται οἱ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ μὲτ’ αὐτοῦ μυστηριάζοντες διὰ τῆς προσευχῆς πάντοτε καὶ πόσου πλούτου ἐπουρανίου τε καὶ ἐπιγείου καταξιοῦνται, καὶ πόσην ἐνδείκνυται τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν κατὰ πάσης τῆς κτίσεως, ὑπὲρ ἐκείνους τοὺς διὰ κτισμάτων καὶ βιωτικῶν πραγμάτων δουλεύοντας τῷ Θεῷ καὶ ἐν τῇ ἀγαθοεργίᾳ αὐτῶν εὐαρεστοῦντας αὐτῷ, εἰ καὶ τοῦτο μέγιστον καὶ καλὸν πάνυ.

Δεῖ οὖν ἡμᾶς οὐκ ἐκ τούτων τῶν ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Θεοῦ ἐλλιπὼν ὄντων τύπον λαβεῖν, ἀλλ’ ἐκ τῶν ἀθλητῶν καὶ ἀγωνιστῶν ἁγίων τῶν καλῶν πολιτευσαμένων καὶ ἐκείνων τῶν καταλειψάντων τὰ βιωτικὰ καὶ ἐν γῇ γεωργησάντων τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν ἐκείνων τῶν καθάπαξ ἀπωσάντων τὰ γήινα καὶ ἐκτεινάντων τὰς χεῖρας πρὸς τὰς τοῦ οὐρανοῦ πύλας.

Ἐν τίνι εὐηρέστησαν οἱ ἀρχαῖοι ἅγιοι τῷ Θεῷ, οἵτινες προωδοποιήσαντο τὴν ὁδὸν ἡμῖν τῆς πολιτείας ταύτης; Ὁ ἐν ἁγίοις Ἰωάννης ὁ Θηβαῖος, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀρετῶν, ἡ πηγὴ τῆς προφητείας, ἆρα ἐν τοῖς σωματικοῖς ἀναπαύων τοὺς ἀδελφοὺς ἔσωθεν τοῦ ἐγκλειστηρίου αὐτοῦ εὐηρέστησε τῷ Θεῷ, ἡ ἐν προσευχῇ καὶ ἡσυχίᾳ; Ὅτι μὲν γὰρ καὶ ἐν ἐκείνοις πολλοὶ πάλιν εὐηρέστησαν αὐτῷ, οὐκ ἀντιλέγω· ἀλλ’ ἐνδεέστερον τῶν διὰ προσευχῆς καὶ τῆς τῶν πάντων καταλείψεως. Ἡ γὰρ βοήθεια τῶν ἐν ἡσυχία διαγόντων καὶ εὐδοκιμούντων τοῖς ἰδίοις ἀδελφοῖς, φανερὰ τὶς ἐστί, λέγω δὴ τὸ βοηθῆσαι ἡμῖν λόγῳ ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ἢ τὸ προσφέρειν ὑπὲρ ἡμῶν ἐντεύξεις.

Ἐκτὸς γὰρ τούτων, μνήμη ἢ μέριμνα τίνος ἕνεκεν τῶν βιωτικῶν, ἐὰν καθεύδῃ ἐν καρδίᾳ τῶν ἐν ἡσυχίᾳ καθημένων, οὐκ ἐστὶ τῆς πνευματικῆς σοφίας. Τὸ γὰρ «*ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ*», καὶ τὰ τοῦ πλησίον καὶ τὰ τῷ Θεῷ τὰ ὀντὰ αὐτῶν ἑκάστῳ, οὐ τοῖς ἡσυχάζουσιν εἴρηται, ἀλλὰ τοῖς ἔξω πολιτευομένοις. Τοῖς γὰρ τῇ ἀγγελικὴ τάξει ἀναστρεφομένοις λέγω δὴ τῇ τῆς ψυχῆς μερίμνῃ, ἐν τοῖς βιωτικοῖς εὐαρεστεῖν αὐτῷ οὐκ ἐντέταλται, τουτέστι φροντίζειν ἐργοχείρου ἢ λαβεῖν ἀπὸ τίνος καὶ

δοῦναι ἑτέρῳ. Ὥστε οὐ δεῖ τὸν μοναχὸν ἔχειν μέριμναν τίνος κινοῦντος καὶ καταβιβάζοντος τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς στάσεως αὐτοῦ τῆς πρὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν δὲ τις, ἀντιλέγων, μνημονεύσῃ τοῦ θείου Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, ὡς ὅτι ἐκεῖνος εἰργάζετο ταῖς ἰδίαις χερσὶ καὶ ἐποίει ἐλεημοσύνας, ἐροῦμεν αὐτῷ, ὅτι ὁ Παῦλος καὶ μόνος ἠδύνατο πάντα, ἄλλον δὲ Παῦλον οὐκ οἴδαμεν γενόμενον καὶ δυνάμενον πρὸς πάντα κατ' ἐκεῖνον. Δεῖξον γὰρ μοι σὺ ἕτερον τοιοῦτον Παῦλον, κἀγὼ σοὶ πείθομαι. Λοιπὸν τὰ οἰκονομικῶς γινόμενα μὴ ἀγάγῃς ἐν τῷ μέσῳ τῶν καθολικῶν πραγμάτων. Ἕτερον γὰρ ἐστὶ τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελίου, καὶ ἑτέρα ἡ πρᾶξις τῆς ἡσυχίας.

Σὺ δέ, εἰ βούλει κρατῆσαι τῆς ἡσυχίας, γενοῦ ὡς τὰ Χερουβίμ, τὰ μηδενὸς φροντίζοντα βιωτικοῦ καὶ μὴ ἤγου τίνα εἶναι ἄλλον ἐν τῇ γῇ, πλὴν σοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ, οὐ φροντίζεις, ὡς ἐδιδάχθης ὑπὸ τῶν πατέρων σου τῶν πρὸ σοῦ γεγονότων. Ἐὰν γὰρ μὴ σκληρύνῃ τις τὴν ἰδίαν καρδίαν καὶ βεβαίως συνέχῃ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ἵνα γένηται μακρὰν ἀπὸ τῆς πάντων μερίμνης τῶν κάτω, ἤγουν τῆς τε διὰ τὸν Θεὸν καὶ διὰ τι βιωτικόν, καὶ ἐν τῇ προσευχῇ καὶ μόνῃ ἐν τοῖς ὡρισμένοις αὐτῷ καιροῖς ἐμμένῃ, ἐλευθερωθῆναι τῆς ταραχῆς καὶ τῆς μερίμνης καὶ ἐν ἡσυχίᾳ γενέσθαι οὐ δύναται.

Ὅταν οὖν ἔλθῃ σοι ἐνθύμησις τοῦ φροντίζειν τινὸς λόγῳ ἀρετῆς, ὥστε σκεδάσαι ἀπὸ σοῦ τὴν οὖσαν σοι γαλήνην ἐν τῇ καρδίᾳ, εἶπε αὐτῇ «*Καλὴ ἐστὶν ἡ τῆς ἀγάπης ὁδὸς καὶ τὸ διὰ Θεὸν ἔλεος, ἀλλὰ κἀγὼ διὰ τὸν Θεὸν οὐ θέλω αὐτήν*».

Στῆθι μοι, πάτερ, ἔφησε τις μοναχός, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν τρέχω ὀπίσω σου. Κἀκεῖνος ἀντέφη· Κἀγὼ διὰ τὸν Θεὸν φεύγω ἐκ σου. Ο ἀββᾶς Ἀρσένιος οὔτε πρὸς ὠφέλειαν οὔτε πρὸς ἄλλο τι διὰ τὸν Θεὸν ὑπήντα τινί. Ἄλλος διὰ τὸν Θεὸν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλάλει καὶ πάντας τοὺς ἐρχομένους ξενικοὺς ἐδέχετο. Ἐκεῖνος δὲ ἀντὶ τούτου ἐξελέξατο τὴν σιγὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τοῦ θείου Πνεύματος ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης τοῦ παρελθόντος βίου ἐλάλει, καὶ μετὰ γαλήνης μεγίστης διέπλει ἐν τῷ πλοίῳ τῆς ἡσυχίας, ὡς φανερῶς ὡράθη τοῖς ἀγωνισταῖς, τοῖς ἐξερευνήσασι παρὰ τοῦ Θεοῦ περὶ τούτου.

Καὶ γὰρ ὁ τῆς ἡσυχίας ὅρος οὗτος ἐστί· σιωπὴ ἀπὸ πάντων. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ εὑρέθῃς πεπληρωμένος ταραχῆς καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν θορυβήσῃς τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἐν φροντίδι τινῶν, ποίαν ἡσυχίαν τηνικαῦτα ἄγεις, φροντίζων πολλῶν, ἵνα ἀρέσῃς τῷ Θεῷ; Κρῖνον σύ. Ἄνευ γὰρ τῆς τῶν πάντων καταλείψεως καὶ τοῦ μακρυσμοῦ ἀπὸ πάσης φροντίδας, τὴν πολιτείαν τῆς ἡσυχίας κατορθώσασθαι ἐπονείδιστον ἡμῖν εἰπεῖν ἐστί.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα.

ΛΟΓΟΣ Π’ - Περιέχων ἡμερήσιον ἀναγκαιότατον ὑπόμνημα καὶ πάνυ χρησιμώτατον τῷ καθημένῳ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ καὶ ἑαυτῷ μόνῳ προσέχειν αἱρουμένῳ

Τὶς τῶν ἀδελφῶν ἔγραψε ταῦτα καὶ ἐτίθει αὐτὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ διηνεκῶς, ἀνεμίμνησκέ τε ἑαυτὸν τούτων καὶ ἔλεγεν· Ἐν ἀφροσύνῃ ἐδαπάνησας τὴν ζωὴν σου, ὦ κατισχυμένε ἄνθρωπε καὶ παντὸς κακοῦ ἄξιε, ἀλλὰ παραφυλάττου κἂν ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ καταλειφθείσῃ ἐκ τῶν ἡμερῶν σου τῶν ἐξεληλυθειῶν κενῶς καὶ ἀπράκτως τῶν ἀγαθῶν καὶ πεπλουτηκυιῶν ἐν τοῖς κακοῖς. Μὴ ἐρωτήσῃς περὶ τοῦ κόσμου μήτε περὶ τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ μήτε περὶ τῶν μοναχῶν ἢ τῶν πραγμάτων αὐτῶν καὶ ὅπως εἰσί, μήτε περὶ τῆς ποσότητος τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ μὴ φροντίσῃς τινὸς τῶν τοιούτων. Ἐξῆλθες ἐκ τοῦ κόσμου ἐν μυστηρίῳ καὶ ἐλογίσθης ὡς νεκρὸς ἐν Χριστῷ μηκέτι ζήσῃς τῷ κόσμῳ μήτε τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα σοῦ προλάβῃ ἡ ἀνάπαυσις καὶ γένῃ ἐν Χριστῷ ζῶν ἐνοῦ ἕτοιμος καὶ ηὐτρεπισμένος πρὸς πᾶν ὄνειδος καὶ πᾶσαν ὕβριν καὶ χλευασμὸν καὶ μέμψιν ἐκ πάντων, καὶ δέξαι ταῦτα πάντα μετὰ χαρᾶς ὡς ἄξιος αὐτῶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ὑπόμεινον πάντα πόνον καὶ πᾶσαν θλῖψιν καὶ κίνδυνον τὸν ἐκ τῶν δαιμόνων, ὧν τὸ θέλημα ἔπραξας μετ’ εὐχαριστίας, καὶ γενναίως φέρε πᾶσαν ἀνάγκην, καὶ τὰ συμβεβηκότα φυσικῶς καὶ τὰς πικρότητας, καὶ ὑπόμεινον ἐν τῇ εἰς Θεὸν πεποιθήσει καὶ τὴν στέρησιν τῶν ἀναγκαίων τοῦ σώματος, τῶν μετ’ ὀλίγον εἰς κόπρον ἐσομένων.

Καὶ ταῦτα πάντα τῇ εἰς Θεὸν ἐλπίδι καταδέξασθαι θέλησον, μὴ ἀναμένων τὴν ἀλλαχόθεν λύτρωσιν ἢ τὴν παρ’ ἄλλου παράκλησιν, ἀλλ’ ἐπίῤῥιψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου καὶ ἐν πᾶσι τοῖς πειρασμοῖς σου σεαυτὸν κατάκρινον, ὡς αἴτιον ὄντα τούτων. Μὴ σκανδαλισθῇς ἐν τινι, μηδὲ μέμφου τινὰ τῶν λυπούντων σε. Διότι ἔφαγες ἐκ τοῦ ὁρισθέντος φυτοῦ καὶ ἐκτήσω διάφορα πάθη. Μετὰ χαρᾶς δέξαι τὰς πικρότητας, ἵνα σε τινάξωσι μικρὸν καὶ ὕστερον γλυκανθῇς.

Φεῦ σοι καὶ τῇ δόξῃ σου τῇ δυσώδει διότι ἐγκατέλιπες τὴν σεαυτοῦ ψυχήν, ὡς ἀκατάκριτον, πεπληρωμένην οὖσαν πάσης ἁμαρτίας, καὶ ἄλλους κατέκρινας λόγῳ καὶ διάνοιᾳ. Ἱκανοὶ γὰρ σοι, ἱκανοὶ αὕτη ἡ χοιρώδης βρῶσις, ἐν ᾗ μέχρι τῆς ἄρτι τυγχάνεις ἐνδιαιτώμενος. Τὶ σοὶ καὶ τοῖς ἀνθρώποις, ὦ ῥυπαρέ; Οὐκ αἰσχύνῃ συναναστραφῆναι αὐτοῖς, διότι ἀλόγως ἐπολιτεύσω; Ἐὰν πρόσχῃς τούτοις καὶ κατάσχῃς ταῦτα πάντα, ἴσως τῇ συνεργίᾳ τοῦ Θεοῦ σωθήσῃ. Εἰ δὲ μή, ἀπελεύσῃ εἰς τὴν σκοτεινὴν χωρᾶν καὶ εἰς τὰς τῶν δαιμόνων κατασκηνώσεις, ὧν τὸ θέλημα εἰργάσω ἀναιδεῖ προσώπῳ. Ἰδοὺ

διεμαρτυράμην σοι ἐν πᾶσι τούτοις. Ἐὰν κινήσῃ κατὰ σου ὁ Θεὸς δικαίως εἰς τὸ ἀμείψασθαί σε ἀντὶ τῶν ὕβρεων καὶ μέμψεων, ὧν ἐλογίσω καὶ ἐλάλησας κατ’ αὐτοῦ χρόνον ὁλόκληρον, ὁ κόσμος ὅλος ἔχει ἀσχοληθῆναι εἰς σέ. Λοιπὸν παῦσαι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ὑπόμεινον τὰς ἐπερχομένας σοι ἀμοιβάς.

Ἐν πᾶσι τούτοις ὑπεμίμνησκεν ἑαυτὸν ὁ ἀδελφὸς πάσας τὰς ἡμέρας, ἵνα πειρασμοῦ ἐπελθόντος αὐτῷ ἢ θλίψεως, δυνηθῇ ὑπομεῖναι μετ’ εὐχαριστίας καὶ ὠφεληθῆναι.

Γένοιτο δὲ ἡμᾶς μετ’ εὐχαριστίας ὑπομεῖναι τὰ ἐπερχόμενα καὶ ὠφεληθῆναι χάριτι τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΑ — Περὶ διαφορᾶς ἀρετῶν καὶ περὶ τελειότητος παντὸς δρόμου

Τελειότης παντὸς δρόμου ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις ἐστίν. Ἐν τῇ μετανοίᾳ, ἐν τῇ καθαρότητι, καὶ τῇ τελειότητι.

Τὶ δὲ ἐστὶν ἡ μετάνοια; Καταλείψαι τὰ πρότερα καὶ λυπεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῶν.

Καὶ τὶ ἐστὶν ἡ καθαρότης; Συντόμως καρδία ἐλεήμων ὑπὲρ πάσης τῆς κτιστῆς φύσεως.

Καὶ τὶ ἐστὶ τελειότης; Βάθος ταπεινώσεως, ὅπερ ἐστὶ κατάλειψις πάντων τῶν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων (ὁρατῶν μέν, πάντων τῶν αἰσθητῶν, ἀοράτων δέ, τῶν νοητῶν), καὶ ἐκτὸς μερίμνης τῆς ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἠρωτήθη πάλιν ἐν ἄλλῳ καιρῷ, τὶ ἐστὶ μετάνοια; Καὶ εἶπε· Καρδία συντετριμμένη καὶ ταπεινωμένη. Καὶ τὶ ἐστὶ ταπείνωσις; Καὶ εἶπε· Διπλῆ νέκρωσις ἑκουσίᾳ ἐκ πάντων.

Καὶ τὶ ἐστὶ καρδία ἐλεήμων; Καὶ εἶπε· Καῦσις καρδίας ὑπὲρ πάσης τῆς κτίσεως, ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ὀρνέων καὶ τῶν ζῴων καὶ τῶν δαιμόνων, καὶ ὑπὲρ παντὸς κτίσματος, καὶ ἐκ τῆς μνήμης αὐτῶν καὶ τῆς θεωρίας αὐτῶν ῥέουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ δάκρυα. Ἐκ τῆς πολλῆς καρτερίας σμικρύνεται ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ οὐ δύναται βαστάξαι ἢ ἄκουσαι ἢ ἰδεῖν βλάβην τινὰ ἢ λύπην μικρὰν ἐν τῇ κτίσει γινομένην. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας καὶ ὑπὲρ τῶν βλαπτόντων αὐτὸν ἐν πάσῃ ὥρᾳ εὐχὴν μετὰ δακρύων προσφέρει, τοῦ φυλαχθῆναι αὐτοὺς καὶ ἱλασθῆναι αὐτοῖς ὁμοίως καὶ ὑπὲρ τῆς φύσεως τῶν ἑρπετῶν ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἐλεημοσύνης τῆς κινουμένης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀμέτρως καθ’ ὁμοιότητα τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἠρωτήθη πάλιν, τὶ ἐστὶν εὐχή; Καὶ εἶπεν· Εὐκαιρίᾳ καὶ σχόλη τῆς διανοίας ἐκ πάντων τῶν ἐνταῦθα καὶ καρδία ἐπιστρέψασα τελείως τὴν ἑαυτῆς ὅρασιν εἰς τὴν ἐπιπόθησιν ἐκείνης τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων. Ὁ δὲ ἀφωρισμένος ἐκ τούτων σύμμικτον σπόρον σπείρει ἐν τῷ ἑαυτοῦ σπόρῳ, κατὰ τὸν ζευγνύοντα ζεῦγος ἐν βοΐ καὶ ὄνῳ ὁμοῦ. Καὶ πάλιν ἠρωτήθη, πῶς δύναται τὶς κτήσασθαι τὴν ταπείνωσιν; Καὶ εἶπεν· Ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ μνήμῃ τῶν παραπτωμάτων καὶ ἐν ἐλπίδι προσεγγιζούσῃ θανάτῳ καὶ ἐν ἐσθῆτι εὐτελεῖ καὶ ἐν παντὶ καιρῷ προκρίνειν τὸν ἔσχατον τόπον καὶ ἐν παντὶ πράγματι ἐπιτρέχειν τοῖς ἔργοις τοῖς ἐλαχίστοις καὶ καθυβρισμένοις καὶ τῷ μὴ εἶναι ἀνήκοον, καὶ ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ σιωπῇ καὶ τῷ μὴ ἀγαπᾶν συναντῆσαι ταῖς συνάξεσι, καὶ τῷ θέλειν ἑαυτὸν ἀγνώριστον καὶ ἀψήφιστον, καὶ ἐν τῷ μὴ κατέχειν τινὰ τῶν πραγμάτων ἐν ἰδιοῤῥυθμίᾳ παντελεῖ, καὶ τῷ μισεῖν τὴν ὁμιλίαν τῶν πολλῶν προσώπων καὶ τῷ μὴ ἀγαπᾶν τὰ κέρδη. Καὶ μετὰ ταῦτα, τῷ ὑπεραίρειν τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν ἐκ πάσης μέμψεως καὶ ἐγκλήσεως παντὸς

ἀνθρώπου καὶ τῆς ζηλοτυπίας - καὶ τῷ μὴ εἶναι τὴν χεῖρα αὐτοῦ κατὰ πάντων καὶ ἡ χεὶρ τῶν πάντων κατ’ αὐτοῦ, ἀλλ’ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μόνος μεμονωμένος καὶ τῷ μὴ λαβεῖν μέριμναν τινὸς ἐν τῷ κόσμῳ, πλὴν ἑαυτοῦ, καὶ τὸ σύντομον, ἡ ξενιτεία καὶ ἡ πτωχεία καὶ ἡ τῆς μονώσεως διαγωγή, ταῦτα τίκτουσι τὴν ταπείνωσιν καὶ καθαρίζουσι τὴν καρδίαν.

Τῶν δὲ φθασάντων τὴν τελειότητα τοῦτο ἐστὶ τὸ τεκμήριον. Ἐὰν καθ’ ἡμέραν δεκάκις εἰς καῦσιν παραδοθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τῶν ἀνθρώπων, οὐ κορέννυνται ἐκ τούτων. Καθάπερ εἶπεν ὁ Μωϋσής τῷ Θεῷ· «*εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες, εἰ δὲ μή, ἐξάλειψον κάμε ἐκ τῆς βίβλου, ἧς ἔγραψας*». Καὶ καθὼς ὁ μακάριος Παῦλος, «*ηὐχόμην ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου*», καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ πάλιν, «*νῦν χαίρω ἐν ταῖς θλίψεσιν ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν*». Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ Ἀπόστολοι ἀντὶ τοῦ πόθου τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων ἐδέξαντο θάνατον ἐν παντοίοις τρόποις.

Τέλος δὲ τούτων πάντων ὁμοῦ ὁ Θεὸς καὶ Κύριος, διὰ πόθον τῆς κτίσεως τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν διὰ σταυροῦ εἰς θάνατον παρέδωκεν «*οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν μονογενῆ ἑαυτοῦ Υἱὸν δοῦναι εἰς θάνατον ὑπὲρ αὐτοῦ*». Οὐχ ὅτι οὐκ ἠδύνατο ἐν ἄλλῳ τρόπῳ λυτρώσασθαι ἡμᾶς, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἑαυτοῦ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἐν τούτῳ εὑρέθη διδάσκων ἡμᾶς. Καὶ ἐν τῷ θανάτῳ τοῦ μονογενοῦς ἑαυτοῦ Υἱοῦ προσήγγισεν ἡμᾶς πρὸς ἑαυτόν. Καὶ εἰ εἶχε τιμιώτερον αὐτοῦ, ἔδωκεν ἂν ἡμῖν, ὅπως ἐν αὐτῷ εὑρέθη αὐτῷ τὸ γένος ἡμῶν. Καὶ διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ τὴν πολλὴν οὐκ εὐδόκησε τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν βιάσασθαι, κἂν δυνατὸς ἦ ποιῆσαι, ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ τοῦ φρονήματος ἡμῶν πλησιάσαι αὐτῷ. Καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὑπήκουσε τῷ Πατρὶ αὐτοῦ, διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ τὴν πρὸς ἡμᾶς, τοῦ δέξασθαι καθ’ ἑαυτοῦ τὴν ὕβριν καὶ τὴν λύπην ἐν χαρᾷ, καθὼς λέγει ἡ Γραφῇ «*ἄντί τῆς χαρᾶς ἧς εἶχεν, ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας*». Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο· «*τοῦτο τὸ σῶμα μου τὸ ὑπὲρ τοῦ κόσμου διδόμενον εἰς ζωήν, καὶ τοῦτο αἷμα μου τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν*». Καὶ ὑπὲρ ἡμῶν φησὶ πάλιν «*ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν*».

Οὕτω καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ταύτην τὴν τελειότητα φθάνουσιν, ὅταν τέλειοι γένωνται, καὶ τῷ Θεῷ ἀφομοιῶνται ἐν τῷ ὑπερεκβλύζειν τὴν ἀγάπην αὐτῶν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν εἰς πάντας. Καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ζητοῦσιν ἑαυτοῖς οἱ ἅγιοι ἀφομοιωθῆναι τῳ Θεῷ, ἐν τῷ τελειωθῆναι τῷ ποθῶ τοῦ πλησίον. Οὕτω καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ μονασταί ἐποίουν, ὅταν πρὸς ἐκείνην τὴν τελειότητα καὶ ὁμοίωσιν, τὴν πλήρη ζωῆς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ἑαυτοῖς ἐλάμβανον πάντοτε.

Μακάριος, φασίν, Ἀντώνιος, οὐδέποτε ἔκρινε καθ’ ἑαυτὸν ποιῆσαι τι ὠφελοῦν αὐτὸν πλέον τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι εἶχε τὴν ἐλπίδα ταὐτήν, ὅτι τὸ κέρδος τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ἐστὶν αὐτῷ ἐργασίᾳ ἀρίστῃ.

Καὶ πάλιν ἐῤῥέθη περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀγάθωνος, ὡς ἔλεγεν ὅτι· Ἤθελον εὑρεῖν λωβὸν καὶ λαβεῖν τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ δοῦναι αὐτῷ τὸ ἐμόν. Εἶδες ἀγάπην τελείαν; Καὶ ἕως πάλιν εἰς ὅπερ ἔξωθεν αὐτοῦ ἦν, οὐκ ἔφερε μὴ ἀναπαῦσαι τὸν πλησίον αὐτοῦ. Καὶ πάλιν εἶχε

σμιλίον καὶ εἰσελθὼν ἀδελφὸς πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπιθυμήσας αὐτοῦ, οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ χωρὶς αὐτοῦ. Καὶ τὰ λοιπὰ τὰ γραφέντα περὶ τῶν τοιούτων.

Καὶ τὶ λέγω ταῦτα; Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν τοῖς θηρίοις καὶ τῷ ξίφει καὶ τῷ πυρὶ παρέδωκαν τὰ σώματα ἑαυτῶν διὰ τὸν πλησίον. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν εἰς τὴν τάξιν ταύτης τῆς ἀγάπης, εἰ μὴ τὶς αἰσθηθῇ κρυπτῶς τῆς ἑαυτοῦ ἐλπίδος, καὶ οὐ δύνανται κτήσασθαι τὴν ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων οἱ ἀγαπῶντες τοῦτον τὸν κόσμον. Ὅταν τις κτήσηται τὴν ἀγάπην, αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐνδύεται μετ’ αὐτῆς. Ἀνάγκη δὲ τὸν κτησάμενον τὸν Θεὸν μὴ πεισθῆναι κτήσασθαι μετ’ αὐτοῦ τι, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα ἑαυτοῦ ἀποδύσασθαι. Ἐὰν δὲ τὸν κόσμον τοῦτον ἐνδύσηται καὶ τὴν ζωὴν ταὐτὴν ἐν τῷ πόθῳ αὐτοῦ, οὐ μὴ ἐνδύσηται τὸν Θεόν, ἕως οὐκ ἀφὴ αὐτά. Αὐτὸς γὰρ ταῦτα ἐμαρτύρησεν «*εἴ τις, λέγων, οὐκ ἀφίησι πάντα καὶ μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, μαθητὴς ἐμοὶ γενέσθαι οὐ δύναται*». Καὶ οὐχὶ μόνον τὸ ἀφεῖναι, ἀλλὰ καὶ μισῆσαι αὐτά. Καὶ εἴ τις οὐ δύναται μαθητὴς αὐτοῦ γενέσθαι, πῶς οἰκήσει ἐν αὐτῷ;

Ἐρώτησις. Διατὶ ἢ ἐλπὶς οὕτως ἡδεῖα καὶ ἡ διαγωγὴ αὐτῆς καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς ἐλαφρὰ καὶ ταχέως τὰ ἔργα αὐτῆς τῇ ψυχῇ γίνεται;

Ἀπόκρισις. Διὰ τὸ τὴν ἐπιπόθησιν τὴν φυσικὴν ἐξυπνισθῆναι ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ποτίσαι αὐτοὺς τὸ ποτήριον τοῦτο καὶ μεθῦσαί αὐτούς. Καὶ παρὰ τοῦτο ἐκ τῆς ὥρας ἐκείνης οὐκ ἔτι τοῦ κόπου αἰσθάνονται, ἀλλὰ ἀναίσθητοι τῶν θλίψεων γίνονται καὶ ἐν παντὶ δρόμῳ τῆς πορείας αὐτῶν οὕτω νομίζουσιν, ὡς εἶναι αὐτοὺς ποιοῦντας τὴν πορείαν ἐν τῷ ἀέρι, καὶ οὐχὶ ἐν τῷ βαδίσματι τῷ ἀνθρωπίνῳ, ἐν τῷ μὴ ὁρᾶσθαι ὑπ’ αὐτῶν τὴν σκληρότητα τῆς ὁδοῦ καὶ μὴ γενέσθαι κατ’ ἐνώπιον αὐτῶν βουνοὺς καὶ χειμάῤῥους, καὶ ἔσται αὐτοῖς τὰ τραχέα εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ διὰ τὸ ἐν πάσῃ ὥρᾳ προσέχειν τῷ κόλπῳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν.

Καὶ αὕτη ἢ ἐλπὶς ὡς ἐν δακτύλῳ δεικνύει αὐτοῖς ἐν πάσῃ ῥοπῇ τὰ μακρὰν ὄντα καὶ ἀόρατα, ὡσανεὶ ἐν αὐτοῖς καθορῶσι παραβολικῶς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τῷ κρυπτῷ τῆς πίστεως. Καὶ διὰ τὸ πυρωθῆναί τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, ὡς ἐν πυρί, ἐν τῷ πόθῳ τῶν μακρὰν ὄντων καὶ τὰ ἀπόντα ὡς παρόντα αὐτοῖς λογισθῆναι. Ἐκεῖσε οὖν ἐκτείνεται πᾶν διάστημα τῶν λογισμῶν αὐτῶν, καὶ τὸ πότε φθάσωσιν ἀεὶ ἐπείγονται.

Καὶ ὅτε προσεγγίζουσι πρὸς ἑκάστην ἀρετὴν τοῦ ἐνεργῆσαι αὐτήν, οὐχὶ μερικῶς ἐνεργοῦσιν αὐτήν, ἀλλὰ περιεκτικῶς ὅλας ἐξ ὅλου ἐφάπαξ ἐνεργοῦσι. Διότι τὴν πορείαν αὐτῶν οὐχὶ ἐν τῇ βασιλικῇ ὁδῷ ποιοῦνται, καθὼς πάντες, ἀλλὰ τρίβους συντόμους ἐκλέγονταί οὗτοι οἱ γίγαντες ἑαυτοῖς, ἐν αἷς ἔκδηλοι τίνες πορεύονται συντόμως πρὸς τὰς μονάς. Διότι αὕτη ἡ ἐλπὶς πυροὶ αὐτοὺς ὡς ἐν πυρί, καὶ οὐ δύνανται ἠρεμῆσαι ἐκ τοῦ σφοδροῦ δρόμου τοῦ διηνεκοῦς ἐν τῇ χαρᾷ αὐτῶν. Καὶ γίνεται αὐτοῖς καθὼς καὶ ἐν τῷ μακαρίῳ Ἱερεμίᾳ; «*εἶπα γὰρ φησὶν οὐ μὴ μνησθῶ αὐτοῦ, οὐδ’ οὐ μὴ λαλήσω τῷ ὀνόματι*

αὐτοῦ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ καρδίᾳ μου ὡς πῦρ φλογίζον καὶ εἰσδῦνον ἐν τοῖς ὀστέοις μου». Οὕτω γίνεται ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ, τῶν ἐν τῇ ἐλπίδι τῶν ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ μεθυόντων.

Αἱ τρίβοι αἱ σύντομοι τῶν ἀρετῶν αἱ περιεκτικαὶ εἰσιν ἀρεταί, διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὰς μακρὸν διάστημα ἐν ταῖς τρίβοις ταῖς πολλαῖς τῆς πολιτείας ἐξ ἐκείνης πρὸς ταὐτήν, οὐδὲ τόπον καὶ καιρὸν καὶ σκορπισμὸν ἐκδέχονται, ἀλλ' εὐθέως ἵστανται καὶ πληροῦσιν αὐτά.

Ἐρώτησις. Τὶ ἐστὶν ἀπάθεια ἡ ἀνθρωπίνη;

Ἀπόκρισις. Ἀπάθεια, οὐχὶ τὸ μὴ αἰσθηθῆναι τῶν παθῶν ἐστίν, ἀλλὰ τὸ μὴ δέξασθαι αὐτά, ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἀρετῶν, ὧν ἐκτήσαντο, τῶν φανερῶν καὶ κρυπτῶν, καὶ ἠσθένησαν ἐν αὐτοῖς τὰ πάθη καὶ οὐ δύνανται εὐχερῶς ἐπαναστῆναι κατὰ τῆς ψυχῆς. Καὶ ἡ διάνοια οὐ χρῄζει πάντοτε προσέχειν αὐτοῖς· διότι ἐν παντὶ καιρῷ πεπληρωμένῃ ἐστὶν ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτῆς ἐκ τῆς μελέτης καὶ τῆς ὁμιλίας τῶν ἀρίστων τρόπων, τῶν ἐν τῇ συνέσει κινουμένων ἐν τῷ νοΐ. Καὶ ὅταν ἄρξωνται τὰ πάθη κινεῖσθαι, ἐξαίφνης ἁρπάζεται ἡ διάνοια ἐκ τῆς ἐγγύτητος αὐτῶν ἐν συνέσει τινι παρακυψάση ἐν τῷ νοΐ καὶ ἀπολιμπάνονται αὐτῷ τὰ πάθη ὡς ἀργά.

Καθάπερ εἶπεν ὁ μακάριος Μᾶρκος, νοῦς ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τὰς πράξεις τῶν ἀρετῶν πληρῶν καὶ τῇ γνώσει πλησιάσας ὀλίγον αἰσθάνεται ἐκ τοῦ μέρους τοῦ κακοῦ καὶ ἀνοήτου τῆς ψυχῆς. Ἡ γνῶσις γὰρ αὐτοῦ ἁρπάζεται εἰς τὸ ὕψος καὶ ἀπαλλοτριοῖ αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ. Καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἁγνείαν καὶ τὴν λεπτότητα καὶ ἐλαφρότητά καὶ ὀξύτητα τοῦ νοὸς αὐτῶν καὶ διὰ τὴν ἄσκησιν πάλιν αὐτῶν, καθαρίζεται αὐτῶν ὁ νοῦς καὶ διαυγὴς ἀποδείκνυται, διὰ τὸ τὴν σάρκα αὐτῶν ξηρανθῆναι, καὶ ἐκ τῆς σχόλης τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς πολλῆς διαμονῆς τῆς ἐν αὐτῇ εὐκόλως καὶ ταχέως ἐπιτίθεται ἑκάστῳ καὶ ὁδηγεῖ αὐτοὺς ἡ θεωρία ἡ ἐν αὐτοῖς πρὸς ἔκπληξιν τὴν παρ' αὐτῇ. Καὶ ἐν τούτῳ πολλοστὸν πληθύνονται ταῖς θεωρίαις καὶ οὐδέποτε ὑστερεῖ ὕλης συνέσεως ἡ διάνοια αὐτῶν καὶ οὐδὲ ἐκτὸς ἐκείνων ποτέ, ὧν τοῦ Πνεύματος ὁ καρπὸς ἐμποιεῖ αὐτοῖς, διαγίνονται.

Καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ τῇ πολυχρονίῳ ἐξαλείφονται αἱ μνῆμαι ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν, αἵτινες κινοῦσι τὰ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς ἐξουσίας τοῦ διαβόλου. Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ μὴ ἑταιρειάσῃ μετὰ τῶν παθῶν ἐν τῇ μελέτῃ ἐν αὐτοῖς, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ἐξ ἄλλης φροντίδας κεκρατημένην ἀδιαλείπτως, οὐ δύναται ἡ ἰσχὺς τῶν ὀνύχων τῶν παθῶν κατακρατῆσαι τῶν αἰσθήσεων αὐτῆς τῶν πνευματικῶν.

Ἐρώτησις. Τίνα εἰσὶ τὰ ἐξαίρετα τῆς ταπεινώσεως;

Ἀπόκρισις. Καθάπερ ἡ οἴησις διασκορπισμὸς ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτῆς τῇ μετεωριζούσῃ αὐτήν, καὶ οὐκ ἀναχαιτίζουσι αὐτὴν πτερωθῆναι ἐν νεφέλαις τῶν λογισμῶν αὐτῆς, ὥστε κυκλῶσαι ἐν πάσῃ τῇ κτίσει, οὕτω καὶ ἡ ταπείνωσις συνάγει

αὐτὴν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ συνάπτεται ἐντὸς ἑαυτῆς ἡ ψυχή. Καὶ καθάπερ ψυχὴ οὐκ ἐστὶ γνωστὴ οὐδὲ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρατή, οὕτως ὁ ταπεινόφρων οὐ γινώσκεται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ὥσπερ ψυχὴ ἐντὸς τοῦ σώματος κεκρυμμένη ἐστὶν ἐκ τῆς θεωρίας καὶ τῆς μίξεως τῆς μετὰ πάντων ἀνθρώπων, οὕτως ὁ ἀληθινὸς ταπεινόφρων οὐχὶ μόνον οὐ θέλει βλέπεσθαι καὶ γνωρίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τὸν ἀφορισμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐκ πάντων ἀπορίαν, ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ εἰ δυνατόν, καὶ αὐτὸν ἀφ’ ἑαυτοῦ βαπτίζειν ἑαυτὸν ἐντὸς ἑαυτοῦ καὶ εἰσοικίζειν καὶ εἰσέρχεσθαι ἐν ἡσυχίᾳ καὶ καταλείψαι τὰ νοήματα αὐτοῦ τὰ πρῶτα μετὰ τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ ὅλα ἐξ ὅλου καὶ γενέσθαι ὡς τίνα οὐκ ὄντα ἐν τῇ κτίσει καὶ οὐκ ἐλθόντα εἰς τὸ εἶναι καὶ μηδὲ τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ ὄντα παντελῶς γινωσκόμενον. Καὶ ὅσον ἐστὶν ὁ τοιοῦτος κεκρυμμένος καὶ τεθησαυρισμένος καὶ κεχωρισμένος ἐκ τοῦ κόσμου, ὅλος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Δεσπότην γίνεται.

Ὁ ταπεινόφρων οὐκ ἀναπαύεται ποτὲ ἰδεῖν τὰ συναθροίσματα καὶ τὴν σύγχυσιν τῶν ὄχλων καὶ τὸν σεισμὸν καὶ τὰς φωνὰς καὶ τὸν πλατυσμὸν καὶ τὴν μέριμναν καὶ τὴν τρυφήν, ἐξ ἧς ἡ ἀκρασία οὐδὲ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς συντυχίας καὶ φωνὰς καὶ εἰς τὸν διασκορπισμὸν τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ πλέον πάντων προκρίνει τὸ ἀφειδιᾶσαι ἑαυτὸν ἐν ἡσυχίᾳ μεμονωμένον καὶ κεχωρισμένον ἀπὸ πάσης κτίσεως, φροντίζοντα ἑαυτοῦ ἐν χώρᾳ ἡσύχῳ. Καὶ ἐν πᾶσιν ἡ σμικρότης καὶ ἡ ἀκτημοσύνη καὶ ἡ χρεία καὶ ἡ πτωχεία ποθητὰ εἰσὶ πρὸς αὐτόν, ἤπερ ἐν πράγμασι πολλοῖς καὶ ἔργοις εἶναι ἒπ’ ἀλλήλοις, ἀλλ’ ἐν παντὶ καιρῷ ἐν εὐκαιρίᾳ καὶ ἀμεριμνίᾳ στῆναι, χωρὶς συγχύσεως τῶν ἐνταῦθα, ἵνα μὴ ἐξέλθωσιν οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ ἔξωθεν αὐτοῦ. Ὅτι πεπεισμένος ἐστίν, ὅτι, ἐὰν εἰς τὰ πολλὰ πέσῃ, ἐκτὸς συγχύσεως τῶν λογισμῶν γενέσθαι οὐ δύναται ὅτι τὰ πολλὰ πράγματα πολλαὶ μέριμναι εἰσί, καὶ συναγωγὴ ἐστὶ λογισμῶν ποικίλων καὶ συνθέτων.

Καὶ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ εἶναι αὐτὸν ὑψηλότερον τῶν μεριμνῶν τῶν γηίνων ἐν τῇ εἰρήνῃ τῶν ἑαυτοῦ λογισμῶν, χωρὶς τῶν μικρῶν χρειῶν τῶν ἐν ἀνάγκη οὐσῶν, καὶ τῆς διανοίας τῆς λαβούσης φροντίδα μονογενῆ ἐν τοῖς λογισμοῖς ἑαυτῆς τοῖς ἀρίστοις. Ἐὰν δὲ κωλυθῆναι αὐτὸν ἐκ τῶν λογισμῶν τῶν ἀρίστων μὴ ἀφῶσιν αἱ χρεῖαι, ἔρχεται εἰς τὸ βλάπτεσθαι καὶ βλάπτειν. Ἐντεῦθεν ἀνοίγεται θύρα τοῖς πάθεσι καὶ ἀπέρχεται ἡ γαλήνη τῆς διακρίσεως καὶ φεύγει ἡ ταπείνωσις καὶ κλείεται ἡ θύρα τῆς εἰρήνης. Διὰ ταῦτα οὖν πάντα λοιπὸν ἀδιαλείπτως ἑαυτὸν φυλάττει ἐκ τῶν πολλῶν, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὑρίσκει ἑαυτὸν ἐν γαλήνη καὶ ἀναπαύσει καὶ ἐν εἰρήνη καὶ ἐπιεικείᾳ καὶ εὐλαβείᾳ.

Ἐν ταπεινόφρονι ποτὲ οὐκ ἐστὶ κατέπειξις καὶ ταχύτης καὶ σύγχυσις, οὐδὲ νοήματα θερμὰ καὶ κοῦφα, ἀλλ’ ἐν παντὶ καιρῷ ἐν ἀναπαύσει ἐστὶ καταλύων. Ἐὰν κολληθῇ ὁ οὐρανὸς τῇ γῇ, ὁ ταπεινόφρων οὐ θροεῖται. Οὐχὶ πᾶς ἡσύχιος ταπεινόφρων, ἕκαστος δὲ ταπεινόφρων, καὶ ἡσύχιος. Ταπεινόφρων μὴ ὤν, συνεσταλμένος οὐκ ἔστι συνεσταλμένους δέ, μὴ ὄντας ταπεινόφρονας, πολλοὺς εὑρήσεις. Τοῦτο ἐστὶν ὅπερ εἶπεν ὁ Κύριος, ὁ πραΰς καὶ ταπεινός· «*μάθετε ἀπ’ ἐμοῦ ὅτι πρᾶος εἰμὶ καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν*». Ὁ ταπεινόφρων ἐν παντὶ καιρῷ ἐν

ἀναπαύσει ἐστίν, ὅτι οὐκ ἐστὶ τι κινοῦν ἢ θροοῦν τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. Καὶ ὥσπερ οὐ δύναται τὶς πτοῆσαι ὄρος, οὕτως οὐ πτοεῖται ἡ διάνοια αὐτοῦ. Καὶ εἰ δυνατὸν ῥηθῆναι, καὶ ἴσως οὐκ ἄτοπον ἐστὶ τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι ὁ ταπεινόφρων ἐκ τοῦ κόσμου τούτου οὐκ ἐστὶν ὅτι οὔτε ἐν ταῖς λύπαις θροεῖται καὶ ἀλλοιοῦται, οὔτε ἐν εὐφροσύναις θαυμάζεται καὶ ἐξαπλοῦται, ἀλλ' ὅλη ἡ εὐφροσύνη αὐτοῦ καὶ ἡ ἀγαλλίασις ἡ ἀληθινὴ ἐν τοῖς τοῦ Δεσπότου αὐτοῦ ἐστίν.

Ἀκολουθεῖ δὲ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἡ ἐπιείκεια καὶ τὸ συνάξαι ἑαυτόν, ὅπερ ἐστὶν ἡ σωφροσύνη τῶν αἰσθήσεων, φωνὴ σύμμετρος, σμικρολογία, ἑαυτοῦ καταφρόνησις, ἐσθὴς εὐτελής, βάδισμα οὐ σεσοβημένον, τὸ προσέχειν κάτω, τὸ ὑπερέχειν ἐν ἐλεημοσύνῃ, ταχύτης δακρύων, μεμονωμένη ψυχή, καρδία συντετριμμένη, ἀκινησία θυμοῦ, αἰσθήσεις ἀσκόρπιστοι, σμικρότης πραγμάτων, σμικρότης ἐν πάσῃ χρείᾳ, τὸ βαστάξαι, ἡ ὑπομονῇ, τὸ μὴ πτοεῖσθαι, ἡ ἰσχυρότης τῆς καρδίας ἡ τικτομένη ἐκ τοῦ μίσους τῆς χρονικῆς ζωῆς, ἡ ὑπομονῇ τῶν πειρασμῶν, ἔννοιαι βαρεῖαι καὶ οὐκ ἐλαφραί, σβέσις λογισμῶν, φυλακὴ τῶν μυστηρίων τῆς σωφροσύνης, ἡ αἰδώς, ἡ εὐλάβεια, καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτα, τὸ ἡσυχάσαι πάντοτε, τὸ τὴν ἀγνωσίαν ἀεὶ προσκαλεῖσθαι.

Τῷ ταπεινόφρονι ποτὲ οὐκ ἀνάγκη ἀπαντᾷ ποιοῦσα αὐτὸν ταραχθῆναι ἢ συγχυθῆναι. Ὁ ταπεινόφρων ὅταν ποτὲ μόνος γένηται, αἰδεῖται ἐξ αὐτοῦ. Ἐγὼ θαυμάζω, ὅτι ἐὰν ᾖ τὶς ταπεινόφρων ἐν ἀληθείᾳ, οὐ τολμήσει τοῦ προεύξασθαι τῷ Θεῷ, ὁπόταν προσέγγιση τῇ εὐχῇ, ἢ τοῦ ἀξιωθῆναι αὐτῆς ἢ αἰτήσασθαι τὶ ἄλλο, ἢ γινώσκει τὶ εὔχεται, ἀλλὰ μόνον σιωπὰ ἐν ταῖς πάσαις ταῖς ἑαυτοῦ εὐνοίας, προσδοκῶν μόνον τὸ ἔλεος. Καὶ ποῖον ἄρα θέλημα ἐξέλθῃ περὶ αὐτοῦ ἐκ προσώπου τῆς μεγαλωσύνης τῆς προσκυνητῆς, ἡνίκα τὸ πρόσωπον κλίνει αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν καὶ ἡ θεωρία ἡ ἔσω τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐπηρμένη ἐπὶ τὴν πύλην τὴν ἁγίαν τῶν ἁγίων τὴν ὑψηλήν, ἔνθα ἐστὶν ἐκεῖνος, οὗτινος ὁ γνόφος σκήνωμα, ὁ ἀμβλύνων τὰ ὄμματα τῶν Σεραφίμ, καὶ ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ κατεπείγει τοὺς λεγεῶνας τῆς χοροστασίας αὐτῶν καὶ σιωπὴν ἐπιχέων ἐπὶ πᾶσι τοῖς τάγμασιν αὐτῶν.

Καὶ ἕως τούτου μόνου τολμᾷ εἰπεῖν καὶ προσεύξασθαί· «*Κατὰ τὸ θέλημα σου Κύριε, οὕτω γενέσθω ἐν ἐμοί*».

Καὶ ἡμεῖς τοῦτο λέγωμεν εἰς ἡμᾶς. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΒ’ - Περὶ τοῦ ὅτι ἀκόπως εἰσέρχεται ἡ ψυχὴ πρὸς κατανόησιν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν κτισμάτων Αὐτοῦ, ἐὰν ἡσυχάσῃ ἀπὸ τὲ τοῦ κόσμου καὶ τῶν μεριμνῶν τῶν βιωτικῶν. Τότε γὰρ δύναται γνῶναι ἑαυτῆς καὶ οὓς ἔχει ἔσωθεν κεκρυμμένους θησαυροὺς

Ὅταν μὴ εἰσέλθωσιν ἔξωθεν μέριμναι βιωτικαὶ ἐπὶ τὴν ψυχήν, ἀλλὰ μείνῃ ἐπὶ τὴν φύσιν αὐτῆς, οὐ χρονίζει κοπιάσαι τοῦ εἰσελθεῖν καὶ κατανοῆσαι τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ· ὅτι ὁ χωρισμὸς αὐτῆς ὁ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἡσυχία αὐτῆς φυσικῶς κινοῦσιν αὐτὴν πρὸς κατανόησιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ τούτου ὑψοῦται πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐκπλήττεται θαυμάζουσα καὶ παραμένει τῷ Θεῷ. Ὅταν γὰρ μὴ εἰσέλθῃ ὕδωρ ἔξωθεν ἐπὶ τὴν πηγὴν τῆς ψυχῆς, τὸ ὕδωρ τὸ βρύον τὸ φυσικὸν ἐν αὐτῇ νοήματα βλαστάνει ἐν αὐτῇ τῶν θαυμάσιων τοῦ Θεοῦ διαπαντός.

Ὅταν δὲ εὑρεθῇ ἡ ψυχὴ ἐκτὸς τούτων, ἢ τίνα αἰτίαν ἐκ τίνος ἀλλοτρίας μνήμης ἔλαβεν ἢ αἱ αἰσθήσεις ἐκίνησαν κατ’ αὐτῆς ταραχὴν ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν πραγμάτων. Ὅταν δὲ συγκλεισθῶσιν αἱ αἰσθήσεις τῇ ἡσυχίᾳ καὶ μὴ ἐκπηδῆσαι συγχωρηθῶσι καὶ παλαιωθῶσιν αἱ μνῆμαι τῇ ταύτης βοηθείᾳ, τότε θέαση τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς τῆς ψυχῆς, τὶ εἰσὶ καὶ τὶ ἐστὶν ἡ φύσις τῆς ψυχῆς, καὶ ποίους θησαυροὺς κεκρυμμένους ἔχει ἐν ἑαυτῇ. Οἱ δὲ θησαυροὶ εἰσίν, ἡ κατανόησις τῶν ἀσωμάτων, ἡ κινουμένη ἐν ἑαυτῇ ἀφ’ ἑαυτῆς χωρὶς προνοίας καὶ κόπου τοῦ ὑπὲρ αὐτῆς. Οὐκ ἐπίσταται δὲ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι τοιοῦτοι λογισμοὶ κινοῦνται ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. Τὶς γὰρ ἦν αὐτοῦ διδάσκαλος, ἢ πῶς αὐτὸ κατέλαβεν, ὅπερ καὶ νοηθὲν ἀδύνατον ἄλλοις σαφηνισθῆναι, ἢ τὶς ἦν αὐτῷ ὁδηγὸς πρὸς ὅπερ παρ’ ἄλλου μηδαμῶς μεμάθηκε;

Τοιαύτη τὶς ἐστὶν ἡ φύσις τῆς ψυχῆς. Οὐκοῦν τὰ πάθη προσθήκη ἐστὶν ἐξ αἰτίας ψυχικῆς ἐπεὶ φυσικῶς ἀπαθὴς ἐστὶν ἡ ψυχή. Ὅταν δὲ ἀκούσῃς ἐν τῇ Γραφὴ πάθη ψυχικὰ καὶ σωματικά, γνῶθι, ὅτι πρὸς τὰς αἰτίας εἴρηται. Ἡ γὰρ ψυχὴ φυσικῶς ἀπαθὴς ἐστίν. Οἱ δὲ τῆς ἔξω φιλοσοφίας οὐ παραδέχονται τοῦτο, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ τούτοις ἀκόλουθοι. Ἀλλ’ ἡμεῖς οὕτω πιστεύομεν, ὅτι ὁ Θεὸς τὸν κατ’ εἰκόνα ἀπαθῆ πεποίηκε κατ’ εἰκόνα δὲ λέγω, οὐ κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ κατὰ τὴν ψυχήν, ἥτις ἐστὶν ἀόρατος. Πᾶσα γὰρ εἰκὼν ἐκ

προϋποκειμένης εἰκόνος ἀνιμᾶται, ἀδύνατον δὲ τίνα παραστῆσαι εἰκόνα, μὴ προθεαθέντος αὐτῷ ὁμοιώματος. Ὥστε δεῖ πιστεύειν σε, ὅτι τὰ πάθη, ὡς προείπομεν, τῆς ψυχῆς οὐκ εἰσιν. Εἰ δὲ τις ἀνθίσταται τοῖς εἰρημένοις, ἡμεῖς ἐρωτήσομεν, ὁ δὲ ἀποκρινέσθω.

Ἐρώτησις. Τὶ ἐστὶν ἡ φύσις τῆς ψυχῆς; Ἄρα ἀπαθὴς τις καὶ φωτὸς πλήρης, ἢ ἐμπαθὴς τις καὶ σκοτεινή;

Ἀπόκρισις. Εἰ γὰρ ἦν ποτὲ ἡ φύσις τῆς ψυχῆς διαυγὴς καὶ καθαρὰ τῇ τοῦ μακαρίου φωτὸς ὑποδοχή, ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἀνέλθῃ τάξιν οὕτως εὑρίσκεται λοιπόν, ὅταν ἐμπαθῶς κινηθῇ, ἔξω τῆς φύσεως αὐτῆς ὁμολογουμένως ἐστίν, ὡς οἱ τῆς Ἐκκλησίας τρόφιμοι διαβεβαιοῦνται. Ὥστε τὰ πάθη ὕστερον τῇ ψυχῇ ἐπεισῆλθε, καὶ οὐ δίκαιον εἰπεῖν τῆς ψυχῆς εἶναι τὰ πάθη, κἂν ἐν τούτοις αὕτη κινῆται.

Φανερὸν οὖν ἐστίν, ὅτι τοῖς ἔξωθεν κινεῖται, οὐχ ὡς ἰδίοις. Καὶ εἰς ἐν τούτοις τοῖς πάθεσι τῆς ψυχῆς κινουμένης ἄνευ τοῦ σώματος, κατὰ τοῦτο λέγονται φυσικά, λοιπὸν ἡ πείνα καὶ ἡ δίψα καὶ ὁ ὕπνος ψυχικὰ ἂν εἴη, ὅτι καὶ ἐν τούτοις πάσχει καὶ συστενάζει τῷ σώματι καὶ τῇ τῶν μελῶν ἐκκοπῇ καὶ τοῖς πυρετοῖς καὶ ταῖς νόσοις καὶ τοῖς παραπλησίοις. Διότι τῇ κοινωνίᾳ συναλγεῖ τῷ σώματι ἡ ψυχή, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ σῶμα αὐτῇ καὶ συγκινεῖται τῇ τοῦ σώματος εὐφροσύνῃ καὶ δέχεται τὰς τούτου θλίψεις.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΓʼ - Περὶ ψυχῆς καὶ παθῶν καὶ νοὸς καθαρότητος κατʼ ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν

Ἐρώτησις. Τὶ ἐστὶν ἡ φυσικὴ κατάστασις τῆς ψυχῆς, καὶ τὶ ἐστὶν ἡ παρὰ φύσιν, καὶ τὶ ἐστὶν ἡ ὑπὲρ φύσιν;

Ἀπόκρισις. Ἡ φυσικὴ κατάστασις τῆς ψυχῆς γνῶσις ἐστὶ τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν νοητῶν. Ἡ ὑπὲρ φύσιν ἐστὶν ἡ κίνησις τῆς θεωρίας τῆς ὑπερουσίου θεότητος. Ἡ παρὰ φύσιν ἐστὶν ἡ ἐν τοῖς ἐμπαθέσι κίνησις. Καθὼς ἔφη ὁ θεῖος καὶ μέγας Βασίλειος, ὅτι ἡ ψυχή, ὅταν εὑρεθῇ κατὰ φύσιν, ἄνω διάγει, ὅτε δὲ ἔξωθεν τῆς φύσεως αὐτῆς εὑρέθη, εὑρίσκεται κάτω εἰς τὴν γῆν, ὅταν δὲ ἄνω γένηται, ἀπαθὴς εὑρίσκεται ἡνίκα δʼ ἂν κατέλθῃ ἡ φύσις ἐκ τῆς οἰκείας τάξεως, τότε τὰ πάθη ἐν αὐτῇ εὑρίσκεται.

Φανερὸν οὖν λοιπόν, ὅτι τὰ πάθη τὰ ψυχικὰ οὐκ εἰσὶ φύσει ψυχικά. Εἰ καὶ οὕτω κινεῖται ἐν τοῖς πάθεσι τοῦ σώματος τοῖς ψεκτοῖς, ὥσπερ ἐν τῇ πείνῃ καὶ τῇ δίψῃ, ἀλλʼ ἐπειδὴ οὐκ ἐπετέθη αὐτῇ ἐν τούτοις νόμος, οὐ τοσοῦτον μεμπτέα ἐστί, καθὼς ἐν τοῖς λοιποῖς τοῖς ὑποκειμένοις τῇ μέμψει. Ἔσθʼ ὅτε συμβαίνει ἐπιτρέπεσθαί τινα παρὰ τοῦ Θεοῦ πρᾶξαι τι δοκοῦν ἄτοπον, καὶ ἀντὶ τῆς μέμψεως καὶ τῶν ἐλέγχων, ἀγαθαῖς ἀμοιβαῖς ἀμειφθῆναι. Καθὼς ὁ προφήτης Ὡσηέ, ὁ πόρνην γεγαμηκώς, καὶ ὡς Ἡλίας ὁ προφήτης, ὁ ζήλῳ Θεοῦ φονεύσας, καὶ ὡς οἱ μαχαίραις τοὺς ἰδίους γονεῖς ἀποκτείναντες τῇ προστάξει τοῦ Μωϋσέως.

Πλὴν λέγεται φυσικῶς εἶναι τῇ ψυχῇ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν θυμόν, χωρὶς τῆς τοῦ σώματος φύσεως. Καὶ ταῦτα αὐτῆς τὰ πάθη.

Ἐρώτησις. Πότερον ἡνίκα ἡ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμία ἐξαφθῇ ἐν τοῖς θείοις, κατὰ φύσιν ἐστὶν ἢ ὅταν εὑρεθῇ ἐν τοῖς γηίνοις καὶ τοῖς σωματικοῖς; Καὶ διατὶ ζηλοῖ τῆς ψυχῆς ἡ φύσις τῷ θυμῷ; Καὶ πῶς λέγεται φυσικὸς ὁ θυμός; Ἄρα ἐν τῷ θυμοῦσθαι διὰ τίνα σαρκικὴν ἐπιθυμίαν ἢ φθόνον ἢ κενοδοξίαν; Ἢ ἐν τοῖς τοιούτοις ἢ κατὰ τὸ ἐναντίον τούτων; Ἀποκρινέσθω ὁ λέγων, καὶ ἡμεῖς ἀκολουθήσομεν.

Ἀπόκρισις. Πολλὰ λέγει ἡ θεῖα Γραφὴ καὶ τίθησι καταχρηστικῶς ὀνόματα πολλάκις, ἅτινα τοῦ σώματος μὲν ἐστί, κατὰ τῆς ψυχῆς δὲ λέγεται, καὶ πάλιν τὰ τῆς ψυχῆς κατὰ τοῦ σώματος, καὶ οὐ χωρίζει ταῦτα. Ἀλλʼ οἱ συνετοὶ συνιεῖσι τοῦτο. Ὥσπερ τὰ τῆς θεότητος τοῦ Κυρίου, ἅτινα εἴρηνται κατὰ τοῦ παναγίου αὐτοῦ σώματος, πράγματα μὴ συγκρινόμενα τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, καὶ πάλιν ταπεινὰ εἴρηνται κατὰ τῆς θεότητος αὐτοῦ, ἅτινα ἐστὶ κατὰ τῆς ἀνθρωπότητας. Καὶ πολλοὶ μὴ συνιέντες τὸν σκοπὸν τῶν θείων

λόγων ἐνταῦθα ὠλίσθησαν ὀλίσθημα ἀδιόρθωτον. Οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς κατὰ τοῦ σώματος.

Εἰ οὖν ἡ ἀρετὴ ὑγεία ἐστὶ τῆς ψυχῆς φυσικῶς, λοιπὸν τὰ πάθη ἀῤῥώστια ἐστὶ τῆς ψυχῆς, ἐπισυμβάντα καὶ ἐπεισελθόντα τῇ φύσει καὶ ἐξαγαγόντα τῆς ἰδίας ὑγείας. Φανερὸν οὖν, ὅτι ἡ ὑγεία προϋπάρχει ἐν τῇ φύσει τοῦ συμβεβηκότος ἀῤῥωστήματος. Καὶ εἰ ταῦτα οὕτως, ὡς καὶ ἀληθῆ ἐστί, λοιπὸν ἡ ἀρετὴ φυσικῶς ἐστὶν ἐν τῇ ψυχή, τὰ δὲ συμβεβηκότα ἔξωθεν τῆς φύσεως ἐστί.

Ἐρώτησις. Τὰ πάθη τὰ σωματικὰ φυσικῶς λέγεται τῷ σώματι ἢ κατὰ συμβεβηκός; Καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς τὰ ὄντα αὐτῇ διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα σχέσιν, φυσικῶς αὐτῇ λέγονται ἢ καταχρηστικῶς;

Ἀπόκρισις. Τὰ μὲν τοῦ σώματος οὐ θαῤῥεῖ τις λέγειν καταχρηστικῶς, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ἀφ' οὐ ἔγνωσται καὶ ὑπὸ πάντων ὡμολόγηται ὅτι φυσικῶς πέφυκε τῇ ψυχῇ ἡ καθαρότης, θαῤῥεῖν δεῖ καὶ λέγειν, ὅτι φυσικῶς αὐτῇ τὰ πάθη οὐδαμῶς. Διότι ἡ νόσος, δευτέρα ἐστὶ τῆς ὑγείας. Τὸ δὲ εἶναι τὴν μίαν φύσιν ἀγαθὴν καὶ πονηράν, ἀδύνατον, ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἡ μία προηγεῖται τῆς ἑτέρας, ἐκείνη δὲ ἐστὶν ἡ φυσική, ἡ προϋπάρξασα τῆς ἑτέρας. Διότι πᾶν πρᾶγμα ὂν συμβεβηκός, οὐ λέγεται εἶναι ἐκ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἔξωθεν ἐπεισελθὸν καὶ παντὶ συμβεβηκότι καὶ ἐπεισερχομένω ἀλλοίωσις ἕπεται, ἡ δὲ φύσις οὐκ ἀλλοιοῦται οὔτε μετακινεῖται. Πᾶν πάθος πρὸς ὠφέλειαν ὑπάρχον παρὰ Θεοῦ δεδώρηται, καὶ τὰ σωματικὰ πάθη πρὸς ὠφέλειαν καὶ αὔξησιν αὐτοῦ τέθεινται ἐν αὐτῷ, ὁμοίως καὶ τὰ ψυχικά. Ἀλλ' ὅταν ἀναγκασθῇ τὸ σῶμα ἔξω γενέσθαι τῆς ἴδιας εὐθηνίας, ἐν τῇ στερήσει τῶν οἰκείων καὶ τῇ ψυχῇ ἀκολουθῆσαι, τότε ἐξασθενεῖ καὶ βλάπτεται. Καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ τὰ ὑπάρχοντα αὕτη καταλείψασα, τῷ σώματι ἀκολουθήσῃ, τηνικαῦτα καὶ αὕτη βλάπτεται, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, λέγοντα, «*τὸ πνεῦμα ἐπιθυμεῖ κατὰ τῆς σαρκός, καὶ ἡ σὰρξ κατὰ τοῦ πνεύματος*». Ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται. Οὐκοῦν μηδεὶς βλασφημείτω τὸν Θεόν, ὅτι αὐτὸς τὰ πάθη καὶ τὴν ἁμαρτίαν ἐπὶ τὴν φύσιν ἡμῶν τέθεικεν. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐν ταῖς φύσεσι τέθεικε τὰ ἑκάστην αὐξάνοντα, ἀλλ' ὅταν συναινέσῃ μία τῇ ἑτέρᾳ, τότε οὐκ ἐν τοῖς ἰδίοις εὑρίσκεται, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐναντίοις. Εἰ γὰρ ἦσαν τὰ πάθη φυσικῶς ἐν τῇ ψυχῇ, τίνος χάριν ἐβλάπτετο ὑπ' αὐτῶν; Τὰ γὰρ τῆς φύσεως ἴδια, τὴν φύσιν οὐ λυμαίνεται.

Ἐρώτησις. Καὶ τίνος ἕνεκεν τὰ σωματικὰ πάθη τὰ αὐξάνοντα καὶ ἐνδυναμοῦντα τὸ σῶμα, τὴν ψυχὴν βλάπτουσιν, εἰ ταύτης οὐκ εἴσιν ἴδια; Καὶ τίνος χάριν ἡ ἀρετὴ τὸ σῶμα μὲν κολάζει, τὴν δὲ ψυχὴν αὐξάνει;

Ἀπόκρισις. Οὐχ ὁρᾷς πῶς τὰ ἔξωθεν τῆς φύσεως ὄντα βλάπτει ταὐτήν; Ἑκάστη γὰρ φύσις προσεγγίσασα τοῖς οὖσιν αὐτῇ, εὐφροσύνης πληροῦται, θέλεις δὲ γνῶναι, τὶ ἐστὶ τὸ ἴδιον ἑκάστης τῶν φύσεων τούτων; Ὅρα, ὅτι τὰ βοηθοῦντα ἑκάστη, ἴδια αὐτῆς ἐστί, τὰ δὲ βλάπτοντα, ἀλλότρια καὶ ἔξωθεν ἐπεισελθόντα. Ἐπεὶ οὖν ἔγνωσται, ὅτι τὰ πάθη τούτων ἀλλήλοις ἀντίκεινται, λοιπὸν πᾶν ὁτιοῦν βοηθοῦν τῷ σώματι καὶ ἄνεσιν αὐτῷ

δίδωσιν, ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ ἐν αὐτῷ συναναστραφῇ, οὐ λέγεται φυσικῶς εἶναι αὕτη τὰ γὰρ τῆς ψυχῆς φυσικῶς ἴδια, θάνατος ἐστὶ τοῦ σώματος, καταχρηστικῶς δὲ ὅμως αὕτη ἀνατίθεται, καὶ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν οὐ δύναται τοῦτο ἐλευθερωθῆναι, ἐν ὅσῳ τοῦτο φορεῖ. Διότι φυσικῶς κεκοινώνηκε τοῖς λυπηροῖς αὐτοῦ, διὰ τὴν ἕνωσιν τῆς κινήσεως αὐτῆς, τὴν μεμιγμένην τῇ κινήσει τοῦ σώματος ἐν τῇ ἀκαταλήπτῳ σοφίᾳ. Ἀλλ' εἰ καὶ ὄντως ἀλλήλοις κεκοινωνήκασιν, ἀλλ' ὅμως κεχώρισται κίνησις ἀπὸ κινήσεως, καὶ θέλημα ἀπὸ θελήματος, καὶ πάλιν τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ πνεύματος.

Ἡ δὲ φύσις οὐκ ἀλλοιοῦται, ἀλλ' ἑκάστη αὐτῶν, εἰ καὶ λίαν κλίνει εἴτε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν εἴτε πρὸς τὴν ἀρετήν, ἀλλ' ὅμως ἑκάστη αὐτῶν τῷ ἰδίῳ θελήματι κινεῖται. Καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ ἀρθῇ ἀπὸ τῆς μερίμνης τοῦ σώματος, τότε ὅλη καθόλου διὰ τοῦ πνεύματος ἀνθεῖ τὰς ἑαυτῆς κινήσεις καὶ ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ νήχεται ἐν ἀκαταλήπτοις πράγμασιν οὐ μὲν δὲ συγχωρεῖ τῷ σώματι τοῦ μνημονεύειν τῶν ἰδίων, κἂν οὕτω γένηται. Καὶ ἐὰν πάλιν τὸ σῶμα ἐν ταῖς ἁμαρτίαις εὑρέθη, οἱ διαλογισμοὶ τῆς ψυχῆς οὐ παύονται ἁλλόμενοι ἐν τῇ διανοίᾳ.

Ἐρώτησις. Τὶ ἐστὶν ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ;

Ἀπόκρισις. Καθαρὸς ἐστὶ τὸν νοῦν, οὐχ ὁ μὴ γινώσκων τὸ κακόν, ἐπεὶ κτηνώδης ἔσται, οὔτε ὁ ὢν τῇ φύσει ἐν τάξει νηπίων, οὔτε ὁ πρόσωπον λαμβάνων. Ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ· διαλογισμὸς ἐν θείοις γενόμενος μετὰ τὴν πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν. Καὶ οὐ θρασυνόμεθα εἰπεῖν, ὅτι ἄνευ τῆς τῶν λογισμῶν πείρας τοῦτο ἐκτήσατό τις, ἐπεὶ οὐκ ἐνδέδυται σῶμα. Ἡμεῖς γὰρ ἕως τοῦ θανάτου μὴ πολεμηθῆναι τὴν φύσιν ἢ μὴ βληθῆναι, οὐ θαῤῥοῦμεν λέγειν. Πεῖραν δὲ τῶν λογισμῶν λέγω, οὐ τὸ ὑποταγῆναι τούτοις, ἀλλὰ τὸ ἀρχὴν βαλεῖν, τοῦ ἀγωνίσασθαι ἐν αὐτοῖς.

Ἡ κίνησις τῶν λογισμῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπὸ τεσσάρων αἰτίων γίνεται. Πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ θελήματος τῆς σαρκὸς τοῦ φυσικοῦ· δεύτερον δὲ ἐκ τῆς φαντασίας τῶν αἰσθήσεων τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, ὧνπερ ἀκούει καὶ βλέπει· τρίτον, ἓκ τῶν προλήψεων καὶ ἐκ τῆς ἐκκλίσεως τῆς ψυχῆς, ὧν ἔχει κατὰ νοῦν· τέταρτον, ἐκ τῶν προσβολῶν τῶν δαιμόνων τῶν πολεμούντων ἡμᾶς εἰς πάντα τὰ πάθη, διὰ τῶν αἰτιῶν ὧν προείπομεν. Διὰ τοῦτο ἕως θανάτου οὐ δύναται ὁ ἄνθρωπος μὴ ἔχειν λογισμοὺς καὶ πόλεμον, ὅσον ἐστὶν ἐν τῇ ζωῇ τῆς σαρκὸς ταύτης. Εἰ γὰρ πρὸ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ κόσμου καὶ πρὸ θανάτου ἐνδέχεται καταργηθῆναι μίαν τῶν τεσσάρων τούτων αἰτιῶν, ἢ καὶ ἐὰν δυνατὸν ἡ τὸ σῶμα μὴ ζητεῖν τὰ ἀναγκαῖα καὶ μὴ ἀναγκασθῇ ἐπιθυμῆσαι τίνος τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, κρίνον σύ.

Εἰ δὲ ἄτοπον ἐστὶν ἐννοῆσαί τι τῶν τοιούτων, ἐπειδὴ ἡ φύσις ἐπιδεὴς ἐστὶ τῶν τοιούτων, λοιπὸν τὰ πάθη κινοῦνται ἐν παντὶ σῶμα φοροῦντι, θέλοντι καὶ μὴ βουλομένῳ. Διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον παραφυλάττεσθαι πάντα ἄνθρωπον, οὐ δι' ἐν λέγω πάθος, τὸ φανερῶς καὶ συνεχῶς ἐν αὐτῷ κινούμενον, οὐδὲ δύο, ἀλλὰ πλείονα, ὡς σῶμα φοροῦντα. Οἱ

νικήσαντες τὰ πάθη διὰ τῶν ἀρετῶν, εἰ καὶ ἐνοχλοῦνται ὑπὸ τῶν λογισμῶν καὶ τῶν προσβολῶν τῶν τεσσάρων αἰτιῶν, ἀλλ’ οὐχ ἡττῶνται ὅτι ἔχουσι δύναμιν καὶ ἁρπάζεται ὁ νοῦς αὐτῶν εἰς μνήμας ἀγαθὰς καὶ θείας.

Ἐρώτησις. Τὶ διαφέρει ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ τῆς καθαρότητος τῆς καρδίας;

Ἀπόκρισις. Ἄλλη μὲν ἐστὶν ἡ καθαρότης τοῦ νοός, ἕτερα δὲ τῆς καρδίας. Ὁ μὲν γὰρ νοῦς μία ἐστὶ τῶν τῆς ψυχῆς αἰσθήσεων, ἡ δὲ καρδία ἐστὶν ἡ περιέχουσα καὶ κρατοῦσα τὰς ἔνδον αἰσθήσεις, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ῥίζα. Καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι ἅγιοι. Ἤγουν, ἐὰν καθαρθῇ ἡ καρδία, δῆλον ὅτι καὶ πᾶσαι αἱ αἰσθήσεις καθαίρονται. Ὁ μὲν γὰρ νοῦς ἐὰν ἐπιμέλειαν ποιήσηται τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν ἢ καὶ μοχθήσει μικρὸν ἐν τὲ νηστείαις καὶ ἀγρυπνίαις καὶ ἡσυχίαις, ἐπιλήσεται μὲν τῆς προτέρας διαγωγῆς καὶ καθαρθήσεται, ἡνίκα ἂν μακρυνθῆ ἀπὸ τῆς αἰσχρὰς ἀναστροφῆς, οὐ μὴν δὲ μόνιμον ἕξει τὴν καθαρότητα. Ὥσπερ γὰρ ταχέως καθαίρεται, οὕτω καὶ ταχέως μολύνεται.

Ἡ δὲ καρδία διὰ πολλῶν θλίψεων καὶ στερήσεων καὶ μακρυσμοῦ τῆς κοινωνίας τῆς μετὰ τῶν κατὰ κόσμον κοσμικῶν πάντων καὶ τῆς τούτων ἀπονεκρώσεως, καθαίρεται. Καθαρθεῖσα δὲ ἀπὸ τῶν μικρῶν πραγμάτων, οὐ μολύνεται αὐτῆς ἡ καθαρότης, οὐδὲ ἀπὸ τῶν μεγάλων πολέμων καὶ φανερῶν πτοεῖται, τῶν φοβερῶν λέγω καθότι ἐκτήσατο στόμαχον ἰσχυρόν, δυνάμενον τάχιστα πέψαι πᾶσαν τροφήν, τὴν οὖσαν τοῖς ἀσθενέσιν ἄπεπτον. Οὕτω γὰρ εἴρηται τοῖς ἰατροῖς ὅτι ἑκάστη βρῶσις κρεῶν δύσπεπτος μὲν ἐστί, πολλὴν δὲ δύναμιν ἐμποιεῖ τοῖς ὑγιεινοῖς σώμασιν, ἡνίκα στόμαχος ἰσχυρὸς ταὐτὴν δέξεται.

Οὕτως ἑκάστη καθαρότης ταχέως γινομένη καὶ ἐν μικρῷ χρόνῳ, καὶ ὀλίγῳ κόπῳ ταχέως καὶ ἀπογίνεται καὶ μολύνεται. Ἡ δὲ καθαρότης ἡ γενομένη διὰ πολλῶν θλίψεων καὶ ἡ διὰ μακρὸν χρόνου κτηθεῖσα, ἐκ τινὸς μετρίας προσβολῆς ἐν τίνι μορίω τῶν τῆς ψυχῆς οὐ φοβεῖται. Ὁ Θεὸς γὰρ κρατύνει αὐτήν.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΔ’ - Περὶ τῆς θέας τῆς τῶν ἀσωμάτων φύσεως κατ’ ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν

Ἐρώτησις. Κατὰ πόσους τρόπους καὶ διαφορᾶς δέχεται τὴν θέαν τῆς φύσεως τῶν ἀσωμάτων ἢ ἀνθρωπινὴ φύσις;

Ἀπόκρισις. Πάσης φύσεως ἀσυνθέτου καὶ λεπτῆς τῶν πνευματικῶν σωμάτων κατὰ τρεῖς διαφορᾶς ὑποπίπτει ἡ κατάληψις τῇ αἰσθήσει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἢ ἐν παχύτητι ὑποστάσεως, ἐνουσίως, ἢ ἐν λεπτότητι ὑποστάσεως, ἀνουσίως, ἢ ἐν θεωρίᾳ ἀληθινῇ, ἥτις ἐστὶν ἡ οὐσιώδης θεωρία. Καὶ κατὰ μὲν τοῦ πρώτου ἐξουσίαν ἔχουσιν αἱ αἰσθήσεις, κατὰ δὲ τοῦ δευτέρου ἡ ψυχὴ ἀκρομερῶς καθορᾷ, κατὰ δὲ τοῦ τρίτου ἡ δύναμις τῆς φύσεως τῆς διανοίας. Καὶ πάλιν ἡ θέλησις καὶ ἡ διάνοια καθ’ ἑκατέρου αὐτῶν ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν καὶ τὰ κατὰ τῆς θελήσεως καὶ τῆς ψυχικῆς καυχήσεως, κἀκείνου ᾧ συντέθειται αὐτῇ. Ἡ θέλησις πρῶτον ἐστὶν ἡ αἰτία, καὶ ταῦτα ἔκγονα τοῦ αὐτεξουσίου, εἰ καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς χρείας ἡσυχίαν ἄγει τότε αὐτεξούσιον καὶ τὸ θέλημα, ἐν ὅσῳ χώραν ἔχει ἡ ἐνέργεια κἀκεῖσε ἵσταται, καὶ καθ’ ἓν δείκνυσι μόνον καὶ ἐστὶ χωρὶς τοῦ ὑποδεχομένου θελήματος καὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. Διότι αἱ αἰσθήσεις δεκτικοὶ εἰσὶν ὅλων τῶν συμβεβηκότων, ἄνευ τοῦ θελήματος.

Ἐν τοῖς τρισὶ τρόποις τούτοις λειτουργοῦσιν αἱ ἁγίαι δυνάμεις ἐν τῇ πρὸς ἡμᾶς κοινωνία, πρὸς διδαχὴν ἡμῶν καὶ πρὸς σύστασιν τῆς ἡμετέρας ζωῆς.

Οἱ μέντοι ἐναγεῖς δαίμονες οὐ δύνανται κινῆσαι ἐν ἡμῖν, εἰ μὴ τοὺς δύο τρόπους, ἡνίκα πλησιάσωσιν ἡμῖν πρὸς ἀπώλειαν, οὐχὶ πρὸς ὠφέλειαν, τῷ δὲ τρίτῳ τρόπῳ οὐ δύνανται προσελθεῖν ἡμῖν, τοῦ πλανῆσαι ἡμᾶς. Διότι οἱ δαίμονες οὐκ ἔχουσιν ὅλως δύναμιν κινῆσαι ἐν ἡμῖν τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς ἐν τῇ διανοίᾳ ἀδύνατον γὰρ τοῖς υἱοῖς τοῦ σκότους προσεγγίσαι τῷ φωτί. Οἱ δὲ ἅγιοι ἄγγελοι κέκτηνται τοῦτο, καὶ κινῆσαι καὶ φωτίσαι. Ἐκεῖνοι γὰρ ψευδῶν νοημάτων τῶν σκότους ἐκγόνων ἐξουσιασταὶ καὶ δημιουργοὶ τυγχάνουσιν. Ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν φωτιστικῶν φῶς ὑποδέχεται ἀπὸ δὲ τῶν σκοτεινῶν σκότος.

Ἐρώτησις. Καὶ τὶς ἡ αἰτία, ὅτι ἐκείνοις μὲν δέδοται, τούτοις δὲ οὐδαμῶς;

Ἀπόκρισις. Πᾶς τὶς ἐκ τούτων τῶν διδασκάλων τὴν σύνεσιν, ἣν διδάσκει, πρῶτον μὲν αὐτὸς καθορᾷ ἐν ἑαυτῷ καὶ μανθάνει καὶ δέχεται καὶ γεύεται, καὶ τότε δύναται ὑποτίθεσθαι αὐτὴν τοῖς διδασκομένοις. Οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι τὴν ἀκρίβειαν τῶν πραγμάτων ἐκ τῆς οἰκείας γνώσεως τῆς ὑγιοῦς μεταδιδόασιν, ἐκεῖνοι οἵτινες ἐξ ἀρχῆς

δύνανται καταλαβεῖν ἐν ὀξεῖα καταλήψει νοὸς ὀξυτάτου καὶ καθαρωτάτου. Οἱ δὲ δαίμονες κέκτηνται ταχύτητα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ φῶς. Ἄλλο δὲ ἐστὶν ὀξύτης, καὶ ἕτερον φῶς· ἡ πρώτη χωρὶς τῆς δευτέρας εἰς ἀπώλειαν φέρει τὸν ταύτην κεκτημένον. Αὕτη τὴν ἀλήθειαν δεικνύει, ἐκεῖνο, τῆς ἀληθείας ἴνδαλμα. Διότι τὸ φῶς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων δεικνύει καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς διαγωγῆς πληθύνεται καὶ ἐλαττοῦται.

Οἱ ἅγιοι ἄγγελοι ἐκ τῆς οἰκείας γνώσεως ἐποχετεύουσιν ἡμῖν περὶ τῶν κινήσεων τῶν πραγμάτων ἐκείνης, ἧς πρῶτον γεύονται καὶ καταλαμβάνουσι, καὶ τότε μεταδιδόασιν ἡμῖν. Καὶ πάλιν οἱ δεύτεροι διδάσκαλοι κατὰ τὸ μέτρον τῆς γνώσεως αὐτῶν κινοῦσιν ἐν ἡμῖν περὶ τῆς τῶν πραγμάτων κινήσεως. Ἐν οἷς γὰρ οὐκ εἰσὶ μεμενηκότες, ἀνάγκη ἐστὶν αὐτοῖς τὸ κινῆσαι ἐν ἡμῖν ὀρθοὺς λογισμούς. Ὅμως πίστευε, ὡς ἤδη εἶπον, ὅτι οὐδὲ εἰ ἦμεν δυνατοὶ ὑποδέξασθαι ἡμεῖς, ἠδύναντο αὐτοὶ διδάξαι ἡμᾶς ἀληθινὴν θεωρίαν, καὶ γε ἦσαν ἐν αὐτῇ ἐξ ἀρχῆς. Καὶ πάλιν περὶ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν κατὰ τὴν οἰκονομίαν, ἐν ᾗ διοικεῖται, ἐρεθίζει τοὺς διδασκόμενους, εἴτε τούτων εἴτε τῶν ἐναντίων.

Ἐγὼ δὲ οὕτως ἔχω ἐν ἀληθείᾳ, ὅτι ὁ ἡμέτερος νοῦς χωρὶς μεσιτείας ἁγίων ἀγγέλων, ἀφ' ἑαυτοῦ δύναται κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀδιδάκτως τὴν μέντοι τῶν κακῶν γνῶσιν ἄνευ τῆς τῶν δαιμόνων μεσιτείας οὐ δέχονται αἳ αἰσθήσεις οὔτε κινοῦνται ἐν αὐτοῖς, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ δύναται τὸ κακὸν ἐνεργῆσαι. Τὸ γὰρ ἀγαθὸν ἐν τῇ φύσει πεφυτευμένον ἐστί, τὸ δὲ κακὸν οὐδαμῶς. Πᾶν δὲ τὸ ὂν ξένον καὶ ἔξωθεν ἐπεισερχόμενον, πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς γνώσεως αὐτοῦ μεσίτου τινὸς δέεται.

Τὸ μέντοι ἔσωθεν φυόμενον ἀδιδάκτως ἕρπει εἰς τὴν φύσιν, κἂν ποσῶς. Καὶ εἰ οὕτως ἔχει ἡ φύσις τὸ κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀφ' ἑαυτῆς, ἡ αὔξησις αὐτῆς καὶ τὸ φῶς οὐκ ἄνευ τῆς τῶν ἀγγέλων θεωρίας δυνατὸν γενέσθαι. Διδάσκαλοι δὲ ἡμῶν εἰσί, καθὼς καὶ αὐτοὶ ἀλλήλων. Οἱ κατώτεροι, ἀπ' ἐκείνων τῶν ἐπικυπτόντων αὐτοῖς καὶ τὸ φῶς ἐχόντων, καὶ οὕτως ἀλλήλοις, ἕως ἂν καταντήσωσι πρὸς ἐκείνην τὴν ἑνότητα, ἥτις κέκτηται διδάσκαλον τὴν ἁγίαν Τριάδα. Καὶ αὕτη πάλιν ἡ πρώτη τάξις θαῤῥοῦσα λέγει, ὅτι οὐκ ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλὰ διδάσκαλον ἔχει τὸν μεσίτην Ἰησοῦν ἐκεῖνον, ὑφ' οὐ ὑποδέχεται καὶ τοῖς ὑποκάτω ἐπιδίδωσιν.

Ἐγὼ μὲν οὕτω λογίζομαι ὅτι ὁ ἡμέτερος νοῦς οὐκ ἔχει φυσικὴν δύναμιν κινηθῆναι πρὸς θεωρίαν θείαν. Καὶ μιᾷ ὑφέσει ἴσοι ἐσμὲν ταῖς οὐρανίαις φύσεσι πάσαις, καθότι ἐν ἡμῖν καὶ αὐταῖς ἡ χάρις κινεῖται. Ξένον δὲ τῇ φύσει, τῷ ἀνθρωπίνῳ νοΐ καὶ τῷ ἀγγελικῷ διότι οὐ συναριθμεῖται ἡ ἐπὶ τῇ θεότητι θεωρία ταῖς λοιπαῖς θεωρίαις. Πᾶσι δὲ τοῖς λογικοῖς τοῖς τὲ πρώτοις καὶ μέσοις, οὐκ ἐστὶ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ τῇ χάριτι κινεῖται ἡ θεωρία ἐν πᾶσι τοῖς οὖσιν, ἐν τὲ τοῖς οὐρανίοις καὶ ἐπιγείοις, καὶ οὐχ ἡ φύσις τοῦτο κατέλαβεν, ὡς τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων. Ἡ ἐν τῷ νῷ θεωρίᾳ, ἐν ᾗ κινεῖται ἡ τῶν οὐρανίων τάξις, καὶ ἡ ὀπτασίᾳ πρὸ τῆς ἐνσάρκου ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἦν αὐτοῖς κατ ἐξουσίαν, ὥστε εἰσιέναι πρὸς ταῦτα τὰ μυστήρια, ὅτε δὲ ἐσαρκώθη ὁ Λόγος, ἠνοίχθη αὐτοῖς θύρα ἐν τῷ Ἰησοῦ, καθὼς φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἁγνισθῶμεν, ἐγὼ λογίζομαι, ὅπερ ἐστὶ

καὶ ἀληθές, ὅτι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὰς ἀποκαλύψεις καὶ διαγνώσεις τὰς ἀπαγούσας πρὸς τὴν θεωρίαν ἐκείνην τὴν ἀΐδιον, ἥτις ἐστὶν ἀληθῶς μυστηρίων ἀποκάλυψις, ἄνευ τῆς μεσιτείας αὐτῶν προσεγγίσαι τὰ νοσήματα ἡμῶν οὐ δύνανται. Οὐ γὰρ ἐστὶ τῷ ἡμετέρῳ νοῒ τοιαύτη δύναμις, ὅση ταῖς οὐσίαις ταῖς ἀνωτάτω, αἵτινες ἀμέσως παρὰ τοῦ ἀϊδίου τὰς ἀποκαλύψεις καὶ τὰς θεωρίας δέχονται. Κἀκεῖναι γὰρ ἐν εἰκόνι καὶ οὐχὶ γυμνῶς ἐξ αὐτῆς, καὶ πάλιν ὁ ἡμέτερος νοῦς ὁμοίως.

Διά μεταδόσεως γὰρ ἑκάστη τάξις ἀπὸ τῆς ἄλλης κατὰ πᾶσαν οἰκονομίαν καὶ διάγνωσιν ἀπὸ τῆς πρώτης εἰς τὴν δευτέραν, καὶ οὕτως ἕως ἂν διέλθῃ τὸ μυστήριον εἰς ὅλας τὰς τάξεις. Πολλὰ δὲ τῶν μυστηρίων ἐν τῇ πρώτῃ τάξει ἵστανται καὶ πρὸς τὰς ἄλλας οὐ διαπερῶσιν. Οὐ γὰρ δύνανται χωρὶς ἐκείνης εἰσδέξασθαι τὸ μέγεθος τοῦ μυστηρίου. Καὶ τίνα τῶν μυστηρίων ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως ἐξερχόμενα, τῇ δευτέρᾳ καὶ μόνῃ ἀποκαλύπτεται, κἀκεῖ φυλάττεται σεσιγημένα, αἱ δὲ ἄλλαι τάξεις αὐτὰ οὐ συνῆκαν, καὶ τίνα ἕως τῆς τρίτης καὶ τετάρτης. Καὶ πάλιν αὔξησις καὶ ὕφεσις γίνεται ἐν ταῖς ἀποκαλύψεσι ταῖς ὀφθησομέναις τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις. Καὶ εἰ ἐκεῖναι οὕτω, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς χωρὶς αὐτῶν καὶ ἄνευ μεσιτείας δυνάμεθα δέξασθαι μυστήρια τοιαῦτα;

Ἀλλ’ ἐξ αὐτῶν ἐστίν, ὅταν τῷ νοΐ τῶν ἁγίων πίπτῃ ἡ αἴσθησις τῆς ἀποκαλύψεως ὁποίου μυστηρίου. Καὶ ὅτε συγχωρηθῇ ὑπὸ Θεοῦ ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν ἀποκαλυφθῆναι τῆς ἀνωτάτω καὶ τῆς κατωτέρω καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ὅτε συγχωρηθῇ τι ἐκ τῆς θείας ἐπινεύσεως, μέχρι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καταντήσει πρὸς τοὺς ἀξίους ἐκ παντός. Δι’ αὐτῶν γὰρ οἱ ἅγιοι εἰσδέχονται τὸ φῶς τῆς θεωρίας, μέχρι τῆς ἐνδόξου ἀϊδιότητος, τὸ ἀδίδακτον μυστήριον, καὶ οἱ αὐτοὶ ἀπ’ ἀλλήλων. «*Πνεύματα γὰρ λειτουργικὰ εἰσί, πρὸς τοὺς ἐν ἑτοιμασία ὄντας κληρονόμους γενέσθαι τῆς ζωῆς ἀποστελλόμενα*».

Ἀλλ’ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα αὕτη ἡ τάξις καταργηθήσεται. Τότε γὰρ οὐκ ἄλλος ἀπ’ ἄλλου δέχεται τὴν ἀποκάλυψιν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ πρὸς εὐφημίαν καὶ εὐφροσύνην τῆς ἰδίας ψυχῆς, ἀλλ’ ἑκάστῳ ἀφ’ ἑαυτοῦ δοθήσεται τὸ πρὸς ἀξίαν παρὰ τοῦ Δεσπότου κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀριστευμάτων αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἑτέρου λήψεται τὴν δωρεάν, ὡς ἐνθάδε. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἐκεῖ οὔτε ὁ διδάσκων, οὔτε ὁ διδασκόμενος, οὔτε ὁ δεόμενος ἀναπληρῶσαι τὸ ἐλάττωμα αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἑτέρου. Εἷς γὰρ ἐστὶν ὁ δοτὴρ ἐκεῖ, ἀμέσως δωρούμενος τοῖς δεκτικοῖς, καὶ παρ’ αὐτοῦ κομίζονται οἱ κομιζόμενοι τὴν ἐπουράνιον εὐφροσύνην. Ἐκεῖ παύσονται αἱ τάξεις τῶν διδασκόντων καὶ τῶν διδασκομένων, καὶ ἐν ἑνὶ κρέμαται ἡ ὀξύτης τῆς ἐφέσεως παντός.

Ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι ἐν τῇ γεέννῃ κολαζόμενοι, τῇ μάστιγι τῆς ἀγάπης μαστίζονται. Καὶ τὶ πικρὸν καὶ σφοδρὸν τὸ τῆς ἀγάπης κολαστήριον! Τουτέστιν ἐκεῖνοι οἵτινες ᾐσθήθησαν, ὅτι εἰς τὴν ἀγάπην ἔπταισαν, μείζονα τὴν κόλασιν ἔχουσι πάσης φοβουμένης κολάσεως. Ἡ γὰρ λύπη ἡ βάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ τῆς εἰς τὴν ἀγάπην ἁμαρτίας, ὀξυτέρα ἐστὶ πάσης κολάσεως γινομένης. Ἄτοπον ἐστὶ λογίζεσθαι τινά, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐν τῇ γεέννῃ στεροῦνται τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀγάπη ἔκγονόν ἐστι τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας, ἥτις

ὁμολογουμένως κοινῶς πᾶσι δίδοται. Ἐνεργεῖ δὲ ἡ ἀγάπη ἐν τῇ δυνάμει αὐτῆς κατὰ διπλοῦν τρόπον τοὺς μὲν ἁμαρτωλοὺς κολάζουσα, ὡς καὶ ἐνταῦθα συμβαίνει πρὸς φίλον ἀπὸ φίλου, τοὺς δὲ τετηρηκότας τὰ δέοντα εὐφραίνουσα ἐν αὐτῇ. Καὶ αὕτη ἐστί, κατὰ γε τὸν ἐμὸν λόγον, ἡ ἐν τῇ γεέννῃ κόλασις, ἡ μεταμέλεια. Τῶν μέντοι υἱῶν τῶν ἄνω ἐν τῇ τρυφῇ μεθύσκει τὰς ψυχάς.

Ἐρώτησις. Ἠρωτήθη τις, πότε γνώσεταί τις, ὅτι ἔτυχε τῆς ἀφέσεως τῶν αὐτοῦ ἁμαρτιῶν;

Ἀπόκρισις. Καὶ ἀνταπεκρίθη αὐτῷ· Ἡνίκα ἂν αἰσθηθῇ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὅτι τελείως αὐτὰς μεμίσηκεν ἐκ καρδίας καὶ ὅταν ἐν τοῖς φανεροῖς αὐτοῦ ἐναντίως οὐ ἦν διοικῇ ἑαυτόν. Ὁ τοιοῦτος πέποιθεν, ὅτι τετύχηκε τῆς τῶν πταισμάτων συγχωρήσεως παρὰ Θεοῦ, τῶν ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ὡς ἤδη μισήσας τὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως, ἣν ἐν ἑαυτῷ ἐκτήσατο, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Ἀποστόλου τὸ φάσκον «*συνείδησις ἀκατάκριτος, αὕτη ἑαυτῆς μάρτυς*».

Γένοιτο δὲ ἡμᾶς τυχεῖν τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς σὺν τῷ μονογενεῖ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΕ’ - Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων κατ’ ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν

Ἐρώτησις. Ποίῳ δεσμῷ συνδέδεται ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου τοῦ μὴ τρέχειν εἰς τὰ κακά;

Ἀπόκρισις. Ἐν τῷ ἀκολουθῆσαι διαπαντὸς τῇ σοφίᾳ καὶ πλεονεκτῆσαι ἐν τῇ διδαχῇ τῆς ζωῆς. Ἄλλος γὰρ δεσμὸς ἰσχυρότερος τῇ ἀταξίᾳ τῆς διανοίας οὐκ ἐστίν.

Ἐρώτησις. Ἕως πότε ὁ ὅρος τοῦ στέρξαι τῷ κατακολουθοῦντι τῇ σοφίᾳ, καὶ ἐν τίνι τελειοῦται ἡ μάθησις αὐτῆς;

Ἀπόκρισις. Ὄντως ἀδύνατον φθάσαι ἐν πορεία τὸν ὅρον τοῦτον ὅτι καὶ οἱ ἅγιοι ἐλλιπεῖς εἰσὶ πρὸς τὴν τελειότητα αὐτῆς. Τῆς γὰρ ὁδοιπορίας τῆς σοφίας οὐκ ἐστὶ πέρας. Ἕως δὲ τούτου ὑψοῦται, ἕως οὐ ἂν ἑνώσῃ τῷ Θεῷ τὸν ἀκολουθοῦντα αὐτῇ. Καὶ τοῦτο σημεῖον αὐτῆς, ὅτι ἀπέραντος ἐστὶν ἡ κατανόησις αὐτῆς ὅτι ἡ σοφία αὐτὸς ἐστὶν ὁ Θεός.

Ἐρώτησις. Ποίᾳ ἐστὶν ἡ πρώτη τρίβος καὶ ἀρχή, ἥτις ποιεῖ ἡμᾶς πλησιάσαι τῇ σοφίᾳ;

Ἀπόκρισις. Τὸ ἐν πάσῃ δυνάμει καταδιώξω τοῦ Θεοῦ τὴν σοφίαν καὶ σπουδάσαι ἐν τῇ καταδιώξει αὐτοῦ ὁλοψύχως ἕως τέλους καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἡνίκα δέῃ, ἀποδύσασθαι καὶ ῥίψαι αὐτὴν ἐξ ἑαυτοῦ μὴ ἀμελῆσαι διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Ἐρώτησις. Τὶς ἐστὶν ὁ ἀξίως ὀνομαζόμενος συνετός;

Ἀπόκρισις. Ὁ ἐν ἀληθείᾳ συνιείς, ὅτι τῆς ζωῆς ταύτης ὅρος ἐστίν, αὐτὸς ἐστὶν ὁ δυνάμενος ὅρον ποιῆσαι ταῖς πλημμελείαις αὐτοῦ. Ποῖα γὰρ γνῶσις ἢ σύνεσις μείζων ταύτης, τοῦ σοφίσασθαι τίνα τὸ ἐξελθεῖν ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς ἐν ἀφθαρσίᾳ, μὴ ἔχοντα μέρος μεμιασμένον ἐκ τῆς γλυκύτητας αὐτῆς. Ἐὰν γὰρ ἄνθρωπος τὶς λεπτύνων τὰ νοήματα αὐτοῦ, εἰσελθεῖν εἰς τὰ μυστήρια ὅλων τῶν φύσεων, καὶ πλούτων ἐν ἐφευρέσει καὶ κατανοήσει ἐν πάσῃ γνώσει, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ῥερυπωμένη τῷ ῥύπῳ τῆς ἁμαρτίας, καὶ οὐκ ἐκτήσατο μαρτυρίαν ἐν ἐλπίδι ψυχῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ δοκεῖ καλῶς φθάσαι εἰς τὸν λιμένα τῆς πεποιθήσεως, οὐκ ἔχει ὁ κόσμος ἀφρονέστερον αὐτοῦ. Ἕως γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ κόσμου τούτου μόνον μετήνεγκεν αὐτὸν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν τῷ πρὸς αὐτὸν ἀδιαλείπτῳ δρόμῳ.

Ἐρώτησις. Ποῖος ἐστὶν ὁ ἰσχυρότερος ἐν τῇ ἀληθείᾳ;

Ἀπόκρισις. Ὁ εὐδοκῶν ἐν θλίψεσι προσκαίρως, ἐν αἷς κέκρυπται ἡ ζωὴ καὶ ἡ δόξα τῆς νίκης αὐτοῦ, καὶ οὐ ἐπεθύμησε τὸν πλατυσμόν, ἐν ᾧ κέκρυπται ἡ ὀσμὴ τῆς αἰσχύνης, τὸ ἐν παντὶ καιρῷ ποτίζοντα τὸν εὑρίσκοντα αὐτὸν ποτήριον στεναγμοῦ.

Ἐρώτησις. Τὶ βλάπτει ἄρα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ τῇ πρὸς Θεόν, ἐὰν τὶς ἐκκλίνῃ ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἔργων διὰ τοὺς πειρασμούς;

Ἀπόκρισις. Οὐκ ἐνδέχεται τίνα πλησιάσαι τῷ Θεῷ χωρὶς θλίψεως καὶ οὐ φυλάττεται ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἀναλλοίωτος χωρὶς αὐτῆς. Καὶ ἐὰν κόψῃ τὰ ἔργα τὰ αὐξάνοντα αὐτήν, κόπτει καὶ τὰ φυλάσσοντα αὐτήν, καὶ ὡς θησαυρὸς ἀφύλακτος εὑρίσκεται καὶ ὡς ἀθλητὴς γυμνωθεὶς τῶν ὁπλῶν αὐτοῦ καὶ ὥσπερ ναῦς εὑρίσκεται μὴ ἔχουσα τὰ σκεύη αὐτῆς καὶ ὡς παράδεισος ἐκκοπείσης αὐτοῦ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος.

Ἐρώτησις. Τὶς ἐστὶν ὁ πεφωτισμένος ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις. Ὅστις ἔφθασεν εὑρεῖν τὴν πικρότητα τὴν κεκρυμμένην ἐν τῇ γλυκύτητι τοῦ κόσμου καὶ ἐκώλυσε τὸ στόμα αὐτοῦ, τοῦ μὴ πιεῖν ἐκ τούτου, καὶ κλείων τὰς θύρας τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ, ἵνα μήποτε εἰσέλθῃ ἐν αὐτῷ ὁ πόθος τοῦ βίου τούτου καὶ κλέψῃ ἐξ αὐτοῦ τοὺς κρυπτοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ.

Ἐρώτησις. Τὶ ἐστὶν ὁ κόσμος, καὶ πῶς γινώσκομεν αὐτὸν καὶ τὶ βλάπτει τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν;

Ἀπόκρισις. Ὁ κόσμος πόρνη ἐστίν, ἥτις τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἕλκει τοὺς ὁρῶντας εἰς τὸν πόθον αὐτῆς, καὶ ὃ κρατηθεὶς μερικῶς τῷ πόθῳ αὐτοῦ καὶ περιπλακεὶς αὐτῷ, οὐ δύναται ἐξειληθήναι ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἀποδύσῃ αὐτὸν τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Καὶ ὅταν γυμνώσῃ αὐτὸν ἐκ πάντων καὶ ἐκφέρῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, τότε γνωρίζει αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος πλάνου ὄντως καὶ ἀπατεῶνα.Ὅταν δὲ τὶς ἀγωνίσηται ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σκότους τοῦ κόσμου τούτου, ἕως ἂν ᾖ κεκρυμμένος ἐν αὐτῷ, οὐ δύναται ἰδεῖν τὰς περιπλοκὰς αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ὁ κόσμος οὐ μόνον τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ τοὺς δεδεμένους ἔνδον αὐτοῦ κρατεῖ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκτήμονας καὶ ἀσκητὰς καὶ τοὺς κλάσαντας τὰ δεσμὰ αὐτοῦ καὶ προσάπαξ γενομένους ἐπάνωθεν αὐτοῦ ἰδοὺ ἤρξατο θηρεύειν αὐτοὺς εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν τισὶ τρόποις καὶ καταπατεῖ αὐτοὺς καὶ τίθησιν αὐτοὺς κάτωθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Ἐρώτησις. Τὶ ποιοῦμεν τῷ σώματι, ὅταν περικυκλώσῃ αὐτῷ ἡ ὀδύνη καὶ τὸ βάρος, ὅτι συγχαυνούνται αὐτῷ τὸ θέλημα τὸ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς πρώτης ἰσχύος αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις. Τοῦτο γίνεται πολλάκις ἐπὶ τισιν ὅτι τὸ ἥμισυ αὐτῶν ἐξῆλθεν ὀπίσω τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτῶν ἔμεινεν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἡ καρδία αὐτῶν οὐκ ἐκόπη ἐκ τῶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ διεμερίσθησαν καθ' ἑαυτούς. Καὶ ποτὲ μὲν ἔμπροσθεν βλέπουσι, ποτὲ δὲ ὀπίσω καί, ὡς νομίζω ἐγώ, ὅτι ὁ σοφὸς τοὺς οὕτω μεμερισμένους καὶ προσεγγίζοντας τῇ ὁδῷ τοῦ Θεοῦ παραινεῖ λέγων «*μὴ προσέλθῃς αὐτῷ ἐν δύο καρδίαις*», ἀλλ' ὡς ὁ σπείρων καὶ ὡς ὁ θερίζων πρόσελθε αὐτῷ. Καὶ ὁ Κύριος τοὺς ἀποτασσομένους οὐ τελείως τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ μεμερισμένους ὀντάς, καὶ τῷ λόγῳ ἢ μᾶλλον τῷ λογισμῷ εἰς τὰ

ὀπίσω στρεφομένους ἐκ τῆς προφάσεως τοῦ φόβου τῶν θλίψεων, εἰδώς, καὶ ὅτι τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκὸς ἀκμὴν οὐκ ἔῤῥιψαν ἀπ' αὐτῶν, ὅτε ἠθέλησεν ἀποῤῥῖψαι τὴν χαύνωσιν τῆς διανοίας ἐξ αὐτῶν, λόγον αὐτοῖς ὡρισμένον εἶπεν «*Ὅστις θέλει ὀπίσω μοὺ ἐλθεῖν, πρῶτον ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν*», καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐρώτησις. Καὶ ἄρα τὶ ἐστὶ τὸ ἀπαρνήσασθαι ἑαυτόν;

Ἀπόκρισις.

α. Ἵνα, ὥσπερ ὁ ἑτοιμασθεὶς ἐν τῷ σταυρῷ ἀνελθεῖν, μόνην τὴν ἔννοιαν λαμβάνει τοῦ θανάτου ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐξέρχεται, ὡς ἄνθρωπος μὴ ἐνθυμούμενος πάλιν ἔχειν μέρος ζωῆς ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ τοῦ παρόντος αἰῶνος, οὕτω καὶ ὁ τὸ εἰρημένον πληρῶσαι βουλόμενος. Ὁ γὰρ σταυρός, πρὸς πᾶσαν θλῖψιν ἕτοιμον ἐστὶ θέλημα. Καὶ ὅτε ταῦτα πάλιν ἠθέλησε διδάξαι διατὶ οὕτως ἐστίν, εἶπεν «*ὁ θέλων ζῆσαι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀπολέσει ἑαυτὸν ἐκ τῆς ζωῆς τῆς ἀληθινῆς, ὁ δὲ ἀπολύων ἑαυτὸν ὧδε ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει ἑαυτὸν ἐκεῖ*». Τουτέστιν ὁ διαβαίνων τὴν ὁδὸν τοῦ σταυροῦ καὶ τὰ διαβήματα αὐτοῦ τιθεὶς ἐν αὐτῇ. Εἰ δὲ τις πάλιν μεριμνᾷ τῆς ζωῆς ταύτης, ἀπώλεσεν ἑαυτὸν ἐκ τῆς ἐλπίδος, δι' ἧς ἐξῆλθε θλιβῆναι ὅτι ἡ μέριμνα αὐτῇ οὐκ ἐᾷ αὐτὸν προσεγγίσαι τῇ διὰ Θεὸν θλίψει, ἀλλ' ἐν τῇ διαμονῇ αὐτοῦ τῇ πρὸς αὐτὴν ἕλκει αὐτὸν κατὰ μικρὸν καὶ ἐκφέρει αὐτὸν ἐκ μέσου τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς τῆς μακαριότητος, καὶ αὐξάνει ἐν αὐτῷ ὁ λογισμὸς οὗτος, ἕως ἂν νικήσῃ αὐτόν. Ὁ δὲ ἀπολλύων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ διὰ τὸν πόθον μου, οὗτος ἀνέγκλητος καὶ ἀβλαβὴς φυλάττεται εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τό, «*ὁ ἀπολλύων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν*».

β'. Λοιπὸν ἐντεῦθεν ἐξ ἑαυτοῦ ἑτοίμασον τὴν ψυχὴν σοῦ εἰς ἀφανισμὸν τέλειον ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς. Καὶ ἐὰν ἀπόλλῃς σεαυτὸν ἐκ τῆς ζωῆς ταύτης, ἐρείσοι ἐν ταύτῃ τῇ διανοίᾳ «*καὶ δώσω σοι, φησί, ζωὴν αἰώνιον καθὼς ἐπηγγειλάμην σοι*». Ἐὰν δὲ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ μείνῃς, τὴν ἐπαγγελίαν μου ἐν ἔργῳ ἐνδείξομαί σοι ἐνταῦθα καὶ τὴν βεβαίωσιν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ τότε εὑρίσκεις τὴν αἰώνιον ζωήν, ὅτε τῆς ζωῆς ταύτης καταφρονήσεις. Καὶ ὅταν εἰσέλθῃς ἐν τῇ παρασκευῇ ταύτῃ εἰς τὸν ἀγῶνα, τότε καταφρονεῖται ἐν ὀφθαλμοῖς σου πάντα τὰ νομιζόμενα ἐπίπονα καὶ θλιβερά. Ὅταν γὰρ ὁ νοῦς οὕτω παρασκευῇ ταύτῃ εἰς τὸν ἀγῶνα, τότε καταφρονεῖται ἐν ὀφθαλμοῖς σου πάντα τὰ νομιζόμενα ἐπίπονα καὶ θλιβερά. Ὅταν γὰρ ὁ νοῦς οὕτω παρασκευασθῇ, οὐκ ἔχει ἀγῶνα οὔτε θλῖψιν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κινδύνου τοῦ θανάτου. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δεῖ εἰδέναι, ὅτι, ἐὰν μὴ μισήσῃ ἄνθρωπος τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μελλούσης καὶ μακαριᾶς ζωῆς, οὐ δύναται τὸ σύνολον ὑπομεῖναι τὰς καθ' ἑκάστην ὥραν ἐπερχομένας τούτῳ παντοίας θλίψεις καὶ πόνους.

Ἐρώτησις. Ποίῳ τρόπῳ κόπτει ὁ ἄνθρωπος τὴν πρώτην συνήθειαν αὐτοῦ καὶ συνηθίζει ἑαυτὸν ἐν τῇ ζωῇ τῆς ἐνδείας καὶ τῆς ἀσκήσεως;

Ἀπόκρισις.

α’. Ζῆσαι τὸ σῶμα ἐκτὸς τῆς χρείας αὐτοῦ οὐ πείθεται, ἐφ’ ὅσον περιέρχεται ἐν ταῖς αἰτίαις τῆς τρυφῆς καὶ τῆς χαυνώσεως, καὶ οὐ δύναται τοῦτο ὁ νοῦς κατέχειν ἀπὸ τῶν τοιούτων, ἕως ἂν μὴ ξενωθῇ τὸ ῥηθὲν σῶμα ἐκ πάντων τῶν ποιούντων τὴν χαύνωσιν. Διότι, ὅταν εὕρῃ ἰδεῖν τὴν θεωρίαν τῆς τροφῆς καὶ τῶν πραγμάτων καὶ βλέπῃ σχεδὸν καθ’ ἑκάστην ὥραν τὰ τῆς χαυνώσεως αἴτια, ἐξυπνίζεται ἐν αὐτῷ ἡ ἐπιθυμία αὐτῶν διάπυρος, καὶ οὕτως ἐρεθίζει ὡς διακαίουσα.

β’. Διὰ τοι τοῦτο καὶ πάνυ καλῶς τῷ ἀκολουθῆσαι ὀφείλοντι ὁ λυτρωτὴς Κύριος ἐνετείλατο, γυμνωθῆναι καὶ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ κόσμου. Διότι πρῶτον ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος ῥίψαι τὰς αἰτίας τῆς χαυνώσεως ἐξ αὐτοῦ, καὶ οὕτω προσεγγίσαι τῷ ἔργῳ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος, ὅτε ἤρξατο πολεμεῖν μετὰ τοῦ διαβόλου, ἐν ἐρήμῳ ξηροτάτῃ ἐπολέμησεν αὐτόν. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ παραινεῖ ἐξελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως τοὺς αἴροντας τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ «*συνεξέλθωμεν αὐτῷ, φησίν, ἔξωθεν τῆς πόλεως καὶ λάβωμεν τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ ὅτι ἔξω τῆς πόλεως ἔπαθεν*». Ἐκ γὰρ τοῦ ἀφορίσαι τινὰ ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τῶν αὐτοῦ, ταχέως λανθάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν πρώτην αὐτοῦ συνήθειαν καὶ τὴν ἀναστροφήν, καὶ οὐ κοπιᾷ χρόνον πολὺ ἐν τούτοις. Τὸ δὲ πλησιάσαι ἑαυτὸν τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς πράγμασιν αὐτοῦ, ταχέως χαυνοῖ τὴν ἰσχὺν τῆς διανοίας αὐτοῦ.

γ’. Διὸ δεῖ γινώσκειν, ὅτι μεγάλως βοηθεῖ καὶ πρὸς προκοπὴν ὁδηγεῖ τὴν ἐν τῷ ἀθλητικῷ ἀγῶνι τῷ σωτηρίῳ. Προσήκει οὖν καὶ βοηθεῖ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ τὸ εἶναι ἐν ἐνδείᾳ καὶ ὑστερήσει τὴν κατάστασιν τοῦ κελλίου τοῦ μοναχοῦ, καὶ ἵνα γένηται τὸ κελλίον αὐτοῦ κενὸν καὶ ἀργὸν ἀπὸ πάντων τῶν κινούντων ἐν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀναπαύσεως. Ὅταν γὰρ αἱ αἰτίαι τῆς χαυνώσεως ἀπέχωσιν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, οὐ κινδυνεύει ἐν τῷ διπλῷ πολέμῳ, τῷ ἐσωτέρῳ καὶ ἐξωτέρῳ. Καὶ οὕτως ἀκόπως νικᾷ ὁ ἄνθρωπος ὁ μακρόθεν ἔχων τὰ πρὸς ἡδονήν, παρὰ τὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ πρὸς ἐπιθυμίαν αὐτὸν κινοῦντα ἔχοντα. Ὧδε γὰρ ὁ ἀγὼν διπλοῦς ἐστίν.

δ’ Ὅτε γὰρ χρῄζει ὁ ἄνθρωπος εἰς σύστασιν τοῦ σκηνώματος αὐτοῦ, τότε καὶ ἡ χρεία αὐτοῦ εὐκαταφρόνητος γίνεται καὶ οὐδὲ ἐν τῷ ἀναγκαίῳ καιρῷ τῆς μικρᾶς αὐτοῦ μεταλήψεως θεωρεῖ αὐτὴν μετ’ ἐπιθυμίας, καὶ ἐν ὀλίγῳ τίνι πείθει τὸ σῶμα καὶ τοῦτο ὡς εὐκαταφρόνητον παρ’ ἑαυτῷ βλέπει, καὶ οὐ διὰ τὴν ἡδύτητα τοῦ βρώματος προσεγγίζει αὐτῷ, ἀλλ’ ἵνα τὴν φύσιν ἀντιλάβηται καὶ ἐνισχύσῃ. Αὗται αἱ προφάσεις ταχέως ἀναφέρουσί τίνα εἰς τὴν ἄσκησιν ἀθλίπτῳ καὶ ἀλύπῳ λογισμῷ.

Προσήκει τοίνυν τῷ σπουδαίῳ μοναχῷ ὀξεῖ τῷ πόδι φεύγειν ἀνεπιστρόφως πάντα τὰ πολεμοῦντα τῷ μοναχῷ καὶ μὴ συναναμίγνυσθαι τοῖς πολεμοῦσιν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ψιλῆς θεωρίας αὐτῶν ἐγκρατεύεσθαι καὶ μακρυνθῆναι ἀπὸ τοῦ πλησιασμοῦ αὐτῶν καθ ὅσον δύναται. Καὶ τοῦτο λέγω οὐ μόνον περὶ τῆς γαστρός, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν ἐν τῇ πείρᾳ καὶ τῷ πολέμῳ, ἐν οἷς πειράζεται καὶ δοκιμάζεται τοῦ μοναχοῦ ἡ ἐλευθερία. Ὅταν γὰρ ἔλθῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν, διαθήκην μετὰ τοῦ Θεοῦ ποιεῖ,

ἀπέχεσθαι ἐκ πάντων τούτων. Ταῦτα δὲ εἰσί, τὸ μὴ ὁρᾷν πρόσωπον γυναικός, καὶ τὸ μὴ ἰδεῖν τὰ πρόσωπα τῶν εὐπρεπῶν, καὶ τὸ μηδενὸς ἐπιθυμεῖν ἢ τρυφᾶν, καὶ τὸ μὴ ἰδεῖν τὴν εὐκοσμίαν τῶν ἐνδυμάτων, καὶ τὸ μὴ ἰδεῖν πᾶσαν τάξιν τῶν κοσμικῶν, μήτε ἀκοῦσαι τῶν λόγων αὐτῶν, μήτε τὰ περὶ αὐτῶν ἐξετάσαι. Διότι πολλὴν δύναμιν κτῶνται τὰ πάθη ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ τῶν τοιούτων ἁπάντων πραγμάτων, οἷα χαυνούντων τὸν ἀγωνιστὴν καὶ ἀλλοιούντων τὴν τε φρόνησιν καὶ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν αἱ θεωρίαι τῶν καλῶν κινῶσι τὴν προαίρεσιν τοῦ ὄντος ἐν τῷ ζήλῳ ἐκκλίνειν εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, δῆλον ὅτι καὶ τὰ ἐνάντια τούτων ἔχουσιν ἰσχὺν αἰχμαλωτίσαι τὴν διάνοιαν εἰς αὐτά. Καὶ ἐὰν πλέον τὶ οὐ γένηται μόνον τῇ διάνοιᾳ τῇ ἡσυχαζούσῃ, ἀλλ’ εἰς ἀγῶνα πολέμων ἐμβάλλει αὐτόν, καὶ τοῦτο ζημία μεγάλη ἐστίν, ἵνα ἐκ τῆς εἰρήνης εἰς θόλωσιν τις ἑκουσίως ἐμβάλλῃ ἑαυτόν.

στ’. Καὶ ἐὰν τις τῶν γερόντων τῶν ἀσκητῶν καὶ ἀγωνιστῶν ἰδὼν ἀγένειον, τὸν ὅμοιον ταῖς γυναιξίν, ἐλογίσατο τοῦτο ἐπιβλαβὲς τῷ λογισμῷ καὶ ἐπιζήμιον ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτοῦ, τὶς ἐστίν, ὃς ἐν ἄλλοις ἀμελῆσαι δύναται, ὁπότε οὗτος ὁ ἅγιος οὐ κατεδέξατο εἰσελθεῖν καὶ ἀσπάσασθαι ἀδελφόν; Διότι ἀνέκρινεν ὁ σοφὸς γέρων, ὅτι μόνον ἐὰν ἐνθυμηθῶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι ἐστὶν ἐνταῦθα τὶ τοιοῦτον, τοῦτο μεγάλη μοι ζημία ἐστί. Καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εἰσῆλθε καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἐγὼ μέν, τέκνα, οὐ φοβοῦμαι, ἀλλ’ ὅμως τὶ θέλω ἐνέγκαι ἐμαυτῷ πόλεμον μάτην; Ἡ γὰρ μνήμη τῶν τοιούτων ταραχὴν ἀνόνητον ἐν τῇ διανοίᾳ ποιεῖ. Εἰς ἕκαστον γὰρ τῶν τοῦ σώματος τούτου μελῶν δέλεαρ πρόκειται, καὶ ἔχει πόλεμον μέγαν ὁ ἄνθρωπος εἰς αὐτὰ καὶ ὀφείλει φυλάξασθαι ἑαυτὸν καὶ σμικρύνειν τὸν πόλεμον αὐτοῦ τὸν εἰς αὐτὰ ἐκ τοῦ φεύγειν ὥσπερ ὅτε ἐγγίζουσι, κἂν βιάζηται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀλλ’ ὅμως κινδυνεύει ἐξ αὐτῶν θεωρῶν καὶ ἐπιθυμῶν ἀεί.

ζ’. Καὶ γὰρ φάρμακα πολλὰ θεωροῦμεν ἐν τῇ γῇ κεκαλυμμένα καὶ ἐν τῷ θέρει διὰ τὸν καύσωνα οὐδεὶς γινώσκει αὐτά, ὅταν δὲ νοτισθῶσιν ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ ὀσφρανθῶσι τῆς δυνάμεως τῆς ψυχρότητος τοῦ ἀέρος, τότε φαίνεται ἕκαστον εἶδος ποῦ ἦν τεθαμμένον ἐν τῇ γῇ. Οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅτε ἐστὶν ἐν τῇ χάριτι τῆς ἡσυχίας καὶ ἐν τῇ θέρμῃ εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, τότε βλέπει πῶς ἕκαστον πάθος ἐγείρεται καὶ κουφίζει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἐὰν ὀσφρανθῶσιν ὀσμῆς ἀναπαύσεως. Τοῦτο δὲ εἶπον, ἵνα μὴ θαῤῥήσῃ τὶς ὅσον ζῇ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, ἕως ἂν ἀποθάνῃ, καὶ ἵνα δείξω, ὅτι τὸ φεύγειν καὶ μακρύνειν τινὰ ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν αἰτιῶν τῆς κακίας, πάνυ βοηθοῦσιν εἰς τὸν ἀσκητικὸν ἀγῶνα. Διὰ τὰ πράγματα τὰ φέροντα ἡμῖν αἰσχύνην ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν, δέον ἡμᾶς ἀεὶ φοβεῖσθαι αὐτὰ καὶ μὴ καταπατῆσαι τὴν συνείδησιν καὶ καταφρονῆσαι αὐτῆς.

η’. Λοιπὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ χωρῆσαι τὸ σῶμα τέως πειράσωμεν καὶ ποιήσωμεν κτᾶσθαι τὴν ὑπομονὴν τὸ δὲ μεῖζον πάντων, ἵνα σπουδάζῃ τίς, ὅπου δ’ ἂν καὶ ᾖ, ὥστε ἀπέχειν τὸ αἴτιον τοῦ πολέμου κἂν γὰρ θλίβηταί τις ἴσως, ἀλλ’ ἄφοβος ἐστίν, ἵνα μή, ὅταν ἔλθῃ χρεία, πέσῃ διὰ τὴν ἐγγύτητα αὐτῆς.

Ἐρώτησις. Ὅστις ἀπέῤῥιψε ἐξ ἑαυτοῦ ὅλον τὸν περισπασμὸν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν

ἀγῶνα, ποίᾳ ἐστὶν ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ἐν τῷ πολέμῳ τῆς ἁμαρτίας, καὶ πόθεν ἄρχεται τῆς πάλης;

Ἀπόκρισις.

α'. Τοῦτο πᾶσι γνώριμόν ἐστίν, ὅτι ἑκάστῳ ἀγῶνι τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἐπιθυμίας ὁ κόπος τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῆς νηστείας ἐστὶν ἡ ἀρχή, καὶ μάλιστα τῷ ἀνταγωνιζομένῳ πρὸς τὴν ἐν ἡμῖν ἔνδον ἁμαρτίαν. Καὶ τὸ σημεῖον τοῦ μίσους τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς ἐκ τούτου ὁρᾶται τοῖς ἀνταγωνιζομένοις πρὸς τὸν ἀόρατον πόλεμον τοῦτον ἐν τῇ νηστείᾳ ἄρχονται καὶ μετὰ ταύτην ἡ ἀγρυπνία τῆς νυκτὸς συνεργεῖ πρὸς τὴν ἄσκησιν.

β'. Ὁ ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ τὴν ὁμιλίαν τῆς συζυγίας ταύτης ἀγαπῶν, οὗτος φίλος τῆς σωφροσύνης γίνεται. Καθὼς ἡ ἀνάπαυσις τῆς γαστρὸς ἀρχὴ πάντων τῶν κακῶν καὶ ἡ χαυνότης τοῦ ὕπνου ἡ ἐξάπτουσα τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πορνείας, οὕτως ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ ἡ ἁγία καὶ πάσης ἀρετῆς ὁ θεμέλιος ἡ νηστεία ὑπάρχει καὶ ἡ ἀγρυπνία καὶ ἡ ἐγρήγορσις ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἐν σταυρώσει τοῦ σώματος ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἐξ ἐναντίας τῆς γλυκύτητος τοῦ ὕπνου. Ἡ νηστεία ὑπερασπισμὸς ἐστὶ πάσης ἀρετῆς καὶ ἀρχὴ τοῦ ἀγῶνος καὶ στέφανος τῶν ἐγκρατῶν καὶ τὸ κάλλος τῆς παρθενίας καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ ἡ λαμπρότης τῆς σωφροσύνης καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἡ μήτηρ τῆς προσευχῆς καὶ ἡ πηγὴ τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς φρονήσεως καὶ ἡ διδάσκαλος τῆς ἡσυχίας καὶ ἡ προηγουμένη πάντων τῶν καλῶν ἔργων. Καθὼς ἀκολουθεῖ τοῖς ἐῤῥωμένοις ὀφθαλμοῖς ἡ ἐπιθυμία τοῦ φωτός, οὕτως ἀκολουθεῖ τῇ νηστείᾳ τῇ μετὰ διακρίσεως γινομένῃ, ἡ ἐπιθυμία τῆς εὐχῆς.

γ'. Ὅταν γὰρ ἄρξηται τις νηστεύειν, ἐκ τούτων εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ὁμιλίας τοῦ Θεοῦ ἐπιθυμεῖ ἐλθεῖν ἐν τῇ διάνοια αὐτοῦ. Οὐ γὰρ καρτερεῖ τὸ σῶμα νηστεῦον ὑπνῶσαι ἐν τῇ στρωμνῇ αὐτοῦ ὅλην τὴν νύκτα. Ὅταν ἡ σφραγὶς τῶν νηστειῶν ἐπιτέθειται τῷ στόματι τοῦ ἀνθρώπου, ὁ λογισμὸς αὐτοῦ ἐν κατανύξει μελετᾷ καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ εὐχὴν βρύει καὶ ἡ στυγνότης ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ κεῖται καὶ οἱ αἰσχροὶ διαλογισμοὶ πόῤῥω ἀπέχουσιν ἀπ' αὐτοῦ, ἱλαρότης οὐχ ὁρᾶται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ καὶ ἐχθρὸς ἐστὶν τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ματαίων συντυχιῶν. Οὐδέποτε εἶδε τις νηστευτήν ἐν διακρίσει, δουλωθέντα ὑπὸ τῆς κακῆς ἐπιθυμίας. Δόμος μέγας εἰς πᾶν ἀγαθὸν ἐστὶν ἡ νηστεία ἡ μετὰ διακρίσεως, καὶ ὁ ἀμελῶν αὐτῆς, πᾶν ἀγαθὸν διασείει. Διότι αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ τεθεῖσα τῇ φύσει ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς εἰς παραφυλακὴν κατὰ τῆς γεύσεως τῆς τροφῆς, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέπεσεν ἡ ἀρχὴ τοῦ πλάσματος ἡμῶν. Ὅμως, ὅθεν γέγονεν ὁ ἀφανισμὸς ὁ πρῶτον, ἐκεῖθεν ἄρχονται οἱ ἀθληταὶ εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἄρξωνται φυλάττειν τοὺς νόμους αὐτοῦ.

δ'. Καὶ ὁ Σωτὴρ δέ, ὅτε ὠράθη τῷ κόσμῳ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ἐντεῦθεν ἤρξατο. Μετὰ γὰρ τὸ βάπτισμα ἐξήνεγκεν αὐτὸν τὸ πνεῦμα εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐνήστευσε ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα. Ὁμοίως καὶ πάντες οἱ ἐξερχόμενοι

ἀκολουθῆσαι ὀπίσω αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ τῷ θεμελίῳ βάλλουσι τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν. Ὅπλον γὰρ ἐστὶν εἰργασμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὶς ἀμελῶν εἰς αὐτὸ οὐ μεμφθήσεται; Καὶ εἰ ὁ ἐκθέμενος τὸν νόμον νηστεύει, τὶς ἐκ τῶν τηρούντων τὸν νόμον οὐ χρὴ νηστεύειν; Διὰ τοῦτο ἕως τότε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἐγίνωσκε τὴν νίκην, οὐδὲ ὁ διάβολος ποτὲ ἐπειράθη τῆς ἥττης αὐτοῦ ἐκ τῆς φύσεως ἡμῶν, ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ ὅπλῳ ἠτόνησέν ἐξ ἀρχῆς, καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἦν ὁ ἀρχηγὸς καὶ πρωτότοκος τῆς νίκης, τοῦ δοῦναι τὸν πρῶτον στέφανον τῆς νίκης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς φύσεως ἡμῶν.

ε'. Καὶ ὅταν ἴδῃ τοῦτο τὸ ὅπλον ἐπὶ τίνα τῶν ἀνθρώπων ὁ διάβολος, εὐθέως φοβεῖται ὁ ἀντικείμενος καὶ τύραννός, καὶ εὐθὺς ἐνθυμεῖται καὶ εἰς μνήμην ἔρχεται τῆς ἥττης αὐτοῦ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ κλᾶται, καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ὅπλου τοῦ δοθέντος ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου ἡμῶν καίεται. Ποῖον ὅπλον δυνατώτερον αὐτοῦ καὶ θάρσος παρέχον τῇ καρδίᾳ ἐν τῇ πάλῃ τῇ κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, ὡς ἡ γινομένη πείνα ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ; Ὅσον γὰρ μοχθεῖ τὸ σῶμα καὶ κακοπαθεῖ ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ περικυκλοῖ τὸν ἄνθρωπον ἢ φάλαγξ τῶν δαιμόνων, τοσοῦτον ἀντιλαμβάνεται ἡ καρδία αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως. Καὶ ὃ ἐνδυόμενος τὸ τῆς νηστείας ὅπλον, ἐν ζήλῳ πυρπολεῖται ἐν παντὶ καιρῷ,

Ϛ'. Καὶ ὁ ζηλωτὴς γὰρ Ἡλίας ἡνίκα ἐζήλωσεν ὑπὲρ τοῦ νόμου, τοῦ Θεοῦ, εἰς τοῦτο τὸ ἔργον τῆς νηστείας διῆγεν. Ὑπομιμνῄσκει γὰρ τὸν κτησάμενον αὐτὴν τὰ ἐντάλματα τοῦ Πνεύματος, καὶ μεσίτης ἐστὶν ἡ νηστεία τοῦ παλαιοῦ νόμου καὶ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης ἡμῖν παρὰ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὁ ἀμελῶν εἰς αὐτήν, καὶ εἰς τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἀγωνισμάτων χαῦνος ἐστὶ καὶ ἀμελὴς καὶ ἀσθενὴς καὶ ἀρχὴν καὶ σημεῖον κακὸν τῆς χαυνώσεως δεικνύει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ δίδωσι τόπον νίκης τῷ πολεμοῦντι αὐτὸν διότι γυμνὸς καὶ ἄοπλος εἰσέρχεται εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἔκδηλος ἐστὶν ὅτι χωρὶς νίκης ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ, διότι τὰ μέλη αὐτοῦ οὐκ ἐφόρεσεν τὴν θέρμην τῆς πείνης τῆς νηστείας. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ νηστεία, καὶ ὁ διαμένων ἐν αὐτῇ, ἀσάλευτος ἔσται ἡ διάνοια αὐτοῦ καὶ πρὸς ἀπάντησιν ἑτοίμη καὶ ἀποτροπὴν πάντων τῶν δυσχερῶν παθῶν. Λέγεται περὶ πολλῶν μαρτύρων, ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ῇ προσεδόκων δέξασθαι τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, εἰ προεγίνωσκον ἐξ ἀποκαλύψεως ἢ φάσεως τίνος τῶν ἑταίρων αὐτῶν τοῦτο, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ οὐκ ἐγεύοντο τίνος, ἀλλὰ ἀπὸ ἑσπέρας ἕως πρωὶ ἵσταντο ἀγρυπνοῦντες ἐν τῇ εὐχῇ, δοξάζοντες τὸν Θεὸν ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, καὶ ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει ἐξεδέχοντο τὴν ὥραν ἐκείνην, ὡς τίνες ἑτοιμασθέντες εἰς τοὺς γάμους, ἐκδεχόμενοι ἀπαντῆσαι τῷ ξίφει νηστεία αὐτῶν. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν, οἱ εἰς τὴν ἀόρατον μαρτυρίαν κληθέντες, τοῦ δέξασθαι τοὺς στεφάνους τοῦ ἁγιασμοῦ νήψωμεν καὶ μηδέποτε ἐν μέλει τινὶ καὶ μέρει τοῦ σώματος ἡμῶν δοθῇ τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν σημεῖον τῆς ἀρνήσεως.

Ἐρώτησις. Πῶς εἰσὶ τίνες πολλάκις καὶ πολλοὶ ἔχοντες τὰ ἔργα ταῦτα ἴσως, καὶ τῆς γαλήνης καὶ ἀναπαύσεως τῶν παθῶν, καὶ τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν οὐκ αἰσθάνονται;

Ἀπόκρισις. Τὰ πάθη τὰ κεκρυμμένα ἐν τῇ ψυχῇ, ὦ ἀδελφέ, οὐχὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς κόποις μόνον διορθοῦνται, οὐδὲ τοὺς λογισμοὺς κωλύουσιν ἐπὶ τῶν ἐξυπνιζομένων ἀεὶ διὰ τῶν αἰσθήσεων. Οἱ γὰρ κόποι οὗτοι φυλάττουσι τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν, ἵνα μὴ νικηθῇ ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐκ τῆς πλάνης τῶν δαιμόνων, τὴν δὲ εἰρήνην καὶ τὴν γαλήνην οὐ παρέχουσι τῇ ψυχῇ. Τὰ γὰρ ἔργα καὶ οἱ κόποι τότε τὴν ἀπάθειαν παρέχουσι τῇ ψυχῇ καὶ νεκροῦσι τὰ μέλη τὰ ἐν τῇ γῇ καὶ δωροῦνται τὴν ἀνάπαυσιν τῶν λογισμῶν, ὅταν κοινωνήσωμεν τῇ ἡσυχίᾳ ἡνίκα γὰρ αἱ αἰσθήσεις τὰ ἔξω παύσωνται τῆς ταραχῆς καὶ ἐπιμείνωσιν ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς σοφίας καιρὸν τίνα. Ἕως γὰρ ἂν στερηθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀπαντήσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ ἐκ τῆς διαχύσεως τῶν λογισμῶν, καὶ συναγάγῃ ἑαυτὸν πρὸς ἑαυτόν, οὐ μὴ δυνηθῇ γνωρίσαι τὸ πάθος αὐτοῦ. Ἡ ἡσυχία γάρ, καθὼς ἔφη ὁ ἅγιος Βασίλειος, ἀρχὴ τῆς καθάρσεως τῆς ψυχῆς ἐστίν. Ἡνίκα γὰρ τὰ ἔξω μέλη παύσωνται τῆς στάσεως τῆς ἐξωτέρας καὶ τοῦ περισπασμοῦ τοῦ εἰς τὴν ἔξω χώραν, τότε στρέφεται ἡ διάνοια ἀπὸ τῶν ἐξωτέρων περισπασμῶν καὶ τοῦ μετεωρισμοῦ καὶ καθ’ ἑαυτὴν ἠρεμεῖ καὶ ἐξυπνίζεται ἡ καρδία ἐξερευνῆσαι τὰς ἐννοίας τὰς ἔσωθεν τῆς ψυχῆς. Καὶ ἐὰν ὑπομείνῃ ἐν τούτοις καλῶς, ἔρχεται κατ’ ὀλίγον ὁ ἄνθρωπος ὁδεύειν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς.

Ἐρώτησις. Καὶ οὐ δύναται ἄρα ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῇ ἔξω τῆς θύρας καθαρθῆναι ἡ ψυχή;

Ἀπόκρισις. Δένδρου καθ’ ἡμέραν ποτιζομένου, πότε ξηραίνεται ἡ ῥίζα αὐτοῦ; Καὶ σκεῦος δεχόμενον καθ’ ἡμέραν προσθήκην, πότε μειοῦται; Καὶ ἐὰν ἡ καθαρότης οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, εἰ μὴ τὸ λαβεῖν τὴν ἀναστροφὴν ἐλευθερίας καὶ ἐξελθεῖν τῆς συνήθειας αὐτῆς, πῶς καὶ πότε θελήσει καθαρθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὅστις πρακτικῶς ἐν ἑαυτῷ ἢ ἐν ἄλλοις διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀνακαινίζει τὴν μνήμην τῆς παλαιᾶς συνήθειας ἐν ἑαυτῷ, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐπίγνωσις τῆς κακίας; Πότε δύναται καθαρθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τούτου, ἢ πότε σχολάσαι ἐκ τῶν ἀνταγωνισμάτων τῶν ἐξωτέρων, ἵνα ἂν θεάσηται ἑαυτόν; Ἐὰν γὰρ ἡ καρδία καθ’ ἡμέραν ῥυποῦται, πότε καθαίρεται ἐκ τοῦ ῥύπου; Ἀλλ’ οὐδὲ πρὸς τὴν ἐνέργειαν τὴν ἐξωτέραν δύναται ἀντιστῆναι, καὶ πόσῳ μᾶλλον καθαρίσαι οὐ δύναται τὴν καρδίαν, ὅτι ἐν μέσῳ τοῦ στρατοπέδου ἵσταται καὶ ἐνδέχεται καθ’ ἡμέραν τὴν συνεχῆ ἀγγελίαν τοῦ πολέμου ἀκοῦσαι καὶ πῶς τολμᾷ κηρῦξαι εἰρήνην τῇ ψυχῇ αὐτοῦ; Ἐὰν δὲ ἐκ τούτου μακρυνθῇ, τότε δύναται κατὰ μικρὸν τὰ πρῶτα καταπαῦσαι τὰ ἔσω ἐπεί, ἕως ἂν ἄνωθεν ὁ ποταμὸς οὐ φράττηται, ἐκ τῶν κάτω τὰ ὕδατα αὐτοῦ οὐ ξηραίνεται. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τις εἰς τὴν ἡσυχίαν, τότε δύναται ἡ ψυχὴ διακρῖναι τὰ πάθη καὶ ἐξερευνῆσαι ἐν συνέσει τὴν ἑαυτῆς σοφίαν. Τότε καὶ ὁ ἔσω ἄνθρωπος ἐξυπνίζεται εἰς τὸ ἔργον τοῦ πνεύματος, καὶ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ αἰσθάνεται τῆς κρυπτῆς σοφίας τῆς ἀνθούσης ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ.

Ἐρώτησις. Τίνα εἰσὶ τὰ ἀκριβῆ τεκμήρια καὶ τὰ σημεῖα τὰ πλησιάζοντα, ἐξ ὧν καὶ δι’ ὧν αἰσθάνεται τις, ὅτι ἤρξατο βλέπειν ἐν ἑαυτῷ καρπὸν κρυπτὸν ἐν τῇ ψυχῇ;

Ἀπόκρισις. α’. Ὅταν ἀξιωθῇ τις τῆς χάριτος τῶν δακρύων τῶν πολλῶν τῶν χωρὶς βίας

γινομένων. Ὡς γὰρ ὅρος τις ἐτέθησαν τὰ δάκρυα τῇ διανοίᾳ μεταξὺ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν, καὶ μεταξὺ τῆς ἐμπαθείας καὶ τῆς καθαρότητας. Ἕως ἂν δέξηταί τις τὸ χάρισμα τοῦτο, ἀκμὴν ἐν τῷ ἐξωτέρῳ ἀνθρώπῳ ἐστὶν ἡ ἐνέργεια τοῦ ἔργου αὐτοῦ καὶ ἀκμὴν οὐκ ᾐσθήθη παντελῶς τῆς ἐνεργείας τῶν κρυπτῶν τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν γὰρ ἄρξηται τις ἐὰν τὰ σωματικὰ τοῦ νῦν αἰῶνος καὶ ἐντὸς τοῦ ὅρου τούτου τοῦ ὄντος ἔξωθεν τῆς φύσεως ὁρᾶται διαβαίνων, εὐθὺς εἰς τὴν χάριν ταύτην τῶν δακρύων φθάνει καὶ ἐκ τῆς πρώτης μόνης τῆς πολιτείας τῆς κρυπτῆς ἄρχονται καὶ τὰ δάκρυα ταῦτα καὶ ἀπάγουσιν αὐτὸν εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅσον προβαίνει ἐκεῖσε, τοσοῦτον πλουτεῖ ἐν αὐτοῖς, ἕως ἂν πίνῃ αὐτὰ ἐν τῇ τροφῇ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ πόματι αὐτοῦ ἐκ τῆς πολλῆς αὐτῶν διαμονῆς.

β’. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ σημεῖον τῆς ἀκριβείας, ὅτι ἐξῆλθεν ἡ διάνοια ἐκ τοῦ κόσμου τούτου καὶ ᾐσθήθη τοῦ κόσμου ἐκείνου τοῦ πνευματικοῦ. Ὅσον δὲ πλησιάζει τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος, τοσοῦτον ἐλαττοῦται ἐκ τῶν δακρύων τούτων, καὶ ὅταν ἡ διάνοια τελείως στερίσκεται τῶν δακρύων τούτων, καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ἐστίν, ὅτι ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος τεθαμμένος ἐν τοῖς πάθεσιν.

γ’. Εἰσὶ τινὰ μὲν τῶν δακρύων καίοντα, καὶ εἰσὶ δάκρυα πιαίνοντα. Πάντα οὖν τὰ δάκρυα τὰ ἐκ τῆς κατανύξεως καὶ τῆς ὁσίας καρδίας ἐξερχόμενα διὰ τὰς ἁμαρτίας, ταῦτα ξηραίνουσι τὸ σῶμα καὶ καίουσι καὶ πολλάκις καὶ αὐτὸ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ἐκ τούτων αἰσθάνεται βλάβης ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ταύτῃ τῇ τάξει τῶν δακρύων ἐξ ἀνάγκης ἀπαντᾶ ὁ ἄνθρωπος, καὶ δι’ αὐτῶν ἀνοίγεται αὐτῷ θύρα εἰσελθεῖν εἰς τὴν τάξιν τὴν δευτέραν, τὴν κρείττονα ταύτης, ἥπερ ἐστὶ χώρα χαρᾶς, ἐν ᾗ δέχεται ὁ ἄνθρωπος τὸ ἔλεος. Ταῦτα δὲ εἰσὶ τὰ δάκρυα τὰ προχεόμενα ἐκ τῆς συνέσεως, ἃ ὡραΐζουσι καὶ πιαίνουσι τὸ σῶμα, καὶ ἀβιάστως ἀφ’ ἑαυτῶν κατέρχονται, καὶ οὐ μόνον, ὡς εἴρηται, πιαίνουσι τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ἡ δράσις τοῦ ἀνθρώπου ἀλλοιοῦται. «*Καρδίας γάρ, φησίν, εὐφραινομένης πρόσωπον θάλλει, ἐν δὲ λύπαις οὔσης σκυθρωπάζει*».

Ἐρώτησις. Τὶς ἐστὶν ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς, ἣν φησὶν ὁ Ἀπόστολος, «*εἰ συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ*»;

Ἀπόκρισις. Ἐν τῷ εἰπεῖν τὸν Ἀπόστολον, «*ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, αὐτὸς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν*», ψυχῆς ἀνάστασιν, τὴν τῆς παλαιότητος ἔξοδον ἔδειξεν, ὅτι ταύτην δεῖ καλεῖν, τουτέστιν, ἵνα γένηται καινὸς ὁ ἄνθρωπος, μηδὲν ἔχων τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, καθὼς λέγει, «*καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα καινόν*». Τότε γὰρ εἰκονίζεται ὁ Χριστὸς ἐν ἡμῖν διὰ πνεύματος σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως τῆς ἐπιγνώσεως αὐτοῦ.

Ἐρώτησις. Τὶ ἐστί, κατὰ συντομία, ἡ δύναμις τῆς πράξεως τῆς ἡσυχίας;

Ἀπόκρισις. Ἡ ἡσυχία τὰς αἰσθήσεις τὰς ἔξω νεκροὶ καὶ τὰς ἔσω κινήσεις ἐγείρει, ἡ δὲ

ἔξω ἀναστροφῇ τὰ ἐναντία τούτων πράττει, ἤγουν τὰς ἔξω αἰσθήσεις ἐγείρει, καὶ τὰς ἔσω κινήσεις νεκροῖ.

Ἐρώτησις. Τὶ ἐστὶν ἡ αἰτία τῶν ὁράσεων καὶ τῶν ἀποκαλύψεων, ὅτι τίνες ὁρῶσι, τίνες δὲ κοπιῶσιν ὑπὲρ αὐτοὺς καὶ οὐκ ἐνεργεῖ τοσοῦτον ἡ ὅρασις ἐν αὐτοῖς;

Ἀπόκρισις. α'. Αἰτίαι τούτων πολλαὶ εἰσί. Καὶ αἱ μὲν αὐτῶν οἰκονομικαὶ καὶ τοῦ κοινοῦ χάριν, αἱ δὲ πρὸς παρηγορίαν τῶν ἀσθενῶν καὶ θάρσος καὶ διδαχήν.

β'. Καὶ πρῶτον μέν, διὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ οἰκονομοῦνται διὰ τοὺς ἀνθρώπους ταῦτα πάντα, καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς τρόπους τῶν ἀνθρώπων τούτων οἰκονομοῦνται τὰ πράγματα τῶν τοιούτων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ πρὸς τοὺς ἁπλουστέρους καὶ ὑπερβαλλόντως ἀκάκους, ἢ πρὸς τινὰς τελείους καὶ ἁγίους, ἢ πρὸς τοὺς ἔχοντας ζῆλον ἔμπυρον Θεοῦ καὶ ἀπεγνωκότας τοῦ κόσμου καὶ ἀποταξαμένους τελείως καὶ ἀναχωρήσαντας τῆς μετὰ τῶν ἀνθρώπων κατοικίας καὶ ὀπίσω τοῦ Θεοῦ γυμνοὺς ἐξελθόντας, μὴ προσδοκήσαντας βοήθειαν τίνα ἐκ τῶν ὁρωμένων καὶ ἐπιπίπτει αὐτοῖς δειλία ἐκ τοῦ ἰδιασμοῦ αὐτῶν ἢ περικυκλοῖ αὐτοὺς κίνδυνος θανάτου ἐκ τοῦ λιμοῦ ἢ ἐκ τῆς ἀῤῥωστίας ἢ ἀπὸ τίνος περιστάσεως καὶ θλίψεως, ὥστε αὐτοὺς ἐγγίζειν τῇ ἀπογνώσει. Αἱ παρακλήσεις οὖν αἱ γινόμεναι πρὸς τοὺς τοιούτους καὶ πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας αὐτοὺς ἐν κόποις μὴ γινόμεναι, τῆς συνειδήσεως λέγω.

γ'. Ἡ δὲ δευτέρα αἰτία ἐστὶν ἀκριβῶς αὕτη ὅσον τὶς ἔχει παράκλησιν ἀνθρωπίνην ἢ ἐκ τίνος τῶν ὁρωμένων, οὐ γίνονται τοιαῦται παρακλήσεις πρὸς αὐτόν, εἰ μὴ δι' οἰκονομίαν τινὰ χάριν τοῦ κοινοῦ. Ἡμῖν δὲ ὁ λόγος περὶ ἀναχωρητῶν ἐστί. Καὶ μάρτυς τῶν λεγομένων εἷς τῶν πατέρων ὅπερ ταύτης παρακαλέσας καὶ ἀκούσας, ἀρκεῖ σοι ἡ παράκλησις καὶ ἡ ὁμιλία τῶν ἀνθρώπων.

δ'. Καὶ ἄλλος τις ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ ὅτε ἦν ἐν τῇ ἀναχωρήσει καὶ ἔζη ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῆς ἀναχωρήσεως, ἦν ἐν πάσῃ ὥρα τῆς παρακλήσεως τῆς ἐκ τῆς χάριτος κατατρυφῶν, ὅτε δὲ προσήγγισε τῷ κόσμῳ, ἐζήτησεν αὐτὴν κατὰ τὸ ἔθος καὶ οὐχ εὗρε καὶ ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ δηλῶσαι αὐτῷ τὴν αἰτίαν, λέγων· Μὴ τί, Κύριε, διὰ τὴν ἐπισκοπὴν ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ ἡ χάρις; Καὶ ἐῤῥέθη αὐτῷ. Οὐχὶ ἀλλ' ὅτι ὁ Θεὸς πρόνοιαν ποιεῖται τῶν ἐν ἐρήμῳ διαγόντων καὶ ἀξιοῖ αὐτοὺς τῶν τοιούτων παρακλήσεων. Οὐκ ἐνδέχεται γὰρ εἶναι τινὶ τῶν ἀνθρώπων παράκλησιν ὁρωμένην καὶ δέχεσθαι καὶ ταὐτήν, εἰμὴ τὶ γε διὰ τίνα τῶν εἰρημένων οἰκονομίαν κεκρυμμένην καὶ μόνῳ τῷ οἰκονομοῦντι τὰ τοιαῦτα ἐγνωσμένην.

Ἐρώτησις. Εἰ ταὐτὸν ἐστὶν ὅρασις καὶ ἀποκάλυψις, ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις. Οὐχί, ἀλλὰ διάφορα ἐστίν. Ἡ ἀποκάλυψις πολλάκις λέγεται κατὰ τῶν δύο· διότι γὰρ τὸ κρυπτὸν φανεροῦται, πᾶσα ὅρασις λέγεται ἀποκάλυψις, ἡ ἀποκάλυψις δὲ οὐ λέγεται ὅρασις. Ἡ ἀποκάλυψις γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ περὶ τῶν γινωσκομένων καὶ ὑπὸ τοῦ νοῦ γευομένων καὶ νοουμένων λαμβάνεται. Ἡ ὅρασις δὲ ἐκ παντὸς τρόπου γίνεται ὡς ἐν

εἰκόνι καὶ τύποις, ὥσπερ πάλαι πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἐγίνετο, ὡς ἐν ὕπνῳ βαθεῖ ἢ ἐν ἐγρηγόρσει, καὶ ποτὲ μὲν ἀκριβῶς, ποτὲ δὲ ὡς ἐν φάσματι καὶ ἀμυδρῶς πως. Διὸ καὶ αὐτὸς ὁ ὁρῶν πολλάκις οὐ γινώσκει, εἴτε ἐγρηγορῶν θεωρεῖ εἴτε καθεύδων. Ἔστι δὲ καὶ διὰ φωνῆς ἀκούειν ἀντιλήψεις, ποτὲ δὲ καὶ τύπον τινὰ ὁρᾷν, ποτὲ δὲ τρανώτερον πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Καὶ ἡ ὅρασις καὶ ἡ ὁμιλία καὶ ἡ ἐρώτησις καὶ ἡ μετ᾽ αὐτῆς συντυχία δυνάμεις εἰσὶν ἅγιοι, ὁρώμεναι τοῖς ἀξίοις καὶ τὰς ἀποκαλύψεις ποιοῦσαι. Καὶ ἐν τοῖς ἐρημικωτέροις τόποις καὶ ἐν τοῖς διεστηκόσι ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων αἱ τοιαῦται ὑποθέσεις γίνονται, ὅπου ἀναγκαίως δέεται αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος, διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὸν ἄλλην ἀντίληψιν ἢ παράκλησιν ἐκ τόπου. Αἱ δὲ ἀποκαλύψεις αἱ ἐν τῷ νοΐ αἰσθανόμεναι διὰ καθαρότητας καὶ δεκτικαὶ εἰσὶ καὶ μόνων τῶν τελείων καὶ γνωστικῶν ὑπάρχουσιν.

Ἐρώτησις. Εἰ ἔφθασε τις εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, τὶ ἐστὶ τὸ σημεῖον αὐτῆς; Καὶ πότε γινώσκει ὁ ἄνθρωπος ὅτι ἦλθεν ἡ καρδία αὐτοῦ εἰς καθαρότητα;

Ἀπόκρισις. Ὅταν πάντας ἀνθρώπους καλοὺς θεωρῇ καὶ οὐ φαίνηταί τις αὐτῷ ἀκάθαρτος καὶ βέβηλος, τότε ἐστὶν ἀληθῶς καθαρὸς τῇ καρδίᾳ. Πῶς γὰρ πληροῦται ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου ὁ φάσκων τὸ «*ὑπερέχοντας ἑαυτῶν ἡγεῖσθαι πάντας ἐπίσης*», ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας ἐὰν μὴ φθάσῃ τὸ εἰρημένον, ὅτι «*ὀφθαλμὸς ἀγαθὸς οὐκ ὄψεται πονηρά*»;

Ἐρώτησις. Τὶ ἐστὶν ἡ καθαρότης καὶ ἕως πότε ὁ ὅρος αὐτῆς;

Ἀπόκρισις. Ἡ καθαρότης ἐστὶν ἡ λήθη τῶν τρόπων τῆς γνώσεως τῶν παρὰ φύσιν, τῶν ἐν τῷ κόσμῳ εὑρεθέντων ὑπὸ τῆς φύσεως. Ὁ ὅρος δὲ τοῦ ἐλευθερωθῆναι καὶ ἔξω αὐτῶν εὑρεθῆναι οὗτος ἐστὶ τὸ ἐλθεῖν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πρώτην τῆς φύσεως αὐτοῦ ἁπλότητα καὶ ἀκακίαν καὶ ὡς νήπιον τίνα γενέσθαι, χωρὶς τῶν ἐλαττωμάτων μόνον τοῦ νηπίου.

Ἐρώτησις. Καὶ ἐνδέχεται τίνα εἰσελθεῖν εἶς τὴν τάξιν ταύτην;

Ἀπόκρισις. Ναί. Ἰδοὺ γὰρ ἦλθον τίνες εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ ἀββάς Σισώης ἦλθεν εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, ὡς καὶ τὸν μαθητήν, εἰ ἔφαγεν ἐρωτᾶν, ἢ οὐκ ἔφαγε. Καὶ ἄλλος τις τῶν πατέρων ἦλθεν εἰς τοιαύτην ἁπλότητα καὶ ἀκεραιότητα μικροῦ δεῖν τῶν νηπίων, ὥστε ἐπιλαθέσθαι αὐτὸν τῶν ὧδε παντελῶς, τοσοῦτον, ὡς καὶ ἐσθίειν αὐτὸν πρὸ τῆς μεταλήψεως, εἰ μὴ τὶ γε ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐκωλύετο. Καὶ ἦγον αὐτὸν ὡς νήπιον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κοινωνῆσαι. Καὶ τῷ μὲν κόσμῳ νήπιος ἦν, τὴν δὲ ψυχὴν πρὸς Θεὸν τέλειος.

Ἐρώτησις. Ποίαν μελέτην καὶ ἀδολεσχίαν δεῖ ἔχειν τὸν ἀσκητὴν ἐν τῷ ἡσυχαστηρίω αὐτοῦ καθήμενον ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ τὶ ὀφείλει διηνεκῶς ἐργάζεσθαι, ἵνα μὴ σχολάσῃ ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς λογισμοὺς ματαίους;

Ἀπόκρισις. α'. Περὶ μελέτης καὶ ἀδολεσχίας ἐρωτᾷς, πῶς γίνεται ὁ ἄνθρωπος νεκρὸς ἐν

τῷ κελλίῳ αὐτοῦ. Ἄνθρωπος ἄρα σπουδαῖος καὶ νήφων τῇ ψυχῇ ἐρωτήσεως δεῖται, καθ' ἑαυτὸν ὑπάρχων, πῶς διάξει; Τὶ γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἡ μελέτη τοῦ μοναχοῦ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, εἰ μὴ ὁ κλαυθμός; Ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ ἄρα γε εὐκαιρεῖ πρὸς ἄλλον λογισμὸν ἀτενίσαι; Καὶ ποίᾳ μελέτη κρείσσων ταύτης ὑπάρχει; Αὐτὸ γὰρ τὸ κάθισμα τοῦ μοναχοῦ καὶ ἡ μόνωσις αὐτοῦ τὴν ὁμοίωσιν τῆς ἐν τῷ τάφῳ διαγωγῆς, τῆς ἀπεχούσης ἀπὸ τῆς χαρᾶς τῶν ἀνθρώπων, διδάσκει αὐτόν. Ὅτι τὸ πένθος ἐστὶν ἡ πρᾶξις αὐτοῦ, καὶ αὕτη γὰρ ἡ ἐπωνυμία τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εἰς τοῦτο καὶ παρακαλεῖ καὶ προτρέπεται αὐτὸν πενθικὸς γὰρ ὀνομάζεται, τουτέστι πικρὸς τῇ καρδίᾳ. Καὶ πάντες δὲ οἱ ἅγιοι πενθοῦντες ἐξεδήμησαν ἐκ τοῦ βίου τούτου. Καὶ εἰ οἱ ἅγιοι ἐπένθουν καὶ τὰ ὄμματα αὐτῶν ἐπληροῦντο ἀεὶ τῶν δακρύων, ἕως ἐκ τοῦ βίου τούτου ἐξεδήμησαν, τὶς μὴ κλαύσῃ; Ἡ παράκλησις τοῦ μοναχοῦ ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ αὐτοῦ τίκτεται. Καὶ εἰ οἱ τέλειοι καὶ νικηφόροι ἔκλαυσαν ὧδε, ὁ πεπληρωμένος τραυμάτων πῶς ὑποίσει ἡσυχάσαι ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ; Ὁ ἔχων τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ἔμπροσθεν αὐτοῦ κείμενον καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν νενεκρωμένον ὁρῶν ταῖς ἁμαρτίαις, χρῄζει διδασκαλίας, ποίῳ λογισμῷ χρήσεται τοῖς δάκρυσιν; Ἡ ψυχὴ σὸν τεθανατωμένη ταῖς ἁμαρτίαις καὶ κειμένη ἐνώπιόν σου, ἥτις βελτιωτέρα ἐστὶ παρὰ σοι ὅπερ ὅλον τὸν κόσμον, καὶ οὐ δέεται κλαυθμοῦ;

β'. Ἐὰν οὖν εἰς τὴν ἡσυχίαν εἰσέλθωμεν καὶ ἐν αὐτῇ καρτερήσωμεν μεθ' ὑπομονῆς, πάντως δυνάμεθα διαμεῖναι ἐν τῷ κλαυθμῷ. Διὰ τοῦτο ἐν διανοίᾳ συνεχεῖ δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου, ὅπως τοῦτο παράσχῃ ἡμῖν. Ἐὰν γὰρ ταὐτὴν τὴν χάριν κομισώμεθα τὴν κρείττονα τῶν λοιπῶν χαρισμάτων καὶ ὑπερβάλλουσαν, δι' αὐτῆς εἰς τὴν καθαρότητα εἰσερχόμεθα, καὶ ὅταν εἰσέλθωμεν εἰς αὐτήν, ἔκτοτε οὐ μὴ ἀρθῇ ἀφ' ἡμῶν ἡ καθαρότης, ἕως τῆς ἐξόδου ἡμῶν τῆς ἐκ τοῦ βίου τούτου.

γ'. Μακάριοι οὖν οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι οὐκ ἐστὶ καιρός, ἐν ᾧ οὐκ ἀπολαύουσι τῆς τρυφῆς τῶν δακρύων ταύτης, καὶ ἐν αὐτῇ ἀεὶ ὁρῶσι τὸν Κύριον καὶ ἔτι τῶν δακρύων ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ἀξιοῦνται τῆς θεωρίας τῶν ἀποκαλύψεων αὐτοῦ ἐν τῷ ὕψει τῆς προσευχῆς αὐτῶν. Καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς εὐχὴ ἐκτὸς δακρύων. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ὅτι «*μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται*». Ἐκ τοῦ πένθους γὰρ ἔρχεται τις εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς. Διὰ τοῦτο εἰπὼν ὁ Κύριος, ὅτι «*αὐτοὶ παρακληθήσονται*», οὐκ ἡρμήνευσε ποίαν παράκλησιν. Ὅταν γὰρ ἀξιωθῇ ὁ μοναχὸς διὰ τῶν δακρύων περᾶσαι τὴν χώραν τῶν παθῶν καὶ καταντῆσαι εἰς τὴν πεδιάδα τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς, τότε ἀπαντᾷ αὐτῷ ἡ τοιαύτη παράκλησις. Εἰ τὶς οὖν διαπερᾷ ἐκ τῶν ἐφευρόντων αὐτὴν ἐνταῦθα καὶ ἐν ταύτῃ ἀπαντᾷ τῇ παρακλήσει τῇ μὴ εὑρισκομένῃ ὧδε, καὶ τότε συνιεῖ ποίαν παράκλησιν τὸ τέλος τοῦ πένθους ὑποδέχεται, ἣν διὰ τῆς καθαρότητος ὁ Θεὸς τοῖς πενθοῦσι δίδωσι. Διότι οὐκ ἐνδέχεται τίνα ἀδιαλείπτως πενθοῦντα ὑπὸ τῶν παθῶν διοχλεῖσθαι. Ἀπαθῶν γὰρ τοῦτο ἐστὶ τὸ χάρισμα, τὸ δακρύειν καὶ πενθεῖν.

δ'. Καὶ εἰ τὸν πρὸς καιρὸν πενθοῦντα καὶ κλαίοντα δύνανται τὰ δάκρυα οὐ μόνον ὁδηγῆσαι πρὸς ἀπάθειαν, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ παντελῶς ἀπαλεῖψαι καὶ τῶν παθῶν

τῆς μνήμης ἀπαλλάξαι, τὶ εἴπωμεν περὶ τῶν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν γνώσει ἐχόντων τὴν ἐργασίαν ταύτην; Τὴν ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ γινομένην βοήθεια οὐδεὶς γινώσκει, εἰμὴ μόνοι ἐκεῖνοι, οἱ ἐκδεδωκότες τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. Πάντες οἱ ἅγιοι ἐφίενται τῆς εἰσόδου ταύτης, ὅτι διὰ τῶν δακρύων ἀνοίγεται ἡ θύρα ἔμπροσθεν αὐτῶν, τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν χώραν τῆς παρακλήσεως, ἐν ᾗ χώρᾳ τὰ χρηστότατα ἴχνη τοῦ Θεοῦ καὶ σωτήρια εἰκονίζονται δι᾽ ἀποκαλύψεων.

Ἐρώτησις. Διὰ τὸ εἶναι τινὰς ἀδυνάτως ἔχοντας πρὸς τὸ ἀδιαλείπτως πενθεῖν διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, τὶ δεῖ ἔχειν αὐτοὺς πρὸς φυλακὴν τοῦ νοός, ἵνα μὴ τὰ πάθη, σχολάσαντος αὐτοῦ, ἐπαναστῶσιν αὐτῷ;

Ἀπόκρισις. α’. Οὐ δύνανται τὰ πάθη ἐπαναστατῆσαι κατὰ τῆς ψυχῆς καὶ ταράξαι τὸν ἀσκητήν, σχολαζούσης τῆς καρδίας ἐκ τῶν τοῦ βίου ἐν τῇ ἀναχωρήσει αὐτοῦ τῇ ἀπεχούσῃ ἀπὸ παντὸς περισπασμοῦ, εἰ μὴ ῥαθυμήσῃ καὶ ἀμελήσῃ ἐκ τῶν δεόντων. Ἐξαιρέτως γὰρ ἐὰν σχολάσῃ ἐν τῇ μελέτῃ τῶν θείων Γραφῶν διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν νοημάτων αὐτῶν ἀνενόχλητος διαμένει ἀπὸ τῶν παθῶν αὐτός. Διὰ γὰρ τὴν πλεονάζουσαν καὶ διαμένουσαν ἐν αὐτῷ κατανόησιν τῶν θείων Γραφῶν, δραπετεύουσιν ἐξ αὐτοῦ οἱ μάταιοι λογισμοί, καὶ οὐ δύναται ὁ νοῦς αὐτοῦ ἀποστατῆσαι ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν, ἤτοι τῆς ἐνθυμήσεως, οὐδὲ προσέχειν τῷ βίῳ τούτῳ τὸ σύνολον, διὰ τὴν μεγίστην ἡδονὴν τῆς ἀδολεσχίας αὐτοῦ ὑπεραιρόμενος τούτων ἐν τῇ πολλῇ ἡσυχίᾳ αὐτοῦ ἐν τῇ ερήμω.

β’. Ὅθεν καὶ ἐπιλήσμων γίνεται ἑαυτοῦ καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ, καὶ γίνεται ὥσπερ ἄνθρωπος ἐξεστηκώς, μὴ ποιούμενος μνήμην τοῦ αἰῶνος τούτου παντελῶς, ἐξαιρέτως ἀδολεσχῶν καὶ διανοούμενος τὰ περὶ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων Δόξα τῇ θεότητι αὐτοῦ. Παράδοξα καὶ ἐξαίσια ἅπαντα τὰ ἔργα αὐτοῦ εἰς ὕψος τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν ἀνήγαγον, εἰς οἷα ἠξίωσέ με ἀδολεσχεῖν καὶ ἐν ποίοις λογισμοῖς κατατολμῆσαι καὶ ἀπολαῦσαι τὴν ἐμὴν ψυχήν. Καὶ ἐν τοῖς θαυμασίοις τούτοις ἀναστρεφόμενος καὶ ἐκπληττόμενος ἀεί, μεθύσκεται πάντοτε καὶ γίνεται ὥσπερ ἐν τῇ μετὰ τὴν ἀνάστασιν διαγωγῇ. Πάνυ γὰρ ἡ ἡσυχία συνεργεῖ τῇ χάριτι ταύτῃ. Διότι εὑρίσκει χώραν ὁ νοῦς αὐτοῦ διαμεῖναι ἐν ἑαυτῷ ἐν τῇ εἰρήνῃ τῇ εὑρεθείσῃ αὐτῷ ἐκ τῆς ἡσυχίας. Σὺν τούτοις δέ, καὶ ἐντεῦθεν κινεῖται εἰς μνήμην κατὰ τὴν θέσιν τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ. Καὶ γὰρ λαμβάνων κατὰ νοῦν τὴν δόξαν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην τοῖς δικαίοις τοῖς ἐν τῇ ζωῇ ἐκείνῃ τῇ πνευματικῇ καὶ ἐν Θεῷ κινουμένοις καὶ τὴν καινὴν ἐκείνην ἀποκατάστασιν, οὐκ ἐνθυμεῖται οὐδὲ μνημονεύει τῶν τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ ὅταν ἐν τούτοις μεθυσθῇ, πάλιν μετανίσταται ἐκεῖθεν ἐν θεωρίᾳ αὐτοῦ περὶ τοῦ αἰῶνος τούτου, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀκμήν, καὶ λέγει ἐκπληκτικῶς· «*ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως καὶ συνέσεως καὶ φρονήσεως καὶ οἰκονομίας τοῦ ἀνεξιχνιάστου Θεοῦ. Ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ*».

γ’. Ἡνίκα γὰρ αἰῶνα ἄλλον τοιοῦτον θαυμαστὸν ἡτοίμασεν, ἵνα εἰς αὐτὸν εἰσάξῃ πάντας

τοὺς λογικοὺς καὶ φυλάξῃ αὐτοὺς ἐν τῇ ἀπεράντῳ ζωῇ, τὶς ἡ αἰτία ἄρα τοῦ ποιῆσαι αὐτὸν τὸν κόσμον τοῦτον πρῶτον καὶ πλατύναι αὐτὸν καὶ πλουτῆσαι τοῦτον οὕτως ἐν τῷ πυκασμῷ καὶ τῷ πλήθει τῶν εἰδῶν καὶ τῶν φύσεων καὶ θέσθαι ἐν αὐτῷ αἰτίας καὶ ὕλας καὶ ἀνταγωνίσματα τῶν πολλῶν παθῶν; Καὶ πῶς ἐν πρώτοις ἔθετο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ καὶ ἔπηξεν ἐν ἡμῖν τὴν ἀγάπην τῆς πολυζωΐας αὐτοῦ καὶ ἐξαίφνης μεταίρει ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ διὰ θανάτου καὶ διαφυλάττει ἡμᾶς καιρὸν οὐ μικρὸν ἐν ἀναισθησίᾳ καὶ ἀκινησίᾳ καὶ ἀφανίζει τὰς μορφὰς ἡμῶν καὶ ἐκχέει τὴν κρᾶσιν ἡμῶν, καὶ συμμίσγει αὐτὴν ἐν τῇ γῇ, καὶ παραχωρεῖ καταλυθῆναι καὶ ἐκτακῆναι καὶ ῥυῆναι τὴν κατασκευὴν ἡμῶν, ἕως οὐ παντελῶς ἀπογένηται τῆς ἀνθρωπίνης κατασκευῆς· καὶ τότε ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὥρισεν ἐν τῇ προσκυνητῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, ὅτε θέλει, ἐγερεῖ ἡμᾶς ἐν σχήματι ἄλλῳ, ἐν ᾧ γινώσκει, καὶ εἰσφέρει ἡμᾶς εἰς κατάστασιν ἄλλην.

δ’. Ταῦτα δὲ οὐχ ἡμεῖς μόνοι οἱ ἄνθρωποι ἐλπίζομεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, οἱ μὴ ἔχοντες χρείαν τοῦ κόσμου τούτου, διὰ τὸ παράδοξον τῆς φύσεως αὐτῶν παρὰ βραχὺ τι τῆς τελειότητος ὄντες, ἐκδέχονται τὴν ἡμῶν ἔγερσιν ἐκ τῆς φθορᾶς, τὸ πότε ἐγείρεται τὸ γένος ἡμῶν ἐκ τοῦ χοὸς καὶ ἀνακαινίζει ἡ φθορὰ αὐτοῦ. Δι’ ἡμᾶς γὰρ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς κωλύονται, ὅτι ἐφάπαξ τὴν ἄνοιξιν τῆς θύρας τοῦ καινοῦ αἰῶνος ἐνδέχονται. Καὶ γὰρ ἡ κτίσις αὕτη τῶν ἀγγέλων μεθ’ ἡμῶν ἀναπαύσεται ἐκ τῆς βαρύτητος τοῦ σώματος, τῆς οὔσης ἐν ἡμῖν, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος «*καὶ ὅτι καὶ αὕτη ἡ κτίσις τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται, ὅπως ἐλευθερωθῇ ἐκ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ*», μετὰ τὴν παντελῆ κατάλυσιν τοῦ αἰῶνος τούτου ἐξ ὅλης τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, καὶ ἀποκατασταθῆναι τὴν φύσιν ἡμῶν ἐν τῇ πρώτῃ καταστάσει.

ε’. Καὶ λοιπὸν ἐκ τούτου ὑψοῦται ἐν τῷ νοΐ αὐτοῦ εἰς τὰ πρὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου τούτου, ὅτε οὐκ ἦν κτίσις τις οὔτε οὐρανὸς οὔτε γῆ οὔτε ἄγγελοι, οὐδὲ ἐν τῶν γεγονότων καὶ πῶς ἐξαίφνης τὰ πάντα ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν ἐν τῷ εὐδοκῆσαι αὐτὸν μόνον καὶ πᾶν πρᾶγμα τετελειωμένον παρέστη ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ αὖθις κάτεισίν ἐν τῷ νοΐ αὐτοῦ ἐπὶ πάσας τὰς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ καὶ προσέχει εἰς τὰς θαυματουργίας τῶν κτισμάτων αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν σοφίαν τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, λέγων ἐν ἐκπλήξει καθ’ ἑαυτόν· Ὦ τοῦ θαύματος, πῶς ἡ οἰκονομία αὐτοῦ καὶ ἡ πρόνοια ὑπερβαίνει πᾶσαν ἔννοιαν καὶ ἡ θαυμαστὴ αὐτοῦ δύναμις ἰσχυροτέρα πάντων τῶν ποιημάτων αὐτοῦ; Καὶ πῶς τὴν κτίσιν ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν, ἤγουν τὰ πλήθη τῶν διαφόρων πραγμάτων, τὰ ἀναρίθμητα; Καὶ πῶς πάλιν μέλλει διαφθεῖραι αὐτὴν ἐκ τῆς θαυμαστῆς ταύτης εὐταξίας καὶ ἐκ τοῦ κάλλους τῶν φύσεων καὶ ἐκ τοῦ δρόμου τοῦ εὐτάκτου τῶν κτισμάτων, ὥρας καὶ καιροὺς καὶ τὴν συνάφειαν τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, μεταβολὰς συνεργοὺς τοῦ χρόνου, τὰ ἐκ τῆς γῆς ποικίλα ἄνθη, τὰς καλλίστας οἰκοδομὰς τῶν πόλεων καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ὡραία παλάτια καὶ τὸν ταχύτατον τῶν ἀνθρώπων δρόμον, τὴν φύσιν αὐτῶν τὴν μοχθηρὰν ἀπὸ τῆς εἰσόδου αὐτῆς ἕως τῆς ἐξόδου;

ϛ’. Καὶ πῶς ἐξαίφνης καταργεῖται ἡ θαυμαστὴ τάξις αὐτῇ καὶ ἥξει ἄλλος αἰὼν καὶ

παντελῶς ἡ μνήμη τῆς πρώτης ταύτης κτίσεως οὐκ ἀναβήσεται ἐν καρδία τινὸς καὶ ἀλλοίωσις ἄλλη γενήσεται καὶ ἄλλοι διαλογισμοὶ καὶ ἄλλη μέριμνα, καὶ πάλιν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις οὐ μὴ μνημονεύσῃ τοῦ κόσμου τούτου, οὐδὲ τῆς προτέρας ὅλως ἀναστροφῆς αὐτοῦ. Δεσμευθήσεται γὰρ ὁ νοῦς αὐτῶν εἰς τὴν θεωρίαν ἐκείνης τῆς καταστάσεως καὶ οὐ μὴ σχολάσῃ ὁ νοῦς αὐτῶν παλινδρομῆσαι ἔτι πρὸς πάλην αἵματος καὶ σαρκός. Σὺν γὰρ τῇ φθορὰ τοῦ αἰῶνος τούτου, παραυτίκα ἀρχὴν λαμβάνει ὁ μέλλων. Καὶ ἐρεῖ τότε πᾶς ἄνθρωπος τοιαῦτα· Ὦ μῆτερ, ἡ ἐπιλησθεῖσα ἐκ τῶν τέκνων αὐτῆς, ὧν ἐγέννησε καὶ ἐσόφισε καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ συναγομένων εἰς ἀλλότριον κόλπον καὶ γινομένων τέκνων ἀληθινῶν τῆς στείρας τῆς μηδέποτε τεκούσης. «*Εὐφράνθητι, στεῖρα, ἡ οὐ τίκτουσα, εἰς τὰ τέκνα ἃ ἔτεκε σοι ἡ γῆ*».

ζ’. Καὶ τότε ἀδολεσχεῖ ὡς ἐξεστηκὼς καὶ λέγει Ἄρα πόσον καιρὸν συνίσταται οὗτος ὁ αἰών, καὶ πότε ἀρχὴν λαμβάνει ὁ μέλλων; Καὶ πόσον ἄρα πάλιν κατεύδουσι τὰ σκηνώματα ταῦτα καιρὸν ἐν τῷ σχήματι τούτῳ καὶ τὰ σώματα ἔσονται τῷ χοῒ ἅμα συμμεμιγμένα, καὶ πῶς ἄρα γίνεται ἡ διαγωγὴ ἐκείνη; Καὶ ἐν ποίᾳ μορφῇ αὕτη ἡ φύσις ἀνίσταται καὶ συνίσταται, καὶ ἐν ποίῳ τρόπῳ ἔρχεται εἰς τὴν δευτέραν κτίσιν;

η’. Καὶ ἐν τῷ εἰς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀδολεσχεῖν, ἐπιπίπτει ἐπ’ αὐτὸν ἔκστασις καὶ ἔκπληξις καὶ ἥσυχος σιωπή, εἶθ’ οὕτως ἀνίσταται τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ καὶ γόνυ κλίνει καὶ εὐχαριστίας ἀναπέμπει καὶ δοξολογίας μετὰ δακρύων ἱκανῶν τῷ μόνῳ σοφῷ Θεῷ, τῷ ἐν τοῖς πανσόφοις ἔργοις αὐτοῦ δοξαζομένῳ ἀεί.

θ’. Μακάριος λοιπόν, ὅστις τοιούτων ἠξιώθη. Μακάριος οὐ ἡ μελέτη αὐτοῦ αὕτη ἐστὶν ἡμέρας τὲ καὶ νυκτός. Μακάριος, ὅστις ἐν τούτοις τε καὶ τοῖς τοιούτοις ἀδολεσχεῖ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος οὐκ αἰσθάνηται τῆς δυνάμεως τῶν τοιούτων θεωριῶν, διὰ τὸν μετεωρισμὸν τοῦ νοὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ δύναται ἔτι ὑψωθῆναι ἐπὶ τὰς δυνάμεις τῶν προῤῥηθέντων θαυμασίων τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀκηδιάσῃ καὶ ἐάσῃ τὸ ἤρεμον τῆς ἡσύχου αὐτοῦ διαγωγῆς. Οὐδὲ γὰρ εὐθέως ἐν τῷ σπείρειν τὸν ἐργάτην ἐν τῇ γῇ σὺν τῷ σπεῖραι τὸν σπόρον θεωρεῖ καὶ τὸν στάχυν.

ι’. Διότι ἀκολουθεῖ τῷ σπόρῳ ἀκηδία καὶ κόπος καὶ πόνος τῶν ἰδίων μελῶν καὶ ἐκκοπῇ τῶν ἐντέρων καὶ χωρισμὸς τῶν συνήθων. Μετὰ δὲ τὸ ὑπομεῖναι ταῦτα, ἄρχεται καιρὸς ἕτερος, ἐν ᾧ τότε ἥδεται καὶ σκιρτᾷ καὶ ἀγάλλεται καὶ εὐφραίνεται ὁ ἐργάτης. Καὶ ποῖος οὗτος; Ὅταν ἐσθίῃ ἐκ τοῦ ἄρτου τοῦ ἱδρῶτος αὐτοῦ καὶ μένῃ τετηρημένη ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἡ ἀδολεσχία αὐτοῦ. Πολλὴν γὰρ ἡδονὴν καὶ ἀτελεύτητον κινεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ πρὸς ἔκπληξιν ἀνεκλάλητον ἐλαύνει τὸν νοῦν ταχέως ἡ ἡσυχία καὶ ἡ ῥηθεῖσα ἐν αὐτῇ ἀδολεσχίᾳ μεθ’ ὑπομονῆς. Καὶ μακάριος ἐκεῖνος, ὅστις καρτερεῖ ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐνώπιον τούτου ἠνοίχθη αὕτη ἡ θεόβρυτος πηγή, καὶ ἔπιεν ἐκ ταύτης καὶ ἡδύνθη, καὶ οὐ μὴ παύσηται τοῦ πίνειν ἐξ αὐτῆς ἀεὶ καὶ πάντοτε κατὰ πᾶσαν ὥραν τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, ἕως συντέλειας καὶ πέρατος τῆς ὅλης ἰδίας προσκαίρου ταύτης ζωῆς.

Ἐρώτησις. Τὶ ἐστὶ τὸ περιεκτικὸν τῶν κόπων ὅλων τοῦ ἔργου τούτου, ἤγουν τῆς

ἡσυχίας, ἵνα τίς, καταντήσας εἰς αὐτό, μάθῃ ὅτι τὴν τελειότητα τῆς πολιτείας ἔφθασεν;

Ἀπόκρισις. Ὅταν ἀξιωθῇ τὶς τῆς διαμονῆς τῆς προσευχῆς. Ὅταν γὰρ φθάσῃ ταύτην, πρὸς τὴν ἄκραν πασῶν τῶν ἀρετῶν ἔφθασε, καὶ τοῦ λοιποῦ κατοικητήριον τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐγένετο. Εἰ γὰρ τὶς τὴν χάριν τοῦ Παρακλήτου ἀκριβῶς οὐκ ἐδέξατο, τὴν διαμονὴν ταύτης τῆς προσευχῆς τελειῶσαι ἐν ἀνέσει οὐ δύναται. Τὸ Πνεῦμα γάρ, φησίν, ὅταν κατοίκηση ἐν τίνι τῶν ἀνθρώπων, οὐ παύεται ἐκ τῆς προσευχῆς. Αὐτὸ γὰρ τὸ Πνεῦμα ἀεὶ προσεύχεται. Τότε, οὔτε ἐν τῷ καθεύδειν αὐτὸν οὔτε ἐν ἐγρηγόρσει ἡ προσευχὴ ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κόπτεται, ἀλλ' ἐὰν ἐσθίῃ καὶ ἐὰν πίνῃ, καὶ ἐὰν κοιμᾶται καὶ ἐὰν τὶ πράττῃ, καὶ ἕως ἐν βαθεῖ ὕπνῳ αἱ εὐωδίαι καὶ οἱ ἀτμοὶ τῆς προσευχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀναδίδονται ἄνευ κόπου. Καὶ χωρισμὸν τότε ἡ προσευχὴ οὐκ ἔχει, ἀλλὰ πάσας τὰς ὥρας αὐτοῦ, κἂν ἡσυχάσῃ ἔξωθεν αὐτοῦ ἡ τοιαύτη, ἂλλ' οὖν πάλιν ἡ αὕτη λειτουργεῖ ἐν αὐτῷ κρυπτῶς. Τὴν σιγὴν γὰρ τῶν καθαρῶν προσευχὴν λέγει τις τῶν Χριστοφόρων, ἐπειδὴ οἱ λογισμοὶ αὐτῶν θεῖαι κινήσεις εἰσίν, αἱ κινήσεις δὲ τῆς καθαρᾶς καρδίας καὶ διανοίας φωναὶ πραείαι εἰσίν, ἐν αἷς κρυπτῶς τῷ κρυπτῷ ψάλλουσίν.

Ἐρώτησις. Τὶς ἐστὶν ἡ πνευματικὴ προσευχή, καὶ πῶς ταύτης ἀξιοῦται ὁ ἀγωνιζόμενος;

Απόκρισις.

α'. Ψυχικοὶ κινήσεις εἰσὶ τῇ ἐνεργείᾳ, τοῦ ἁγίου Πνεύματος κοινωνοῦσαι δι' ἀκριβοῦς ἁγνείας καὶ καθαρότητας. Καὶ εἰς ἐκ τῶν μυρίων ἀνθρώπων ταύτης ἀξιοῦται, μυστήριον γὰρ καταστάσεως τῆς μελλούσης καὶ πολιτείας ἐστὶ διότι ὑψοῦται, καὶ ἡ φύσις μένει ἐκ τῆς ὅλης κινήσεως καὶ μνήμης τῶν ἐνθάδε ἀνενέργητος. Καὶ οὐχὶ προσευχὴν προσεύχεται, ἀλλ' αἰσθήσει αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ τῶν πνευματικῶν πραγμάτων τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, τῶν ὑπερβαλλόντων τὴν ἔννοιαν τῶν ἀνθρώπων, ἐν οἷς τὸ κατανοῆσαι ἐν αὐτοῖς, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐστίν. Ὅπερ ἐστὶν ἡ νοητὴ θεωρία καὶ ἡ κίνησις, καὶ ζήτησις τῆς προσευχῆς ἐστὶν ἀλλ' ἐκ τῆς προσευχῆς ἔλαβεν ἀφορμήν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τίνες τοιοῦτοι τὴν τελειότητα ἤδη τῆς καθαρότητος ἔφθασαν. Καὶ οὐκ ἐστὶν ὥρα, ἐν ᾗ ἡ κίνησις αὐτῶν ἡ ἐσωτέρα οὐκ ἐστὶν ἐν προσευχῇ, ὡς προείπομεν. Καὶ ὅτε παρακύψει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν προσευχῇ εὑρίσκει τούτους ἀεί, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς προσευχῆς ἐκφέρει αὐτοὺς πρὸς θεωρίαν, ἥτις λέγεται πνευματικὴ ὅρασις. Οὐ χρῄζουσι γὰρ σχήματος μακρὰς προσευχῆς, οὐδὲ στάσεως καὶ τάξεως τῆς πολλῆς λειτουργίας. Ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐθὺς αἰχμαλωτίζονται ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ. Ὅμως τῆς στάσεως τῆς προσευχῆς τῆς εἰς τέλος οὐκ ἀμελοῦσιν ἡνίκα τὴν τιμὴν μερίζουσι τῇ προσευχῇ, καὶ ἵστανται τοῖς ποσὶν εἰς τὰς δεδηλωμένας ὥρας, ἐκτὸς τῆς ἀδιάλειπτου.

β'. Εἴδομεν γὰρ τὸν ἅγιον Ἀντώνιον ἱστάμενον ἐν τῇ εὐχῇ τῆς ἐνάτης ὥρας, ὅτι ᾐσθάνετο τὸν νοῦν αὐτοῦ ὑψωθέντα. Καὶ ἄλλος ἐκ τῶν πατέρων ἐκτείνας τὰς χεῖρας ἱστάμενος ἐν τῇ προσευχῇ αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς ἔκστασιν τέσσαρας ἡμέρας. Καὶ ἄλλοι

πολλοὶ οὕτως ἐν τῷ προσεύχεσθαι ἀπὸ τῆς πολλῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ᾐχμαλωτίζοντο καὶ εἰς ἔκστασιν ἤρχοντο. Ἀξιοῦται δὲ ὁ ἄνθρωπος ταύτης ὅταν ἀποδύηται τὴν ἁμαρτίαν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, τῶν ἐναντίων τῆς ἁμαρτίας. Ἃς τινὰς ἐντολάς, ἐὰν τὶς ἀγαπήσῃ καὶ κατὰ τάξιν αὐταῖς χρήσηται, ἐξ ἀνάγκης αὐτῶν γίνεται τὸ τῶν πολλῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ὑπεξελθεῖν, τουτέστι τὸ σῶμα ἀπεκδύσασθαι καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ γενέσθαι, ὡς εἰπεῖν, οὐχὶ τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὴν χρείαν. Οὐκ ἐστὶ τις ἐν τῷ τρόπῳ τοῦ νομοθέτου ἀναστρεφόμενος καὶ ταῖς ἐντολαῖς τούτου χρώμενος, καὶ ἀπέμεινεν ἡ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος μονὴν παρ’ αὐτῷ ποιεῖν τῷ τὰς ἐντολὰς φυλάξαντι ὑπέσχετο ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ.

Ἐρώτησις. Ποίᾳ ἐστὶν ἡ τελειότης τῶν πολλῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος;

Ἀπόκρισις. Ὅταν τὶς ἀξιωθῇ τῆς τελείας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Ἐρώτησις. Καὶ πόθεν γινώσκει τίς, ὅτι ἔφθασεν εἰς ταύτην;

Ἀπόκρισις. Ὅταν κινηθῇ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, εὐθέως ἡ καρδία αὐτοῦ κινεῖται ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ καταφέρουσι δάκρυα δαψιλῶς. Ἔθος γὰρ ἔχει ἡ ἀγάπη ἐκ τῆς μνήμης τῶν ἀγαπητῶν ἐξάπτειν δάκρυα. Καὶ τοιοῦτος ὤν, οὐδέποτε ὑστερεῖται ἐκ τῶν δακρύων. Διότι οὐ λείπει αὐτῷ ἀεὶ ὕλη φέρουσα αὐτὸν εἰς μνήμην τοῦ Θεοῦ, ὥστε καὶ ἐν τῷ ὕπνῳ αὐτοῦ συνομιλεῖ τῷ Θεῷ ἔθος γὰρ τῇ ἀγάπῃ πρᾶξαι τὰ τοιαῦτα. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τελειότης τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν ταύτῃ.

Ἐρώτησις. Ἐὰν μετὰ τὸν πολὺν κόπον καὶ μόχθον καὶ ἀγῶνα, ὃν ἐκτήσατο ὁ ἄνθρωπος, ἀναιδεύηται ὁ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανίας προσβαλεῖν αὐτῷ, διότι ὕλην ἔλαβεν ἐκ τοῦ κάλλους τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ, καὶ λογίζηται τὸν πολὺν κόπον, ὃν ὑπέμεινεν, ἐν τίνι κρατήσει τὸν λογισμὸν αὐτοῦ καὶ ἀσφάλειαν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κτήσηται τοῦ μὴ πεισθῆναι αὐτῷ;

Ἀπόκρισις. α’.

Ὅταν γνῶ τις, ὅτι οὕτω πίπτει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς φύλλον ξηρὸν ἐκ δένδρου, τότε γνωρίζει τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, εἰ ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ ἐκτήσατο τὰς ἀρετὰς ταύτας καὶ ὑπέμεινεν ὅλους τοὺς ἀγῶνας τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῷ συστεῖλαι τὸν Κύριον τὴν οἰκείαν βοήθειαν ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐτὸν μόνον εἰσελθεῖν μετὰ τοῦ διαβόλου παραχωρεῖ παλαῖσαι καὶ οὐ συνέρχεται αὐτῷ ὁ Κύριος, ὡς ἔχει ἔθος συνεισελθεῖν μετὰ τῶν ἀγωνιζομένων ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτῶν καὶ συνεργῆσαι τότε φανεροῦται ἡ δύναμις αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ ἡ ἧττα αὐτοῦ καὶ ἡ ἀπορία αὐτοῦ. Ἐστὶ γὰρ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἁγίων ἐν παντὶ καιρῷ, φυλάττουσα αὐτοὺς καὶ ἐνισχύουσα, καὶ ἐν αὐτῇ νικᾷ πᾶν τάγμα τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς μαρτυρίας καὶ τοῖς πάθεσιν αὐτῆς γένηται ἄνθρωπος καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς δυσχερέσι τοῖς ὑπὲρ Θεοῦ γινομένοις καὶ δι’ αὐτὸν ὑπομενομένοις.

β’. Καὶ ταῦτα δῆλα καὶ φανερὰ εἰσὶ καὶ οὐκ ἔχουσι δισταγμόν. Πῶς γὰρ δύναται ἡ φύσις, ἵνα νικήσῃ τὴν δύναμιν τῶν γαργαλισμάτων τῶν ἀπαύστως ἐν τοῖς μέλεσι τῶν ἀνθρώπων κινουμένων καὶ λυπούντων αὐτοὺς καὶ νικῆσαι δυναμένων κατὰ κράτος αὐτούς; Καὶ πῶς ἄλλοι τὴν νίκην ποθοῦσι καὶ ἀγαπῶσι, καὶ αὐτοὶ οὐ δύνανται ἡνίκα ἀνταγωνίζονται σφοδρῶς, ἀλλὰ καθ’ ἑκάστην ἡμέραν ἡττῶνται ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐν πόνῳ καὶ πένθει καὶ μόχθῳ εἰσὶν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν, σὺ δὲ εὐκόλως δύνασαι βαστάζειν τὰς δυσκολίας τοῦ σώματος, τοσοῦτον δυσχερεῖς οὔσας, καὶ οὐ πολὺ στενοχωρεῖσθαι; Καὶ πῶς ἐνδέχεται τὸ ἄλλως ἐμπαθὲς σῶμα πρὸς τὴν τομὴν τοῦ σιδήρου παλαίειν, καὶ σύνθλασιν μελῶν ὑπομένειν καὶ πᾶν εἶδος κολάσεως, καὶ οὐχ ἡττᾶσθαι ὑπὸ τῶν παθῶν, καὶ ὁ μηδὲ πληγὴν ὑπομένων ἀκάνθην κεντοῦσαν τὸν ὄνυχα αὐτοῦ, καὶ ταύτης τῆς ποικιλίας τῶν βασάνων μὴ αἰσθανόμενος κατὰ τὸ ἔθος τῆς φύσεως, εἰ μὴ ἑτέρα δύναμις ἐκτὸς τῆς φυσικῆς δυνάμεως ἑτέρωθεν πρόσεστιν, ἀπείργουσα ἐξ αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν τῶν βασάνων. Καὶ ἐπειδὴ περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ διελέχθημεν, οὐκ ὀκνητέον καὶ ἱστορίας τινὸς ψυχωφελοῦς ὑπομνησθῆναι ὑψούσης τὸν ἄνθρωπον ἐν τοῖς ἀγῶσιν αὐτοῦ.

Διήγησις.

α’. Νεώτερος τις, ὀνόματι Θεοδώρος, βασανισθεὶς κατὰ παντὸς τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τίνος, πῶς ᾔσθου τῶν βασάνων, ἀπεκρίθη, ὅτι ἐν προοιμίοις ᾐσθανόμην, ὕστερον δὲ εἶδον τίνα νεανίσκον ἀποσπογγίζοντα τὸν ἱδρῶτα τοῦ ἀγῶνος μου καὶ ἐνισχύοντά με καὶ παρέχοντά μοι ἀναψυχὴν ἐν τῇ ἀθλήσει μου. Ὦ τῶν τοῦ Θεοῦ οἰκτιρμῶν. Πόσον ἐγγίζει ἡ χάρις αὐτοῦ τοῖς ἀθλοῦσι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ ὑπομένειν μετὰ χαρᾶς ὑπὲρ αὐτοῦ τὰ πάθη.

β’. Μὴ ἀγνωμονήσῃς οὖν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, τὴν πρὸς σὲ γινομένην, ᾧ ἄνθρωπε. Ἐὰν δῆλον λοιπὸν ᾖ, ὅτι οὐχὶ σὺ εἰ ὁ νικῶν, ἀλλ’ ὑπάρχεις ὥσπερ ὄργανον, καὶ ὁ Κύριος ἐστὶν ὃ νικῶν ἐν σοί, καὶ σὺ λαμβάνει τὸ ὄνομα τῆς νίκης δωρεάν, τὶς ἐστὶν ὁ κωλύων σε ἐν παντὶ καιρῷ τὴν αὐτὴν δύναμιν αἰτεῖν, καὶ νικῆσαι καὶ ἐγκωμιασθῆναι καὶ τῷ Θεῷ ἐξομολογήσασθαι; Οὐκ ἤκουσας ἄρα, ᾧ ἄνθρωπε, πόσοι ἀθληταὶ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ἡμερῶν, καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ἀνταγωνισμάτων αὐτῶν πεπτώκασι, πρὸς τὴν χάριν ταύτην ἀγνωμονήσαντες;

γ. Καθ’ ὅσον πολλοὶ καὶ διάφοροι εἴσιν αἱ δωρεαὶ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, κατὰ τοσοῦτον αἱ διαιρέσεις εἰσὶν ἐν τοῖς δεκτικοῖς πρὸς ἀναλογίαν τῶν δεχόμενων αὐτάς. Καὶ ἔτι σμικρότης καὶ μεγαλειότης ἐν ταῖς δωρεαῖς τοῦ Θεοῦ, εἰ καὶ πᾶσαι εἰσὶν ὑψηλαὶ καὶ θαυμασταί, ἀλλ’ ἔστι μία ὑπερβάλλουσα τὴν ἄλλην ἐν δόξῃ καὶ ἐν τιμῇ. Καὶ βαθμὸς ἐστὶν ὑπερέχων βαθμοῦ.

Δ’. Καὶ πάλιν τὸ ἀφιερῶσαι τίνα ἑαυτὸν τῷ Θεῷ καὶ τὸ πολιτεύσασθαι ἐν τῇ ἀρετῇ, καὶ τοῦτο ἐν ἐστὶ τῶν μεγάλων χαρισμάτων τοῦ Χριστοῦ. Πολλοὶ γὰρ τῆς χάριτος ταύτης

ἐπιλαθόμενοι, ὅτι ἠξιώθησαν ἀφορισθῆναι ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῷ Θεῷ ἀφιερωθῆναι, καὶ τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ μέτοχοι καὶ ἀντιλήπτορες γενέσθαι, καὶ ἐκλεχθῆναι καὶ διακονίας καὶ λειτουργίας τοῦ Θεοῦ ἀξιωθῆναι, ἀντὶ τοῦ εὐχαριστῆσαι τῷ Θεῷ ἀδιαλείπτως ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ὑπὲρ τούτων, ἐξέκλιναν εἰς ὑπερηφανίαν καὶ ὑψηλοφροσύνην καὶ οὐχὶ ὡς λαβόντες τὴν χάριν τῆς λειτουργίας λειτουργῆσαι αὐτῷ ἐν καθαρᾷ πολιτείᾳ καὶ πνευματικῇ ἐργασίᾳ εἰσίν, ἀλλ' ὡς τῷ Θεῷ χάριν ποιοῦντες, οὕτω λογίζονται, ἀντὶ τοῦ λογίσασθαι, ὅτι προσελάβετο αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀνθρώπων καὶ οἰκείους αὐτοῦ ἀπειργάσατο εἰς γνῶσιν τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Καὶ οὐ τρέμουσιν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς αὐτῶν ταῦτα διαλογιζόμενοι, μάλιστα θεασάμενοι τοὺς πρὸ αὐτῶν ταῦτα λογισαμένους, πῶς ἐξαίφνης ἤρθη ἐξ αὐτῶν τὸ ἀξίωμα καὶ πῶς ἀπέῤῥιψαν αὐτοὺς ὁ Κύριος ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἐκ τῆς μεγίστης, ἧς εἶχον δόξης καὶ τιμῆς, καὶ ἐξέκλιναν εἰς ἀκαθαρσίαν καὶ ἀσέλγειαν καὶ εἰς αἰσχρολογίαν κτηνώδει τρόπῳ.

ε'. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔγνωσαν τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, οὐδὲ ἀδιαλείπτως ἐμνημόνευον τοῦ δεδωκότος αὐτοῖς τὴν χάριν τοῦ λειτουργεῖν αὐτῷ καὶ ἔνδον τῆς βασιλείας αὐτοῦ γενέσθαι καὶ ὁμοδιαίτους τῶν ἀγγέλων εἶναι καὶ τῇ ἀγγελικῇ πολιτείᾳ προσπελάσαι αὐτῷ, ἀπέῤῥιψέν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐργασίας αὐτῶν καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς ἐν τῇ μεταβολῇ τῆς διαγωγῆς αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἡσυχίας, ὅτι οὐκ αὐτῶν ἦν ἡ δύναμις ἐκείνη, τὸ ὑπομεῖναι ἐν εὐτάκτοις πολιτείαις καὶ μὴ ὀχληθῆναι παρὰ τῆς βίας τῆς φύσεως καὶ τῶν δαιμόνων καὶ τῶν λοιπῶν ἄλλων ἐναντιωμάτων, ἀλλὰ δύναμις ἦν τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐνεργοῦσα ἐν αὐτοῖς ἅπερ ὁ κόσμος χωρῆσαι ἢ ἀκοῦσαι οὐ δύναται διὰ τὴν δυσκολίαν αὐτῶν. Οὗτοι δὲ πολὺν καιρὸν ὑπέμειναν ἐν αὐτοῖς καὶ οὐχ ἡττήθησαν, ἐν οἷς ἦν πάντως δύναμις τὶς ἀκολουθοῦσα αὐτοῖς, ἱκανοῦσα ἐν πᾶσι βοηθῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐν πᾶσι διαφυλάξαι αὐτούς. Ἐπειδὴ δὲ ἐπελάθοντο ταύτης τῆς δυνάμεως, ἐπληρώθη ἐν αὐτοῖς ὁ εἰρημένος λόγος τοῦ Ἀποστόλου· «*καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει τὸν Δεσπότην αὐτῶν, τὸν συνάψαντα τὸν χοῦν τῇ λειτουργίᾳ τῇ πνευματικῇ, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, καὶ τὴν ἀτιμίαν, ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν αὐτοῖς ἀπέλαβον*».

Ἐρώτησις. Εἰ ἄρα ἔστι τις ἡνίκα τολμήσει Δὶ ὅλου παραυτίκα ἀποτασσόμενος τῇ συνοικήσει τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐξαίφνης ἐξερχόμενος εἰς ἔρημον ἀοίκητον καὶ φοβερὰν μετὰ ζήλου ἀγαθοῦ, ἄρα τούτου χάριν λιμῷ ἀποθνήσκει διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς σκέπης καὶ τῶν λοιπῶν χρειῶν;

Ἀπόκρισις. Ὁ ἑτοιμάσας τοῖς ἀλόγοις ζώοις πρὸ τοῦ πλάσαι αὐτὰ κατοικητήρια καὶ ἐπιμέλειαν τῶν χρειῶν αὐτῶν ποιούμενος, οὐ μὴ παρίδῃ τὸ πλάσμα αὐτοῦ, ἐξαιρέτως τοὺς φοβουμένους αὐτόν, τοὺς ἁπλῶς καὶ ἀπεριέργως ἀκολουθήσαντας αὐτῷ. Ὁ τῷ Θεῷ ἀνατιθέμενός τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐν ἅπασιν, οὐδέποτε μεριμνᾷ περὶ τῆς χρείας τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τῆς ταλαιπωρίας καὶ τῆς κακοπαθείας αὐτοῦ, ἀλλὰ ποθεῖ τοῦ ἐμμεῖναι ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς πολιτείας καὶ ὑπομεῖναι τὴν ζωὴν τῆς ταπεινώσεως οὐχὶ ὡς δειλιῶν τὰς θλίψεις, ἀλλ' ὡς ἡδέα καὶ γλυκέα λογίζεται τὴν ἀλλοτρίωσιν ὅλου τοῦ

κόσμου, διὰ τὴν καθαρότητα τῆς πολιτείας, μοχθῶν μεταξὺ βουνῶν καὶ ὀρέων, καὶ ὡς πλάνος γίνεται ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀλόγων ζῴων, καὶ μὴ καταδεχόμενος ἀναπαύεσθαι σωματικῶς καὶ ζῆσαι ζωὴν πεπληρωμένην ῥύπων. Καὶ ἡνίκα παραδώσει ἑαυτὸν εἰς θάνατον, καθ' ἑκάστην ὥραν πενθεῖ καὶ προσεύχεται, ἵνα μὴ στερηθῇ τῆς καθαρᾶς πολιτείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ τότε λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὴν βοήθειαν.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ αὐτὸς ἡμᾶς φυλάξαι ἐν τῇ καθαρότητι αὐτοῦ καὶ ἁγιάσαι ἡμᾶς τῷ ἁγιασμῷ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς τιμὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦ δοξάσαι τὸ ἅγιον ὄνομα αὐτοῦ ἐν καθαρότητι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΣΤ’ - Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων κατ’ ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν

Ἐρώτησις. Εἰ καλὸν ἐστὶν ἐκ πάντων τῶν ἐρεθιζόντων τὰ πάθη μακρύνεσθαι, καὶ εἰ νίκη νομίζεται ἡ τοιαύτη φυγὴ ἢ ἧττα τῇ ψυχῇ, ἐν τῷ φεύγειν τοὺς πολέμους καὶ ἐπιλέγεσθαι ἑαυτῇ τὴν ἀνάπαυσιν.

Ἀπόκρισις. Συντόμως πρὸς τοῦτο ἐροῦμεν. Δεῖ τὸν μοναχόν, ἵνα φεύγῃ ὁλοτελῶς ἐκ πάντων τῶν ἐρεθιζόντων αὐτῷ τὰ πάθη τὰ πονηρά, καὶ ἵνα κόψῃ ἐξ ἑαυτοῦ μάλιστα τὰς αἰτίας τῶν παθῶν καὶ τὴν ὕλην, ἐν ᾗ συνεργοῦνται καὶ αὐξάνονται, κἂν καὶ μετὰ τίνα γένωνται. Εἰ δὲ γένηται καιρὸς ἀντιστῆναι καὶ παλαῖσαι πρὸς αὐτά, καὶ τοῦτο ποιήσωμεν, οὐχὶ ἐν παιγνίῳ, ἀλλὰ τεχνικῶς· ἡνίκα ἐνεδρευόμεθα ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ πνεύματος καὶ ἀποστρέψαι δεῖ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν ἀεὶ εἰς τὸ φυσικὸν ἀγαθόν, τὸ τεθὲν ἐν τῇ φύσει ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ, τὸν ἄνθρωπον, κἂν καὶ ὁ διάβολος καταστροφὴ κατέστρεψε τὴν ἀλήθειαν πρὸς πεῖραν πονηράν. Καὶ εἰ πρέπον εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἐκ τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν αἰσθήσεων τῶν ἑαυτοῦ φεύγειν αὐτὸν δεῖ καὶ τοῦ ἐσωτέρου ἀνθρώπου ἑαυτοῦ ἐγγὺς καταδύεσθαι καὶ ἐκεῖ ἐμμένειν μοναχικῶς ἐν τῇ ἐπιμόνῳ ἐργασίᾳ, τῇ ἐν τῇ ἀμπέλῳ τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἕως ἂν συμφωνήσῃ τὰ ἔργα τῷ μοναχικῷ ὀνόματι, τῷ ἐπικληθέντι ἐπ’ αὐτῷ ἐν τῷ κρυπτῷ αὐτοῦ καὶ τῷ φανερῷ. Καὶ ἴσως ἐν αὐτῇ τῇ διαμονὴ τῇ ἐγγὺς τοῦ ἔνδον ἀνθρώπου ἑνωθῶμεν ὁλοτελῶς τῷ γνώσει τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, Χριστοῦ τοῦ ἐνοικοῦντος ἡμῖν. Ὅσον γὰρ ὁ νοῦς ἡμῶν διαμένει ἐκεῖσε μοναστικῶς καὶ ἀναχωρητικῶς, οὐκ αὐτὸς ἐστὶν ὁ πολεμῶν πρὸς τὰ πάθη, ἀλλ’ ἡ χάρις. Πλὴν ὅτι, οὐδὲ αὐτὰ τὰ πάθη κινοῦνται ἐν αὐτῷ εἰς πρᾶξιν.

Ἐρώτησις. Ἐὰν ποίηση ἄνθρωπος τὶ διὰ τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, ἕτεροι δὲ οἱ μὴ νοοῦντες εἰς τὴν πολιτείαν αὐτοῦ τὴν πνευματικὴν σκανδαλίζωνται, δεῖ ἀπέχεσθαι τῆς πολιτείας αὐτοῦ τῆς θεϊκῆς διὰ τὸ σκάνδαλον, ἢ ποιήσει ὅπερ ὠφέλιμον τῷ σκοπῷ τῷ ἑαυτοῦ, κἂν τοῖς ὁρῶσιν ᾖ ἐπιζήμιον;

Ἀπόκρισις. Λέγομεν δὲ καὶ περὶ τούτου ὅτι ἐὰν νομίμως, καθὼς ἐδέξατο παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ πατέρων, ὁτιδήποτε ποιῇ, ὅπερ καθαίρει τὴν νοῦν αὐτοῦ καὶ τοῦτον τὸν σκοπὸν ἔθηκεν ἐν ἑαυτῷ, τὸ φθάσαι τὴν καθαρότητα, ἕτεροι δέ, οἱ μὴ ἐπιστάμενοι, εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ σκανδαλίζωνται, οὐκ αὐτὸς ἐστὶν ὁ ὑπεύθυνος, ἀλλ’ αὐτοί. Οὐχὶ διὰ τοῦτο ἐγκρατεύεται ἢ νηστεύει ἢ ἐγκλείεται περισσοτέρως καὶ ποιεῖ ὅπερ ὤφειλε τῷ σκοπῷ αὐτοῦ, ἵνα ἄλλοι σκανδαλίζωνται, ἀλλ’ ἵνα καθαρεύσῃ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν. Οὗτοι δέ, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν τὸν σκοπὸν αὐτοῦ τῆς πολιτείας, καταμέμφονται αὐτοῦ, καὶ ὑπεύθυνοι γίνονται τῇ ἀληθείᾳ διότι οὐχὶ ἱκανοὶ ἐγένοντο, ἐν ἀμελείᾳ ὄντες, αἰσθηθήναι τοῦ σκοποῦ ἐκείνου τοῦ πνευματικοῦ, οὐ ἔθηκεν οὗτος εἰς καθαρότητα τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. Περὶ ὧν ὁ μακάριος Παῦλος ἔγραψεν «*ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ, λέγων, τοῖς μὲν*

ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί». Τὶ οὖν ἄρτι, διότι μωρία ὁ λόγος ἐλογίζετο ἐκείνοις ὁ τοῦ σταυροῦ, μὴ αἰσθανομένοις εἰς τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, σιωπᾶν ἔδει τὸν Παῦλον κηρύξαι; Ἀλλὰ καὶ ἰδού, ἕως τῆς σήμερον ἡ ὑπόθεσις τοῦ σταυροῦ πρόσκομμα καὶ σκάνδαλον τοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ τοῖς Ἕλλησι. Σιωπῶμεν τοίνυν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσιν οὗτοι; Παῦλος γὰρ οὐ μόνον οὐκ ἐσιώπησεν, ἀλλὰ καὶ ἔκραζε λέγων, «*ἐμοὶ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*». Ἡ καύχησις αὕτη ἡ ἐν τῷ σταυρῷ, οὐχ ἵνα ἄλλους σκανδαλίσῃ, διηγηθῇ παρὰ τοῦ ἁγίου, ἀλλ’ ὡς κηρυττομένης τῆς μεγάλης δυνάμεως τοῦ σταυροῦ.

Καὶ σὺ οὖν ἀρτίως, ὦ ἅγιε, τελείωσον τὴν πολιτείαν σου ἐν τῷ σκοπῷ, ὃν τέθεικας ἑαυτῷ πρὸς τὸν Θεόν, ἔνθα μὴ κατακρίνεται σου ἡ συνείδησις, καὶ τὴν πολιτείαν σου κατέναντι τῶν θείων ἐξέτασον καὶ κατέναντι ὧν ἐδέξω παρὰ τῶν πατέρων τῶν ἁγίων. Καὶ ἐὰν μὴ ὑπὸ τούτων κατηγορηθῇς, ἐξ ἐκείνων, περὶ ὧν ἐσκανδαλίσθησαν ἕτεροι, μὴ φοβηθῇς. Οὐδεὶς γὰρ ἄνθρωπος τοὺς πάντας δύναται ἐπίσης πληροφορῆσαι ἢ ἀρέσαι, καὶ τῷ Θεῷ ἐργάσασθαι ἐν τῷ κρυπτῷ ἑαυτοῦ.

Μακάριος ὁ μοναχός, ὦ μακάριε, ὁ τρέχων ἐν ἀληθείᾳ ὀπίσω τῆς καθαρότητος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύι αὐτοῦ, καὶ τῇ ὁδῷ τῇ νοουμένῃ, ἐν ᾗ ὥδευσάν οἱ πατέρες ἡμῶν, ὁδεύων πρὸς αὐτήν, καὶ ἐν τοῖς βαθμοῖς αὐτῆς, ἐν οἷς ὥδευσαν ἀναβαίνοντας, κατὰ τάξιν καὶ κατὰ βαθμόν, καὶ ὑψωθήσεται πρὸς τὸν πλησιασμὸν αὐτῆς ἐν σοφίᾳ καὶ ὑπομονῇ θλίψεως, ἀλλ’ οὐκ ἐν τοῖς βαθμοῖς τοῖς ἀλλοτρίοις τῶν μηχανημάτων. Ἡ καθαρότης τῆς ψυχῆς χάρισμα ἐστὶ τὸ πρῶτον τῆς φύσεως ἡμῶν. Καὶ ἐκτὸς καθαρότητος τῶν παθῶν, οὐ θεραπεύεται ἡ ψυχὴ ἐκ τῶν νόσων τῆς ἁμαρτίας, οὐδὲ κτᾶται τὴν δόξαν, ἣν ἀπώλεσεν ἐν τῇ παραβάσει. Ἐὰν δὲ τις ἀξιωθῇ τῆς καθάρσεως, ὅπερ ἐστὶν ὑγεία ψυχῆς, ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ἐνεργητικῶς ὑποδέχεται ὁ νοῦς αὐτοῦ χαρὰν ἐν αἰσθήσει τοῦ Πνεύματος γίνεται γὰρ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ οὐκ εὐκαιρεῖ αἰσθηθήναι τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν τῶν ἀπαντώντων αὐτῷ.

Ὁ δὲ ἔχων τὸν κανόνα τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ ἑβδομάδων ἑπτά, ἢ καθ’ ἑβδομάδα, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τὸν κανόνα αὐτοῦ ἀπαντᾷ καὶ συμμίσγεται τοῖς ἀνθρώποις καὶ συμπαραμυθεῖται μετ’ αὐτῶν, καὶ ἀμελῶν εἰς τοὺς ἐν θλίψεσιν ὄντας ἑαυτοῦ ἀδελφούς, ἡνίκα δοκεῖ κατέχειν ἐν δεσμῷ τὸν ἑβδομαδιαῖον κανόνα, οὗτος ἀνηλεὴς καὶ ἀπότομος. Καὶ τοῦτο ἔκδηλόν ἐστίν, ὅτι διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐλεημοσύνην αὐτὸν καὶ ἐκ τῆς οἰήσεως καὶ ἐκ τῶν ψευδῶν λογισμῶν ἑαυτοῦ τοῖς τοιούτοις κοινωνῆσαι οὐ συγκαταβαίνει πράγμασιν.

Ὁ καταφρονῶν τοῦ ἀσθενοῦς οὐκ ὄψεται φῶς, καὶ ὁ ἀποστρέφων τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον ἐκ τοῦ ἐν στενοχωρίᾳ ὄντος ἡ ἡμέρα αὐτοῦ σκοτισθήσεται. Καὶ τοῦ καταφρονοῦντος τῆς φωνῆς τοῦ ἐν μόχθῳ ὄντος, οἱ υἱοὶ τῶν οἴκων ἑαυτοῦ ἐν τῇ ἀορασίᾳ ψηλαφήσωσι. Μὴ καθυβρίσωμεν τὸ ὄνομα τὸ μέγα τῆς ἡσυχίας ἐν τῇ ἀγνωσίᾳ ἡμῶν. Πάσῃ γὰρ πολιτεία καιρὸς ἐστὶ καὶ τόπος καὶ διαφορά, καὶ τότε τῷ Θεῷ ἔγνωσται, εἰ δεκτὴ γενήσεται πᾶσα ἡ

ἐργασία αὐτῆς. Καὶ ἐκτὸς τούτων, ματαία ἡ ἐργασία αὐτῶν πάντων τῶν τὸ μέτρον μεριμνώντων τῆς τελειότητος. Ὁ προσδοκῶν παρακληθῆναι καὶ ἐπισκεφθῆναι τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ ἐξ ἄλλων, οὗτος ταπεινώσει ἑαυτὸν καὶ συγκοπιάσει τῷ πλησίον ἑαυτοῦ ἐν τοῖς καιροῖς, ἐν οἷς πειράζεται, ἵνα γένηται ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐν χαρᾷ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἑαυτοῦ, ἀπέχουσα ἀπὸ πάσης οἰήσεως καὶ πλάνης τῶν δαιμόνων.

Ἐῤῥέθη τινὶ τῶν ἁγίων γνωστικῷ ὄντι, ὅτι οὐδὲν δύναται λυτρώσασθαι τὸν μοναχὸν ἐκ τοῦ τῆς ὑπερηφανίας δαίμονος καὶ συνεργῆσαι τῷ ὅρῳ τῆς ἑαυτοῦ σωφροσύνης ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξάψεως τοῦ πάθους τῆς πορνείας, ὡς ἐκεῖνο, τὸ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατακειμένους ἐν ταῖς ἑαυτῶν στρωμναῖς καὶ τοὺς κατατεχθέντας ἐν τῇ θλίψει τῆς σαρκὸς ἐπισκέπτεσθαι.

Μεγάλη ἐστὶν ἡ πρᾶξις ἡ ἀγγελικὴ τῆς ἡσυχίας, ὅταν διάκρισιν τοιαύτην συμμίξῃ ἑαυτῇ διὰ τὴν χρείαν τῆς ταπεινώσεως. Ἔνθα γὰρ οὐ γινώσκομεν, κλεπτόμεθα καὶ πορθούμεθα. Ταῦτα εἶπον, ἀδελφοί, οὐχ ἵνα ἀμελήσωμεν καὶ καταφρονήσωμεν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας. Ἡμεῖς γὰρ εἰς ἕκαστον τόπον περὶ τούτου πείθομεν καὶ οὐκ ἐξ ἐναντίας τῶν ῥημάτων ἡμῶν ἀνθιστάμενοι εὑρέθημεν νῦν. Μηδεὶς λάβῃ καὶ ἐξαγάγῃ λόγον γυμνὸν ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν, καὶ ἀφῇ τὸ ὑπόλοιπον, καὶ κρατήσῃ αὐτὸ ἐν ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶν ἀνοήτως.

Ἐγὼ μνημονεύω, ὅτι ἐν τόποις πολλοῖς εἶπον παρακαλῶν, ὅτι καὶ ἐὰν συμβῇ τινι ἐν ἀργίᾳ τελεία εἶναι ἐν τῷ ἑαυτοῦ κελλίῳ, διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀσθενείας ἡμῶν τῆς ἐπερχόμενης ἡμῖν χάριν τούτου, οὐ δεῖ ἐπιλέγεσθαι τελείαν ἔξοδον ἐξ αὐτοῦ καὶ τὴν ἐξώτερον ἐργασίαν κρείττονα εἶναι τῆς ἐργασίας τῆς ἐκεῖσε λογίζεσθαι. Ἔξοδον δὲ τελείαν εἶπον, οὐχὶ ἐὰν ἀπαντήσῃ ἡμῖν ἐν καιρῷ πρᾶγμα ἀναγκαῖον, ἵνα ἐξέλθῃς ἐν αὐτῷ ἑβδομάδας τινὰς του ἐμπορεύσασθαι ἐν αὐταῖς τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ πλησίον σου, ἤδη τοῦτο ἀργίαν ψηφίσεις καὶ σχολίαν λογίσῃ. Ἐὰν δὲ τις δοκήσῃ ἐν ἑαυτῷ, ὅτι τέλειος ἐστὶ καὶ ἀνώτερος ἐκ πάντων τῶν ἐνταῦθα ἐν τῇ διαμονῇ αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῇ ἀποχῇ τῇ ἐκ πάντων τῶν ὁρωμένων πραγμάτων, εὐλόγως καὶ ἐκ τούτων παραιτησάσθω.

Μεγάλη ἐστὶν ἡ ἐργασία τῆς διακρίσεως τῶν συνεργουμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὃς τῷ ἐλέει αὐτοῦ δώῃ ἡμῖν πληρῶσαι τὸν λόγον αὐτοῦ, ὃν εἴρηκε λέγων «*εἴ τι θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως*». Ὅπου δὲ οὐκ ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς ὁρατοῖς καὶ ἐν τῷ σώματι τελειῶσαι τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον αὐτῷ, ἢ ἐν τῷ φρονήματι ἡμῶν μόνη φυλαττομένη ἀγάπη τοῦ πλησίον πρὸς τὸν Θεὸν αὐταρκεῖ· μάλιστα ἐὰν τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἐγκλεισμοῦ καὶ τῆς ἡσυχίας καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ὑπεροχῇ ἀρκούντως διαμείνῃ ἐν τῇ ἑαυτῆς ἐργασία.

Ἐὰν δὲ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς ἡσυχίας ἐκείνης ὑστερώμεθα, πληρώσωμεν τὴν ἔλλειψιν αὐτῆς εἰς τὴν μετ᾽ αὐτὴν ἐντολήν, ἥτις ἐστὶν ἡ πρᾶξις ἡ αἰσθητή, ἣν ὡς πλήρωμα τῆς ἀναπαύσεως τῆς ζωῆς ἡμῶν πληρώσωμεν ἐν τῷ σκοπῷ τοῦ σώματος ἡμῶν, ἵνα μὴ

εὑρεθῇ ἡ ἐλευθερία ἡμῶν πρόφασις ὑποταγῆναι τῇ σαρκί.

Ὁ Θεὸς δώῃ ἡμῖν γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἵνα ἀεὶ ἐν αὐτῷ πορευόμενοι, καταντήσωμεν εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ ἀνάπαυσιν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμή, καὶ προσκύνησις νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν ἀπεράντων αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α – Γραφεῖσα πρὸς τινὰ ἀδελφὸν ἀγαπῶντα τὴν ἡσυχίαν

Διότι γνωρίζω σε ἀγαπῶντα τὴν ἡσυχίαν καὶ συμπλέκει σε ὁ διάβολος ἐν πολλοῖς, προφάσει τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι γνωρίζει τὸ θέλημα τῆς διανοίας σου, ἕως ἂν διασκέδαση σε καὶ ἐμποδίσῃ ἐκ τῆς ἀρετῆς τῆς περιεκτικῆς τῶν πολλῶν τρόπων τῶν ἀγαθῶν, ὦ ἀδελφὲ ἀγαθέ, ὥσπερ μέλος πρὸς τὸ ὁμόζυγον αὐτοῦ ἀντιλαβέσθαι τοῦ πόθου σου τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ λόγῳ τῆς ὠφελείας, ἐμερίμνησα ποιῆσαι ἃ παρὰ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν καὶ παρὰ τῶν πατέρων καὶ ἐκ τῆς πείρας ἐκτησάμην αὐτά.

Ἐὰν γὰρ μὴ καταφρονήσῃ ἄνθρωπος τῶν τιμῶν καὶ τῶν ἀτιμιῶν καὶ ὑπομείνῃ ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας ὄνειδος καὶ μυκτηρισμὸν καὶ ζημίαν, ἕως καὶ τυπτήματα, καὶ γένηται κατάγελως καὶ νομισθῇ μωρὸς καὶ λῆρος παρὰ τῶν θεωρούντων αὐτόν, οὐ δύναται ὑπομεῖναι ἐν τῷ ἀγαθῷ τῆς ἡσυχίας σκοπῷ. Διότι, ἐὰν προσάπαξ ἀνοίξῃ τὴν θύραν ταῖς αἰτίαις ὁ ἄνθρωπος, οὐχ ἡσυχάζει ὁ διάβολος ἐπάγων αὐτῷ τινὰς διὰ πολλῶν προφάσεων μετὰ συνεχῶν ἀπαντήσεων τῶν ἀναριθμήτων. Διὰ τοῦτο, ὦ ἀδελφέ, ἐὰν ἀγαπᾷς ἐν ἀκριβείᾳ τὴν ἀρετὴν τῆς ἡσυχίας, τῆς μὴ ἐχούσης διασκεδασμὸν καὶ ἐκπηδασμόν καὶ διακοπὴν ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐν ᾗ ἐνίκησαν οἱ ἀρχαῖοι, οὕτως εὑρήσεις τελειῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν σου τὴν ἐπαινουμένην, ἡνίκα ὁμοιώθης τοῖς πατράσι σου καὶ λάβῃς ἐν τῇ διανοίᾳ σου τὴν δήλωσιν τοῦ βίου αὐτῶν, οἵτινες ἠγάπησαν τὴν τελείαν ἡσυχίαν καὶ οὐκ ἐμερίμνησαν στῆσαι τὴν ἀγάπην τῶν ἰδίων αὐτῶν ἢ ἐζήτησαν ἁπλῶσαι ἑαυτοὺς πρὸς ἀνάπαυσιν αὐτῶν, οὐδὲ ᾐδέσθησαν φυγεῖν ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν οἰομένων εἶναι τιμίων.

Καὶ οὗτοι οὕτως ἦσαν ὁδεύοντες καὶ οὐχ ὡς καταφρονοῦντες τῶν ἀδελφῶν παρὰ τοῖς σοφοῖς καὶ γνωστικοῖς ἐκρίνοντο, οὐδὲ ὡς περιφρονοῦντες ἢ ἀμελοῦντες ἢ ὑστεροῦντες ἐν διακρίσει. Καθάπερ ἐῤῥέθη τίνι αὐτῶν ἀπολογίᾳ τιμῶντι τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ὑποχώρησιν μᾶλλον τῆς ἀπαντήσεως τῶν ἀνθρώπων «*Ἄνθρωπος, φησίν, ὃς μανθάνει ἐν πείρᾳ τὴν γλυκύτητα τῆς ἡσυχίας ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, οὐχ ὡς καταφρονῶν τοῦ πλησίον φεύγει τὴν ἀπάντησιν αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸν καρπόν, ὃν τρυγᾷ ἐκ τῆς ἡσυχίας*».

Πῶς ἔφευγεν ὁ ἀββάς, φησίν, Ἀρσένιος καὶ οὐκ ἀνεπαύετο ἀπαντῆσαί τινι, ὁ δὲ ἀββάς Θεόδωρος ὑπήντα μέν, ἀλλ’ ὡς ῥομφαία ἦν ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ; Ὅμως οὐδὲ ἀσπασμὸν ἠσπάζετο τίνα, ὅταν ηὑρίσκετο ἔξωθεν τοῦ κελλίου αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἅγιος Ἀρσένιος οὐδὲ τὸν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν πρὸς ἀσπασμὸν ἠσπάζετο. Ἐν καιρῷ γὰρ τις τῶν πατέρων ἀπῆλθε θεάσασθαι τὸν ἀββάν Ἀρσένιον καὶ ἤνοιξεν γέρων δοκῶν, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ διακονητὴς αὐτοῦ καὶ ὅτε ἐθεάσατο αὐτὸν τις ἐστίν, ἔῤῥιψεν ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον καὶ πολλὰ παρακληθεὶς ὑπ’ αὐτοῦ ἀναστῆναι καὶ εὐλογηθῆναι ὑπ’ αὐτοῦ καὶ ἀπελθεῖν, παρῃτήσατο ὁ ἅγιος λέγων, οὐ μὴ ἀναστῶ, ἕως ἂν ἀπέλθῃς. Καὶ οὐκ ἀνέστη, ἕως οὐ ἀπῆλθε. Καὶ τοῦτο ἐποίει ὁ μακάριος, ἵνα μὴ δῷ αὐτοῖς προσάπαξ χεῖρα καὶ πάλιν

στραφῶσι πρὸς αὐτόν.

Ὅρα τὸ ἀκόλουθον τοῦ λόγου, ἵνα μὴ εἴπῃς, ἴσως διὰ τὴν ἐλαχιστίαν αὐτοῦ κατεφρόνησεν αὐτοῦ ἢ τινὸς ἄλλου, καὶ ἄλλον διὰ τὴν τιμὴν αὐτοῦ ἐπροσωπολήπτει καὶ συνωμίλει αὐτῷ, ἆλλ' ἐξ ἴσης ἐκτήσατο φυγὴν ἀπὸ πάντων τῶν μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων. Ἓν εἶχεν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, καταφρονεῖν τῆς ἀπαντήσεως αὐτῶν ὅπερ τῆς ἡσυχίας, τὸν μέγαν τε καὶ τὸν μικρόν, καὶ βαστάσαι τὴν μέμψιν αὐτῶν ἐπάνω αὐτοῦ ἐκ πάντων, ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς σιωπῆς.

Ἐπιστάμεθα γάρ, ὡς ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ μακάριος Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν κριτὴν τῆς χώρας πρὸς τιμὴν καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν τῆς θεωρίας τοῦ ἁγίου. Ὅτε δὲ ἐκάθισε πρὸς αὐτούς, οὐδὲ πρὸς λόγον μικρὸν ἀνέπαυσεν αὐτοὺς διὰ τὴν τιμὴν αὐτῶν, καίπερ ἐπιθυμοῦντας πλεῖστα ἀκοῦσαι τοῦ λόγου αὐτοῦ. Καὶ ὅτε παρεκάλεσεν αὐτὸν ὁ ἀρχιεπίσκοπος περὶ τούτου, ἡσύχασε μικρὸν ὁ καλόγηρος, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει· Καὶ ἐὰν εἴπω ὑμῖν, φυλάττετε; Καὶ ὡμολόγησαν λέγοντες, Ναί, Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ γέρων· Ὅπου ἀκούσετε, ὅτι ἐστὶν ὁ Ἀρσένιος, μὴ ἐγγίσητε ἐκεῖσε. Εἶδες τὸ θαυμαστὸν τοῦ γέροντος; Εἶδες καταφρόνησιν τῆς συντυχίας τῶν ἀνθρώπων; Οὗτος ὁ τρυγήσας τὸν καρπὸν τῆς ἡσυχίας. Καὶ οὐκ ἐλογίσατο ὁ μακάριος, ὅτι ἀνὴρ ἐστὶ καθολικὸς καὶ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοῦτο διενοήσατο, ὅτι ἐγὼ προσάπαξ ἀπέθανον τῷ κόσμῳ. Τὶ ὠφελεῖ ὁ νεκρὸς τοὺς ζῶντας; Καὶ ἐμέμψατο αὐτὸν ὁ ἀββάς Μακάριος μέμψιν πεπληρωμένην ἀγάπης, λέγων «*Τὶ φεύγεις εξ ἡμῶν*»; Καὶ ἀπελογίσατο ὁ γέρων ἀπολογίαν θαυμαστὴν καὶ ἀξιέπαινον, λέγων.

Ὁ Θεὸς οἶδεν, ὅτι ἀγαπῶ ὑμᾶς, ἀλλ' οὐ δύναμαι εἶναι μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὴν γνῶσιν ταύτην τὴν θαυμαστήν, οὐχ ἑτέρωθεν, ἀλλ' ἐκ τῆς θεϊκῆς φωνῆς ἐξέμαθεν «*Ἀρσένιε, γὰρ φησί, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σώζῃ*».

Μηδεὶς ἄνθρωπος τῶν ἀργῶν καὶ ἀγαπώντων τὰς συντυχίας ἀναιδεύθη καὶ ἀναλύσῃ ταῦτα ἐν τῇ καταστροφῇ τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ λαλήσῃ κατέναντι τούτων, ὅτι ἀνθρώπινον εὕρημα ἐστὶν ἐν τῇ ἀφορμῇ τῆς ἡσυχίας εὑρεθὲν διότι διδαχὴ ἐστὶν οὐράνιος. Καὶ ἵνα μὴ νομίσωμεν, ὅτι τοῦτο ἐῤῥέθη αὐτῷ τοῦ φυγεῖν καὶ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ μὴ ἐξίσης καὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν φυγεῖν, μετὰ τὸ καταλιπεῖν αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ ἐλθεῖν καὶ οἰκῆσαι τὴν λαύραν, πάλιν ηὔξατο τῷ Θεῷ, πῶς καλῶς ζῆσαι δυνηθῇ, Κύριε, φησίν, ὁδήγησον μὲ πῶς σωθῶ.

Καὶ ἐδόκει, ὅτι ἄλλο τι μέλλει ἀκοῦσαι. Καὶ φωνῆς δεσποτικῆς πάλιν ἤκουσεν ἐκ δευτέρου τῆς αὐτῆς Ἀρσένιε, φεῦγε, σιώπα, ἡσύχαζε. Καὶ ἐάν, φησί, πολὺ ὠφελῇ ἡ θέα καὶ ἡ ὁμιλία τῶν ἀδελφῶν, ἀλλ' οὕτως οὐκ ὠφελεῖ σοι τὸ συντυχεῖν αὐτοῖς, ὡς τὸ φυγεῖν ἐξ αὐτῶν.

Καὶ ὡς ἐδέξατο ταῦτα ὁ μακάριος Ἀρσένιος ἐν ἀποκαλύψει τῇ θεϊκῇ, ὡς ἦν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐπετράπη φυγεῖν καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν δὲ πάλιν γενομένῳ τὸ αὐτὸ ἐῤῥέθη αὐτῷ,

τότε ἐβεβαίωσε καὶ ἔγνω, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ αὐτῷ εἰς κτῆσιν ζωῆς ἀγαθῆς τὸ φυγεῖν μόνον ἀπὸ τῶν κοσμικῶν, ἀλλ᾽ ἐπίσης ἐκ πάντων. Μὴ γὰρ δύναται τις ἀντιστῆναι καὶ εἰπεῖν πρὸς τὴν θείαν φωνήν;

Καὶ τῷ θείῳ δὲ Ἀντωνίῳ ἐῤῥέθη ἐν ἀποκαλύψει «*Ἐὰν θέλῃς, φησίν, ἡσυχάσαι, οὐχὶ μόνον εἰς Θηβαΐδα ἀπέλθῃς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐσωτέραν ἔρημον*». Ἐὰν οὖν ὁ Θεὸς ἐπιτρέπῃ ἡμῖν φυγεῖν ἐκ πάντων, καὶ οὕτως ἀγαπᾷ τὴν ἡσυχίαν, ὁπόταν ὑπομείνωσιν ἐν αὐτῇ οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν, τὶς ἐστὶν ὁ προφασιζόμενος προφάσεις, παραμένειν τῇ συντυχίᾳ καὶ τῷ πλησιασμῷ τῶν ἀνθρώπων; Ἐὰν δὲ τῷ Ἀντωνίῳ καὶ τῷ Ἀρσενίῳ ὠφέλιμος ἡ φυγὴ καὶ ἡ φυλακή, πόσῳ μᾶλλον τοῖς ἀσθενέσι; Καὶ ἐὰν τούτους, ὧν ὁ κόσμος ὅλος ἔχρηζε καὶ τοῦ λόγου καὶ τῆς θέας καὶ τῆς βοηθείας αὐτῶν, ἐτίμησεν ὁ Θεὸς τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἐν ἡσυχίᾳ, πλέον τῆς ἀντιλήψεως πάσης τῆς ἀδελφότητος, μᾶλλον δὲ τῆς ἀνθρωπότητος, πόσῳ μᾶλλον τῷ μὴ δυναμένῳ ἑαυτὸν φυλάξαι καλῶς;

Οἴδαμεν καὶ ἄλλον τινὰ τῶν ἁγίων, ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἠσθένει καὶ ἦν κεκλεισμένος ἐν ἄλλῳ κελλίῳ καὶ ὅτε κατεκράτησε τὴν συμπάθειαν αὐτοῦ ἐν ὅλῃ τῇ ἀῤῥωστίᾳ αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐξῆλθε θεάσασθαι αὐτόν, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἐκ τοῦ βίου ἔπεμψε, λέγων αὐτῷ· Εἰ καὶ οὐκ ἦλθες πρὸς μὲ ἕως ἄρτι, ἀλλὰ νῦν ἐλθέ, καὶ ἰδῶ σε πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν με τοῦ κόσμου, ἢ κἂν ἐν νυκτί, ὅπως ἀσπάσωμαι σε καὶ ἀναπαύσωμαι. Καὶ οὐκ ἐπείσθη ὁ μακάριος οὐδὲ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ εἴωθεν ἡ φύσις συμπάσχειν ἀλλήλοις καὶ ὑπερβαίνειν τὸν ὅρον τοῦ θελήματος, ἀλλ᾽ εἶπεν· ἐὰν ἐξέλθω, οὐ καθαρισθήσομαι ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι τοὺς πνευματικοὺς ἀδελφοὺς ἠμέλησα ἐπισκέψασθαι, τὴν φύσιν δὲ ἐτίμησα πλέον τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἀπέθανεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ οὐκ εἶδεν αὐτόν.

Μηδεὶς οὖν ἐν ῥαθυμίᾳ τῶν λογισμῶν προφασίσηται, ὡς ἀδύνατα εἶναι καὶ κατάλυση αὐτὰ καὶ κατάργηση τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ, ἀθετήσας τὴν περὶ αὐτὸν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν. Καὶ ἐὰν τὴν φύσιν τὴν οὕτως ἰσχυρὰν ἐνίκησαν οἱ ἅγιοι, καὶ ὁ Χριστὸς ἡνίκα τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀμελοῦνται, ἀγαπᾷ ὅτε τιμᾶται ἡ ἡσυχία, ποίᾳ ἀνάγκη ἄλλη δύναται γενέσθαι σοι, μὴ δυναμένη καταφρονηθῆναι ὑπὸ σοῦ, ἡνίκα ἐμπέσῃς ἐν αὐτῇ; Ἡ ἐντολὴ ἐκείνη ἡ λέγουσα, «*ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεὸν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, πλέον ὅλου τοῦ κόσμου καὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν αὐτῆς*», οὕτω πληροῦται, ἡνίκα ὑπομείνεις ἐν τῇ ἡσυχίᾳ σου. Καὶ ἡ ἐντολὴ ἡ λέγουσα περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον ἔσωθεν ταύτης ἐστὶ κεκλεισμένη, θέλεις κτήσασθαι τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον κατὰ τὴν εὐαγγελικήν ἐντολὴν ἐντὸς τῆς ψυχῆς σου;

Μάκρυνον ἑαυτὸν ἐξ αὐτοῦ, καὶ τότε κατακαίεται ἐν σοι ἡ ἔκκαυσις τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, καὶ χαρήσῃ ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ, ὥσπερ ἐπὶ ἀγγέλου φωτός, θέλεις πάλιν ἵνα διψήσωσί σε οἱ ἀγαπῶντες σε; Ὡρισμέναις ἡμέραις θέασαι τὰς ὄψεις αὐτῶν. Ὡς ἀληθῶς ἡ πεῖρᾳ διδάσκαλος πάντων. Γίνου ὑγιής.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν χάρις καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β’ - Πρὸς τὸν ἀδελφὸν φυσικὸν καὶ πνευματικὸν προτρεπόμενον καὶ παρακαλοῦντα ἐν γράμμασιν ἐνδημῆσαι πρὸς αὐτόν, οἰκοῦντα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ διψῶντα θεάσασθαι αὐτὸν

Οὐχ ὡς αὐτὸς νομίζεις, ἡμεῖς δυνατοὶ ἐσμέν, ὦ μακάριε, καὶ ἴσως οὐ γινώσκεις τὴν ἀσθένειάν μου. Εὐχερὴς οὖν σοι ἡ ἀπώλειά μου, καὶ διὰ τοῦτο αἰτεῖς παρ’ ἐμοῦ ἀεί, ὡς ὑπὸ τῆς φύσεως κατακαιόμενος κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτῆς, ὅπερ οὐκ ἔδει ἡμᾶς μεριμνῆσαι καὶ σὲ ἐρᾷν. Τοῦτο μὴ αἴτησης παρ’ ἐμοῦ μόνον τὸ ἀναπαῦον τὴν σάρκα καὶ τὸ φρόνημα αὐτῆς, ὦ ἀδελφέ, ἀλλὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου περιποίησαι. Πρὸς μικρὸν χρόνον, καὶ παρερχόμεθα ἐκ τοῦ αἰῶνος τούτου.

Πόσοις προσώποις ἔχω ἀπαντῆσαι ὅταν ἔλθω ἐκεῖσε, καὶ πόσους τρόπους ἀνθρώπων καὶ τόπους, ἕως ἂν στραφῶ εἰς τὸν τόπον μου; Καὶ πόσας αἰτίας λογισμῶν δέχεται ἡ ψυχὴ μου ἐν τῇ ἀπαντήσει αὐτῶν, καὶ πόσην σύγχυσιν ὑπομένει ἐν τοῖς πάθεσι τοῖς ἐξυπνιζομένοις ἐν αὐτῇ, ἐξ ὧν μικρὸν ἀνεπαύθη; Καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἀγνοεῖς. Βλάπτει γὰρ τὸν μοναστήν ἡ θεωρία τῶν κοσμικῶν. Καὶ τοῦτο σὺ γινώσκεις. Καὶ βλέπε πόσην ἀλλοίωσιν δέχεται κατὰ διάνοιαν ὁ χρόνον πολὺν ἡσυχάζων καθ’ ἑαυτόν, ὁπότε πάλιν ἐν τούτοις πέσῃ ἐξαίφνης, καὶ ὁρᾷ καὶ ἀκούει τι παρὰ τὸ ἔθος ἑαυτοῦ. Ἐὰν δὲ καὶ ἡ ἀπάντησις τῶν μοναχῶν βλάπτῃ τὸν ἐν ἀγῶνι ὄντα καὶ ἀκμὴν πολεμοῦντα μετὰ τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ, ὁπότε οὐ συμφωνοῦσι τῇ καταστάσει αὐτοῦ, ἐννόησον εἰς ποῖον φρέαρ πίπτομεν, ἵνα ῥυσθῶμεν τοῦ σκόλοπος τοῦ ἐχθροῦ ἡμῶν, μάλιστα οἱ ἐν πολλῇ πείρᾳ κτησάμενοι ἐπίγνωσιν; Διὰ τοῦτο οὖν χωρὶς ἀνάγκης ποιῆσαι τοῦτο, μὴ ἐξαιτήσῃς παρ’ ἐμοῦ.

Μὴ ἀπατήσωσιν ἡμᾶς οἱ λέγοντες, οὐδὲν βλάψει ἡμᾶς ἐν τινι τὸ ἀκοῦσαι καὶ τὸ ἰδεῖν. Ἴσοι γὰρ ἐσμὲν ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐν τῷ κελλίῳ ἡμῶν καὶ οὐ δεχόμεθα ἀλλοίωσιν κακήν, οὐδὲ αἰσθανόμεθα ἐν τῇ ἀπαντήσει τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν. Οἱ λέγοντες ταῦτα, οὔτε εἰ πληγὴ πλήσσονται γινώσκουσιν. Ἡμεῖς γὰρ ἀκμὴν οὐκ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ὑγείαν ταύτην τῆς ψυχῆς. Ἔχομεν γὰρ τραύματα ὀζόμενα καὶ ἐὰν ἀφεθῶσι κἂν μίαν ἡμέραν ἀνεπιμέλητα καὶ μὴ ἐπιδεσμούμενα καὶ μὴ ἐμπλασθῶσιν ἐμπλάστροις καὶ μὴ ἐπιδεσμίοις ἐπισφιγχθῶσι, σκωληκιῶσιν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ — Σταλεῖσα πρὸς τινὰ ἀγαπητὸν αὐτοῦ διδάσκει δὲ ἐν αὐτῇ τὰ περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἡσυχίας καὶ πῶς πολλοὶ διὰ τὸ μὴ γινώσκειν αὐτὰ ἀμελοῦσιν εἰς τὴν ἐργασίαν ἀυτὴν τὴν θαυμαστὴν καὶ ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐκράτησαν τὸ κάθισμα τῶν κελλίων ἐκ διδαχῆς, τῆς πορευομένης μεταξὺ τῶν μοναχῶν, μετὰ συντόμου συναγωγῆς τῆς ὀφειλομένης τῇ διηγήσει τῆς ἡσυχίας

Ἀδελφέ, ἐπειδὴ ἠναγκάσθην ἐκ τοῦ ὀφείλοντας ἐπιστεῖλαι σοι περὶ τῶν ὀφειλομένων ἐξ ἀνάγκης, γνωρίζω τῇ ἀγάπῃ σου ἐν τοῖς γράμμασί μου κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν ἡμῶν τὴν πρὸς σε, ὅτι εὗρον σε ἐν τῇ ἀκριβείᾳ τῆς πολιτείας τεθεικότα ἑαυτόν, πορευθῆναι ἐν τῷ τῆς ἡσυχίας καθίσματι.

Ἐγὼ γοῦν ὅπερ ἤκουσα ἐκ τῶν διακριτικῶν περὶ τῆς ἐργασίας ταύτης, ἡνίκα κατὰ διάνοιαν λάβω τὴν συναγωγὴν τῶν ῥημάτων αὐτῶν μετὰ πείρας τῆς ἐγγύθεν, δι᾽ ἧς ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ἐγὼ ἐπείρασα, τῇ μνήμῃ σου ἐντυπῶ ἐν συντόμῳ λόγῳ, ἡνίκα καὶ σὺ συνεργήσεις σεαυτῷ ἐκ τῆς ὁμιλίας τῆς ἐπιστολῆς ἐν σπουδῇ τῇ γινομένῃ ἐν σοι. Διότι ἐν συνέσει τῆς σοφίας μέλλεις προσεγγίσαι τῇ ἀναγνώσει τῶν συναχθέντων λόγων, τῶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡμῶν ταύτῃ, ἔξωθεν τῆς συνήθους ἀναγνώσεως, καὶ ὡς φῶς τι λαβεῖν αὐτὴν ἐν τῇ λοιπῇ ἀναγνώσει, διὰ τὴν πολλὴν δύναμιν τὴν κεκρυμμένην ἐν αὐτῇ, ἵνα μάθῃς τὶ ἐστὶ τὸ κάθισμα τῆς ἡσυχίας καὶ τὶ ἐστὶν ἡ ἐργασία αὐτῆς καὶ ποῖα μυστήρια κέκρυπται ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ καὶ διατὶ τίνες τὴν δικαιοσύνην τὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων πολιτευομένην σμικρύνουσι καὶ προκρίνουσιν αὐτῆς τὰς θλίψεις καὶ τοὺς ἀγῶνας τοῦ καθίσματος τοῦ ἡσυχαστικοῦ καὶ μοναστικοῦ βίου.

Ἐὰν θέλῃς εὑρεῖν ζωὴν ἄφθαρτον ἐν ταῖς ἡμέραις σου ταῖς μικραῖς, ὦ ἀδελφέ, ἡ εἴσοδος σου ἡ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἐν διακρίσει ἔστω. Ἐξέτασον περὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς καὶ μὴ δράμῃς

ἐξ ὀνόματος, ἀλλ’ εἴσελθε καὶ βάθυνον καὶ ἀγώνισαι καὶ σπούδασαι φθάσαι μετὰ πάντων τῶν ἁγίων τὶ ἐστὶ τὸ βάθος καὶ τὸ ὕψος τῆς πολιτείας ταύτης. Ἑκάστῳ γὰρ πράγματι τῶν ἀνθρώπων, ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἕως τέλους, τρόπος τις καὶ ἐλπὶς προσδοκᾶται ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ πράγματος, κινοῦντα τὴν διάνοιαν πρὸς τὴν θέσιν τοῦ θεμελίου αὐτοῦ. Καὶ ὁ σκοπὸς οὗτος κραταιοῖ τὴν διάνοιαν βαστάξαι τὴν ἐν αὐτῷ σκληρότητα καὶ παράκλησίν τινα λαμβάνει ἐξ αὐτοῦ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ πρὸς αὐτόν. Καὶ ὡς τὶς κρατῶν κρατεῖ τὸν νοῦν ἑαυτοῦ ἕως τοῦ τέλους τοῦ πράγματος, οὕτω καὶ τὸ τίμιον ἔργον τῆς ἡσυχίας λιμὴν τῶν μυστηρίων γίνεται τῷ διακριτικῷ σκοπῷ, ᾧ τίνι προσέχει ἡ διάνοια ἐκ τοῦ πρώτου τῶν δόμων, ἕως τῆς τελειώσεως τῆς οἰκοδομῆς, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς μακροῖς καὶ σκληροῖς.

Καὶ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ κυβερνήτου τοῦ προσέχοντος τοῖς ἄστροις, οὕτω προσέχει καὶ ὁ μοναστὴς ἐν τῇ ἐσωτέρᾳ θεωρίᾳ εἰς ἅπαντα τὸν δρόμον τῆς ἑαυτοῦ πορείας ἐν τῷ σκοπῷ, ᾧ ἔλαβεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ διανοίᾳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ, ἐν ᾗ ἐξέδωκεν ἑαυτὸν πορεύεσθαι ἐν τῇ σκληρῇ θαλάσσῃ τῆς ἡσυχίας, ἕως ἂν εὕρῃ τὸν μαργαρίτην, δι’ ὃν ἑαυτὸν ἐξέπεμψεν εἰς τὸν πυθμένα τὸν ἀψηλάφητον τῆς θαλάσσης τῆς ἡσυχίας. Καὶ ἡ προσοχὴ τῆς ἐλπίδος κουφίζει αὐτὸν ἐπάνωθεν τοῦ βάρους τῆς ἐργασίας καὶ τῆς σκληρότητος τῆς πλήρους κινδύνων τῶν ἀπαντώντων αὐτῷ ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ. Καὶ ὅστις ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ οὐ τίθησι τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐν ἑαυτῷ, πρὸς τὴν ὀφειλομένην αὐτῷ ἐργασίαν ἀκρίτως ἐργάζεται, καθὼς τὶς τῷ ἀέρι προσπαλαίων. Καὶ ὁ τοιοῦτος οὐδέποτε λυτροῦται ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς ἀκηδίας ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ. Καὶ ἐν ἐκ τῶν δύο γίνεται αὐτῷ, ἡ ὅτι οὐχ ὑπομένει τὸ βάρος τὸ ἀνυπομόνητον καὶ ἡττᾶται καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἡσυχίας τελείως, ἢ καρτερεῖ ἐν αὐτῇ καὶ οἶκος εἱρκτῆς γίνεται τὸ κελλίον αὐτῷ καὶ τηγανίζεται ἐν αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν ἐλπίζειν εἰς τὴν παράκλησιν τὴν τικτομένην ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς ἡσυχίας. Διὰ τοῦτο, οὐδὲ αἰτεῖν ἐν πόνῳ τῆς καρδίας καὶ κλαίειν ἐπὶ προσευχῇ ἐφιέμενος αὐτῆς δύναται.

Περὶ ὧν οἱ πατέρες ἡμῶν, οἱ πεπληρωμένοι ἐλέους, οἱ ἀγαπῶντες τοὺς υἱοὺς ἑαυτῶν, ἀφῆκαν σημεῖα ἐν ταῖς γραφαῖς εἰς τὴν χρείαν τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Καὶ εἰς ἐξ αὐτῶν, εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν κέρδος ἐκ τῆς ἡσυχίας ἐστὶ τοῦτο· ἡνίκα ἀποστήσω ἐμαυτὸν ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐφ’ ἧς κάθημαι, σχολάζει ἡ διάνοιά μου ἀπὸ τῆς παρασκευῆς τοῦ πολέμου καὶ στρέφεται εἰς ἐργασίαν κρείττονα.

Ὁμοίως καὶ ἄλλος· Ἐγώ, ἔφη, διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἡσυχίαν τρέχω, ὅπως γλυκανθῶσι μοι οἱ στίχοι τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς προσευχῆς. Καὶ ἡνίκα ἐν τῇ ἡδονῇ τῆς κατανοήσεως αὐτῶν ἡ γλῶσσα μου σιγήσει, ὡς ἐν ὕπνῳ τίνι ἐμπίπτω εἰς τὴν συστολὴν τῶν αἰσθήσεών μου μετὰ τῶν νοημάτων μου. Καὶ πάλιν, ὅταν ἐν τῷ μακρυσμῷ τῷ ἐν αὐτῇ τῇ ἡσυχίᾳ γαληνιάσῃ ἡ καρδία μοὺ ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν μνημῶν, ἐξαποστέλλονταί μοι ἀεὶ τὰ κύματα τῆς χαρᾶς, τὰ ἐκ τῶν ἐνθυμήσεων τῶν ἔσω ἀπροσδοκήτως ἐρχομένων ἐξαίφνης εἰς τὴν τρυφὴν τῆς καρδίας μου. Καὶ ἡνίκα ταῦτα τῷ τῆς ψυχῆς μου προσεγγίσωσι

πλοίῳ, βυθίζουσίν αὐτὴν ἐκ τῶν ῥημάτων τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς τῆς σαρκὸς ἐν τοῖς θαύμασι τοῖς ἀληθινοῖς, ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τῇ ἐν Θεῷ.

Καὶ ἕτερος αὖθις, ἡ ἡσυχία, ἔλεξε, τὰς προφάσεις καὶ τὰς αἰτίας τὰς καινουργούσας τοὺς λογισμοὺς ἐκκόπτει καὶ ἔσωθεν τῶν τειχέων αὐτῆς παλαιοὶ καὶ μαραίνει τὰς μνήμας τῶν προλήψεων. Καὶ ὅταν παλαιωθῶσιν αἱ ὕλαι αἱ παλαιαὶ ἐν τῇ διανοίᾳ, εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν στρέφεται ὁ νοῦς, εὐθύνων αὐτάς.

Καὶ ἕτερος πάλιν εἶπε· Τὰ μέτρα τῶν κρυφίων σου ἐκ τῆς τῶν νοημάτων σου διαφορᾶς συνήσεις, τῶν διηνεκῶν δὲ λέγω, οὐχὶ τῶν κινουμένων ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ διαπορευομένων. Οὐκ ἐστὶ τις σῶμα φορῶν, ὅστις οὐκ ἀπαντᾷ τῷ ἑαυτοῦ οἴκῳ ἀπόδημος ἐκ τῶν δύο ἀλλοιώσεων τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν εἰ μὲν ἐστὶ σπουδαῖος, ἐκ τῶν ἐλαχίστων διὰ τὴν φύσιν (ὅι πατέρες γὰρ τῶν τικτομένων εἰσὶ πατέρες). Εἰ δὲ ἐστὶ ῥάθυμος, ἐκ τῶν ὑψηλῶν διὰ τὴν ζύμην ἐκείνης τῆς χάριτος, τῆς γενομένης ἐν τῇ φύσει ἡμῶν.

Καὶ ἄλλος, ἔκλεξαι, ἔφη, σεαυτῷ ἐργασίαν τρυφῆς, ἀγρυπνίαν διηνεκῆ τὴν ἐν νυξίν, ἐν ᾗ ἀπεδύσαντο οἱ πατέρες πάντες τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ ἠξιώθησαν τοῦ ἀνακαινισμοῦ τοῦ νοός. Ἐν ταῖς ὥραις ταύταις αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ τῆς ζωῆς ἐκείνης τῆς ἀθανάτου καὶ ἐν τῇ αἰσθήσει ταύτης ἀποδύεται τὸ ἔνδυμα του σκότους καὶ ὑποδέχεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Καὶ ἕτερος πάλιν ἔλεξεν, ὅτι ὅταν τὶς ἴδῃ ὄψεις διαφόρους καὶ ἀκούσῃ φωνὰς πολυτρόπους παρηλλαγμένας τῆς μελέτης ἑαυτοῦ τῆς πνευματικῆς, καὶ ὁμιλῇ καὶ συντυγχάνῃ μετὰ τῶν τοιούτων, οὐ δύναται εὐκαιρῆσαι κατὰ διάνοιαν κατιδεῖν ἑαυτὸν ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ μνημονεῦσαι τῶν ἁμαρτιῶν ἑαυτοῦ, καθαίρειν τε τοὺς ἑαυτοῦ λογισμοὺς καὶ προσέχειν πρὸς τὰ ἐπερχόμενα αὐτῷ καὶ ὁμιλῆσαι κρυπτῶς ἐν τῇ εὐχῇ.

Καὶ πάλιν. Τὸ ὑποτάξαι τὰς αἰσθήσεις ταύτας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς ψυχῆς ἐκτὸς τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀλλοτριώσεως τῶν ἀνθρώπων, οὐ δυνατόν. Διότι ἐν αὐταῖς συνηνωμένη καὶ συνημμένη ὑποστατικῶς ἡ νοερὰ ψυχὴ καὶ μετὰ τῶν ἑαυτῆς λογισμῶν ἀκούσα καθέλκεται, ἐὰν μὴ ὁ ἄνθρωπος ἐγρήγορος γένηται ἐν τῇ προσευχῇ τῇ κρυπτῇ.

Καὶ πάλιν. Ὦ πῶς ἡ ἐγρήγορσις ἐν τῷ ἑαυτῆς ἐξυπνισμώ σὺν τῇ εὐχῇ καὶ τῇ ἀναγνώσει τρυφὴν ἐμποιεῖ καὶ εὐφραίνει καὶ χαροποιεῖ καὶ καθαιρεῖ τὴν ψυχήν. Οὗτοι μάλιστα γινώσκουσι ταῦτα οἱ ἐν αὐτοῖς ἐν παντὶ καιρῷ τῆς ζωῆς ἑαυτῶν συναναστρεφόμενοι καὶ πολιτευόμενοι ἐν τῇ ἀκριβεστάτῃ ἀσκήσει.

Σὺ οὖν, ὦ ἄνθρωπε ὁ ἀγαπῶν τὴν ἡσυχίαν, θοῦ τὰ νεύματα τὰ ἐκ τῆς γνώμης τῶν λόγων τῶν πατέρων ἔμπροσθεν σου, ὡς σκοπὸν τίνα, καὶ πρὸς τὸν πλησιασμὸν αὐτῶν εὔθυνον τὸν δρόμον σου τῆς ἐργασίας. Καὶ πρὸ πάντων σοφίσθητι, ποιὸν ἐστὶν ὅπερ μάλιστα καθήκει συμφωνεῖν τῷ σκοπῷ τῆς ἐργασίας σου. Ἐκτὸς γὰρ τούτων γνῶναι τὴν γνῶσιν

τῆς ἀληθείας οὐ δύνασαι σύ. Καὶ ἐν αὐτοῖς σπούδασαν ὑπερεκπερισσοῦ δεῖξαι τὴν καρτερίαν σου.

Ἡ σιωπὴ μυστήριον ἐστὶ τοῦ αἰῶνος τοῦ μέλλοντος, οἱ δὲ λόγοι ὄργανον εἰσὶ τούτου τοῦ κόσμου. Ἄνθρωπος νηστευτὴς τῇ φύσει, πνευματικῇ πειρᾶται τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ ἀφομοιῶσαι ἐκ τὲ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἀδιαλείπτου νηστείας.

Ὅταν ἀφορίζηται ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἑαυτοῦ τῇ θεϊκή, διαμένων ἐν τῷ κρυπτῷ ἑαυτοῦ, ἐν τούτοις τοῖς μυστηρίοις τελειοῦται. Καὶ ἡ λειτουργία αὐτοῦ πεπληρωμένη τῶν θείων μυστηρίων καὶ ἓξ ἐκείνων τῶν ἀοράτων δυνάμεων καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ ἐκείνης τῆς ἐξουσίας τῆς κυρίας τῶν κτισμάτων. Καὶ εἴπερ τίνες ἀφωρίσθησαν ἐν καιρῷ εἰσελθεῖν τῶν θείων μυστηρίων ἐντός, ἐν τῇ σφραγῖδι ταύτῃ ἐσημειώθησάν. Καὶ τισὶν ἐξ αὐτῶν τὰ κρυπτὰ τὰ κρυβέντα ἐν τῇ σιωπῇ τοῦ Κυρίου τῇ ἀποκρύφῳ πρὸς ἀνακαινισμὸν τῶν ἐν μέσῳ, φανερῶσαι ἐνεπιστεύθησαν οὐδὲ γὰρ ἔπρεπεν ἐν γαστρὶ πεπληρωμένη καὶ νοΐ πεφυρμένῳ ἐκ τῆς ἀκρασίας διανοηθῆναι τὰ τοιαῦτα μυστήρια.

Καὶ οἱ ἅγιοι δὲ οὐκ ἦσαν κατατολμῶντες τῆς ὁμιλίας τῆς πρὸς τὸν Θεόν, οὐδὲ πρὸς τὰ κρυπτὰ τῶν μυστηρίων ἑαυτοὺς ἀνυψοῦν, εἰ μὴ ἐν ἀσθενείᾳ τῶν μελῶν καὶ ὠχριάσει τῆς χροιᾶς καὶ τῆς ἐκ τοῦ πόθου τῆς πείνης καὶ νοῦ τοῦ ἡσύχου καὶ ἐν τῇ ἀποταγὴ πάντων τῶν λογισμῶν τῶν γηίνων.

Ὅταν ἐν καιρῷ μακρῷ ἐν τῷ σῷ κελλίῳ ἐν ἔργοις κόπου καὶ φυλακῆς τῶν κρυπτῶν καὶ τῇ συστολῇ τῶν αἰσθήσεων ἐκ πάσης ἀπαντήσεως ἐπισκίαση σοι ἡ δύναμις τῆς ἡσυχίας, πρῶτον μὲν ἀπαντᾶς χαρὰ τῇ ἐκτὸς αἰτίας κατακρατούσῃ ἐν καιρῷ καὶ καιρῷ ἐν τῇ ψυχῇ σου, καὶ τότε ἀνοίγονται οἱ ὀφθαλμοὶ σου τοῦ ἰδεῖν τὴν ἰσχὺν τῆς κτίσεως του Θεοῦ καὶ τὸ κάλλος τῶν κτισμάτων κατὰ τὸ μέτρον τῆς καθαρότητας σου. Καὶ ὅταν ὁ νοῦς ὁδηγηθῇ ἐν θαύματι τῆς θεωρίας ταύτης, τότε καὶ ἡ νὺξ καὶ ἡ ἡμέρα ἓν ἔσται αὐτῷ ἐν τοῖς θαύμασι τοῖς ἐνδόξοις τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐντεῦθεν κλέπτεται ἐξ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἡ αἴσθησις τῶν παθῶν ἐν τῇ ἡδονῇ τῆς θεωρίας ταύτης. Καὶ ἐν αὐτῇ εἰσέρχεται εἰς τοὺς δύο βαθμοὺς τῶν ἀποκαλύψεων τῶν νοητῶν, τοὺς ὄντας ἐν τῇ τάξει τῇ μετὰ ταύτην, ἐκ τῆς καθαρότητος καὶ ἐπάνω.

Ὁ Θεὸς ἀξιώσειεν ἡμᾶς αὐτῶν. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ’ - Πρὸς τὸν Ὅσιον πατέρα Συμεώνην τὸν θαυματουργὸν

Ἡ ἐπιστολῇ σου, ἅγιε, οὐχὶ λόγοι ἐγκεχαραγμένοι εἰσίν, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην σου τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐν αὐτῇ ὡς ἐν ἐσόπτρῳ ἐζωγράφησάς καὶ ὑπέδειξας. Καὶ ὡς νομίζεις ἡμᾶς εἶναι, οὕτως ἔγραψας, καὶ ἔδειξας ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ὅτι ὑπερβαλλόντως ἀγαπᾷς ἡμᾶς, ὥστε καὶ ἐκ τῆς πολλῆς ἀγάπης ἐπιλαθέσθαι τοῦ μέτρου ἡμῶν. Ὅπερ γὰρ ἔδει γράψαι ἡμᾶς τῇ σῇ ὁσιότητι καὶ ἐρωτῆσαι καὶ μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν παρ’ ὑμῶν, εἰ πρόνοιαν τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐποιούμεθα, τοῦτο σὺ διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης προλαβὼν ἔγραψας ἡμῖν. Καὶ τάχα τοῦτο ἐν τέχνῃ φιλοσοφίας πεποίηκας, ἵνα ἐν ταῖς σαῖς ἐρωτήσεσι ταῖς λεπταῖς καὶ πνευματικαῖς, ἐν αἷς ἐγὼ ἐρωτῶμαι παρ’ ὑμῶν, ἐξυπνισθῇ ἡ ψυχὴ μου ἐκ τῆς ἀμελείας, ἐν ᾗ ἐβυθίσθη πολύ. Ὅμως κἀγὼ ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ ἐπελάθου τοῦ μέτρου ἡμῶν, ἐπιλανθάνομαι τῆς ἀνικανίας μου, ὥστε μὲ μὴ προσέχειν τι δύναμαι ἀρκέσαι, ἀλλὰ τὶ ἰσχύει ἡ εὐχὴ σου ποιῆσαι. Ὅτε γὰρ ἐγὼ ἐπιλάθωμαι τοῦ μέτρου μου καὶ σὺ τὸν Θεὸν ταῖς εὐχαῖς σου ἐκλιπαρήσεις, ὥστε τελειωθῆναι τὴν σὴν αἴτησιν, δοθήσεταί σοι πάντως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὅπερ ᾔτησας ἐν τῇ εὐχῇ, ὡς αὐτοῦ γνησίῳ θεράποντι.

Ἐρώτησις. Ἡ πρώτη τοίνυν ἐρώτησις ἡ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἐστὶν αὕτη. Εἰ δεῖ πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου φυλάττεσθαι, καὶ εἶ οὐκ ἔστι τρόπος σωτηρίας τῷ μὴ φυλάττοντι αὐτάς.

Ἀπόκρισις. Καὶ περὶ τούτου καθὼς μοι δοκεῖ, οὐδὲ ἐρωτᾶν χρεὼν τινι. Εἰ γὰρ καὶ πολλαὶ εἰσί, φυλάττεσθαι ὀφειλόμενον εἰ δὲ μή, δοθῆναι παρὰ τοῦ Σωτῆρος οὐκ ὤφειλον. Περισσὸν γὰρ τι καὶ μὴ ἔχον αἰτίαν καὶ χρείαν, καθὼς μοι δοκεῖ, οὐκ ἐῤῥέθη, οὐδὲ ἐπράχθη παρὰ τοῦ Δεσπότου ἡμῶν. Ὁ σκοπὸς γὰρ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἵνα καθαρίσῃ τὴν κακίαν τῆς πρώτης παραβάσεως ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ μεταβάλῃ αὐτὴν πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἀρχαίαν κατάστασιν, ἡνίκα τὰς ζωοποιοὺς αὐτοῦ ἐντολὰς ὥσπερ φάρμακα καθαρτικὰ τῆς ἐμπαθείας ἡμῶν δέδωκεν ἡμῖν. Ὅπερ γὰρ τὰ φάρμακα τῷ νοσερῷ σώματι, τοῦτο αἱ ἐντολαὶ τῇ ἐμπαθεῖ ψυχῇ. Καὶ δῆλον ἐστίν, ὅτι αἱ ἐντολαὶ ἐξ ἐναντίας τῶν παθῶν ἐτέθησαν, πρὸς ἰατρείαν τῆς παραβεβηκυίας ψυχῆς, καθὼς ἀριδήλως ὁ Κύριος λέγει τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· «*Ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ ἀγαπῶν με καὶ ὁ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου· καὶ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτὸν καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μόνην παρ’ αὐτῷ ποιήσομεν*». Καὶ πάλιν, «*Ἐν τούτῳ γνώσεται ὁ κόσμος ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους*». Καὶ δῆλον ὅτι ἡ ἀγάπη μετὰ τὴν ὑγίειαν τῆς ψυχῆς προσκτηθῆναι δύναται, ἡ δὲ ψυχὴ οὐχ ὑγιαίνει, εἰμὴ φυλάξασα τὰς ἐντολάς. Ἡ φυλακῇ τῶν ἐντολῶν ἀκμὴν ὑποκάτωθεν τῆς πνευματικῆς ἀγάπης ἐστί. Καὶ διὰ τὸ εἶναι τοὺς πολλοὺς φυλάττοντας τὰς ἐντολὰς ἐκ τοῦ φόβου ἢ χάριν ἀμοιβῆς τῶν μελλόντων, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν ἀγάπην, πολλὰ παραινεῖ εἰς τὴν φυλακὴν τῶν ἐντολῶν τῶν ἐκ τῆς ἀγάπης, τῶν παρεχουσῶν τῇ ψυχῇ τὸ φῶς. Καὶ πάλιν

«*Ἵνα θεωρῶσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς*». Καὶ οὐ δυνατὸν ὁρᾶσθαι ἐν τῇ ψυχῇ τὰ ἀγαθὰ ἔργα, ἅπερ ὁ Κύριος ἐδίδαξεν, εἰ μὴ φυλαχθῶσιν αἱ ἐντολαί. Καὶ ὅτι οὐκ εἴσιν αἱ ἐντολαὶ βαρεῖαι τοῖς ἀγαπῶσι τὴν ἀλήθειαν, ὁ Κύριος εἶπε «*Δεῦτε, γὰρ φησί, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς ὅτι ὁ ζυγὸς μοὺ χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν*». Ὅτι δὲ πάσας τὰς ἐντολὰς χρεὼν φυλάττεσθαι ὑφ’ ἡμῶν ἐπιμελῶς, καὶ τοῦτο αὐτὸς ἐνετείλατο λέγων «*Ὁ καταλύων μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάσκων τοὺς ἀνθρώπους, οὗτος ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν*». Οὐχὶ μετὰ ταῦτα πάντα τὰ νομοθετηθέντα πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν δύναμαι εἰπεῖν, ὅτι οὐ δεῖ φυλάττειν πάσας τὰς ἐντολάς, ἀλλὰ οὐδὲ αὕτη ἡ ψυχὴ ἱκανοὶ καθαρθῆναι, ἐὰν μὴ φυλάξῃ αὐτάς, αἵτινες ὡς φάρμακα καθαίρειν τὰ πάθη καὶ τὰ πταίσματα παρὰ Κυρίου ἐδόθησαν.

Σὺ γινώσκεις, ὅτι ἡ κακία διὰ τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν ἐπεισῆλθεν ἡμῖν. Λοιπὸν δῆλον, ὅτι ἐν τῇ φυλακῇ πάλιν ἐπανέρχεται ἡ ὑγίεια. Ἀλλ’ οὐδὲ ἐκτὸς τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν δωρήσασθαι ἡμῖν χάριτι τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς - ἡνίκα ἐν πρώτοις οὐ βαδίζομεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ τῇ ἀπαγούσῃ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα. Καὶ μὴ εἴπῃς, ὅτι ὁ Θεὸς δύναται καὶ χωρὶς τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν δωρήσασθαι ἡμῖν χάριτι τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς ὅτι ταῦτα τὰ κρίματα ἐστὶ τοῦ Κυρίου καὶ οὐ παραγγέλλει ἡ Ἐκκλησία τοιαῦτα ἐπερωτᾶν ἡμᾶς. Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐπανόδου αὐτῶν, τῆς ἀπὸ Βαβυλῶνος εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐν τῇ ὁδῷ τῇ τετριμμένῃ ὑπὸ τῆς φύσεως ὥδευσαν, καὶ οὕτως ἦλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν αὐτῶν καὶ ἐθεάσαντο τὰ θαυμάσια Κυρίου. Ἀλλ’ ὁ Ἰεζεκιὴλ ὑπὲρ φύσιν ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς ἀποκαλύψεως ἡρπάγη καὶ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῇ θεϊκῇ ἐγένετο θεωρὸς τῆς μελλούσης ἀνανεώσεως.

Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον γίνεται καὶ ἐν τῇ τῆς ψυχῆς καθαρότητι. Γίνονται τίνες, ὅτι ἐν τῇ ὁδῷ τῇ πατουμένῃ καὶ νομίμῳ τῇ διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἐν πολιτεία πολυμόχθω, ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν, εἰσέρχονται εἰς τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα, καὶ εἰσὶν ἄλλοι, οἵτινες ἐκ τῆς δωρεᾶς τῆς χάριτος αὐτῆς ἀξιοῦνται. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ θαυμαστὸν ὅτι τὴν διὰ τῆς χάριτος δωρουμένην ἡμῖν οὐκ ἐπετράπημεν αἰτήσασθαι ἐν τῇ προσευχῇ καὶ παραιτήσασθαι τὴν πολιτείαν τῆς ἐργασίας.

Ἐκείνῳ γὰρ τῷ πλουσίῳ τῷ ἐρωτήσαντι τὸν Κύριον, «*πῶς κληρονομήσω τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον*», εἶπε καθαρῶς «*φύλαξον τὰς ἐντολάς*». Καὶ ὅτε εἶπε, «*ποῖαι εἰσὶν αἱ ἐντολαί;*», εἶπεν αὐτῷ ἐν πρώτοις ἀπέχεσθαι τῶν ἔργων τῶν κακῶν, καὶ οὕτως ὑπέμνησεν αὐτὸν τῶν φυσικῶν. Ὅτε δὲ ἐζήτησε περισσὸν τι μαθεῖν, εἶπεν αὐτῷ «*εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἆρον τὸν σταυρὸν σου καὶ ἀκολούθει μοι*». Τοῦτο δὲ ἐστίν, ἵνα νεκρωθῇς πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσί σοι καὶ οὕτω ζήσεις ἐν ἐμοί. Ἔξελθε ἐκ τοῦ κόσμου τοῦ παλαιοῦ τῶν παθῶν, καὶ οὕτως εἰσέρχῃ εἰς τὸν κόσμον τὸν καινὸν τοῦ Πνεύματος. Ἆρον, καὶ ἀπόδωσον τὴν γνῶσιν τῶν τρόπων καὶ τῆς πανουργίας, καὶ οὕτως ἐνδύῃ τὴν γνῶσιν τὴν ἁπλῆν τῆς ἀληθείας. Ἐν τῷ εἰπεῖν γὰρ «*ἆρον τὸν σταυρὸν σου*», νέκρωσιν ἐκ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐδίδαξεν ὁ Κύριος. Καὶ

ὅτε ἐνέκρωσεν ἐν ἑαυτῷ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἤτοι τὰ πάθη, τότε εἶπεν αὐτῷ ἐλθὲ ὀπίσω μού. Οὐκ ἐστὶ τῷ παλαιῷ ἀνθρώπῳ πορευθῆναι ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ὁ μακάριος Παῦλος εἶπεν «*ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύναται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ*». Καὶ πάλιν «*ἐκδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τότε δυνήσεσθε ἐνδύσασθαι τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον ἐν ἐπιγνώσει τῆς ὁμοιώσεως τοῦ κτίσαντος αὐτόν*». Καὶ πάλιν «*τὸ φρόνημα τὸ χοϊκὸν ἔχθρα ἐστὶν εἰς Θεόν*». Τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται. Οἱ γὰρ ἐν σαρκὶ ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσι καὶ ἀρέσαι τῷ Θεῷ ἐν τῷ φρονήματι τοῦ πνεύματος, οὐ δύναται.

Σὺ δέ, ὦ ἅγιε, ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας καὶ τὸ φρόνημα τὸ πνευματικόν, ὅπερ εἶπας, κολλήθητι ταῖς δεσποτικαῖς ἐντολαῖς, καθάπερ εἶπεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν «*ἐὰν ἀγαπᾷς εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, φύλαξον τὰς ἐντολάς*», διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ τεθεικότος αὐτάς, καὶ μὴ διὰ φόβον ἢ ἀμοιβὴν τοῦ μισθοῦ. Διότι οὐχ ὅτε πράξομεν τὴν δικαιοσύνην γευόμεθα τῆς ἡδονῆς τῆς κεκαλυμμένης ἐν αὐτῇ, ἀλλ’ ὅτε ὁ πόθος τῆς δικαιοσύνης ἐσθίει τὴν καρδίαν ἡμῶν. Καὶ οὐχ ὅτε πράξομεν τὴν ἁμαρτίαν ἁμαρτωλοὶ γινόμεθα, ἄλλ’ ὅταν μὴ μισήσωμεν αὐτὴν καὶ μεταμεληθῶμεν ἐπ’ αὐτῇ. Καὶ οὐ λέγω ὅτι γέγονέ τις, ἢ τῶν ἀρχαίων ἢ τῶν ἐσχάτων, μὴ φυλάξας τὰς ἐντολάς, καὶ φθάσας τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας καὶ τῆς θεωρίας τοῦ Πνεύματος καταξιωθείς· ἀλλ’ ὡς δοκεῖ μοι, ὅστις τὰς ἐντολὰς οὐκ ἐφύλαξε καὶ κατ’ ἴχνος μὴ ὥδευσε τῶν μακαρίων Ἀποστόλων, ἅγιος καλεῖσθαι οὐκ ἄξιος.

Ὁ μακάριος Βασίλειος καὶ οἱ μακάριοι Γρηγόριοι, περὶ ὧν εἶπας, ὅτι ἦσαν ἀγαπῶντες τὴν ἔρημον καὶ ἦσαν στῦλοι καὶ φῶς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἦσαν ἐπαινοῦντες τὴν ἡσυχίαν, οὐχ ὅτε ἦσαν ἀργοὶ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν ἦλθον εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς καὶ ἠξιώθησαν τῆς θεωρίας τοῦ Πνεύματος. Ἐγὼ πιστεύω ἀληθῶς, ὅτι ὅτε ἦσαν οἰκοῦντες ἐν ταῖς πόλεσι, τοὺς ξένους ἦσαν ὑποδεχόμενοι, τοὺς ἀσθενεῖς τε ἐπισκεπτόμενοι καὶ τοὺς γυμνοὺς ἐνδύοντες, τοὺς τῶν κοπιώντων πόδας ἀπονίπτοντες· καὶ εἰ ἠγγάρευσεν αὐτοὺς τὶς μίλιον ἕν, δύο ἀπήρχοντο. Καὶ ὅτε ἐφύλαξαν τὰς ἐντολὰς τὰς δεομένας μεταξὺ τῶν πολλῶν ἀναστρέφεσθαι καὶ ἤρξατο ὁ νοῦς αὐτῶν τῆς πρώτης ἀκινησίας καὶ τῶν θείων καὶ μυστικῶν θεωριῶν, ἔκτοτε ἔσπευσαν καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς ἐρήμου, καὶ ἔκτοτε ὑπέμειναν μετὰ τοῦ ἔσω αὐτῶν ἀνθρώπου, ὥστε γενέσθαι αὐτοὺς θεωρητικούς, καὶ διέμειναν ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Πνεύματος, ἕως ἂν ἐκλήθησαν ὑπὸ τῆς χάριτος γενέσθαι αὐτοὺς ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Περὶ δὲ οὗ εἴρηκας, ὅτι ποτὲ μεν ὁ μέγας Βασίλειος τὴν συνοίκησιν τῶν πολλῶν ἐπαινεῖ, ποτὲ δὲ τὴν ἀναχώρησιν, τοῦτο φημὶ ὅτι δυσὶ τρόποις εὑρίσκεται τὸ κέρδος ἐν ἀληθείᾳ τοῖς σπουδαίοις, ἑκάστῳ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν διαφορὰν καὶ τὸν σκοπόν, ὃν ἔθηκεν ἐν ἑαυτῷ. Γίνεται γὰρ ποτὲ τοῖς δυνατοῖς ὠφέλεια τῇ τῶν πολλῶν συνοικήσει, ποτὲ δὲ καὶ τοῖς ἀσθενέσι, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡσαύτως. Τῷ σταθέντι ἐν τῇ τῆς ψυχῆς ὑγιείᾳ ᾧ καὶ ὁ νοῦς συνεκράθη τῷ πνεύματι, καὶ νεκρώσαντι τῇ πολιτείᾳ τῇ

ἀνθρωπίνῃ ἑαυτόν, οὐ γίνεται ἡ τῶν πολλῶν συνοίκησις βλαβερά, ἐὰν νήφῃ τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ οὗτος οὐχ ἵνα ὠφεληθῇ, ἀλλ' ἵνα ὠφελήσῃ ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐκλήθη ἐν τῷ ὀνόματι τῶν λοιπῶν πατέρων. Καὶ τῷ ἀσθενεῖ δὲ καὶ χρῄζοντι ἀκμὴν τοῦ αὐξῆσαι τῷ τῶν ἐντολῶν γάλακτι, ὁμοίως ὠφέλιμον τὸ μετὰ τῶν πολλῶν συνοικεῖν, ἕως ἂν γυμνασθῇ καὶ κατεργασθῇ καὶ κολαφισθῇ ἐν τοῖς πειρασμοῖς καὶ πέσῃ καὶ ἀναστῇ μεταξὺ τῶν πλειόνων καὶ κτήσηται τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς. Οὐκ ἐστὶ βρέφος μὴ τραφὲν τοῖς τοῦ γάλακτος ῥεύμασι, καὶ οὐκ ἐστὶ μοναχὸς μὴ τῷ γάλακτι τῶν ἐντολῶν ἐντραφείς, κατορθῶν καὶ νικῶν τὰ πάθη, καὶ τῆς καθαρότητος ἀξιούμενος. Τὸν ὅμοιον δὲ τρόπον, ὡς ἔφημεν, καὶ ἡ ἔρημος, ποτὲ μὲν τοῖς ἀσθενέσι καὶ φεύγουσιν ὠφέλιμος, ποτὲ δὲ τοῖς δυνατοῖς. Τοῖς πρώτοις μέν, ἵνα μὴ εὑρεθεῖσα ὕλη, ἐκκαυθῆναι αὐτοῖς καὶ ἀξιωθῆναι τὰ πάθη παρασκευάσειε· τοῖς ἰσχυροῖς δέ, ἐν τῷ μεσάζειν ἐν ὕλῃ καὶ καταντῆσαι πρὸς τοὺς πολέμους τοῦ πονηροῦ.

Ἐν ἀληθείᾳ γάρ, ὡς εἶπας, ἡ ἔρημος ἐστὶν ἡ κοιμίζουσα τὰ πάθη. Ἀλλ' οὐ τοῦτο μόνον ζητεῖται, τὸ κατακοιμῆσαι τινὰ τὰ ἑαυτοῦ πάθη, ἀλλὰ καὶ ἐκτίλαι τοῦτο δὲ ἐστὶ νικῆσαι αὐτά, ἡνίκα φιλονεικήσουσιν ἐξ ἐναντίας ἡμῶν. Τὰ πάθη γὰρ τὰ κατακοιμισθέντα ἐξυπνίζεται, ὅταν ἀπάντηση αἰτία ἐλθεῖν εἰς τὴν πρᾶξιν αὐτῶν.Πῶς δὲ μάθηση, ὡς οὐχ ἡ ἔρημος μόνη κοιμίζει τὰ πάθη, καθὼς ἔφης, κατανόησον ἐν τῷ καιρῷ τῆς νόσου καὶ τῆς πολλῆς ἀσθενείας, ὅτι οὐ σφοδρῶς πολεμοῦσιν ἡμῖν. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πολλάκις κατακοιμίζουσιν ἄλληλα, ὅτε δώσουσι τόπον ἀλλήλοις. Τὸ πάθος γὰρ τὸ τῆς κενοδοξίας ὑποχωρεῖν τὸ τῆς πορνείας ποιεῖ, καὶ αὖ πάλιν τὸ τῆς πορνείας τὴν δοξομανίαν καταπραΰνει. Λοιπὸν μὴ θελήσωμεν καταδιώξαι τὴν ἔρημον, ὅτι κοιμίζει μόνον τὰ πάθη, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ τῶν αἰσθητῶν ἀπορία καὶ τῇ ἐκ πάντων ἀναχωρήσει, σοφιζόμεθα ἐν αὐτῇ καὶ ἀνακαινίζεται ἡμῖν ὁ ἔσω ἄνθρωπος τοῦ πνεύματος ἐν Χριστῷ καὶ πᾶσαν ὥραν γινόμεθα θεωρητικοὶ ἑαυτῶν καὶ γίνεται ὁ νοῦς ἡμῶν γρήγορος καὶ φυλάττει ἑαυτὸν καθ' ὥραν, μήπως κλαπῇ ἐξ αὐτοῦ ἡ μνήμη τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ.

Ταῦτα, ὡς δοκεῖ μοι, ἀρκεῖ πρὸς τὴν πρώτην ἐρώτησίν σου, εἰ τέως καὶ τούτων ἔχρῃζεν. Εἴπωμεν δὲ λοιπὸν καὶ περὶ τῆς δευτέρας ἡ δὲ ἦν.

Ἐρώτησις. Ὅτι διατὶ ὁ Κύριος ἡμῶν πρὸς τὴν ὁμοίωσιν ἐκείνης τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τὴν ἐλεημοσύνην ὥρισεν, οἱ μοναχοὶ δὲ τὴν ἡσυχίαν προτιμῶσιν αὐτῆς;

Ἀπόκρισις. Ἡ δὲ ἀπόκρισις αὐτῆς, αὕτη. Καλῶς, ὅτι ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου παράδειγμα ἤνεγκας, καὶ τύπον ἐξετάσεως τῆς πολιτείας τῆς μεγάλης τῆς ἡσυχίας. Ἡμεῖς κατέναντι ταύτης ἱστάμεθα καὶ οὐ ζητοῦμεν τοῦ καταργῆσαι αὐτὴν ὡς πρᾶγμα τὶ περισσόν. Ὁ Κύριος τὴν ἐλεημοσύνην ὥρισε πρὸς τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ἐπουρανίου Πατρός, ὡς προσεγγίζουσαν αὐτῷ τοὺς τελειοῦντας αὐτήν. Τοῦτο ἀληθές. Καὶ οὐδὲ ἡμεῖς οἱ μοναχοὶ τὴν ἡσυχίαν χωρὶς τῆς ἐλεημοσύνης τιμῶμεν, ἀλλ' ὅτι ἐκ τῆς μερίμνης καὶ τῆς ταραχῆς καθ' ὅσον οἷον τε ἀπέχεσθαι σπεύδομεν. Οὐχ ὅτι ἐξ ἐναντίας τῶν ἀναγκαίων, ὅταν ἡμῖν

ἀπαντήσωσιν, ἀντιστῆναι βουλόμεθα, ἀλλὰ φροντίζομεν τῆς ἡσυχίας, ἵνα ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τοῦ Θεοῦ διαμείνωμεν, ἐν ᾗ δυνάμεθα ἐπὶ πλέον διϋλισθῆναι τῆς θολώσεως καὶ προσεγγίσαι αὐτῷ. Ἐὰν δὲ ἅπαξ ποτὲ πρὸς ποσότητα καιρῶν ἐπέλθῃ ἡμῖν χρεία τις ἀναγκαῖα ἀδελφῶν, μηδὲ ταύτης ἀμελεῖν προσήκει.

Ἀναγκάσωμεν οὖν ἑαυτοὺς διηνεκῶς, ἵνα γενώμεθα ἐν παντὶ καιρῷ ἔσωθεν ἐλεήμονες ὑπὲρ πάσης τῆς φύσεως τῶν λογικῶν. Οὕτω γὰρ ἐπιτρέπει ἡμῖν ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορὰ τῆς ἡσυχίας ἡμῶν, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε. Καὶ οὐ μόνον ταύτην τὴν ἔσωθεν ἡμῶν φυλάξαι, ἀλλὰ καὶ ὅταν καλῇ καιρὸς τῶν ἔργων καὶ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων, μὴ ἀμελεῖν τοῦ δεῖξαι τὴν ἀγάπην αὐτοῦ φανερῶς χρή. Καὶ μάλιστα ἐὰν τὴν παντελῆ ἡσυχίαν οὐκ ἔκριναν καθ' ἑαυτούς, τοῦ μὴ ἀπαντῆσαι τινί, ἀλλὰ τῷ κανόνι τῶν ἑβδομάδων καὶ τῶν ἑπτάκις ἑπτὰ ποιούντων ἑαυτοῖς ἡσυχίαν στοιχῶσιν. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς ἐλεημοσύνης τῆς πρὸς τὸν πλησίον, οὐδὲ ἐν μέσῳ τῶν ὅρων τῶν κανόνων αὐτῶν ὄντες πρὸς τὸ πληρῶσαι τούτους κατέχουσιν ἑαυτούς, εἰ μή τις ἐστὶ πολὺ ἀπότομος καὶ ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ κατέναντι τοῦ προσώπου καὶ τῶν ὀφθαλμῶν κρατεῖ τὴν ἡσυχίαν. Διότι γινώσκομεν, ὅτι χωρὶς τῆς τοῦ πλησίον ἀγάπης οὐδὲ ὁ νοῦς δύναται ἐν τῇ ὁμιλίᾳ καὶ τῇ ἀγάπῃ τῇ θεία φωτισθῆναι.

Τὶς γὰρ νῦν μοναχὸς ἐκ τῶν σοφῶν, ἔχων διατροφὰς καὶ ἐνδύματα, καὶ ὁρῶν τὸν αὐτοῦ πλησίον πεινῶντα τε καὶ γυμνητεύοντα, οὐ μεταδίδωσιν ὧν ἔχει, ἀλλὰ φείδεται τίνος ἐξ αὐτῶν; Ἢ πάλιν τὶς τίνα τῶν ἀπὸ τῆς αὐτῆς σαρκὸς θεωρῶν νόσῳ τρυχόμενόν καὶ μόχθῳ ταλαιπωρούμενόν καὶ χρείαν ἐπισκέψεως ἔχοντα, αὐτὸς διὰ τὸν πόθον τῆς ἡσυχίας τὸν κανόνα τοῦ ἐγκλεισμοῦ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον προτιμᾷ; Ὅταν δὲ τίνα τοιαῦτα μὴ ᾖ, ἐν τῷ νοΐ τὴν ἀγάπην φυλάξωμεν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην τὴν εἰς τοὺς ἀδελφούς. Τῶν γὰρ πραγμάτων ὄντων ἐγγύς, καὶ ἔργῳ πληρῶσαι καὶ τελειῶσαι ταύτην ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ὁ θεός.

Δῆλον οὖν ὅτι, εἰ οὐκ ἐκτησάμεθα τι, οὐκ ἐπετράπημεν πεσεῖν εἰς μέριμναν καὶ ταραχὴν ἕνεκα τῶν πτωχῶν. Ἐὰν γὰρ ἔχωμεν, ἀπαιτούμεθα. Καὶ πάλιν ἐὰν ἀπέχωμεν ἐν τῇ διαγωγῇ ἡμῶν ἐκ τοῦ συγκαθεσθῆναι καὶ συναναμίγνυσθαι ταῖς θεωρίαις τῶν ἀνθρώπων, οὐ χρεὼν καταλιπεῖν ἡμᾶς τὸ κελλίον ἡμῶν καὶ τὸ κάθισμα τὸ μοναστικόν καὶ ἀναχωρητικόν, καὶ ἐκδοῦναι ἑαυτοὺς πρὸς τὸ γυρεύσαι εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀῤῥώστους καὶ ἀσχολεῖσθαι ἐν πράγματι τοιούτοις. Δῆλον γάρ, ὅτι ἀπὸ τῶν μειζόνων εἰς τὰ ἐλάττω τὰ τοιαῦτα ἔρχονται. Ἐὰν δὲ τὶς συνοικῇ τοῖς πολλοῖς καὶ πλησίον τῶν ἀνθρώπων ἡ εἰς τῇ διαμονὴν τοῦ καθίσματος αὐτοῦ τὴν μετ' αὐτῶν, καὶ ἀναπαύηται ἐν κόποις ἑτέρων, εἴτε τῷ τῆς ὑγιείας εἴτε τῷ τῆς ἀῤῥωστίας καιρῷ, τὸ αὐτὸ καὶ αὐτὸς ὀφείλει ποιῆσαι, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς μὲν ἐντελῶς ἐξ ἄλλων ἀπαιτεῖν τὴν ἀνάπαυσιν, ὅταν δὲ ἴδῃ τὸν υἱὸν τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος ἐν στενώσει, μᾶλλον δὲ τὸν Χριστὸν ἐῤῥιμμένον καὶ μοχθοῦντα, ὑποχωρεῖν καὶ κρύπτεσθαι ἐξ αὐτοῦ, ἡνίκα φαντάζεται τὴν ψευδῆ ἡσυχίαν αὐτοῦ. Ἕκαστος δὲ τοιοῦτος ἀνελεήμων ἐστί.

Καὶ μὴ μοι εἰς μνήμην ἀγάγῃς Ἰωάννην τὸν τῆς θηβαΐδος καὶ τὸν Ἀρσένιον, καὶ εἴπῃς ὅτι τὶς τούτων εἰς τὰ τοιαῦτα ἐξέδωκεν ἑαυτὸν ἢ ἐπεμελήσατο τῶν ἀῤῥώστων καὶ τῶν πτωχῶν, καὶ ἠμέλησε τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ; Μὴ ἐγγίσῃς πράγμασι τισι τοιούτων. Ἐὰν γὰρ ἀπέχῃς ἀπὸ πάσης ἀναπαύσεως καὶ ἀπαντήσεως ἀνθρώπων, ὡς ἦσαν οὗτοι, ἐπιτρέπεταί σοι ὁ Κύριος καταφρονεῖν τῶν τοιούτων. Ἐὰν δὲ ἐξ ἐκείνης τῆς τελειότητος ἀπέχῃς καὶ ἐν τοῖς κόποις τοῦ σώματος καὶ τῇ συντυχίᾳ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχῃς ἐν παντὶ καιρῷ, διατὶ ἀμελεῖς εἰς τὰς ἐντολὰς (ἃς τὸ μέτρον σου δέον φυλάξαι), διατρίβειν προφασιζόμενος εἰς τὴν πολιτείαν τὴν μεγάλην τῶν ἁγίων, ἢ τίνι οὐ προσήγγισας;

Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀμελήσαιμι τῆς τοῦ ἁγίου Μακαρίου τοῦ μεγάλου χρήσεως ἀπομνημονεύσασθαι, ἥτις πρὸς ἔλεγχον τῶν καταφρονούντων τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἐσημάνθη. Ἀπῆλθε γὰρ ἅπαξ ἐπισκέψασθαι τίνα ἀδελφὸν ἀσθενοῦντα, καὶ ἐρωτήσαντος τοῦ μεγάλου, εἰ ἐπιθυμεῖ τινὸς ὁ ἀῤῥωστῶν, τοῦ δὲ ἀποκριναμένου, ὀλίγου τρυφεροῦ ἄρτου, διὰ τὸ τοὺς μοναχοὺς ἅπαντας τότε ποιεῖν τὸν ἄρτον τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ (οὕτω γὰρ ἦν τὸ ἔθος τοῦ τόπου ἐκείνου), εὐθέως ἀναστὰς ὁ ἀξιομακάριστος ἐκεῖνος ἀνήρ, καὶ πὲρ τυγχάνων ἐτῶν ἐνενήκοντα, ἐκ τῆς Σκήτεως εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπορεύθη καὶ ἠλλάξατο τοὺς ξηροὺς ἄρτους, οὓς ἔλαβεν ἐν τῷ μηλωταρίω, εἰς ἁπαλούς, καὶ ἤνεγκε τούτους τῷ ἀδελφῷ. Ἀλλὰ καὶ ὁ ὅμοιος τούτῳ τῷ μεγάλῳ, ὁ ἀββάς Ἀγάθων, καὶ τούτου μεῖζον εἰργάσατο, ἀνὴρ ἐμπειρότατος πάντων τῶν κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν μοναχῶν, καὶ τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν ὑπὲρ πάντας τιμῶν. Οὗτος τοίνυν ὁ θαυμαστὸς ἐν καιρῷ πανηγύρεως ἀπῄει πωλῆσαι τὸ ἐργόχειρον αὐτοῦ καὶ εὗρεν ἐν τῇ ἀγορᾷ ξένον τινὰ ἐῤῥιμμένον καὶ ἀσθενοῦντα, καὶ ἐμισθώσατο οἶκον καὶ ἔμενε παρ᾽ αὐτῷ ταῖς ἰδίαις χερσὶν ἐργαζόμενος καὶ τὸ τίμημα ὑπὲρ αὐτοῦ δαπανώμενος, καὶ ὑπηρέτει αὐτῷ μῆνας ἕξ, ἕως ἂν ὁ ἐν ἀσθενείᾳ οὗτος γέγονεν ὑγιής. Οὗτος (καθὼς διηγεῖται ἡ ὑπόθεσις) ἔλεγεν, ὅτι ἤθελον εὑρεῖν λωβὸν καὶ δοῦναι αὐτῷ τὸ σῶμα μοὺ καὶ λαβεῖν τὸ αὐτοῦ. Αὕτη ἐστὶν ἡ τελεία ἀγάπη.

Οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν, ὦ ἀγαπητέ, εὐμαρῶς προθυμοῦνται καὶ προνοοῦσι φυλάξαι τὰς ἐντολάς. Καὶ ἐὰν ἐπ᾽ ἔργοις ἐγγένηται πεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἡ εὕρεσις αὐτῶν, καὶ κίνδυνον ὑποφέρουσι χάριν αὐτῶν. Ἐδέσμησε τὴν τελειότητα αὐτῶν καὶ ἐκρέμασεν ὁ ζωοποιὸς ἐν δυσὶν ἐντολαῖς περιεχούσαις πάσας, τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ ὁμοία τῆς κτίσεως αὐτῆς, τῇ ἀγάπῃ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη τὸν σκοπὸν κατορθοῖ τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος, ἡ δὲ δευτέρα θεωρίαν καὶ πρᾶξιν. Διότι ἡ φύσις ἡ θεϊκὴ ἁπλῆ ἐστὶ καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀόρατος καὶ ἀνενδεὴς κατὰ τὴν φύσιν. Οὐ χρῄζει γὰρ ἡ συνείδησις κατὰ τὴν φύσιν ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ αὐτῆς πράξεως σωματικῆς καὶ ἐνεργείας τινὸς καὶ ἐννοιῶν παχύτητος. Ἁπλῆ γὰρ ἐστὶν ἡ ἐνέργεια αὐτῆς καὶ ἐν τῷ ἑνὶ μέρει τοῦ νοὸς κατὰ τὴν ἁπλότητα τῆς προσκυνητῆς αἰτίας τὴν ὑπὲρ αἴσθησιν τῆς αἰσθήσεως τῆς σαρκὸς ἐνεργεῖ. Ἡ δευτέρα δὲ ἐντολή, ἥτις ἐστὶν ἡ φιλανθρωπία κατὰ τὸ διπλοῦν τῆς φύσεως, οὕτω καὶ ἡ μέριμνα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἐν διπλότητι ἐστί. Λέγω δέ, ὅτι ὅπερ ἐν τῇ συνειδήσει πληροῦμεν ἀοράτως, θέλομεν καὶ ἐν

τῷ σώματι πληρῶσαι ὁμοίως, καὶ οὐ μόνον φανερῶς, ἀλλὰ καὶ κρυπτῶς. Καὶ ἡ ἐν τοῖς πράγμασι τελειουμένη, καὶ ἐν τῇ συνειδήσει θέλει τελειοῦσθαι ὡσαύτως.

Καθάπερ γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐκ δύο μερῶν ἐγένετο, ἐκ ψυχῆς λέγω καὶ σώματος, οὕτω τὰ αὐτοῦ πάντα διπλῶς φροντίζονται, κατὰ τὸ διπλοῦν τῆς καταστάσεως αὐτοῦ. Καὶ ὅτι προηγεῖται ἡ πρᾶξις τῆς θεωρίας ἐν παντὶ τόπῳ, ἀδύνατον τίνα ὑψωθῆναι εἰς τὸ μέρος ἐκείνης τῆς ὑψηλῆς, ἐὰν μὴ πρῶτον τελείωση τὴν ὑποδεεστέραν τῷ ἔργῳ. Καὶ νῦν οὐδεὶς ἄνθρωπος τολμᾷ εἰπεῖν περὶ τῆς κτίσεως τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον, ὅτι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κατορθοῖ, ἐὰν ἀπολειφθῇ τοῦ μέρους ἐκείνου, ὅπερ ἐν τῷ σώματι πληροῦται τὴν δύναμιν καὶ κατὰ τὸν καιρὸν καὶ τὸν τόπον τὸν παρέχοντα χεῖρα εἰς τὸ πρᾶγμα. Τότε γὰρ πιστεύεται, ὅτι ἡ ἀγάπη ἡ ἐν θεωρίᾳ κατέχεται καὶ γνωρίζεται. Καὶ ὅτε ἐν τούτοις γινόμεθα πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ κατὰ τὸ δυνατόν, τότε πρὸς τὸ μέρος τὸ μέγα τῆς θεωρίας τῆς ὑψηλῆς καὶ θεϊκῆς δίδοται τῇ ψυχῇ δύναμις ἐκτείνεσθαι ἐν ταῖς ἐννοίαις ταῖς ἁπλαῖς καὶ ἀνομοίοις. Ὅπου δὲ οὐκ ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ τῇ τοῦ πλησίον ἀγάπη τελειῶσαι ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς ὁρατοῖς, καὶ τῷ σώματι, ἀρκεῖ πρὸς τὸν Θεὸν ἢ ἐν τῷ φρονήματι μόνη τελειουμένη ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον ἡμῶν, μάλιστα ἐὰν τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἐγκλεισμοῦ καὶ τῆς ἡσυχίας καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ὑπεροχὴ ἀρκούντως διαμείνῃ ἐν τῇ ἐργασίᾳ αὐτῆς.

Ἐὰν δὲ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν ἐκείνης τῆς ἡσυχίας ὑστερούμεθα, πληρώσωμεν τὴν ἔλλειψιν αὐτῆς εἰς τὴν μετ᾽ αὐτὴν ἐντολήν, ἥτις ἐστὶν ἡ πρᾶξις ἡ αἰσθητή, ἣν τίνα ὡς πλήρωμα τῆς ἀναπαύσεως τῆς ζωῆς ἡμῶν πληρώσωμεν ἐν τῷ κόπῳ τοῦ σώματος ἡμῶν, ἵνα μὴ εὑρεθῇ ἡ ἐλευθερία ἡμῶν πρόφασις ὑποταγῆναι τῇ σαρκί, ἡνίκα ἐν τῷ ἀναχωρητικῷ ὀνόματι ματαίως κοπιῶμεν. Δῆλον γάρ, ὅτι οὐκ ἐπετράπη ὁ ἐκ τῆς συντυχίας τῶν ἀνθρώπων ἀπορῶν τελείως καὶ ἐν τῷ Θεῷ ἐννοῶν ὁλοτελῶς, ἡνίκα ἐστὶ νεκρὸς ἐκ πάντων ἐν τῇ ἀπ᾽ αὐτῶν ἀποχή, ὑπηρετεῖν καὶ διακονεῖν τοῖς ἀνθρώποις. Ὁ δὲ ἔχων τὸν κανόνα τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ ἐν ὅρῳ ἑβδομάδων ἑπτὰ ἢ καθ ἑβδομάδα, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τὸν κανόνα αὐτοῦ ἅπαντα καὶ συμμίσγεται τοῖς ἀνθρώποις καὶ συμπαραμυθεῖται μετ᾽ αὐτῶν καὶ ἀμελῶν εἰς τοὺς ἐν θλίψεσιν ὄντας ἑαυτοῦ ἀδελφούς, ἡνίκα δοκεῖ κατέχειν ἐν δεσμῷ τὸν ἑβδοματιαῖον κανόνα, οὗτος ἀνηλεὴς καὶ ἀπότομος. Ἔκδηλον δὲ ἐστίν, ὅτι διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐλεημοσύνην αὐτὸν καὶ ἐκ τῆς οἰήσεως καὶ ἐκ τῶν ψευδῶν λογισμῶν ἑαυτοῦ τοῖς τοιούτοις κοινωνῆσαι οὐ συγκαταβαίνει πράγμασιν.

Ὁ καταφρονῶν τοῦ ἀσθενοῦς, οὐκ ὄψεται φῶς, καὶ ὁ ἀποστρέφων τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον ἐκ τοῦ ἐν στενοχωρίᾳ ὄντος, ἡ ἡμέρα αὐτοῦ σκοτισθήσεται. Καὶ τοῦ καταφρονοῦντος τῆς φωνῆς τοῦ ἐν μόχθῳ ὄντος, οἱ υἱοὶ τῶν οἴκων ἑαυτοῦ ἐν τῇ ἀορασίᾳ ψηλαφήσουσι.

Μὴ καθυβρίσωμεν τὸ ὄνομα τὸ μέγα τῆς ἡσυχίας ἐν τῇ ἀγνωσίᾳ ἡμῶν. Πάσῃ γὰρ πολιτεία καιρὸς ἐστὶ καὶ τόπος καὶ διαφορά, καὶ τότε τῷ Θεῷ ἔγνωσται, εἰ δεκτὴ γενήσεται πᾶσα ἡ ἐργασία αὐτῆς. Καὶ ἐκτὸς τούτων ματαία ἡ ἐργασία αὐτῶν πάντων τῶν τὸ μέτρον μεριμνώντων τῆς τελειότητος. Ὁ προσδοκῶν παρακληθῆναι καὶ ἐπισκεφθῆναι τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ ἐξ ἄλλων, οὗτος ταπεινώσει ἑαυτὸν καὶ συγκοπιάσει τῷ πλησίον

ἑαυτοῦ ἐν τοῖς καιροῖς, ἐν οἷς πειράζεται, ἵνα γένηται ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐν χαρὰ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἑαυτοῦ, ἀπέχουσα ἀπὸ πάσης οἰήσεως καὶ πλάνης τῶν δαιμόνων. Ἐῤῥέθη τίνι τῶν ἁγίων, γνωστικῷ ὄντι, ὅτι οὐδὲν δύναται λυτρώσασθαι τὸν μοναχὸν ἐκ τοῦ τῆς ὑπερηφανίας δαίμονος καὶ συνεργῆσαι τῷ ὅρῳ τῆς ἑαυτοῦ σωφροσύνης ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξάψεως τοῦ πάθους τῆς πορνείας, ὡς ἐκεῖνο, τὸ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατακειμένους ἐν ταῖς ἑαυτῶν στρωμναῖς καὶ τοὺς κατατηχθέντας ἐν τῇ θλίψει τῆς σαρκὸς ἐπισκέπτεσθαι.

Μεγάλη ἐστὶν ἡ πρᾶξις ἡ ἀγγελικὴ τῆς ἡσυχίας, ὅταν διάκρισιν τοιαύτην συμμίξῃ ἑαυτῇ διὰ τὴν χρείαν τῆς ταπεινώσεως. Ἔνθα γὰρ οὐ γινώσκομεν, κλεπτόμεθα καὶ πορθούμεθα. Ταῦτα εἶπον, ἀδελφοί, οὐχ ἵνα ἀμελήσωμεν καὶ καταφρονήσωμεν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας. Ἡμεῖς γὰρ εἰς ἕκαστον τόπον περὶ τούτου πείθομεν, καὶ οὐκ ἐξ ἐναντίας τῶν ῥημάτων ἡμῶν ἀνθιστάμενοι εὑρέθημεν νῦν. Μηδεὶς λάβῃ καὶ ἐξαγάγῃ λόγον γυμνὸν ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν καὶ ἀφῇ τὸ ὑπόλοιπον καὶ κρατήσῃ αὐτὸν ἐν ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶν ἀνοήτως. Ἐγὼ μνημονεύω, ὅτι ἐν τόποις πολλοῖς εἶπον παρακαλῶν, ὅτι καὶ ἐὰν συμβῇ τινὶ ἐν ἀργίᾳ τελείᾳ εἶναι ἐν τῷ ἑαυτῷ κελλίῳ, διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀσθενείας ἡμῶν τῆς ἐπερχόμενης ἡμῖν, χάριν τούτου οὐ δεῖ ἐπιλέγεσθαι τελείαν ἔξοδον ἐξ αὐτοῦ καὶ τὴν ἐξωτέραν ἐργασίαν κρείττονα εἶναι τῆς ἐργασίας τῆς ἐκεῖσε λογίσασθαι.

Ἔξοδον δὲ τελείαν εἶπον, οὐχὶ ἐὰν ἀπαντήσῃ ἡμῖν ἐν καιρῷ πρᾶγμα ἀναγκαῖον, ἵνα ἐξέλθῃς ἐν αὐτῷ ἑβδομάδας τινὰς τοῦ ἐμπορεύεσθαι ἐν αὐταῖς τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ πλησίον σου, ἤδη τοῦτο ἀργίαν ψηφίσῃ καὶ ἀσχολίαν λογίσῃ. Ἐὰν δὲ τις δοκήσῃ ἐν ἑαυτῷ, ὅτι τέλειος ἐστὶ καὶ ἀνώτερος ἐκ πάντων τῶν ἐνταῦθα ἐν τῇ διαμονῇ αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῇ ἀποχῇ ἐκ πάντων τῶν ὁρωμένων πραγμάτων, εὐλόγως καὶ ἐκ τούτων παραιτησάσθω. Μεγάλη ἐστὶν ἡ ἐργασία τῆς διακρίσεως τῶν συνεργουμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὃς τῷ ἐλέει αὐτοῦ δώῃ ἡμῖν πληρῶσαι τὸν λόγον ἑαυτοῦ, ὃν εἴρηκε λέγων «*εἴ τι θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως*». Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Πάλιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου ἔγραψας, ὅτι ὁ μοναχὸς ὁ θέλων ἀγαπῆσαι τὸν Θεὸν πλέον πάντων, μεριμνῆσαι ὀφείλει περὶ τῆς καθαρότητος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. Καὶ καλῶς εἶπας, ἐὰν ἱκανοῖς πρὸς τοῦτο. Καὶ ἐπειδὴ ἔφης πάλιν, ὅτι οὐκ ἔχει ἡ ψυχὴ παῤῥησίαν ἐν τῇ εὐχῇ, ἢ μὴ ἀκμὴν τὰ πάθη νικήσασα, ἐμοὶ τὰ δύο ταῦτα ἐναντία δοκεῖ, καίτοι ἰδιώτης εἰμί. Εἰ γὰρ τὰ πάθη οὐκ ἐνίκησε, πῶς μεριμνᾷ τὴν καθαρότητα; Καὶ ἐπεὶ ἐκ τοῦ κανόνος τῆς δικαιοσύνης τῆς πνευματικῆς οὐκ ἐπιτέτραπται αὕτη, ὅτε τὰ πάθη αὐτῆς οὐκ ἐνίκησε, πῶς ζητεῖς ὅπερ ἐστὶν ὑψηλότερον αὐτῆς; Οὐ γὰρ ἐξ ὧν ἐπιθυμεῖ τις γνωρίζεται ὅτι ἀγαπᾷ, ἆλλ᾽ ἐξ ὧν ἀγαπᾷ καταλαμβάνεται ὅτι ἐπιθυμεῖ. Ὁ πόθος γὰρ κατὰ φύσιν προηγεῖται τῆς ἐπιθυμίας. Εἰ μὴ ἀγαπήσειεν, οὐδὲ ἐπιθυμήσει. Τὰ πάθη γὰρ θύρα εἰσὶ κεκλεισμένη ἐπὶ πρόσωπον τῆς καθαρότητος, καὶ ἐὰν τὴν κεκλεισμένην θύραν μὴ ἀνοίξῃ τις, εἰς χώραν ἁγνὴν καὶ καθαρὰν τῆς καρδίας οὐκ εἰσελεύσεται.

Καὶ ἐκεῖνο ὅπερ εἴρηκας, ὅτι οὐκ ἐν παῤῥησίᾳ γίνεται ἡ ψυχὴ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς,

ἀληθῶς ἔφης. Ἡ παῤῥησίᾳ γὰρ οὐχὶ μόνον ὑπεράνω τῶν παθῶν ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τῆς καθαρότητος. Καὶ οὕτω γίνεται ἡ τάξις τῆς παραδόσεως, καθὼς λέγω ἡ μετὰ βίας ὑπομονὴ ἀντιπαλαίει τοῖς πάθεσιν ὑπὲρ τῆς καθαρότητος. Ἐὰν οὖν νικηθῇ τὰ πάθη, προσκτᾶται ἡ ψυχὴ τὴν καθαρότητα. Ἡ καθαρότης δὲ ἡ ἀληθὴς ποιεῖ κτᾶσθαι τὸν νοῦν παῤῥησίαν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς. Ἆρα οὖν καὶ αὐτὴν ἴσως, ἣν εἴπομεν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, αἰτούμενοι ἐν προσευχῇ, ὑπὸ τὴν μέμψιν ἐσμέν, ἡ αὐτῇ ἡ αἴτησις τῆς ὑπερηφανίας καὶ τῆς οἰήσεως, τὸ αἰτήσασθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνο, ὅπερ ἡ θεῖα Γραφὴ καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν παραγγέλλουσι, καὶ αὐτὸς ὁ μοναχὸς ὀπίσω αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἀναχώρησιν. Ἀλλ' ἐγὼ νομίζω, ἅγιε, ὅτι, ὥσπερ ὁ υἱὸς οὐ διστάζει εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ οὐκ αἰτεῖται παρ' αὐτοῦ, οὕτω λέγων, δίδαξόν με τέχνην ἢ δὸς μοι τί, οὕτω πρέπει τῷ μοναχῷ μὴ διακρίνειν καὶ αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ, δὸς μοὶ τάδε καὶ τάδε. Διότι γινώσκει, ὅτι ὑπὲρ ὁ προνοεῖται ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ, ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἐστὶν εἰς ἡμᾶς.

Καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει ἡμῖν ταπεινῶσαι ἑαυτοὺς καὶ πενθῆσαι ὑπὲρ τῶν αἰτίων τῶν παραπτωμάτων, τῶν ἐκτὸς τοῦ θελήματος ἡμῶν, εἴτε ἐν τοῖς λογισμοῖς, εἴτε ἐν τοῖς ἔργοις ἐπράχθη παρ' ἡμῶν, καὶ εἰπεῖν ἐν καρδία συντετριμμένη τὸ τοῦ τελώνου, «*ὁ Θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ*», καὶ ἐργάσασθαι κρυπτῶς καὶ φανερῶς ὅπερ ἐδίδαξεν ὁ Κύριος εἰπών, «*Ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ προστεταγμένα ὑμῖν, εἴπατε, ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοι ἐσμέν, ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν*», ἵνα ἡ συνείδησις σου μαρτυρῇ σοι, ὅτι ἀχρεῖος εἶ, καὶ χρείαν ἔχεις ἐλέους. Γινώσκεις δὲ καὶ σύ, καὶ ὅτι οὐ τὰ ἔργα ἀνοίγουσι τὴν θύραν τὴν κεκλεισμένην τὴν ἐν καρδίᾳ, ἀλλὰ καρδία συντετριμμένη καὶ ταπείνωσις, ὅτε νικήσεις τὰ πάθη ἐν τῇ ταπεινώσει καὶ οὐκ ἐν τῇ περιφρονήσει. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ νοσῶν ἐν πρώτοις ταπεινοῦται καὶ περὶ τῆς ὑγιείας τῶν ἐν αὐτῷ παθῶν μεριμνᾷ, ἡ καὶ τότε ἐκζητεῖ γενέσθαι βασιλεύς. Ἡ καθαρότης γὰρ καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ὑγίεια ἐστὶν ἡ τῆς ψυχῆς βασιλεία.

Καὶ τὶς ἐστὶν ἡ βασιλεία τῆς ψυχῆς; Ὥσπερ ὁ νοσῶν οὐ λέγει τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ποίησον μὲ βασιλέα, ἀλλὰ μεριμνᾷ, πρῶτον περὶ τῆς ἀῤῥωστίας αὐτοῦ καὶ μετὰ τὴν ὑγείαν ἐκ παντὸς ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐκείνου ἐστίν, οὕτω καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ μετανοῶν, λαμβάνων τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς τὴν ὑγίειαν, εἰσέρχεται μετὰ τοῦ Πατρὸς εἰς τὴν χώραν τῆς φύσεως τῆς καθαρᾶς καὶ βασιλεύει ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ.

Ὅτε μνημονεύομεν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου τὰ ἑαυτοῦ πλημμελήματα διηγουμένου καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ μέρει καὶ κατωτέρω τὴν ἑαυτοῦ τιθεμένου ψυχήν. «*Ἰησοῦς Χριστός, φησίν, εἰς τὸν κόσμον ἦλθεν ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτος εἰμὶ ἐγὼ ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλέησέ με, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρῶτον ἐνδείξηται ἅπασαν τὴν ἑαυτοῦ μακροθυμίαν*». Διότι ἐξ ἀρχῆς διώκτης ἤμην καὶ λοίδορος καὶ βλάσφημος, ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἔπραξα ἐν ἀπιστία. Ταῦτα πότε καὶ ἐν ποίῳ καιρῷ ἔλεγε; Μετὰ τοὺς ἀγῶνας τοὺς μεγάλους καὶ τὰ ἔργα τὰ δυνατά, μετὰ τὸ κήρυγμα, ὃ ἐκήρυξεν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοὺς θανάτους τοὺς συνεχεῖς καὶ τὰς θλίψεις τὰς πολυτρόπους, ἃς ἔπαθεν ἐκ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν, αὐτὸς ἀκμὴν ἐν

τοῖς ἑαυτοῦ πρώτοις ἐθεώρει. Καὶ οὐχὶ μόνον, ὅτι οὐκ ἔφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα ἐνόμιζεν, ἀλλ' οὐδὲ ψηφισθῆναι εἰς μαθητὴν ἐπενόησεν, ὅτι πρέπον ἐστίν. Ἔλεγε γὰρ «*οὐκ εἰμὶ ἄξιος καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ*». Καὶ ὅτε ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τὴν κατὰ τῶν παθῶν νίκην ἐκέκτητο, ἔλεγεν «*ὑπωπιάζω μου τὴν σάρκα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως, ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι*».

Εἰ δὲ εἴπῃς, ὅτι καὶ τὰ μεγάλα ἐν τόποις διηγεῖται περὶ ἑαυτοῦ, αὐτὸς πειθέτω σε περὶ τούτου. Λέγει γάρ, ὡς οὐχ ἑκουσίως ἐποίησεν, οὐδὲ δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸ κήρυγμα. Καὶ ἡνίκα ὑπὲρ τῆς τῶν πιστῶν ὠφελείας διηγεῖται ταῦτα, τίθησιν ἑαυτὸν ἁπάσης διανοίας ἐστερημένον τῆς τοιαύτης χάριν καυχήσεως, βοῶν καὶ λέγων, ὡς «*ὑμεῖς με ἠναγκάσατε*»· καὶ πάλιν, «*οὐ κατὰ Κύριον λαλῶ, ἀλλ' ἐν ἀφροσύνῃ ἐν τῷ τόπῳ τῆς καυχήσεως*». Ἰδοὺ οὗτος ὁ κανών, ὃν ἔθηκεν ἡμῖν ὁ ἅγιος Παῦλος, ὁ δίκαιος καὶ εὐθύς.

Φυλάξωμεν λοιπὸν αὐτὸν καὶ ζηλώσωμεν ἐν αὐτῷ. Καὶ τὸ μὲν ζητῆσαι τὰ ὑψηλὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα αὐτοῦ μὴ παρέχοντος μηδὲ δωρουμένου, παραιτησώμεθα διότι ὁ Θεὸς γινώσκει τὰ σκεύη τῆς ἐκλογῆς τῆς ὑπηρεσίας ἑαυτοῦ. Ὁ μακάριος γὰρ Παῦλος οὐδὲ μετὰ ταῦτα ᾐτήσατο τὴν τῆς ψυχῆς βασιλείαν, ἀλλ' εἶπε «*ηὐχόμην ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ*». Πῶς οὖν ἡμεῖς τολμήσωμεν καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ τοῦ γινωσκομένου ὑπ' αὐτοῦ, αἰτήσασθαι τὴν βασιλείαν τῆς ψυχῆς, μήπω μήτε τὰς ἐντολὰς τηρήσαντες, μήτε τὰ πάθη νικήσαντες, καὶ τὸ χρέος μὴ ἀποδόντες;

Παρακαλῶ οὖν, ἅγιε, ἵνα μὴ ἐπὶ τῷ λογισμῷ σου ἀνέλθῃ τοῦτο, ἀλλὰ κτῆσαι ὑπὲρ ἅπαντα ὑπομονὴν τῶν ἐπερχομένων. Καὶ ἐν ταπεινώσει μεγάλῃ καὶ συντριμμῷ καρδίας ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καὶ τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν, αἰτησώμεθα τὴν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν συγχώρησιν καὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς ψυχῆς.

Ἡ γραφὴ ὑπὸ τίνος τῶν ἁγίων, ὅτι ὅστις οὐ λογίζεται ἑαυτὸν ἁμαρτωλόν, παρὰ τῷ Κυρίῳ εὐχῇ αὐτοῦ οὐκ ἐστὶν εὐπρόσδεκτος. Ἐὰν δὲ εἴπῃς, ὅτι τίνες τῶν πατέρων ἔγραψαν περὶ τούτων, τὶ ἐστὶ καθαρότης τῆς ψυχῆς καὶ τὶ ὑγίεια καὶ τὶ ἀπάθεια καὶ τὶ θεωρία, οὐχ ἵνα ζητήσωμεν αὐτὰ πρὸ καιροῦ ἐν προσδοκίᾳ ἔγραψαν. Διότι γέγραπται, ὅτι «*οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐν παρατηρήσει προσδοκίας*». Οἱ γὰρ ἐν τούτῳ τῷ σκοπῷ εὑρεθέντες, ὑπερηφανίαν καὶ πτῶσιν ἐκτήσαντο. Ἀλλ' ἡμεῖς γε καταστήσωμεν τὴν χώραν τῆς καρδίας ἐν τοῖς ἔργοις τῆς μετανοίας καὶ ταῖς πολιτείαις ταῖς εὐαρεστούσαις τῷ Θεῷ, καὶ τὰ τοῦ Κυρίου ἀφ' ἑαυτῶν ἔρχονται, ἐὰν ὁ τόπος τῆς καρδίας καθαρὸς καὶ ἀμόλυντος γένηται. Ἐκεῖνα δὲ ἅπερ ζητοῦμεν ἐν παρατηρήσει, τὰ ὑψηλὰ φημὶ δὴ τοῦ Θεοῦ, ἀδόκιμον ἐστὶ τοῦτο τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Καὶ οἱ λαβόντες ὑπερηφανίαν ἐκτήσαντο καὶ πτῶσιν. Καὶ οὐ σημεῖον ἐστὶ τοῦτο τοῦ ἀγαπᾶν τίνα τὸν Θεόν, ἀλλὰ νόσος ψυχῆς. Καὶ πῶς ἡμεῖς ζητήσωμεν τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ, ὅπου Παῦλος ὁ θεῖος καυχᾶται ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ ἡγεῖται εἶναι τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ; Πάλιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου ἔγραψας, ὅτι ἠγάπησεν ἡ ψυχή σου

ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν, ἀλλ' οὐκ ἔφθασας τὸ ἀγαπᾶν, εἰ καὶ ἐπιθυμίαν τοῦ ἀγαπᾶν ἔχεις πολλὴν καὶ πρὸς τούτῳ, ὅτι ἡ ἀναχώρησις τῆς ἐρήμου ποθητὴ σοι ἐστί, καὶ ἔδειξας ἐν τούτῳ, ὅτι ἡ καθαρότης τῆς καρδίας ἤρξατο ἐν σοι καὶ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ ἐπιμελῶς πυροῦται καὶ θερμαίνει ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Καὶ ταῦτα, εἰ ἀληθῆ, μεγάλα εἰσί, γραφῆναι δὲ παρὰ σου οὐκ ἤθελον. Οὐκ ἔχουσι γὰρ μίαν ἐξ αὐτῶν τάξιν. Εἰ δὲ διὰ τὴν ἐρώτησιν διηγήσω αὐτά, ἄλλως ἦν ἡ τάξις τῆς ἐρωτήσεως. Ὁ γὰρ λέγων, ὅτι οὐκ ἔχει ἀκμὴν παῤῥησίαν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν τῇ προσευχῇ, διότι οὐκ ἐνίκησε τὰ πάθη, πῶς τολμᾷ εἰπεῖν, ὅτι ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ τοῦ ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν; Οὐκ ἔστι τρόπος τοῦ κινηθῆναι ἐν τῇ ψυχῇ τὴν θείαν ἀγάπην, ἧς ὀπίσω ἐν ἀναχωρήσει μυστικῶς τρέχεις, εἰ οὐκ ἐνίκησε τὰ πάθη. Σὺ δὲ εἶπας, ὅτι ἡ ψυχὴ σου τὰ πάθη οὐκ ἐνίκησε, καὶ τὸν Θεὸν ἀγαπῆσαι ἠγάπησεν, ὅπερ οὐκ ἔχει τάξιν. Ὃ γὰρ λέγων, ὅτι τὰ πάθη οὐκ ἐνίκησε καὶ ἀγαπῆσαι τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ, ἐγὼ οὐκ οἶδα ὅπερ φησίν.

Ἀλλὰ σὺ λέγεις, ὅτι οὐκ εἶπον ἀγαπῶ, ἀλλ' ἀγαπῶ ἀγαπῆσαι. Καὶ οὐδὲ τοῦτο τόπον ἔχει, ἐὰν ἡ ψυχὴ μὴ ᾐ ἐν καθαρότητι. Ἐὰν δὲ λόγον ψιλὸν θέλῃς εἰπεῖν, τοῦτο οὐ σὺ μόνος λέγεις, ἀλλ' ἕκαστος λέγει, ὅτι ἐθέλει ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν. Καὶ οὐ μόνον οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁ λόγος οἰκεῖος ἐξ ἑκάστου λέγεται ἀλλ' ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἡ γλῶσσα μόνον κινεῖται, τῆς ψυχῆς μὴ αἰσθανομένης τὸ τὶ λέγει. Καὶ πολλοὶ νοσοῦντες οὐδὲ αὐτό, ὅτι νοσοῦσιν, ἐπίστανται. Κακία γὰρ νόσος ἐστὶ ψυχῆς καὶ πλάνη, τῆς ἀληθείας ἀπώλεια, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἐν τούτοις ἀῤῥωστοῦντες, ὑγείαν κηρύττουσι καὶ ὑπὸ πολλῶν εὐφημοῦνται. Ἐὰν γὰρ μὴ ὑγιάνῃ ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς κακίας καὶ σταθῇ ἐν τῇ ὑγείᾳ τῇ φυσικῇ, ἐν ᾗ ἐκτίσθη, ὅπως γεννηθῇ ἐκ τῆς ὑγείας τοῦ πνεύματος, ἐπιθυμεῖν ἄνθρωπον τὰ ὑπὲρ φύσιν τοῦ πνεύματος οὐ δυνατὸν ἐστί. Διότι, ὅσον ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἐν τῇ νοσῶ τῶν παθῶν, οὐκ αἰσθήσει αἰσθάνεται τῶν πνευματικῶν, οὐδὲ ἐπιθυμεῖν αὐτὰ οἶδεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκοῆς τῶν ὤτων καὶ τῶν γραφῶν μόνον ἐπιθυμεῖ.

Λοιπὸν δικαίως ἄνωθεν εἶπον, ὅτι χρὴ τοὺς ἐπιθυμοῦντας τῆς τελειότητος φυλάττειν πάσας τὰς ἐντολὰς διότι ἡ ἐργασία ἡ κρυπτὴ τῶν ἐντολῶν ἰατρεύει τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς. Καὶ αὕτη οὐχ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐγένετο γέγραπται γάρ, ὅτι χωρὶς ἐκχύσεως αἵματος, οὐκ ἐστὶν ἄφεσις. Ἀλλὰ ἐν πρώτοις ἐν τῇ ἐνανθρωπήσει τοῦ Χριστοῦ ἐδέξατο ἡ φύσις ἡμῶν τὸν ἀνακαινισμόν καὶ ἐκοινώνησε τῷ πάθει αὐτοῦ καὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, καὶ τότε μετὰ τὸν ἀνακαινισμόν τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματος ἀνεκαινίσθη καὶ ἡγιάσθη ἡ φύσις ἡμῶν καὶ ἱκανὴ ἐγένετο δέξασθαι τὰς ἐντολὰς τὰς νέας καὶ τελείας. Εἰ γὰρ ἐδόθη αὐτοῖς πρὸ τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματος, πρὸ τοῦ ἀνακαινισθῆναι καὶ ἁγιασθῆναι τὴν φύσιν ἡμῶν, τάχα καὶ αὗται αἱ ἐντολαὶ αἱ νέαι, κατ' ἐκείνας τὰς πάλαι τὴν κακίαν ἔκοπτον ἐκ τῆς ψυχῆς, μὴ δυνάμεναι τὴν ῥίζαν αὐτὴν τῆς κακίας τέλεον ἐκτίλαι ἐκ τῆς ψυχῆς. Νῦν δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἡ κρυπτὴ ἐργασία ἡ ἐξακολουθοῦσα καὶ αἱ ἐντολαὶ αἱ καιναὶ καὶ πνευματικαί, ἃς ἡ ψυχὴ φυλάττει ἐν τῇ περιβλέψει τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, ἀνακαινίζουσιν αὐτὴν καὶ ἁγιάζουσι καὶ κρυπτῶς θεραπεύουσι πάντα τὰ μέλη αὐτῆς. Ὅτι ἑκάστη ἐντολὴ ὁποῖον πάθος ἐξιᾶται ἐν τῇ ψυχῇ ἡσύχως, δῆλον ἐστί. Καὶ τῆς ἐνεργείας δὲ τούτων, ὅ τε ἰατρεύων καὶ ἰατρευόμενος ἐπαισθάνονται καθ' ὁμοιότητα τῆς αἱμόῤῥου γυναικός.

Σὺ γινώσκεις, ᾧ ἀγαπητέ, ὅτι, εἰ μὴ ἰατρευθείῃ τὸ ἐμπαθὲς μέρος τῆς ψυχῆς καὶ ἀνακαινισθείῃ ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ πνεύματος, οὐ κτήσεται ὑγίειαν, οὐδὲ ἐλευθερωθήσεται τοῦ λυπεῖσθαι ἐκ τῶν ἀπαντώντων αὕτη πραγμάτων τῶν ἐν τῇ κτίσει. Καὶ αὕτη ἡ ἰατρεία ἐστί, ταύτην γενέσθαι ὑπὸ τῆς χάριτος καθάπερ ἐπὶ τῶν μακαρίων Ἀποστόλων, ὅτι ἐν τῇ πίστει ἐτελειώθησαν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἐστὶν ὅτε νομίμως ὑποδέχεται ἡ ψυχὴ τὴν ὑγίειαν. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν καὶ τοῖς σκληροτέροις ἔργοις τῆς πολιτείας τῆς ἀληθοῦς νικήσας τὰ πάθη, γινωσκέτω, ὅτι τὴν ὑγίειαν τῆς ψυχῆς νομίμως ἐκτήσατο καὶ ἀπεγαλακτίσθη ἀπὸ τῆς σωματώσεως τούτου τοῦ κόσμου καὶ ἐκόπη ἐξ αὐτοῦ τὸ ἔθος τῶν ἑαυτοῦ προλήψεων καὶ ἀνεγεννήθη ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐν τοῖς πνευματικοῖς καὶ ἐνωράθη ἐν τῇ χάριτι ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς ἐννοίαις τοῦ ἐσωτέρου ἀνθρώπου καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν κόσμος καινὸς ἀσύνθετος.

Ὅταν ἀνακαινισθῇ δὲ ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία ἁγιασθῇ, πᾶσαι αἱ ἔννοιαι αἱ κινούμεναι ἐν αὐτῇ κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνου τοῦ κόσμου, ἐν ᾧ εἰσέρχεται, κινοῦνται. Πρῶτον κινεῖται ἐν αὐτῷ ὁ πόθος τῶν θείων, καὶ ἐπιποθεῖ τὴν κοινωνίαν τὴν μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ τὰς ἀποκαλύψεις τῶν μυστηρίων τῆς γνώσεως τοῦ πνεύματος. Καὶ αἰσθάνεται ὁ νοῦς αὐτοῦ τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς τῶν ποιημάτων καὶ ἀνατέλλει ἐν αὐτῷ ἡ θεωρία τῶν μυστηρίων τῆς ἁγίας Τριάδος σὺν τοῖς μυστηρίοις τῆς οἰκονομίας τῆς προσκυνητῆς, τῆς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τότε ἑνοῦται ὁλοτελῶς τῇ γνώσει τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων.

Κατανόησόν μοι λοιπὸν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὧν σοὶ ἔγραψα, τὰ σά. Εἰ ἠδύνατο ἡ ψυχή, ἡνίκα ἦν ἐγκεκλεισμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν παθῶν, ἀγαπῆσαι τὸν Θεὸν ἐν ἀληθείᾳ, οὐ πολλὴν χρείαν εἶχε τοῦ ἐρωτῆσαι καὶ μαθεῖν τὰ μυστήρια τοῦ κόσμου τοῦ πνεύματος. Ἀλλὰ δῆλον, ὅτι οὐκ ὠφελοῦσιν αἱ μαθήσεις καὶ ἡ γνῶσις ἐν τοῖς πάθεσιν, οὔτε δὲ ἱκανούσιν ἀνοῖξαι τὴν θύραν τὴν ἀποκεκλεισμένην τῆς καθαρότητος κατὰ πρόσωπον. Ἐὰν δὲ ληφθῶσι τὰ πάθη ἀπὸ τῆς ψυχῆς, φωτίζεται ὁ νοῦς καὶ συνίσταται ἐν τῷ τόπῳ τῷ καθαρῷ τῆς φύσεως, καὶ οὐ χρῄζει ἐρωτήσεως ὅτι τηλαυγῶς θεωρεῖ τὰ ἀγαθὰ τὰ εὑρισκόμενα ἐν τόπῳ αὐτοῦ.

Καθάπερ γὰρ αἱ αἰσθήσεις ἡμῶν αἱ ἔξω οὐκ ἐκ μαθήσεως καὶ ἐρωτήσεως αἰσθάνονται τῶν φύσεων καὶ τῶν πραγμάτων τῶν συγγινομένων ἐν αὐταῖς, ἀλλ᾽ ἑκάστη τῶν αἰσθήσεων φυσικῶς, καὶ οὐ μετὰ ἐρωτήσεως αἰσθάνεται τοῦ πράγματος τοῦ ἀπαντῶντος αὐτῇ οὐ γὰρ ἐστὶ διδαχὴ μεσιτεύουσα μεταξὺ τῶν αἰσθητικῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν τῷ τυφλῷ ὁπόσον ἂν λέγηται αὐτῷ περὶ τῆς δόξης τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καὶ τοῦ χοροῦ τῶν ἀστέρων καὶ τῆς λαμπηδόνας τῶν λίθων τῶν τιμίων, ἐν ὀνομασία μόνον δέχεται καὶ κρίνει καὶ νοεῖ τὴν ὡραιότητα, ἣν ἔχουσιν, ἡ δὲ γνῶσις αὐτοῦ καὶ ἡ διάκρισις ἀπέχουσιν ἀπὸ τῆς ἡδονῆς τῆς ὁράσεως αὐτῶν οὕτω τὸν ὅμοιον τρόπον νοεῖ μοι καὶ περὶ τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος. Ὁ νοῦς γὰρ ὁ θεωρητικὸς τῶν κρυπτῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος ἐὰν ἡ ἐν τῇ ὑγείᾳ τῆς φύσεως αὐτοῦ, θεωρεῖ ἀρτίως τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐρωτᾷ καὶ μανθάνει, ἀλλὰ τρυφᾷ ἐν τῇ ἡδονῇ τῶν μυστηρίων τοῦ κόσμου τοῦ καινοῦ ὑπεράνω τῆς ἐλευθερίας τοῦ θελήματος, κατὰ τὴν θερμότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς

ἐλπίδος τῆς εἰς τὸν Χριστόν, καθὼς ἔγραψεν ὁ μακάριος Παῦλος «*ὃ βλέπομεν, τὶ καὶ ἐλπίζομεν; Δι᾽ ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα*».

Ὀφείλομεν λοιπὸν ἀπεκδέχεσθαι καὶ ἐμμένειν μυστικῶς καὶ μετὰ ἁπλότητος πρὸς τὸν ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπον, ὅπου οὐκ ἐστὶν ἐκτυπώματα τῶν λογισμῶν, οὐδὲ θεωρία τῶν συνθέτων. Διότι, ὥσπερ ὁ νοῦς βλέπει, οὕτω δέχεται τὰ παραδείγματα. Ὅταν γὰρ βλέπῃ πρὸς τὸν κόσμον κατὰ τὴν παραλλαγὴν τῶν σχημάτων, ἐν οἷς ἂν μετεωρίζηται, κατὰ τοσοῦτον δέχεται ἐξ αὐτῶν ὁ νοῦς τύπους καὶ ὁμοιώματα. Καὶ ταῦτα πρὸς τὸ μέτρον τοῦ πλήθους αὐτῶν καὶ πρὸς τὴν διαφορὰν τῆς ἀλλοιώσεως αὐτῶν κινοῦσιν ἐν αὐτῷ λογισμούς. Καὶ ὅταν κινηθῶσιν οἱ λογισμοί, σφραγίζουσι τὸν νοῦν. Ἐὰν δὲ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον ὁ νοῦς ἀποβλέπῃ, ὅπου οὐκ ἔστι τὶ χρήσασθαι δυνατὸν ἐν τῇ ἀλλοιώσει τῶν σχημάτων, οὐδ᾽ σύνθετος τῶν συνθέτων διαιρεῖται ἐν τῇ ἀλλοιώσει τῶν τύπων, ἀλλ᾽ ὅλων ἐξ ὅλου Χριστός, δῆλον ὅτι τὴν ἁπλῆν θεωρίαν δέχεται ὁ νοῦς, ἧς χωρὶς οὐδὲν τι ἕτερον εὐωδιάζει τὸν φάρυγγα τῆς ψυχῆς καὶ κτήσασθαι αὐτὴν παῤῥησίαν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς ποιεῖν πέφυκε διότι αὐτῇ ἐστὶν ἡ τροφὴ τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς. Καὶ ἡνίκα στῇ ὁ νοῦς ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀληθείας, οὐ χρῄζει τῆς ἐρωτήσεως.

Ὥσπερ γὰρ ὁ σωματικὸς ὀφθαλμὸς οὐκ ἐρωτᾷ, εἶτα βλέπει τὸν ἥλιον, οὕτως οὐδὲ ὁ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸς ἐξετάζει πρῶτον, καὶ μετὰ τοῦτο θεωρεῖ τὴν γνῶσιν τοῦ πνεύματος. Οὕτω καὶ ἡ θεωρία ἡ μυστική, ἣν ἐπιθυμεῖς, ὦ ἅγιε, μετὰ τὴν τῆς ψυχῆς ὑγείαν ἀποκαλύπτεται τῷ νοΐ. Ἐκείνη δὲ ἡ μετὰ ἐξετάσεως καὶ ἀνακρίσεως μαθεῖν τοιαῦτα μυστήρια θέλουσα ἀφροσύνη ψυχῆς ἐστί. Καὶ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος οὐκ ἐν μαθήσει ἢ ἐν τρόπῳ ὑλικῷ εἶπεν, ὅτι εἶδε καὶ ἤκουσε μυστήρια καὶ ἄῤῥητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι, ἀλλ᾽ ἁρπαγὴ ἡρπάγη εἰς τὴν χώραν τὴν πνευματικὴν καὶ ἐθεάσατο τὴν ἀποκάλυψιν τῶν μυστηρίων.

Λοιπὸν καὶ σύ, ὦ ἅγιε, ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν καθαρότητα, κόψον ἐκ πάντων τὴν ἀγάπην τὴν ἐκκεχυμένην πρὸς πάντας εἰσελθὼν ἔργασαι ἐν τῇ ἀμπέλῳ τῆς καρδίας σου, ἔκτιλλον ἐκ τῆς ψυχῆς σου τὰ πάθη, ἔργασαι μὴ γνῶναι κακίαν ἀνθρώπου. Ἡ καθαρότης βλέπει τὸν Θεόν, οὐκ ἐξ αἰτήσεως ἀνατέλλει καὶ ἀνθεῖ ἐν τῇ ψυχή, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ μὴ γινώσκειν κακίαν ἀνθρώπου τινός. Ἐὰν δὲ θέλῃς, ἵνα γένηται ἡ καρδία σου τόπος μυστηρίων τοῦ καινοῦ κόσμου, πρῶτον μὲν πλούτησον ἐν ἔργοις σωματικοῖς, νηστεία, ἀγρυπνία, λειτουργία, ἀσκήσει, ὑπομονῇ, καθαιρέσει τῶν λογισμῶν καὶ τοῖς λοιποῖς. Δέσμευσον τὸν νοῦν σου ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν Γραφῶν καὶ τῇ μελέτῃ τῇ ἐν αὐταῖς, γράψον τὰς ἐντολὰς κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου, καὶ ἀπόδος τὸ χρέος τῶν παθῶν, ἡνίκα ἡττᾶσαι καὶ ἧττάς. Καὶ ἐν τῇ διηνεκεῖ ὁμιλία τῆς εὐχῆς καὶ τῆς λιτῆς καὶ τῇ μελέτῃ τῇ ἐν αὐταῖς ἔκτιλλον ἐκ τῆς καρδίας σοῦ πᾶσαν εἰκόνα καὶ πᾶν ὁμοίωμα, ὅπερ προληπτικῶς προελήφθης.

Ἔθισον τὸν νοῦν σου ἀεὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις τῆς οἰκονομίας τοῦ Σωτῆρος μελετᾶν, καὶ ἄφες τὴν αἴτησιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς θεωρίας, ἅπερ ὑπερβάλλει τὴν διήγησιν τῶν λόγων, εἰς τὸν τόπον καὶ τὸν καιρὸν αὐτῶν, καὶ ἀκολούθησον τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν

καὶ τοῖς ἔργοις τοῖς ὑπὲρ τῆς καθαρότητος, καὶ αἴτει σεαυτῷ παρὰ Κυρίου ἐν τῇ προσευχῇ λύπην πυρὸς πεπυρωμένην ἐν πᾶσιν (ἣν καὶ ταῖς καρδίαις τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν μαρτύρων ἐνέθηκε καὶ τῶν πατέρων), ἵνα στάξῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἀξιωθῇς τῆς πολιτείας τῆς διανοίας. Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος τῆς πολιτείας ταύτης ταῦτα ἐστὶν ἡ ἐκκοπῇ πάντων τῇ ἑνώσει τῇ ἐν Χριστῷ. Ἐὰν δὲ ἐπιθυμῇς τῆς θεωρίας τῶν μυστηρίων, ἐν ἔργοις ἔργασαι τὰς ἐντολὰς ἐν σεαυτῷ, καὶ μὴ ἐν τῇ καταδιώξει τῆς γνώσεως αὐτῶν. Ἡ θεωρία ἡ πνευματικῇ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς καθαρότητος ἐνεργεῖ ἐντὸς ἡμῶν. Καὶ σὺ ζήτησον πρῶτον μαθεῖν, πῶς εἰσέρχῃ εἰς τὴν χώραν τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, καὶ οὕτως ἄρξαι.

Πρῶτον τῶν μυστηρίων καλεῖται ἡ καθαρότης, ἡ συνισταμένη ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν ἐντολῶν, θεωρία δὲ ἐστὶν ἡ θεωρία ἡ πνευματικὴ τοῦ νοός, τὸ ἐκπλήττεσθαι καὶ κατανοεῖν ἐν πᾶσιν οἷς ἐγένοντο καὶ γεννήσονται. Θεωρία ἐστὶν ἡ ὅρασις τοῦ νοός, ἐκπλήττεσθαι ἐπὶ τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ, καὶ κατανοεῖν τὰς δόξας αὐτοῦ καὶ τὰ δυσχερῆ τοῦ καινοῦ κόσμου, ἐν οἷς συντρίβεται ἡ καρδία καὶ ἀνακαινίζεται καὶ καθ᾽ ὁμοιότητα τῶν ἐν Χριστῷ νηπίων ἐν γάλακτι χωρὶς κακίας, καὶ ἐθίζεται ἐν τοῖς μυστηρίοις τοῦ πνεύματος καὶ ἐν ταῖς ἀποκαλύψεσι τῆς γνώσεως, ἐπαιρόμενος ἀπὸ γνώσεως εἰς γνῶσιν καὶ ἀπὸ θεωρίας εἰς θεωρίαν καὶ ἀπὸ κατανοήσεως εἰς κατανόησιν καὶ μανθάνει καὶ κραταιοῦται μυστικῶς, ἕως ἂν ὑψωθῇ ἐν τῇ ἀγάπῃ καὶ ἑνωθῇ ἐν τῇ ἐλπίδι καὶ ἐνδομυχήσῃ ἐν αὐτῷ ἡ χαρὰ καὶ ὑψωθῇ ἐν τῷ Θεῷ καὶ στεφανωθῇ τῇ δόξῃ τῇ φυσικῇ τῆς ἑαυτοῦ δημιουργίας, ἐν ᾗ ἐκτίσθη. Ἐν ταύταις ταῖς νομαῖς τοῦ πνεύματος ἀνέρχεται ὁ νοῦς ἐν ταῖς ἀποκαλύψεσι τῆς γνώσεως καὶ πίπτει καὶ ἐγείρεται, καὶ νικᾷ καὶ ἡττᾶται, καὶ τηγανίζεται ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ κελλίου καὶ οὕτω καθαίρεται, καὶ γίνεται ἔλεος καὶ πρακτικῶς ἀξιοῦται τῆς θεωρίας τῆς ἁγίας Τριάδος, ἧς ἐν ἐπιθυμία ὑπάρχει, θεωρίαι γὰρ τῶν φύσεων, ἐν αἷς ὁ νοῦς ὑψοῦται καὶ ἐνεργεῖ καὶ γυμνάζεται, τρεῖς εἰσὶ δύο τῶν φύσεων τῶν κτιστῶν, τῶν λογικῶν καὶ ἀλόγων, καὶ πνευματικῶν καὶ σωματικῶν, καὶ ἡ ἄλλη τῆς ἁγίας Τριάδος. Πρῶτον μὲν οὖν εἰς πᾶν κτίσμα ἐλθόν, εἰς τὴν κτίσιν γίνεται ἡ θεωρία, καὶ διέρχεται δι᾽ αὐτῆς ὁ νοῦς ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς γνώσεως. Τοῖς δὲ μὴ ὑποπίπτειν τῇ αἰσθήσει πεφυκόσι, θεωρία γίνεται ἐν αὐτοῖς νοητή. Καὶ ὁ νοῦς ἔχει θεωρίαν τοῦ θεωρεῖν ἑαυτόν, ἐν ᾗ οἱ ἔξω φιλόσοφοι μετεωρίσαντο τὴν διάνοιαν ἑαυτῶν ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν κτισμάτων.

Ἡ θεωρία οὖν τῶν υἱῶν τοῦ μυστηρίου τῆς πίστεως μετὰ τῆς πίστεως συγκεκολλημένη ἐστὶ καὶ ἐν τῷ λειμῶνι τῶν Γραφῶν ποιμαίνεται, ἥτις συνάγει τὸν νοῦν ἀπὸ παντὸς μετεωρισμοῦ ἐξωτέρου καὶ δεσμεύει αὐτὸν ἐν τῇ ἑνώσει τοῦ Χριστοῦ, καθ᾽ ὁμοιότητα Βασιλείου καὶ Γρηγορίου, καὶ εἰς τοὺς μυστικοὺς λόγους τοὺς τεθέντας ἐν τῇ Γραφῇ γεύεται ἡ θεωρία αὐτοῦ. Καὶ οἱ μὴ καταλαμβανόμενοι ὑπὸ τῆς γνώσεως λόγοι, δεκτοὶ διὰ τῆς πίστεως ὑφ᾽ ἡμῶν γίνονται, καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ δεχόμεθα γνῶσιν ὑπὲρ αὐτῶν, ἥτις γίνεται ἐν ἡμῖν μετὰ τὴν κάθαρσιν. Καὶ διὰ τὰ μυστήρια τοῦ πνεύματος τὰ ὑπὲρ τὴν γνῶσιν, ὧν αἱ αἰσθήσεις τοῦ σώματος οὐκ αἰσθάνονται, οὐδὲ τὸ λογικὸν τοῦ νοός, ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πίστιν, ἐν ἡ γινώσκομεν μόνον, ὅτι εἶσί, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πίστεως

γεννᾶται ἡμῖν ἡ ἐλπὶς ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐν τῇ πίστει ἐξομολογούμεθα, ὅτι ὁ Θεὸς Κύριος καὶ δεσπότης καὶ κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν ἁπάντων ἐστί, καὶ ἐν τῇ γνώσει διακρίνομεν, ὅτι δέον ἡμᾶς φυλάξαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ νοῆσαι τοῦτο, ὅτι τὰς ἐντολὰς τὰς παλαιᾶς ὁ φόβος φυλάττει, καθὼς εἶπεν αὐτὸς τὰς δὲ ζωοποιοὺς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ ἡ ἀγάπη φυλάττει, καθὼς εἶπεν «*ἐγὼ τετήρηκα τὰς ἐντολὰς τοῦ Πατρὸς μου καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ*».

Δῆλον οὖν, ὅτι οὐκ ἐν φόβῳ φυλάττει ὁ υἱὸς τὰς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐντολάς, ἀλλ’ ἐξ ἀγάπης. Καὶ διὰ τοῦτο παραγγέλλει ἡμῖν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐξ ἀγάπης τηρήσωμεν τὰς ἐντολάς, καθὼς λέγει «*ἐὰν ἀγαπᾶτε με, τὰς ἐντολὰς μου τηρήσετε, καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα μου, καὶ ἄλλον Παράκλητον πέμψει ὑμῖν*». Παρουσίαν τοῦ Παρακλήτου καλεῖ τὰ χαρίσματα τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, ὡς εἶναι ἐν τῇ ὑποδοχὴ τοῦ Πνεύματος, ἣν οἱ Ἀπόστολοι ἐδέξαντο, τὴν τελείωσιν τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς. Καὶ τὸν Παράκλητον ὁ Κύριος καθωμολόγησε καὶ ὑπέσχετο ἐρωτήσας τὸν Πατέρα ἑαυτοῦ δοῦναι αὐτοῖς, ὅπως διαμένῃ μὲτ’ αὐτῶν εἰς τοὺς αἰῶνας μετὰ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν καὶ τὴν κάθαρσιν.

Ὁρᾷς, ὅτι ἐκ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἀξιοῦται ὁ νοῦς τῆς χάριτος τῆς θεωρίας τῆς μυστικῆς καὶ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς γνώσεως τοῦ πνεύματος, οὐχ ὡς ἡ σοφία σου ὑπενόησεν, ὅτι τὸ ἔργον τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἀναχαιτισμὸς τῆς θεωρίας τῶν θείων μυστηρίων, τῶν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τελειουμένων ἐστί; Παρακαλῶ οὖν σε, ἐὰν αἰσθηθῄς ἐν τῇ ψυχὴ σοῦ, ὅτι ἔφθασας τὴν χώραν τῆς ἀγάπης, τήρησον τὰς ἐντολὰς τῆς νέας, διὰ τὸν πόθον τοῦ τεθεικότος αὐτάς, ἀλλὰ μὴ διὰ τὸν φόβον. Καθὼς καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἡνίκα ἐπυροῦτο ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ θείᾳ, εἶπε «*τὶς χωρίσει με ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Θλῖψις ἢ φυλακὴ ἢ διωγμός;*» καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ πάλιν προστίθησι «*πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα δύνανταί με χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν*». Καὶ ἵνα μὴ νομισθῇ, ὅτι τὸν μισθὸν τὸν πολὺν ἢ τὴν τιμὴν ἢ τὴν δόσιν τὴν ὑπερβάλλουσαν τῶν πνευματικῶν ἐπιθυμεῖ, καθὼς ἡ σῇ ἁγιωσύνῃ ἐπιθυμεῖ, εἶπεν «*ηὐχόμην ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ, ἵνα οἱ ἀλλότριοι οἰκειωθῶσιν αὐτῷ*».

Καὶ ἵνα γνῷς ὅτι οὐ τὴν θεωρίαν τὴν μυστικὴν καὶ ἀναχωρητικήν ἣν καταδιώκων καθ’ ὁμοιότητα τῆς σῆς πατροσύνης, ἀλλ’ ἐκείνην ἐπιθυμεῖ, ἧς πολλάκις τίνες διὰ τῆς χάριτος ἠξιώθησαν, ἄκουσον τι φησὶν ἐν ἄλλῳ τόπῳ «*ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀγγέλων λαλῶ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον κἂν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάναι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμί*». Ὅτι ἡ θύρα ἡ νόμιμη ἡ εἰσφέρουσα εἰς ταῦτα, ἡ ἀγάπη ἐστίν. Ἐὰν κτησώμεθα ἀγάπην, αὕτη εἰσφέρει ἡμᾶς εἰς ταῦτα. Ἐὰν δὲ ἐν χάριτι ἀξιωθῶμεν τούτων χωρὶς ἀγάπης, πάντως ποτὲ γενήσεται ἡμῖν ἀποκτήσασθαι αὐτά. Ἡ κτῆσις γὰρ καὶ ὁ φρουρὸς τῶν ὑψηλότερων ἁγίων καὶ τῆς θείας πολιτείας ἡ ἀγάπη ἐστίν. Εὐθέως γὰρ ἡνίκα ἀποκτήσηται ὁ μοναχὸς τὴν ἀγάπην, ἡ

καρδία ἀποκτᾶται τὴν εἰρήνην (αὕτη δὲ ἐστὶ τὸ σκήνωμα τοῦ Θεοῦ) καὶ ἀποκλείεται αὐτῷ ἡ θύρα τῆς χάριτος, ἐν ᾗ ὁ Κύριος ἡμῶν εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καθὼς εἶπεν ὅτι «*ἐγὼ εἰμὶ ἡ θύρα τῆς ζωῆς καὶ ἐν ἐμοὶ ὁ ἄνθρωπος εἰσελεύσεται ζῆσαι καὶ νομὴν εὑρήσει*» εἰς ἀναστροφὴν τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς τῆς πνευματικῆς. Ἔνθα μήτε ὑπὸ κακίας μὴθ’ ὑπὸ πλάνης ἀναχαιτίζεται, ἀλλ’ ἐν πάσαις ταῖς ἀναβάσεσι τῶν ἀποκαλύψεων τῆς γνώσεως καὶ τῶν θεωριῶν τῶν μυστικῶν εἰσάγει αὐτὸν καὶ ἐξάγει ἡ θεῖα ἀγάπη κατὰ τοὺς ἐλευθέρους τοῦ Χριστοῦ.

Καὶ ἵνα γνῷς τὴν ἀλήθειαν τούτων, ὡς ἐν ἀληθείᾳ ἡ πνευματικῇ ζωὴ τοῦ νοὸς θεωρία θεῖα ἐστίν, ἄκουσον τοῦ μεγάλου Παύλου. Αὐτὸς γὰρ βοᾷ, ὅτι οὐκ εὐδοκῶ ἐν αὐτῇ χωρὶς τῆς ἀγάπης, καὶ ἐὰν εἰς τὴν πύλην τὴν νομίμην τῆς ἀγάπης οὐκ εἰσελεύσωμαι, ἤτοι πρὸς θεωρίαν, οὐδὲ ἐπιθυμίᾳ ἐπιθυμήσω τὴν ἀγάπην, καὶ ἂν δοθῇ μοι κατὰ χάριν, ἡνίκα οὐκ ἐκτησάμην τὴν ἀγάπην, οὐ ζητῶ αὐτὴν ἐπεὶ οὐκ εἰσῆλθαν πρὸς αὐτὴν διὰ τῆς θύρας τῆς φυσικῆς, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀγάπη.

Δεῖ οὖν πρῶτον κτήσασθαι ἀγάπην, ἥτις ἐστὶν θεωρία ἡ προτέρα τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ μετὰ ταῦτα χωρὶς δόσεως ἔσται μοι φυσικῶς ἡ τῶν πνευματικῶν θεωρία. Κατανόησάν μοι τὴν σοφίαν τοῦ μακαρίου Παύλου, ὅπως κατέλιπε πάντα τὰ χαρίσματα τὰ μεταδιδόμενα ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ ᾐτήσατο τὴν ὑπόστασιν αὐτὴν τῶν πραγμάτων, ἥτις ὑποδέχεται τὰ χαρίσματα καὶ φυλάττει αὐτά, καθὼς τὶς λέγει τὸ χάρισμα τῆς θεωρίας τῶν κτισμάτων καὶ τῷ Μωσεί ἐδόθη, καὶ πολλοὶ αὐτῆς ἠξιώθησαν, ὅμως οὐκ ἐν βεβαιώσει, ἄλλ’ ἐν ἀποκαλύψει. Ἐγὼ δὲ ὁ βαπτισθεὶς ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ πεπληρωμένος χάριτος ὑπάρχων θέλω δέξασθαι αἴσθησιν ἐντὸς μοὺ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἐμοὶ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς γὰρ ἐποίησε τὸν ἀνακαινισμόν τῆς φύσεως ἡμῶν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὑποστάσει, καὶ ἐνεδυσάμεθα αὐτὸν ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, καὶ ἐν μυστηρίῳ ἀῤῥήτων ἥνωσεν ἡμᾶς ἑαυτῷ, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς μέλη τοῦ ἑαυτοῦ σώματος ἀλλ’ ἐνταῦθα μὲν ἐν ἀῤῥαβῶνι, ἐν δὲ τῷ καινῷ κόσμῳ φυσικῶς μεταδιδοῖ τῆς ζωῆς τοῖς λοιποῖς μέλεσι. Λοιπὸν τὶ θέλεις καὶ ζητεῖς τὴν θεωρίαν πρὸ τῆς ἀγάπης, ὅποτέ Παῦλος ὁ θεῖος ἀδόκιμον αὐτὴν ἐποίησεν ἐκτὸς ἀγάπης;

Ἐκεῖνο γὰρ ὃ εἶπας, ὅτι ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν ἀναχαιτίζει με τῆς θεωρίας, δῆλον ὅτι ἔψεξας τὴν τοῦ πλησίον ἀγάπην καὶ προέκρινας τὴν θεωρίαν καὶ ἐπιθυμεῖς ἰδεῖν αὐτήν, ἔνθα οὐ θεωρεῖται, ἕως ὅτε ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα ἰδεῖν τὴν θεωρίαν, ὦ σοφώτατε, ἄλλ’ ἡ θεωρία αὐτῇ δεικνύει ἡμῖν ἑαυτὴν ἐν τῷ ἑαυτῆς τόπῳ. Καθάπερ ἐν τῇ αὐξήσει τῆς ἡλικίας τῆς φύσεως δέχεται ἡ ψυχὴ τὴν διαφορὰν τῆς γνώσεως καὶ αἰσθάνεται τῶν τοῦ κόσμου καὶ γυμνάζεται ἐν αὐτοῖς ἡμέραν καθ’ ἡμέραν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς τοῦ πνεύματος δέχεται τὶς τὴν θεωρίαν τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν θείαν αἴσθησιν, καὶ γυμνάζεται ἐν αὐτοῖς, καθ’ ὅσον αὐξάνει ὁ νοῦς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς διανοίας, καὶ προκύπτει ἐπὶ τὸ ἔμπροσθεν. Ἐὰν δὲ φθάσῃ τὴν χώραν τῆς ἀγάπης θεωρεῖ τὰ πνευματικὰ εἰς τὸν τόπον αὐτῶν, ἅτινα καθ’ ὅσον ἂν τὶς βιάσηται καταβιβάσαι πρὸς αὐτόν, οὐ πείθονται. Ἐὰν δὲ φαντασθῇ τολμηρῶς καὶ θεώρηση καὶ κατανοήσῃ ἐν αὐτοῖς ἐν οὐ καιρῷ, ἀμβλυωπεῖ

εὐθὺς ἡ ὅρασις αὐτοῦ, καὶ φαντασίαι καὶ τύποι ἀντὶ τῶν ἀληθινῶν θεωροῦνται αὐτῷ.

Ταῦτα ἄρτίως ἡνίκα ἂν λάβῃς ἐν τῷ νοῖ σου τῷ διακριτικῷ, μὴ ζήτησης τὴν θεωρίαν ἐν οὗ καιρῷ. Ἐὰν δὲ καὶ νῦν δοκῇ σοι ὁρᾶσθαι τὴν θεωρίαν, σκιὰ ἐστὶ τῆς φαντασίας, καὶ οὐ θεωρία ἡ θεωρία. Ὅτι παντὶ νοητῷ γίνεται ὁμοίωμα καὶ τύπος φαντασίας καὶ πάλιν γίνεται ἐν αὐτῷ καὶ θεωρία ἀληθινή. Ἰδοὺ γὰρ καὶ ταῖς φύσεσι ταῖς συνθέτοις γίνεται φαντασία, καὶ ἐστὶν ὅτε ἔχουσι καὶ θεωρίαν ἀληθινήν. Ἐὰν δὲ ἡ θεωρία ἀληθής, τὸ φῶς εὑρίσκεται κἀκεῖνο τὸ θεωρούμενον πλησίον τῆς ἀληθείας θεωρεῖται. Ὅταν δὲ γένηται ἐξ ἐναντίας τούτων, σκιὰν ἀντὶ τῆς ἀληθείας θεωρεῖ ὁ ὀφθαλμός, ὅτε θεωρεῖ ὕδωρ, ὅπου οὐκ ἐστὶν ὕδωρ, καὶ οἰκοδομὰς ἐπηρμένας καὶ κρεμαμένας ἐν τῷ ἀέρι, καὶ εἰσὶν ἐν τῇ γῇ κείμεναι. Ἐν τῇ τοιαύτῃ δηλώσει τῶν σωματικῶν, τὸ αὐτὸ νοεῖ μοι καὶ ἐπὶ τῶν νοητῶν.

Ἐὰν μὴ καθαρισθῇ ἡ ὅρασις τοῦ νοὸς ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν καὶ ἐν ταῖς πράξει τῶν πολιτειῶν τῆς ἡσυχίας, καὶ κτήσηται τὸ φῶς τῆς ἀγάπης ἐν τελειότητι καὶ αὐξηθῇ ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῆς καινότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς γνώσεως πλησίον γένηται τῶν πνευματικῶν φύσεων ἐν τῇ τάξει, ἐν ᾗ ζητεῖ τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν τοῦ Πνεύματος, οὐ δύναται θεωρητικὸς ἀληθινὸς γενέσθαι τῆς θείας θεωρίας. Καὶ ὅσα ὁμοιώματα τίνα νομίζει ὁ νοῦς ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖσθαι, φαντασία λέγεται καὶ οὐκ ἀλήθεια. Καὶ τοῦτο, τὸ θεωρεῖν ἄλλο τὶ ἀντ’ ἄλλου τὸν νοῦν, ἐκ τοῦ μὴ καθαρεύειν συμβαίνει αὐτόν. Ἡ φύσις γὰρ τῆς ἀληθείας ἀναλλοίωτος μένει ἀεί, μὴ ἀλλοιουμένη ποτὲ εἰς ὁμοιώματα. Ἡ αἰτία τῆς φαντασίας τῶν εἰκόνων, ἡ ἀσθένεια καὶ οὐχ ἡ καθαρότης ἐστὶ τοῦ νοός.

Τοῦτο συνέβη καὶ τοῖς ἔξω φιλοσόφοις, ἐπειδὴ ταῦτα ἐνόμισαν εἶναι τὰ πνευματικά, περὶ ὧν διδαχὴν ἀληθινὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐδέξαντο. Ἐκ γὰρ τοῦ σφιγμοῦ καὶ τῆς κινήσεως τοῦ λογιστικοῦ αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐννοιῶν τῶν λογισμῶν αὐτῷ ἔδοξαν τῇ οἰήσει αὐτῶν, ὅτι εἰσὶ τί. Καὶ μετὰ τούτου, καὶ πῶς εἰσὶ διελογίσαντο, ἵνα ἡ εὕρεσις τῆς γενέσεως αὐτῶν καὶ ἡ ἀλλοίωσις τῆς ἀφομοιώσεως αὐτῶν αὐτοῖς γένωνται τὰ ἀμφότερα. Καὶ διελάλησαν περὶ αὐτῶν ἐν οἰήσει τῇ μὴ καθηκούσῃ καὶ τὸν ἕνα Θεὸν εἰς πολυθεΐαν κατεμερίσαντο καὶ ἐλάλησαν καὶ συνέθεντο ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῶν λογισμῶν αὐτῶν. Καὶ ταύτην τὴν φαντασίαν τῆς παραφρονήσεως τῶν λογισμῶν αὐτῶν θεωρίαν ἐκάλουν τῶν φύσεων.

Θεωρία οὖν ἡ ἀληθινὴ τῶν φύσεων τῶν αἰσθητῶν καὶ ἀναίσθητων καὶ αὐτῆς τῆς ἁγίας Τριάδος, ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀποκαλύψει προσγίνεται, ἣν ἐδίδαξε καὶ ἔδειξε τοῖς ἀνθρώποις, ἡνίκα ἐν πρώτοις ἐποίησεν ἀνακαινισμόν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὑποστάσει τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ, καὶ κατέτριψεν ἡμῖν ὁδὸν ἐν ἑαυτῷ τοῦ διαβῆναι ἐν ταῖς ζωοποιαῖς αὐτοῦ ἐντολαῖς πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Καὶ τότε ἱκανὴ ἡ φύσις γενέσθαι θεωρητικὴ τῆς ἀληθινῆς θεωρίας, ἀλλὰ μὴ τῆς φανταστικῆς, ὁπόταν ὁ ἄνθρωπος ἐν πρώτοις ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν παθῶν καὶ τῇ ἐργασίᾳ καὶ τῇ θλίψει ἀποδύσηται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῶν παθῶν, καθὼς σποδύεται τὸ βρέφος τὸ εὐθυγενές τὸ τῆς μήτρας ἔνδυμα. Τότε ἱκανὸς ὁ νοῦς γεννηθῆναι πνευματικῶς καὶ ὀραθῆναι ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ πνεύματος καὶ δέξασθαι

θεωρίαν τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

Ἡ θεωρία οὖν ἀρτίως τῶν ποιημάτων, εἰ καὶ γλυκεῖα ἐστίν, ἀλλὰ σκιὰ ἐστὶ τῆς γνώσεως, καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ γλυκύτης αὐτῆς ἀφωρισμένη ἐκ τῆς τῶν ὀνείρων φαντασίας, θεωρία οὖν τοῦ καινοῦ κόσμου ἐν τῷ πνεύματι ἀποκαλύψεως, ἐν ᾗ κατατρυφᾷ ὁ νοῦς πνευματικῶς, τῆς χάριτος ἐστὶν ἐνέργεια, ἀλλ' οὐ σκιὰ τῆς γνώσεως. Καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἡδύτης αὐτῆς ἀφωρισμένη ἐκείνης, ἧς ἔγραψεν ὁ Ἀπόστολος, «*ἃ ὀφθαλμός, λέγων, οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν*», τοῖς ἁγίοις δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ. «*Αὐτὸ γὰρ τὸ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ*». Καὶ αὕτη ἡ θεωρία γίνεται τροφὴ τῷ νοΐ, ἕως ἂν ἰσχύσῃ δέξασθαι θεωρίαν ὑψηλοτέραν τῆς πρώτης θεωρίας. Διότι ἡ θεωρία τῇ θεωρίᾳ μεταδίδωσι, μέχρις ἂν εἰσαχθείη εἰς τὴν χώραν ὁ νοῦς τῆς τελείας ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη γὰρ τόπος ἐστὶ τῶν πνευματικῶν καὶ ἐν τῇ καθαρότητι τῆς ψυχῆς αὐλίζεται, καὶ ὅτε σταθῇ ὁ νοῦς ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἀγάπης, ἐνεργεῖ ἡ χάρις καὶ δέεται ὁ νοῦς τὴν θεωρίαν τοῦ Πνεύματος καὶ γίνεται θεωρητικὸς τῶν κρυπτῶν.

Εἶπον γάρ, ὅτι ἐκ δύο δίδοται τὸ χάρισμα τῶν ἀποκαλύψεων τῆς θεωρίας τοῦ νοός. Ἔστι γὰρ ὅτε διὰ τῆς χάριτος ἐκ τῆς θερμότητος τῆς πίστεως δίδοται, ἐστὶ δ' ὅτε ἐκ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας καὶ τῆς καθαρότητος. Ἐκ τῆς χάριτος μέν, καθὼς πρὸς τοὺς μακαρίους Ἀποστόλους, οὐκ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τὸν νοῦν καθηραμένους καὶ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς θεωρίας ἀξιωθέντας, ἀλλ' ἐκ τῆς θέρμης τῆς πίστεως διότι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν ἐν ἁπλότητι καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ἐν καρδίᾳ διαπύρῳ ἀδιστάκτως. Καὶ ὅτε ἐτελείωσε τὴν οἰκονομίαν αὐτοῦ τὴν προσκυνητήν, ἀπέστειλεν αὐτοῖς τὸ Παράκλητον Πνεῦμα καὶ ἐκάθηρε καὶ ἐτελείωσε τὸν νοῦν αὐτῶν καὶ ἐνεργητικῶς ἐνέκρωσεν ἐντὸς αὐτῶν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῶν παθῶν, καὶ ἐνεργητικῶς ἐζωοποίησεν ἐν αὐτοῖς τὸν καινὸν τοῦ Πνεύματος ἄνθρωπον καὶ ἐδέξαντο τὴν αἴσθησιν τῶν ἀμφοτέρων αὐτῶν.

Οὕτω καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἀνεκαινίσθη μυστικῶς, καὶ οὕτως ἐδέξατο τὴν θεωρίαν τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων, καὶ σὺν τούτοις οὖν ἦν πεποιθὼς εἰς αὐτήν. Ἐνεργητικῶς ἐδέξατο τὴν χάριν καὶ δωρεάν, ἀλλ' ὅλον τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἐποίει τὸν δρόμον, ἵνα ἀνταποδώσῃ κατὰ τὸν δυνατὸν τῇ χάριτι, ἧς ἠξιώθη, ἐξ ὅτου συνωμίλησεν αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ, ὡς οἰκείῳ, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Δαμασκόν. Οὐκ ἐγράφη, ὅτι ὡμίλησεν αὐτῷ φανερῶς ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' ὡς καὶ ὁ Ἀνανίας γράφει, ὅτι εἶπεν αὐτῷ· «*Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὀφθεὶς σοι ἐν τῇ ὁδῷ, ἀπέστειλε με πρὸς σε, ὅπως ἀναβλέψωσιν οἱ ὀφθαλμοὶ σου καὶ πληρωθῇς Πνεύματος ἁγίου*». Καὶ ὅτε ἐβάπτισεν αὐτόν, ἐνεπλήσθη Πνεύματος ἁγίου καὶ ᾐσθήθη τῶν μυστηρίων τῶν ἀποκαλύψεων τῶν ἀποκρύφων, καθὼς ἐνηργήθη καὶ τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις ἡνίκα σὺν αὐτοῖς ἀνεστρέφετο ὁ Ἰησοῦς εἶπεν «*ὅτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκεῖνο ὁδηγήσει ἡμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰ μέλλοντα ἀναγγελεῖ ὑμῖν*».

Καὶ ὁ μακάριος Παῦλος δηλονότι ἡνίκα ἐδέξατο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἀνεκαινίσθη ἐν αὐτῷ, ἠξιώθη τῶν μυστηρίων τῆς ἀποκαλύψεως καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τῶν ἀποκαλύψεων ἐθεώρει καὶ ἐτρύφα ἐν τῇ θεωρίᾳ, καὶ ἤκουσεν ἄῤῥητα ῥήματα, καὶ ἐθεώρει θεωρίαν ὑψηλοτέραν τῆς φύσεως, καὶ ἀπήλαυσεν ἐν ταῖς θεωρίαις τῶν οὐρανίων δυνάμεων, καὶ τῶν πνευματικῶν πραγμάτων ἦν κατατρυφῶν. Καὶ τοῦτο μὴ γένοιτο, ὡς καταφρονοῦσιν οἱ αἱρετικοὶ οἱ λεγόμενοι Εὐκτίται, ὅτι τὴν ἄνοδον ἐκείνην ἀνῆλθε θελήσει αὐτοῦ (οὐδὲ ὅλως δύναται ὁ νοῦς ἀνελθεῖν ἐκεῖσε), ἀλλ’ ἁρπαγῇ ἡρπάγη ἐν τῷ Πνεύματι τῶν ἀποκαλύψεων, καθὼς γέγραφεν ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ ἐξ ἐναντίας τῶν ματαίων ἀνθρώπων, οἵτινες ἀφωμοίουν ἑαυτοὺς τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις καὶ ὡμολόγουν τὰς φαντασίας τῶν λογισμῶν αὐτῶν καὶ ἐκάλουν αὐτὰς πνευματικὰς θεωρίας. Τοῦτο πρὸς αἱρετικοὺς πολλοὺς εὑρέθη, λέγω δὴ τοῦ Ὠριγένους ἐγγύς, καὶ τοῦ Οὐαλεντίνου, καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δισσάν, καὶ τοῦ Μαρκίωνος, καὶ τοῦ Μάνεντος, καὶ τῶν λοιπῶν παλαιῶν αἱρεσιαρχῶν τῶν κακῶν αἱρέσεων, τῶν ἀπὸ τῶν καιρῶν τῶν Ἀποστόλων ἀρξαμένων καὶ ἕως τῆς σήμερον εὑρισκομένων ἐν τόποις τόποις.

Λοιπὸν διότι τίνες ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν δαιμόνων ἐφθαρμένοι ἄνθρωποι ἠθέλησαν φθεῖραι τὴν διδαχὴν τῶν μακαρίων Ἀποστόλων, ἠναγκάσθη ὁ θεῖος Ἀπόστολος καταλῦσαι τὸ καύχημα τῶν αἱρετικῶν, τῶν καυχωμένων ἐν τῇ σκιᾷ τῆς ἐργασίας τῶν δαιμόνων τῶν φαινομένων αὐτοῖς, ἡνίκα διηγεῖται τὴν θείαν θεωρίαν τὴν ἑαυτοῦ ἐν ταπεινώσει καὶ φόβῳ πολλῷ, εἰς πρόσωπον ἄλλου ἀναφέρων αὐτήν. «*Εἶδον, γὰρ φησίν, ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, ὁ Θεὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἀκούσαντα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι*».

Ἁρπαγῇ οὖν ἡρπάγη, λέγει, καὶ οὐχ ὅτι ἑκουσίως ἀνῆλθεν ἐν τῷ νοΐ αὐτοῦ ἐν τῇ θεωρίᾳ εἰς τὸν τρίτον οὐρανόν. Ἀλλ’ ὅτι εἶδε θεωρίας ἔγραψε καὶ ὅτι ἤκουσε ῥήματα εἶπε, τίνες δὲ εἰσὶν οἱ λόγοι ἢ οἱ τύποι τῶν θεωριῶν, οὐκ ἠδυνήθη γράψαι. Ὁ γὰρ νοῦς ἡνίκα ἐν τῷ Πνεύματι τῆς ἀποκαλύψεως εἶδεν αὐτὰ ἐν τῷ ἑαυτῷ τόπῳ, οὐκ ἐδέξατο παράθεσιν λαλῆσαι αὐτὰ ἐν τῷ τόπῳ τῷ μὴ ἰδίῳ αὐτῶν. Οὔτε δὲ εἰ ἠθέλησε λαλῆσαι αὐτὰ ἠδυνήθη. Διότι οὐκ ἐν ταῖς σωματικαῖς αἰσθήσεσιν εἶδεν αὐτά. Ὅπερ γὰρ δέχεται ὁ νοῦς ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τοῦ σώματος, δύναται πάλιν καὶ ἐν αὐταῖς ἑρμηνεῦσαι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν σωμάτων, ὅπερ δὲ ἐντὸς ἑαυτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ πνεύματος αἰσθητικῶς θεωρεῖ ἢ ἀκούει ἢ αἰσθάνεται, ἡνίκα στρέφεται πρὸς τὸ σῶμα, οὐχ ἱκανοὶ διηγήσασθαι μνημονεύει δὲ μόνον ὅτι εἶδεν αὐτά, πῶς δέ, οὐ τρανῶς γινώσκει διηγήσασθαι.

Καὶ ἐκ τούτου ἐλέγχονται αἱ γραφαὶ αἱ ψευδεῖς, αἱ καλούμεναι ἀποκαλύψεις, αἱ ἐκτιθεῖσαι ὑπὸ τῶν αἱρεσιαρχῶν τῶν ἐφθαρμένων αἱρέσεων ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν δαιμόνων περὶ τῶν μονῶν τοῦ στερεώματος, ἐν αἷς ἄγουσι τὸν νοῦν εἰς τὸ μαθεῖν ἑκουσίως καὶ περὶ τῶν εἰσόδων τῶν εἰς τὸν οὐρανὸν τοῦ νοὸς καὶ περὶ τῶν τόπων τῶν ἀφωρισμένων τῇ κρίσει, καὶ περὶ τῶν πολυτρόπων τύπων τῶν δυνάμεων, καὶ περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, ἅπερ πάντα σκιὰ τοῦ νοὸς τοῦ μεμεθυσμένου ἐν τῇ οἰήσει καὶ

παραπεπληγμένου ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν δαιμόνων. Διὰ τοῦτο ὁ μακάριος Παῦλος ἑνὶ λόγῳ ἀπέκλεισε τὴν θύραν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ἁπάσης θεωρίας καὶ εἰσήνεγκε τὸν ἀποκλεισμὸν αὐτῆς ἐντὸς τῆς σιωπῆς. Ἔνθα οὐδὲ εἰ ἠδυνήθη ὁ νοῦς δεῖξαι αὐτά, παράθεσιν ἐδέξατο ἄν. Εἶπε γὰρ πάσας τὰς θεωρίας, ἃς ἱκανοὶ ἐν τῇ χώρᾳ δεῖξαι τῶν σωμάτων ἡ γλῶσσα, φαντασίαι εἰσὶ τῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς, ἀλλ’ οὐκ ἐνέργεια χάριτος.

Λοιπὸν ἡ ὁσιότης σου, ὡς μνημονεύουσα τούτων, παρατήρησαί μοι τὰς φαντασίας τῶν λογισμῶν τῶν βαθέων. Πρὸς μοναχοὺς γὰρ ἔχοντας ἀγχίνοιαν καὶ ἐξετάζοντας τὰς κενοδοξίας καὶ ἐπιθυμοῦντας τὰς καινουργίας, τοὺς ἐν προσώπῳ διάγοντας, μάλιστα ὁ πόλεμος οὗτος γίνεσθαι πέφυκε.

Μαλπάς γὰρ τις ὀνόματι ἐξ Ἐδέσσης ἕλκων τὸ γένος, ἐν καιρῷ τινὶ ἦν εὑρηκὼς τὴν αἵρεσιν τῶν Εὐκτιτῶν ἐν πολιτεία μεγάλη διάγων καὶ ἔργοις βιαιοτέροις ἐγκαρτερῶν καὶ ἐν θλίψεσι. Λέγεται γὰρ ὅτι μαθητὴς ὢν τοῦ μακαρίου Ἰουλιανοῦ, τοῦ καλουμένου Σαβᾶ, ἐν καιρῷ ὀλίγῳ ἀπῆλθε μετ’ αὐτοῦ εἰς τὸ Σίναιον καὶ εἰς Αἴγυπτον καὶ εἶδε τοὺς μεγάλους πατέρας τοὺς ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, εἶδε τὸν μακάριον Ἀντώνιον καὶ ἤκουσεν ἐξ αὐτοῦ μυστικοὺς λόγους, οὓς περὶ καθαρότητος ἐλάλει καὶ σωτηρίας ψυχῶν, καὶ ἤκουσεν ἐρωτήσεις λεπτὰς περὶ τῶν παθῶν, δι’ ὧν ἡρμήνευεν, ὅτι ἔχει ὁ νοῦς θεωρίας περὶ τῶν μυστηρίων τοῦ Πνεύματος μετὰ τὴν ἑαυτοῦ κάθαρσιν καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ δύναται διὰ τῆς χάριτος ἀξιωθῆναι τῆς ἀπαθείας, ὅταν ἀποδόσηται τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν τὰ πάθη τὰ παλαιὰ καὶ σταθῇ ἐν τῇ ὑγιείᾳ τῆς φύσεως ἑαυτῆς τῆς πρώτης.

Καὶ ὅτε ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους ὁ Μαλπάς ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος αὐτοῦ, ἐθερμάνθη καθάπερ πῦρ, καὶ ἦλθεν εἴς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ἡνίκα ἐπυρώθη ἐν αὐτῷ τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ σκήνωμα ἀναχωρητικὸν καὶ ἀφώρισεν ἑαυτὸν εἰς ἔργα καὶ θλίψεις σκληρὰς καὶ εἰς ἀδιαλείπτους εὐχάς. Καὶ ὅτε ἐξεκαύθη ἐν αὐτῷ τὸ πάθος τῆς δοξομανίας, ὅπερ ἦν ἐλπὶς αὐτῷ φθάσαι τὰ ὑψηλά, ἅπερ ἦν ἀκούσας, ἡνίκα οὐκ ἔμαθε τὴν τέχνην τὴν ἐναντιουμένην τοῖς ἐχθροῖς τῆς ἀληθείας καὶ οὐκ ἐνόησε τὰς ἐνέδρας καὶ τοὺς δόλους καὶ τὰς μηχανὰς τοῦ ἀντιπάλου, ἐν αἷς κλέπτει τοὺς ἰσχυροὺς καὶ τοὺς κραταιοὺς εἰς ἀπώλειαν, ἐθάῤῥησε δὲ μόνον ἐπὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς θλίψεις καὶ τὴν ἀκτημοσύνην καὶ τὴν ἄσκησιν καὶ τὴν ἐγκράτειαν, μὴ τὴν ἑαυτοῦ κτησάμενος ἐξουδένωσιν καὶ τὴν ταπείνωσιν καὶ τὸν συντριμμὸν τῆς καρδίας (ἅπερ εἰσὶν ὅπλον ἀήττητον πρὸς τὰ ἐναντιώματα τοῦ πονηροῦ), μήτε δὲ μνημονεύσας τῆς Γραφῆς τῆς λεγούσης, ὅταν πληρώσητε τὰ ἔργα καὶ φυλάξητε τὰς ἐντολάς, καὶ ὑπομείνητε τὰς θλίψεις, λογίσασθαι ἑαυτοὺς «*δούλους ἀχρείους*», ἀλλ’ ἐν τῇ οἰήσει τῇ ὑψηλῇ, τῇ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, τῇ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν πολιτειῶν αὐτοῦ γινομένῃ, ἦν πυρούμενος καὶ κατακαιόμενος τῇ ἐπιθυμίᾳ τῶν ὑψηλῶν ὧν ἤκουσε.

Καὶ μετὰ καιρὸν πολὺν ἡνίκα εἶδεν αὐτὸν ὁ διάβολος κενὸν ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς ταπεινώσεως καὶ μόνον ἐπιθυμοῦντα τῆς θεωρίας αἰσθηθήναι τῶν μυστηρίων, ὧν

ἤκουσεν, ἔδειξεν αὐτῷ ἑαυτὸν ἐν φωτὶ ἀπείρῳ λέγοντα αὐτῷ, ἐγὼ εἰμὶ ὁ Παράκλητος καὶ ἐπέμφθην παρὰ τοῦ Πατρὸς πρὸς σε, ὅπως ἀξιώσω σε ἰδεῖν τὴν θεωρίαν, ἣν ἐπιθυμεῖς χάριν τῶν ἔργων σου, καὶ δοῦναι σοι τὴν ἀπάθειαν καὶ τῶν ἔργων ἀνέσαι σε τοῦ λοιποῦ. Ἀντὶ δὲ τούτων ὁ κακομήχανος ᾐτήσατο προσκύνησιν τὸν δείλαιον ἐκεῖνον. Ἐκεῖνος δὲ ὁ μωρός, διὰ τὸ μὴ αἰσθηθῆναι αὐτὸν τοῦ πολέμου τοῦ πονηροῦ, εὐθέως μετὰ χαρᾶς ἐδέξατο αὐτὸν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ παραχρῆμα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐγένετο. Καὶ ἀντὶ τῆς θείας θεωρίας ἐπλήρωσεν αὐτὸν φαντασίας δαιμόνων καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀργῆσαι ἐκ τῶν πράξεων τῶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ ὕψωσεν αὐτὸν καὶ ἐχλεύασεν ἐν τῇ ἐλπίδι τῇ κενὴ τῆς ἀπαθείας, λέγων αὐτῷ, νῦν οὐ χρήζεις τῶν ἔργων καὶ τῶν κολαφισμάτων τοῦ σώματος καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἀντικειμένου τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν αἱρεσιάρχην τῶν Εὐκτιτῶν. Ὅτε δὲ ἐπληρώθησαν καὶ ἐφανερώθη ἡ διδαχὴ ἡ βέβηλος καὶ νόθος, ἐδιώχθησαν παρὰ τοῦ κατ’ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπισκόπου.

Πάλιν δὲ ἄλλος τις, ὀνόματι Ἀσινάς, ἐν αὐτῇ τῇ Ἐδέσῃ ποιήσας πολλὰ τριλέξια ψαλλόμενα ἕως τὴν σήμερον, ἐν πολιτείᾳ μεγάλῃ διῆγε, καὶ ἐν ἔργοις σκληροτέροις ἀκρίτως ἐδέσμησεν ἑαυτόν, ἕως οὐ δοξασθῇ. Τοῦτον ἐπλάνησεν ὁ διάβολος καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὸν ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ καὶ ἔστησεν ἐπάνω ὄρους καλουμένου Στορίου καὶ συνέθετο καὶ ἔδειξεν αὐτῷ σχήματα τῶν ἁρμάτων καὶ τῶν ἱππέων καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ἔπεμψε με λαβεῖν σε εἰς τὸν παράδεισον κατὰ τὸν Ἠλίαν. Καὶ ὡς ἠπατήθη ἐν τῇ νηπιοφροσύνῃ αὐτοῦ καὶ ἀνῆλθε καθίσαι ἐπὶ τὸ ἅρμα, κατελύθη ἐκείνη πᾶσα ἡ φαντασία καὶ κατῆλθεν ἀπὸ ὕψους πολλοῦ, καὶ ἔπεσεν ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἀπέθανεν θάνατον γέλωτος.

Ταῦτα εἶπον ἐνταῦθα οὐ ματαίως, ἀλλ’ ἵνα μάθωμεν τὸν ἐμπαιγμὸν τῶν δαιμόνων, τῶν διψώντων τὴν ἀπώλειαν τῶν ἁγίων, καὶ μὴ ἐπιθυμήσωμεν ἐν οὗ καιρῷ τὰ ὑψηλὰ τῶν πολιτειῶν τῆς διανοίας, ἵνα μὴ καταγελασθῶμεν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ ἀντιπάλου ἡμῶν. Διότι ὁρῶ καὶ σήμερον, ὅτι νεώτεροι, οἱ πλήρεις παθῶν, βαττολογοῦσι καὶ δογματίζουσι περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἀπαθείας ἀφόβως.

Ἐγράφη τινὶ τῶν ἁγίων, ἐξ ἀνθρώπων πεπληρωμένων παθῶν, ἐξεταζόντων περὶ λόγων τῶν σωματικῶν καὶ ἀσωμάτων, οἱ οὐκ ἦσαν ἀφωρισμένοι ἀπὸ τῶν νοσερῶν τῶν δογματιζόντων περὶ ὑγιείας. Ὁ μακάριος Παῦλος ἡνίκα ᾐσθήθη περὶ τῶν μαθητῶν τῶν καταφρονησάντων μὲν τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ πάθη μὴ νικησάντων, τὴν δὲ μακαριότητα τῶν μυστηρίων τῆς θεωρίας τῆς μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐπιθυμούντων, εἶπεν αὐτοῖς - πρῶτον ἀποδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῶν παθῶν, καὶ τότε ἐπιθυμήσατε ἐνδύσασθαι τὸν καινόν, τὸν ἀνακαινούμενον ἐν ἐπιγνώσει τῶν μυστηρίων, καθ’ ὁμοιότητα τοῦ ποιητοῦ καὶ μὴ ἐπιθυμήσητε ἐκείνην τὴν ἐμὴν τῶν Ἀποστόλων, τὴν ἐνεργητικῶς διὰ τῆς χάριτος γενομένην διότι «*ὁ Θεὸς ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει*». Τὶς γὰρ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ στήσεται, ἢ ἐξ ἐναντίας τοῦ θελήματος αὐτοῦ; Ἔστι γὰρ ὅτε, ποτὲ μὲν δωρεὰν παρέχει ὁ Θεός, ποτὲ δὲ τὰ ἔργα καὶ τὴν κάθαρσιν ζητεῖ, καὶ οὕτω χαρίζεται ἐστὶ δ’ ὅτε

οὐδὲ μετὰ τὰ ἔργα καὶ τὴν κάθαρσιν παρέχει ὧδε, ἀλλὰ φυλάττει, ἵνα δῷ αὐτὴν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς.

Τοῦτο δὲ εὑρίσκομεν ὅτι ποιεῖ καὶ ἐν τῇ ἐλάττονι ταύτης, τῇ τῶν ἁμαρτιῶν φημὶ συγχωρήσει. Ἰδοὺ γὰρ τὸ βάπτισμα δωρεὰν συγχωρεῖ καὶ οὐ ζητεῖ ὅλως τι, ἀλλ᾽ ἢ πίστιν ἐν τῇ μετανοίᾳ δὲ τῶν ἁμαρτιῶν τῇ μετὰ τὸ βάπτισμα, οὐ δωρεάν, ἀλλὰ ζητεῖ κόπους καὶ θλίψεις καὶ λύπας τῆς κατανύξεως καὶ δάκρυα καὶ κλαυθμὸν καιροῦ πολλοῦ, καὶ οὕτω συγχωρεῖ. Τῷ λῃστῇ γὰρ δωρεὰν συνεχώρησεν, ἐν μόνη τῇ ἐν λόγῳ ἐξομολογήσει ἐν τῷ σταυρῷ, καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐπηγγείλατο. Καὶ παρὰ τῆς ἁμαρτωλοῦ πάλιν πίστιν καὶ δάκρυα ἐζήτησεν. Ἐκ τῶν μαρτύρων δὲ καὶ ὁμολογητῶν, μετὰ τῆς πίστεως τῆς καρδίας αὐτῶν ἐζήτει καὶ τὰς θλίψεις, τὰς βασάνους, τὸν κτενισμόν, τὰς τιμωρίας, τοὺς θανάτους τοὺς πολυτρόπους.

Πεπεισμένη οὖν ἡ σῇ ἁγιωσύνῃ ἐν τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις, ὅρα ἐν τοῖς πρώτοις καὶ τοῖς ἐσχάτοις, καὶ μὴ ζήτησης τὴν θεωρίαν ἐν οὐ καιρῷ θεωρίας. Καὶ ἐν ὅσῳ ἐν τῷ τόπῳ τοῦ σώματος κεκλεισμένος εἰ, γίνου σπουδαῖος τοῖς ἔργοις τῆς μετανοίας καὶ παλαιστὴς πρὸς τὰ πάθη καὶ ὑπομονητικὸς ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν, καὶ παραφυλάξαι ἐκ τοῦ ἐμπαιγμοῦ τῶν δαιμόνων καὶ τῶν κηρυττόντων τὴν τελειότητα ἄτρεπτον ἐν τῷ κόσμῳ τῷ ἐμπαθεῖ καὶ ἐκκλινομένω. Καὶ ταῦτα μηδὲ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων, τῶν λειτουργῶν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος, ὄντων, οἱ τίνες ἐκδέχονται τὸν ἀνακαινισμόν τῆς μεσότητος, τοῦ ἐλευθερωθῆναι τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Τελειότης γὰρ ἐνταῦθα ἐστίν, ἔνθα ἥλιος ἀνατέλλων τε καὶ δυνῶν ἐστὶν ἐν μέσῳ τῶν νεφελῶν, ἐν καιρῷ εὐδίᾳ, καὶ ἐν καιρῷ αὐχμός. Καὶ ποτὲ μὲν χαρά, ποτὲ δὲ κατήφεια. Καὶ ὅπερ ἐναντίον τούτων, μέρος ἐστὶ τῶν λύκων, καθὼς τὶς τῶν ἁγίων ἔφη.

Ὁ δὲ Θεὸς στηρίζοι τὴν βάσιν τῆς πολιτείας ἡμῶν ἐν τῇ βεβαιώσει τῇ ἀληθινῇ καὶ τῇ διδαχῇ αὐτὸν τῇ ἁγίᾳ, ᾧ πρέπει ἡ δόξα, τὸ κράτος, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια νῦν τε καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Πίναξ Περιεχομένων

Πίναξ Περιεχομένων